VII. évfolyam. Budapest, 1904. január 3. 1. szám.

FŐVÁROSI * KÖNYVTÁR „A" napló 1911. év * * 154 sz.

1963

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Olvasóinkhoz!

Hetedik évfolyamába lépett a **Magyar Székesfőváros**, s az uj esztendő küszöbén fölemelt fővel tekint vissza multjára. Mert hű maradt programmjához: mindenkor teljes függetlenséggel és nyiltsággal adott kifejezést a városi ügyekre vonatkozó nézeteivel.

Erre fog törekedni a jövőben is. A birálat szabadságát fentartja és megőrzi mindenkivel, első sorban azokkal szemben, kiknek kezébe van letéve székesfővárosunk erkölcsi és anyagi jövője. De valamint a multban elkerülte, ugy ezentul is óvakodni fog, hogy az intéző körök intencióját és erkölcsi reputációját alaptalanul meggyanusitsa. A **Magyar Székesfőváros** tényeket birál és elveket vitat; amikor azonban hanyagságot, visszaélést és a közérdekbe ütköző tényeket vagy irányzatokat lát: elsőnek emeli fel szavát ellenök.

Olvasóközönségünk folytonos szaporodása és a hozzánk intézett elismerő sorok igazolják, hogy a **Magyar Székesfőváros** hiányt pótol.

Ma is az egyetlen sajtóorganum, mely foglalkozik a főváros ügyeivel és pártatlanul vitat meg minden kérdést, mely a polgárságot érdekelheti.

Az elmult évben kibővitette rovatait a **Tőzsde-biróság köréből** szerzett tudósitásokkal.

Általános elismerés fogadta emez ujitást, mert a napilapok, — noha a tőzsde egyik legfontosabb szerve gazdasági életünknek s mint birói forum kereskedelmi ügyekben döntő tényező — kellő figyelmet nem szentelnek működésére.

Törekvésünk az uj évben is oda fog irányulni, hogy olvasóink mindenkor **érdekes** és **alaposan** megirt czikkeket találjanak lapunkban. Nem kalandozunk el a magas politika regióiba és nem nagyképüsködünk, hanem bőséges **információk** nyujtása mellett érdekesek iparkodunk maradni.

A **Magyar Székesfőváros** szerkesztősége szoros kapcsolatban akar maradni olvasóival s azért nemcsak tért nyit minden **közérdekü felszólalásnak** és megindokolt **panasznak**, hanem készségesen felvilágositást nyujt a hozzá intézett kérdésekre és az **előfizetőknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul eljár.**

Előfizetési ára változatlan:

egész évre . . . . 12 kor.
fél évre . . . . . 6 kor.

M .tványszámokkal készségesen szolgálunk.

Tisztelettel

a **Magyar Székesfőváros**
szerkesztősége és kiadóhivatala.

Programm nélkül.

A hazafiság szép dolog; a szorgalom nem különben s a közügyekért való érdeklődés szintén. De ha egy képviselőjelölt egyébről nem beszélne a választóknak, mint a saját hazafias érzelmeiről, s nem biztositaná őket másról, mint buzgalmáról és érdeklődéséről: egyszerüen kinevetnék és lesajnálnák.

A főváros törvényhatósági bizottsága azonban ennyivel is beéri. A nagy közönség álmélkodva olvasta, hogy *Halmos* János ujólag megválasztott polgármester a hazafiságról és a szorgalomról dikcziózik, amikor programmot kellene fejtenie, a bizottság azonban lelkesedett és tapsolt.

Igaza van a példabeszédnek: Similis simili gaudet, — hasonló, hasonlónak örül. Igaz az is, hogy minden zsák megtalálja a maga foltját.

Ennek a törvényhatósági bizottságnak egészen kedvére való az olyan polgármester, aki elvül tűzte ki: jóban lenni minden befolyásos tényezővel, s aki ezen elv kedvéért eszméit, ha vannak, véka alá rejti. Ez a testület, inkarnácziója az önzésnek és önérdeknek.

Ennélfogva csak oly férfit tűr meg a főváros élén, akiben garancziát lát, hogy az ő czirkulusait megzavarni nem fogja. Az a nagy bizalom és lelkesedés tehát, mely a választásnál és a székfoglalásnál Halmos János személye iránt nyilvánult, reá nézve inkább dehonesztáló és kompromittáló, mint megtisztelő.

Mi nem kételkedhetünk, hogy a polgármester ismeri a főváros összes bajait, melyek tulajdonképeni fészke a törvényhatósági bizottság és szivesen föltételezzük, hogy tud ellenszert a bajok szanálására, de hogyan szuggeráljunk a nagyközönségbe bizalmat az ő müködése iránt, ha a közönség látja, hogy az önzönek és korruptnak ismert közgyülés legfeljebb egyetértésben van vele? A köztük fenálló szolidaritás megérleli a gyanut, hogy hatóság és törvényhatósági bizottság egy húron pendülnek. Az egyik tizenkilencz, a másik egy hijján husz.

Ámde ha a közgyülés irtózik a programmtól, a polgárok tizezrei viszont megkövetelik, hogy a főváros első tisztviselője tájékoztassa a közönséget a jövő tervei felől.

A kérdések egész halmaza vár feleletet. Tudnunk kellene: mely gazdasági és pénzügyi reformokkal akarják Budapest financziális viszonyait rendbehozni?

Mi lesz az uj fővárosi törvénynyel?

Hogyan kisérlik meg a közélelmezés olcsóbbá tételét?

Mikép gondolják meggátolni a külső részek terjesztését, illetőleg a telek-spekulácziókat?

Micsoda utat fog követni a főváros a munkások igényeinek kielégitésében?

Van-e mód, hogy a világitók, kövezők, kisajátitók és egyéb panamisták érdekszövetkezete lerázassék a főváros nyakáról?

Lehet-e a törvényhatósági testületet felszabaditani a bankok, részvénytársaságok és vállalatok befolyása alól?

Biztositható-e a tiszta és gyors közigazgatás?

Még vagy száz kérdést sorolhatnánk föl, amelyek mindegyike kell hogy foglalkoztassa a municipium fejét. Mi el tudunk képzelni olyan polgármestert, akiben van ambiczió és bátorság egy uj irány inaugurálására.

Aki nem riadt volna vissza attól, hogy rámutatván a bajokra, programmot nyujtson minden kérdést illetőleg.

Ha ezt megtette volna Halmos János, a városatyák 80 százaléka bizonyára közel érezte volna magához a gutaütést és a klikkek fészkeiben kimondták volna reá az anathemát: a polgárság zöme azonban és az ország, amely már évek óta megbotránkozással szemléli Budapest közállapotait, lelkesedve tapsol vala neki.

Talán nem érne rögtön czélt és buknia kellene a következő tisztujitásnál. Az igazán erős és nagy jellemek azonban a maguk kényelmét és jóvoltát feláldozzák a közérdekért.

Ily küzdelemben elbukni dicsőség és haszon a köznek, amely erőt, lelkesülést és kitartást merit a nemes példából.

Alpolgármesterek.

Matuska Alajos és *Rózsavölgyi* Gyula urakat a törvényhatósági bizottság ismét megválasztotta alpolgármestereknek. Ez a választás csalódást szerzett *Kun* Gyula tanácsosnak, ki pályázott az egyik alpolgármesteri székre. A 400 bizottsági tagból 338 jelent meg a közgyülésen, s ezek közül csak 136 adta szavazatát Kunra. A jelenvoltaknak tehát még a felerésze sem szegődött melléje. De feltünő az is, hogy Matuska csak 227, Rózsavölgyi pedig csak 207 szavazatot nyert. Elfogulatlanul birálva ezt az eredményt, azt kell következtetnünk, hogy az alpolgármesterek egyike sem birja a közgyülés *teljes* ragaszkodását és bizalmát.

Avagy talán helyesebb az a föltevés, hogy a bizottsági tagok egy részének meggyőződése szerint Matuska és Rózsavölgyi eleget szolgáltak már a fővárosnál, hogy helyüket másoknak adják át. Ez a fölfogás nyilt kifejezésre is jutott Matuskával szemben, kinek mindössze 8 vagy 9 hónapja hiányzik ahoz, hogy negyven évi szolgálatra hivatkozva teljes fizetéssel vonuljon nyugalomba.

A választás előtt Kun Gyula hivei azzal korteskedtek, — egyéb nyomós argumentumokon kivül — hogy Matuskának a közgyülés majd elengedi a kilencz hónapot s igy anyagi veszteség nem fogja érni, ha önként visszavonul. Matuska azonban mégis pályázott állására, s mi ebből azt következtetjük, hogy az alpolgármester ur nem fektet tulságosan nagy sulyt az anyagi szempontokra. Még munkaképesnek érzi magát és él benne az ambiczió. Ha ez tényleg igy van: csak örülnünk kell, hogy van oly tisztviselőnk is, ki dolgozni akar oly fizetésért, melyet amugy is, a dolce for niente kényelmében is megkapná.

Más elbirálás alá tartozik, vajjon Matuska Alajos nem becsüli-e tul erejét és képességét? Vajjon a fővárosnak nem tenne-e távozásával hasznosabb szolgálatot, mint hivatalban maradásával? Sokan azt mondják, hogy Kun Gyula az alpolgármesteri állásban többet produkálna, mint Matuska. Fogadni merünk, hogy Matuska ezt nem hiszi. És magunk is, bármily nagyrabecsüléssel és elismeréssel vagyunk Kun Gyula jelleme, tudása meg szorgalma iránt, kétségbe vonjuk, hogy az ő alpolgármestersége számbavehető változást idézhetne elő a főváros adminisztrácziójában. Mert az alpolgármesterek ambicziját korlátozza és megbénitja hatáskörük. Egy Bismarck és egy Cavour se mutathatna fel nagy eredményeket az alpolgármesteri állásban.

A városok adminisztrácziójának személyzete hasonlatos a sok tagu zenekarhoz. Hiába ül az orchestrumban művészi első hegedüs és virtuóz gordonkás, igazi hatást és tökéletes interpretálást csak akkor érhet el a zenekar, ha a karmester érti a dolgát és az egész zenekar egyöntetüen játszik. Az adminisztráczióba is a tisztviselői kar fejének kell lelket öntenie, neki feladata az irányitás, tőle kell kiindulni minden nagyobb reformeszmének. Ha az első tisztviselő nem rendelkezik ezen kvalitásokkal, hiábavaló a melléje rendeltek iparkodása. A legnagyobb ritkaság, hogy egy főnök belátván a maga szellemi inferioritását, jó szivvel lássa az alantasok magasabbra szárnyalását és segédkezet nyujtson ez utóbbiak ideáinak megvalósitásához.

E megjegyzéseink theoretikusak és nem személyre vonatkozók. Csak azt akartuk dokumentálni velök, hogy a szükebb hatáskör utját állja a legerősebb talentum érvényesülésének is.

Kun Gyula javakorabeli ember. Van még ideje várni és nincs kizárva, hogy talán majd egyenesen betelepedhet a polgármesteri székbe. Akkor azután megmutathatja, hogy mire képes.

Quo usque?

A budapesti törvényszék egyik tárgyaló termében az elnök azt kérdezte *Hembach* Gyulától, aki mint panaszos szerepelt:

— Ön *még mindig* vásárcsarnoki felügyelő a városnál?

— Az vagyok! felelé büszkén a panaszos,

— Nem függesztették föl állásától?

— Nem! Én a saját kérelmemre szabadságolva vagyok.

A törvényszéki riporterek állitása szerint a birróság arczáról csodálkozás volt leolvasható. Hogy mit gondoltak magukban a törvénynek és a köztisztességnek ezen őrei, nem tudhatjuk, csak sejtjük. De amit gondoltak a fővárosi tanácsról és a polgármesterről, az csak elitélő lehet rájuk nézve. Mert a birróság tudja, hogy ugyanezen Hembach Gyula másfél hónap előtt erkölcsi halottként távozott a törvényszék épületéből. Reá bizonyitották a visszaélések és tisztességbe ütköző cselekedetek egész sorozatát. Elégtételt ment kérni a birósághoz és leleplezve, megbélyegezve kellett távoznia.

Ámde tegnap mégis odavághatta a birróságnak, hogy nincs fölfüggesztve állásától.

Ha ez az ember vakmerően nem hazudott, akkor nincs a megbotránkozásnak és fölháborodásnak oly szava, mely elég erős volna a fővárosi hatóság magaviseletének megbélyegzésére. Megtürni hivatalban egy embert, a kire a legsúlyosabb vádak bizonyultak, s ellene még vizsgálatot sem inditani: ily eljárásra civilizált államokban még nem volt példa. Ez a nepotizmus és a korrupczió non plus ultrája.

Tudja-e a polgármester és a tanács, hogy Hembach Gyula protegálásával az egész fővárosi adminisztrácziót kompromittálják? Tudják-e, hogy utonutfélen hallatszik: azért nem függesztették föl a

vásárcsarnok basáját és bikáját, mert vele egy húron pendülnek?

Szabad-e tápot adni ily föltevésnek? Szabad-e megengedni, hogy a bíróság álmélkodva kérdezze a nyilvánosan megbélyegzett városi tisztviselőtől: Ön még nincs fölfüggesztve?

Tudni akarjuk, ki vagy kik Hembach pártfogói? Felvilágositást követelünk: miért nem függesztették föl állásától? Egy díjnokot vagy irnokot haladéktalanul elcsapnak vagy felfüggesztenek állásától, ha csak századrésze terheli annak, ami a vásárcsarnoki főfelügyelőre a bíróság előtt, eskü alatt kivett vallomások alapján rábizonyult. Miért tesznek kivételt Hembach Gyulával? Miért adtak neki szabadságot, a helyett, hogy egy gyorsan lefolytatott fegyelmi uton elcsapták volna?

Ezekre a kérdésekre válaszolni kell. Mert ha hallgatnak és azt az embert tovább is védszárnyaik alatt fogják tartani: a köztisztességet és a morált taposssák sárba.

Ujévi ajándék a fővárosnak.

Tisza István gróf megemlékezett az apja jelmondatáról, hogy „A jókedvü adakozót szereti az isten“ és kellemes meglepetésben résitette a fővárost.

A képviselőház pénzügyi bizottságában ugyanis kijelentette, hogy ahoz a fizetésjavitáshoz, melyet egyelőre pótlék czimén fog kapni a fővárosi államrendőrség személyzete, a fővárosnak fele részben kell járulnia. Miután a pótlék 600,000 koronára rúg, ebből 300,000 korona esik a fővárosra. És hogy semmi félreértés ne támadhasson, a miniszterelnök ur szives volt emlékeztetni a bizottságot, hogy az 1881-ik évi XXI. törvényczikk 53 §-ának *a)* pontja értelmében a székesfőváros köteles az államrendőrség összes kiadásainak felét viselni.

A bizottság megnyugodott. Mit szóljon azonban a főváros, amelynek háztartási egyensulyát az állam nagylelküsége egyszerüen fölbillenti? A fizetési pótlék tudvalevőleg visszaható jellegü, Az állami tisztviselők megkapják a pótlékot az 1903-ik évre is, tehát a fővárosnak először gondoskodnia kell az elmult esztendőre eső 300,000 koronáról, azután az 1904-iki többletről. A már lezárt költségvetés keretén kivül, ennélfogva 600,000 korona deficit mutatkozik.

Hogyan fogja ezt a főváros előteremteni? Mert hogy ki nem bujhat alóla, azt megmondotta Tisza István. A rendes bevételekből se a 600,000 koronát, se a következő évekre eső 300,000 koronás többletet fedezni nem lehet. A főszámvevő eddig is valóságos számtani tornázást végzett, hogy egyensulyban tartsa a kiadásokat és bevételeket. Az 1904-iki költségvetés már csak akkép volt hiány nélkül lezárható, hogy a bevételek rovatába tették a 2.815,371 korona kölcsönpénzeket.

Joggal aggódhatunk tehát, hogy az 1905-iki budget, a melyben majd helyet kell találnia a hátralékos 600,000 koronának és az azon évre esedékes 300,000 koronának, összesen 900,000 koronának. — Deficitet fog mutatni. Ki van zárva ugyanis, hogy a rendes bevételek természetes növekedése fedezze ezt a kiadási többletet. A különbözet máskép nem tüntethető el, mint egyéb kiadások csökkentésével. Már pedig csak a közérdek sérelme nélkül — néhány lényegtelen tételt kivéve — nem szállithatók lejebb.

Mindezek figyelembevételével nem tulzás, ha azt mondjuk, hogy az államrendőrség fizetési pótléka súlyos csapás a fővárosra nézve. Elérkezett az ideje annak, hogy a főváros komolyan foglalkozzék a rendőrségi kvóta kérdésével és a Tisza István által hivatkozott 1881-iki törvény módositását követelje.

Bármilyen kitünő legyen is a rendőrség és nélkülözhetetlen a szolgálata: a fentartására fordított összegnek nem szabad oly magasra emelkednie, hogy megzavarja a főváros háztartási egyensulyát vagy akadályt képezzen egyéb közhasznú kiadások eszközlésénél. Ha szemügyre vesszük a fővárosi államrendőrség működését, kiviláglik, hogy nagyobb szolgálatára van az állami hatáskörhöz tartozó érdekeknek, mint a fővárosnak. Önként következik ebből, hogy fentartásához az államnak többel is kell járulnia.

Ez időszerint Budapest 1,847.726 koronával részesedik a kiadásokban. Már ez az összeg is tulságosan magas, a 300.000 koronás többlettel ezután reá nehezedő 2,147.000 korona pedig elviselhetetlen. Se Bécs, se Páris nincs ebben az arányban megterhelve rendőrségi költségekkel.

A mostani viszonyt okvetlenül meg kell változtatni. A fővárosnak biztositania kell magát, hogy olyan meglepetések, mint ez a fizetési pótlék ne érhessék.

Egyelőre felvilágositást óhajtunk a tanácstól: mikép szándékozik az 1903. és 1904. évi többletet fedezni?

* * *

E sorok megirása után halljuk, hogy Tisza István grófnak valami eszébe jutott. Az, hogy a tavasszal képviselőválasztást akar tartatni. Ilyenkor pedig csinján kell bánni még a legmamelukabb várossal is, mert hátha galibát okoznak. Fogta tehát magát és két tekintélyes városatya előtt, akik egyszersmind oszlopos tagjai a liberális pártklubbnak, kijelentette, hogy a rendőrségi hozzájárulás többletét mindaddig nem fogja a fővárostól követelni, mig a főváros háztartása a kormány segitségével rendezve nem lesz.

Ez a kijelentés némikép segitene a helyzeten. Amolyan Galgenfrist-nek tekinthető. De bármily megbizhatónak tartsuk a miniszterelnököt, mégis szeretnők, ha ezt az igéretét *kötelező formában* — például a főpolgármester által — *ismételtetné a közgyülés előtt.*

A főváros önkormányzata.

Igen érdekes és tanulságos birálatot irt dr. *Bárczy* István fővárosi tanácsos Budapest jelenlegi önkormányzati viszonyairól. E tanulmányból is láthatják a belügyminiszterium kodifikátorai, hogy mit kell az uj fővárosi törvényben érvényre juttatni, ha tényleg bőviteni akarják a főváros autonomiáját és meggyorsitani adminisztrácziójját.

A mult évben — irja dr. Bárczy — a főváros intéző köreiben általános volt az a vélemény, hogy a törvényhatósági bizottság a régi alapon többé ujjá nem alakul, sőt szó volt már arról is, hogy esetleg a községi választók összeirását függőben tartják az uj fővárosi törvény megalkotásáig. A mint láttuk, ebből nem lett semmi. A fővárosi törvény reviziója, a mely oly régóta küszöbön volt, ama bizonyos küszöbről ismét visszahuzódott. Megtörténtek a községi választások, megalakult a törvényhatósági bizottság, nemsokára végbemegy a tisztujitás, s folytatjuk a dolgokat a régi alapon tovább. Bár az országos ügyek meglehetősen elterelték az általános érdeklődést a közigazgatási reformkérdésektől, mégis nagyon valószinü, hogy ezekre az égető kérdésekre mihamar vissza kell térni. Nem lesz tehát teljesen aktualitás nélkül, ha röviden kiterjeszkedem a főváros önkormányzatára, egyrészt összehasonlitva azt a többi törvényhatóságok önkormányzatával, másrészt utalva arra, hogy mint érvényesül az a gyakorlati életben.

A főváros szervezéséről szóló 1872. évi törvény a főváros önkormányzati hatáskörét jórészt akképp állapította meg, mint az 1886. évi XXI. törvényczikk a többi törvényhatóságokét. Ez pedig annál sajnálatosabb, mert ez a megállapitás ugyanabban az eredendő hibában szenved, mint maga a köztörvényhatóságokról 1870. évben alkotott első törvényünk, tudniillik *az önkormányzat merőben helytelen fogalmából* indul ki s ezáltal ősi municzipális intézményeinket kiforgatta eredeti mivoltukból. És ez annál csodálatosabb, mert a most emlitett törvényeinkből az önkormányzat lényegére vonatkozólag kilátszó felfogás nemcsak nem egyezik a szó nyelvtani, jogi értelmével, az alkotmányos külföldi államok idevágó törvényeinek szellemével, az angol self government fogalmával, hanem a régi magyar törvényhatósági önkormányzatban megnyilatkozó igen fontos alkotmányjogi elvnek *teljes feladása.*

Az önkormányzat joga az állam polgárait a szent korona jogán illeti meg, mert a magyar szent koronát, tehát a magyar királyt és magyar nemzetet együttesen megillető főhatalom gyakorlásában a nemzet az államigazgatás terén ilyen módon veszi ki az ő alkotmányos részét. Önkormányzat pedig eredetileg annyit jelent, hogy az államigazgatás (kormányzat) ügyeit a törvényhatóság a saját területén maga végzi, azaz önmagát kormányozza. A minthogy azelőtt a központi kormányhatalom a központon kivül saját külön hivatalos közegekkel nem is rendelkezett, s igy az egész közigazgatást künn az országban teljesen a municzipiumok végezték. S ez igen fontos része volt alkotmányos szabadságunknak. A mi az országgyülés a törvényhozásban, az az önkormányzat a közigazgatásban, t. i. a nemzet pozitiv részvétele az állami főhatalom gyakorlásában. Hogy az önkormányzat alatt ezek után nem a városi telkek bérbeadását, a városi házakban levő boltok kiadását, azaz a város, mint vagyonjogi alany magánjogi természetügyeinek intézését, hanem az államigazgatási (közigazgatási) ügyeknek helyi intézését kell érteni, az mindenki előtt világos lehet. S mégis mit látunk? Ugy a fővárosi, mint a törvényhatósági törvény szerint a főváros, s illetőleg a törvényhatóságok *„jövőre is gyakorolni fogják a törvény korlátai között* a) *az önkormányzatot* b) *az állami közigazgatás közvetitését“*. Majd később olvashatjuk a törvényben, hogy a főváros (s illetőleg a törvényhatóság) *„önkormányzati jogánál fogva saját belügyeiben önállólag intézkedik, határoz és szabályrendeleteket alkot, . . . az önkormányzat* és *közigazgatás költségeit megállapitja“* stb.

Ezekből az tünik ki, hogy a törvény szerint a törvényhatósági közigazgatás nem önkormányzat, hanem az állami közigazgatás *közvetitése*, s hogy az önkormányzat nem egyéb, mint az ugynevezett saját belügyek intézése, viszont hogy a saját belügyek intézése nem közigazgatás.

Hiába tiltakoztak az 1870. évi országgyülésen ez ellen *Ghyczy* Kálmán, *Mocsonyi* Sándor, *Nyári* Pál, *Tisza* Kálmán, *Hoffmann* Pál s a többiek, a külföldi törvénymásolás győzedelmeskedett. Majdnem hihetetlen, hogy a magyar törvény szerkesztője akkor, a mikor az önkormányzatról akart törvényt tervezni, ha már beleesett az ujabb magyar kodifikátorok hibájába, t. i. hogy nem a régi százados magyar jogot formálta a modern demokratikus igényekhez, hanem egyszerüen komplikált, még pedig nem a self government hazájából, Angliából, hanem az osztrák községi törvényből. A magyar önkormányzatnak törvényeinkbe iktatott eszméje *Bachtól* ered, tehát a legjobb forrásból, a honnan igazi alkotmányos szervezeteket lehet konstatálni. Innen ered tehát az „eigener Wirkungskreis“ és az „übertragener Wirkungskreis“ elmélete, holott a magyar alkotmányban az önkormányzat mindenkor államigazgatási szervezet volt.

És mi átvettük ezt a nem is magyar ember fejébe való teóriát akkor, a *mikor a német városok már régen kiküszöbölték.* Nagy tanulság ez a jövő közigazgatási reform előkészitéséhez. Nem jó azt a történelmi fejlődést annyira ignorálni, sőt, ha a hibákat helyre akarjuk hozni, jó lesz arra a régi jó kipróbált alkotmányos alapra visszatérni s onnan kiépiteni a gyakorlati tapasztalatoknak megfelelő uj szervezetet.

És most még arra óhajtok reámutatni, hogy a főváros önkormányzata miben tér el a többi tör-

vényhatóságok önkormányzatától. Ez annyiban érdekes, mert teljesen összeállitva sehol sem olvastam. Tehát ime az eltérések:

1. A belügyminiszter a törvényhatóságoknak az önkormányzati hatáskörben követett közigazgatási eljárását, belső ügyvitelét és pénzkezelését saját kiküldött közege által bármikor megvizsgáltathatja. Ez a fővárosi törvényből hiányzik és igy a fővárosra nem vonatkozik.

2. Ha a törvényhatóság valamely törvény által reá rótt kötelezettség teljesitésére szükséges kiadást költségvetésébe fölvenni vonakodnék, a kormány megfelelő összegnek a költségvetésbe való felvételét elrendelheti. Ez sincs a fővárosi törvényben.

3. A kormánynak az a joga, hogy bármely illetéktelen vagy törvénybe ütköző közgyülési határozatát magától (azaz hivatalból) megsemmisitheti, a fővárosra nincs megállapitva.

4. A törvényhatósági szabályrendeletek csak a kormány bemutatási záradékával hajthatók végre. Ez a fővárosi törvényben nincsen s igy a fővárosnál csak azokra a szabályrendeletekre nézve kell miniszteri jóváhagyás a melyek kihágást állapitanak meg.

5. Legfontosabb az önkormányzat szempontjából az a különbség, hogy a főváros főispánját a főpolgármester személyében maga választja s hogy a főpolgármester hatásköre is korlátoltabb, a mennyiben kinevezési joga csak a kórházi orvosi személyzetre terjed ki, a személyzet beosztására és elhelyezésére vonatkozó joggal nem bir, kivételes hatásköre is korlátoltabb, s nem áll módjában bármely közgyülési határozatot felülvizsgálat végett a kormányhoz fölterjeszteni.

6. Viszont a főváros önkormányzatát lényegesen korlátozza a fővárosi államrendőrségről szóló törvény és a közmunkák tanácsának intézménye.

A gyakorlati életben ez a különbség a többi törvényhatóságok és a főváros önkormányzati jogai között alig jelentkezik már az oknál fogva is, mert a főváros törvényhatósága a törvény által sok tekintetben megcsonkitott önkormányzati jogaival sem tudott ugy élni, mint a hogy azt a törvény megengedte, s igy a gyakorlatban alig maradt abból értékes jog a jövendő számára.

A hol a törvény intézkedése nem volt világos, a magyarázat mindig megszoritó jellegü volt a főváros önkormányzatára. Sok esetben megtörtént, hogy a főváros maga éppen az önkormányzat tágitása czéljából, olyan magyarázatát erőltette a törvénynek, a mely végeredményében az önkormányzat igen nevezetes megrontására vezetett. Ilyen volt pl. hogy a felebbezési jogot, a mely a törvény szerint csak az érdekelt feleket illeti meg, kiterjesztették a törvényhatósági bizottság összes tagjaira. Ez annál veszedelmesebb volt, mert a mi törvényünk elég helytelenül nem tesz különbséget olyan ügyek között, a melyeknél csak eljárás törvényszerüsége lenne vizsgálat alá vehető, másfelől, a melyeknél a felebbezés folytán a határozat u, n. érdemleges részében is megváltoztatható. Ily módon bármely közgyülési határozat érdemleges felülvizsgálat alá vehető, még azok is, a melyek a fővárosnak legsajátabb belső ügyeire vonatkoznak is. És az általános fölebbezési jog mostani formájában teljesen illuzóriussá teszi az egész önkormányzatot, s ezt maga a törvényhatóság a mint emlitettem, éppen az önkormányzat erősitésére követte el.

Ugyanigy járt el a főváros a szabályrendeletek dolgában. Hiába nem kötelezi a törvény a fővárost a bemutatási záradék kieszközlésére. nemcsak hogy minden szabályrendeletet fölterjesztettek jóváhagyás végett a kormányhoz, hanem apró eljárási utasitásokat, szabályzatokat is, s ennek az a következménye, hogy ma már az egész avult szervezet ilyen miniszteri jóváhagyással ellátott szabályocskákkal van összebogozva ugy, hogy minden apró-csepró ujitáshoz, változtatáshoz, a miket különben a tanács saját hatáskörében megtehetne, közgyülési tárgyalásra és miniszteri jóváhagyásra van szükség, mert az alaprendelkezések ily módon történtek. Ennek aztán az a következménye, hogy a legtöbben irtóznak minden változtatástól. Csak egy példát emlitek. Ha a főváros az elemi iskolai tandijat havi 10 fillérrel le akarná szállitani, avagy annak beszedési módját megváltoztatni, az a szokásos bizottsági és tanácsi tárgyalások után közgyülés elé kerül onnan a belügyminiszterhez megy, majd átteszik a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, ismét visszamegy a belügyminiszterhez s ugy kerül vissza. Lehet igy jól, gyorsan és olcsón adminisztrálni? Önkormányzat ez? Pedig vannak ennél sokkal lehetetlenebb esetek is.

Ezen mindenesetre kell változtatni, erről azonban máskor lesz alkalmam beszélni.

Utcza- és házjelzőtáblák.

Másfél év előtt mi penditettük meg az eszmét, hogy Budapest utczáinak tábláit és a házak számait meg kellene világitani az éjjeli órákra. Örömünkre szolgál, hogy egy magyar ember föltalált oly készüléket, amelynek alkalmazásával ez a terv megvalósitható. *Neumann* Samu, helybeli jónevü gyáros a találmány birtokosa, ki a fővárosi tanácshoz a következő beadványt intézte:

A czivilizáczió és ennek hatása alatt az élet és társadalmi rend legkülömbözőbb fázisaiban mutatkozó haladás és vivmányok versenyre szólitják a világvárosok intézőit is, hogy látkörüket, tapasztalatukat és leleményességüket érvényesitve, a lehető legmagasabb nivóra emeljék a vezetésükre bizott városok közbiztonsága és egyáltalán a társadalmi rend érdekében szükséges követelményeket. Ugy, hogy valósággal csak is időrend kérdése, hogy az egyes találmányok és intézkedések minden nagyobb városban érvényesittessenek.

Az érdem azonban első sorban a kezdeményező városé, mely mig egyrészt büszkeséggel tölti el annak vezetőit és minden lakosát, másrészt bámulatot és elismerést vív ki a követők és idegenek ezreitől. Ugy hiszem, hogy mi az e fajta dicsőségben még keveset sütkéresztünk, és ez — tisztelettel elismerem — nem a tekintetes Tanács igyekezetén és áldozatkészségén múlott, hanem részben az ipar, részben a magasabb technikai tudományok terén való fiatalságunkon. Eme meggyőződésünk hatása alatt bizalommal és élénk reménynyel eltelve fordulunk kérésünkkel a tekintetes Tanácshoz, kérve, hogy alább körülirt találmányunkat a főváros házszámainak jelzésére és éjjeli megvilágítására elfogadni és értékesiteni méltóztassék, akkép, hogy annak használata a közbiztonság és közrendészet szempontjából szabályrendeletileg kötelezővé tétessék.

A készülék, a melyre már szabadalmat nyertünk, *a házszámok éjjeli megvilágítására szolgál.* Szerénytelenek volnánk, ha találmányunk nagyszerűségét vagy akár csak alkalmazhatóságát is erősitgetnénk, annál kevésbbé, mert a mit alázattal kérünk is — a tekintetes Tanács által ez irányban megejtendő szakértői szemle van hivatva arra, hogy a kivánatra bemutatandó szerkezet minémüsége felett itéletet mondjon. Ezt megelőzőleg csupán azt vagyunk bátrak megjegyezni, hogy annak nagysága és egyáltalán az alakja tetszés szerint állapitható meg és berendezhető gázra, villanyra és petroleumra egyaránt.

Kitérünk azonban még egy pár szóval találmányunk alkalmazhatásának prakticus voltára, ami első sorban lebegett szemeink előtt találmányunk megszerkeztésénél.

Nem csalódunk, ha állitjuk, hogy alig van valaki, ki ne botorkált volna már este vagy éjjel egyik háztól a másikig, mig végre nagynehezen kisilabizált egy számot, mely a keresett házra rávezette, tehát alig lesz valaki, aki örömmel ne fogadná a külömben is bizonytalan és veszélyes nagyvárosi éjjelek közbiztonságának érdekében teendő emez intézkedést.

Nagyszabású ujitás volna ez, mely kellemesen lepne meg minden embert, helybelit, vidékit és külföldit egyaránt!

* * *

A Neumann-féle jelzőtábla lapos szekrényéből áll, melynek mellső falát a favezetékben ki- és betolható üveglap képezi. Ezen üveglap egyik oldalán a kezelés megkönnyitésére szegélyléczczel van ellátva.

A lap tejüvegből vagy homályos üvegből áll és ezen van a felirás alkalmazva.

A szekrényke fenéklapjára két lécz van enyvezve, melyek közé a lámpa tolható be.

Miután a szekrény fából készül, felső lapjára belül bádoglemez van szegelve, mely a falon keresztülmenő bádogkürtőt hordja.

A fenéklapon, vagy az oldallapokon és pedig alsó végükhöz közel légnyilások vannak alkalmazva.

Éjjel a lámpát meggyujtják, miáltal az üveglapra festett számok és utczanevek sötétben is láthatókká válnak.

Világitásra lehet: gáz, villamos, petroleum vagy hasonló lámpákat használni.

* * *

Kivánatosnak tartjuk, hogy a tanács mielőbb próbát tegyen a találmánynyal. A leirás szerint könnyen kezelhető a jelzőtábla, s miután beszerzése nem igényel nagy költséget, haladéktalanul intézkedni kell, hogy a főváros minden részében fölállittassék.

A főváros pörei.

A közgyülés utasitása alapján a tiszti főügyész beszámolt a fővárosnak 1903. év második felében volt pöreiről. Négyszáz nyolczvenkilencz pöre volt az idei második félévben a fővárosnak. Még pedig 17 aktiv rendes, 350 aktiv sommás, 67 passziv rendes, 31 passziv sommás és 24 kisajátitó pöre.

A per tárgyát illetőleg legnagyobb összeggel az alábbiak szerepelnek:

588.000 korona kártérités a Kecskeméthy ügyből kifolyólag Szimély Ede és társai ellen.

130.000 koronát követel a fővárostól kártérités czimén Strasser Ulrik és társa.

88.080 koronát jogtalan gazdagodás czimén Seiderhelm Ernő,

1.518.532 koronát szerződés alapján az Egyesült épitő és ipar r. társaság,

30.000 koronát kár czimén özv. Reich Lajosné.

160,000 koronát dr. Knöpfelmacher József kártalanitás czimén.

A pörök kimutatását azért követeli a főváros, hogy lássa kikkel kell pőrösködnie s a közmunkáknak vállalatba adásakor vagy városi bérletek kiadásakor mellőzhesse a jogosulatlanul pörlekedőket, vagy a kiktől a bérösszeget csak pör utján lehet megkapni.

A kimutatás megvan, de gyakorlati eredménye nincsen.

Azt látjuk a kimutatásból, hogy van a városnak több olyan bérlője, a kiktől minden negyedben pör utján kell a bérősszeget behajtani. A rendes gazda az ilyen bérlőnek fölmond, vagy más uton igyekszik tőle szabadulni, a főváros az egyetlen, a ki követelését minden negyedben pör utján meghagyja a bérletben. A fővárosnak sem lehet az a czélja, hogy egy félévben közel ötszáz pöre legyen s a bérlőket minden negyedévben pörölje a 10—30 korona bérösszegért.

A tőzsdebiróság heti krónikája.

Per egy meg nem kötött szerződés miatt.

Fuchs Adolf, Cserveny Ferencz és Klein Leo Abauj-szántói malomtulajdonosok ez év május havában felkeresték Szücs Ödön budapesti gépkereskedőt, hogy egy gépkazán és egy malomberendezés szállitására vele szerződést kössenek. A szerződést még az nap szóbelileg meg is kötötték illetve az árra nézve megegyeztek, azonban azt irásba foglalni nem lehetett, mivel a vevők még nem voltak tisztában azzal, hogy a rendelkezésükre álló két géptelep ugymint: szentesi és késmárki géptelep közül melyiket fogják választani. Az árra nézve meg is állapodtak még pedig a cserébe adandó gép beszámitásával 23,440 koronában, ha a késmárki géptelepet választják; ha azonban a szentesit, úgy a vételár ráfizetés 19,440 koronát fog kitenni. A vevők a szóbeli szerződés minden pontját elfogadták és erről egy nyilatkozatot állitottak ki. A nyilatkozat záradékában benfoglaltatott az is, ha valamelyik fél az üzlettől visszalép, úgy kétezer korona kötbért tartozik fizetni. Mikor Szücs, Fuchs Adolf és társainak a szóbeli szerződés irásbeli kivonatát elküldötte, Fuchsék 10,000 koronával kevesebbet kináltak a malomberendezésért, mint azt megbeszélték, Szücs Ödön nem volt hajlandó az előzetes megállapodástól eltérni, a vevők pedig nem akarták a malomberendezést átvenni illetve a szerződést felbontották. Szücs Ödön czég erre pert inditott Fuchs Adolf és társai ellen a tőzsdebiróságnál 2000 korona kötbér 688 korona kártérités iránt. A ma megtartott tárgyaláson alperesnek jogi képviselője dr. Simon Izidor illetékességi kifogást emelt a tőzsdebiróság illetékessége ellen. Tagadta azt, hogy alperesek kereskedők lennének, mivel az egyik gépész, másik molnár a harmadik pedig kereskedő. Ezek összeállottak és egy malom üzlet vitelére, mely azonban egyik résztvevő tekintetében sem állapitja meg külön a kereskedői minőséget. Különben is azt a nyilatkozatot a három alperes közül csak kettő irta alá, de még az is fontos, hogy a nyilatkozat aláirásakor a malomtulajdonosok még nem voltak törvényszékileg bejegyezve. A tőzsdebiróság az illetékességi kifogást érdemében nem tárgyalta le, hanem utasitotta alperest, hogy a jövő tárgyaláson a czégjegyzési okmányt mutassák be.

KÖZGAZDASÁG.

A tőzsdetanács elrendelte, hogy a *Brassói Cellulose gyár r. t.* ujonnan kibocsátott részvényeire nézve, régi részvényeseinek elővételi joga e hónap 24-én lejárván, e részvények deczember hónap 28-dik napjának déli tőzsdéjétől kezdve elővételi jog nélkül árultassanak s jegyeztessenek a tőzsdén.

Magyar ipar Kinában. Annak idejében meglehetős aggodalommal fogadták a magyar általános hitelbank azon vállalkozását, hogy a kinai-osztrák-magyar különitményen egy kirendeltséget állit fel. Most már mindinkább kibontakoznak ezen vállalkozás arányai, és — mint a *Fővárosi Tudósító* — jelenti, hogy a Hitelbank ezen akcziójának legfőbb czélja az volt, hogy egyik legnagyobb magyar iparvállalatot a *Ganz*-gyár részvénytársaságot exploitálja Kinába. Az azóta megindult üzleti összeköttetések mai eredménye az, hogy a Ganz-gyár termékni és modelljei, melyeket Kinában bemutattak, nemcsak a vállalkozóknál talált nagy tetszésre, hanem a már ott müködő angol, orosz és amerikai gyártmányokat is felülmulták. Tudvalevő, hogy Kinában a békekötés óta több uj vasutvonalat csináltak és fognak csinálni, s igy ha a Ganz-gyár vállalkozása beválik, namcsak a Hitelbankra nézve nagy anyagi előny, hanem a magyar nyers vas és feldolgozott vasáruk jelentékeny uj piaczot nyernek Kinában.

Az Urikány-zsilvölgyi Magyar Köszén bánya Részvénytársaság e hó 28-án Ullmann Adolf alelnök elnöklése mellett, miután Belleezie Fernand igazgatósági elnök gyengélkedése miatt nem jelenhetett meg, rendkivüli közgyülést tartott, melyben az igazgatóság arról tett jelentést, hogy a vállalat a Salgótarjáni kőszénbánya r. t.-gal közösen, azzal egyenlő arányban a Felső-Zsilvölgyi Kőszénbánya Társulat összes bányarészeit megvette. Az ez által, valamint a lupényi „Victoria“ bányának és több más bánya és bányajogositványnak már korábban történt megvásárlása által szükségelt tőkének megszerzésére, továbbá a Petrozsény-Livazény-Lupényi h. é. vasut r. t. vonalán, melynek összes részvényei az Urikány-Zsilvölgyi társulat birtokában vannak, eszközölt nagyobbmérvü befektetéseknek fedezésére, végre pedig az eddig igénybe vett üzemtőke visszatérítésére az igazgazgatóság azon javasletot teszi, miszerint a társaság eddig 4.800,000 koronát kitevő alaptőkéje 15.000 darab, egyenként 80 korona névértékü uj részvény kibocsátása által 6 000,000 koronára emeltessék, és az ezzel kapcsolatos alapszabálymódositások keresztülvitessenek. A közgyülés az igazgatóság ezen jelentését tudomásul véve, annak javaslatait egyhangulag elfogadta. Az elnök erre jelentette, hogy az igazgatóság elhatározta, hogy az ujonnan kibocsátandó 15.000 darab részvényből, ámbár a társasági alapszabályok szerint a részvényeket elővételi jog nem illeti meg, 7500 darabot a régi részvények birtokosainak részvényenkinti 90 franknak megfelelő 85·65 K árfolyamon oly módon felajánl, hogy birtokukban levő minden 8 darab régi részvényre egy uj részvény essék. Ezen elővételi jog 1904. január 8-tól 15-ig gyakorolható. Az uj részvények az 1904. évi üzlet eredményében a régi részvényekkel egyformán osztozkodnak. A fennmaradt 7500 darab uj részvényt a Magyar Általános Hitelbank ugyanezen feltételek mellett fix átveszi.

A Danubius (Schoenichen-Hartmann egyes.) **hajó- és gépgyár r. t.** Tolnay Lajos min. tanácsos elnöklésével decz. 30-án tartotta rendes évi közgyülését. Az igazgatósági jelentés szerint, daczára a még mindig kedvezőtlen közgazdasági — különösen ipari — tevékenységnek, az eredmény az előző évekkel szemben kielégitő volt, ami főleg annak tulajdonitható, hogy sikerült a gyártási forgalmat emelni. A jelentés konstatálja azon örvendetes tényt,

hogy a jelenlegi üzletévre átvitt megrendelések az elmult évi összforgalmat máris meghaladják. Az elért 287,673 kor. 62 fill. brutto nyereségből 51,000 kor. értékcsökkenési leirásokra. 25,000 kor. a tartalékalap gyarapitására, 180,000 kor. 4% osztalék fizetésére fordittatik, 8000 kor. pedig uj számlára vitetik át. A felmentvény megadása után megejtett választásoknál megválasztattak: Marcus Hugó az igazgatóságba, Mérő János kir. tanácsos, Auer Mór, La Borda Sándor, báró Lippe Viktor, Markó Albert és Neumann Ödön a felügyelő-bizottságba. A közgyülés végül fájdalmas részvétét fejezte ki Epperlein Oszkár igazgatósági tag váratlan elhunyta felett.

Hirek a városházáról.

—

Kisajátitások a Gellérthegy lejtőjén. A Gellérthegy környékének, helyesebben lejtőjének rendezése óriási kisajátitásokat igényel. A szabályozási terv szerint szükséges kisajátitások nagy része már keresztül vitetett, de még hátra van néhány telek, amelyek megszerzése nagy nehézségekkel fog járni. A mérnöki hivatal most összeállitotta és a tanácshoz beterjesztette a még kisajátitandó telkek jegyzékét s egyben jelentést tett az akadályokról, melyek a kisajátitási eljárás teljes befejezését eddig hátráltatták.

Összeköttetés a Svábhegy s a Zugliget között. Régi panaszát képezi az I. kerület polgárságának, hogy a Svábhegynek nincsen direkt összekötő utja a Zugligettel. A főváros nehány évvel ezelőtt megkezdte ugyan az utépitést az Istenhegy s a zugligeti Tündérhegy között, de ezt az utvonalat egy rövidebb szakaszon befejezetlenül hagyta. Az I. kerületi elüljáróság most ujabb előterjesztést tett a a tanácsnak ez összekötő-utvonal teljes kiépitése tárgyában. A tanács fölhivása folytán azt jelenti ez ügyben a mérnöki hivatal, hogy a jelzett utépités már két izben belevétetett a költségvetésbe, de a budget tárgyalások alkalmával mindig töröltetett. Pedig a zugligeti s svábhegyi direkt összeköttetésre csak ugyan égető szükség van. Javasolja ez okból a mérnöki hivatal, hogy a tanács a munkálatok végrehajtását rendelje el. A költségek összesen 4000 koronára rugnak, mely összeg az Országház-tér rendezési munkálataira kiirandó árlejtések körül remélhető megtakaritásokból nyer majd födözetet.

Méltányossági okok. A főváros tanácsa javasolja a közgyülésnek, hogy a budai Szt.-Ferencz rendiek társházának 1400 korona segélyt szavazzon meg. A társházra a fenti összeg erejéig kövezési járulékot vetett ki a főváros. A franciskánusok a járulék leirását kérelmezték, hivatkozással arra, hogy annak idejében csaknek ingyen adták át a területeket a fővárosnak: 6000 koronát kaptak oly telekrészekért, amelyek ma 40,000 koronát érnek. A mérnöki hivatal javaslatára elhatározta a tanács, hogy a kivetett járulék erejéig subvenciót szavaztat meg a közgyüléssel.

Védekezés a kóboráram ellen. A légszesztársulat még az év elején azzal a panaszszal fordult a tanácshoz, hogy a főváros olyan részein, melyen felsővezetékü áram hajtja a villamos kocsikat, veszedelmesen pusztitja a gázcsöveket az ugynevezett kóboráram. Megtámadja a föld alatt elhelyezett összes vastárgyakat, amelyeket lassankint rostává lyukasztgat. A társulat kérte a tanácsot, hogy ezt az ügyet minamarább tegye tanulmányozás tárgyává s gondoskodjék óvóintézkedésekről, mert a magasabban fekvő gázcsövek után minden valószinüség szerint a vizvezetéki csöveket fogja majd pusztitani a kóboráram, amiből kiszámithatatlan bajok keletkezhetnek. Miután a légszesztársulatnak nincs tudomása arról, hogy e nagy fontosságu ügyben történt-e már valamelyes intézkedés, most arra kéri a tancsot, hogy headványát vegye figyelembe, mert a fenyegető veszedelem elháritása nemcsak a társulatnak képezi érdekét, hanem a fővárosnak is, amelynek milliókat érő földalatti létesitményei vannak. Mint a „Föv. Tud.“ értesül, ez ügyet már régóta tanulmányozzák a főváros szakközegei, de a védekezés módját még nem ismerik. A külföld legtekintélyesebb elektrotechnikusai már évek óta hasztalanul kutatják a kóboráram elszigetelésének módját s igy a főváros mérnökei sem képesek egyelőre megbirkózni az ismeretlen villamos veszedelemmel. Annyi konstatáltatott, hogy a fővárosi vizvezetéki csövekben még eddig semmi hiba sincs; a gázcsőhálózatnál is csak egy ponton mutatkozik a kóboráram pusztitása.

A főváros hetedik vashidja. A kereskedelmi kormány már az Erzsébet-hid befejezésével foglalkozott az ó-budai Duna hid létesitésének tervével. Erről három terv fekszik a kereskedelmi miniszteriumban. Az egyik egy magánmérnök munkája, mig a másik kettőt a miniszterium hivatalosan készittette el. Ilyen formán a polgárok akcziója csak siettetni fogja a kérdéses hidmunkálatainak megkezdését, melyre ugy is vár már az állami vasgyár, ahol nagy a munkahiány. A kereskedelmi kormány az állami beruházásokra nagyobb összeget kiván a jövő évi költségvetésbe felvétetni, hogy az összes tervbevett állami közmunkák elkészithetők legyenek.

Kibővitendő iskola. A nagydiófa-utczai polgári iskola igazgatója kérte a tanácsot, hogy az iskola épületére még egy emeletet huzasson. Az iskola nélkülözi a tornatermet, szertárt s tanácsi szobát, mely helyiségek bőven találnának helyet az uj emeleten. A mérnöki hivatal nem javasolja az épitkezést, mert az egész iskolaépület nem felel meg a kor igényeinek s igy ez épületbe ujabb befektetést helyezni koczkázatos dolog volna. E javaslat alapján a tanács lemondott a jelzett iskolaépület kibővitéséről.

Egy kis tévedés. A Pasarét csatornázásának ügyét befejezettnek tekintik a telektulajdonosok. Hosszas tárgyalások után végre elhatározta a főváros, hogy az erősen fejlődésnek indult pasaréti részek számára csatornázást készittet olyképpen, hogy a szennyvizek a kadétiskola magáncsatornáján keresztül a Retek-utczai közcsatornába lesznek levezetendők. Sikerült e tervhez megnyerni a hadügyminiszter hozzájárulását s ennek következtében az ügy letárgyaltatott az összes bizottságok, a tanács s végül a közgyülés által is. Ugy állt a dolog egész a mai napig, hogy a tavaszszal belefog már a főváros a munkálat végrehajtásába. Most aztán kiderült, hogy az eddig végzett előmunkálatok nem érnek egy fabatkát, mert azok alapján a tervezett csatornázás nem vihető keresztül. A fővárosi mérnöki hivatal ugyanis terveinek alapjául azt a körülményt vette, hogy a kadétiskolai csatorna 85/54 czentiméter szelvénynyel bir s igy befogadó képessége elegendő a pasaréti szennyvizek levezetésére is. Ma átirt a katonai épitőosztály a tanácshoz s értesitette, hogy ez az alap hamis, mert a kérdéses csatorna a

katonai kincstár birtokában levő térrajz kétségtelen bizonyitéka szerint egészben csak 36/54 czentiméter szelvénynyel épittetett. Ki van tehát zárva, hogy ez a csekély befogadó képességü kanális képes volna levezetni oly nagy terület szennyvizeit, amilyen a Pasarét és környéke. A mérnöki hivatal megmagyarázhatatlan tévedése folytán tehát füstbe ment egyelőre a pasaréti csatornázás, amelyet pedig várva várnak már az érdekelt telektulajdonosok.

Az Erzsébet szanatorium kérelme. Az Erzsébet szanatórium arra kérte a tanácsot, hogy a gyógyintézethez vezető utakat nyáron át öntöztesse, mert a nagy porképződés hátráltatja a szanatóriumban ápolt tüdőbetegek gyógyulását. A tanács erre nem hajlandó de elfogadta a vizmüigazgatóság javaslatát s himondta, hogy az intézetnek 50 százalék kedvezmény mellett ad vizet az öntözésre, de az utak öntözését magának a szanatóriumnak kell eszközölni.

Pör a Gellérthegy sziklái miatt. A Gellérthegy veszélyes szikláinak eltávolitására a főváros annak idejében szerződést kötött egy fővárosi vállalkozóval. A munka serényen meg is indult, ámde a főváros mérnöki hivatala annyi nehézséget támasztott a munkálatok kivitelénél, hogy a vállalkozó nem elégedett meg a szerződésileg neki járó munkadijjal, hanem fölcsapta azt 5200 koronára. Azzal érvelt, hogy a főváros műszaki közegei többet követeltek tőle, mint amire vállalkozott s igy kénytelen volt fölcsapni a követelését. A főváros azonban nem volt hajlandó e követelést teljesiteni s igy a dolog pörre került. Most azonban a tiszti ügyészségnek sikerült a vállalkozóval egyezségre lépni, amelynek alapján a befejezett s a már átvett munkálatokért a főváros 27800 koronát fizet a vállalkozó pedig lemond minden további igényeiről.

Uj sirboltok a Kerepesi-uti temetőben. A főváros elhatározta, hogy a Kerepesi-uti temetőszámos uj sirboltot épittet. A most beérkezett tervek szerint a sirboltok fele két teljesen árkádos épitményben helyeztetik majd el. Az épitmények a Batthyány-emlék mellett a főuton épülnek egymással szemben s két-két végükön kápolnaszerüen képeztetnek majd ki. Összesen 124 kripta lesz a két hosszu épitményekben, amelyek előtt a földben szintén két sor sirboltot csinálnak s azok fölött parkirozzák a talajt. Az összes munkálatok 710.000 koronát igényelnek. A tervezett sirboltokban nem igen fog holmi szegény ember temetkezni, mert a mérnöki hivatal javaslatában ugyancsak fölcsapta a kripták árát. A felső kripták ára befogadó képességük szerint 6000—12.000 korona között váltakozik. A legdrágábban lesznek kaphatók az árkádok közöttiek, a legolcsóbbak pedig a föld alatt lévők. Az árak 100 esztendei időtartamra szólnak.

A legsötétebb Ó-buda. A III. kerületben egyes utczák csaknem teljesen kiépültek már, azonban még mindig sötétek. Ilyen az Apát-, Szérüskert-, Buza-, Kazal-, Köles- és Zab-utcza, továbbá a Bécsi-utnak az a szakasza, mely a vámtól a téglagyárig halad. A kerületi elüljáróság most előterjesztést tesz a tanácsnak, rendelje el, hogy a fenti utczák egy része gáz, másrésze kőolajvilágitást kapjon.

Az uj katonai bőrkikészitő telep. A kelenföldi uj katonai ruharaktár mellett nagy bőrkikészitő műhelyt is épit a katonai kincstár. A hadtestparancsnokság most értesiti a tanácsot hogy a műhely 1904. évi julius 1-éig okvetlenül elkészül de üzembe addig nem vehető, amig a főváros el nem készitteti az épületnek szolgáló csatornát. Kéri ez okból a tanácsot, hogy a jelzett időre épittesse ki a Lenke-uti kanális kiegészitését képező Daróczy-uti csatornát. Megjegyzendő, hogy az erre vonatkozó tervek már készen is vannak, de a végrehajtást akadályozza a költségek födözetének hiánya.

A 100 milliós kölcsön kötvényei. A belügyminiszter értesitette a fővárost, hogy jóváhagyja a közgyülés ama határozatát, melylyel kimondta, hogy a 100 milliós kölcsön kötvényeibe a főváros kezelése alatt álló alapok és alapitványok pénzkészletéből legföljebb csak 3 millió korona névértéknek megfelelő összeg legyen befektetendő. Kikötötte azonban a miniszter, hogy az esetben, ha az ily módon rendelkezésre álló kölcsönpénzből az azt nem terhelő kiadások fedezése czéljából számszerint pontosan meghatározandó előleg igénybevétele határoztatnék el, ezt külön miniszteri jóváhagyástól teszi függővé.

A kedvezményes áru bérletjegyek és az évi szabadjegyek érvényének kiterjesztése.

A m. kir államvasutak igazgatósága értesiti az érdekelteket, hogy az 1903 ik évre kiállitott *kedvezményes áru bérletjegyek és az évi szabadjegyek* érvénye *1904. évi január hó 31-ig* kiterjesztetik.

A rendes áru vagyis az 1903. évre kiadott
1100 korona áru I.
770 „ „ II.
440 „ „ III. *osztályu évi bérletjegyek érvénye azonban folyó évi deczember hó 31.-ével megszünik,* vagyis a meghosszabbitás érvénye sem ezen jegyekre, sem a féláru jegyváltására jogositó arczképes igazolványokra ki **nem** terjed.

Budapest, 1903. deczember hóban.

Az igazgatóság.

Magyar kir. államvasutak. Üzletvezetőség Debreczen.
31634/1903. szám.

Pályázati hirdetmény.

Felépitményi ágyazati anyag biztositása.

A magy. királyi államvasutak debreczeni üzletvezetősége az 1904., 1905. és 1906. évekre felépitményi ágyazati anyag czéljára szolgáló s évenként mintegy 12000 m³ mennyiségü tört kő szükségletének biztositására nyilvános pályázatot hirdet. Az üzletvezetőségnek azonban jogában áll a fent kimutatott mennyiséget 25%-al fölemelni, vagy csökkenteni és vállalkozó úgy a többletet, mint a leszállitott mennyiséget, a megajánlott egységáron, és mindkét esetben az általánosan megállapitott feltételek alatt tartozik szállitani.

A megajánlott egység-árba a tört kőnek vasuti kocsikba való berakása is befoglalandó.

A tört kő egyes darabjainak 5—7 centiméternyi kerek nyiláson minden irányban át kell férniök. Hét centiméternél nagyobb és 4 centiméternél kisebb kődarabok az átvételből kizáratnak. A kőzet legyen fagyálló és eléggé kemény, hogy könnyen szétzúzható ne legyen, miért is vállalkozó köteles az ajánlat beterjesztésével egyidejüleg a szállitandó tört kő mintáját is beküldeni, valamint a kőbánya fekvéséről is tájékoztató adatokat szolgáltatni.

A szerződés és az abban foglalt szállitási feltételek az alólirott üzletvezetőség pályafentartási és

építési osztályánál, a hivatalos órákban megtekinthetők.

Az ajánlat legkésőbb 1904. évi január hó 10-ik napjára, és pedig déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak debreczeni üzletvezetőségének titkári hivatalánál lesz benyujtandó.

Az ajánlat zárt boritékán, a czimezés fölött „Ajánlat 31634/1903. számhoz, felépítményhez való tört kő szállitására“ irandó.

Bánatpénzül — legkésőbb 1904. évi január hó 9, déli 12 óráig — 1800 kor., azaz Egyezernyolczszáz korona, az üzletvezetőség debreczeni gyüjtőpénztáránál készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban, ezen hirdetmény számára való hivatkozással lesz elhelyezendő.

Az értékpapirok a budapesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett, 14 nappal nem régibb, a névértéket meg nem haladó árfolyam 90% szerinti értékében számittatnak. Készpénzben letett összeg után kamat nem fizettetik.

Az ajánlatban a letétel megemlitendő ugyan, de a letételről nyert elösmervény nem csatolandó.

A nyertes pályázó köteles a letett bánatpénzt a nála biztositandó mennyiség ajánlati árával számitott értékösszegnek 10%-ra kiegészíteni, miről irásilag fog értesittetni.

A fentebbi feltételektől eltérő, valamint táviratilag tett vagy a kitüzött határidőn túl beérkezett ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak. Az üzletvezetőség a beérkező ajánlatok között a szabad választás jogát magának fentartja.

Debreczen, 1903. deczember hó.

Az üzletvezetőség.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** **kamatozással,** és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. január 12. 2. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Olvasóinkhoz!

Hetedik évfolyamába lépett a **Magyar Székesfőváros**, s az uj esztendő küszöbén fölemelt fővel tekint vissza multjára. Mert hű maradt programmjához: mindenkor teljes függetlenséggel és nyiltsággal adott kifejezést a városi ügyekre vonatkozó nézeteinek.

Erre fog törekedni a jövőben is. A birálat szabadságát fentartja és megőrzi mindenkivel, első sorban azokkal szemben, kiknek kezébe van letéve székesfővárosunk erkölcsi és anyagi jövője. De valamint a multban elkerülte, ugy ezentul is óvakodni fog, hogy az intéző körök intencióját és erkölcsi reputációját alaptalanul meggyanusitsa. A **Magyar Székesfőváros** tényeket birál és elveket vitat; amikor azonban hanyagságot, visszaélést és a közérdekbe ütköző tényeket vagy irányzatokat lát: elsőnek emeli fel szavát ellenök.

Olvasóközönségünk folytonos szaporodása és a hozzánk intézett elismerő sorok igazolják, hogy a **Magyar Székesfőváros** hiányt pótol.

Ma is az egyetlen sajtóorganum, mely legkimeritőbben foglalkozik a főváros ügyeivel és pártatlanul vitat meg minden kérdést, mely a polgárságot érdekelheti.

Az elmult évben kibővitette rovatait a **Tőzsde-bíróság köréből** szerzett tudósitásokkal.

Általános elismerés fogadta emez ujitást, mert a napilapok, — noha a tőzsde egyik legfontosabb szerve gazdasági életünknek s mint birói forum kereskedelmi ügyekben döntő tényező — kellő figyelmet nem szentelnek működésére.

Törekvésünk az uj évben is oda fog irányulni, hogy olvasóink mindenkor **érdekes** és **alaposan** megirt czikkeket találjanak lapunkban. Nem kalandozunk el a magas politika regióiba és nem nagyképüsködünk, hanem bőséges **információk** nyujtása mellett érdekesek iparkodunk maradni.

A **Magyar Székesfőváros** szerkesztősége szoros kapcsolatban akar maradni olvasóival s azért nemcsak tért nyit minden **közérdekü felszólalásnak** és megindokolt **panasznak**, hanem készségesen felvilágositást nyujt a hozzá intézett kérdésekre és az **előfizetőknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul eljár.**

Előfizetési ára változatlan:

egész évre . . . . 12 kor.
fél évre . . . . . 6 kor.

Mutatványszámokkal készségesen szolgálunk.

Tisztelettel

a **Magyar Székesfőváros**
szerkesztősége és kiadóhivatala.

Főtisztviselők.

Egy csomó városházi tisztviselőnek nem jól ütött be az uj esztendő, nem a nagyoknak, a tizenkét és nyolczezer koronás fizetésüeknek, hanem az alantasabbaknak. Ez utóbbiak éppen azt fájlalják, ami amazoknak megelégedésükre szolgál, hogy tudniillik megmaradhattak állásukban.

A tisztujitás eddigi eredménye csaknem teljesen szétoszlatta a fokozatos előlépéshez fűzött reményeket. A főtisztviselőket — az önként nyugalomba vonult Horváth tanácsos kivételével — mind megválasztották ujabb hat esztendőre. Nem csodálnók, ha a jegyzői kar, a főváros hivatalnoki testületének ez a legképzettebb és legkvalifikáltabb eleme, elkeseredne.

Mert elvitázhatatlan tény, hogy haladásuk szerfölött lassú. Ennek a ténynek zsibbasztó hatását nem ellensúlyozza az, hogy a főváros aránylag tisztességesen fizeti őket. Vannak a jegyzői és fogalmazói karban olyanok, kik már 10—15 éve, sőt régebb idő óta várják, hogy feljebb haladhassanak. Akik szeretnék odakiáltani a magasabb állásban levőknek: ote toi de la que je m'y mette, — de hallgatni kénytelenek és még a tisztujításoknál sem mernek sorompóba lépni. Az öregebb főtisztviselők közt megrögzött szokássá vált, kivárni a 40 esztendőt, hogy aztán teljes nyugdijra legyen jussuk. A törvényhatósági bizottság pedig ezt a szokást, a régi pajtáskodásból kifolyólag, konzekventer támogatja. Igy tehát a fiatalabb és alantasabb tisztviselők előbbrejutásukat csak egy nagyobb kiterjedésü járványtól remélhetik, amely örök nyugalomra szólit néhányat a nagyfejüek közül. Kilátásnak biz ez nem éppen a legbiztatóbb.

Az immár megválasztott tanácscsal szemben szükségesnek látjuk hangoztatni, hogy ideje volna az egyes ügyosztályok vezetésében személycserét eszközölni. Nyilt titok, hogy nem mindenik tanácsos van a helyén. Tárgyi és személyi okok teszik kivánatossá a helycserét. Neveket fölösleges említenünk, ugyis mindenki tudja, hogy melyik tanácsos bizonyult alkalmatlannak a reá bizott ügyosztály vezetésére. Nem kvalifikácziója és képessége, hanem inkább egyéni tulajdonságai miatt. A közönség köréből többször hallottunk hangokat és pedig számottevő polgárok szájából, hogy ezzel vagy azzal a tanácsossal lehetetlen érintkezni hivatalos ügyekben. Valami igaznak kell lenni a hireszteléseksből, melyek az egyik tanácsossal szemben nemrég konkrét formát is öltöttek egy sajtótárgyaláson. Ha föltesszük is, hogy a városházzal hivatalos összeköttetésben álló közönség emez averziója nincs is semmi befolyással az adminisztrácziő helyes menetére, mindazonáltal nem czélszerü a tanács részéről, ha mereven és siketen elzárkózik a közönség megjegyzései elől. Utóvégre is nem a polgárság van a tanácsosokért, hanem ők vannak a polgárságért. A kényelmi szempontnak és az egyéni érzékenységnek ezen a téren nem szabad érvényesülni. Annál kevésbbé, mert hiszen tudjuk, hogy egyes tanácsosok megválasztásuk előtt más ügyosztályban működtek, mint amelynek élére lettek állitva. Mindenkit oda kell helyezni, hol legjobban érvényesítheti ambicziójat, tudását és személyes tulajdonságait. A csere nem jelent degradálást, még kevésbbé bizalmatlanságot.

Ezzel az ügygyel kapcsolatosan helyesnek tartanók, ha intézkedés történik, hogy a fogalmazói személyzet időről-időre, mondjuk két évenként, más és más ügyosztályba osztassék. Két év alatt teljesen begyakorolhatja magát az illető az ügyosztály teendőibe, s ha sorban végig szolgálta valamennyit, meg lesz az a nagy előnye, hogy mire tanácsosnak megválasztják, *ismerni fogja a főváros adminisztrácziójának minden ágát* és megszünik amaz anomália, hogy olyan ügyosztályt kell átvennie, amely előtte terra incognita.

A tisztviselők között a mostani választásnál nem mutatkozott rivalizálás, kivéve *Heuffel* Adolf középitési igazgatót és *Devecis* Ferencz műszaki tanácsost. Épületesnek éppenséggel nem nevezhető az a korteskedés, melyet a műszaki tanácsos barátjai Heuffel ellen folytattak. Ha a nagyközönség körébe kisziványognának azok a megjegyzések és kifogások, melyeket a túlbuzgó kortesek Heuffel személye és működése ellen hangoztattak: megrendülne a tisztelet és a

bizalom a középitési igazgatói állás iránt. Ilyen fegyverekkel nem helyes küzdeni. Nobilis ellenfelek sohasem ócsárolják és kisebbitik egymást, különösen akkor nem, ha a harcz eldőlte után tovább is együtt kell működniök.

Reméljük, hogy a főtisztviselők közt a már-már összeütközésig fajult antagonizmus meg fog szünni és helyet ad ama fölfogásnak, hogy kötelességük, egyéni érzelmeik elnyomásával, a közérdeket vállvetett erővel előmozditani.

Inkompabilitás.

A képviselőház ugy a hogy megtisztitotta magát azoktól az elemektől, melyek mandátumot csak azért szereztek, hogy magánérdeknek lehessenek szószólói a nemzet törvényhozásában.

Ideje, hogy a főváros képviselőtestülete is purifikáltassék. Ez a testület mintaképe és központi raktára az inkompabilitásnak. Ha végig tekintünk a törvényhatósági bizottság tagjainak névsorán és egyuttal felütjük a Magyar Compasst, mely a bankok, vállalatok és egyéb részvénytársaságok igazgatóinak, felügyelőbizottsági tagjainak és jogtanácsosainak neveit tartalmazza, elszörnyüködve fogjuk konstatálni, hány városatya van, aki igazgató, felügyelőbizottsági tag vagy jogtanácsos oly intézeteknél és vállalatoknál, melyek szerződéses vagy más érdekeltségi viszonyban állanak a fővárossal. Sőt erősebb rostálás után arra is rájövünk, hogy van egy csomó bizottsági tag, aki a maga személyében érdekelt fél a főváros különböző anyagi dolgainál.

Hát ez a mostani állapot több a botránynál. Az Angyalföldi tébolyda lakói sem fogják elhinni, hogy azok az urak föl ne használnák városatyai minőségüket a hátuk mögött álló magánérdekek előmozditására. Egy kis fáradtsággal könnyen bebizonyithatnánk, hogy az utóbbi husz esztendő alatt a főváros mely szerződései vezethetők vissza a városatya — bankdirektorok és egyéb közgazdasági tényezők befolyására. De egyuttal azt is konstatálni lehetne, hogy ezek az urak csak akkor érdeklődnek a municipium ügyei iránt és csak akkor mutatják becses ábrázatukat a közgyülésen, amikor az ő intézeteiket vagy vállalataikat érdeklő kérdés kerül napirendre.

Arról, hogy hány olyan városatya van, aki mint részvényes érdekelt fél a fővárostól kért konceszióknál, a szerződéseknél, pályázatoknál stb. — nem is beszélünk. Minden lelkifurdalás nélkül sikra szállanak a maguk titkos érdekükért, szónokolnak és szavaznak is, jóllehet ezt a törvény és tisztesség tiltja. Ezt a visszaélést azonban jóformán nem is lehet megszüntetni. Mert nehéz volna kinyomozni, hogy melyik városatya micsoda részvényt őriz odahaza a fiókjában vagy a Wertheim kasszájában. Csak az egyéni tisztességérzet tarthatja vissza az illetőket, hogy ne avatkozzanak oly ügyekbe, melyeknél részvényeik által érdekelve vannak.

A nyilvánvaló inkompabilitás ellen azonban tenni kell.

Kimondandó, hogy törvényhatósági bizottsági tag nem lehet az, ki a fővárossal szerződéses viszonyban álló és nyereségre dolgozó részvénytársaságnak, vállalatnak vagy intézetnek elnöke, igazgatója, hivatalnoka vagy jogtanácsosa. Valamint kimondandó, hogy bizottsági tag a fővárosnál sem szállitó, sem bérlő, sem vállalkozó nem lehet, illetőleg köteles mandátumát letenni, mihelyt ilyen viszonyba lépett a municipiummal.

A mostani szabályrendelet is kimondja, hogy bizottsági tag nem lehet a fővárosnak szállitója, vagy valamely jognak bérlője. Ennek daczára a *főváros legtöbb üzletében bizottsági tagok a főszemélyek.* Ők a szállitók, az eladók, a vevők. Ők szabják az árakat, a feltételeket: megrendelik a kiadásra kerülő munkákat, a szabályozásokat, utépitéseket oly mértékben, amilyenre nekik van szükségük. Aki ezt nem hinné, kérdezze meg például Ehrlich G. Gusztáv városatya és kályhagyáros urat, ki szállitja a főváros különböző hivatalaiba és iskoláiba a kályhákat?

Ha az inkompabilitási törvény a föntebb vázolt szigoru formában meghozatnék és holnap például érvénybe lépne: egyszerre elnéptelenedne a törvényhatósági bizottság. Legalább fele a városatyáknak kénytelen lenne a mandátumot letenni.

Ezt a reformot azonban nem eszközölheti más, mint a fővárosi klikkérdeken túlemelkedő parlament. Az uj fővárosi törvényben kell gondoskodni arról, hogy Budapest törvényhatósági bizottsága megszünjék a közlekedési, világitási, közélelmezési, pénzügyi és egyéb magánvállalatok expoziturája lenni.

A független polgárság tüzze ki jelszóul: nem türünk inkompatibilis embereket a törvényhatósági bizottságban!

Tüzveszélyes szinházak.

A belügyminiszter megmutatta, hogy több benne a kötelességérzet és inkább gondol a fővárosi közönségre, mint a polgármester és a tanács. A chicagói Iroquois szinház katasztrófája után a földteke czivilizált államainak nagy városai közt csak egy volt, ahol a városi hatóság nem tartotta szükségesnek nyomban megvizsgáltatni a szinházakat és a szükséges óvrendszabályokat elrendelni.

Ez a város, legyünk rá büszkék: Budapest. Halmos János nem olyan legény, hogy holmi berlini, párisi polgármestereket majmoljon. Ha azok

megrémültek a reájuk nehezedő erkölcsi felelőségtől, ő nyugodtan aluszik, akárhány szinház ég le a külföldön. Sőt akkor sem érezne lelkifurdalást, ha itt a fővárosban ismétlődnék meg a chicagói rettenetesség, hanem — miként a Párisi Áruház égése után tette — megindító szavakban elparentálná a halottakat és fegyelmit rendelne el a tüzoltóság és a kerületi mérnökök ellen.

Tisza István gróf azonban máskép gondolkodik és ráirt a magisztrátusra, hogy haladéktalanul rendelje el a szinházak megvizsgálását.

A vizsgálat ennélfogva meg lesz ejtve és hogy aliquid feceri videtur, valami lényegtelen javitásokat el fognak rendelni. A jelentés azonban végeredményül konstatálni fogja, hogy Budapesten nincs ok aggodalomra, a mi szinházaink mintaképei a tűzbiztonságnak.

Ezzel szemben kijelentjük, hogy *sehol a világon a közönség élete nem forog oly veszedelemben*, mint a főváros nehány szinházában.

Az Operát és a Vígszinházat kivéve, a többi szinház részint azonnal bezárandó, részint gyökeresen átalakitandó volna.

A *Nemzeti Szinházban* már amiatt sem lenne szabad előadásokat tartani, mert jobbról és balról bérházak közé van ékelve, s az összes kijáratai egy utczára nyilnak. Ettől eltekintve a karzatokhoz vezető lépcsők oly szükek, hogy ott a legkisebb tolongás is végzetes következményekkel jár.

A *Népszinház* szabadon áll és elég kijárata van, de folyosói szükek és kényelmetlenek. Ha a földszinti publikum hirtelen menekülni akar, a szinpad felőli részen levő menedékes kijáratnál okvetetlen torlódás támad. Nem kell egyéb, csak egy ember bukjék fel, a többi rázuhan és eltorlaszolja a kijáratot. Ugyanez fog megtörténni a folyosókon is. Már pedig az eddigi tapasztalatok azt bizonyitják, hogy szinházégéseknél nem a tüz öli meg az embereket, vagy legalább csak egy kis százalék esik annak áldozatául, hanem inkább a füst, amely a bennszorultakat megfojtja. Ha a közönség kényelmesen menekülhetne, nem tipornák egymást agyon az emberek és nem emelnének élő testekből barrikádokat a lépcsőkön és kijáratoknál.

A *Magyar Szinháznál* naponként láthatjuk a földszinti közönség összetorlódását az előcsarnokban, Ott, veszedelem esetén, az emberhalál elkerülhetetlen. Az utczára nyiló ajtók pedig szükek.

A *Királyszinházról* maga a főkapitány és a városi hatóság megmondotta, hogy benne szinielőadásokat tartani nem volna szabad. Valamennyi szinház között ez a legveszedelmesebb, s Tóth Béla joggal nevezte el a Pesti Hirlapban „*Halál-szinháznak.*“ Itt, ha ezer ember ül a földszinten, erkélyen és a karzaton, legfölebb ha kétszáz juthat ki az utczára.

A *Városligeti szinkörben* okvetetlenül el kell rendelni, hogy a földszinten a padsorok két részre osztassanak és ut legyen a középen. A mostani berendezés mellett föltétlenül veszedelem támad, ha a publikum menekülni kénytelen.

Nézetünk szerint a Nemzeti-szinház és a Királyszinház minden körülmények között bezárandók. A többinél lehet a hiányokon segiteni. De azonkivül elrendelendő volna, hogy a szinpadra kerülő összes holmikat: kulisszákat, diszleteket stb., tüzmentes anyaggal impregnálják. Ez pénzébe fog kerülni a szinházdirektoroknak. De inkább bukjék meg száz direktor, semhogy az óvrendszabályok elmulasztása miatt egy ember is életét veszitse ott, ahová szórakozást ment keresni.

Szakbizottságok megalakitása.

Olvasóinkat bizonyára érdekelni fogja, hogy az egyes szakbizottságokat kikből alakitották. A teljes névsor a következő:

I. A jogügyi- és szervező-bizottmány tagjai: Keömley Nándor, dr. Ernyei Mór, Szmik Lajos, Frivaldszky Sándor, dr. Friedmann Bernát, dr. Botzenhardt János, dr. Neumann Ámin, Szabó János, dr. Leitner Adolf, dr. Horánszky Dezső, dr. Kuncz Jenő, dr. Rosenberszky Ödön, dr. Stiller Mór, dr. Fränkl Sándor, dr. Waigand József.

II. A közegészségügyi bizottmányba jön: dr. Kertész Aba, dr. Schwartzer Ottó, dr. Hegedüs János, Moldoványi Sándor, Petsits Márk, dr. Lichtenberg Kornél, dr. Reisz Mór, Zboray Gyula, dr. Barbás József, dr. Pertik Ottó, dr. Mutschenbacher Béla, dr. Jármay Gyula, dr. Török Aurél, dr. Burián Béla, dr, Adler Zsigmond, dr. Baron Jónás, dr. Löw Samu, dr. Weisz Jakab, dr. Reiner Ede, Török Sándor, dr. Csillag Zsigmond, Paksy Béla, Zboray Béla, dr. Schächter Jakab, dr. Ébner János, Filó János, dr. Hainiss Géza, dr. Bókay Árpád, Földváry Imre, Schuler Imre.

III. A középitési bizottmányba: Kertscher István, Hauszmann Alajos, Schumy Rezső, Mauks János, Mihálovits Antal, Biscara Endre, Szabó M. Ferencz, Eckermann Ede, dr. Stern József, Gyulányi Adolf, Kléh István, Schomann Antal, dr. Kléh László, Boros Soma, Steinhardt Antal, dr. Bródy Samu, Neuschloss Ödön, dr. Dalnoky Béla, Quittner Zsigmond, Nay Rezső, Pucher József, Freund Vilmos, Sámuel Lázár, Aprily János, dr. Erős Sándor, Gál Károly, dr. Morzsányi Károly, Kunváry Fülöp, Paulheim József, Wolfner József (gyáros), Fektor Ferencz, Wellisch Alfréd, Ámon József, Seenger Béla, Kauser János, Szabó József, Czigler Győző, Horváth József, Tolnay Lajos, Zsigmondy Béla.

IV. A katonaügyi bizottmányba: Dr. Gombár Tivadar, dr Kovács Pál, dr Rácz Károly, Schiller György, Günther Béla, Garay Samu, Schunda Venczel, Siegmund Gusztáv, Wodianer Hugó, Adler

Sándor, Beimel Sándor, dr Buday József, Koch József, Bubala György, Biró Henrik, Fluss József, Vielvenig Lajos, Paksy Béla, Stadler Károly, Popper Mór, Hudetz János, Weinszeisz Lajos, Hüvös József, Winter Lajos, Simonovich Béla, Filó János, Baumann Antal, dr Beck Gyula, Kurfürst Miksa, Prückler László.

V. A pénzügyi- és gazdasági bizottmányba: Dr Czölder János, Ticht János, Rauscher Viktor, Kasits Péter, dr Rácz Károly, Ludwig János, Ott Lajos, Palotai Rezső, Weisz Leó, Polónyi Géza, Véry Károly, dr Eulenberg Salamon, Sigray Pál, dr Preyer Hugó, Hatvani Deutsch Sándor, Simon Jakab, Hütl Tivadar, Kohner Agoston, dr Schreyer Jakab, Linzer Imre, dr Rózsavölgyi Manó, dr Feleky Béla, Mérő János, dr Vázsonyi Vilmos, dr Fülöp Károly, Ehrlich G. Gusztáv, Hevesi Ödön, Herzog Péter, Lukács József, Auer Róbert, dr Weineck József, Glück Frigyes, Császár Jenő, Fenyvessy Adolf, dr Heltai Ferencz, Hüvös József, Bálint Sándor, dr Röck Géza, dr Springer Ferencz, dr Virava József.

VI. A közoktatásügyi bizottmányba: dr Kiss Áron, Bogdanovits Lucián, dr Buday József, dr Axaméthy Lajos, dr Németh Imre, Sagmüller József, dr Adler Illés, Magyar Gábor, Parall Ferencz, Kirner Károly, dr Szalay Mihály, dr Mezei Mór, dr Darvay Fülöp, dr Bamberger Béla, Tenczer Pál, Stieber Vincze, Radocza János, Zboray Béla, Paksy Béla, Lád Károly, dr Heltai Ferecz, Glück Frigyes, dr Havass Rezső, Bán Sándor, dr Csiky Kálmán, dr Wágner Jenő.

VII. Az iparügyi bizottmányba: Frey Alajos, Kutlánya János, Ott Lajos, Beck Adolf, Kugler József, Török György, Schwarz Lajos, Falk Zsigmond, Schwarz Ármin, Gelléri Mór, Wodianer Arthur, Heteés (Hirschfeld) Antal, Szüsz István, Elek Bernát, dr Schmidl Miklós, Bachruch Károly, Glattfelder Jakab, Koób Géza, Brodesser János, dr Székely Miksa.

VIII A közrendészeti bizottmányba: dr Keömley Nándor, Komoróczy Sándor, Schubert Sándor, dr Szadovszky József, dr Glücksthal Samu, dr Perl Soma, dr Grauer Vilmos, Sennyei Ferencz, dr Reichfeld Izor, Tompa Antal.

IX. A közélelmezési és közgazdasági bizottmányba: Wolf Márton, Willinger Ferencz, Schillier György, Kozma Gyula, Gebhart József, Hegedüs Károly, Krammer Károly, dr Kraemer József, Gundel János, Mautner Adolf, Szirmai Oszkár, Radocza János, Székács Antal, Popper Mór, dr Salgó József, Glück Frigyes, Fenyvessy Adolf, Winter Lajos, Bittner János, dr Hecht Ernő.

X. A közjótékonysági bizottmányba: Kertscher István, Petri Ottó, Bauer József dr Ernyei Mór, dr Ott Ádám, Weisz Géza, Wehner Gyula, Mezei Péter, Gebhardt Károly, Fürst László, Mezei Sándor, Kállay Gyula, Beliczay Béla, dr Wilheim Adolf, Szüsz István, Bachát Dániel, dr Verédy Károly, Magyar László, Saly Károly, Ehrlich Manó.

XI. A közlekedésügyi bizottmányba: Csillag Benő, dr. Bernát István, Kollár Lajos, Rupp Zsigmond, Vészi József, Dobrowsky Ágost, Kramer Miksa, Hahóthy Sándor, Némai Antal, dr Hajós Zsigmond dr Bródy Lajos, dr Komlós Ágost, Weisz Károly, Stetina József, Dezsényi József, dr Pollacsek Sándor, Sümegi Vilmos, Wolfner József, Ehrlich G Gusztáv, Nessi Gyula, Dósa Kálmán, Schwarcz Simon, Szabó János, Simonovics Béla, dr Heltai Ferencz, dr Kiss József, Farkas Gyula, Hindy Kálmán, Hirsch István, Veress Alajos.

XII. A képzőművészeti bizottmányba: dr Zsigmondy Jenő, dr Falk Miksa, báró Kaas Ivor, Pucher József, Hock János, Rákosi Viktor, Wagner Géza, Gaszner Pál, Hauszmann Alajos, Zipernovszky Károly.

XIII. A népszinházi bizottmányba: Hüvös József, Mérő János, Kléh István, dr Morzsányi Károly, Busbach Péter, Gombár Tivadar, dr Heltai Ferencz, Ruszt József.

XIV. A budai szinügyi bizottmányba: Déry Izidor, dr Szebeni Antal, Heinrich Kálmán, dr Rácz Károly, dr Göőz József.

XV. A fővárosi számvevőség és fővárosi központi pénztár működésére felügyelő bizottmányba: Fleischl Sándor, Biscara Endre, Breitner L. Zsigmond, Waldhauser Adolf, Kőváry Ármin, Görög István, Rauscher Viktor.

XVI. Fizetéstelen árvaszéki ülnökök: Mauks János, Schumy Rezső, dr Göőz József, Kanyó Sándor, Birkl Károly, Haszman József, Görög István, Politzer Gusztáv, Gerenday Béla, Mandelló Károly, Miklóssi Henrik, Adler Lajos, Bubala György, Takács Gyula, Koch József, Stadler Károly, dr Apaticzky Sándor, Hudetz János, Wellisch Alfréd, Hartenstein Géza, dr Rosenberg Sándor, Burg Ferencz, Kleineisel Jakab, Prückler László.

Munkás-kocsik az ujpesti vonalon.

Január elseje óta hadilábon állanak egymással a közuti vaspálya-társaság és azok a gyári tisztviselők meg munkások, kik a külső váczi-uti iparteleppeken vannak alkalmazásban. A meghasonlás oka az, hogy a társaság beszüntette az eddig forgalomban volt kedvezményes havi bérletjegyeket és menetjegyeket.

Ami a jogot illeti, azt senki kétségbe nem vonhatja. Kizárólag a társaságtól függ, hogy ad-e kedvezményt és milyen mértékben. Erre kényszeriteni nem lehet.

Ok nélkül persze a társaság nem vonta meg a kedvezményt. Az állóhelyek megszüntetése jelentékeny jövedelmi csökkenést jelent, s a társaság a

különbözetet a kedvezmények megszüntetésével akarja pótolni. Az ő szempontjából tehát, de egyuttal a jogszerüség szerint is, az életbeléptetett intézkedés elitélő kritika tárgyát nem képezheti.

A jog mellett azonban soha sem szabad teljesen háttérbe szorulnia a méltányosságnak. Mennél hatalmasabb és vagyonilag erősebb valamely társaság, annál többet kell engednie jogából és a maga érdekeiből azok számára, kik méltányosságot kérnek.

Nyilvánvaló, hogy a külső váczi-köruti vonalon többnyire szegény munkásemberek közlekednek, akiknek budgetjében nagy különbséget okoz, ha naponként 8, illetőleg 16 fillérrel többet kell kiadniok villamosra. Tökéletesen értjük, hogy ezek most el vannak keseredve és módokat keresnek a régi állapot fentartására. A módok közt azonban a *bojkott nem helyes* és nem is czélravezető.

Azzal, hogy a munkások nem veszik igénybe a villamos kocsikat, elsősorban maguknak okoznak kellemetlenséget. Téli időben négy-öt kilométernyi utat gyalog megtenni nem kellemes mulatság. Az idő pénz és pénzbe kerül a czipő is, mely az ilyen gyalogolások alatt hamarább elkopik. De ettől eltekintve czéltalan a bojkott azért is, mert a közuti társaság sokkal nagyobb kiterjedésü vállalat, sem hogy megijedjen és a presszionak engedjen. Ha kocsijai csakis azon az egy vonalon járnának és más publikuma nem volna, mint a külső váczi-köruti munkások: akkor talán beadná derekát a bojkott előtt.

De a jelen viszonyok között évekig fumigálhatja ezt a részleges bojkottot.

Elfogulatlanul vizsgálva a kontroverziát, mindenki rá fog jönni, hogy megoldás *csak méltányossági alapon* jöhet létre.

Azt hisszük, hogy a társaság a szép szó elől nem zárkózik el. És ha csak arról kell dönteni, hogy a *munkások* az eddigi dijak mellett használhassák a villamoskocsikat, a társaság ki fogja adni ezentul is a kedvezményes menetjegyeket vagy külön munkáskocsikat járat a hajnali, déli és esti órákban. Ez utóbbi intézkedés volna a leghelyesebb, példájára a többi nagy városoknak. A kérdés megoldását azonban komplikálja az, hogy nemcsak a szegény munkások, hanem a jól dotált gyári tisztviselők is reflektálnak kedvezményes bérletjegyekre. Ezt a részt eliminálni kell a kérdésből. Azon az alapon, amelyen ők óhajtják a kedvezményt, Budapest összes állami, városi és magántisztviselői is reklamálhatják.

Ki fizesse akkor a rendes dijakat? Legyenek belátással a Külső Váczi-körut gyárainak tisztviselői és a kedvezményt csakis azok részére kérjék, akik arra valóban rászorulnak: a munkások számára.

Meg vagyunk győződve, hogy ez esetben sikerrel fordulhatnak a közúti társaság igazgatóságához.

Választás előtt és után.

I.

(Szinhely: a városház társalgója. Idő: január 6, délután.)

X. ur pályázott fölebbvalójának, Y. urnak az állására. A győzelmet biztosnak látja. De azért az utolsó perczben is korteskedik maga mellett.

Egy habozó városatya: Hát igazán nem érti Y. ur a dolgát?

X. ur: Biztosithatom önt, hogy a kutyabagosi vályogos czigányban is több szakértelem van.

Városatya: De hiszen diplomás ember.

X. ur (gúnyosan felkaczag): Marháknak is szoktak diplomát adni.

Másik városatya (közbeszól): Némi tévedéseket bizony elkövetett.

X. ur (hevesen): Tévedéseket? Azok nem tévedések, hanem piramidális hülyeségek és gazságok.

Habozó városatya: Tehát az ön meggyőződése szerint Y. ur nem alkalmas azon tisztségre?

X. ur: Az ő helye vagy a Frimm-féle hülyeintézet vagy Illava.

Városatya. És ha mégis ujból megválasztanák? Fog-e ön tovább is mellette szolgálni?

X. ur: (a győzelem tudatában, ünnepélyesen): Legszentebb becsületszavamra fogadom, hogy nyomban leköszönök. Egy rosszindulatú barom mellett nem maradok tovább.

II.

(Szinhely: egyik városi hivatal. Idő: január 7., délelőtt.)

A választás tegnap megtörtént és X. ur megbukott. Y. a saját hivatalában fogadja a gratulánsokat, akik között megjelenik tegnapi ellenfele.

X. úr (legnyájasabb mosolylyal): Szivből üdvözlöm! Remélem, tudja, hogy én csak pro forma pályáztam ön ellen. Akaratom ellenére korteskedtek mellettem. De én mindenkinek megmondottam, hogy a főváros büszke lehet egy oly jeles és kiváló tisztviselőre, amilyen ön.

X. ur: (szótlanul meghajtja magát és magában gondolja): Komisz ficzkó vagy.

A pénzközvetitők megrendszabályozása.

Mulasztást fog helyrehozni a főváros, ha szabályrendeletileg kimondja, hogy a pénzközvetitő ügynökök is kötelesek iparigazolványt szerezni.

Debuisset pridem. Ha ez a megszoritás már régebben életbe lépett volna, Budapestnek nem lenne az a veszett hire a külföldön, hogy itt tanyázik a legtöbb csaló és szélhámos. Aki kézbe veszi a napilapok hirdetési oldalait, el fog csodálkozni, hogy hány száz ember hirdeti magát, mint pénzközvetitőt.

Miből élnek ezek az exisztencziák? Hiszen aki kellő fedezetet képes nyujtani a kölcsönre, az nem fordul közvetitőhöz. Azt is tudjuk, hogy a bankok a magánfelekkel szemben tulságosan skrupulózusak, privát tőkepénzes pedig egy századrész sincs annyi, ahány ügynök hirdeti magát. Honnét szerzik tehát ezek a kölcsönpénzt a magánfeleknek?

Egyszerüen sehonnét. A legtöbb ügynök olyan alak, hogy tőkepénzes szóba sem áll vele, a takarékpénztárakból és bankokból pedig, ha tovább jut az előszobánál, kiebrudalják. De nem is megy oda. Eszeágában sincs pénzt közvetiteni. Neki csak a balekre van szüksége, akit hangzatos hirdetésekkel csábit magához.

A megszorult ember tudvalevőleg a szalmaszálhoz is kapkod és ha olvassa az ujságban, hogy „személyi kölcsön, *kezesek nélkül*, 6% mellett kapható“ — föléledő reménynyel siet a közvetitő „irodájába,“ vagy ha vidéken lakik, küldi levelét. Magyarországon megszorult ember mindég van pár százezer, De van egy nagy csomó a külföldön is, amelynek hirlapjait a budapesti pénzközvetitők szintén elárasztják hirdetéseikkel.

Eljárási módjuk kevés kivétellel egyforma. A balekből kivesznek nehány koronát eljárási, informálási vagy levelezési költség czimén. Amelyik vakmerőbb és telhetetlenebb, az nagyobb összegig pumpolja meg a kölcsönkeresőt. Részünkről az ügy be van fejezve, amint a fél fizetett valamit. Legfölebb ha egy postabélyegre és levélpapirra reszkiroznak még 4 vagy 6 krajczárt, tudatván az illetővel, hogy „nagy sajnálatunkra a pénzadó a beszerzett informácziókat nem tartotta kielégitőnek a kölcsön folyósitására.“

Mit csináljon a becsapott ember, aki többnyire nem is sejti, hogy balek volt? Azért a pár forintért, amit a közvetitőnek adott eljárási költségekre, röstel lármázni. Rendőrséghez, birósághoz még kevésbbé fordul, mert nem akarja idejét vesztegetni. A pénzközvetitő teljes nyugalomban élhet és fogadhatja az ujabb balekokat. Baja és kellemetlensége nem támad, hacsak tulságos nagy összegig be nem csapott valakit. A szerény csaló akár évtizedekig üzheti kicsiny játékát, amiből azonban kényelmesen megélhet egész családjával. Mert kellő hirdetés mellett naponként legalább tiz balek akad a horgára. Ha egy-egytől nem vesz el többet 3 koronánál — ennyit pedig a kölcsönkereső szivesen lefizet — akkor is megkeresett brutto 30 koronát, egy hónap 900, egy év alatt 10800 koronát. Levonva ebből 3—4000 koronát a hirdetésekre, marad tiszta haszon gyanánt, minden munka és befektetés nélkül, 7—8000 korona, amiből bőven telik uri lakásra, jó kosztra, cselédségre, sőt az orfeumi előadásokra is.

Nem csodálható, hogy a pénzközvetitők száma egyre gyarapodik. Börtönből, fegyházból kikerült ember is folytathatja ezt a mesterséget, amelyet semmiféle hatóság nem ellenőriz.

A tisztességes pénzközvetitők bizonyára örülni fognak, ha a hatóság megtisztitja a csalóktól a fővárost és iparengedélyt csak olyanoknak ad, kik arra érdemesek.

A tözsdebiróság heti krónikája.

A főváros szénaszállitója.

Jan. 7.

A tözsde választott birósága ma Brill Ferenczneknek a főváros volt szénaszállitójának Fuchs Vilmos gradiskai terménykereskedő ellen inditott kártéritési perét tárgyalta. Brill 1903. év okróber havában 35 vaggon széna kötést csinált Fuchs Vilmossal, aki a kikötött időre nem szállitotta a szénát, miáltal Brill kénytelen volt birságot fizetni a marhavásárpénztárnak, másrészt a főváros fedezte magát és a szükséges szénakészletet *Mayer* Salamontól szerezte be jóval drágábban, mint amennyivel Brillel szerződött. Ez képezte a mai tárgyalás pöranyagát, melyen az alperes jogi képviselője dr. Virág Mór avval védekezett, hogy Brill még egy előbbi összeköttetésből kifolyólag adósa maradt, ezért nem küldte a szállitmányt előbb mielőtt arra fedezetet nem nyujtott. A biróság hosszú tanácskozás után a Fuchs czéget 600 korona kártéritésben marasztalta.

Gróf Festetich Tasziló bérlői.

Jan. 7.

Scherz és Englender nagykanizsai bérlőczégnek több perével foglalkozott már a tözsde választott birósága. Ma is egy 52.000 koronás váltóper volt a tárgyalás anyaga. Scherz és Englender czég beltagja volt Sauer Ignácz is, aki már pert indított Scherzék ellen a közkereseti társaság felbontása iránt és ez a per még folyamatban van. A mult év junius havában egy 52.000 koronás váltója járt le a czégnek, melyen kibocsájtóként Sauer szerepelt. Scherz csakis a fél váltóösszeget akarta kifizetni, mig a másik felét Sauertól követelte. Sauer azonban nem akarta a váltót kifizetni és egy rokona által fizettette ki névbecsülésből. A névbecsülő fizető azután beperelte a társas czéget a váltótörvényszéknél, amely jogerős marasztaló itéletet hozott. Scherz erre a tözsdebirósághoz fordult és 26.000 korona váltótartozás megfizetése iránt keresetet inditott, mely ügyet ma tárgyalta folytatólag a tözsde választott birósága. A felek személyesen jelentek meg jogi képviselőikkel. Felperes jogi képviselője, dr. *Tolnay* Lipót kérte a 26000 korona megállapitását azon az alapon, mert Sauer czégtárs lévén egyetemleges felelőséggel tartozik s a czég adóságait vállalni köteles. Alperes jogi képviselője dr. *Lamberger* József avval védekezett, hogy az egyik czégtárs — ez esetben Sauer — nem köteles betétjét a másik czégtárs kivánságára

felemelni. A jogi kérdés most csak az, vajjon a bíróság megállapítja-e azt, hogy a kérdéses 26.000 korona váltótartozás a czégnek mint ilyennek pénztárából kell-e kifizetni, avagy köteles-e Sauer e követelés kifizetésére magánvagyonához nyulni. A tárgyalás folyamán a két ügyvéd között úgy kiélesedett a hang, hogy *Lukács* elnöknek egész higgadtságára és erélyességére volt szüksége, hogy a tárgyalás menete fennakadást ne szenvedjen. A bíróság ma még csak tanukihallgatást rendelt el, az itéletre holnap kerül a sor.

Jan. 8.

Három napig tárgyalta a tőzsde választott bírósága Sauer Ignácz nagykanizsai bérlőnek Scherz Géza elleni 26.000 koronás váltóperét. A mai tárgyalás kezdetén a bíróság Breuer Adolf tanut hallgatta ki, elsőbben a két peres fél között létrejött megállapodásra vonatkozólag. A többi bejelentett tanuk kihallgatását mellőzte a bíróság. Hosszas tanácskozás után a bíróság itéletileg kötelezte Sauer Ignáczot 26.000 korona és járulékainak 8 nap alatti birói letétbe való helyezésére.

KÖZGAZDASÁG.

A magy. kir. szab. osztálysorsjáték r. t. 1903. évi mérlege a részvénytőke 5 százalékos kamatainak leszámitásával 724,916 K 86 f. tiszta nyereséggel zárul. Ezen összegből 720,000 koronát részvényenként 100 koronás osztalék kifizetésére forditanak, 4919 K 86 fillért pedig uj számlára fognak átvinni.

Hirek a városházáról.

Nyilvános villamos órák. Egy budapesti mechanikai gyár központi villamos óratelepet szándékozik Budapesten létesiteni. E központból volnának aztán huzalok segitségével igazitandók mindama villamos órák, melyeket a vállalat magánházakban, lakásokban, irodákban s az utczákon fölállitani készül. A közönségnek elsősorban is az a haszna volna e terv megvalósitásából, hogy pontosan járó nyilvános órák állanának a rendelkezésére, melyeket ez idő szerint nélkülözni kénytelen. A vállalkozó czég engedelmet kért a kereskedelmi minisztertől a próbamunkálatokhoz szükséges vezeték elhelyezésére s kérte, hogy a végleges koncessió elnyerése után a szükséges vezetékek épitése s bérbeadása iránt a miniszter kezdje meg vele a tárgyalásokat. A miniszter most értesitette a főváros tanácsát, hogy a posta- és távirdaigazgatóság semmiféle kifogást nem emelt e terv ellen s igy a próbamunkálatokra vonatkozólag a kereskedelmi kormánynak észrevétele nincs. A részletes nyomjelrajzok kivitelét azonban ujabb miniszteri jóváhagyástól teszi függővé. Ha tehát a főváros is megadja a helyhatósági engedélyt, úgy Budapest nemsokára egy világvárosias s a publikumra nézve is hasznos intézménynyel gazdagodik.

A magyar nők szellemi központja. A magyar nők közmüvelődési köre czimmel egyesület alakult, amelynek élén báró Dániel Ernőné buzgólkodik. Fő czélja a körnek, hogy a magyar hölgytársaság számára szellemi központot teremtsen. A kör elnöksége nevében báró Dániel Ernőné most fölkérte a főváros tanácsát, hogy a mozgalmat részesitse támogatásban. A Sándor-utczai volt parlamentben, amely a főváros tulajdonát képezi s üresen áll, 3 tágas szobát kér Dánielné a tanácstól, hogy a kör klubhelyiséget rendezhessen be magának. A tanács kiadta e kérelmet a mérnöki hivatalnak s jelentést kért arra nézve, hogy a nevezett épület mellékhelyiségei nincsenek-e valamely különös czélra föntartva.

A pasaréti csatorna ügye. A pasaréti csatornázás ügyében a katonai épitési osztály minap értesitette a tanácsot, hogy a fővárosi mérnöki hivatal hibás alapon készitette el a csatornázás tervét, amennyiben a kadétiskola kanálisánál, amelynek segitségével a pasaréti szennyvizek levezetendők lesznek, a ténylegesnél sokkal nagyobb szelvényt vett alapul. E tévedés következtében könnyen dugába dőlhet az egész csatornázási tervezet, mert a katonai épitési osztály véleménye szerint a kis szelvényü kadétiskolai csatorna nem lesz képes az egész Pasarét szennyvizeit levezetni. A mérnöki hivatal most jelenti a tanácsnak, hogy az alap, melyre terveit bazirozza, egyáltalán nem téves. A katonai épitési osztályhoz intézett átiratban leirás közben hiba csúszott a kadétiskolai csatorna szelvényének a megjelelése körül s innét ered az épitési osztály ama hiedelme, hogy a fővárosi mérnöki hivatal téves alapon dolgozott. A csatornázás ügye teljesen rendben van s a tavaszszal belefognak a munkálatokba. A mérnöki hivatal bizton állitja, hogy a pasaréti szennyvizek minden akadály nélkül lefolyhatnak, annyival is inkább, mert a kadétiskolai kanális kellőképpen el van látva vészkiömlésekkel.

A tankötelesek összeirása. A vallás és közoktatási miniszter egy évi haladékot adott a fővárosnak a tanköteles gyermekek összeirására. Ez már második haladék. A főváros erősen fázik e nagyszabású munkálat végrehajtásától, mert előre látható, hogy az eredmény számos uj iskola fölállitására fogja kényszeriteni. A tanfelügyelőség hozzávetőleges kimutatás szerint Budapesten legalább is tizezer iskolaköteles gyermek nem jár iskolába. Amint tehát ez a tény beigazolást nyer, a fővárosnak gondoskodnia kell uj iskolákról a tizezer gyermek számára. Természetesen a tanerők száma is tetemesen szaporitandó lesz, ami óriási uj terheket jelent. A

tankötelesek megszámlálása ügyében Berzeviczy miniszter elődje nyomdokán halad. Értesitette a fővárost, hogy ragaszkodik e munkálat végrehajtásához s fölhivta, hogy az előmunkálatokat okvetlenül kezdje meg. A tanács tudtunkkal e fontos ügyben egyelőre még egy lépést sem tett.

A budapesti marhavágóhid forgalma 1903-ban. A budapesti marhavágóhidon a lefolyt 1903. esztendőben összesen 105,703 drb nagymarhát vágtak le. E szerint, tekintettel arra, hogy 1902-ben a nagymarhavágás 103,143 drb volt, 1903-ban 2560 drbbal több marhát vágtak. A borju-, továbbá a birka-, bárány- és kecskevágás azonban csökkent és pedig kerekszámban 10.000—10.000 drbbal. A borjuvágás ugyanis 1903-ban 105,919 drbot tett ki, mig 1902-ben 115,741 drbra rugott a budapesti borjuvágás. A birka-, bárány- és kecskevágás 1903-ban 48,432 drbra rugott, előző 1902. esztendőben pedig 58,671 drb. volt. Ha már most szembeállitjuk azt a tényt, hogy 2500 szarvasmarhával többet és 10—10,000 drbbal kevesebb borjut és juhot vágtak Budapesten, akkor a mennyiségek husra átszámitva (szarvasmarhát 200 kilónak, borjut 50 kilónak, birkát 30 kilónak véve átlagban) az tünik ki, hogy Budapest közönsége a markaközvágóhidról kikerült husokból 1903-ban kerek 300,000 kilóval fogyasztott kevesebbet, mint az előző 1902. esztendőben.

A külterjes fejlődés ellen. Egy budai telektulajdonos engedelmet kért a tanácstól, hogy több holdas telkét parczellázhassa s épitési telkekre oszthassa föl. Tekintettel arra, ez esetben is külterjes fejlődésről van szó, a tanács csak szigoru megszoritások mellett mutatkozik hajlandónak az engedelem megadására. Kimondta, hogy csak abban az esetben tárgyal tovább a kérvényezővel, ha ez kötelezi magát, hogy a szabályozás folytán majdan leeső területeket ingyen engedi át a fővárosnak. Köteles lesz továbbá az utakat, csatornákat stb. szabályszerüen kiépiteni s azokat 10 évig fenntartani. Gondoskodnia kell végül a világitásról s egyéb közmüvekről s a majdan felépitendő iskola czéljaira már most telket kell biztositani. E feltételek előzetes biztositása mellett lehet csak szó a tervezett parczellázásról, mert az extenziv városfejlődés révén a főváros nem vehet magára ujabb terheket.

A főváros mint kiállitó. Düsseldorfban nemzetközi kertészeti kiállitás lesz, ez idei nyár folyamán, amelyre Budapest főváros is meghivatott. A tanács elhatározta, hogy a kiállitáson maga is részt vesz, mint kiállitó; nem ugyan növényekkel hanem csak különféle tervekkel s képekkel. A költségekre 4300 korona irányoztatott elő.

Megállóhelyek reviziója. Az állóhelyeket megszüntető rendelettel kapcsolatban a közuti vasutak állóhelyeinek revideálását, helyesebben azoknak ujból leendő megállapitását is kivánta a kereskedelmi miniszter. A főváros tanácsa fölhivta a vasuttársaságokat, hogy a jelenlegi megállóhelyek pontos jegyzékét terjesszék be. A városi villamos vasut most arra kéri a tanácsot, hogy az eddigi megállóhelyeket továbbra is hagyja meg változás nélkül, mert azok mostani beosztásukban leginkább megfelelnek úgy a közönség mint a társaság érdekében. A reviziót egészen fölöslegesnek tartja. Egyben engedelmet kér a társulat kocsiparkjának kibővitésére. Husz uj motoros kocsit s 110 darab átalakitott pótkocsit akar üzembe helyezni.

A munkás-igazolványok. A Rottenbiller-utczai burkolat-lopás esetéből kifolyólag a tanács kimondta volt, hogy közterületeken csakis hatóságilag hitelesitett igazolványok mellett végezhetők munkálatok, mely igazolványokat az utczai rendőröknek jogukban van számon kérni. A közuti vaspálya-társaság most arra kérte a tanácsot, tekintsen el ama rendelkezésétől, mely szerint az igazolványok minden esetben ujra bemutatandók a kerületi elüjáróságoknál, mert gyakran megesik, hogy a végzendő munka sürgős természete ezt nem engedi meg. A tanács most ugy határozott, hogy a kiállitott s hatóságilag engedélyezett igazolványok egy évig használhatók minden további bemutatás nélkül.

A Gellért-rakpart átvétele. A fővárosi közmunkák tanácsa értesitette a fővárost, hogy a Gellért-rakpart felső sikján közös költségen végzett rendezési munkálatok befejezést nyertek s igy a fővárosnak már átadhatók. A tanács az utszakasz átvételére most bizottságot küldött ki, amelynek tagja Vossits Károly tanácsnok, Fülepp tiszti főügyész, Heuffel Adolf épitési igazgató, Lampel főszámvevő és Olhauser I. ker. elüljáró.

Rendezés az I. kerületben. Az I. kerületi elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak a városkuti utak rendezése dolgában. Ez az út, melyen nyáron át nagy a közlekedés, annyira elpusztult már, hogy alig járható. A tanács helyet adott a kérelemnek s elrendelte, hogy a jelzett ut ama szakasza, amely a Béla király utjától a Mária kápolnáig terjed, mihamarább járható állapotba helyeztessék. A munkálatok már tavaszszal megkezdődnek.

A Korvin-téri diszkut. Milacher Lajos budai polgár nagyobb összeget hagyományozott egy diszkutra, amely az ő emlékére a Korvin-téren lesz fölállitandó. A kut szobormunkáira már több izben hirdettek pályázatot, de azok meddők maradtak, amennyiben a zsüri nem talált olyan pályamüvet, mely alkalmas lett volna a kivitelre. Legutóbb 6 szobrász között szükebb körü pályázat tartatott, mely alkalommal a zsüri Holló Lajos pályamüvét kivitelre elfogadta. Rónay Károly dr. Millacher Lajos végrendeleti végrehajtója ez alapon megbizta Holló Barnabást, a diszkut elkészitésével. Holló 20.000 koronáért vállalkozott s már el is készitette a szoborműnek természetes nagyságu mintáit. A biráló-bizottság másnap tekintette meg s azoknak érczbe való öntéséhez hozzájárult. A szobormű egy 3 tagozatu medenczéből kiemelkedő régi magyar

ruhába öltözött délczeg vadászt ábrázol lábainál egy gyönyörü kivitelü vadászkutyával. Rajta lesz a kuton Millacher dombormüvü arczképe is.

A vizvezetéki alkalmazottak téli ruházata. A fővárosi vízműigazgató arra kéri a tanácsot, hogy a vízvezetéki külső alkalmazottak részre téli kesztyüket csináltasson. Ezek az emberek állandóan a szabadban foglalkoznak és a kemény téli időben puszta kézzel alig képesek munkáikat elvégezni.

A közuti kocsik légnyomásu fékezése. A budapesti közuti vaspályatársaság engedelmet kért a tanácstól, hogy az összes motoros kocsiain levegő nyomásu fékezőkészülékeket alkalmazhasson. A fővárosi mérnöki hivatal kipróbálta a készülékeket, s beterjesztette javaslatát a tanácshoz. A levegő fékezésnek tagadhatatlanul előnyei vannak de a közuti forgalomba sokkal nagyobbak lesznek a hátrányai. A légnyomású fékező kezelése könnyebb mint az emeltyűs fékezőé, csakhogy az a baj, hogy e készülék hirtelen teljes erővel működik s így a kocsi minden megállításánál nagyot zökkenik, a mi a közönségre nézve nemcsak kellemetlen, hanem veszélyes is lehet. A kocsivezető csak rendkivül ügyes kezelés mellett állithatja meg zökkenés nélkül a kocsit. A légnyomású fék mellett a régi fékező is megmaradna a kocsiban arra az esetre, ha a pneumatikus készülék megtagadná a szolgálatot, amit a kocsivezető a fékcsap mellett alkalmazott monométerről már jó előre észrevehet. Tekintettel arra, hogy a légnyomásu fékezés segitségével a kocsi rögtön megállitható, igy az elgázolások könnyebben elkerülhetők, a mérnöki hivatal nem emel kifogást a vasuttársaság kérésének teljesitése ellen.

Magyar kir. államvasutak Üzletvezetőség
Debreczen. 29348/II. 1903. sz.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak *volócz—határszéli vonalán* létesitendő uj magasépitmények előállitása tárgyában ezennel nyilvános pályázatot hirdetünk, melyre a kellőleg kiállitott és felbélyegzett ajánlatok legkésőbben 1904. évi *január hó 27-én*, déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak debreczeni üzletvezetőségének titkárságánál benyujtandók.

Később érkező ajánlatokat nem fogunk figyelembe venni.

A létesitendő magasépitmények a következők:

1. Volócz állomás felvételi épületének bővitése egy 65 m² alapterületü emeletes szárnynyal.
2. Kis-Szolyva állomás felvételi épületének bővitése egy 26·88 m² alapterületü földszintes szárnynyal.
3. 3 drb váltóállitó bódé, Volócz és Kis-Szolyva állomásokon.
4 Egy egyszerü földszintes őrház szolgálati helyiséggel, sütőkemenczével, melléképülettel és kuttal a folyópályán.
5. 5 darab blocbódé a folyó pályán.
6. Egy kettős emeletes őrház, melléképülettel, két sütőkemenczével és egy kuttal, Kis-Szolyva állomáson.
7. Két drb kettős földszintes őrház 2 sütőkemenczével, 2 melléképülettel és egy kuttal a folyó pályán.
8. A vonalőrházhoz épitendő toldalék.

Az épületek tervei, a szerződési tervezet és a feltétfüzetek 1904. január hó 5-től kezdve a magy. királyi államvasutak debreczeni üzletvezetőségének pályafentartási és épitési osztályában, valamint munkácsi osztálymérnökségünk hivatalos helyiségeiben a hivatalos órák alatt megtekinthetők és ugyanott az ajánlati szöveg és ajánlati költségszámitás 2 koronáért megszerezhetők.

Az ajánlatok boritékai a következő felirással látandók el: „Ajánlat a volócz-határszéli vonalon létesitendő magasépitmények előállitására.“

Bánatpénz fejében legkésőbben 1904 évi január hó 26-án délelőtti 11 óráig 3000 azaz háromezer korona teendő le készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban, a debreczeni üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál.

A készpénzben befizetett bánatpénz után kamat nem követelhető.

Az értékpapirok a jegyzett utolsó napi árfolyam szerint, de a névértéket meg nem haladható értékben fogadtatnak el.

Az üzletvezetőség fenntartja magának az ajánlatok közt a szabad választás jogát.

Az üzletvezetőség.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa az V. ker. ujpesti felső rakpart Margit-híd és Dráva-utcza közötti alsó síkjának kövezést munkálatához szükséges 112.000 azaz egyszáztizenkettőezer drb. 18/18 18 cm. méretü gránit vagy bazalt koczkakő szállitása iránt ujabb nyilvános árlejtést hirdet.

A szállitandó kövek között a szükséghez képest 10% erejéig megrendelhető 18/27 cm. kötőkövek, ezenkivül a szükséghez képest 3—4% erejéig megrendelhető rajz szerinti püspöksüveg alaku kövek is benfoglaltatnak.

Felhivja ennélfogva a tanács, a pályázni kivánókat, hogy a fenti szállitásra vonatkozólag magyar nyelven szerkesztett és ivenként 1 koronás bélyeggel ellátott irásbeli ajánlataikat lepecsételve 1904. évi **január hó 19-ik** napjának (kedden) délelőtt 11 óráig a tanácsi II. (középitési) ügyosztály vezetője vagy helyettese kezéhez (IV. ker. Városház-utcza, központi városháza II. em. em. 257 ajtó) nyujtsák be.

A kőszállitásra ajánlatot lehet tenni vagy az egész szükségletre, vagy legalább 60.000 drb. koczkakőre.

Köteles pályázó a kőszükségletre vonatkozó irásbeli ajánlatában a koczkakövek, egységárát egyenkint számmal és betüvel a munka szinhelyére, esetleg a balparti kőtérre való szállitással és idomba rakással együtt határozottan kitenni.

A mennyiben pályázó az ajánlott kőanyagot az árlejtési feltételekben kitüzött határidő előtt is szállitani képes volna, ezen beszállitási határidő az ajánlatban szintén kiteendő.

Kiteendő az ajánlatban, hogy ajánlattevő a szállitásra vonatkozó ajánlati és szerződési feltételeket ismeri és azoknak magát aláveti.

Kereskedelmi társaságok és más czégek ajánlatukhoz hiteles czégjegyzési kivonatot kötelesek csatolni.

Társvállalkozók, nem helybeli kereskedelmi társaságok és más czégek, valamint nem helyben lakó vállalkozók tartoznak ajánlatukban helyben

lakó meghatalmazottat megnevezni, a ki őket az ajánlati eljárás és a szerződés során képviselni jogositva van.

Bánatpénzül a szállitásnál az ajánlati összegnek megfelelő 5% szóval öt százalék teendő le készpénzben vagy a székesfővárosi készpénzek elhelyezésére alkalmasoknak elfogadott pénzintézetek takarékpénztári könyvecskéiben vagy a tőzsdei árfolyam 90%-ával, de soha névértéken felül számitandó állampapirokban vagy a budapesti pénzintézetek zálogleveleiben, vagy fővárosi kölcsönkötvényekben az árlejtést megelőző nap déli 12 óráig a székesfővárosi központi pénztárba, mely bánatpénz az ajánlat elfogadása esetén a szerződési biztositékul szolgáland, a bánatpénz letételéről szóló letéti nyugta pedig az ajánlathoz csatolandó.

Kötelesek továbbá ajánlattevők a szállitásra felajánlott kövekből az ajánlatok kapcsán az árlejtési feltételek szerint mintákat bemutatni és egyuttal megnevezni azon bányákat, a melyekből az anyagok nyeretnek.

A kellő mennyiségü bánatpénzről szóló letéti nyugtával el nem látott, továbbá elkésve érkezett vagy utóajánlatok, vagy a melyek nem magyar nyelven szerkesztvék, figyelembe nem vétetnek.

Az ajánlatok közti szabad választási jogot, tekintet nélkül az ajánlott egységárakra a székesfőváros tanácsa magának fentartja.

A részletes árlejtési és szerződési feltételek a fentemlitett helyen naponként d. e. 9—12 óra között betekinthetők, a hol netán kivánt felvilágositások is megadatnak.

Budapest, 1903. deczember hó 23-án.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. január 19. 3. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A főváros képviselői.

Minden jel arra mutat, hogy kora tavasszal választani fog az ország. A vidék már erősen mozgolódik és a pártok szervezkednek, a főváros ellenben közönnyel tekint a választások elé. Amily csekély érdeklődés mutatkozott a községi restaurácziő iránt, valószinűleg hasonlót fogunk tapasztalni márcziusban vagy áprilisban, amikor a parlament számára kell választani képviselőket.

Köztudomásu dolog, hogy Budapest az uj alkotmányos éra óta hűséges liferánsa minden kormánynak és pedig két oknál fogva. Először azért, mert a fővárosi polgárság szabadelvű gondolkodásu és kormányaink mindmostanáig a liberalizmus zászlaját lobogtatták. Másodszor azért, mert Budapesten óriási befolyása van a kormánynak. A főváros csak akkor válhat veszedelmessé, ha a választói czenzust kiterjesztik és a szavazó helyiségekben tömegesebb számban megjelenhetnek a munkások. Ez az idő azonban még messze van, s igy számitanunk kell arra, hogy a mostani küzdelemnél is csak a régi tényezők fognak egymással megmérközni.

Némi meghasonlást azonban már most látunk a szabadelvüek közt. A 67-es alap és a szabadelvűség hivei nem képeznek tömör egységet a közjogi ellenzékkel szemben. Budapesten meglehetős számmal találunk Bánffystákat és Apponyistákat, kik hajlandók sikra szállani egy 48-as jelölt ellen, de gondolkodóba esnének, ha egy hivatalos kormánypárti és egy Bánffy vagy Apponyipárti jelölt kérné szavazatukat. Egyes kerületekben okvetetlenül nagy gabalyodást idézne elő, ha két szabadelvü jelölt lép föl, s a klikk-főnököknek, kik mindenkor a hatalmon levő párttal tartanak, nem kis fáradtságába kerülne a hivatalos jelölt többségét biztositani.

Ez időszerint Budapes a következők képviselik a parlamentben:

Falk Miksa az I. kerületben; *Darányi* Ignácz a II-ikban; *Vészi* József a III-ikban; *Podmaniczky* Frigyes báró a IV-ikben; *Sándor* Pál az V-ikben; dr. *Vázsonyi* Vilmos a VI-ikban; *Morzsányi* Károly a VII-ikben; *Berzeviczy* Albert a VIII-ikban; *Hock* János a IX—X-ikben.

Kik lesznek ezek közül ujból megválasztva?

Falk Miksa mandátuma nem kétséges. Az első kerület meg van vele elégedve s tényleg büszke lehet arra, hogy a politikai élet e veterán kitünőségét nevezheti képviselőjének.

Darányi Ignácz, noha megszünt miniszter lenni, sokkal mélyebb gyökerekkel bir a második kerületben, semhogy onnét bárki is kiszorithassa.

Vészi József helyzete nehéz volt már a legutóbbi választásnál és valószinüleg erős küzdelmet kell megvivnia az idén is. Akik azon m eddig mellette állottak, most fokozottab kitartással fognak buzgólkodni érdekéb mert Vészi kiérdemelte a kerület bizaln és háláját az által, hogy készsége-

sen előmozditani iparkodott Ó-Buda minden jogos érdekét.

Legérdekesebb a szituáczió a Belvárosban. *Podmaniczky* Frigyes báróért tulajdonkép senki sem lelkesedik. A szabadelvü pártkör elnöke tiszteletreméltó egyéniség, de — miként önmaga többször hangoztatta — már nagyon öreg ember. Neki a nyugalom kell, a Belváros ellenben joggal igényelhet egy agilis képviselőt. A multkori választásnál kitünt, hogy a IV-ik kerületben sok az ellenzéki szellemü polgár. A függetlenségi Madarász József minden nagyobb erőfeszités nélkül hatszáznál több voksot tudott szerezni. Hire jár, hogy a mandátumot most *Láng* Lajos egyetemi tanár, volt miniszter óhajtaná megkapni, aki tőzsgyökeres belvárosi polgár. Azonban kevés kilátása van, mert nem népszerü a kerületben. A Saskör *Polónyi* Gézát szándékozik fölléptetni, s ha figyelembe vesszük, hogy ez időszerint ez a kör dominál a Belvárosban, éppenséggel nem lehetetlen, hogy Podmaniczkyvel szemben Polónyi győzni fog.

Az V-ik kerületben biztosan lesz ellenjelöltje *Sándor* Pálnak. Ámde a többség oldala mellett marad, mert Sándor fényesen beváltotta a hozzá füzött reményeket. Stréberkedés nélkül a parlament számottevő tagjainak sorába emelkedett s közéleti tevékenysége előtt kell, hogy a kerület minden polgára kalapot emeljen.

Vázsonyi Vilmosról azt hirdetik a demokraták, hogy szilárdan áll a VI-ik kerületben. Mi ellenben ugy tudjuk, hogy a multkor legyőzött párt a legnagyobb erőfeszitéssel fog ellene dolgozni és reményli, hogy másnak juttatja a megbizó levelet. Kár volna Vázsonyiért, aki megmutatta a képviselőházban, hogy nemcsak a demokraták, hanem az egész főváros érdekeit szivén hordja.

A VII-ik kerületről fölösleges beszélni. Ez a klikk-rendszer megbolygathatatlan fészke.

A függetlenségiek kerületében, a Józsefvárosban Berzeviczy Albert győzelme kétségtelen. Nemcsak azért, mert helyet foglal a kormányban, de egyéni kedveltsége miatt is.

Hock János a multkor is erős csatát vivott *Springer* Jánossal, most is neki kell gyürköznie. Valószinü, hogy a IX—X. kerületben Hockon és Springeren kivül lesz még egy hivatalos szabadelvü-párti jelölt is.

E rövid szemléből kitünik, hogy Budapesttől nem kell tartania a kormánynak. Obstrukczionista ellenzéki vagy Bánffysta jelölt nem fenyegeti a mandátumokat. Egyedül a Belváros az, mely talán nem szabadelvü-párti képviselőt fog választani.

Munkáskocsik az ujpesti vonalon.

— A külső váczi-uti gyári tisztviselők mozgalma. —

E czimmel megjelent czikkünkre igen érdekes és sok tekintetben figyelemreméltó helyreigazitást kaptunk Miután ebben általános természetü, az egész közuti közlekedésre vonatkozó reflexiók is vannak, egész terjedelmében közzé tesszük, s csak ama megjegyzést füzzük hozzá, hogy mi a nagyközönség javát mindig előbbrevalónak itéljük egyes társaságok anyagi érdekeinél.

A beküldött helyreigazitás igy hangzik:

Az a mozgalom, a mely a Budapesti Közuti Vaspálya-Társaság ellen megindult, kizárólag csupán oly egyénekre vonatkozik, a kik az ujpesti vonal mentén levő *irodákban* vannak alkalmazva. Gyári munkásokat egyáltalán nem vontunk a mozgalomba, annál kevésbbé, mert a B. K. V. T.-nak a székesfővárossal kötött szerződésének 20. §. Bj. 2. pontja értelmében többek között az ujpesti vonalra is: „két rendbeli munkás-bérletjegyek adatnak ki, még pedig: 72 krajczár ellenében 12 menetre jogositó heti bérlet és 2 frt 50 krajczár általányösszegért egy hónapi érvénynyel biró havi bérlet alakjában.“

Tisztán kiviláglik ebből, hogy a munkásoknak nem is állhat érdekükben e mozgalomból részt kérni, mert jogukban áll korlátlanul sokkal előnyösebb kedvezményeket *követelni*, mint a minőkre az irodai alkalmazottak igényt tartanak. Azonban, valamint a szóbanforgó czikk szerzője nem birt tudomással arról, hogy a munkásoknak ez a joga fennáll, szintugy a munkások sem tudják, hogy ily kedvezményt igénybe vehetnek minden mozgalom-szervezés nélkül. Könnyen érthető, hogy a társaság jónak látja ezen kötelezettségét üzleti szempontból titkolni, minélfogva a munkások nem élnek jogaikkal.

Ennek természetes folyománya az, hogy az emlitett szerződési pont következő bekezdése: „a mennyiben bizonyos viszonylatokban tömeges munkásforgalom fog mutatkozni, *köteles a társaság* a fővárosi tanács felszólitására a fentebbi dijak szedése mellett a szükséghez képest kellő számu külön *munkásvonatokat járatni*“, — mindezideig tárgytalannak bizonyult. A munkások zöme ugyanis vagy a gyártelepek közvetlen közelében épült bérkaszárnyákban lakik, vagy — gyalog jár.

A mozgalom inditó oka tehát nem e munkásbérletjegyek beszüntetése volt (a melyeket a társa-

ság egyáltalán nem szüntethet be), hanem az, hogy a régebben 8—10 fillérjével árusitott „zöld“ jegyek árát immár 16 fillérre, és a régebben 16 fillérjével árusitott és egyes kiváltságosaknak még ma is árusitott, az egész ujpesti vonalra érvényes kedv. jegyek árát 20 fillérre emelte a vállalat. Ugyszintén mindannyian igényt tartunk oly bérletjegyekre, a minőkhöz csak jó protektor közbenjárásával jutnak egyes kollegáink. A mozgalom főinditó oka pedig abban rejlik, hogy a szakaszhatár, ma már teljesen érthetetlen okból, nem az utvonal közepén vagyis a Hungária köruti megállónál, hanem a régi váczi vámnál van, mely a nyugoti pályaudvartól $1^1/_2$ és Ujpesttől $3^1/_2$ kmnyire fekszik.

Az emlitett czikknek azon pontjára: „nemcsak a szegény munkások hanem a jól dotált gyári tisztviselők *is* reflektálnak kedvezményes bérletjegyekre“ csupán azon megjegyzésem van, hogy a mai gyáripari depresszió közepette nem szorul egyáltalán illusztrálásra az a siralmas állapot, mely a tisztviselők javadalmazása terén általában észlelhető. A társaság vezérigazgatójának átadott memorandumban, melyet Vázsonyi képviselő 200 tagu monstre küldöttségünk élén átnyujtott, kimutattam, hogy a tisztviselők és tisztviselőnők 75%-a alig részesül 1200 koronát meghaladó évi fizetésben, sőt vannak, a kik csak 600 koronányi évi javadalmazással birnak. Méltányos-e ily körülmények között, hogy a mozgalomhoz tartozó 2000 személy ne kapjon kedvezményt csak azért, mert csekély részük nagyobb jövedelemmel bir, mint a munkások állaga? Méltányos-e, hogy kb. 1500 ember keresetének $^1/_3$ részét villamosra költse csak azért, mert van talán 60—80 jól dotált tisztviselő, a kiknek nagyobb része ugy is fogaton jár és nem is vesz részt a mozgalomban?

Szerintem még ezek a nagyobb jövedelmü főtisztviselők is méltán igényt tarthatnának annak révén való olcsóbb utazásra, mert *sokat* utaznak. Minden rendü és rangu, bármily néven nevezendő vállalat előnyben részesiti azokat, kik forgalmát *nagyban* növelik, azokkal szemben, kik csak ritkán fordulnak hozzá. Jellinek a tisztelgés alkalmával méltányosnak és természetesnek tartotta ezt. Egyébiránt eléggé kifejtettük az emlékiratban, hogy mindenesetre helyes üzleti politikára vall, ha e társaság a többi közlekedési vállalatok mintájára rendszeresiti a kivánt kedvezményeket, mert a drága dijszabások miatt jelenleg részben vagy állandóan gyalog járók ezentul igénybe vennék a vállalat kocsijait s igy a társaság jövedelme számottevően emelkednék. A szóbanforgó czikk nemcsak hogy nem teszi magáévá ezt a megdönthetetlen tényt, hanem mintegy sajnálkozik ezen a „szegény“ vállalaton, sőt az óhajtott kedvezmények rendszeresitésében a társaság vagyoni romlásának előidézését véli látni.

Felesleges azzal érvelnem, hogy egyetlen egy budapesti nagy vállalatnak sem ártott ily bérletjegyrendszer s hogy a B. K. V. T. ra határozottan előnyös volna, bizonyitják a mult évi üzleti jelentéséből merített következő számadatok. A vállalatnak 62 kmt kitevő vonalain 2,400.000 menettel mintegy $12^1/_2$ millió kilométert haladván meg, $41^1/_2$ millió személyt szállított 1902-ben. Egy egy vonalmenetre esik tehát 17 személy (teljes vonalakat és nem vonalszakaszokat értve) és egy-egy kilométer-menetre esik 3 személy. Ha figyelembe vesszük, hogy például egy ujpesti kocsisnak *mai* befogadó képessége 46 személyre van megállapitva és az utasok úgyszólván minden megállóhelynél váltakoznak, menetenként átlag 65—70 személyt szállithatván egy kocsi: a vállalat nemcsak hogy a kocsik befogadó képességének ujév napján életbelépett megszorítása daczára *képes a meglévő menetrend alapján a forgalmat lebonyolítani, hanem képes volna regie többlet nélkül legalább háromszor annyi személyt szallitani, mint eddig.* Nem volna tehát a vállalatra nézve előnyösebb, ha a kocsik befogadó képességét jobban kiaknázná? De még ha álokoskodás is volna eme okfejtésem, csupán méltányossági alapra fektetve mozgalmunk czélját, kérdem: igazság-e az, hogy a vállalatnak 133 km. hosszu vágánya kiizzadja a mi viteldijaink révén azt a terhet, amit a társaságnak 58 millió koronányi tőkéje reá ró? Vegyük tekintetbe, hogy a közlekedési(!) vállalatnak alig 2—3%-ot jövedelmező 10 bérpalotája és mitsem jövedelmező 16 telke van kb. 134000 □ ölnyi területen, mintegy 6 millió koronára „becsült“ értékben, — az üzemhez szükséges ingatlanoktól eltekintve . . . Ehhez járul még, hogy kb. 15 millió korona értékben szereplő „egyéb“ vállalati részvényekkel rendelkezik és legalább 8 millió kor. mint teljesen felesleges tőke takarékpénztárakban fekszik, — mely befektetések átlag 3—4%-ot jövedelmeznek e közlekedési(!) vállalatnak. Ezen — a társaság szoros értelemben vett czéljait tekintve — *parlagon heverő 29 millió koronanyi holt tőke tehát átlag 3%-ot hoz* és ennek daczára *tizennégy %-os osztalékot* kapnak a vállalat részvényesei. E mellett jutnak milliók tartalékalapra, (tavaly volt $33^1/_2$ millió kor.) százezrek az igazgatóságnak jutalékképpen stb. stb.

Miképpen lehetséges ez?

Csak úgy képzelhető, hogy a tulajdonképpeni üzemhez szükséges tőke, vagyis az össztőke fele túlsokat jövedelmez, más szóval *túlmagasak a viteldijak.* 1902-ben majdnem 7 millióra rugott a vállalat „bevallott“ viteldijbevétele. 1903-ban okvetlenül nagyobb bevétele lehetett, mert a főváros részesedése, az e czimen ma befizetett összeggel 300.000 koronát tett ki a tavalyi 275.000 koronával szemben.

Távol áll tőlem az a szándék, hogy a vállalat vezetőségét meggyanusítsam vagy megbántsam. Sőt csak észszerünek minősithetem ezt a túlcsigázott tőkeösszeharácsolást, ha a vezetőség száraz üzleti érdekeit tartom szem előtt. Minden igazgatóság arra törekszik, hogy jutalékát, mely a vállalat bruttonyereségével egyenes arányban áll, a végletekig

*

növelje. Ezen általános elvből folyik az is, hogy 2–3%-ot jövedelmező ingatlanok és 3—4%-ot jövedelmező takarékbetétek és „egyéb“ vállalati czimletek is növelvén — ha rontó hatással is — a bruttonyereséget, az igazgatósági jutalék perczentualis összege is növekedik. Az ily pénzügyi operácziók a részvényeseknek ártanak ugyan, de egy szempontból használnak is. Ez az a szempont, amely mozgalmunkra kihat, ez az a szempont, amely miatt — bár a legkisebb bántó szándék nélkül — mindezekre kitérni bátorkodtam. A fővárossal kötött szerződés 21. §-a értelmében ugyanis az 1903. évi mérleg elkészültével a viteldijtételek revisiója foganatosítható az esetben, ha a vállalat az utolsó 5 évben 10%-ot meghaladó nyereséget mutatott ki. Könnyen érthető, hogy a vállalat fázik ettől a revisiótól. Kapóra jön tehát az a kürülmény, hogy az üzemre nézve felesleges 29 millió korona (az össztőke fele) alig jövedelmez 3%-ot, úgy hogy a fővárosnak tarifarevisionális joga nem egykönnyen érvényesülhet, mert a tényleges üzemtőkének, az alapszabályszerü levonások, tartalék- és egyéb alapok *dotálása után*, tisztán még 17%-ot kellett volna jövedelmeznie, hogy az egyensúly helyreálljon.

A czikknek azon elitélő megjegyzésére, hogy helytelen a boykott és igy ajánlja a méltányosság kivivásáig való felfüggesztését, — bátorkodom a B. K. V. T. igazgatóságának a Magyarország f. hó 11-iki számában kiadott hivatalos közleményére utalni, a melyben a vállalat elismeri, hogy *a váczi-uti és ujpesti irodák alkalmazottai csak akkor fogjak a boykottot megkezdeni*, ha a társaság az emlékiratban kért kedvezmények teljesitését megtagadná.

Ney Dániel
az előkészitő-bizottság titkára

Az aszfaltburkolatok.

A magyar aszfalt-ipar megteremtőjének Popper, István mérnöknek tollából érdekes és mindenképen tanulságos munka jelent meg a könyvpiaczon, mely behatóan tárgyalja az aszfaltburkolatok kérdését, különös tekintettel a hazai viszonyokra. Ha figyelembe vesszük, hogy a városok háztartásában mily óriási szerepet játszanak a kocsiutak és járdaburkolatok és hogy a nagyközönséget mily közelről érdeklik e kérdések; ugy érthető az általános érdeklődés, mely Popper István e művét körülveszi.

Alapos szakértelemmel hasonlitja össze az eddig alkalmazásba vett különféle utburkolatokat és arra az eredményre jut, hogy az aszfaltburkolatok rohamos elterjedését az a sokoldalu előny indokolja, melyet az aszfaltburkolat magában rejt. Erős ellenálló képessége, a rajta való közlekedés könnyü és biztos lebonyolitása, zajtalansága és tisztasága, jelentéktelen kopása, felületének csekély surlódása, hygieniai és gazdasági előnyei azok a szempontok, melyek az aszfaltburkolatot minden más burkoló anyag fölé emelik.

Számszerü adatokkal kimutatja, hogy pénzügyi tekintetben — 20 évi fenntartás alapul vétele mellett a legolcsóbb burkolat az aszfalt és e tekintetben csakis a keramitburkolat közeliti meg. Külföldi tapasztalatok nyomán tabellán mutatja ki, hogy a lovak csuszása felével kevesebb az aszfalton, mint a grániton, a sárképződés pedig 8·5-szer több a grániton, mint az aszfalton. Táblázatot mutat be a különféle burkolatok gördülési surlódásának együtthatójáról, melyből látható, hogy a rossz macadamuton a surlódás 5-ször, a jó koczkakövezeten pedig 2-szer akkora, mint az aszfalton. Következménye ennek az, hogy egy ló mintegy kétannyi terhet képes vontatni az aszfalton, mint a koczkakövezeten. Szakszerü példákkal igazolja, hogy mekkora megtakaritást nyujt az aszfalt a lakosság összeségének az által, hogy a lovak és kocsik nagyon megkiméltetnek az aszfalton, másrészt a sokkal nagyobb tisztaság folytán az utczatisztitásnál mily jelentékeny költség takarittatik meg.

Az aszfaltburkolatok e kiváló előnyeiben látja okát annak, hogy Magyarországon eddig ca 43 millió korona értékü aszfaltburkolat készült, melyből tisztán magyar anyagból 33 millió korona értékü burkolat állittatott elő. De még ennél is aránytalanul nagyobb aszfaltterület fekszik a külföldön, a hol pedig lényegesen drágább e burkolat. Magában Berlinben pl. mintegy kétszer annyi aszfalt-kocsiut fekszik, mint egész Magyarországon.

Világos képet nyerünk e munkából az aszfaltburkolatok különfele nemeire nézve is és e szakszerü műből örömmel veszünk tudomást arról, hogy a coulé aszfalt a sheet aszfalt — mely burkolatok ugy minőség, mint ár tekintetében a legalkalmasabbak kocsiutak és járdák fektetésére — a hazai bányákban nyert aszfaltból a legjobb kivitelben készithetők. A Biharmegyében fekvő és hazai tőke tulajdonát képező bányákban oly óriási mennyiségben áll rendelkezésre a legkiválóbb aszfaltburkolatok készitésére alkalmas aszfaltanyag, hogy az nemcsak a belföldi szükségletre elegendő, hanem jelentékeny kiviteli czikket is képezhetne. A feltárt aszfaltanyagok mennyiségéből — hivatalos kimutatás szerint ca 651 millió m² aszfaltburkolat volna készithető. Ily körülmények között érthető Popper Istvánnak ama megjegyzése, hogy teljesen felesleges külföldi anyagot alkalmaznunk, s különösen kerülendő a külföldi anyagból készült ugynevezett „műaszfalt“, mely minőség tekintetében összehasonlithatatlanul alatta áll a magyar természetes aszfaltanyagnak.

Az értekezés minden sorából kiviláglik a szakértőnek biztos itélete, s bizonyára hasznára válik majd az érdekelt köröknek, ha megszivlelik az érdemes *szerző konklusióját*, mely akként szól, hogy: az utburkolatok megválasztásánál a technikai szempon-

tok mellett a hygienikus követelményeket is figyelembe kell venni; csakis hézagnélküli burkolatok létesitendők. Mindenesetre az összes burkolatnemek betonalapra legyenek helyezve, hogy a talaj megfertőzése megakadályoztassék. Ajánlatos, hogy a városi hatóságok az összes burkolati munkákat csakis 20 évre terjedő fenntartási kötelezettséggel adják vállalatba, mivel csak igy birálható el, melyik a legelőnyösebb. Mindaddig mig Magyarországon megfelelő burkoló anyagok jó minőségben és kellő mennyiségben beszerezhetők, az épitési feltételekben világosan megkövetelendő volna, hogy burkolási munkákhoz kizárólag magyar anyag használtassék.

Az uj lakbérszabály-tervezet.

I.

Hosszu éveken át általános volt a panasz a lakbérszabályok ellen. A közönség azonban lassanként hozzátörődött a helytelennek látszó rendelkezésekhez, s ennélfogva megritkultak a panaszok és a különböző értelmezésen alapuló perek. A szabályok régi rossz hire ellenben megmaradt és igy általános volt az öröm a hirre, hogy uj szabályok készülnek, de általános volt aztán a meglepetés is, hogy az uj tervezet alig tér el a régitől. A közvélemény megnyilatkozása szerint ugyanis a módositások, ujitások nem elég jók arra, hogy azokért egy már megszokott, bár nem mindenben megfelelő bérszabály hatályától megfosztassék. Erre következett aztán a főváros egyik szükebb bizottsága által átgyurt tervezet, melyben ugy a háztulajdonos, mint a bérlő meglepő ujitásokat talál, s amelynek ujabb intézkedései melegágyai lesznek a bérviszonyokból eredő pereknek.

De nemcsak az érdemleges intézkedések ellen lehet kifogást emelni. Elhibázott az egész szerkezet. Az egyes szakaszok tulságosan hosszuk s többféle rendelkezést tartalmaznak; az egyes szakaszok rendelkezéseire való hivatkozás felette nehéz, mert minden egyes esetben hosszadalmasan körül kell irni, hogy a hivatkozott szakasz melyik rendelkezéséről van szó, ugyanazért sokkal helyesebb volna minden egyes rendelkezést külön § alá venni.

A régi jó magyar világ statutumokat ismert, az ötvenes években elárasztottak bennünket rendeletekkel; a kettőt aztán a rossz nyelvérzék összeolvasztotta *szabályrendelet*-té, pedig a statutumok nem rendeletek. Rendeleteket a hatalom, a felsőbb hatóság ad ki; ámde a törvényhatóság nem felsőbb hatósága a székesfőváros polgárainak, hanem a törvényhatóság ugyszólván maga a nép, igy önönmaga részére nem bocsáthat ki rendeleteket, de alkothat szabályokat, melyeket a jogrend érdekében a törvényhatóságot alkotó polgárok betartani kötelesek. Egyszóval: a statutumok nem szabályrendeletek, hanem *szabályok*. Nem kifogás az, hogy a törvény maga is szabályrendeletek alkotására ad jogot. Ha a törvény rossz, nem magyaros kifejezést használ, azt a kifejezést lehet, szabad, sőt kötelesség jó kifejezéssel helyettesiteni; példa erre a székesfőváros is, mely az alapokirat szerint fő- és székváros, de azért ma már minden jó nyelvérzékkel biró magyar ember a székesfőváros kifejezést használja.

Bármilyen megszokott is tehát az ötvenes évek gyümölcseként támadt szabályrendelet, szakitsunk a roszszal, fogadjuk el a jobb magyar kifejezést és nevezzük az uj statutumot: házbérszabályoknak.

Dicséretére válik a legujabb tervezetnek, hogy az irálya nem az a döczögő jogászos, a melyhez az ötvenes évek hozzá szoktatták a magyart, a melyet mi ma hivatalos stilusnak és megmásithatatlannak tartunk, ugy fogván fel a dolgot, hogy az nagyon természetes, ha törvénykezési kérdésekkel nem foglalkozók nem értik meg a hivatalos nyelvezetet. A dicséret azonban csak részben illeti a tervezetet, mert maradtak benne magyartalan kifejezések. Igy például azt mondja: „fel van jogositva“ — „joga van“ helyett: „az esetben“ — „akkor, vagy abban az esetben“ helyett; lépten-nyomon előfordul a „bérleti“ szó, igy: bérleti szerződés, bérleti év, bérleti hó, bérleti hét, bérleti helyiség, bérleti viszony, albérleti helyiség stb., minden képzelhető és képzelhetetlen kapcsolatban. Ez az egy szó kivánatossá teszi az egész tervezetnek gondos átolvasását és kijavitását, mert hát a székesfővárosnak erkölcsi kötelessége, hogy alkotásai ne csak tartalmukban legyenek jók, de magyarságukban is kifogástalanok, hogy követendő szabályait necsak a hivatalos nyelvezetben járatos szakemberek értsék meg, hanem minden magyar ajku polgár tisztában lehessen azokkal. Ha a szabályokba jó kifejezések kerülnek, a közönség azokat hamar eltanulja és használja is.

A mi az egyes rendelkezéseket illeti: a 8. §-ban irt *hitvestársak* szó, házastársak kifejezéssel helyettesitendő, mert a ma érvényben álló törvény szerint a házastársak nem minden esetben hitvestársak is.

A 9., 13. és 15. §§-okban foglalt az a rendelkezés, hogy a távozó bérlő a más helyen fizetett bértöbbletnek a megtérítését követelheti — nagyon tág; még az sem volna kielégitő, ha az mondatnék ki, hogy megközelitőleg hasonló fekvésü és nagyságu bérlemény után fizetett bértöbblet téritendő meg.

A tervezet szerint például a Gellérthegy lejtőjéről kényszerüségből kiköltözött lakó lakást bérelhetne a Dnnaparton, az Andrássy-uton vagy a Szabadság-téren, pedig a bérkülönbözet 3—500%-ot tesz ki; a módositás már közelebb jár a valósághoz, de hol van egy bérbeadó és egy bérlő, kik egymással hadilábra állván — a barátságos megoldás utját keresik? Igy ezt a kérdést nem lehet megoldani, pedig, ha azt akarjuk, hogy az uj szabályok a régi szabályoknak egy nagy hiányát pótolják, akkor meg kell oldani. A veszekedő feleknek elég lesz egy per, elég lesz abban a kérdésben peres-

kedni és költekezni, hogy joga volt-e a bérlőnek a bérelt helyeket nyomban ott hagyni vagy sem? Ha ez a kérdés eldőlt, a felek ne legyenek kénytelenek uj pert s uj bizonyitási eljárást lefolytatni azért, hogy a hibás fél által fietendő összeg birói megállapitást nyerjen. Állapitsa ezt meg maga a szabály és ne engedjen meg ettől eltérő kikötést. E miatt talán zúgolódni fognak a felek, de ez a zúgolódás csak látszólagos lesz és a közönség nagyon hamar bele fog törődni, hogy ez igy van.

Tiszta dolog, hogy a költözködés nemcsak sok vesződséggel, nemcsak kellemetlenséggel, hanem költséggel és kárral is jár; de tiszta dolog az is, hogy a kényszerből költözködő fél szivesen használja fel az alkalmat kárt okozni a háziurnak, ha tudja, hogy a költözködés ennek terhére megy. Tehát nemcsak kárpótolni kell a költözködő bérlőt, de védeni kell a háztulajdonost is. A tapasztalat azt mutatja, hogy az évi bérösszeg bizonyos vonatkozásban van a költözködési költséghez. A kinek egy szoba butora van, azt 10, 20, 30 koronáért elköltöztetik; az egy szobás lakások 120–300 K évi bért jövedelmeznek. A ki 2000 K bért fizet, annak már több szobája van és költözködése ritkán kerül kevesebbe 200 koronánál, tehát hozzávetőlegesen a költözködési költség 10%-át teszi az évi bérösszegnek; a nyári lakásokba való kiköltözés kétszeresen számit. De ez még nem minden, mert hát a lakáskeresés maga is időveszteséggel, esetleg költséggel jár, méltányos ennélfogva, hogy a kiköltöző ezért is kárpótoltassék, de különösen kárpótlást nyerjen a bútor kikerülhetetlen rongálódásaért. A gondos család mindent szépen, óvatosan csomagol, lehetőleg kevés kárt szenved, egy másik család ellenben összehányvet mindent, itt aztán törik-szakad is minden; nem volna tehát igazságos, hogy nagyobb kártérítést kapjon a hanyag és kevesebbet a figyelmes, gondos csomagoló. A mérték egyforma legyen. Az osztó igazsághoz legközelebb áll, ha a szabályzat vonatkozó eseteiben kimondatik, hogy a bérbeadó a felmondási időre járó már kifizetett bérösszeget teljesen visszafizeti, a még meg nem fizetett bérösszeget nem követelheti, ezenfelül költözködési költség és a kártérítési igények teljes kiegyenlitésére köteles fizetni a távozó bérlőnek a felmondási időre járó bérösszegnek — nyári lakásoknál a bérlés idejére járó bérösszegnek az ötven százalékát. Ehhez képest a 9. §. 6-ik, a 13. §. 2-ik és a 15. §. 3 ik pontját egy külön önálló szakaszba kellene felvenni és az érdekelt szakaszoknál csak azt emliteni, hogy a kártérítésről ez az ujonnan szerkesztendő szakasz intézkedik.

A 10., 11. és 12. §§-oknak a poloskás lakásokra vonatkozó rendelkezései nagyon helyesek, ha ilyen irányban kikötések, megállapodások voltak; de akkor, ha a lakás ezen minősége szóba sem került és csak beköltözés után jön rá a bérlő, hogy a lakásnak ilyen kellemetlen férgei vannak — nem lehet helyes a tulszigoru intézkedés, nem pedig azért, mert a lakás férgei legtöbb esetben a volt bérlő hanyagsága folytán keletkeztek és a bérbeadó nem is tud arról, hogy a lakás poloskás. Köztudomásu ugyanis a fővárosban, hogy a lakásoknak legnagyobb részében, ha elvétve is, de előjön a poloska; a szorgos háziasszony, ha éveken keresztül soha ilyen férget nem is látott, egyetlen alkalmat sem mulaszt el, hogy gyökeresen megtisztogassa, hogy a legnagyobb figyelemmel átkutassa azon butortárgyakat, melyekben az ilyen férgek tanyát ütni szoktak és még is akárhányszor tapasztalja azt a legtisztább, a leggondosabb háziasszony is, hogy épen a költözködés kifolyásaként szert tett egy-két ilyen bogárra. Igy lehetséges, hogy a kiköltözött család butorzatában 100 aranyért sem volt egy poloska, a beköltöző család is csak hirből ismerte, de a butorkocsival vagy a munkások révén még is behurczolták. Hát ki legyen felelős ilyen esetben?

Ugy látszik, a tervezet sem akarja azt, hogy egy-két poloska jelentkezése felbontsa a szerződést; ugy látszik, hogy a poloskás szó alatt ezen férgek tulmennyiségben való elszaporodását érti. De ki határozza meg, hogy hol van a határ a poloskás és nem poloskás lakás közt? Hány poloska felfedezése kell ahhoz, hogy a bérlő a szerződést felbonthassa? A gondos asszony eddig is kikötötte, ezután is bontó feltételként köti ki, hogy a lakásban poloska ne legyen; mindannak daczára nemcsak a saját — legjobb meggyőződése szerint soha poloskát nem látott — butorzatát kutatja át a régi lakáson, de az uj lakásnak is minden hozzáférhető zugát, a sarkokat, a fal és padló-, ajtó-, ablak-párkányzat közt felfedezett hézagokat kikotorja, szóval minden ellenőrizö intézkedést megtesz és örül ha fáradozásának látható eredménye nem volt; de sajnos, hány család van, a melyik csak azért költözik, mert a férgek már elszenvedhetetlenek! Az ilyen család lakásról-lakásra hordja az ö férgeit és a tervezet alkalmat akar neki adni, hogy ezt még sürübben tehesse meg.

Nem bánom, állapitsa meg a szabály, hogy a hol ki van kötve, ott egy poloska miatt is fel lehessen mondani azonnal kezdődő hatálylyal a szerződést, de akkor is a bérlő köteles legyen ez iránt nyilatkozni, még mielőtt egyetlen egy darab butort az uj lakásba be vitt volna; de ha nincsen ebben az irányban semmi kikötés, csak biró mondhassa ki túl-férges állapot miatt a szerződés felmondását. De ekkor is engedjen szabadtért a biró a bizonyitásnak nem csak abban az irányban, hogy a lakás most poloskás, hanem abban az irányban is, hogy mióta poloskás? Hogy a bérlőnek közvetlen megelőző lakása a férgek állományát tekintve milyen volt és a vétkes, a mulasztó félre mondjon kedvezőtlen itéletet.

Ilyen irányban kellene átdolgozni a 10., 11., 12. és 14. §§.-okat!

(Folyt. köv.)

A tőzsdebiróság heti krónikája.

A tőzsdebiróság mult héten több érdekes ügyet tárgyalt, melyek közül az alábbiakat adjuk a *Fővárosi Tudositó* nyomán:

A tőzsde-illeték maximuma.

jan. 9.

A tőzsdetanács ez év január 1-étől a birósági tárgyalás után, de ítélethozatal előtt megszünt perekben, ahol a felek egyezségre léptek, a járó tőzsdeilletéket akként állapitotta meg, hogy ezen a czimen a Hirdetmények Tárának 1903. évi 66. számában közzétett fokozat szerinti tőzsdei illetékből 50% és a folytatások után járó fokozatos illeték fejében azonban legfeljebb 2000 korona fizetendő.

A bizományos ovadéka.

jan. 11.

Nehány évvel ezelőtt 3 vagyonos hollandi ember megalapitotta Nagybecskereken a torontáli szőnyeggyár részvénytársaságot, amely később csődbe jutott és jelenleg Dungyerszky Lázár bácskai nábob tulajdonát képezi. A torontáli szőnyeggyárnak Budapesten volt egy nagy raktára 1898--1900. szeptemberig, amelyben Kemény Manó, aki jelenleg a beszterczebányai posztógyár igazgatója, árulta a szőnyegeket, melyet neki a gyár bizományba adott át. A bizományos havonta kapta az árut és köteles volt havonta az áruval el is számolni. Továbbá kötelességé volt téve, minden egyes vevőtől egy átvételi elismervényt venni, amelyben a vevő elismeri, hogy a megvett szőnyeget a kikötött összegért átvette. 1900. év elején feltünt az igazgatóságnak, hogy Kemény az általa eladott szőnyegeket nagyon olcsón számolja el. A dolog ellenőrzésére megbiztak két embert, hogy Keménynél vásároljanak szőnyeget és az áráról állitsák ki az átvételi elismervényt. Ez meg is történt, de Kemény a hó végével e két tételről nem számolt el és amikor az igazgatóság felszóllitotta az elszámolásra, hamis átvételi elismervényt küldött, mely sokkal kisebb összegről szólt, mint a mennyiért az a két bizalmi ember a szőnyegeket megvásárolta. Erre aztán Kemény Manót magánokirathamisitás és hűtlen kezelés miatt a gyár feljelentette a budapesti törvényszéknél. A budapesti királyi ügyészség azonban csupán hűtelen kezelést látott fennforogni és igy adta be a vádiratot Kemény ellen. A szőnyeggyár azonban visszavonta feljelentését azért, mert Kemény tévedésnek jelentette ki a két hamis átvételi elismervény elküldését és az árkülönbözetet megfizette, mire a törvényszék megszüntette az eljárást. Amikor a torontáli szőnyeggyár csődvagyonát Dungyerszky Lázár megvette a vagyonbukott gyár összes követelései, aktivái és passzivái Franz I. nagybecskereki takarékpénztári igazgató tulajdonába mentek át, illetve ő lett a törvényes jogutód. Kemény Manó ekkor pert inditott Franz I. ellen a tőzsdebirósághoz 560 korona jutaléka a 2000 korona ovadékának kiadása iránt. Ezt az ügyet tárgyalta ma a tőzsde választott birósága Ullmann Emil elnöklete alatt. Dr. Eibeschitz Miksa nagybecskereki ügyvéd, Franz I. jogi képviselője kijelentette a tárgyaláson, hogy Keménynek jutalék nem jár, mert az már elszámoltatott, de a 2000 korona ovadék sem jár egészen vissza, mert már arra a saját könyvei szerint 1200 koronával tartozik. Kemény a jutalék követeléséről elállott, mig az ovadékát teljes összegében követeli és hivatkozik a könyveiben foglalt följegyzésekre. A biróság elrendelte Kemény üzleti könyveinek szakértőkkel való megvizsgálását.

Kifizetetlen tőzsdekülönbözetek.

jan. 12.

Braun Gusztáv budapesti tőzsdebizományos pert inditott Gerlay K. Vilmos magánhivatalnok ellen 3000 korona tőzsdedifferenczia megfizetése iránt. A mai tárgyaláson dr. Misner Ignácz alperes jogi képviselője avval védekezett, hogy fele nem lévén kereskedő a tőzsdejátéküzletet nem értette, abban teljesen járatlan volt. Iparkodott bizonyitani, hogy Garlay abban az időben, amikorról a tőzsdedifferenczia keletkezett, egy gépgyárnak a hivatalnoka volt és nagyon is szerény körülmények között élt, mégis egy hó leforgása alatt majd 1 millió kor. üzletett kötött. A peres felek a biróság döntése előtt kiegyezkedtek.

A kereset-felvételi dij fölemelése a tőzsdebiróságnál.

jan. 13

Ez év január elsejéig a tőzsdebirósághoz beadott keresetek után a tanács a tőzsdei illetéken kivül még 6 koronát számitott a kereset-felvételi dijak czimén tekintet nélkül a kereseti összegre. A tőzsde tanácsa mult havi ülésében kimondta, hogy a kereset felvételi dijak január elsejétől kezdődőleg a kereseti összeg magasságának megfelelőleg fokonkint emelkednek. Igy: 400 koronáig 6, 800 koronáig 8, 2000 koronáig 10, 3000 koronáig 15, 4000 koronáig 20, 5000 koronáig 25, 6000 koronáig 30, 7000 koronáig 35, 8000 koronáig 40, 9000 koronáig 45, 10.000 koronáig 50, 20.000 koronáig 55, 30.000 koronáig 60, 40.000 65, 50.000 koronáig 70, 60.000 koronáig 75, 70.000 koronáig 80, 80.000 koronáig 85, 90.000 koronáig 90, 100.000 koronáig 95 és 100.000 koronán felüli összegnél 100 koronát tesz ki a kereset felvételi dija. A tanács ezen határozatát avval indokolta, hogy a tőzsdebiróság fenntartása nagy költségbe kerül és a tőzsdeilleték, melyet minden perben a biróság kiszab, nem elegendő költségek fedezésére Igy a mult évben a kimutatás szerint 50.000 koronát fizettek rá a birósági administrativ hivatalra.

Elvi határozat a tözsdén.

jan. 13.

Gara Lipót terménykereskedő a mult évben 100 métermázsa babot vásárolt egy poseni kereskedő számára Pápa Sándor bajai kereskedőtől azon kikötéssel, hogy a babot dejtari állomásra tartozik szállitani. Az áru meg is érkezett, azonban Gara Lipót a minőséget kifogásolván, annak átvételét megtagadta. Pápa Sándor ekkor arra kérte Garát, hogy tekintve azt, hogy a bab külföldre lesz szállitandó, vegye azt át és az esetben, ha Posenban az áru meg nem felel és azt visszautasitják, a felelősséget magára veszi. A babot Posenban tényleg vissza is utasitották és igy Gara visszaperelte a már kifizetett vételárat a tőzsebiróságnál. A tárgyaláson a biróság elutasitotta felperest keresetével avval az elvi jelentőségű határozatával, hogy a két fél között az átvételi megállapodás már az áru megszemlélése után jött létre s igy a felperesnek tudnia kellett, hogy az áru nem lett volna átvehető. A felek egész eljárásából az az intenciójuk tünik ki, hogy az eladó fél garanciája csak az értékkevesbletre terjedt ki.

Czipőgyárosok harcza.

jan. 15.

Krammer Aurél néhány évvel ezelőtt egy czipőgyárat létesitett a fővárosban, melyben az úgynevezett vásári és gyermekczipőket gyártotta. Az üzlet nagyon jól ment, ugyannyira, hogy társult Adler Arthurral s ketten megalapitották a *Magyar gyermekczipőgyár részvénytársaságot.* Az idők folyamán a két társ összekülönbözött egymással és elváltak. Adler megmaradt a magyar gyermekczipőgyár részvénytársaságban, mig Krammert kifizette és vele egy oly értelmü szerződést kötött, mely szerint Krammernak Budapesten nem szabad czipőgyárat létesitenie. A szerződés megszegése esetére 10.000 korona kötbér volt kikötve. Krammer Aurél azonban létesitett egy czipőgyárat, nem Budapesten ugyan, hanem az alig negyedórányira fekvő Erzsébetfalván. Illetőleg átvette a magyar állam tulajdonát képező teljesen berendezett erzsébetfalvai czipőgyárát. Krammer ekkor elkezdett a gyermekczipő gyárnak kellemetlenkedni. Bejárta az összes vevőit s azokat elhóditani iparkodott, továbbá felbiztatta a munkásokat, hogy munkájokat egy napon hagyják abban s valamennyien lépjenek az ő szolgálatába. Ez meg is történt, miáltal a gyermekczipőgyár részvénytársaság válságos helyzetbe jutott. Ekkor Adler beperelte Krammert a tözsdebiróságnál szerződésszegés miatt s követelte a 10000 kor. kötbért. A tárgyaláson Adler jogi képviselője azt vitatta, hogy Krammer tényleg szerződésszegést követett el azáltal, hogy a gyárát Erzsébetfalván rendezte be és áruit a budapesti piaczon árusitja. A biróság nem fogadta el ezt az érvelést és felperest keresetével elutasitotta.

KÖZGAZDASÁG.

A magyar állam és az Adria.

Nincs egyetlen vállalatunk sem, mely a külkereskedelemben nagyobb tényező volna az *Adria* tengerhajózási társaságnál. De nincs is, amely az államtól nagyobb támogatásban részesülne. Tudvalevő, hogy az állam évenként *egy millió* és *százharminczegyezer* koronát ad a társaságnak oly czélból, hogy bizonyos járatokat rendszeresen fentartson.

Ez az összeg a mi viszonyainkhoz képest igen tetemes. De nem volna szabad sokalni, ha általa a magyar külkereskedelem tényleg föllendittetnék, s ha a társaság valóban rá volna szorulva ily mérvü támogatásra.

Áttanulmányozván az Adria mult évi működésének kimutatását, arra a szomoru és kellemetlen felfedezésre jutunk, hogy az állam áldozatkészsége és az elért eredmény nincsenek arányban. Ugyanis az 1903-ik év folyamán a társaság mindössze 54,000 tonna árut szállitott Fiuméból a külföldre. Persze, a társaság azt mondja, hogy ő nem tehet arról, ha nincs kivitel. De ha e kifogás helyességét akceptáljuk, akkor viszont helyesnek kell elfogadni a tényekből eredő konzekvenciát is, mely nem lehet más, mint az, hogy e csekély kivitel támogatására *fölösleges oly óriási szubvenciót áldozni.*

Ma már kétségtelen, hogy azokon a vonalokon, hol az Adria hajói közlekednek, a magyar kivitel nem fokozható. Amikor reménységünk lehetett, hogy nyersterményeinkkel és tömegáruinkkal nagyobb tért hóditunk a nyugati piaczokon, akkor még volt értelme az Adria bőkezü szubvenczionálásának Most ellenben czéltalan pénzpocsékolásnál egyébnek nem mondhatjuk.

Akadhat laikus, aki fölhozhatja, hogy az Adriának épp a kivitel csekélysége miatt van szüksége a tetemes támogatásra. Az illető téved. A társaság jelentésében olvasható, hogy a hajók nagy áruforgalmat közvetitenek egyes kölföldi államok kikötői között s e réven oly tetemes tiszta nyereség mutatkozik, hogy a részvényesek — a nagy leirások és a tartalékalap bőkezü dotálása mellett — még *mindig 15%-ot kapnak a részvények eredeti értéke után.*

Joggal kérdezhetjük: szabad-e az állam pénzét arra forditani, hogy egy társaság 15%-os osztalékot fizethessen?

Nem volna-e teljesen elegendő, ha az Adria részvényesei 6 vagy 7 százalékot kapnának?

Azokat a járatokat, melyek fenntartására szerződés kötelezi az Adriát, a társaság akkor sem szüntetné be, ha a magyar állam a mostani szubvenciót felére szállitja le, mert ezeken a vonalokon a közbeeső kikötők jó jövedelmi forrásul kinálkoznak. Az Adria nem habozott abbahagyni a marokkói járatokat, mihelyt meggyőződött, hogy az neki nem reutábilis. Viszont sietett *szubvenczió nélkül is* társulni

a Cunord-társasággal a newyorki összeköttetésre, mert látta, hogy az olasz kikötők érintése mellett a vállalkozás kifizeti magát.

Attól tartunk, hogy ez a „kivándorlási“ uj hajójárat alkalmul fog szolgálni az Adriának, hogy extra szubvenciót kérjen a kormánytól.

A kérdessel érdemes alaposabban foglalkozni. Jövő számunkban megtesszük és ugyanakkor tüzetesen ismertetni fogjuk azt a viszonyt, mely a hazai exportörök és az Adria között fenáll.

A jegyzői állások betöltése. A tisztujitás szerdához egy hétre a jegyzők megválasztásával véget ér. A kijelölő-választmány e hó 20-án délelőtt tizenegy órakor tartja ülését *Halmos* polgármester elnöklésével. A főpolgármester ezuttal azért nem akar elnökölni, mert a jegyzői állásra pályázók között van fia; *Márkus* Jenő fogalmazó is. Hir szerint a jegyzők közül *kettőt* ki fognak hagyni a kandidációból, hogy helyet szoritsanak a legtehetségesebb soron levő fogalmazóknak. Összesen tehát *három* jegyzői állás lesz üresedésben.

Hirek a városházáról.

Elhalasztott utczamegnyitás. A II. ker. választmány megsürgette a tanácsnál, a Fürj-utcza megnyitását. A szükséges területeket a telektulajdonosok már rendelkezésére bocsátották a fővárosnak s igy az utczarendezésnek a választmány szerint nincs többé akadálya. A mérnöki hivatal most terjesztette be az utczarendezés terveit és költségvetését. A 10 méter szélességü utcza makadamszerü burkolata s gyalogjárója 18 772 koronát igényel. Azonban egy kis baj van: a költségekre abszolute nem lehetséges kimutatni a szükséges fedezetet. Ennélfogva a Fürj-utcza megnyitása jobb időkre lesz majd elhalasztva.

Közbiztonság a lépcsőházakban. A Józsefkörüti rablás esetéből kifolyólag a budapesti posta- és táviróigazgatóság olyan intézkedésekre kérte föl a fővárost, amelyek a postai kézbesitőket megvédik ujabb merényletektől. A kért intézkedések különösen arra vonatkoznak, hogy a házak lépcsőházai s folyosói mindig kellően megvilágittassanak s hogy a házmester lakása olyan helyen legyen, a honnét állandóan szemmel kisérheti a kapun ki- és bejáró embereket. A tanács a beadványt azzal a fölhivással adta ki a mérnöki hivatalnak, tegyen javaslatot arra nézve, hogy a postaigazgató által kért intézkedések milyen módon volnának legczélszerübben keresztülvihetők.

Uj közmunkák. A II. ker. Lánczhid-utcza s a VII. kerületi Izabella-, Amazon- és Wesselényi-utcza közcsatornáinak kiépitése felvétetett már az 1904. évi költségvetésbe. A mérnöki hivatal most beterjesztette a csatornázási munkálatok terveit s költségvetését, amely szerint a Lánczhid-utczai kanalizáczió 5000 koronát, a többi 3 utczáé pedig összesen 23.000 koronát vesz igénybe. A közmunkatanács hozzájárulása után a munkálatokra nyomban kihirdetik az árlejtést.

Kertészeti kiállitás Budapesten. Az Országos Képzőmüvészeti Társulat kebelében felmerült legutóbb az az életre való idea, hogy a társulat legközelebbi tavaszi tárlatával kapcsolatban kertészeti kiállitás is rendeztessék a főváros európai hirü disznövény gyüjteményének a fölhasználásával. A társulat vezetősége meg is beszélte már a dolgot Ilsemann Keresztély fővárosi főkertészszel, aki sikerrel kecsegtetőnek találta az eszmét s megigérte, hogy abban az esetben, ha a tanács engedélye megnyeretik, kész örömmel működik közre a szép terv megvalósitásában. A társulat fölkérte a tanácsot, engedje meg, hogy a városi kertészet növényanyaga a kiállitás czéljaira fölhasználtassék. A kiállitás 1904. évi május 1. és 15-ike között tartatnék meg, azon a városligeti parkrészen, mely a Stefánia-ut és az Aréna-ut között fekszik. A társulat egyben kérte a terület átengedését, hogy azt a kiállitás tartamára deszkakeritéssel elzárhassa.

Budapesti gyárak kitelepitése. A fővárosból egyre-másra települnek ki a gyárak a szomszédos községekbe, s a vállalatok különösen Budafokon és Kelenföldön szándékoznak ipartelepük számára telkeket vásárolni. A főváros már rég elhatározta a Gschwindt-féle szesz- és élesztő-gyár kitelepitését, azonban ez mindezideig keresztülvihető nem volt, mert a gyár részére nem mutatkozott egy alkalmas hely sem. A Gschwindt gyár legelsőbben a Lágymányosnak budafoki részére kért telepengedélyt, ez ellen többek között a Sós-fürdő emelt kifogást a miniszternél, azt hozván fel tiltakozása okául, hogy a szesz-gyár kigőzölgése ártalmára van a fürdő forrásvizének és a fürdőt használó közönségre is káros hatása van. Sok hányattatás után a Gschwindt gyár végre Budafokon kapott telepengedélyt. A kereskedelmi miniszter leiratilag értesitette az érdekelteket, Budafok községet s Gschvindt-gyárat, hogy a települési engedélyt megadta. A gyárat tavaszszal kezdik el épiteni. A Pesti hengermalom részv. társ. is tavaszszal kezdi meg uj malmának épitkezését Budafokon. Ugy hirlik, hogy több budapesti gyár vett telket a Lágymányos budafoki részén és Kelenföldön.

A főváros részesedése. A magyar villamossági részvénytársaság bejelentette a főváros tanácsának, hogy az 1903-ik év második felében összesen 812.249 korona brutto bevétele volt a kiszolgáltatott elektromos áram után. E nyers bevétel után 5 százalék részesedés, azaz 40.612 kor. 45 fillér a fővárost illeti, mely összeget e hó 14-én be is fizette a társulat a főváros pénztárába.

Felebbezés a vizvezetéki szabályrendelet ellen. A főváros közgyülése kimondta, hogy a vizszolgáltatási szabályrendelet érvényességét, amely ez évi február 1-én lejár, 1905. évi január 30-ig meghosszabbitja. E határozat ellen 14 fővárosi háztulajdonos nevében Zólyomi Wágner József most felebbezést nyujtott be a belügyminiszterhez. A lefolyt 2 esztendő beigazolta, hogy a vizszolgáltatási szabályrendelet intézkedései nem felelnek meg sem a közérdeknak, sem a főváros érdekeinek. A mult évi deczember 30-án tartott közgyülésen maga a polgármester is beismerte, hogy a szabályrendeletnek számos hibája van, melyek korrigálásra szorulnak. A felebbezők a fővárosi háztulajdonosokra nézve valóságos csapásnak tekintik a szabályrendeletet s igazságtalanságnak vélik, hogy azt még egy esztendeig érvényben akarják hagyni. Kérik ez okból a belügyminisztert, helyezze hatályon kivül a közgyülési határozatot s utasitsa a tanácsot, hogy a vizvezetéki szabályrendelet átdolgozását vegye munkába s az uj tervezetet három hónapon belül terjessze a közgyülés elé.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület

hatvannegyedik évi

rendes közgyülését

1904. évi február hó 2-án d. e. 10 órakor fogja Budapesten, Pestvármegye székháza disztermében (Városház-utcza) megtartani.

Tárgysorozat:

1. Jelentése az igazgatóságnak és felügyelőbizottságnak az 1903-ik évi üzlet eredményéről.
2. Határozathozatal a mérleg és tiszta jövedelem iránt.
3. Igazgatósági előterjesztés a részvénytőke fölemelése iránt.
4. Igazgatósági javaslat az alapszabályok 4., 7., 23., 40., 41., 45., 50., 54., 57., 71., 75., 90., 105., 106., 110., 112., 113. és 117. §-ainak módositása iránt.
5. Egyéb igazgatósági előterjesztések.
6. Az igazgatóság egy tagjának és a felügyelőbizottság összes (hét) tagjainak ujból való megválasztása, továbbá a választmány két tagjának, illetve az alapszabályok 41. §-ának módositásával — ennek megfelelőleg — hét tagjának és a választások folytán, esetleg a választmányban megüresedő további helyeknek választás utján való betöltése (alapszabályok 23., 35., 36., 41. és 44. §-a).

☞ Ezen közgyülésre a t. cz. részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak olyan részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1903. deczember 31-éig nevére iratott s a közgyülést megelőző nap d. u. 5 óráig az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett.

Budapest, 1904. januárius 15-én.

Az igazgatóság.

Meghivó.

Az Ujpestvidéki takarékpénztár részvénytársaság

IX. évi rendes közgyülését

1904. évi január hó 23-án délután 4 órakor tartja Ujpesten, saját helyiségében (Árpád-ut 32.), melyre a t. részvényesek tisztelettel meghivatnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése az 1903. év eredményéről, az évi zárszámadásokról és mérlegről, valamint a nyereség hováforditása iránti javaslata.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A felmentvény megadása feletti határozat.
4. Az igazgatóságnak 3 évre, a felügyelőbizottságnak és 12 tanácstagnak 1 évre leendő választása.
5. A felügyelő-bizottság tiszteletdijának megállapitása.
6. Netáni inditványok.

Ujpest, 1904. január hó 8. **Az igazgatóság.**

Jegyzet: Közgyülésen szavazati joggal csak azon részvényes bir, ki részvényeit a közgyülés megtartása előtt 8 nappal, vagyis f. évi január hó 16-ának déli 12 óráig a társaság pénztáránál leteszi s erről kiállitott névre szóló, a letett részvényekre eső szavazatok számát feltüntető elismervényt felmutatni képes.

Mérlegszámla.

Vagyon: Pénztárkészlet 33,773·35. Váltótárcza 1.053,193·78, levonva leirásokat 8284·70 = 1·044,909·08. Ingatlanok 115,786·39, levonva leirásokat 2000·— = 113,786·39. Felszerelési és irodai berendezés 2320·—, levonva értékleirást 320·— = 2000·—. Óvadékértékpapirok 5360·—. Intézeteknél folyószámlán 66,756·94. Különféle adósok folyószámlán 30,110·79. Jelzálogkölcsönök 68,192·80. Zálogosztály: előleg értékpapirokra 12,025·80, előleg ékszerekre 129,786·80. előleg ingóságokra 41,780·40, utólagosan beszedendő zálogüzleti (függő) kamatok 7666·67 = 191,259·67. Előlegek 183·83. Összesen 1.556,332·85.

Teher: Alaptőke 300,000·—. Tartaléktőke 38,000·—. Külön tartalék 4850·54, f. évi javadalmazás 498·22 = 43,348·76. Takarékbetétek 660,609·68. Visszleszámitolt váltók 468,094·79. Fizetendő betétkamatadó 1004·41. Tiszti óvadék 5360·—. Hitelezők 51,299·58. Fel nem vett osztalék 224·—. Átmeneti kamatok 4645·—. Nyeremény mint egyenleg 21,746·63. Összesen 1.556,332·85.

Veszteség- és nyereségszámla.

Veszteség: Betétkamat 22,399·62 Betétkamatadó 2239·98. Visszleszámitolási kamat 24,621·19. Tiszti fizetések és lakbérek 15,005·—. Adó 7943·07. Zálogüzleti bélyegilleték 2595·20. Kezelési költség és házbér 12,327·34. Veszteség váltókövetelések leirása folytán 8284·70, ingatlanokra 2000·— = 10,284.70. Leirás a berendezésből 320.— Nyeremény mint egyenleg 21,746·63. Összesen 119,482·73.

Nyereség: Nyereményáthozat 1902. évről 1195·01. Kamatbevétel: váltó, folyószámlai, jelzálog és zálogüzleti kamat 110,735·59. Ingatlanok jövedelme 5801·13. Bevétel leirt kétes követelésekből 1751·—. Összesen 119,482·73.

Ujpest, 1903. deczember 31.

Fried Vilmos s. k. pénztárnok. **Lemberger Ernő** s. k. főkönyvelő.

Az igazgatóság:

Dr. Hédervári Soma s. k. elnök. **Zsoldos János** s. k. vezérigazgató alelnök.

Hadl József s. k. **Lövy Bertalan** s. k.

Megvizsgálta és helyesnek találta.

A felügyelő-bizottság:

tahvári **Tahy István** s. k. elnök.

Guth Pál s. k. **Ivánka Pál** s. k.

Mády Lajos s. k. **Tolnai Gyula** s. k.

Felügyelő-bizottsági jelentés.

Tisztelt közgyülés! Az Ujpestvidéki takarékpénztár részvénytársaság 1903. üzletévi működését a reánk rótt kötelességnek megfelelőleg szakadatlan figyelemmel kisértük és ellenőriztük: a társaság pénztárát, könyveit, váltóit és zálogosztályát időközönkint megvizsgáltuk s azokat mindenkor a legnagyobb rendben találtuk.

Beható vizsgálat alá vettük az 1903. évi zárószámadásokat s megállapitottuk, hogy a mérleg minden egyes tétele az ületi fő- és segédkönyvek tételeivel pontosan megegyez.

Intézetünk igazgatóságának az 1903. évi nyeremény felosztására és kétes követelések leirására

vonatkozó javaslatát, mint helyeset, a magunk részéről elfogadjuk és a t. közgyülésnek is elfogadásra ajánljuk.

Végül pedig kérjük a t. közgyülést, hogy az 1903. évi üzletévről ugy az igazgatóságnak, mint nekünk a szokásos felmentvényt megadni méltóztassék.

Ujpest, 1904. január 8.

A felügyelő-bizottság.

A Budapesti alagut-társulat rendes évi közgyülését

vasárnap, f. évi január 24-én délelőtt 10 órakor, az alaguti főkapuzat épületében tartja.

Napirend:

1. Az igazgatóság évi jelentése.
2. A mérleg megállapitása és a nyereség felosztása, tekintettel a felügyelő-bizottság erre vonatkozó jelentésére.
3. A kisorsolandó részvények számának meghatározása.
4. A krisztinavárosi kapuzat fölötti terület szabályozására vonatkozólag a közmunkák tanácsával kötött kisajátitási csere-egyezség helybenhagyása.

☞ Az évi forgalmi és jövedelmi kimutatás és a zármérleg f. hó 17-től kezdve nyomtatott példányokban a t. részvényesek rendelkezésére áll.

Budapest, 1904. január 8-án.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros kiadóhivatala

Budapest, Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. január 26. 4. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Mérséklet és tartózkodás.

Ha egy ujság pálczát tör a főváros önkormányzati tevékenysége fölött, mindjárt kész a gyanusitás, hogy személyes motivumok rejtőznek a kritika mögött. Efajta megjegyzést már mi is hallottunk, valahányszor nyilt kifejezést adtunk véleményünknek a városházán és a közgyülésen uralkodó állapotok fölött. Természetes tehát, hogy nagy elégtétel tölt el bennünket, midőn a főváros egyik első tisztviselője ugyanazt mondja, amit mi hangoztattunk és a kritika ostorát megsuhogtatja a főváros önkormányzati tevékenysége fölött.

Ez a bátor és szókimondó főtisztviselő *Matuska* Alajos alpolgármester, akit a most lefolyt tisztujitásnál bizonyos körök eltávolitani szerettek volna a főváros adminisztrációjának éléről. A pénzügyi és gazdasági bizottság alakuló ülésén történt, hogy Matuska szükségesnek látta nehány markáns szóval jellemezni a helyzetet. Beszédének főbb pontjai ezek:

A főváros tevékenysége a lefolyt három esztendő alatt is inkább adminisztrativ, mint alkotó és fejlesztő volt, azon *mérséklet* és *tartózkodás* következtében, amelyről ő már évek előtt aggodalommal nyilatkozott. A mérséklet és tartózkodás bizonyos határig indokolt, de azon túl olyan, *mely nagyobb veszélyt idéz elő,* mint a minőt elhárítani és megelőzni kiván, mert *koczkáztatja fővárosunk fejlődését, sőt fejlesztésének eddigi eredményét is.* A 100 milliós kölcsön elfogyott anélkül, hogy aránylag számbavehetőt alkottunk és fontos közintézményeket fejlesztettünk volna, sőt égető közszükségleteket kielégitettünk volna."

Kell-e kommentár ezen kijelentésekhez? Ha az alpolgármester, akit állása bizonyos tekintetben diskréczióra és elnézésre kötelez, s a ki tekintettel kénytelen lenni kartársaira, így nyilatkozik, — mit mondjon és mily szavakat használjon akkor a teljesen független polgárság?

Kevésbbé udvarias és diplomatikus nyelven elmondva, ez foglaltatik az alpolgármester beszédében:

A fővárosi hatóság már évek óta a „fortwursteln" politikáját követi. Eszméinek hiányát és lusta semmittevését a „mérséklet" és a „tartózkodás" köpenye alá rejti. Ámde ez a politika veszedelembe sodorja a fővárost. A tervszerütlen költekezés hová tovább kirivóbbá válik. Most száz milliót elpocsékoltak anélkül, hogy látszata volna.

Ez a rendszer és ez a gazdálkodás nem folyhat tovább, mert íme maga az alpolgármester kijelenti: „Eljutottunk azon határig, amidőn már elkerülhetetlen, hogy a pénzügyi helyzet gyökeres orvoslására vezető módokat végre megtaláljuk."

Szeretnők tudni: micsoda érzéssel hallgatták ezt a kegyetlen, de igazságos kritikát a pénzügyi és gazdasági bizottság tagjai, kiknek túlnyomó többsége verhetné mellét: etiam mea culpa! Micsoda visszhangot fog kelteni a tanácsnál és a törvényhatósági bizottságban? Berzenkedni fognak-e emiatt, vagy magukba szállva a javulás utjára lépnek?

*

Őszintén megvallva, nem várjuk ezt. Mert az adminisztrációban és a törvényhatósági bizottságban ma is azok ülnek, kik mostanáig kerékkötői voltak a haladásnak; már pedig személyi változás nélkül csak a legkivételesebb esetekben történhet rendszer-változás. A fővárosi Saulusok száz Matuska szavára sem változnak át Paulusokká. Amig a magánérdekek dominálnak a gyüléseken, addig hiába emlegetjük a közintézmények fejlesztését és a közszükségletek kielégítését. Ha majd minden vállalat és vállalkozó és azok valamennyi protektora teleszivta magát a főváros emlőin, talán akkor felvirradhat a közérdek napja is. De ez is kétséges, mert úgy látjuk, hogy a klikkfőnöki minőséget legtöbben fidei commissum-nak tekintik. Aki megvénült vagy teljesen jóllakott, helyét átadja egy rokonának vagy kegyenczének, aki mohó étvágygyal siet a főváros közügyeinek tág legelőjére. Kinek ne tünt volna fel, hogy a budapesti ügyvédek ujabban mint törik magukat a városatyai tisztségért? Mi szivesen elhisszük, hogy önzetlenül áldozzák idejüket a fővárosnak, a közönség azonban fejét rázza és azt suttogja: Manapság egy ügyvédnek hasznosabb, jövedelmezőbb a főváros közgyülésén szerepelni, mint a parlamentben.

De hagyjuk e kényes és rosszillatu dolgokat. Talán majd akad egy Matuska, ki mielőtt véglegesen elbucsuznék az adminisztrációtól, a leplet egészen le fogja rántani a főváros megrohadt közállapotai felől.

A városok lármája és annak csökkentése.

1892-ben egy müncheni lap fontos kérdést vetett fel „Mit szólnak az orvosok a zajtalan kövezethez, főleg a lakosok egészsége s nyugalma szempontjából? A nagyszámu válaszban az a közös nézet nyilvánult, hogy a zajtalan kövezet lényegesen csökkentené az utczai lármát, a mi pedig jelentékenyen fontos a városi ember idegrendszerére.

Azóta a nagy városok forgalma nagy mértékben emelkedett, s vele az idegrongáló lárma. Még jobban előtérbe kellett hát nyomulnia a most már sürgős kérdésnek, hogy mennyiben ártalmas ez az emberek idegeire, s hogyan lehetne gondoskodni annak csökkentéséről?

Fel is vetette ezt a kérdést legutóbb egy berlini városépitészeti felügyelő, Pinkenburg, s egy dolgozatban beható tárgyalás alá veszi. Az eredmények, melyekre jut, nemcsak helyi, hanem általános értékűek, ugy, hogy bármely város intéző körei felhasználhatják.

Berlin legélénkebb forgalmi központján, a Belle-Alliance-hid környékén tette meg Pinkenburg megfigyeléseit, a hol a nap minden órájában rendkivül élénk gyalog- és kocsiközlekedés folyik; a városi vasut kocsijai, omnibuszok sürün vonulnak át a hidon; rövid időközökben a magas vasut kocsisorai dörögnek végig a viadukt felett . . . Az itt gyüjtött tapasztalatok alapján a következő csoportokba osztotta Pinkenburg a lárma fajait:

1. A kövezet lármája.
2. Az uton mozgó állatok, kocsik, vasutak lármája.
3. Az utvonal feletti pályákon mozgó készülékek lármája.
4. Az ember maga, mint közvetlen vagy közvetett oka a lármának.

A *kövezetnél* a lárma oka a felület durvasága, az anyag rugalmatlansága s a kődarabok közti hézagok. Miközben a lovak a kemény anyagra ütögetik patáikat, s a kocsikerekek robogás közben a hézagokba ütődnek, kisebb nagyobb zaj keletkezik. A kerekek és paták ütközései folytán mind durvább lesz a kövezet, a kőszilánkok a hasadékokban felgyülnek, s a zaj progressive emelkedik.

E szempontból a kövezet jóságával áll arányban a lárma nagysága. Minél szabályosabban vannak a kövek kifaragva, minél simább azok felülete, minél egyenletesebb a kopásuk, minél kisebb a törési képességük, s minél szilárdabban vannak a talajba ágyazva, annál kisebb lesz az általuk előidézett zaj. Az e fajta lárma csökkentése iránti törekvés vitte a mult század közepén Párist és Londont arra, hogy az u. n. zajtalan kövezetet honositsák meg. Alkalmas anyagot nyujtottak erre a bituminosus mészkövek s a fa. Az aszfalt- és faburkolatok elterjedése a nagyvárosi lakosság ezen óhajából ered. Az utczaburkolatok kérdésében az anyagiaknak háttérbe kell szorulni a legelső követelmény, az egészségügyi előnyök mérlegelése mögött. Különösen káros és kellemetlen, midőn zajtalanabb burkolatról egyszerre durvábbra mennek át a kocsik. Azért bizonyos épületeknél, melyek csendes környéket kivánnak meg (mint iskolák, kórházak stb.), nemcsak arról kell gondoskodni, hogy az épület előtt zajtalan burkolat fedje az uttestet, hanem, hogy az erről való átmenet durvább fajta burkolatra oly távolban legyen, a honnan már nem ér el a bántó zörgés.

A kocsik, állatok, városi vasutak nem kevésbé szerepelnek a zaj okaiként. A kerekeknek a kövezethez ütődése a szerint emeli vagy csökkenti a lárma

nagyságát, a mily gyorsan halad a kocsi, a mily nehéz s a mily fokban van rúgókkal ellátva. A megterhelés tartalma is tekintetbe jön. Ércznek, vassineknek, vasszögeknek szállitása pl. valóságos kábitó lármával jár. Ezek ellen a védekezés a következőket követeli. A kocsik kerekeit kötelezőleg gummikkal kell ellátni; a rugók alkalmazása a legalaposabb gondossággal történjék. A lovak lábai által okozott zajt, a mely sima burkolaton sem hiányzik, kenderkötelékek utján lehet elkerülni, a melyeket a lovak patái körül kell csavarni. Ez ma sem ritka fagy idején, midőn a csúszós talajon való biztosabb haladás végett alkalmazzák a lovak lábain.

A városon végigvouló vasuti kocsik robogását egyrészt a sinek, másrészt az egyes kocsik tökéletlensége teheti bántóvá. A sineknél, azok illesztési pontján történnek a zajt okozó összeütközések, midőn a kocsi halad rajtuk végig. Még nagyobb a zörgés, a hol kanyarodások, vagy sinkereszteződések vannak. Itt a technika feladata annyira elkerülni a lazaságot, hogy a zökkenések minimálisak legyenek. A kocsik szerkezetében is a szilárdság a legfontosabb. Ha ez nincs meg, ugy folytonos zörgés, ablak-csörömpölés zavarja az emberek hallóidegét. Bőven alkalmazni a szerkezet részei közt gummit, szilárd ablakokkal látni el a kocsikat: elsőrendü teendő. A föld feletti villamos felső vezetékén a súrlódás által keletkezett sajátságos sziszegő hang is sérti a fület; de ezen nem igen lehet segiteni. Hasonlóan a motorok szerkezete által felidézett lármán sem.

Az utvonal felett haladó közlekedési eszközöknek lármakeltő szerepe már kevés várost érdekel. Itt a viadukt megépitésére használt anyag döntő. A vasszerkezet, a mely olcsóbban készithető el, kiállhatatlan zajt idéz elő a kocsi-közlekedések alatt, a mi elüldözi a környékről a finomabb idegzetüeket. Az ilyen környéken a házbérek is alacsonyabbak, mint másutt. A köből szilárdan megalkotott viadukt már enyhiti a zajt, különösen, ha tetején apró kavicsok tömik be a hézag-hálózatokat.

Az *ember*, a ki mindezen zajokat elszenvedni kénytelen, a legkülönfélébb módon maga is okozójává lesz számtalan zajnak. Az ember száján majd saját hangjai törnek elő mindenféle változatban, majd mindenféle hangkeltő szerszámok, sipok hang-khaosza. A riasztó hangok, melyek a biciklista csengőjéből, az automobil-hajtó kürtjéből törnek elő, mindazokat a bajokat zuditják a járó-kelők idegzetére, melyeket a hirtelen s váratlanul kelt zaj ijesztő hatásával kelt. A hirtelen ijedtség a különben is ideges, gyenge egyénekre pláne sulyosabb következményekkel járhat. A járművek vezetői folytonos kiabálással figyelmeztetnek a veszélyre. Mindenféle áruk hangos dicsérete, felhivások, kikiáltók erőlködése, növeli az utczai lármát. Ez ellen az emberi lárma ellen alig van segitség.

Mindezekhez még hozzátehetjük helyi érdekü viszonyainkhoz képest a mi üzleteink redőnyeinek fülsértő lármáját, melylyel lezárásuk járni szokott. A zajtalan görredőnyöket sem ártana immár meghonositani. Külföldi városokban az erre vonatkozó rendeletek már rég életbe léptek.

Legkönnyebben segithető tehát a legelsősorban emlitett zaj okán, a kövezeten. A többi sem érinthetetlen a javitani akarók számára, de nagy baj, hogy a lárma csökkentésének fontosságáról még mindig nincs meggyőződve közvélemény. Pedig az e téren való gyors haladásnak ez nélkülözhetetlen előfeltétele.

Bécs számokban.

Bécs városának most megjelent és az 1901-re szóló statisztikai évkönyve számos oly érdekes adatot tartalmaz, melyeket az 1900-iki népszámlálás állapitott meg.

Egy nagyváros viszonyai három év alatt igen megváltoznak, ugy hogy sok olyant találunk ez évkönyvben, a mi ma már nem felel meg a tényleges állapotnak. A könyv mindazonáltal becses adatokat tartalmaz s aki a számokból akar következtetni, az az 1901-ikieket jól felhasználhatja, annál is inkább, mert az előző négy év adatai is fel vannak jegyezve s igy anyagot nyujtanak az összehasonlitásnak.

Fontosak a következő adatok: 1901. végén Bécsben 33.704 ház volt 398.033 lakással. Ez utóbbiak 536.228 szobát, 272.115 fülkét (kisebb szobák) 93.201 előszobát és 374.050 konyhát tartalmaznak. Bécs lakossága 1,761.931 egyén. Érdekes az 1901-ben honossá lett egyének száma, mert ez évben lépett érvénybe az uj honossági törvény. A honossági jogot 26.409 belföldi, 282 külföldi és 46 hazátlan nyerte el. Polgári jogot 409 egyénnek adtak. Az utczák száma 2274 volt 835.100 méternyi hosszban s 12 041.006 négyzetméternyi területtel. Ezek közül 5.946,136 négyzetméter ki van kövezve, 1.094.870 pedig kövezetlen. Egyenes adóból 143.409,472 korona folyt be. A lakbér 247,126.326 koronányi összegre rug. A használt czikkek után fizetett adó 41,583.221 korona.

A fogyasztási adóból az államra 16.127,961 korona esett, a városra 7.724,847 korona. Ami a bécsi élelmi piaczot illeti, következőket emlitjük meg: Megadóztak 191,221 darab 400 kilon feletti marhát (élősuly) 58.786 darab 400 kilon alólit, 319.513 borjut, 631.091 disznót, juhot, bárányt, kecskét 102.381 darabot, friss hust, kolbászt és conserv hust 5,940.757 kilot, hust és husnemüt 3,779.367 kilot, baromfit 5,659.433 darabot, nyulat 408.521, szarvast 3438, vaddisznót, dámvadat, őzet és zergét 10.339 darabot, szárnyasvadat 280.183 darabot, halat 1,998.987 kilot, bort és mustot 552.385 hl.-t., gyümölcsmustot 19.671 hl.-t, szőlőt 5.539.151 kilot, sört 2,636.655 hl.-t, égetett szeszes folyadékot 69,308 hl.-t.

**

A központi marhapiaczra vittek 263.883 szarvasmarhát, ezek között 188,242 hizlalt marha volt. 92.786 élő, 170.039 leölt borjut, 613.912 élő, 102,712 leölt disznót, 141.027 élő, 21.404 leölt birkát, 5748 élő és 63.081 leölt bárányt. A városi vágóhidakon leöltek 25.015 marhát, 30.373 borjut, 21.869 birkát, 2829 bárányt, 20.757 sertést, 1 kecskét, 11.711 lovat és 11 szamarat, a városi vágóhidakon kivül 596.664 disznót, 12.208 lovat és 7 szamarat. A nagyvásárcsarnokba felvezettek 115.481 leölt borjut, 27.709 leölt sertést, 12.065 leölt juhot, 7172 leölt bárányt, 14,353.965 kilo marhahust, 1,583.554 kilo borjuhust, 6,849.163 kilo sertéshust és 557,587 kilo juhhust A halpiaczra 539.954 kilo édes vizi halat, 2000 darab bikát, 41.180 darab rákot árultak.

A bécsi ipar köréből érdekesek a következő adatok: 11.213 szabad, 3249 iparszerü, 2312 concessionált iparág és 1455 egyéb keresetadó köteles vállalatot jelentettek be. A kerületi betegsegélyező pénztár, melynek 130.942 tagja van, 2,605.319 kiadást jegyez, az egyesületi betegsegélyző pénztárak 128.104 taggal, 3,426.926 koronát, az üzem betegsegélyezőpénztárak 17825 taggal, 568,316 koronát, a segédek szövetkezeti betegsegélyző pénztára 175,507 taggal 3,536,307 koronát.

A kereseti viszonyokat következő adatok tüntetik fel: A postatakarékpénztárnál 38,854.363 koronát, az első osztrák takarékpénztárnál 449,428.120 koronát, a bécsi uj takarékpénztárnál 31,083,910 koronát és a községi takarékpénztáraknál 82,321,411 koronát helyeztek el. A közlekedés következő adatokat tünteti fel: A városi vasut 32,222,266 személyt szállitott, a bécsi uj tramway 11,281.998 személyt, 1000 fiáker, 1792 egyfogatu, 1161 dijkocsis, 520 omnibus és 8 szálloda omnibus szolgálták a közlekedést. A bécsi omnibus-társaság 18.782,784 jegyet adott ki.

A harminczéves adómentesség.

A főváros I., II., III., IV. és IX. kerületében évek óta izgatnak amellett, hogy néhány utvonalra harminczéves adómentességet eszközöljön ki a főváros a pénzügyminisztertől.

Az *I. kerületben Szabó* M. Ferencz a Döbrentey-utcza nyugati, az Árpád-utcza, az Attila-körutnak a Szent János-térig terjedő része és Lánczhid-utcza nyugati részéig; a *II. kerületi választmány* a Lánczhid-utcza, a Fő-utcza és a Margit-körut mindkét oldalára; a *III. kerületi bizottsági tagok* az Ó-budai rakodópart, a Zsigmond- és Lajos-utcza, a Főtér és Pacsirtamező-utczára; a *IV. kerületi bizottsági tagok* a Belváros több mellékutczájára; a *IX. kerületben* a Ferenczvárosi Polgári Kör a Mester-utczára kérte a harminczéves adómentességet.

A középitési bizottság a kérelem teljesitését javasolta.

A pénzügyi osztály nagy elaborátumban foglalt állást a javaslat ellen, amelynek csak egyes részleteit hajlandó elfogadni. Hibáztatja uj, nagy területeknek az adómentesség kedvezményébe leendő bevonását, mert a törvény az első 15 évben teljes adómentességet biztosit az uj házaknak, a második 15 évben pedig a tiszta bérjövedelem 10 százalékában kivetett kedvezményes adó után állapitja meg a községi adót.

Ez a körülmény fölötte terhesen érintené a főváros háztartását, mert hosszu időre elesnék a most elég kedvezően befolyó adójövedelemtől. De nem kivánja a nagy kedvezményt a főváros fejlődése sem, amelynek külső kereteit az uj házak nem nagyitanák, ellenkezőleg csak a spekulácciónak adnának tápot, szaporodnának az üresen álló lakások s megrontanák az utóbbi években emelt csaknem uj ingatlanok jövedelmezőségét. Mindezek alapján azt javasolja, hogy a 30 éves adómentesség kiterjesztését csupán a Döbrentey- és Apród-utczára, az Attila-körut elejére (beleértve a Szarvas-teret) kérjék, mig a többi budai területre a 15 és 18 éves kedvezményt, a többi részt pedig egészen mellőzendőnek tartja. A beépités kötelezettségét tiz évben kivánja megállapitani.

Az uj lakbérszabály-tervezet.

II.

A 21. §. egy mindenki által örömmel fogadott ujitást létesit, mikor a bérbeadó beleegyezése nélkül is megengedi az albérbeadást halál esetére, valamint arra az esetre is, ha a bérlő Budapestről elköltözött. Ebben a kedvezményben azonban csak a lakás és istálló bérlőket részesiti, nyilvánvalóan arra gondolván, hogy a hivatalnok és a katona áthelyezés következtében kénytelen elköltözni Budapestről. De nincsen annak értelme, hogy az éves bérhelyiségeket és a raktárakat a kivételek közül kihagyjuk; különösen az üzletemberek érdeke, hogy halálesetnél az elhunyt üzlettulajdonos által bérben tartott üzlethelyiség és raktár is albérbe legyen adható. Ehez képest a 21. §. harmadik bekezdésébe beiktatandó volna, hogy „az elhunyt üzlet-tulajdonos által az üzlet czéljaira bérben tartott összes helyiségek a bérbeadó beleegyezése nélkül is albérbe adhatók;“ legfelebb azt a megszoritást lehetne alkalmazni, hogy csak együttesen, tehát az egyes helyiségek külön külön nem adhatók albérbe.

A 23. §. szövegezése egészen elhibázott. Az előző szakaszokból ugyanis nem olvasható ki, hogy a visszatartási jog mikor válik vitássá, a minthogy az legtöbb esetben nem is vitás. Ugyanezen szakasz szerint a 24. §-ban irt árverést a bérbeadó csak akkor veheti igénybe, ha a visszatartási jog vitássá vált, de a bérlő 30 nap alatt pert nem indit. Hibás

végre azért, mert a bér kifizetését egyenlőnek veszi a birói letétbe helyezéssel, holott a birói letétbe helyezés még nem fizetés; a letét kiutalványoztatása és felvétele körül költségek vannak, s igy a birói letétbe helyezés esetére még költségek is biztositandók. Ezek szerint a 23. §-ot igy kellene szövegezni: „Ha bérbeadó visszatartási jogát gyakorolta, a bérlő köteles azon naptól számitott 15 nap alatt, a mely napon a bérelt dolog felett való rendelkezése megszünt, a visszatartott dolgok kiadása iránt pert inditani, különben bérbeadó a 24. §. szerint járhat el. A visszatartási jog megszünik, ha a bérlő bértartozását, legfeljebb azonban azt az összeget, a melynek erejéig a bérbeadó elsőbbségi igényt érvényesithet, és annak járulékait kifizeti, esetleg azt és az esetleges költségek fedezésére szükséges összeget birói letétbe helyezi. A költségek a letétbe helyezett összegnek X %-át teszik, de a leteendő költségösszeg 40 koronánál kisebb — 200 koronánál magasabb nem lehet.

A 24. §-ban a 23. §-ra való hivatkozással irt 30 nap helyett elég 15 nap; ugyanitt az utolsó bekezdés helyett megfelelőbb volna kimondani, hogy az elüljáróság ugy jár el, mint az adóárveréseknél. Nincsen arra semmi szükség, hogy két szabályt alkossunk, mikor egy pár szóval meglehet oldani a külön szabályra utalt, különben is nagyon egyszerü kérdést.

A 25. §-nak azon ujitása, hogy a beköltözés után a legelső felmondási időt nem lehet igénybe venni, semmi gyakorlati jelentőséggel nem bir. Eddig sem okozott sem zavart, sem nehézséget, ha a beköltözést nyomban követte a felmondás. Olyan ritka eset ez, hogy kár erről külön intézkedni és annyira lényegtelen, hogy ezért nem érdemes az embernek veleszületett szabadságát korlátozni. Meg kell tehát hagyni ugy a mint volt, a mint a közönség azt már megszokta. De helyes ezen szakasz utolsó rendelkezése, hogy ha a felmondási idő utolsó napja ünnep, akkor a közvetlen követő köznapon is fel lehet mondani, ámde csak déli 12 óráig, mert annak nincsen értelme, hogy ebben az esetben az egész napon lehessen felmondani, mikor az ünnep miatt már ugyis 24 órával tolatott ki a határidő. Valószinű, hogy ezt a tervezet is igy érti, de nem mondja ki; igy abból, hogy a felmondási idő a legközelebbi köznapon jár le, inkább az olvasható ki, hogy ez az egész köznap számit, nem pedig annak déli 12 óráig terjedő része.

A 27. §. nem elég világosan fejezi ki, hogy itt nem egy közjegyzői okiratban foglalt meghatalmazásról van szó, hogy ez tulajdonképen csak forma; ugyanazért helyes volna az első bekezdésbe beilleszteni, hogy csak akkor lehet a tulajdonosok bármelyikének jogérvényesen felmondani, ha az, a ki a tulajdonosok részéről a bérbeadásnál el járt, ugyanezen alkalommal nem nevezte meg azt az egyént, a ki a tulajdonosok nevében a bérlővel érintkezik. A második bekezdésbe szintén felveendő volna, hogy a többi bérlő közül is már a kibérlés alkalmával meg kell nevezni azt az egyént, a ki a bérlőtársakat a bérbeadóval való érintkezésben helyettesiti.

Igaz, hogy most a 31. §-ban hivatkozott miniszteri rendelet szabályozza a felmondást, de ez a rendelet módosulhat, esetleg helyette törvény fogja ezt a kérdést szabályozni a nélkül azonban, hogy a bérszabályok egyidőben változnának. Ugyanazért a 31. §. helyesebb volna igy: „A felmondás magánuton, vagy a mindig érvényben álló és a felmondást szabályozó miniszteri rendeletben, esetleg ilyen irányban rendelkező törvényben megirt módok bármelyikén érvényesen történik. Az egyszer foganatositott felmondást ugyan abban a felmondási időben megismételni nem lehet.“

A ma érvényben álló szabály nem állitja fel azt a tilalmat, hogy a felmondás meg nem ismételhető, de a birói gyakorlat ezt állapitotta meg és nincs is okunk attól eltérni, részben mert ez már átment a köztudatba, mint fennálló jog gyökeret vert, részben pedig azért, mert a felmondás megismételhetése csak a hanyagságnak istápolása és esetleg a kicsinyes bosszú fegyvere; mint ilyen nem méltó arra, hogy a törvényerejü szabály tápot adjon ilyen komoly, megfontolást igénylő lépés nevetségessé tételére.

A fent vázolt okokból a 32. §-ból is ki kellene hagyni a felmondás megismétlésére való hivatkozást; de hogy ne kelljen birónak, feleknek a felmondás napjának bizonyitásával vesződni, kimondandó volna, hogy a felmondási időben foganatositott felmondás érvényesitése iránt a per tekintet nélkül az ünnepnapokra a felmondási hónap huszadik napjáig inditandó meg.

A 34. § ban megállapitott határidő az egy szobából álló lakásra nagyon hosszú; egy szobás lakásnál felesleges kimondani, hogy vagy a konyha, vagy a szoba egy bizonyos időben átadandó. Az ilyen szegény ember uem hurczolkodik napokig, minden czókmókját egyszerre viszi el s igy egyszerre ürül ki a lakás. Ehhez képest kimondandó volna, hogy egy szobából, konyhából álló lakás a második köznapon délí 12 óráig teljesen kiüritendő és az uj bérlőnek rendelkezésére bocsátandó.

Ugyanezen §. utolsóelőtti bekezdése a 25. §.-ra vonatkozólag kifejtettek alapján ugy volna szövegezendő, hogy a kihurczolkodási határidő az ünnepet követő utolsó köznapon déli 12 órakor végződik.

Végre a házmesterek is helyet találnak a bérszabályokban. Miután ők összetartoznak a bérházakkal, helyén való a házmester kérdést is a lehetőség szerint ugyanazon szabályok keretén belül rendezni. Nem sok mondanivaló van ezen a téren, de figyelembe veendő, hogy a háztulajdonos a házmester ellen és ez a háztulajdonos ellen eddig nem talált birót, mert a bíróság cselédnek minősitette a ház-

mestert és ügyét a kapitányság hatáskörébe utalta, míg a kapitányság arra való tekintettel, hogy a házmesternek cselédkönyve nincsen, elháritotta magáról az itélkezés kötelezettségét.

A tervezet 37. §-a a házmestert a bérlővel egy tekintet alá veszi, ha a házmester bért fizet. De hát van-e olyan házmester, a melyik nem fizet bért? Feltétlenül szükséges a bért készpénzben fizetni? Hát a füszeres, a mészáros, a szabó stb. aki a szállitott dolgokat a házbérbe számitja be házi urának? A házmester természetben adott szolgáltatásokkal fizeti a házbért, igy a 37. §-ban kimondandó, hogy a mennyiben külön szerződés nem szabályozza, a házmester is bérlőnek tekintetik és vele szemben ezen szabályoknak a felmondásról rendelkező részei alkalmazandók.

Az uj épitési szabályzat.

Hogy Európa összes városai közt Budapesten van aránylag a legtöbb rosszul épitett ház és hogy esztetikai szempontból a főváros fejlesztése minden kritikán alól áll: első sorban a régi és rossz épitési szabályoknak tulajdonitható. Végre belátták a városházán is, hogy az állapot tarthatatlan és hozzá fogtak az uj épitési szabályzat kidolgozásához.

Ugyan milyen lesz az? Olyan-e, mint a régi, amely a mult tanulságaiból is csak a legkevesebbet használta fel, előre meg éppenséggel nem látott? Vagy pedig felhasználja majd a legujabb szörnyü tapasztalatokat és szigoruan rendelkezik majd a házak beosztásáról, kijáratok számáról, tüzfalakról s más efélékről, de ismét figyelmen kivül hagyja a „szép“ szempontját, amelyre nálunk semmi hivatalos gondot nem forditanak.

Pedig „*a város esztétikája*“ szinte szállóigévé lett a tisztelt hivatalos urak ajkán is. Jól tudják ők is, mi teszi széppé a várost, de nem igen tesznek érte semmit. Sőt sokszor, igen sokszor tesznek egyenesen az esztétika ellenére is. Megtörik a Kossuth Lajos-utczát, ahelyett, hogy egyenesen vinnék a Dunáig. Tönkreteszik az Eskü-tér egész tájékát a pesti oldalon és elrontják a szemben levő budai részt is. A Gellért-hegy szikláit, amelyek gyönyörü alapot adtak volna a Gellért püspök emlékművének, letördelték s a szélesvonalzatu, monumentális sziklafal helyébe odarakták szép rendben az elaprózott, jelentéktelen, kicsinyes sziklatöredékeket.

De minek is tovább feszegetni a főváros szépséghibáinak nagy sorát, amelyet untig ismer mindenki. Bizonyos, hogy e tekintetben fordulatnak kell beállania. Hogy a főváros hivatalos fórumainak gondoskodnia kell arról, hogy minden uj alkotás esztétikai szempontból is megfeleljen. Az utak, a terek s a szobrok egy részének milyen volta a főváros szavától függ. Ez irányban tehát teljes hatalommal intézkedhet. A házak épitésébe azonban esztétikai kritikával befolyni nincs módjában, hacsak az egyéni akarat szabadságát megsérteni nem akarja. De nem is a hatalmi szó a főváros esztétikai kiképzésének eszköze. Van arra mód sokféle, köztük nem egy olyan is, a mely a külföldön is bevált s a melyet igen könnyen lehetne meghonositani nálunk is.

Lám, Páris városa évente néhány jutalomdijat ad ki azoknak az épitészeknek, akik a legszebb homlokzatu házat tervezték és épitették. Ime a müvészeti törekvés, támogatva, serkentve a város hatósága által, az esztétika, belevive az épitő magánvállalkozás rideg üzleti számitásába. Az épitőmüvész ugyanis a jutalom reményében, amely anyagilag is jelent valamit, nemcsak az összegénél, de a velejáró reklámnál fogva is, müvészi szempontból pedig a legnagyobb kitüntetés és az épitőmüvész igyekezni fog a legszebbet alkotni, amire csak képes, nem fog visszariadni valamelyes áldozattól sem, vagy legalább is szivesen enged valamelyest az üzleti hasznából, csakhogy munkája mennél becsesebb és a jutalomra érdemes legyen. A jutalmak bizonyos pénzösszegen felül még egy éremből állanak, amelyet a különböző összegü jutalmsk mindegyik nyertese megkap. Ez szolgál az épitőmüvészek serkentésére s hogy milyen eredménynyel, bizonyitja az, hogy Páris minden évben kénytelen kiadni és szivesen adja ki a kitüzött jutalmakat és érmeket.

De van a párisi épitési szabályzatnak még egy rendelkezése, amely figyelmet érdemel. Ahhoz, hogy szép ház épülhessen, nem elég az épitész lelkesedése, még az áldozatkészsége sem. Mert elvégre, ha a háztulajdonos nem hajlandó a ház külső diszére költeni, akkor az épitész nem födözheti azt egészen a magáéból, bármennyire altruista is. Serkenteni kell tehát nemcsak a müvészt, hanem a tulajdonost is, aki a házat épitteti. Erre szolgál az a rendelkezés, hogy minden jutalommal kitüntetett ház tulajdonosa áldozatkészségeért szintén jutalmat kap: egy-két évi utadójának elengedését.

Ime, igy készteti Páris városa a maga lakosságát a város esztétikájának a szolgálatára. Igy aztán eléri azt, hogy érdekes és szép verseny fejlődik az épitőmüvészek és a házépittetők között, aminek javát egyképpen látja a müvészet és a franczia főváros. Hasonlót találunk Belgiumban is. Brüsszelben például a város nagyérdemü volt polgármesteréről elnevezett Anspach-utcza házainak minél szebbé tétele végett százezer frankos dijak voltak kitüzve a legszebb épületre, melyet felerészben a háztulajdonosok, felerészben az épitők kaptak.

Nálunk Budapesten, ahol olyan képtelen és szegényes bérkaszárnyastilusban épitik kivált legujabban a házakat, ahol az épitési válság hatása alatt teljesen lelohadt a nyolczvanas-kilenczvenes évek lelkesedése, amely a főváros legszebb épületeit teremtette meg, bizony éppen legjobbkor lépne életbe ez, vagy ehhez hasonló rendszer, javára a főváros

külső képének és a magyar épitőművészetnek, amely általa méltó feladatokhoz jutna. Szép, lélekemelő verseny fejlődnék, amely véget vetne a bérkaszárnya-stilus elterpeszkedésének a főváros épitészetében.

A tőzsdebiróság heti krónikája

Visszatartott munkabér.

jan. 19.

Hegyi Ferencz vállalkozó a mult év elején a komáromi zsidótemplom asztalos munkáinak elkészitésével megbizta Madary Gábor asztalos-mestert. A köztük létrejött szerződésben ki volt kötve, hogy a készitett munka értékének tiz százalékát Hegyi visszatarthatja, az épület felülvizsgálatáig. Madary azonban azt állitotta, hogy a felülvizsgálat már megtörtént és követelte a 900 korona hátralékot. Be is perelte ezen összeg erejéig Hegyit a tőzsdebiróságnál, amely ma tárgyalta ezt az ügyet. Hegyi tagadta, hogy a felülvizsgálat már megtörtént volna s igy a 900 korona követelés még nem esedékes. Madary ellenben igazolni akarta a felülvizsgálat megtörténtét s e czélra tanukat is jelentett be. A biróság elrendelte a tanuk kihallgatását és a tárgyalást elhalasztotta.

Peres bányafák.

jan. 22.

A magyar általános kőszénbánya részv. társ. ez év elején egy kötést csinált Loosy, Hugmayer és társa fatermelő czéggel 15.000 köbméter bányafára. A fatermelő czég ez év tavaszán megkezdte a fák szállitását és 36 waggont le is szállitott. Ekkor a kőszénbánya-társaság kifogásolván a szállitott fa minőségét, annak átvételét megtagadta és Loosy, Hugmayer és társa czég rendelkezésére bocsájtotta. Ezek azonban a már szállitott fát nem akarták visszavenni és a 36 kocsirakomány a kőszénbánya tatai telepén hevert egy hónapon keresztül, mig a társaság a feladó czég veszélyére és költségére a fát visszaszállitotta. Loosy, Hugmayer és társa czég erre pert inditott a magyar általános kőszénbánya részv. társ. ellen a faszállitmány átvétele és kifizetése iránt a tőzsdebiróságnál. Ez az ügy volt a mai tárgyalás anyaga, melyet Geiger B. Zsigmond vezetett. Alperes társaság jogi képviselője Dr. Simon Izor avval védekezett, hogy a szállitott fa nem volt szerződésszerü, mert a fák legnagyobb része már rothadásnak indult. A felperes czég képviselője e kifogásra vonatkozólag előadta, hogy a fák belsejében észlelhető vörös folt, nem rothadás jele, hanem a csusztatás következtében átnedvesedett fafolt, amely eltünik, ha a fa megszárad. Egyébiránt alperes ugy tudja, hogy a társaság kisérletezik a fával. Azelőtt ezt a fafajt — erdélyi luczfenyő — találták a legjobbnak, most pedig felsőmagyarországi fákkal kisérletezvén, azt találják használhatónak. Ugy az alperes, mint a felperes kijelentették, hogy hajlandók a fát szakértői szemle alá bocsájtani. A biróság azonban elegendőnek találta a bizonyitási anyagot és itélethozatal előtt felhivta a feleket az egyezségre. A felek ki is egyeztek egymással oly módon, hogy Loosy, Hugmayer és társa czég megszünteti a bányafák szállitását és a magyar általános kőszénbánya az eddig szállitott fákat átveszi és kifizeti.

KÖZGAZDASÁG.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részvénytársaság igazgatósága megállapitotta az 1903. évre vonatkozó zárószámadást. 473,862.805 korona 23 fillér összforgalom mellett az 1903. deczember 31-ével lezárt mérleg 803.394 korona 96 fillér tiszta nyereséget mutat ki. Az igazgatóság ez év *február* 1-ére egybehivandó közgyülésének javasolni fogja, hogy a tartalékok kellő ellátása mellett, ugy mint tavaly, ezuttal is részvényenkint 24 korona osztalék fizettessék.

A mérleg számadatai a következők: **Vagyon:** Pénztárkészlet 1,458.234 korona 96 fillér, elhelyezve pénzintézeteknél rövid felmondásra 1,071.192 korona 21 fillér, saját értékpapirok 1,863.111 korona 93 fillér, társulati ház 1,000.000 korona, váltótárcza 7,127.257 korona 68 fillér, előlegek értékpapirokra 8,390.387 korona 6 fillér, adósok fedezet mellett és folyó számlán 5,465.772 korona 26 fillér, váltóüzlet 466.922 korona 86 fillér, adósok 2,268.061 korona 71 fillér, kézi zálogüzlet 7,351.105 korona 22 fillér, országos középponti hitelszövetkezeti részjegy 400.000 korona, leltár 15.000 korona, óvadék-értékpapirok 133.729 korona 34 fillér, tisztviselői nyugdijalap értékpapirjai 214.167 korona, kézi zálogpénztári utalvány külön biztositéki alapjának értékpapirjai 262.500 korona, összesen 37,487.442 korona 23 fillér.

Teher: Részvénytőke 10,000.000 korona, tartalékalap 1,291.288 korona, tisztviselői nyugdijalap 214.593 korona 50 fillér; betétek: takarékpénztári könyvekre 7,210.142 korona 98 fillér, csek-számlán 7,163.791 korona 72 fillér, pénztárjegyekre 47.700 korona, együtt 14,421.634 korona 70 fillér, kézi zálogpénztári utalványok 5,250.000 korona, hitelezők 5,292.506 korona 56 fillér, fel nem vett osztalékok 6.504 korona, átmeneti kamatok 73.991 korona 17 fillér, tiszti óvadékok 133.729 korona 34 fillér, egyenleg mint nyereség 803.394 korona 96 fillér, összesen 37,487.442 korona 23 fillér.

Nyereség- és veszteség-számla. Tartozik: Kifizetett és tőkésitett kamatok takarékbetétek után 217.785 korona 82 fillér, pénztárjegyek után 1.384 K. 65 fillér, csekbetétek után 129.173 korona 14 fillér, kézi zálogpénztári utalványok után 247.500 korona, együtt 595.843 korona 61 fillér, tőkekamat-

adó 27.522 korona 53 fillér, társulati ház adója és fenntartása 15.489 korona 52 fillér, tiszti fizetések 149.936 korona 72 fillér, lakbér és kezelési költségek 109.894 korona 61 fillér, felügyelő-bizottság tiszteletdija 6000 korona, adó 110.410 korona 52 fillér; leirások: kétes követelések 28.304 korona 84 fillér, leltárból 5000 korona, zálogüzleti leltárból és szervezésből 40.000 korona, együtt 73.304 korona 84 fillér, nyereség áthozat 1902. évről 34.312 korona 12 fillér, nyereség 1903-ban 769.082 korona 84 fillér, együtt 803.394 korona 96 fillér, összesen 1,891.797 korona 31 fillér. Követel: Nyereségáthozat 1902. évről 34,312 korona 12 fillér, váltóleszámitolási kamat 333.877 korona 89 fillér, adómentes kamat 21.154 korona 89 fillér, rendes kamat 529.650 korona 22 fillér, kézi zálogüzlet jövedelme a költségek levonása után 599.392 korona 68 fillér, különféle jutalékok és egyéb jövedelmek 295.761 korona 27 fillér, váltóüzlet jövedelme a tőkebefektetés kamatainak és a költségek levonása után 18.172 korona 24 fillér, intézeti házbérjövedelem 59.476 korona, összesen 1,891.797 korona 31 fillér.

Első Leánykiházasitási Egylet mint szöv. Gyermek és életbiztositó intézet Budapesten, VI., Teréz-körut 40—42. sz. alapittatott 1863. évben. Mult év deczember havában 1,664.300 kor. értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 1,443.600 kor. értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositott összegek fejében 49.178 kor. 79 fill. fizettetett ki. 1903. január 1-től — 1903. deczember 31-ig 19,072.400 kor. értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 15,009.200 kor. értékü uj biztositási kötvény állittatott ki és biztositott összegek fejében 810.130 kor. 52 fill. fizettetett ki. Az intézet fennállása óta biztositott összegek fejében 8,303.630 kor. 92 fill. fizettetett ki. A felügyelő-bizottság u. m. az előbbi években is, deczember 31-én tartott ülésében az intézet pénztár- és vagyonállapotának fővizsgálatát megejtette és megállapitotta, hogy az intézet vagyona a következő értékekben van elhelyezve és pedig intézeti házak beruházási értékben Teréz-körut 40—42. számu épület 833.893 kor. 44 fill. Kerepesi-ut 20. sz. 665.887 kor. 53 fill. Váczi-ut 4. sz. 616.293 kor. 58 fill., értékpapirok névértékben: magyar koronajáradék 1,900.000 kor., Budapest székesfővárosi kölcsön 900.000 korona, I. rendü zálogleveleK (3,050,072) 3.050.072 kor. kölcsönök kötvényekre 437.673 kor. 38 fill. takarék és bankbetétek 1,398.854 kor. 32 fill. hivatalnoki nyugdijalap betét 129.147 kor. 93 fill. pénzkészlet 33.099 kor. 43 fill. összesen 9,964.921 kor. 61 fill. ezen intézet a gyermek és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

A Belvárosi takarékpénztár részvénytársaság igazgatósága e hónap 18-án tartott ülésében megállapitotta az 1903. évi zárószámadást. A felügyelő-bizottság által is megvizsgált és helybenhagyott mérleg 509.184 korona 38 fillér tiszta nyereséggel zárul a tavalyi 475.060 korona 22 fillérrel szemben, mely eredmény a részvénytőke közel 10·2 százalékának felel meg. A zárószámadás főtételei a következők:

Mérlegszámla. Vagyon. Pénztárkészlet: 973.063 korona 20 fillér, váltótárcza: 7,525.559 korona 01 fillér, hitelegyesületi váltótárcza 621.005 korona 56 fillér, külföldi váltók és pénznemek 298.993 korona 83 fillér, saját értékpapirok és azok kamatai 1,630.119 korona 40 fillér, 4 és fél százalékos saját intézeti záloglevelek à 97 korona 50 fillér és azok kamatai 626.559 korona 37 fillér, 4 és egynegyed százalékos saját intézeti záloglevelek à 97 és azok kamatai 1,627.918 korona 53 fillér, záloglevél biztositéki alap és kamatai 3,075.792 korona 24 fillér, nyugdijalap értékpapirjai és kamatai 56.986 korona, értékpapirokra adott előlegek 1,743.661 korona 62 fillér, adósok 3,609 867 korona 89 fillér, jelzálogkölcsönök 31,439.465 korona 87 fillér, leltár 80.000 korona, összesen 50,308.991 korona 52 fillér.

Teher: Részvénytőke 5,000.000 korona, tartalékalap 730.000 korona. Árfolyamkülönbözeti tartalékalap 20.000 korona, hitelegyesületi biztositéki alap 51.095 korona, hitelegyesületi tartalékalap 1977 korona 49 fillér, nyugdijalap 58.288 korona 20 fillér, betétek 8,626.448 korona 38 fillér, forgalomban lévő záloglevelek (4 és fél százalékos 27,947.000 korona, 4 és egynegyed százalékos 3,542.000 korona), 31,489.000 korona, kisorsolt záloglevelek 509.000 korona, be nem váltott osztalékszelvények 733 korona, jelzálogkölcsönökből visszatartott összegek 1,345.148 korona 17 fillér, beváltandó záloglevélszelvények dotációja 557.915 korona 80 fillér, átmeneti váltókamatok 76.879 korona 82 fillér, átmeneti jelzálogkamatok 321.059 korona 10 fillér, hitelezők 1,012.261 korona 68 fillér, tiszta nyereség 509.184 korona 38 fillér, összesen 50,308.991 korona 52 fillér.

Veszteség- és nyereség-számla. Tartozik: Kifizetett és tőkésitett kamatok 319.523 korona 42 fillér, tőkekamatadó 31.952 korona 34 fillér, adószámla 60.541 korona 86 fillér, költségszámla 134,273 korona 55 fillér, tisztviselői fizetések 113.739 korona 93 fillér, felügyelő-bizottság dijazása 5600 korona, leirások 50.000 korona, tiszta nyereség 509.184 korona 38 fill.

Követel: Áthozat az 1902. évről 32.355 korona 15 fillér, bevett kamatok: váltók után 432.949 kor. 94 fillér, adómentes értékpapirok után 265.443 kor. 20 fillér, értekpapir-előleg után 960.038 korona 88 fill., egyébb üzletek után 43.759 korona 13 fillér, összesen 840.191 korona 15 fillér, jutalékok és különféle bevételek 84.408 korona 35 fillér, nyereség a záloglevél-üzleten 267.860 korona 83 fillér. Az igazgatóság ez ülésében elhatározta, hogy életbe lépteti a tisztviselők és szolgák *nyugdijalapját*, illetve a közgyülésnek erre vonatkozó javaslatot fog előterjeszteni. A tiszta nyereségből az alapszabályszerü levonások után 60.000 korona az általános tartalékalap dotálására, 11.711 korona 80 fillér az intézeti alkal-

mazottak nyugdijalapjának gyarapitására, 325.000 korona *részvényenkinti 13 korona* (6 és fél százalék) *osztalék* kifizetésére fog fordittatni, mig a fönnmaradó 36.179 korona 90 fillért uj számlára irják.

Ugyanezen az ülésen az igazgatóság elhatározta még, hogy a február 6-án megtartandó rendes közgyülés elé inditványt terjeszt a jelenleg 5,000.000 koronát tevő *alaptőkének 7,500.000 koronára való fölemelése iránt.* A kibocsátandó 12.500 darab 200 kor. névértékü uj részvényt az igazgatósági inditvány értelmében első sorban a társaság jelenlegi részvényeseinek fogják fölajánlani 220 korona árfolyamban, hozzászámitva 1904. január 1-től folyó 5 százalék kamatot, oly módon, hogy minden két részvény után egy uj lesz átvehető.

Hirek a városházáról.

Az erzsébetvárosi plebános panasza. Az erzsébetvárosi plebánia templom körül uralkodó állapotok türhetetlen volta erélyes fölszólalásra inditotta Tóthfalussy Béla plebánost. A gyönyörü templom környéke valóságos szemétdomb lesz nemsokára, ha a tanács ennek megakadályozása czéljából nem tesz intézkedéseket. Rendőrőrszem hiányában a Szegényház-tér éjjel el van lepve utczalányokkal, ittas emberekkel, akik még a templom falait is bemocskolják. A plébánia szolgaszemélyzete nem győzi a falakat tisztogatni. Nappal kerékpár-pályának használják a teret az ifju sportsmannek s az utczagyerekek oly nagy zajt csapnak, hogy a templom látogatói zavarva vannak ájtatosságaikban. A plebános beadványt intézett a fővároshoz s arra kérte, hogy e csunya állapotok megszüntetése czéljából mihamarább vitesse keresztül a Szegényház-tér rendezését, helyesebben parkozását; addig is azonban állittasson a térre rendőrőrszemet. Kéri továbbá a plebános, hogy a templom belsejében végre használható állapotba hozassék a villamvilágitás berendezése.

Játszótér a tisztviselőtelepen. A X. kerületi tisztviselőtelepi iskolaszék kérte a tanácsot, hogy a telepi iskola mellett levő üres telket engedje át játszóhelyül az iskolás gyermekek számára. A kellő felügyeletről maga az iskolaszék gondoskodnék. A mérnöki hivatal erre vonatkozólag azt jelentette, hogy a kérdéses telket homokásás czéljából a vizmüigazgatóság már korábban lefoglalta. Most kijelenti a vizmüigazgató, hogy a telekre nincs többé szüksége, miért is az akadály nélkül átengedhető az iskolaszéknek.

Jogosulatlan késedelmi kamatok. A budapesti egyetem gazdasági hivatala panaszt tett a tanácsnál amiatt, hogy a vizdijak beszedése körül jogosulatlanul szednek késedelmi kamatokat a kerületi elüljáróságok. A vizdijtartozások összege oly későn közöltetik a fogyasztókkal, hogy a követeléseknek kellő időben való kiegyenlitése fizikai lehetetlenséget képez. Az egyetlen 1903. évi negyedik fertályára eső tartozásának összege például csak az 1903. év második negyedében közöltetett a gazdasági hivatallal. Az elüljáróságok mindamellett késedelmi kamatokkal is megterhelték a kincstárt, holott a késedelem csakis a fővárosi közegek lassuságának tudható be. A gazdasági hivatal kéri ez okból a tanácsot, utasitsa az elüljáróságokat, hogy a jövőben csakis akkor szedjenek késedelmi kamatokat, ha a vizmérő órák utján megállapitott tartozás összege kellő időben közöltetett a fogyasztó felekkel.

A villamos kocsik szaporitása. A városi villamos vasut 20 uj motoros s 110 régi átalakitott kocsi üzembehozására kért engedélyt. A főváros mérnöki hivatalának javaslata szerint a tervben bemutatott uj kocsik pótlásokra szorulnak. Egyik legfőbb hibájuk, hogy feljáró lépcsőik magasak. Rosszlábu vagy öreg ember segitség nélkül nem volna képes azokra felmenni. A lépcsőföljáró fokai tehát okvetlenül alacsonyabbakra készitendők. A közönség érdekében kivánja továbbá a mérnöki hivatal, hogy az átalakitandó kocsik elül-hátul megfelelő üvegfalat kapjanak, mely az utasokat megvédje a rosz időjárástól. A kért engedély megadását csak e pótlások eszközlése után javasolja a mérnöki hivatal.

A Krisztina-körut befásitása. A tanács elrendelte a Krisztina-körut Miko és Baross-utcza közti szakaszának befásitását. A költségvetés s a tervek most érkeztek be. A házilag végzendő fásitási munkálat összes költségei 1360 koronát igényelnek. A faültetés azonban csak a körut teljes kiépitése után lesz eszközölhető, ami a fővárosi pénzalap terhére a jövő évben fog megtörténni.

A budapesti lóvágóhid. A fővárosban létesitendő lóvágóhid s ezzel kapcsolatos lóvásártér ügyében terjedelmes javaslatot terjesztett a tanács elé a mérnöki hivatal. A létesitmények helyéül legczélszerübbnek tartja azt a fővárosi telket, mely a IX. kerületi gubacsi határban e czélra már kiszemeltetett. E terület 30844 négyszögöl nagyságu s a régi lőportár elhelyezésével a szükséghez képest még nagyobbitható. Közelében van a vasut, a villamosvasut, van csatornája (a beboltozott Illatos árok) a csekély költséggel bevezethető lesz a gázvilágitás és a vizvezeték. Szóval valamennyi szükséges föltételekkel rendelkezik. A tervek szerint két telep volna létesitendő és pedig a lóvágóhidi s a vásártéri. A vágóhidi telepen 88,000 kor. költséggel a következő épületek épitendők: két vágócsarnok, hütő- gép- és kazánház, 2 bélmosó, 2 kocsiszin, őrház, kezelési épület, istállómesteri és munkás lakás. A vásártér tervezett épületei ezek: lóvásárcsarnok, 1600 lóra, istállók, széna és takarmány raktár, kocsiszin, őrház, kezelési épület, istállómesteri lakás, kezelési épület, vendéglő és tözsde. A vágócsarnok akkorára terveztetik, hogy abban egyszerre 6 ló legyen vágható és feldolgozható. Naponkint tehát a 10 órai munkaidő alatt 120 ló. Egy ló vágatási dija legalább is 5 koronában volna megállapitandó, hogy a főváros veszteséget ne szenvedjen uj létesitménye révén. A személyi kiadások évi 18.000 koronát igényelnek. A mérnöki hivatal kéri a tanácsot, hogy mielőtt a lóvágás népszerütlen ügyében végleg döntene, hallgassa meg mindama faktorok véleményét, amelyek e kérdés elbirálásánál mérvadóknak tekinthetők.

Villamos müvek Budán. A budai elektromos müvek létesitése ügyében működő előkészitőbizottság a budai tornacsarnokba hivta össze a jobbparti kerületek vezető embereit, hogy meghallgatva azok véleményét, megállapodjék a további teendőkre nézve. Az akczió czéljának ismertetése után, élénk vita fejlődött ki a jelenvoltak között, melyben a többek közt résztvett *dr. Hoor Tempis Mór,* müegye-

temi tanár. A felszólalók kivétel nélkül sürgős szükségletnek jelezték a budai elektromos telepet s tarthatlannak minősitették azt az állapotot, mely jelenleg a villamos áramszolgáltatás tekintetében Budán uralkodik. Az értekezlet 11 tagu végrehajtóbizottságot választott, amelynek tagjai: Alpár Ignácz, dr. Benedek Sándor, dr. Brózik Károly, Gamauf Géza, dr. Heinrich Kálmán, dr. Kollár Lajos, dr. Plathy György, Rippka Ferencz, Röck István, dr. Szebeny Antal és Vater József.

Nyomorék gyermekek otthona. A főváros legujabb filantropikus intézménye, a Hungária-uton elhelyezett nyomorék gyermekek otthona, csöndben bár, de kitartó buzgósággal folytatja áldásos működését. Az intézet vezetősége legutóbb elhatározta, hogy kisérletképpen bevezeti a papirmunka s a könyvkötészet tanitását s mihelyt befejezte az előmunkálatokat, meg fogja nyitni a tanfolyamot. Eddig 80 nyomorék gyermek folyamodott felvételért, de eddig összesen csak 5 gyermek volt felvehető a téli évadra s 5 a tavaszira. A nemes czélu intézmény sem a kormánytól, sem a fővárostól nem kap támogatást s igy több nyomoréknak egyelőre nem adhatott helyet. A vezetőség nemrégiben arra kérte a fővárost, hogy adjon évenkint 10,000 koronát, amelyből az intézet ujabb 10 gyermeket tarthatna el; eddigelé azonban nem határozott a tanács. Az otthonban ápolt védenczek bizonyos tipusokat képviselnek. Van köztük karnélküli, zsugorodott lábu s féllábu nyomorék. Az ujjabbi felvételeknél a hiányzó tipusok is figyelembe fognak vétetni és pedig a hátgerincz, a mellkas s medencze abnormitások. Érdekes jelenség, hogy a szegény kis nyomorékok jóval többet esznek, mint egy erőteljes felnőtt ember. Ugyanis valamennyi annyira el volt gyöngülve a nyomorúságtól, hogy csak erős táplálkozás után lehet erejüket visszaállitani. Egy-egy gyermek eltartása s ápolása havonkint átlag 40—50 forintba kerül.

Meghivó

a „Budapesti takarékpénztár és orsz. zálogkölcsön részv.-társaság"

részvényeinek 1904. évi február hó 1-én, hétfőn, d. e. 11 órakor, a takarékpénztár I. emeleti üléstermében (VI., Andrássy-ut 5. sz.) tartandó

XI-ik rendes évi közgyülésére

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A zárszámadások előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentése kiséretében.
3. A mérleg megállapitása és a fölmentvény iránti intézkedés.
4. A nyereség hovafordítása iránti határozathozatal.
5. A felügyelő-bizottság tagjainak választása és a bizottság tiszteletdijának megállapitása.
6. A választmány kiegészitése.

Budapesten, 1904. január 18-án.

Az igazgatóság.

Az

„Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár"

rendes közgyülését

f. 1904. évi február hó 6-án d. u. 4 órakor budai osztályában (II. ker., Fő-utcza 2. szám, saját épületében) tartja, melyre a t. cz. részvényesek az alapszabályok 12., 14. és 15. §-ai értelmében tisztelettel meghivatnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és a felügyelőbizottság jelentésének, valamint a mult évi zárszámadásoknak előterjesztése, a mérleg megállapitása, a nyereség fölosztalása s az igazgatóság és a felügyelőbizottság részére a fölmentvény megadása iránti határozathozatal.
2. Öt felügyelőbizottsági tagnak három évre leendő megválasztása.

Budapest, 1904. évi január hó 21-én.

Az „Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár" igazgatósága.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a I. kerületi Fehérvári-uton létesitendő községi elemi népiskola felépitéséhez szükséges asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges- és padozati munkákra nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet.

Az emlitett munkák közül:

1. az asztalos munkák	10.942 korona	95	fill.-rel,
2. a lakatos munkák	9.571 „	50	„
3. a mázoló munkák	2.738 „	70	„
4. az üveges munkák	2.674 „	27	„
5. a padozati munkák	3.594 „	52	„

vannak előirányozva.

Fölhivja a tanács mindazokat, a kik a szóban forgó munkák valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy erre vonatkozó ajánlataikat a székesfőváros mérnöki hivatalának IV. szakosztályában (Központi városház, Károly utczai épületrész, VI. lépcső, II. e. 295. sz. a.) átvehető és egy koronás bélyeggel ellátandó ajánlati ürlapon, a kellő bánatpénz letételét igazoló központi pénztári letéti nyugtával fölszerelve, legkésőbb 1904. évi **február hó 6-ik** napjának délelőtti 11 óráját a főváros tanácsának közoktatási ügyosztályában (Központi városház, Városház-utczai szárny II. emelet 225—230. sz.) dr. Bárczy István tanácsnok urnak, vagy helyettesének adják át.

A lakatos és üveges munkákra vonatkozó ajánlatokhoz minták is csatolandók.

Az árlejtési feltételek és a szükséges egyéb müszaki felvilágositások a mérnöki hivatal IV. szakosztályában kaphatók.

Bánatpénzül a központi pénztárnál előzőleg leteendő:

1. az asztalos munkákra	550 korona
2. a lakatos munkákra	500 „
3. a mázoló munkákra	200 „
4. az üveges munkákra	150 „
5. a padozati munkákra	200 „

A bánatpénz állhat készpénzből, takarékpénztári betéti könyvből, vagy az érvényben álló hatósági

szabályzat értelmében biztositékul elfogadható értékpapirokból.

Az értékpapirok csak a napi tőzsdei árfolyam 90%-a erejéig, de semmi esetre sem névérteken felül fogadhatók el bánatpénzül, kivéve a fővárosi kölcsönkötvényeket, a melyek teljes névértékben fogadtatnak el.

A kellő időben beérkezett ajánlatok 1904 évi február hó 6-án d. e. 1/2 12 órakor fognak az épitésre felügyelő bizottság ülésén nyilvánosan felbontatni.

A tanács fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül minden indokolás nélkül szabadon választhasson, vagy amennyiben az árlejtés eredményét nem tartaná kielégitőnek, a munkák vállalatba adása iránt ujabb ajánlati tárgyalást tarthasson, vagy esetleg másként intézkedhessék.

Az el nem fogadott ajánlatokra vonatkozó bánatpénzek a tanács határozata után a közoktatási ügyosztály vezetőjének utalványára rövid uton fognak visszaadatni.

A jelzett határidőn tul érkező vagy kellő bánatpénz lefizetését igazoló letéti nyugtával föl nem szerelt, továbbá nem a megszabott ajánlati ürlapon tett, a kivánt mintákkal föl nem szerelt vagy egyébként szabálytalanul kiállitott ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni.

Az árlejtési, továbbá a különleges és általános vállalati feltételek, a megkötendő szerződés alapjául fognak szolgálni s ez ajánlat elfogadása után a szerződés megkötéséig ideiglenes szerződés erejével birnak.

Budapest 1904. évi január hó 7-én.

A székesfőváros tanácsa:

Matuska Alajos s. k.
alpolgármester.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbözéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3 1/2 %** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. február 2. 5. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A törzsfőnökök és a tisztujitás.

Az idei tisztujítás oly akkorddal végződött, melyet egyhamar nem lehet elfelejteni. Eddig is volt oka a közönségnek bizalmatlansággal viseltetni a törvényhatósági bizottság tagjai iránt, a január 27-iki választás óta azonban általános a meggyőződés, hogy a mostani rendszer tarthatatlan.

Mert e rendszer egyfelől alkalmat nyujt a város nyakán ülő klikkeknek, hogy a maguk kegyenczeit juttassák magasabb állásokba, másfelől szervilizmusra és megalázkodásra kényszeríti a befolyásos városatyai vagy ismeretséggel nem biró tisztviselőket. Az a városi hivatalnok, aki csak kötelességének él, aki szabadidejében nem lebzsel a törzsfőnökök körül s hivatalában nem iparkodik a városatyák kedve vagy óhaja szerint intézni el az ügyeket, ki van téve annak, hogy a legközelebbi tisztujításnál kibuktatják. Érdem, tehetség, szorgalom és az eltöltött szolgálati évek: mind smarn a törzsfőnökök előtt. A legfőbb kellék, mit a kerületek és a közgyülés basái a városi hivatalnokoktól megkövetelnek, Windischgrätz jelszava: feltétlen hódolat!

A főváros szolgálatában álló urak fogadják őszinte részvétünket. Azért a viszonylag tűrhető fizetésért, amivel munkásságukat honorálják, keservesen meg kell szenvedniök. Avagy képzelhető-e önérzetes férfiura nagyobb megaláztatás, mint az, hogy folyton hajlongania kelljen egy csomó felfuvalkodott, többnyire neveletlen és műveletlen városatya előtt? Nem borzasztó-e, hogy tanult, diplomás és kötelességüket hiven teljesítő családapák előmenetele és exisztencziája oly alakoktól függjön, akik közül nem egy a morált és a méltányosságot, mint fölösleges portékát, már akkor eldobta magától, amikor egy szál nadrágban Budapest területére tette lábát?

Szép dolog az autonomia és annak keretében a tisztviselők szabad választása. De hogy visszaélésre ne fajuljon és épp ellenkezőjét ne szülje annak, amit általa elérni akarunk, ahoz első sorban egy önzetlen, a személyes érdekektől mentes, hivatását nemesen felfogni képes választó-testület szükséges.

Ma, amikor a közgyülésben orgiát ül az érdekszövetség és a főváros egész adminisztrácziója fölött sötét felleg gyanánt lebeg a nyárspolgári nepotizmus, csak azt a tanácsot adhatjuk a főváros szolgálatába lépni akaró ifjaknak: ha van bennök önérzet, fordítsanak hátat a főváros hivatalainak. Ne vesztegessék idejüket czéltalanul, mert úgy fognak járni, mint azok a tisztviselők, kiket 1904. január 27-én megfosztottak állásuktól.

Ezt a választási eredményt a törzsfőnökök paktuma hozta létre s január 27-én minden úgy történt, ahogy a törzsfőnökök elhatározták. Azaz hogy az utolsó pillanatban némi fennakadás mutatkozott. Az egyik kibuktatandó egygyel több vagy egygyel kevesebb vagy épp annyi szavazatot kapott, mint a budaiak jelöltje. Persze, önöknek, tisztelt olvasók, kik tudnak össze-

*

adni, osztani és szorozni, nem megy a fejökbe, hogy a szavazatokat összeszámláló bizottság azon melegiben nem volt képes megállapítani a *valódi* eredményt. Hát bizony fölöttébb kényes is volt a bizottság szituációja és Juszticia istenasszony állítólag fülükbe sugta, hogy most az egyszer ne azt nézzék, amit Maróthy és Mocnik tanítanak a számtanban, hanem a méltányosságra gondoljanak. Igy volt-e, nem tudjuk, de örvendünk, hogy másnap már sikerült kisütni az egy szó többséget a régi tanácsjegyző javára.

Ekkép tehát csak két régi tanácsjegyző szedheti a sátorfáját a városházán és mehet nyomorogni a kis nyugdij mellett. A többi adjon hálát az Istennek, hogy a mindenható törzsfőnökök nem inditottak ellenök agitációt.

Ezuttal nem kritizáljuk se a kibuktatott, se az ujonnan megválasztott tanácsjegyzők személyét. Csak azt az egyet kérdezzük, (miután a méltányosság szó már ki van törölve a városatyák szótárából), olyan fényes e a főváros pénzügyi helyzete, hogy munkabiró tisztviselők nyugdijba küldésével szaporitsuk a kiadásokat? s csak azt az egy figyelmeztetést intézzük az ujonnan megválasztottakhoz, hogy *hivatalos működésükben* ne iparkodjanak hálásak lenni pártfogóik iránt, hanem kizárólag a főváros és az egész polgárság érdekeit tartsák szem előtt.

Budapest rendezése.

Régóta hangoztatott panasz és egyuttal kivánság, hogy a fővárosnak előre megállapitott közmunka-programmra van szüksége, a melynek keretében határozott méretek szerint kell történnie a város kiépitésének. Meg kell állapitani az épitési határövet, a melyen tul a város nem terjeszkedhetik. A rendezetlen utakat szabályozni kell, hogy körutakkal lehessen behálózni a várost és megszüntethetők legyenek az apró mellékutczák. Megjelölendők a rendezés alá kerülő városnegyedekben a középületekre szánt telkek és a parkok, népkertek, gyermekjátszó helyeknek fenntartandó területek.

A megállapitandó közmunka-programmnak időtartamára nézve eltérők lehetnek a vélemények. A városnál például esztendőről-esztendőre történik a megállapitás. Ennek azután megvannak a természetes következményei.

X. utczát ma hat öl szélességben nyitják meg; esztendő mulva teleépitik óriás házakkal; két esztendőre azután a közmunkatanács konstatálja, hogy: 1. X. utcza görbe; 2. szük; 3. ferdén hajlik el Y. utczától. Kiszámitják a kisajátitási költségeket s az alig három-négy esztendős uj utcza egyik felét lebontják, hogy két öllel szélesebbre épithessék. Azóta megint elmult egy esztendő s az uj, kiszélesitett utcza aszfaltburkolatot kap.

A következő esztendőben a szerencsétlen utczában ujra nagy a felfordulás: épitik a végleges vizmüvek csatornáit. E miatt a friss burkolatot fel kell szedni s a forgalmat bizonytalan időre megszüntetik. Végre elkészült az uj vizvezető csatorna, az utcza tiszta, rendes . . . épp egy esztendeig. Ekkorra odaérnek a villamos és telefon kábelekkel, az utczát ujra felforgatják s mikorra mindennel elkészülnek, néhány kereskedő csődbe jutott, a lakók nagy része megszökött. Üresek a drága paloták s a tulajdonosok keservesen nyögik a modern élet vivmányait és a közadókat. Azt a mondást: *nincs az a hosszu, aimnek vége ne volna*, a főváros városrendezői nem ismerik. Az ő munkájuk végtelen, egy önmagába visszatérő görbe vonal. Mert ők mindent görbén terveznek és ferdén készitenek.

Unalmas volna részletezni a tervszerütlen városrendezés mizériáit. Ezek az apró, cseprő szekaturák, az utczák örökös felforgatása, a forgalom szakadatlan megzavarása ok nélkül emelik a kiadásokat, megbontják a háztartás kereteit, kényszer kisajátitásokkal terhelik a községet és a magánérdek kielégitésére végrehajtott telekszerzések okozzák a hiteltullépéseket. De nem csak a kereskedelmet és ipart fenyegeti a közlekedési utak örökös rendetlensége, nemcsak a lakosságot zaklatják azzal a szüntelen épitéssel, a mely ma mint rendszer divatozik a fővárosban, hanem a dolog mélyére tekintve, ebben a rendetlenségben találjuk okát a fővárosi ingatlanok okszerütlen pazarlásának is. A főváros nélkülözi azt a nagyszabásu közmunka-programmot, a melyben meghatározott helye és rendeltetése volna minden négyszögöl területnek; miután pedig a fővárosnak némelyek állitása szerint tulságos sok a telke, kénytelen potom áron elvesztegetni a telkeit, nehogy minden haszon nélkül a nyakán maradjanak. Ennek a telekpazarlásnak a közmunka-programm hiánya az oka; a következése pedig az, hogy a főváros, ha a Józsefvárosban, a melyben nemrég tiz-tizenöt forintért vesztegette el a telkeinek négyszögölét, manapság iskolát akar épiteni, kénytelen száz-százötven, sőt kétszáz forintot is adni az iskolához szükséges telek négyszögöléért. Ez a kisebbik baj.

A nagyobbat azok a haszontalanul kidobott óriás költségek okozzák, a melyek a tervszerütlen épitkezésekből erednek, s a melyeket esztendőről-esztendőre minden kérdőrevonás nélkül számolnak el a budget döczögős tételei között. Ámde nemcsak a hiába való költségek, nemcsak a város örökös fel-

forgatása követelik a közmunka programm megvalósitását, követelik ezt azok az eltemetett, elhibázott, formátlan és ídomtalan középitkezések is, a melyeket ezentul kerülni kellene s a melyek szinte hangosan, kihivólag figyelmeztetik a jóizlésü embert a hivatalos észjárás ferdeségeire.

Ezeken a bajokon segiteni kell mielöbb. Hosszu időre kell megalkotni a közmunka-programmot, a melynek minden egyes részlete szabályos, hibátlan, egész legyen. Álljanak össze a főváros műépitészei, a hatóság mérnökei és együttesen dolgozzanak ki olyan tervet, amelynek alapján Budapest világvárossá legyen fejleszthető. Legyen megállapitva a *huszonöt*, *ötven*, *hetvenöt* és *száz* esztendőre szóló közmunkaprogramm. Ennél a kérdésnél elesik az az ellenvetés, hogy a hosszu időtartamra megállapitott munkaprogramm megköti az utódok kezét. A mai rendszertelenség, igaz, nem köt senkit, de kiszámithatatlan időre megakasztja a főváros egészséges, modern alapon való rendezését.

A rendszeres közmunkaprogrammot követeli a czivilizáczió; a világosságot kerüli, féli az, a ki szeret a zavarosban halászni.

Tanácsi határozat mint Szentirás.

— Az utcza- és háztáblák megvilágitása. —

Nagyrabecsüljük a főváros mérnöki hivatalát, mert képzett, szorgalmas személyzete van, de most az egyszer alaposan blamálta magát egy javaslatával.

Az történt ugyanis, hogy a tanács fölhivására véleményt kellett volna mondania arról a készülékről, melyet egy helybeli gyár az utczajelző táblák megvilágitása czéljából konstruált és a városhoz benyujtott. A józan polgári ész azt véli, hogy a mérnöki hivatal lelkiismeretesen megvizsgálta: praktikus-e az a találmány vagy sem? s az eredményhez szabta javaslatát. A józan észt azonban csaknem mindig szabadságolni kell, a mikor a fővárosról és valamely közérdekü dologról van szó, mert a főváros intézőkörei már ősidők óta megszakitottak minden összeköttetést vele.

Igy tehát a mérnöki hivatal egyszerüen félretette a találmányt és nemes egyszerüséggel azt izente a tanácsnak: a készülék elutasitandó, mert egy régibb tanácsi határozat szerint *az ily készülékek használata kötelezővé nem tehető.*

Ne essék zokon a mérnöki hivatalnak, ha nagy bolondságnak mondjuk ezt a motiválást. Hogy miért bolondság és abszurdum, talán megfogja érteni az alábbiakból.

A mióta a világ fennáll, még nem hoztak az emberek olyan törvényt, a mely az idők multával és a viszonyok változtával módositva, átalakitva vagy teljesen eltörölve ne lett volna. A társadalmi és technikai fejlődésből önként következik, hogy a mit ennek a századnak vagy évtizednek a törvényhozása jónak és helyesnek látott elrendelni vagy megtagadni, azt a következő század, esetleg már a következő évtized szükségszerüleg megváltoztatja. Ha ez áll a nemzetek kormányzására vonatkozólag, annál kétségbevonhatatlanabb a városok szükebb körü életét illetőleg. E fölött nem is vitatkozunk. De e tételből levezethető a szóbanforgó kérdés merituma is.

A tanács állitólag már kimondta, hogy a jelzőtáblákat megvilágitó készülékek használata kötelezhetővé nem tehető. *Szentirás-e ez a tanácsi határozat?* Mi azt feleljük: dehogy is szentirás! Megváltoztathatja ugyanaz a tanács vagy a közgyülés. De ha nem örök törvény, akkor abszurdum a reá való hivatkozással utját állani egy közhasznu találmány érvényesülésének.

Egyébként pedig bátrak vagyunk kétségbe vonni, hogy egy oly világitó készüléknek kötelező használatát a város el nem rendelhetné. Ugyan ki vagy mi akadályozhatja meg ebben? Hiszen első sorban ez a saját privát ügye. Kizárólag tőle függ, hogy mily jelzőtáblákat állittasson az utczák sarkára. Ha a költséget megszavazza a törvényhatósági bizottság, akár aranyból is készittetheti a táblákat. Gondoskodhat tehát arról is, hogy a táblák megvilágitva legyenek. Egyelőre ennyi is nagy haladást jelentene. A továbbiakra nézve, hogy tudniillik minden háztulajdonos a saját házának tábláját megvilágithassa, a mi felfogásunk szerint a fővárosnak van intézkedési joga. A mint szabályrendeletet hozott a lépcsőházak és kapualjak *kötelező* megvilágitásáról, épp ugy joga van ezt elrendelni a haztáblákra vonatkozólag.

Világos ennélfogva, hogy a tanács ama határozata, melyre a mérnöki hivatal hivatkozik, erőszakolt és tarthatatlan. Nem volt egyéb kibuvónál. Ezt a mérnöki hivatal is beláthatja s kötelessége volna minden alkalmat fölhasználni, hogy a helytelen határozat megváltoztatását elősegitse. Most módja volt hozzá. Ha az a készülék a technikai és financziális szempontoknak megfelel, *ajánlania kellett volna.* Bizta volna a tanácsra, hogy az takarózzék a saját köpenyébe.

Szeretnők, ha ez az ügy a közgyülés elé vitetnék s ott tisztázódnék: van-e joga a fővárosnak kötelezőleg elrendelni az utcza- és háztáblák megvilágitását.

A borbélyüzletek és a közegészség.

A tüdővész terjedésének korlátozására már akcióba léptek a hatóságok és maga a társadalom is, eközben azonban csaknem mindnyájan megfeledkezünk, hogy óvórendszabályok szükségesek egy másfajta ragályozás ellen is.

Orvosilag megállapitott tény, hogy a borbély- és fodrász-üzletek hathatós terjesztői nemcsak a haj- és bőrbetegségeknek, de igen sokszor a szifili-

tikus infekczióknak is. Könnyelmüek és higienikus dolgokban járatlanok lévén, gyanutlanul engedjük a borbélynak, hogy fejünket azzal a fésüvel és kefével tisztogassa, megborotvált arczunkat azzal a szivacscsal mossa és pamacscsal puderozza, amelylyel előttünk már száz meg száz embert kiszolgált. Nem jut eszünkbe, hogy a sok száz ember közt lehetett bőrbajos vagy romlott vérű, s hogy baczilusok maradhattak a fésűben, a kefében, a pamacson, a szivacsban, amelyek esetleg bennünket is inficiálni fognak. Sőt sokan attól sem undorodnak vissza, ha a borbély már használt törülközőt gyömöszöl a nyakunkra vagy ilyennel töröli arczunkat.

Nem tulzás, ha azt mondjuk, hogy a fejbőrbetegségek 70 százaléka a borbélyüzletekben támad.

Az orvosok már sokszor felszólaltak és óvatosságra intették a közönséget, de eredménytelenül. Ha emlékezetünk nem csal, a hatóság is elrendelt bizonyos higienikus intézkedéseket a borbélyüzletekre vonatkozólag, azonban ezek részint nem lettek végrehajtva, részint elégtelenek.

A leghelyesebb eljárás az volna, ha mindenki a saját fésüjét, keféjét és egyéb toilettszereit használhatná. Egy nagyforgalmú üzletnél ez azonban lehetetlenség. Nem is kivánhatjuk, hogy a borbély minden vendége számára külön eszközöket tartson. A havi vagy évi előfizetők kedvéért még meghozhatja ezt az áldozatot, de mit csináljon az ugynevezett futó vendégekkel, kik ma ebbe, holnapután abba a borbélyüzletbe mennek? Egyszeri használat után dobja el a fésűt, kefét stb. Bolondság volna ezt követelni. De van a megoldásnak egy kevésbbé költséges és mégis praktikus módja. A *dezinficiálás*.

Tessék minden egyes szerszámot és toiletteeszközt használat után fertőteleniteni. Amint köteles a borbély kellő mennyiségű fehérruhát, (törülközőt, hajköpenyt stb.) készletben tartani, úgy tétessék kötelességévé kellő mennyiségű fésüt, kefét, szivacsot, pamacsot, habverő tányért stb. beszerezni. Legyen ezekből akkora készlete, hogy a már használt tárgyakat kényelmesen és gondossan dezinficiállhassa.

Behozhatnák továbbá azt a reformot is, hogy az arcz letörlésére és az inggallér meg a nyak kitömésére ne kendőt, hanem *selyempapirt* használjanak.

Egy-egy fehérruha kimosatása többe kerül, mint ez a papir, s használatát csak az ellenezheti, aki öt-hat vendéget szolgál ki ugyanegy kendővel.

Kétségtelen, hogy a higienikus reformok ez egyszerü módja is növelni fogja a borbélyok tőkebefektetését és üzemköltségét. Mondhatnók, hogy semmi köze a publikumnak ehhez, mert első és legfőbb érdek a közegészség megóvása. A ki nem képes a modern hygiene követelményei szerint berendezkedni és dolgozni, az hagyja abba mesterségét. Ámde nem igy áll a helyzet. A borbélyok és a fodrászok szervezett ipartestületet képeznek s egyértelmüleg elhatározhatják, hogy e higienikus reformok életbeléptetésével egyidejüleg a kiszolgálás árait is fölemelik.

Amennyivel több kiadást okoznak azok, annyival emeljék föl az árakat. A különbözet nem rughat többre pár krajczárnál, s azt a közönség szivesen meg fogja fizetni.

A reformot tehát jogosan követelhetjük. A főváros tiszti és kerületi orvosai mulasztást követnek el, ha ki nem eszközlik a tanácsnál, hogy ez irányban gyors intézkedés történjék. És ha meg lesz a szabályrendelet, az ő kötelességük a legszigorubb ellenőrzés gyakorlása.

Kereskedők szervezkedése.

Az országos magyar kereskedelmi egyesület, mely a mult napokban tartotta alakuló gyülését, 12 programmpontban foglalja össze mindazon teendőket, melyeknek megvalósitásán munkálkodni kiván.

A szervezkedésnek czélját az első pont körvonalazza, mely szerint a szövetség feladata egyesiteni az ország minden részében széjjelszórt kereskedőket, hogy ez a befolyás, mely a kereskedő osztályt számánál, a nemzeti munkában és a közteherviselésben való részvételénél fogva joggal megilleti, minden tekintetben egységesen érvényre juthasson. Magunk részéről csak elismeréssel üdvözölhetjük társadalmunk ezen intelligens osztályának szervezkedését, azonban a programmban felvett egyes pontokban találunk olyan kijelentéseket, a melyek legnagyobb mértékben aggodalmat keltők, a menynyiben egyenesen harczot hirdetnek azokkal szemben, a kik tapasztalataik alapján nem akartak és akarnak hinni, hogy a magyar kereskedelem ment minden kinövésektől és mindig ideális czélokat követ és a kik gyakran épen ezen oknál fogva támadásokat intéznek ellene.

Nem czélunk ezen hibákat felsorolni, csak felemlitjük azt, hogy a fogyasztási szövetkezeteket, a melyek ellen hathatósan akar küzdeni, épen a „tisztességtelen“ kereskedelem hozta létre, tehát az ok szülte az okozatot. Hogy a szövetkezeteken kivül is tapasztalhatók visszaélések, ez emberi hiba, melyet az ujonnan alkotandó szövetkezeti törvény lesz hivatva kiküszöbölni. Ugyanezen pont ugyan nyilatkozik arról is, hogy elvben a szövetkezeti eszmét nem utasitja vissza, de ez szintén csak „elvi“ kijelentés, mert hisz az világos dolog, hogy a szövetkezet végkifejlésében arra lesz hivatva, hogy a tisztán közvetitő és nem nagy konczepcziójú kereskedést megszüntesse és igy a kereskedelmi létérdekkel össze sem egyezhető.

Félő, hogy ezen harczokban az O. M. K. E. kifogja meriteni erejét és a valóban nagy czélok

körül való munkálkodásra nem marad elég ideje. Az ellenpárt lapjai a harczi riadót már megfujták, főleg a 12. pont ellen, mely jogául és kötelezettségül teszi a szövetség minden tagjának, hogy a központhoz és a kerületi góczpontokhoz forduljon mindazon esetekben, melyekben a kereskedő hirneve, becsülete és keresete veszélyeztetve van, nagyon helyesen jegyzi meg az egyik napilap, hogy az ország közvéleménye csak akkor fogadhatja a szövetség akcióját szinpatikusan, ha országos czélokért fog harczolni. Országos czéloknak pedig nincsenek ellenségei az ország határain belül.

Mi a 8. pontot tartjuk magunk részéről a legfontosabbnak, mely arról szól, hogy „a szövetség védi a nemzeti munkát és támogatja minden erejével a hazai ipart.“

Ha csupán csak azért történt volna az országos szervezkedés és a többi pontot, melyek közül egynémelyik alkalmas a meggyanusitásra, elhagyták volna, minden párton osztatlan lelkesedéssel fogadták volna a kereskedők e tömörülését annál inkább, mert sajnosan látjuk, hogy hazai kereskedelmünk nem asszimilálódott még eléggé a nagy nemzeti czélokkal, melyeknek feladata Magyarországot minden izében magyarrá tenni.

Ezen szemrehányást mi nem vádképpen emlitjük, csupán konstatálunk egy sajnos körülményt, mely már eddig is nagyon sok félremagyarázatnak volt okozója a különféle hazai termelési ágak képviselői között. Teljesen magunkévá teszszük egy napilapnak azon kijelentését, hogy a magyar kereskedőnek első és elodázhatatlan feladata: tömörülni, szervezkedni és egész társadalmi és politikai sulyát, befolyását egyetlen czél szolgálatába adni. Ez a czél a magyar ipar megteremtése, az eszköz: a külön vámterület megalkotása. Ha ez megtörténik, ha a magyar kereskedö magyar iparczikkeket árul, a magyar iparos pedig magyar österményeket használ el vagy dolgoz fel, akkor helyreáll a társadalmi egyensuly, meglesz a közös czél, a melyért mindannyiunknak küzdeni kell és ebből természetszerüen folyik, hogy megszerzi a magyar kereskedő osztály azt a társadalmi pozicziót is, mely után sokan hiába áhitoznak.

A magyar kereskedő osztálynak feladata sokkal fontosabb, mint a külföldi államoké, mert itt nemzeti missziót van hivatva oly irányban terjeszteni, melyből az ország teljes függetlensége megszerezhető.

Ha az internaczionalizmus helyébe az igaz hazafiui érzést helyezik, mely nemcsak a boldogulást kivánja az ország határain belül, hanem a nemzeti termelést mindenképen a külföldi fölé helyezi és a magyar iparnak hivatásánál fogva előharczosa lesz, ugy a kozmopolitaság vádjai a pozitiv bizonyitékok által fognak megszünni. Ne harczokkal akarják a kereskedők a pozicziót kivivni, hanem a pozicziö megszerzéséhez nemzeti munkával járuljanak hozzá.

Közegészség Budapesten.

A székesfőváros közegészségi állapota deczemberben, viszonyitva a mult havihoz, kedvező volt, a mennyiben hevenyfertőző kórok közül csak az enyhe jellegü kanyaró emelkedett, mig a sulyosabb jellegüek számában csökkenés konstatálható s e mellett a halálozás lényeges változást nem mutat.

A légzőszervek hurutos, lobos és gümös bántalmai a következő halálozást tüntetik fel: Meghalt gümőkórban 212 (mult hó 200), tüdőlobban 92 (mult hó 86), hörghurutban 30 (mult hó 26), egyéb légzőszervi bajokban 90 (mult hó 75). összesen 424, az összes halálozás 41·0 százaléka. Himlőeset ezen hóban nem volt.

Élve született e hóban 2041; meghalt — katonák nélkül, az utról jött s itt elhalt 116 egyén levonásával 1032; igy a születések 1009-el multák felül a halálozásokat.

A lefolyt utolsó öt évben születési és halálozási esetek egymáshoz a következőleg viszonylanak:

1899.	évben	élve született	23611	meghalt	13617
1890.	„	„	25601	„	13623
1901.	„	„	22976	„	12655
1902.	„	„	23469	„	13351
1903.	„	„	22652	„	13498

egyén.

Deczember hóban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9710 fekvő és 14220 járó beteg, összesen 23,930, vagyis 222-vel több, mint az elmult hóban.

A ker. orvosok által gyógykezeltetett 761 fekvő és 1900 járóbeteg, összesen 2661; kórházba küldetett 116 egyén.

Előfordult kezelésük alatt: hasi hagymáz 10, vörhegy 92, kanyaró 210, diftéria 41, orbáncz 21, tüdővész 82, tüdőlob 20.

Deczember hóban a lipótmezei állami elmegyógyintézetben 1050, az angyalföldi állami elmegyógyintézetben 346, a megfigyelő osztályon 177, a dr. Schwarczer-féle elme- és ideggyógyintézetben 189 elmebeteg ápoltatott.

A székesfővárosi „Erzsébet“-szegényházban 1020 egyén közül beteg volt 508 (elme- és eskóros 227), a dunajobbparti szegényházban 305 egyén közül 20 volt beteg, a székesfővárosi „Josephinum“-fiárvaházban 201 növendék közül nem volt beteg; a „Klotild“-szeretetházban 66 növendék közül 1 volt beteg, az „Elisabethinum“ leányárvaházban 108 növendék közül nem volt beteg, a „Mayer“ fiárvaház 71 növendéke közül nem volt beteg, a protestáns árvaházban 100 növendék közül nem volt beteg.

A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában decz. havában szállást kapott: 24.532 férfi, 2454 nő és 219 gyermek, összesen 27.205 személy.

A lelencz és dajkaságba adott gyermekekre nézve:

1. A budapasti első gyermek-menhelyben nov. hóban felvétetett összesen 2 gyermek. Deczember hóban ápoltatott összesen 434 gyermek, ezek közül a hatóságok által elhelyeztetett 347, elvitetett 40, elhalt 1. Megbetegedés előfordult az intézetben ápolt gyermekek közt 5, a székesfővárosban levők közt 20.

A 434 gyermek közül az intézetben ápoltatott 18, a székesfővárosban dajkáknál 219, az István-telki intézetben 3, vidéken 194.

2. A „Fehérkereszt" országos lelenczház egyesület központi intézetében decz. havában ápoltatott: 336 gyermek, átadatott 15.

3. A m. kir. állami gyermekmenhelyben ápoltatott összesen 9232 gyermek, elbocsáttatott 1203, meghalt 75.

4. A székesfőváros összes kerületeiben volt 910 csecsemő, lelencz és árva.

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 90 lit. tejfel 20 liter, vaj 30 kg., hús 90 kg., hentesáru 20 kg., vadhus 5 kg., baromfi 15 darab, sütemény-félék 5 kg., zöldség 1 kosár, tojás 570 darab.

Ebmarás előfordult 3, veszettségre gyanus 1.

A köztisztaság kielégitő volt.

A vizvezetéki viz vegyi szempontból kifogástalan, bakteriologiai szempontból jó volt.

A székesfővárosi vegyészeti és tápszervizsgáló intézet által 978 esetben tétetett vizsgálat, még pedig: a vásárcsarnokokból 22, az elüljáróságoktól 809 és egyéb főv. hivataloktól 147 esetben.

A „Budapesti önkéntes mentő-egyesület" az elmult hóban 55 elmebeteget szállitott.

Öngyilkosság volt e hóban 25, és pedig: önlövés 6, önmérgezés 10, egyéb 9.

A Dunából 3 hulla fogatott ki.

Hullakiásatás 5 esetben történt.

Hullaszállitásra engedély adatott 5 esetben.

Egyéni fertőtlenités alatt volt 2212 személy.

Gőzzel fertőtlenittetett összesen 18.955 darab tárgy.

A központi fertőtlenitő intézet e hóban 202 fertőző betegszállitást végzett.

Az állategészségügy nem volt kedvezőtlen, a mennyiben fertőző állati megbetegedések járványosan a székesfőváros területén ujabban egy kerületben sem jelentkeztek.

Megsemmisittetett a gyepmesteri telepen ló 75 drb, szarvasmarha 16 drb, kóbor eb 186 drb, sertés 2 darab.

Befogatott továbbá a gyepmester által 194 kóbor eb, ezek közül védjegygyel el volt látva 12, visszaadatott 8 védjegyes eb.

A közvágóhidon levágatott összesen 13.625 drb kérődző állat, ezek között 8781 darab nagyszarvasmarha, és 3939 darab borju, 905 darab birka, bárány és kecske, 27.699 darab sertés és 40 darab malacz, 1637 darab süldő.

Kényszervágás 123 esetben történt, 119 darab husa élvezhetőnek találtatott.

A tőzsdebiróság heti krónikája

Üzlettársak harcza.

Január 29.

Évek óta áldz harcz folyik két volt üzlettárs között, akik egykor csupán egymás érdekeit óvták s most egyik pert a másik után akasztják egymás nyakába, miáltal nagyon sok dolgot adnak a tőzsde választott biróságának. Évek előtt léptek egymással társas viszonyba *Guttmann* Albert és *Kassel* Zsigmond abból a czélból, hogy egy nagy bérletet együtt vezessenek. Egy ideig jól megfért egymással a két üzlettárs, azonban később naponta fordultak elő torzsalkodások. Végre a bérleti szerződés lejárt és a társasviszony is megszünt. Ekkor elemi erővel tört ki a harcz a két üzlettárs között. Pert per után inditottak egymás ellen különböző czimeken. Szeszgyári gépeket pereltek, összegeket, amelyeket egyik üzlettárs a másik tudta nélkül kivett a közös pénztárból stb. Ma is foglalkoztatta a tőzsdebiróságot a társas czég egyik pere, melyben Kassel Zsigmond, mint a Guttmann Albert és társa czég tulajdonosa beperelte Guttmann Albertet 60.000 koronáig, mely összeget ő a társas czég pénztárából kivett. A tárgyalás folyamán alperes tagadta, hogy Kasselnek felperesi joga volna, mert a kereset a veszteség pótlása, illetve a betét összeg kiegészitésére irányul. Ezzel szemben felperesi ügyvéd azt vitatta, hogy Kassel Zsigmondnak igen is van kereseti joga, mert azáltal, hogy Guttmann 60.000 koronát az üzleti tőkéből kivont, őt megkárositotta.

Elsőbbségi részvények kamatai.

Január 29.

Markbreit Imre vállalkozó 1898-ban az Árvavölgyi helyérdekü vasutat épitette és részvénytársasággá alapitotta. Néhány hónapra rá elsőbbségi kötvényeket bocsátott ki a részvénytársaság 3 millió 119 ezer 481 korona értékben és azokat a *Budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsönző* részvénytársaságnál 40%-ra lombardirozták. Markbreit Imre és a részvénytársaság a lombard szerződésben kikötötték, hogy az elsőbbségi kötvények után a kamatok negyedévenkint fizetendők. Az első évben rendben ment a dolog és a takarékpénztár megkapta a kamatokat. A következő évben azonban Markbreit azzal a kéréssel fordult a takarékpénztárhoz, hogy a kamatfizetés teljesitése nagyon nehéz ilyenformán, tehát változtassa meg a takarékpénztár a szerződés erre vonatkozó 4. pontját s engedje meg, hogy a kamatok ne negyedévenkint legyenek fizetendők, hanem

évenkint a vasut jövedelméből törlesztessenek, az elsőbbségi kötvények szelvényeinek beváltása által. A takarékpénztár vezérigazgatója *Benke* Gyula elfogadta Markbreit ezen ajánlatát és erről a vasutnak ajánlott levélben értesitést küldött. A mult év junius havában tartották meg a közgyülést, amelyen 154.000 korona nyereséget állapitottak meg. Azonban ezt az összeget nem lehetett sem a kamatok, sem pedig az osztalékok kifizetésére forditani, mert a vasut nagy kisajátitási hátralékban volt és van jelenleg is ; továbbá több épitkezést kellett eszközöltetni, mivel a miniszter már leiratot intézett a vasuthoz a hiányzó épitkezések haladéktalan eszközlése iránt. Azonkivül a vasuttársaságot már többször végrehajtották is. Igy történt aztán, hogy a tak. pénztár egy éven keresztül nem kapott kamatot a pénze után, s ezért a tőzsdebiróság előtt pert inditott Markbreit Imre és a vasuttársaság ellen 175.922 kor. erejéig. A biróság mult év decz. havában megtartott szóbeli tárgyalás után itéletileg kötelezte alpereseket, hogy 3 nap alatt tartoznak a budapesti tak. pénztár és zálogkölcsönző részvénytársaságnak 175.922 kor. tőkét és ennek kamatait, továbbá az összes perköltségeket megfizetni. Ez ellen az itélet ellen Markbreit Imre jogi képviselője dr. Mitner Ignácz semmiségi panaszt adott be a királyi itélő táblához, azt hozván fel indokolásul, hogy a több napig tartó tárgyaláson a választott birák nem ugyanazok voltak, mint az alakuláskor. A tábla a tőzsde választott birósságának alperesre nézve marasztaló itéletét indokainál fogva helybenhagyta, illetve a semmiségi panaszt elutasitotta azzal az indokolással, hogy a tőzsdebiróság által beterjesztett választott biróság alakulási és tárgyalási jegyzőkönyvek megczáfolják felfolyamodó azon állitását, hogy a birák a tárgyalások folyamán változtak volna, és igy semmiségi ok fenn nem forog.

Ügyvédek személyeskedése a tőzsdebiróság előtt.

Január 49.

A budapesti áru és értéktőzsde választott birósságának egy tanácsa előtt ma délelőtt egy kinos inczidens folyt le két ügyvéd között, ugyannyira, hogy *Ullmann* Emil tanácselnök kétszer volt kénytelen a tárgyalást félbeszakitani. A mai napra volt ugyanis kitüzve *Guttmann* Albert bérlőnek *Kassel* Zsigmond elleni pere, amely már vagy 2 éve huzódik és ez a per ádáz harcz két volt üzlettárs között. Guttmannt e perben dr. *Miklós* Gyula, mig Kasselt dr. *Wittmann* Mór képviselte. A tárgyalás megkezdése előtt dr. Wittmann arra kérte a birósságot, hogy a tárgyalást halassza el azon okból, mert két nap előtt *Ulbrich* Ede tőzsdetitkártól arról értesült, hogy a mára kitüzött tárgyalást nem tartják meg, mert a választott birák egyike nem lesz Budapesten. Ma tehát teljesen készületlenül jött el és a szükséges iratok hiányában képtelen tárgyalni. Dr. Miklós a tárgyalás elhalasztását ellenezte, mire dr. Wittmann magából kikelve felugrott és ügyvédtársát inkollegiálisnak nevezte. Dr. Miklós rendre utasitotta Wittmannt és szó szót követvén az ügyvédek hangos szóváltásba keveredtek ugy, hogy Ullmann elnök kénytelen volt a tárgyalást felfüggeszteni. A biróság dr. Wittmann kérését méltányolva elhalasztotta a tárgyalást. Az ügyvédek között felmerült kinos incidensnek, valószinüleg az ügyvédi kamara előtt folytatása lesz.

Hirek a városházáról.

Hideg ételeknek kiránduló helyeken való árusitása. Egy fővárosi csemegeüzlet-tulajdonos azon kérelmet terjesztette elő a kereskedelmi miniszternél, hogy adjanak neki olyan iparengedélyt, helyesen ipar-igazolványt, amelynek alapján a VIII. ker.-ben levő csemegeüzletében egyelőre két, később az üzlet menete és fejlődéséhez képest több lovas fogattal hideg ételeket és italokat küldhessen szét a székesfőváros kültelkeire és kiránduló helyeire azon czélból, hogy a fogatokon levő alkalmazottjai a szállitott étel- és italnemüeket a fogatról kicsinyben vagy nagyban elárusitsák. A főváros elutasitotta őt, de a miniszter utasitotta a fővárost, hogy a kérvényt ujabbi üzleti hely bejelentésének tekintse és ezt tudomásul vegye. A járatni szándékolt mozgó lovasfogatok megannyi uj üzleti helyiségnek tekintendők és a mennyiben a tervezett lovasfogatok a VIII. ker., mint iparhatóság területén belül mozognak, nevezett szándéka tudomásul veendő. Amennyiben a lovasfogatok a VIII. kerületet átlépve, a székesfőváros többi kerületeire kimennek, a többi kerületekben *fiókuzleteknek* tekintendők és azokra a tulajdonos külön-külön iparigazolványt tartozik váltani. Bár tehát a csemegekereskedésnek tervezett módja ellen iparközigazgatási szempontból észrevétel nem tehető, ez nem zárja ki azt, hogy az ellen *rendészeti*, esetleg *közegészségügyi tekintetekből* az illető hatóságok kifogásokat ne emelhessenek.

Tüzrendészeti vizsgálat a templomokban. Koch József fővárosi bizottsági tag előterjesztésben fölhivta a tanács figyelmét a fővárosi templomok s imaházak tüzveszélyes voltára. Koch arra a tapasztalatra jutott, hogy csaknem az összes templomoknak befelé nyiló ajtói vannak, mely körülményben óriási veszély rejlik a közönségre nézve. Kérte ez okból a tanácsot, hogy az ajtók átalakitását illetőleg mihamarább tegye meg a szükséges intézkedéseket. A tanács utasitotta a kerületti elöljáróságokat, hogy saját hatáskörükben tüzrendészeti szempontból vizsgálják meg a templomokat, a szükséges pótlásokról vagy átalakitásokról gondoskodjanak s eljárásuk eredményéről tegyenek jelentést. A fölhivásnak a VI. kerületi előljáróság tett leghamarább eleget. Jelentetett a tanácsnak, hogy a kerületi plébánia templom ajtói mind befelé nyilnak s igy azok átalakitása feltétlenül szükséges Miután azonban a templomon eszközlendő átalakitások költségei a tanácsot, mint a plébánia patrónusát terheli, az előljáróság e tekintetben sürgős intézkedést kér.

Villamvilágitás a Stefánia-uton. A főváros középitési igazgatójának ama tervezése alkalmából, hogy az Andrássy-ut villamos ivlámpákkal világittassék meg, a Stefánia-uti kioszk bérlője előterjesztést intézett a tanácshoz a Stefánia-utnak hasonlóképen leendő megvilágitása iránt. Egyben azt ajánlotta, hogyha a költségek födözésére a főváros nem volna hajlandó, ugy az egész munkálatot a maga költségén fogja végeztetni. Csak azt köti ki ennek fejében, hogy kioszki bérlete ujabb 4 évre meghosszabbittassék. A beterjesztett terveket a középitési bizottság már le is tárgyalta s azok elfogadását javasolta. Most a fővárosi közmunkák tanácsa értesiti a tanácsot, hogy a tervekhez s költségvetéshez szintén hozzájárul.

A Fillér-utczai felsővezeték. A Fillér-utczai felsővezetékü villamvilágitásra nyert engedély-

okiratnak egyik intézkedését, amely a vezeték föld alá süllyesztésének eseteit precizirozza, a villamossági vállalat nem fogadta el s e pont módositását kivánta. A világitási albizottság s a mérnöki hivatal véleménye alapján a tanács el is határozta a módositást; mielőtt azonban erre nézve előterjesztést tenne a közgyülésnek, kikérte a fővárosi közmunkák tanácsának hozzájárulását is. A közmunkatanács tudatta, hogy a módositás ellen semmiféle kifogása nincsen.

A Népliget kibővitése. A folyó évi költségelőirányzatban 86345 korona engedélyeztetett az Üllő-uti Népligetnek a Kőbányai-utig leendő kiterjesztésére. A mérnöki hivatal most terjesztette be javaslatát és munkaprogrammját. A fenti költségből 25000 korona parkozásra fordittatik, 13000 korona a létesitendő faiskolára s 36000 korona a ligetben kiterjesztendő vizcsőhálózat költségeire.

A VI. kerületi kültelki utak. A VI. kerületi elüljáróság a mult év folyamán több esetben tett előterjesztést a tanácshoz kültelki utak rendezése érdekében, sőt a kerület polgársága részéről deputáczió is járt ez ügyben a polgármesternél. Mindez azonban nem vezetett eredményre. Most az elüljáróság jelenti a tanácsnak, hogy egyes kültelki utak már teljesen járhatatlanok. Javitásokkal már nem lehet a bajon segiteni igy a teljes rendezést tovább halasztani nem szabad. Az elüljáróság sürgös intézkedést kér.

Alkoholellenes kongresszus. Budapesten nemzetközi alkoholellenes kongresszust fognak tartani az 1905. év nyarán. A belügyminiszter leirt e tárgyban a fővároshoz s fölhivta, hogy a kongresszus fogadó s előkészitő bizottságába küldje ki a tagokat s kezdje még a szükséges előmunkálatokat. A kormány részéről a miniszter már kiküldte a bizottság tagjait s e komissióba most utólag még Várady Arpád czimzetes püspök, min. oszt. tanácsost nevezte ki. A kongresszus előreláthatólag rendkivül népes lesz, mert azon képviselve lesznek a világ összes müvelt nemzetei.

Késedelmi kamatok a betegsegélyző pénztáraknál. A kereskedelmi miniszter legutóbb kimondta, hogy a betegsegitő pénztári hátralékok befizetése után ezentúl késedelmi kamatok s behajtási illetékek is szedhetők. Tekintettel arra, hogy a hátralékos befizetések közadók módjára kezeltetnek, helyén valónak s jogosultnak véli a miniszter a késedelmi kamatok s a behajtási illetékek szedését. Az intézkedéssel a pénztárak előtt figyelemre méltó uj jövedelmi forrás nyilott meg.

Az Andrássy-uti ezredéves emlék fakeritése. A főváros nemrégiben kérdést intézett a kormányhoz, kogy az Andrássy-ut végén készülő ezredéves emlék környéke mikor szabadul meg az ormótlan fakeritéstől, melylyel a vállalkozó az emléket körülvette. A miniszter azt válaszolta, hogy addig nem, mig a kormány az emlékmüvet a vállalkozótól felülvizsgálat után át nem vette. A felülvizsgálat a f, hóban vagy a jövő hó folyamán fog megtörténni s igy 2—3 héten belül a deszkakerités is eltávolitható lesz.

A Petőfi-tér burkolata. Több belvárosi háztulajdonos legutóbb kérte a tanácsot, hogy a Petőfi-tér s a Kishid-utcza aszfaltburkolatát cserélje ki, amennyiben a mostani burkolat már alig használható. A mérnöki hivatal jelenti, hogy az Erzsébet-hid megnyitása folytán feltétlenül szükségessé vált a töredezett aszfalt gyalogjárót kicserélni. A szükséges 7000 korona költséget bele is vették a budget tervezetbe, de aztán törölték is, mert egyéb munkálatokra kellett pénz. A mérnöki hivatal most ujból beterjesztette a terveket s költségvetést. megjegyzi azonban, hogy a költségekre fedezetet nem képes kijelölni.

Kövezőmesterek visszaélései. A mult év őszén emlitettük, hogy Winkler István fővárosi kövezőmester panaszt tett a főváros tanácsánál bizonyos visszaélések miatt, a melyek a budapesti kövező-iparnál már évek óta uralkodnak. A panaszlevél szerint egyes nagyvállalkozók a városi hatóság önkéntelen segitsége mellett tönkreteszik a kisebb kövezőmestereket s nagy kárt okoznak a fővárosi adófizető polgároknak, valamint a kövezőmunkásoknak is. Minden nagyobb közmunkát a nagyvállalkozók kaparitanak meg, mert az árlejtéseknél nagy engedményeket nyujtanak. A munkát aztán kiadják albérletbe valamely kövezősegédnek, a ki rendkivüli módon leszoritja a munkabéreket s e mellett silány munkát produkál. A panaszos kövezőmester véleménye szerint a nagyvállalkozókat csakis e visszaélések hozzák oly helyzetbe, hogy az árlejtések alkalmával csaknem lehetetlen perczenteket engedhessenek az előirányzott költségösszegekből. Ez okból kérte a tanácsot, hogy a visszaélések megszüntetéséről gondoskodjék. A főváros mérnöki hivatala azt jelenti most ez ügyben, hogy a panasz tulajdonképen képzelődésen alapul, mert visszaélésekről szó nem lehet. A közmunkák, melyeket a főváros a vállalkozóktól átvesz, szigoruan megbiráltatnak s hivatalos átvételük csakis ugy történik meg, ha azok minden tekintetben kifogástalanok. Ki van tehát zárva annak a lehetősége, hogy az állitólagos visszaélések folytán a főváros károsodhassék. A közmunkák megkaparitásáról sem lehet szó, mert a munkálatok szabályszerü ajánlati tárgyalások utján adatnak ki a legelőnyösebb ajánlattevőnek. Megjegyzendő, hogy az árlejtéseknél is szigoruan szem előtt tartatnak a főváros érdekei.

A káposztásmegyeri vizmütelep határa. A káposztásmegyeri vizmütelep határvonalait 3 oldalról pontosan megállapitotta már a főváros mérnöki hivatala. A negyedik oldal természetes határát a Váczi-ut képezi, amivel azonban nincs egész preczizitással megjelölve a határ. A vizmüigazgatóság most kéri a tanácsot, utasitsa a mérnöki hivatalt, hogy a telek határát, ez oldalon is jelzőkövekkel tüntesse ki. Ujpest községe legközelebb gyalogjárót készül lerakni a Váczi-uton, miért is szükséges a határ pontos megjelölése, nehogy a főváros esetleg kárt szenvedjen.

KÖZGAZDASÁG.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-egyesület kedden délelőtt tartotta meg hatvannegyedik évi rendes közgyülését *Kléh* István udvari tanácsos elnöklete alatt.

Az igazgatóság jelentése szerint az *összes forgalom* 6,690.070.124 korona 07 fillért tett, amely összegben a készpénzforgalom 3,214.587.323 korona 54 fillérrel szerepel.

A *betéti forgalomban* apadás mutatkozott 1,409.956 korona 60 fillérrel, viszont folyó számlára elhelyezett összegek 483.096 korona 76 fillérrel emelkedtek. A *váltótárcza álladéka* az év végén nyilt hiteli váltókkal együtt 79,748.596 korona 27 fillérrel záródott.

A *kölcsönüzletben* elhelyezett tőke ujabb emelkedést mutat. A takarékpénztár 30,387.659 korona 26 fillér uj kölcsönt folyósított, az előző évi 27,480.287 korona 38 fillérnyi összeggel szemben. Igen kielégítő volt a *záloglevelek és kamatozó kötvények* eladása is. Az intézet kibocsátványainak igen nagy kelendősége volt. Eladott az intézet 32,916 900 korona értékü czimletet. Az egyesület *összes alapjai* az előterjesztett mérleg szerint 43,298.520 korona 37 fillérre rugnak.

Az *évi tiszta nyereség* 5,096.634 korona 88 fillér. Az alapszabályszerü levonások eszközlésére s az 1902. évről áthozott 395.015 korona 47 fillérnek hozzáadásával 4,660.920 korona 11 fillér áll rendelkezésre.

Ebből részvényenként 800 koronájával, 5000 részvény után a 12.500 koronát tevő bélyeggel együtt 4,012.500 koronát fizetnek osztalékkép, jótékonyczélra 60.000 koronát fordítanak, a tisztviselők jutalmazására 70.000 koronát, a választmány dijazására 30.000 koronát adnak s a fennmaradó 488.420 korona 11 fillért uj számlára irják.

A közgyülés ugy az igazgatóság, mint a felügyelő-bizottság jelentését egyhangulag elfogadta és a fölmentést minden irányban megadta. Ezután rátértek az igazgatóságnak a részvénytőke fölemelése tárgyában tett javaslataira, s egyhangulag elhatározták, hogy az alaptőke 2500 darab uj részvény kibocsátása által 10 millió koronáról 15 millióra emeltessék. A régi részvényeseknek elővételi joguk van olyképp, hogy minden két régi részvényre 3000 korona befizetése mellett egy uj részvényre, egy régi részvényre 1500 korona befizetése mellett fél uj részvényről szóló jogosultság esik. Az elővételi jog gyakorlásának bejelentésére, valamint a 3000 korona, illetve 1500 korona kibocsátási árnak egészben egyszerre, vagy tetszésszerinti részletekben leendő befizetésére az 1904. márczius 1-től 1904. október 1-ig terjedő időtartam tüzetik ki.

Ezután a választásokat ejtették meg. A megüresedett igazgatósági helyre dr *László* Zsigmond miniszteri tanácsost választották meg, mig a felügyelőbizottságba ujból beválasztattak: Dalmady Győző, dr Falk Miksa, Halász Zsigmond, dr Kléh László, Polónyi Géza és Tahy István, Halász Zsigmond helyére pedig Hajós Menyhért. A választmány tagjai lettek: Aich Ferencz, dr Fáy Gyula, Jálsoviczky Sándor, Komjáthy Béla, Kovács Gyula, Szent-Iványi Zoltán, dr Szilágyi Artur Károly és dr Szivák Imre.

Pesti magyar kereskedelmi bank. A Pesti magyar kereskedelmi bank igazgatósága e hó 28-iki ülésében az 1903. évről szóló zárszámadásokat vette tárgyalás alá s azokat, valamint az osztalékot megállapitotta. A mérleg 8,286 429·05 K bruttonyereséggel záródik s az 1,824.401·97 koronát kitevő terhek, leirások és üzleti költségek levonása után 6,462.027·08 K tiszta nyereséget mutat ki (a tavalyi 6,365.460·48 K-val szemben), azaz 21·54%-ot A tavalyi 668.981·63 K nyereségáthozat levonása után 1903-ra 5,793.045 45 korona tiszta nyereség mutatkozik (1902-ben 5,677.859·32 K). A tiszta nyereség a részvénytőke 19·31%-os kamatoztatásának felel meg (a mult évben 18·93%). Az igazgatóság a közgyülésen inditványozni fogja, hogy ugy mint tavaly, az idén is az osztalékot részvényenkint 140 koronában, azaz 14%-ban állapitsa meg, továbbá, ugy mint előző években, 800.000 koronát a tartalékalap javadalmazására forditson s a fennmaradó 748.270·32 K uj számlára vitessék elő. Az inditványozott javadalmazás folytán a tartalékok, a nyugdijalapot nem számitva, 28,000.000 K-ra fognak emelkedni. A fenti mérlegben a következő financzirozási ügyletekben elért nyereségek vannak elszámolva: Az 1902. évi nagy magyar conversióban való részesedésből, az 1903. évi koronajáradék-kibocsátásból erodő nyereség, a temesvári közuti vasut kötvényeinek eladásánál, valamint a „Clotild" I. magyar vegyiipar r.-t. részvényeire vonatkozó transactiónál, továbbá több kisebb syndikátusban elért nyereség, mig a Rimamurányi vasmü-társasággal korábban létrejött transactiókból eredő haszon a jövő üzletévnek tartatott fenn. A bank közgyülése f. é. február 13-án fog megtartatni. Az igazgatóság fenti jelentésében beteljesedni látjuk azon várakozásokat, melyek a kereskedelmi bank mult évi mérlegének eredményéhez füződtek. Az elért 115.186·15 K nyereségtöbblet még sokkal jelentősebb szinben tünik fel, ha tekintetbe vesszük, hogy azon jelentékeny árfolyamkülönbözet, mely a bankra 25 millió koronányi 4½%-os záloglevelének 4%-os záloglevelekké való konvertálásából hárult, az elmult év terhére teljesen leiratott, ugy hogy ennek a konverziónak előnyei a jövőben csorbitatlanul fognak érvényesülni. A fent kitüntetett eredményhez nagy mértékben hozzájárult a lefolyt üzletév tiszta kamatjövedelmének az emelkedése is. A fenti mérleg kedvező eredményeiből ujra azt látjuk, hogy habár az elmult esztendőben a hosszantartott gazdasági pangás utóhatása még érezhető volt, mégis a gazdasági viszonyok megjavulásának a tünetei már mutatkoznak.

A Schlick-féle Vasöntőde és Gépgyár Részvénytársaság most tette közzé évi mérlegét, amely a mult évi 44.046·23 korona nyereségáthozattal együtt *244 490·01 korona nyereséggel* záródik. A mérlegszámlában az áruk és anyagok számlája 1,120.133·83 koronával a váltószámla 197.855·23 koronával, az értékpapirszámla 294.620 koronával, az adósok számlája 1,950.164·19 koronával van feltüntetve.

Az „Első Magyar Iparbank"

t. cz. részvényesei

1904. évi február hó 15-én délutáni 6 órakor

az intézet helyiségében (Deák Ferencz-utcza 5. sz.)

tartandó

évi rendes közgyülésre

tisztelettel meghivatnak.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A mérleg és a zárszámadás előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentésével.
3. A mérleg megállapitása és a nyereség felosztása feletti határozat.
4. A felügyelő-bizottság három rendes- és egy póttagjának, valamint a választmány tizenegy tagjának megválasztása.
5. A felügyelő-bizottság dijazásának megállapitása.

Azon t. cz. részvényes urak, kik ezen közgyülésen résztvenni szándékoznak, sziveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 121. §-a * értelmében

folyó évi február 12-ik napjáig bezárólag, délelőtt 9—12 óráig az igazgatóságnál letenni.

Kelt Budapesten, 1904. január hó 30-án.

Az igazgatóság.

* 121. §. A rendes közgyülés összehivása annak megtartáss előtt két héttel a magyar hivatalos lap utján eszközöltetik. — Minden részvényes, ki a közgyülésen részt akar venni, a közgyülés előtt három nappal nevére irt részvényeit az igazgatóságnál letenni tartozik.

Meghivás

a Pesti magyar kereskedelmi bank

62-ik rendes közgyülésére,

mely **1904. évi február hó 13-án, délután 6 órakor** a bank helyiségeiben fog megtartatni.

Tárgyak:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapitása, a nyereség felosztása iránti határozat és a felmentés megszavazása.
3. Az alapszabályok módositása az igazgatóság javaslata alapján.
4. Igazgatósági választások. (Az alapszabályok 36. §-a értelmében a kilépő igazgatósági tagok ujból választhatók.)
5. A felügyelő-bizottság választása.

Az alapszabályok 19., 20. és 21. § ai értelmében minden részvényes, kinek részvényei három hónappal a közgyülés előtt a bank könyveiben nevére be vannak jegyezve, jogositva van a közgyülésen résztvenni, vagy magát meghatalmazott által helyettesittetni, kinek azonban szintén részvényesnek kell lennie.

A szavazati jog érvényesithetése czéljából a részvények szelvényekkel együtt az alapszabályok 18. §-a értelmében **folyó évi február 10-ig** a bank értékpapir pénztáránál leteendők, hol is az 1875. évi XXXVII. t-cz. 198. §-a és az alapszabályok 45. §-a értelmében a megvizsgált évi mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt, nyolcz nappal a közgyülés előtt átvehető.

Budapest, 1904. január 30-án.

Az igazgatóság.

A hazai bank részvénytársaság

IX. évi rendes közgyülését

1904. évi február hó 17-én, délben 12 órakor fogja Budapesten, a bank helyiségeiben megtartani.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapitása, határozat a nyeremény felosztása iránt és a felmentés megszavazása.
3. 15 igazgatósági tag választása.
4. 1 felügyelő-bizottsági tag választása.
5. A felügyelő-bizottság tiszteletdijának megállapitása.

☛ E közgyülésre a t. cz. részvényesek azzal a figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 17. §-a értelmében a közgyülésen 25 drb részvény után egy szavazattal bir minden részvényes, aki részvényeit a még le nem járt szelvényekkel együtt a közgyülésre kitüzött határnap előtt 8 nappal a társaság pénztáránál Budapesten, vagy a hirdetményben e czélra kijelölt más helyen letette, és hogy minden további 25 részvény ugyanazon feltételek mellett szintén 1—1 szavazatra jogosit; miért is e szavazati jog érvényesitése czéljából a részvények szelvényekkel együtt február 9-én déli 12 óráig vagy a bank értékpapir-pénztáránál, vagy a Pesti hazai első takarékpénztár egyesület főpénztáránál, vagy a bécsi Niederösterreichische Escompte Gesellschaft pénztáránál leteendők, a hol ez alkalomból a megvizsgált évi mérleg a felügyelő bizottság jelentésével együtt átvehető.

Budapesten, 1904. január hó 29-én.

Az igazgatóság.

A „Pesti Victoria gőzmalom"

t. cz. részvényesei tisztelettel meghivatnak a **f. évi február 15-én, délután 3 órakor** a Magyar fővárosi malomegyesület helyiségeiben (Erzsébet-tér 19. sz.) tartandó

XXXVII. rendes közgyülésre.

NAPIREND:

1. Két részvényes megválasztása a közgyülési jegyzőkönyv hitelesitésére
2. Az igazgatóság évi jelentése, a felügyelő-bizottság jelentése, az 1903. évi mérleg jóváhagyása és a felmentvény megadása.
3. A nyereség hovafordítása feletti határozathozatal és az osztalék megállapitása.
4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság ujjáválasztása.

Azon t. cz részvényesek, kik ezen közgyülésen résztvenni kivánnak, az alapszabályok 24. §-a értelmében* tartoznak részvényeiket a szelvényivekkel együtt legkésőbb péntekig, f. évi február 12-éig a társaság pénztáránál (V., Ujpesti rakpart 22.) letéti elismervény ellenében, mely egyuttal belépti jegyül szolgál, letétbe helyezni. Ugyanott f. évi február 7-étől kezdve a felügyelő-bizottság évi jelentése a mérleggel együtt a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll.

Budapest, 1904. január hó 26.

Az igazgatóság.

* Az alapszabályok 24. §-a: „Ugy a rendes, mint a rendkivüli közgyüléseken csak azon részvényesek szavazatképesek, kiknek részvényei legalább két hónappal a közgyülés előtt a társaság részvénykönyvébe neveikre irattak és kik ezen részvényeiket három nappal a közgyülés előtt a társaság pénztárába leteszik. A letéti elismervény belépti jegyül szolgál."

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a székesfőváros köztisztasági czéljaira az 1904. évi április hó 1-től 1907. évi márczius hó végéig terjedő három éven át szükséges, évenkint mintegy 400,000 drb szóval négyszázezer darab nyirfaseprő szállitásának biztositása iránt ezennel nyilvános árlejtést hirdet.

Felhivatnak ennélfogva mindazok, kik ezen szállitásra vállalkozni akarnak, hogy magyar nyelven szerkesztett és egy koronás bélyeggel, valamint az árlejtési feltételekben kikötött bánatpénznek a székesfővárosi központi pénztárnál készpénzben, takarékpénztári könyvecskében vagy a székesfővárosi hatóság által biztositékul elfogadhatónak kijelölt értékpapirokban, letételét igazoló nyugtatványnyal ellátott irásbeli ajánlataikat lepecsételve 1904. évi *február hó 15-ik* napjának, délelőtti 10 óráig Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezeihez (IV. ker. Központi városháza II. em. 222. ajtó) nyujtsák be.

Az elkésve benyujtott, vagy utóajánlatok, valamint az oly ajánlatok, melyek a fent előirt kellékeknek meg nem felelnek, figyelembe vétetni nem fognak.

A székesfővárosi tanács fenntartja magának azon jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének el vagy el nem fogadása felett szabadon határozhat.

A fenti szállitásra vonatkozó árlejtési feltételek a X. ügyosztályban ugyancsak a központi városháza II. em. 222. ajtó szám alatt naponkint a hivatalos órákban megtekinthetők és kaphatók.

Budapest 1904. évi január hó 28-án.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 3½% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő			
Dijtétel 100 korona után											
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. február 10. 6. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Egy autonom jog elismerése.

Ugy látszik, igaza van azoknak, kik Tisza István gróf kormányrajutásakor azt hajtogatták, hogy az uj belügyminiszter hive az autonom jogoknak. Most már bizonyság is van erre. Tisza ugyanis jóváhagyta a közgyülés ama határozatát, hogy ezentul 40 bizottsági tag kérésére is összehivandó a rendkivüli közgyülés.

Ha ez a határozat egyenesen Tisza elé kerül vala és szó nélkül helybenhagyja, legfölebb csak annyit konstatálnánk, hogy a miniszter helyesen és liberálisan fogta fel az 1872. évi XXXVI. t.-cz. 57. §-át. Ámde, a mint emlékezni méltóztatnak, ez a határozat már Tisza miniszterségе előtt fölkerült a miniszteriumba és *Khuen-Héderváry* gróf megtagadta a jóváhagyást. Megtagadta azzal az indokolással, hogy a határozat ellenkezik a fentebb emlitett törvénynyel.

Tisza István tehát a legnagyobb elismerésre méltó dolgot végezte, a midőn a főváros ujabb fölterjesztésére *dezavuálta* elődjének álláspontját és határozatát. A ki ösmeri a miniszteriumok belső életét, egész joggal messze menő következtetéseket füzhet Tisza eljárásához. Tudni való ugyanis, hogy a megyék és városok törvényhatósági bizottságaiból fölterjesztett ügyeket a belügyminiszterium egyes ügyosztályai vizsgálják felül. A mit az osztályfőnök előterjeszt, azt a miniszter többnyire olvasatlanul aláirja. Tavaly őszszel a főváros közgyülési ügyrendjére vonatkozó módositás *Fascho-Moys* Sándor miniszteri tanácsos elé került, a ki általában véve nem barátja az autonom jogok kiterjesztésének s különösen nem szimpathizál a fővárossal. Azt a famózus, nyakatekert és a józan észszel ellenkező indokolást, a melynek alapján Khuen-Héderváry a közgyülés határozatát megsemmisitette, ez a méltóságos ur konczipiálta.

Ámde ugyancsak hozzá került az ujabb fölterjesztés is. Fascho-Moys urat mindenki nyakas bürokratának ismeri. Egyszer elfoglalt álláspontját soha semmi körülmények között meg nem változtatja. Több a bizonyosnál tehát, hogy vállat vont a főváros fölterjesztésére és az előbbi döntés fentartását proponálta. Tisza István azonban nem Zágrábból került a belügyminiszteri székbe, s nem osztrák ivadék, hanem törzsgyökeres magyar ember és apja oldala mellett az autonomikus jogok respektálásában növekedett fel.

Emellett még lelkiismeretes miniszter is, aki minden ügyet a maga esze szerint intéztet el. Fascho-Moys urat tehát az a meglepetés érte, hogy előterjesztése nem fogadtatott el, sőt előbbi indokolása dezavuáltatott.

Az ilyes história keserves falat egy bürokratának, aki megszokta, hogy miniszterei csak névaláiró masinák. De le kell nyelnie, akármilyen rosszul esik is. A káröröm nem szép, de természetes emberi érzés, s mi őszintén megvalljuk, hogy fölöttébb jól esik nekünk a miniszteri tanácsos ur dezavuáltatása.

*

Most már bizton reméljük, hogy uj szellem fogja átlengeni a belügyminiszterium amaz ügyosztályát, amelyhez a főváros ügyeinek felülbirálása is tartozik. Már látni véljük a Hivatalos Közlöny-ben az örvendetes hirt, mely Fascho-Moys Sándornak saját kérelmére történt nyugdijaztatását és valamely rendjellel való kitüntetését hozza tudomásul.

Azon a napon ugy fogjuk érezni magunkat, mintha lidércznyomás alól szabadultunk volna fel.

Jellinek Henrik levele.

A tegnapi posta haraszti **Jellinek** Henrik urnak, a budapesti közuti villamosvasut-társaság elnökigazgatójának aláirásával a következő levelet hozta számunkra:

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Az utóbbi időben annyi téves és rosszindulatu közlemény jelent meg a közuti vasut-társaság ellen, hogy végre is föl kell szólalnom. *Gál* Károly barátom s társaságunk felügyelője, a ki előttem ismeretlen okból nemcsak a tőzsdével, hanem a Tudományos Akadémiával is rokonszenvez, az öreg Pulszkyt czitálván, azt szokta ugyan mondani: „A kutya ugat, a karaván halad“ — (a mi szent igaz), de én mégis fölszólalok. Ha dementálnak már a főherczegek is, nem illik, hogy én gőgösebb és arisztokratikusabb legyek náluk.

Hát első sorban egy nagy hazugságnak vessük végét. A szocziálista lapok telekiabálják a világot, hogy a közuti vasutnál az alkalmazottak nem szerezhetnek mást, mint csuzt, podagrát és szembajokat. Megvádolják a társaságot, hogy önző és botrányosan rosszul fizeti embereit. A mint előrebocsátottam: mindez rosszakaratu, hogy ne mondjam, aljas hazugság.

Néhány példával rögtön be is bizonyitom. Az első példa gyanánt, — miután Nur Lumpen sind bescheiden — szabadjon enszemélyemre mutatni. Van én nekem csuzom? Van én nekem podagrám? Még hirét sem hallottam. Ellenben van két nagy házam, van nyaralóm, van birtokom, van készpénzem a takarékpénztárakban és vannak első minőségü állampapirosaim, meg kitünő részvényeim a Wertheim-kasszámban. Van összevissza vagy *két millió* értékü vagyonom. Az apámtól nem örököltem többet 50.000 koronánál, világos tehát, hogy a többit mind magam szereztem. Hogy hol szereztem? Nevetséges kérdés! Hát hol vagyok én *alkalmazva* már 25 év óta? A közuti vasutnál. Bizony, ott szereztem ezt a kis tőkét, a melyet Isten segedelmével meg fogok még kétszerezni.

Az *igazi* munka és szorgalom azonban nemcsak nálam hajtott gyümölcsöket. Nézzék csak *Gál* Károly barátomat, társaságunk felügyelőjét. Neki csak egy öröksége volt papájától: a neve, de azt is letette, sőt még 50 krajczárt fizetett azért, hogy az se legyen. Amikor belépett társaságunkhoz, összes vagyona 17 gallérból, 5 pár kézelőből, két megstoppolt harisnyából és egy alsó nadrágból állott. És ma? Ma palotája van a Nagy János-utczában, villája a Svábhegyen, övé a zugligeti Laszlovszky-major és van vagy 6—8 nagy telke a fővárosban. Testvérek közt is megér a vagyona egy *fél millió* forintot. Hol szerezte? Bizony nem kalandozott el sem a könyvirás, sem a képzőmüvészetek terére, nem is tartott kvártélyosokat, a feleségét nem küldte mosni (mert nincs is felesége), hanem *minden idejét szivvel-lélekkel* a közuti társaságnak szentelte. Lett is áldás szorgalmán és odaadásán!

Itt van továbbá *Irsai* Ignácz barátom, társaságunk másik főfelügyelője. Ő sem fogja szégyenleni, hogy miután Irsán becsukta grájzleros boltját, egy hunczfut krajczár nélkül vállalt szolgálatot nálunk. Jelszava volt: a munka nemcsak a mágnásokat és dzsentriket, de Ábrahám ivadékait is megnemesiti. Dolgozott *híven*, akár csak én, meg Gál barátunk, s ma már ő sem adná oda Mátyásföldi nyaralóját meg értékpapirosait háromszázezer forintért.

De menjünk tovább. Azt hiszik önök, hogy dr. *Jellinek* Arthur, akit szerencsés vagyok bátyámnak nevezni, megbánta, hogy hátat fordított a jogtudománynak meg az ügyvédi praxisnak és elvállalta a jogtanácsosi állást társaságunknál? Ezer aranyat igérek és adok annak, aki csak egy panaszszót is hallott tőle. Az ő *szorgalma* is megfiadzott egy szép köruti házban meg egy szolnokmegyei birtokban.

Sorban rámutathatnék mindazon alkalmazottainkra, kik *becsületes iparkodásuk* révén nálunk meggazdagodtak, de azt hiszem, az eddigi példák teljesen elegendők annak igazolására, hogy a közuti vasuttársaság nem nyúzza az embereit, hanem módot és alkalmat nyujt, hogy vagyont szerezzenek. Persze, nem viheti semmire, aki olyan könnyelmü, hogy koszt- meg kvártélyadási vállalatokba bocsátkozik, amint azt a külső szolgálatban alkalmazottak tenni szokták. A fizetést meg kell becsülni és takarékosan kell élni. Én és Gál barátom például soha nem spekuláltunk ágyrajárók és kosztosok tartásával, akik adósak maradhatnak és igy bennünket tönkretehetnek, hanem a börzén adtunk és vettünk közuti részvényeket olyankor, amikor előre tudtuk, hogy baisse lesz-e vagy hausse. Miért nem cselekedtek igy összes alkalmazott társaink? Ma nekik is lehetne vagyonuk.

A másik nagy hazugság, melyet meg kell czáfolnom, az, hogy a társaság nem használja ki az egész részvénytőkéjét. Ostoba emberek azt is mondják, hogy nem volt szükség a tőkefölemelésre. Hát ez több a bornirtságnál! Nézzenek csak utánna a *telekkönyvben* és meg fogják látni, hogy a közuti vasuttársaságnak több mint *tizenegy* óriási bérháza

és töméntelen telke van. Igenis, nem loptuk el a pénzt, hanem ingatlanokba fektettük. Hogy más közuti vagy közlekedési társaság nem vásárol telkeket és nem épittet bérházakat, hanem a fölszerelését gyarapitja vagy tökéletesiti, ez legfölebb csak annyit bizonyit, hogy ama társaságok vezetői nem tudják, hogy helytelen politika a részvényeseknek tulmagas osztalékot juttatni. Ha mi az egész részvénytőkét sinekbe és kocsikba fektetjük, több volna a jövedelem és akkora osztalékot kellene adni, hogy a szoczialisták jogosan ordithatnának a tőke és a részvényesek ellen. Sőt még a *főváros is részesedést követelne.* A telkek vásárlása és a házak építése tulajdonkép a jövedelem megfékezése. A vasuti üzem 10—15 perczentet hoz, az ingatlan ellenben csak 3%-ot. Az utóbbi befektetés tehát jótékony ellensulyozó, s ennek alkalmazásáért a szoczialisták csak elismeréssel lehetnek irántunk. Az ostoba emberek persze azt sem tudják, hogy telekvételnél és házépitésnél a *becsületes fáradozás* megleli a maga jutalmát, nálunk pedig elv, hogy az alkalmazottak kereshessenek. Ugyanezen elvből kiindulva emeltük fel a részvénytőkét. Ha nagyobb a tőke, nagyobb tantième jut az alkalmazottaknak: ez talán csak világos? És ki tehet tiszta lélekkel szemrehányást azért, ha mi az *alkalmazottakat* nagyobb javadalmazáshoz iparkodunk juttatni? Nem emberbaráti kötelessége ez minden humánusan gondolkodó társaságnak?

Láthatja, tisztelt Szerkesztő ur, hogy a Közuti társaság valóban szivén hordja alkalmazottainak sorsát és nála minden *iparkodó* ember boldogulhat.

A többi hazugság, ráfogás és félreértés ellen szives engedelmével egy más alkalommal fogom igénybe venni becses lapja hasábjait.

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1904. február 9.

haraszti Jellinek Henrik
elnökigazgató.

* * *

Már nyomdába került a fenti levél, midőn egyik munkatársunk ama gyanuját fejezte ki, hogy az aláirás nem hasonlit Jellinek ur manupropriájához. *Apokrif* volna tehát az egész levél? Más valaki szólalt meg az elnökigazgató észjárása szerint? Majd ki fog sülni, ha Jellinek ur nyilatkozik.

A fővárosi iskolák épitéséről.

Nem érdektelen tudni, hogy a székesfőváros 1883—1885-ig 5.692,000, 1885—1895 ig 7.102,000, 1895—1901-ig 8.300.000, összesen tehát 21.094,000 koronát áldozott iskolaépitési költségekre. A jövőt illetőleg még 60 millió korona van előirányozva hasonló czélra.

Óriási, meglepő nagy összegek ezek. Nem is csoda, ha a laikus közönség könnyen hitelt ad annak a minduntalan felhangzó vádnak, hogy a főváros tulságosan drágán épittet. E vád alaptalanságát azonban egyszerű számadatokkal lehet bebizonyitani, miként azt legujabban *Hegedűs* Ármin épitési, székesfővárosi mérnök tette érdekes tanulmányában, mely az „Építészeti Szemle“ legutóbbi két füzetében jelent meg.

Hegedűs szerint, ha kiszámitjuk a beépitett területeket s ezt a pinczetalajtól a főpárkány felső éléig számitott magassággal megszorozzuk, nyerjük az épület beépitett köbtartalmát. A fölmerült költségeket ezzel elosztva, nyerjük egy köbméter épület költségét. Ez pedig iskolaépületeinknél átlagos számitásnál 10 korona — 14 korona között váltakozik. (Németországban modern iskolát köbméterenként 14 — 15 márkán alul sehol sem épitenek). Minél nagyobb az iskolaépület, aránylag annál olcsóbban épitünk.

Iskoláinknál egy-egy tanteremre jut mintegy 10,000—14,000 korona épitési költség; mig pl. a Németországban ujabban épült iskolánál egy egy tanteremre az épitési költségből mintegy 15,000—20,000 márkát költenek.

Egy-egy iskolának százezrekre menő költségeinél homlokzati kiképzés költségei ugyszólván számba sem jöhetnek. Hiszen a külső homlokzat méreteit, monumentalitását is első sorban a programmban kivánt helyiségek megfelelő csoportositása adja meg s a homlokzatokon esetleg alkalmazásba kerülő némi disz költsége az egész épitési költségnek csak elenyésző csekély hányadát képezi.

De különben is határozottan hibáztatandó az a felfogás, amely az iskola-épület külsejéről minden diszt és monumentálitást mellőzni kiván.

Nagyon természetes, hogy az iskolaépületet nem szabad túlterhelnünk bérkaszárnyák elcsépelt ornamenseivel.

De kell, hogy az iskola komoly karaktere mellett magán viselje a *derült, barátságos, humanisztikus jelleget.* A gyermek, a vig, gondtalan gyermek, ne közeledjék félve a kietlen, rideg, börtönszerü épülethez, hanem bizonyos önérzetes büszkeséggel tekintsen az ő — külsőleg is kedves — iskolája felé; a melynek minden részlete, a gyermek kedélyére nemesitőleg, izlésére fejlesztőleg hasson.

S valamint az iskola falain belül sem szabad magának a szürke elméletnek uralkodnia, a mely a száraz tanitással elölné a gyermek lelkét, hanem a sziv szavának a rideg tanok mellett mindig érvényesülnie kell — épügy szükséges, hogy az iskola épitési kiképzése, mutassa bár a kellő komolysággal az épület rendeltetését külsőleg is — de a merev szerkezet mellett a homlokzatok derült disze sugározza ki a gyermekek iránti szeretet melegét, a melylyel megnyugtassa a feléje közeledőt arra nézve, hogy nem börtönbe lép: a lenyügzött gondolatok s hideg elméletek börtönébe, hanem inkább a felvilágosodottságnak, az igaz tudásnak s a nemes humanizmusnak felszentelt templomába.

Megszivlelésre méltó Hegedüs mérnök ama megjegyzése, hogy az iskolák alagsori helyiségeit kár kihasználatlanul hagyni. Anélkül, hogy az épités költségeit számbavehetőleg megnövelnők, szolgálatot tehetünk a humanizmus nagy feladatainak ezen helyiségek átengedése által. Igy nem volna szabad a szegényebb néposztály lakta vidéken (és vajjon hol nem laknak szegények) épitendő iskolák programmjából soha sem hiányoznia az *étkező-szobának*, az ehhez tartozó mellékhelyiségekkel, a melyben a szegény gyermekeknek ételt osztó jótékony intézmények nyernek alkalmat és helyet jótékonyságuk gyakorlására. Mily könnyen nyithatunk egy-egy termet igy a szegény, egész nap munkában görnyedő szülők otthon magukra hagyott gyermekeinek tartózkodására. S ha keresünk, mindig akad még az iskolában a slöjd oktatásra alkalmassá tehető helyiség is.

A budai részek gázvilágitása.

Ha nem csalódunk, mire e sorok nyomdafestéket látnak, a jobbparti részek légszeszvilágitásának ügye megoldást nyert. Mindenkit megelégedés fog eltölteni, hogy ezuttal a tanács a főváros érdekeit iparkodott szem előtt tartani.

Tudvalevő, hogy a gáztársulat és a főváros közt fennálló szerződés nemsokára lejár. Azt is mindenki tudja, hogy a társulat aránytalanul drágán adja a légszeszt, tehát a szerződés csak az esetben volna megujitható, ha a közönség olcsóbban juthatna a világitáshoz és ipari üzemhez föltétlenül szükséges légszeszhez. Miután azonban kevés a remény ahoz, hogy a részvénytársaság csekélyebb jövedelemmel érje be, s a légszesz árát leszállitsa, ennélfogva imperative előtérbe lép a légszeszgyárak megváltásának szüksége. Ettől eltekintve a főváros gazdasági érdekei is kivánatossá teszik, hogy saját üzemébe vegye a légszeszvilágitást. Amint a vizvezeték létesitése és kezelése jövedelmesnek bizonyult, épp ugy jövedelmes lesz a légszesz gyártása és kiszolgáltatása.

A főváros részéről helyes közigazgatási és közgazdasági politikának csak az tekintendő, amely czélul tűzi ki, hogy a *közszükségletek kielégitése* ne üzérkedő társaságok vagy vállalatok kezére bizassék, hanem azok minden ágáról maga a főváros gondoskodjék. Az utóbbi esetben nagy a valószinűség, hogy a lakosság olcsóbban elégitheti ki szükségleteit; de ha az ő helyzete, mint fogyasztóé, nem is változnék, föltétlen bizonyossággal számitani lehet arra, hogy a főváros anyagi helyzete megjavul. Ez pedig mindnyájunk érdeke, kik adófizető polgárai vagyunk Budapestnek.

Mi tehát nemcsak azt óhajtjuk, hogy a főváros a gázgyárakat váltsa meg, hanem szükségesnek tartjuk a szemétfuvarozásnak házi kezelésbe vételét is. Az a tiszta haszon, mely most a részvényesek zsebébe vándorol, jelentékeny javulását fogja jelenteni a főváros budgetjének. A gázgyárak és a szemétfuvarozás megváltásához tetemes összegre van szükség. Erre a czélra azonban a főváros kap kölcsön annyi milliót, amennyit csak akar s az ilyen adósságot szivesen vállalja a főváros polgársága, mert általa a közterhek növekedés helyett apadni fognak.

Ezuttal arról volt szó, hogy mikép oldassék meg a jobbparti városrészek légszeszvilágitásának kérdése. Tény gyanánt konstatáltatott, hogy a budai gázgyár nem képes elegendő légszeszt termelni. A társulat rögtön ajánlkozott, hogy a jobbparton egy uj, modern gyárat épittet, de a törvényhatósági bizottság, a nemsokára bekövetkezendő megváltási eshetőség miatt, ezt az ajánlatot elutasitotta. Ekkor a társulat engedélyt kért, hogy a budai telepen vizgázgyárat létesithessen. A kereskedelmi miniszter, igen helyesen, megtagadta az engedélyt. Nem maradt tehát más hátra, mint egy nagy gazometer felállitása a jobbparton, hová a légszesz az összekötő vasuti hidon át csővezeték segélyével szállitandó.

Tekintve, hogy egy 20.000 köbméter tartalmu gazometer a budai gázgyár naponkénti 11—12.000 köbméternyi termelésével együtt teljesen fedezi a jobbparti városrészek szükségletét, (amely jelenleg 18.000 köbméterre becsülhető,) a fenforgó bajokon azonnal segiteni lehet, sőt további 8—10 évre is biztositva lesz a kellő mennyiségű légszesz a budaiak számára.

A tanács helyesen járt el, midőn a gazometer helyéül a *főváros tulajdonát képező* ugynevezett szemét-telepet (a Budafoki-ut és Duna között) jelölte ki.

Ennek a teleknek a kijelölését első sorban a pénzügyi szempontok teszik indokolttá. Fontos körülmény ugyanis, hogy a légszesztársulut most, a szerződés lejártának küszöbén állása idején, magántelek megszerzésére ne kényszerittessék. A fővárosi telek átengedése esetén, a légszeszgyárak megváltása alkalmával a fővárost sokkal csekélyebb költség terheli, a megváltás pedig simán, minden nehézség nélkül lesz lebonyolitható. De indokolt a tanács javaslata annál is inkább, mert a szóbanforgó terület a büzös gyárak övezetében oly helyen fekszik, amely gyár létesitésére kiválóan alkalmas és a mely az összekötő vasuti hidon át fektetendő cső segitségével a ferenczvárosi légszeszgyárral, a melyből a tervezett gazometer tápláltatnék, igen könnyen és csekélyebb költséggel összeköttetésbe hozható.

TANÜGYI REFORM.

A székesfővárosi tanács közoktatási ügyosztálya közel négyszáz lapra terjedő vaskos kötetet bocsátott közre ezzel a czimmel: *Az elemi népiskolai tanitás terve, a hozzávaló utmutatások és a tanitás anyagának felosztása Budapest székesfőváros elemi népiskolái számára.* Ez a tervezet az első nagyobb iskolaszervező mű, a melyet a főváros ad ki és általában az országban az

első közreadott hatósági utmutatás, mely a népiskola belső életéről, nevelő és oktató munkájának minden részletéről intézkedik.

A munkát *Bárczy* István dr. tanácsos vezetésével és tevékeny részvételével a tanács közoktatási ügyosztálya számos szakembernek és a szaktanácskozások egész sorának meghallgatásával, főképen pedig *Bardócz* Pál főv. tanító közreműködésével másfél év alatt készitette el. A munkálat tervezet alakjában azért jelent meg, hogy a főváros összes tanitótestületei és tanitói, valamint a szakegyesületek is hozzászólhassanak és a végleges megállapitás előtt ismeretes legyen és irányadó lehessen a tanitóság kiforralt közvéleménye. A munkálat előszóból, általános részből és az összes tanitási tárgyakhoz való részletes utmutatásból és a tanitás anyagának heti részletekre való felosztásából áll.

Az előszóban Bárczy István dr. tanácsos aktaszerüen is kimutatja, hogy az 1877-diki népiskolai oktatótervnek megváltoztatását a főváros már 1884 óta több izben megkisérlette. Az e czélból kiküldött bizottságok javaslatai azonban, kivált az utolsó évtizedben azért nem nyertek miniszteri jóváhagyást, mert az állami oktatótervek reviziója folyamatban volt. A főváros tervezete most a közoktatásügyi minisztérium és az állami tanfelügyelet már előzőleg kifejezett intenczióinak megfelelően részletes utmutatással és heti anyagbeosztással jelenik meg. Az állami oktatótervtől a fővárosi csak az ő sajátos körülményei miatt tér el egyben-másban. Elérte igy a főváros, hogy tanitósága intenziv munkában foglalkozott az iskola belső életével, e munkája még a régi oktatóterv mellett is az iskola hasznára forditható; uj állami oktatóterv megjelenése esetén a főváros az uj rendet minden pillanatban életbeléptetheti.

Az utmutatás általános vezérelvei a sokat haladt modern neveléstudománynak mai szinvonalán állanak és a nagyvárosi népiskola szocziális feladatait szolgálják. *A népiskola általános feladatát* abban érintik a nagyvárosi viszonyok, hogy itt a tanulók legnagyobb része nem éri be a népiskolai képzéssel; e szerint módosul az oktatás anyaga, kivált pedig a feldolgozása. A feladat nem tisztán kész ismereteket nyujtani, hanem reávezetni a gyermeket az önálló megfigyelésre, az ismereteknek magától való megszerzésére. *Az erkölcsi nevelés* a tervezet szerint a tanitó erkölcsi világnézetéből fakad. Nincs szó erőszakolt erkölcsi tanulságok levonásáról, hanem csupán a tanitás szelleméről és a tanitó magatartásáról és a benne rejlő s belőle kisugárzó mélyebb igazságról, a mely a tannlósereget észrevétlenül meggyőzi. A vallásos érzés ápolása mellett a tervezet felhivja a tanitók figyelmét, hogy a felekezeti hittanitás által akaratlanul is okozott elkülönitést igyekezzenek elsimitani ugy, hogy a tanitó a közös elemek kiemelésével a gyermekben erősitse a felekezeti felfogáson felül álló, a vallási türelemben nyilatkozó és a külsőségeken felülemelkedő igaz vallásos érzést.

A fővárosi gyermeket tartva szem előtt, kiemeli a terv a szellemiek mellett, a *testi ügyességek* ápolását. Erre való a kézimunkaoktatásnak, valamint a természetesebb irányu rajzoktatásnak a fiuk és leányok minden osztályába való bevitele és a testi nevelésnek az eddiginél is hathatósabb óvó és fejlesztő szolgálata.

Az általános elvek *didaktikai* részében találjuk kifejtve azoknak a változásoknak okait, a melyek a fővárosi gyermek képzet-tartalmának különbsége miatt kivánatosak. *Az anyag részletes feldolgozásánál* elvül tűzi ki, hogy nemcsak a czél elérése a fontos, hanem az az ut és mód is, a hogyan a tanuló az ismeret birtokába jut. Vannak ugymond lélektani törvények, melyeket egy tanitónak sem szabad figyelmen kivül hagynia és melyeknek megsértését nem lehet az egyéni felfogás jogosultságával mentegetni. A tanitást ugy definiálja, hogy az oktatás ideje alatt a tanitó mindvégig szellemi közösségben maradt tanitványaival.

Az oktatás formájáról kiemeli a tervezet, hogy a tanitó egyénisége, találékonysága és művészete tudjon hangulatot ébreszteni. A tanitó nem kezeli a tudomány elemeit és nem adminisztrálja a gyermek lelkületét, hanem a gyermek szerető gondviselője és barátja. Azért van szükség az iskolában először is szeretetre, melegségre, a gyermeki kedély gondos ápolására. Kivánja a tervezet, hogy az élőszó uralkodjék az iskolában, a könyv csak arra való legyen, hogy az önképzésnek ezt a fontos eszközét az iskola megkedveltesse. A házi feladatoknak csak egyik részük kötelező, más részük csak arra való, hogy a kiknek arra alkalmuk van, otthon is foglalkozhassanak. A vizsgálatokról azt mondja a tervezet, hogy az nem rigozórum, hanem kedvező alkalom arra, hogy a tanitó a szülők előtt érdekes és összefüggő képben bemutassa az iskola munkáját. Az osztályozás elve, hogy a népiskola csekély anyaga mellett voltaképen egy tanulónak sem szabad megbuknia. A ki kielégitően tud irni, olvasni és számolni, ha más tárgyakból gyönge is, a magasabb osztályokba föl kellene bocsájtani. Ajánlja még a tervezet, hogy a szülőkkel való érintkezésben igyekezzék a tanitó modorával és eljárásával a szülőket meggyőzni arról, hogy a szülőknek munkatársa és az iskolában helyettesük.

A kötet 22 ivét az egyes tantárgyakra vonatkozó részletes utmutatás és a tanitás anyagának heti beosztása foglalja el.

A *magyarnyelv* tanitása körében fő az olvasmányok tárgyi tartalmán és nyelvi anyagán való okulás. Minden osztályra vonatkozólag külön szabja meg az olvasmányok kánonát, tárgyalásuk módját, a nyelvi magyarázat mértékét, a helyesirás és fogalmazás gyakorlásának módját. Egyöntetü betüalakokat ir elő és az irásoktatáshoz való egészségügyi követelményeket annyira teljesiti, hogy a test és toll tartását, az irkák minőségét és elhelyezését is meg-

határozza. A fogalmazás a helyesírásra való szoktatással kezdődik; az irásbelit megelőzi a szóbeli fogalmazás és a tanítás felső fokán azzal végződik, hogy a tanuló a maga részletes vázlata alapján irja meg fogalmazványát,

A *számtani* rész hivatott a gazdasági érzék fejlesztésére hatni. A számműveleteket meghatározott tárgyi anyagon gyakorolják. Ezek a tárgyi körök magukba foglalják mindazokat a gyakorlati ismereteket, a melyeket más tárgyak körében megtanulni nem lehet és a melyeket a gyakorlati életben mindenkinek tudnia kell. A tárgyi anyag növekedése mellett, a számolás elméleti részében jelentékeny a redukció.

A beszéd és értelemgyakorlat speciálisan fővárosi átdolgozásban most kerül először napvilágra. A főváros *földrajzának* oktató terve rendszeres őszi és tavaszi sétákat és kirándulásokat kiván. Minden iskola köteles lesz erre vonatkozó konkrét javaslatát beterjeszteni. Az intenzív szemléltetés érdekében tervezik a vetitett képek igénybevételét, az iskolaudvaroknak homokkal való ellátását, megfelelő fölszerelését stb. A *történettanitás* során czél a magyar érzésnek és gondolkodásnak a gyermek lelkébe való bevésése, a mit a fővárosban összeverődött nép lelkében a lakóhelyhez való ragaszkodás érzésének felébresztésével lehet legczélszerübben megkezdeni. A *természettudományi* oktatás megfigyeléseken alapszik. A fővárosi kőháztengerben is sok megfigyelni való akad, a mit az iskolaudvar fölszerelésével és a tervezett kirándulásokkal egészitenek ki. A kültelken a gazdaságtannal, leányoknál a konyhai foglalkozással kerül kapcsolatba a természettudomány. *Az énektanitás* czélja, hogy mennél több maradandóbb értékü magyar dal váljék a tanuló tulajdonává. Az alsó három ossztályban a tanulók hallás után, a felső három osztályban hangjegy szerint is énekelnek. *A rajzoktatás* önálló megfigyelésre, a való tárgyaknak szemlélet utján és emlékezet szerint való ábrázolásra tanit. Gondoskodnak a rajzoló-kedv ébrentartásáról és a tervezgetésig való előhaladásról. A rajzminták eltünnek az iskola látóhatáráról és modellként pillangók, kitömött állatok és czélszerüen megválasztott szerszámok szerepelnek. *A kézimunka tanitást* beviszik a fiuiskolákba is, mint kézügyesitő agyag-, papir- és famunkát. *A női kézimunka oktatás* czélja, hogy a leánytanuló majdan a maga vagy családja legegyszerübb házi szükségletét (varrás és foltozás) elkészithesse. *A tornatanitás* utmutatása részletesen felsorolja a hónaponként gyakorlandó játékokat, valamint a szabadgyakorlatokat és a szertornázást, ugy a fiuk, mint a leányok számára. Legvégül (mint függelék) következnek az iskolai helyesirás szabályai.

A fővárosi gyermek életébe — a tanitóság lelkes közreműködésével — óhajt a tervezet uj élénkséget hozni.

A tervezet fölösleges példányaiból az érdeklődők 4 koronáért kaphatnak egy-egy példányt a közoktatási ügyosztályban.

A tőzsdebiróság heti krónikája

Gróf Festetich Tasziló bérlői.

Február 3.

Abban a már egy év óta folyó perben, melyet *Sauer* Ignácz nagykanizsai bérlő vezet *Scherz* Géza csurgói bérlő ellen, ma volt a folytatólagos tárgyalás a tőzsde választott birósága előtt. A per tárgya már ismeretes. Sauer Ignácz társa volt Scherz Gézának, azaz együtt bérelték ki gróf Festetich Tasziló csurgói birtokát. A társak az érintkezés folyamán összekülönböztek egymással és egyik pert a másik után inditották egymás ellen. A mai per anyagát a társas viszony felbontása szolgáltatta. Sauer ugyanis megtudta, hogy Scherz eljárt a grófnál, hogy őt ne ismerje el bérlőnek, amit a gróf meg is tett és ezért inditott keresetet Scherz ellen a társas szerződés felbontása iránt. Több tanut hallgattak ki ez ügyben, többek között dr Dezsényi Árpádot, gróf Festetich főtitkárát is, aki azt vallotta, hogy Scherz sem nála, sem pedig a grófnál nem járt el abban az ügyben, hogy Sauert ne ismerjék el bérlőnek, ő a saját iniciativájából nem vett tudomást Sauerről, a mihez a bérleti szerződése alapján joga volt. Ezután dr Lamberger József, Sauer jogi képviselője előterjesztést tett az egyezségre vonatkozólag és arra kérte a biróságot, hogy a tanácsból küldjön ki két birót az egyezség létrehozására. Azért kéri ezt, mert a felek között annyira el van mérgesedve a hangulat, hogy békés megegyezés csak ugy jöhet létre. Dr Tolnai Lipót, a Scherz ügyvédje hozzájárul a felperesi inditványhoz. A biróság határozatában kimondotta, hogy nem fogadja el a felperes előterjesztését, hanem a tárgyalást 8—10 napra elhalasztja, ezáltal időt adván az egyezkedésre. Az esetben, ha ez idő alatt nem jönne létre az egyezség, akkor a biróság szivesen egyengiti majd utját, hogy az egyezség létre jöjjön.

Pör egy meg nem kötött szerződés miatt.

Február 6-án.

Fuchs Adolf, Cserveny József és Klein Leó abauj-szántói malomtulajdonosok mult év május havában felkeresték Szücs Ödön budapesti gépkereskedőt, hogy egy gépkazán és malomberendezés szállitására nézve vele szerződést kössenek. A szerződést még az nap szóbelileg meg is kötötték, illetve az árra nézve megegyeztek, azonban azt irásba foglalni nem lehetett, mert a vevők nem voltak tisztában azzal, hogy a rendelkezésükre álló két géptelep közül mint: szentesi és késmárki géptelep — melyiket fogják választani. Az árra nézve ugy állapodtak meg, hogy egy régi gépüket adják cserébe az ujért és a késmárki géptelep választása esetén 23.400 koronát, a szentesi géptelep választása esetén pedig 19.400 koronát fognak ráfizetni. A vevők

a szóbeli szerződés minden pontját elfogadták s erről egy nyilatkozatot állitottak ki Szücsnek, melynek záradékában bent foglaltatott az is, ha valamelyik fél az ügylet megkötésétől visszalép, ugy 2000 kor. kötbért tartozik fizetni. Mikor Szücs Ödön a szóbeli szerződést irásbelileg elküldötte aláirás végett a vevőknek, azok azt aláirni vonakodtak, mert ekkor már 10.000 koronával kevesebbet kináltak a malomberendezésért. Szücs nem volt hajlandó a szóbeli megállapodástól eltérni s igy Fuchs Adolf és Társa szerződést felbontottnak jelentették ki. Szücs Ödön ekkor a 2000 korona kötbért követelte és pert inditott a három vevő ellen, a tőzsdebiróságnál 12000 korona kötbér és 688 korona kártérités iránt. Ezt az ügyet tárgyalta ma a tőzsdebiróság, ahol alperesek jogi képviselője dr. Simon Izidor illetékességi kifogást emelt az eljáró biróság ellen. Tagadta azt, hogy alperesek kereskedők lennének, mivel az egyik gépész, másik molnár, a harmadik pedig kereskedő. Ezek összeállottak egy malomüzlet vitelére, mely azonban egyik résztvevő tekintetében sem állapitja meg külön a kereskedői minőséget. Különben is azt a nyilatkozatot a három alperes közül csak kettő irta alá, de még az is fontos, hogy a nyilatkozat aláirásakor a malomtulajdonosok még nem voltak törvényszékileg bejegyezve. Bemutatja alperesek törvényszéki bejegyzési okmányát, mely későbbről kelt, mint amikor Szücs Ödönnel a gépekre vonatkozó nyilatkozatot aláirták. A tőzsdebiróság elfogadván alperesi ügyvéd érvelését az illetékességet hosszas tanácskozás után leszállitotta.

Hirek a városházáról.

—

A hideg sertéshuspiacz árusai. A budapesti hentesipartestület több előterjesztésben kérte a tanácsot, hogy a hideg sertéshuspiaczokat szabályozza. Az árusitást csakis olyanoknak engedje meg, akiknek iparigazolványuk van s mondja ki, hogy a vidéki árus 5 kilónál kisebb mennyiséget el nem adhat. Az ipartestület igy akart védekezni a kontárok versenye ellen, amely egyre veszedelmesebb jelleget ölt. A közélelmezési ügyosztály ma azt a javaslatot tette a közgazdasági bizottságnak, hogy a szegény nép számára létesitett hideg piaczokon a versenyt semmiféle irányban ne korlátozza.

Hetvenöt millió utas. A székesfőváros területén hét vasut végzi a személyszállitást. Ezt a hét vasutat 1903-ban 75,158.452 utas használta, akik 11,742.232 korona viteldijat fizettek. Ez a hatalmas forgalom a hét vasut között igy oszlik meg: A köznti vasut 62 kilométeres vonalán 43,281.753 utas fordult meg s a bevételi eredmény 7,244.144 koronára rugott, kilométerenkint 116.841 koronára, ami az előző évi 117.243 korona bevétellel szemben 0·3% apadást mutat. — A városi villamos vasut 33·2 kilométeres hálózatán utazott 21,565.265 utas; a bevétel volt 3,271.921 korona, kilométerenkint 98.552 korona, az 1902. évi 93.889 koronával szemben az emelkedés 5%. — A Ferencz József földalatti 3·7 kilométeres vasuton utazott 2,937.030 utas, a bevétel volt kilométerenkint 127.002, összesen 469.980 korona, az apadás 2·8%. — A svábhegyi fogaskerekü vasutat — 3 7 km. — használta 255.966 utas. A bevétel volt 90.613 korona, 1902-ben 88.373 korona, az emelkedés tehát 2 5%. — A budai siklón — 0·2 km. — utaztak 457.678-an. A vállalat 65.138 koronát vett be, ami az 1902. évi 62 177 koronával szemben 4·8% emelkedés. — A budapest—ujpest—rákospalotai 13·4 kilométeres vasutat használták 3,098.083-an. A bevétel volt 516.325 korona, 1902-ben 472.240, az emelkedés tehát 9·3%. — A budapestvidéki közuti villamoson — hossza 6·8 kilométer — utaztak 562.677-en. A bevétel volt 84.111 korona, 1902-ben 82.681 korona, az emelkedés tehát 1·7%, — Érdemesnek tartjuk végül megemliteni, mint a fővároshoz tartozó vasutat: a pusztaszentmihályi lóvasutat, amely 1903-ban 2·8 kilométeres pályán 32 655 korona bevétel mellett 393.082 utast szállitott.

Budapest vásárcsarnokainak évkönyve 1902. évről. Gondosan összeállitott, terjedelmes munkában számol be *Ziegler* Nándor, a vásárcsarnokok igazgatója, Budapest vásárcsarnokainak fokozatos fejlődéséről. A jelentés bevezető részében kimutatja, hogy mig 1897-ben összesen 28,328.925 kgm árut hoztak a központi vásárcsarnokba és 1,201.880 kgm-ot szállitottak el, addig 1902-ben 64,510.372 kgm érkezett és 9,777.500 kgm-ot szállitottak el. E számok fényesen bizonyitják a forgalom nagy emelkedését És mégis tudvalevő dolog, az áruczikkek ára nemhogy csökkent, sőt emelkedett a csarnokokban. Bár e drágaság előidézése nemcsak helyi, hanem országos okokra is visszavezethető, a beszámolás szerint a fő ok abban rejlik, hogy a központi vásárcsarnok már nagyon szüknek bizonyult. És ez érthető is; mert egy nagyobb méretü csarnokban az árusok szaporodása révén nagyobb üzleti versenyt lehet kifejteni, országos áruforgalom központi piacza lesz, a mi mindenesetre az élelmi szerek árának csökkenését vonja maga után. Ugy értesülünk, hogy a főváros tanácsa a dunaparti közraktárak épületeit akarja a központi vásárcsarnok kibővitésére fölhasználni. Bár ez egyelőre, ideiglenesen, segitene a bajon és legkevesebb tőkebefektetést igényelne, mégis már most kellene a főváros tanácsának komolyan foglalkoznia azzal a tervvel, hogy a fogyasztó közönség egy nagyobb szabásu, rendszeresebb és szabályozottabb áruforgalmat létesitő piaczon olcsóbb árhoz juthasson. Nem hallgathatjuk azonban el a vásárcsarnok előnyeit és érdemeit. Az évkönyv részletes jelentéseiből megtudjuk, hogy mig 1899. évben hamisitás szempontjából az összes élelmiszer 13 2%-a kifogásoltatott, addig 1902-ben már csak 4% volt a kifogásoltak száma. Még előnyösebben mutatkozik az eredmény a tej- és tejtermékek vizsgálatánál, melye-

ket leginkább szoktak hamisitani; mig ugyanis 1897 évben a vásárcsarnok megnyiltakor az élelmiszerek 60·8% volt hamisitott, addig 1902-ben csak 2·9%. E körülmény a vásárcsarnokban létesitett rendszeres és szakszerü vizsgálatról tanuskodik, hol az egészségügyi ellenőrzés czéljára husvizsgáló és vegyészeti laboratoriumok is vannak berendezve. — Ha a vásárcsarnokokban az élelmiczikkeknek nemcsak minősége, hanem árának olcsósága is kifogástalan lesz, ugy kétszeresen fogjuk üdvözölni a vásárcsarnokok tevékeny és tehetséges igazgatóját. Még ki kell emelnünk, hogy a vásárcsarnokok intézménye a főváros egy jövedelmi forrását képezni, mert miként az igazgatósági jelentés igazolja, a lefolyt 1902. év alatt is 4·47%-ot kamatozott a beruházott tőke. Tehát nemcsak az élelmiczikkeket fogyasztó közönségnek, hanem a fővárosnak is érdekében áll, hogy ilyen gazdálkodás mellett a vásárcsarnoki intézmény tovább fejlesztessék.

Az általános jövedelmi pótadó kivetésénél az adózók javára figyelembe jövő tehervallomások benyujtásának határideje január 31-én letelt. E határidő elmulasztása azonban még nem jelenti a terhek beszámitásának végleges kizárását A pénzügyminiszter egyik határozata szerint ugyanis a tehervallomásokat a pénzügyigazgatóságok egészen október 15-ig kötelesek elfogadni, de csakis „kellőleg igazolt és különös méltánylást érdemlő esetekben.“ Igazolni kell tehát, hogy a tehervallomás elkésését az adózótól független, általa el nem háritható akadály okozta. Betegséget például csak akkor lehet sikeresen fölhozni a késedelem okául, ha orvosi bizonyitvány igazolja. A közönségnek érdekében áll, hogy az utólagos bejelentéseket mentől előbb megtegye; mert természetes, hogy annál könnyebb a mulasztást elfogadhatólag igazolni, mennél rövidebb az ideje.

A kórházi ápolási dijak leszállitása. A belügyminiszter le akarja szállitani a kórházi ápolási dijakat az egész országban s igy Budapest kórházaiban is. Ez azonban nehézségekkel jár. A legnagyobb baj az, hogy az esetleges deficzit a város nyakába szakadna, a mit mindenáron elakarnak kerülni. Halmos polgármester e tárgyban bizalmas értekezletet hivott össze, melyen a főorvoson kivül részt vett Müller Kálmán dr., a Rókus igazgató főorvosa is. Az értekezlet azon tanakodott, lehet-e valahol valamelyes megtakaritást elérni. Az értekezlet arra az eredményre jutott, hogy a megtakaritás lehetetlenség.

A városligeti nagyvendéglő lebontása. A főváros tulajdonát képező városligeti nagyvendéglő oly rozoga állapotban van, hogy bérbeadni többé nem lehet. Ez okból a főváros közgyülése elhatározta az épület lebontását s a vendéglő egész telkének parkozását. E határozat alapján a tanács fölhivta a VI. ker. elüljáróságot, hogy a vendéglő lebontása s az épületanyagnak árverés utján leendő értékesitése iránt sürgősen tegye meg a szükséges intézkedéseket. A bontási munkálatoknak márczius derekán már befejezést is kell nyerniök. Egyben felhivatott a mérnöki hivatal, hogy a nagyvendéglőt törölje a főváros leltárából.

Nemzetközi alkoholellenes kongresszus Budapesten. A belügyminiszter értesitette a fővárost, hogy a tavaly Bremenben megtartott IX. nemzetközi alkoholellenes kongresszus elhatározta, hogy a legközelebbi összejövetelt 1905-ben Budapesten fogja megtartani. A kongresszus előkészitő munkálatainak költségeire a miniszter 10,000 koronát engedélyezett s a miniszterium részéről kijelölte azokat, akik a szervező bizottságban részt fognak venni. A főváros tanácsa, tekintettel a kongresszus közérdekü czéljaira és az idegenforgalom érdekeire, a miniszter leiratát azzal a javaslattal fogja a legközelebbi közgyülés elé terjeszteni, hogy a szervezőbizottságba a főváros részéről küldjék ki: Halmos János polgármestert, Viola Imre tanácsnokot, dr. Schermann Adolf t. főorvost, dr. Müller Kálmán és dr. Ludwigh Endre kórházigazgatókat, dr. Körösi József statisztikai hivatali igazgatót, továbbá dr. Jármay Gyula, dr. Hainiss Géza, Kirner Károly, Paksy Béla, dr Pertik Ottó, dr Rózsavölgyi Manó, dr. Schächter Farkas, dr. Schwartzer Ottó és dr. Verédy Károly főv. bizottsági tagokat.

Repedések a központi városházán. A központi városháza épületének ama sarkán, amely szemben van a megyeházával, veszedelmes repedezések mutatkoztak. A mérnöki hivatal megvizsgálta a repedéseket s konstatálta, hogy azok nemcsak a vakolatra, hanem az egész falra kiterjednek. E repedések minden valószinüség szerint a talaj süllyedése folytán keletkeztek. A magánépitési bizottság e jelentése alapján javasolta, hogy a veszélyeztetett pontokon talajfurások eszközöltessenek annak a kinyomozására, nincsen-e valamelyes hiba a fundamentum körül. A tanács most fölhivta a mérnöki hivatalt, kogy a szükséges talajfurásokat haladék nélkül hajtsa végre.

A Logody-utcza burkolása. Az I. kerületi Logody-utczai háztulajdonosok nevében Baranyai Sándor fővárosi bizottsági tag arra kérte a tanácsot, hogy a diszes, emeletes házakkal beépitett Logody-utczában, amelynek most csak kavicsjárdája s makadam kocsiutja van, szilárd utczaburkolatot rakasson le. A kerületi elüljáróság pártoló előterjesztést tett ez ügyben s javasolta, hogy a burkolás czéljaira a kerületi kőtéren rendelkezésre álló használt kőanyag vétessék igénybe, mert igy a munkálatok csak csekély költséggel fognak járni.

A Kossuth- s a Szabadság-szobor. A tanács fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy a Kossuth- és Szabadság-szobor további müszaki tárgyalására alkalmas tervet s helyszinrajzot készitsen s azt sürgősen terjessze be. A mérnöki hivatal most eleget tett a fölhivásnak. A Szabadság-szoborra vonatko-

zólag megjegyzi, hogy annak elhelyezése ismételt tárgyalások során végleg meg van már állapitva olyképpen, hogy az emlékmü tengelyével a Szabadságtér északi oldalát lezáró félkör középpontjában lesz elhelyezve. Ez az elhelyezés, mely már a tér szabályozási tervének kidolgozásánál már elejétől fogva alapul vétetett, az emlék monumentálitásának minden tekintetben megfelel. A Kossuth-szoborra vonatkozólag az Országház-térnek a parlamenti palota főbejárata előtti része fogadtatott el. Bár azt véglegesnek kell tekinteni, a mérnöki hivatal még is megjegyzi, hogy a megállapodást az Alkotmány-utcza alakulatánál fogva helyesnek nem tartja. A szobor végleges elhelyezésének két módja vehető kombinációba. Elhelyezhető a Parlamenti-palota főtengelyében s az Alkotmány-utcza tengelyében. Az első mód nem helyes, mert a szobor nem érvényesülhet kellőképen. Az Alkotmány-utcza tengelyében azonban jó helye lesz az emlékmünek. Javasolja a mérnöki hivatal, hogy a kérdés ideiglenes modellek fölállitása utján tanulmányoztassék, mely próbához meghivandók lennének a képzőmüvészeti bizottmány tagjai is.

A közuti vasut épitkezései. A budapesti közuti vaspálya-társaság diszes házat készül épiteni Damjanich-utczai üzemtelepén. A két emeletes épület frontja a Damjanich-utczára fog szolgálni s igy eltakarja a gépházat, mühelyeket s a kocsi-fészert. Ezenkivül engedelmet kért a társulat arra is, hogy a Damjanich-utczai, helyesebben Aréna-uti végállomásán a teljes körforgalom érdekeinek megfelelő vágányáthelyezést eszközölhessen. A mérnöki hivatal kedvező javaslata alapján a tanács e munkálatokra megadta a helyhatósági engedélyt. A vágányáthelyezéshez szükséges közterület átengedése iránt még nem határozott a tanács.

KÖZGAZDASÁG.

A Belvárosi Takarékpénztár részvénytársaság dr. *Münnich* Aurél országgyülési képviselő elnöklete alatt XI. évi rendes közgyülését tartotta. A *Székely* Ferencz vezérigazgató által előterjesztett jelentés megelégedéssel mutat rá az intézet által elért kedvező üzleteredményre, mely körülmény folytán az igazgatóság egy *az eddiginél magasabb osztalék fizetését ajánlhatja a közgyülésnek.* Az intézetben az 1903. évben több mint 39 millió korona váltót számitolt le az előző év 38·2 milliójával szemben. — A záloglevélforgalom az év végével 31,489.000 korona rugott, mely összegben 3.542.000 korona $4^1/_4$"/$_0$-os kibocsátásu záloglevél foglaltatik. Az utóbbi kibocsátványokat a takarékpénztár a mult év folyamán kielégitő eredménynyel hozta piaczra. A betétállomány, mely 8,626.000 koronát tett ki, némileg visszafejlődött, mert a mult esztendő semmiképpen sem kedvezett ezen üzletágnak, tekintve, hogy az intézet betevőinek csak $3^1/_2$"/$_0$-ot fizethetett, a melyből még a tőkekamatadó is levonandó. A mérleg megfelelő leirások után 509.184·28 korona tiszta nyereséggel zárul a tavalyi 475.060 22 K-val szemben, mely összegből az alapszabályszerü jutalékokra 76.292·68 K fordittatik. Az igazgatóság azt javasolta, hogy a maradványból 60 000 K a tartalékalap javadalmazására, 11.711·80 K az intézeti alkalmazottak nyugdijalapja javára, 325.000 K, $6^1/_2$"/$_0$-nak megfelelő 13 K osztalék kifizetésére (1902-ben 6 %/$_0$ = 12 K) fordittassék és hogy végre a fenmaradó 36.179·90 K uj számlára elővitessék. Ez inditvány egyhangu elfogadása után a közgyülés a visszalépett igazgatósági és felügyelőbizottsági tagokat ujra megválasztotta és dr. Krenner József részvényes inditványára az igazgatóságnak és a tisztviselői karnak elismerést és köszönetet szavazott. Az igazgatóság végül inditványt terjesztett a közgyülés elé a társulati alaptőkének 5,000.000 koronáról *7,000.000 koronára való felemelése.* evvel kapcsolatos alapszabálymódositások és végül az intézeti alkalmazottak nyugdijalapjának életbeléptetése tárgyában, melyeket a közgyülés egyhangulag elfogadott. Ehhez képest a takarékpénztár 12.500 drb uj részvényt bocsát ki, melyekre nézve a régi részvényeseknek biztositttatik az átvételi jog 220 korona árfolyamban, még pedig átvehető minden 2 régi részvény után 1 uj részvény folyó hó 15 ig.

Az Egyesült Budapesti Fővárosi takarékpénztár e hó 6-án tartotta évi rendes közgyülését báró *Harkányi* Frigyes elnöklete alatt, a ki előterjesztette az évi jelentést, a mely szerint az üzleti tevékenység az évek óta tartó ipari és kereskedelmi pangás következtében csakis szükebb keretben mozoghatott, az üzleti eredmény azonban a mostoha viszonyokat tekintve, annál inkább kielégitőnek mondható, mivel a tiszta nyereség az előző évit meghaladja. Az intézeti betétek összeállása 1902. év végével 63,721.048 korona 20 fillér, 1903. év folyamán a bevételek és tőkésitett kamatok 194.658.433 korona 54 fillért tettek. Az 1903. év folyamán visszafizetett betétek 194,487 710 korona 79 fillérre rugtak s marad az év végén betétként 63,891.770 korona 96 fillér. A váltótárcza állománya 1903. év végével 50.940 114 kor. 36 fillérnyi volt. A jelzálog kölcsönök összforgalma szintén emelkedett A tulajdon értékpapirok értéke 1903. év végével 15,547.235 kor. 77 fill. A takarékpénztári hitelegylet 1903. év végével 4,407.581 kor. 46 fillérnyi javadalmazást vett igénybe s 14,049.712 korona 33 fillér értékü váltót számitolt le. Pénztári összforgalma 30,546 084 korona 44 fillért tett. Az üzleti összforgalom a következő : Pénztári bevételek 407,875.775 korona 12 fillér, kiadások 408,058.952 korona 30 fillér, melyhez hozzáadva az első feljegyzési könyvön keresztül vezetett forgalmat, az összes forgalom tehát 2,282,242.752 korona 62 fillér volt. A tiszta nyereség az 1902. évről áthozott 155.105 korona 44 fillérrel 2,160.454

korona 6 fillért tesz. A levonások után, a jutalomösszegek s a jótékonyczélra forditott összegek elvonásával 1,919.812 korona 23 fillér áll a közgyülés rendelkezésére. Ebből a forgalomban levő 15.000 részvény után szelvényenként április 1-én 116 koronával 1,740.000 koronát fizetnek ki s a fenmaradt 161.812 korona 23 fillért uj számlára irják. A felmentések megadása után a közgyülés dr. László Mihály inditványára jegyzőkönyvi köszönetet szavazott *Szécsi* Lajos vezérigazgatónak, az igazgatóságnak, a felügyelő-bizottságnak s a tisztikarnak.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a báró Wodiáner Albert-féle üdülő kórház épitési munkáira és pedig:

1. 123,341 K. 80 fillérrel előirányzott föld-, kőmüves és elhelyező munkákra.

2. a	20,710	K.	—	fill. előirányzott	kőfaragó	munkákra
3. a	11,149	„	—	„ „	ács	„
4. a	22,360	„	—	„ „	vasgyári	„
5. a	7,926	„	—	„ „	palatedő	„
6. a	6,697	„	60	„ „	bádogos	„
7. a	7,636	„	95	„ „	asztalos	„
8. a	5,779	„	—	„ „	lakatos	„
9. a	6,654	„	75	„ „	mázoló	„
10. a	3,948	„	—	„ „	üveges	„

1904. évi február hó 29-én d. e. 10 órakor irásbeli ajánlatok utján nyilvános árlejtést tart.

Ajánlatok az összes munkákra szóló ajánlat kizárásával csakis minden egyes munkára külön tehetők, bánatpénzül pedig az előirányzati összegek 5% a székesfővárosi központi pénztárnál leteendő, mely bánatpénz az ajánlat elfogadása esetén szerződési biztositékul szolgál.

Különösen figyelmeztetnek ajánlattevők arra, hogy az 1., 2., 5., 8. és 10. tételek alatt felsorolt munkákra benyujtandó ajánlatok mellett a különleges vállalati feltételek értelmében mintákat is kell bemutatni, — s a minta nélkül benynjtott ajánlat figyelembe nem vétetik.

Az ajánlatok a hivatalos minta szerint állitandók ki és ahhoz a hivatalos költségvetési kimutatás is kellőképen kiállitva és aláirva csatolandó.

Miről vállalkozni kivánók azzal értesittetnek, hogy ivenként egy koronás bélyeggel ellátott, s a bánatpénz letételét igazoló letéti nyugtával felszerelt és lezárt irásbeli ajánlataikat folyó évi február hó 29-én legkésőbb d. e. 10 óráig a központi városháza II. emelet 220. ajtószám alatt Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez annál is inkább nyujtsák be, mert később érkező vagy kellőképen fel nem szerelt ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Ajánlati minta, költségvetési példányok ajánlati, vállalati feltételek, valamint mindennemü felvilágositás a székesfőváros mérnöki hivatalának magánépitési szakosztályában (központi városháza Károly-utczai oldal II. emelet 274. sz. a.) kaphatók, és ugyanott a tervek is betekinthetők.

A székesfőváros tanácsa fentartja magának azon jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének el vagy elnem fogadása iránt szabadon határoz.

Budapesten, 1904. évi február hó 3-án.

A székesfőváros tanácsa.

Meghivó.

A „Salgó-Tarjáni köszénbánya részvénytársulat"

f. évi február hó 25-én délelőtt 10 órakor tartja meg Budapesten, V., Erzsébet-tér 16. sz. alatt levő központi irodai helyiségében

XXXVI. rendes évi közgyülését,

melyre az igazgatóság a t. cz. részvényeseket tisztelettel meghivja.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése az 1903-iki üzleti évről.
2. Az 1903-iki év zárószámadásainak előterjesztése, határozat ezek felett s az 1903-ik évi osztalék megállapitása.
3. Felmentvény megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
4. Kilencz igazgatósági tag választása.

Budapesten. 1904. február 1-én.

Az igazgatóság.

☛ Felkérjük azokat a t. cz. részvényeseket, a kik e közgyülésen résztvenni akarnak, hogy részvényeiket a szelvényekkel együtt bezárólag f. évi február hó 16-áig vagy **a társulat fentjelzett helyen lévő központi pénztáránál** vagy pedig **Bécsben a k. k. priv. allg. österr. Boden-Credit-Anstaltnál (I., Teinfaltstrasse 6.)** tegyék le. Huszonöt részvény egy szavazatra jogosit.

Értesitjük egyuttal a t. cz. részvényeseket, hogy az alapszabályok 52. §-a értelmében az 1903-ik évi mérleg az igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentéssel együtt f. évi február hó 16-ától kezdve a társulat központi irodájában rendelkezésökre áll.

A magyar országos központi takarékpénztár

XXXII. rendes közgyülését

1904. évi február hó 20-án délután 4 órakor, az intézet helyiségében (IV., Deák Ferencz-utcza 7. szám, I. em.) tartja meg.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. Zárszámadások előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentésével.
3. Mérleg megállapitása, nyeremény felosztása és kifizetése iránti határozathozatal.
4. Két igazgatósági tagnak megválasztása.

☛ Azon t részvényesek, kik ezen közgyülésen résztvenni szándékoznak, sziveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 23. §-a értelmében* folyó évi február 17-ig déli 12 óráig az intézet pénztáránál letenni, mely alkalommal a mérleg is rendelkezésükre álland. **Az igazgatóság.**

* **23. §.** Közgyülésben részt vehetnek mindazon részvényesek, kik három nappal a közgyülés megtartása előtt a le nem járt szelvényekkel együtt oly részvényt tesznek le a társulatnál, mely legalább két hóval előbb iratott a letevő saját nevére.

Meghivás.

A Budapest-erzsébetvárosi bank részvénytársaság igazgatósága tisztelettel meghivja a t. cz. részvényeseit

I. rendes közgyülésére,

mely **1904. február 16-án délelőtt 11 órakor,** a VII., Dohány-utcza 19. szám alatt, saját helyiségében tartatik meg.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg és zárszámadások előterjesztése, azok jóváhagyása és a felmentvény megadása.
3. Nyereség hováfordítása iránti határozathozatal.
4. A felügyelő-bizottság javadalmazásának megállapitása a lefolyt évre.
5. 5 felügyelő-bizottsági tag és 24 választmányi tag választása.
6. Esetleges inditványok az alapszabályok 27. §-a értelmében.

☞ Azon részvényesek, kik ezen közgyülésen résztvenni kivánnak, tartoznak az alapszabályok 21. §-a értelmében részvényeiket legkésőbb 1904. február hó 11-ig a társaság pénztáránál d. e. 9 - 12½, d. u. 3—5-ig elismervény, belépti- és szavazójegy ellenében letétbe helyezni.

Budapest, 1904. február hó 5.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenczíákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. február 18. 7. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Törvénycsinálás és a nyilvánosság.

A belügyminisztériumban ismét elővették a fővárosi uj törvényre vonatkozólag már kidolgozott javaslatot. *Sándor* József államtitkár elnöklete alatt ankettet is tartottak, de a tanácskozás részletei nem jutottak nyilvánosságra.

Véleményünk szerint ily nagyfontosságu ügyben nincs helye a titkolódzásnak. Bármily bizalommal viseltessünk is azok képessége iránt, kik az uj törvény kodifikálására vállalkoztak, meg a kik információkkal szolgálnak, az ügy érdekében mégis kivánnunk kell, hogy az eszmecsere minden részlete közhirré tétessék. Ha igaz, hogy egy elaboratum már készen van, elő kell állani vele, hogy az összes érdekelt felek hozzászólhassanak. Mennél több embernek nyilik alkalma véleménynyilvánitásra, annál valószinübb, hogy az uj törvény meg fog felelni a közszükségletnek.

Az eddigi törvényeknek többnyire az volt a baja, hogy kellő előkészités és megvitatás nélkül terjesztették a parlament elé, mely — ha csak közjogi kérdés nem rejtőzött bennük — gőzerővel letárgyalta és elfogadta azokat. A hibák és hiányok csak utólag derültek ki. A sok eset közül elég, ha utalunk a tisztességtelen üzleti versenyre, a vasárnapi munkaszünetre és a tisztviselők fizetésjavitására vonatkozó törvényekre. Alig van törvényünk, melyet komplikálttá ne tennének az utólagosan kiadott és lényeges változtatásokat tartalmazó miniszteri rendeletek. Egy modern államban a felületes törvénygyártás nemcsak slendriánság, hanem sok kellemetlenségnek és kárnak előidézője.

Pedig nem nehéz elejét venni. Csak az szükséges hozzá, hogy előzetesen hallgassák meg az érdekelt köröket. A legbölcsebb kodifikátorra nézve sem kisebbités, ha kötelességévé tétetik mások nézeteinek meghallgatása. A mostani rendszer mellett gyakran előfordul, hogy az a kodifikátor vagy kodifikáló bizottság, amely a törvényjavaslatot a saját esze és legjobb tudása szerint kidolgozta, s *már teljesen kész* állapotban bocsátja a parlament vagy a pro forma összehivott érdekeltségi ánket elé: *hiuságból* nem engedi a változtatást még akkor sem, amikor annak szükségességét kézzelfoghatóan bebizonyitják. Mert szégyennek tartaná, ha azt mondanák, hogy munkálata javitásra szorult. A miniszterek többnyire identifikálják magukat szakközegeik előterjesztésével, s igy szaporodnak a hiányos és helytelen törvények.

Ezt a hiusági momentumot eltüntetni lehetne olykép, hogy a készitendő törvények minden egyes pontja megvitatás tárgyát képezze a legtágabb körü értekezleteken, s a kodifikálással megbizott szakember csak az eszmék tisztázása után fogalmazza meg a törvényjavaslatot. Ne akarjon szellemi apja lenni a törvénynek, hanem csupán közreműködőnek tekintse magát.

Az uj fővárosi törvényt a főváros meghallgatása nélkül nem lehet megcsinálni. Meghallgatásnak azonban nem tekinthetjük két-három bizottsági tag meghivását a bizal-

nas ánketre. Szükséges, hogy minden egyes bizottsági tagnak módjában legyen észrevételeket tenni. Ezt olykép véljük eszközölhetőnek, ha az ánketre meghivottak a tárgyalás anyagát, minden egyes értekezlet után, nyilvánosságra hozzák.

Tisza István gróf nem a sablonok embere. Reméljük, hogy a törvénycsinálás terén ezt a reformot életbe fogja léptetni.

Százezer koronás pályadij.

(haraszti *Jellinek* Henrik urtól, a budapesti közuti villamos vasuttársaság elnök-igazgatójától a következő ujabb levelet kaptuk.)

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Mielőtt folytatnám a társaságunk ellen szórt rágalmak megczáfolását, tudatnom kell, hogy egy pályadij kitüzését határoztam el.

Köztudomásu, hogy valahányszor kocsiaink agyongázolnak valakit, a sajtónak amaz organumai, amelyek kiadóhivatalai nincsenek velünk összeköttetésben, nagy lármát szoktak ütni. Szemünkre vetik, hogy fösvénységből nem alkalmazunk a kocsikon oly készüléket, amely elejét venné a halálos baleseteknek.

Hát én önnek bizalmasan megsugom, hogy az elgázolásokban nem látok valami nagy bajt. Kiket szoktunk mi a sineken legillotinozni? A statisztikában nem szerepelnek se miniszterek, se képviselők, se bankdirektorok, se a nemzeti és lipótvárosi kaszinó tagjai. Még háziur se került a kocsik elé. Hanem többnyire munkások, iparosok, afféle alsóbbrendű népség. Ezeknek eddig hiába prédikálták a szociológusok és nemzetgazdák, hogy minden tisztességes ember biztositja az életét. Nem is hederitettek rájuk. A pénzüket elitták. Amióta azonban a villamos kocsik mindennap másvilágra expediálnak egy-két könnyelmü embert, az alsóbb rétegekben is terjedni kezd az életbiztositás. Világos tehát, hogy mi üdvös dolgot cselekszünk, amikor gillotinozunk a kocsikkal. A mód talán radikális, de czélravezető. Más kárán tanul a magyar, mondja a példaszó és mi csak alkalmat nyujtunk, hogy a fővárosi publikum tanulhasson. Szóval: a mi elgázolási tevékenységünk végeredményében humanisztikus.

Sajnos, a közönség nem tud a logika ily magaslatára emelkedni, az elismerés helyett szidalmakban részesit bennünket. Megvigasztalódhatnék, hogy ez a sorsa minden magasabb röptü szellemnek és hagyhatnám, hogy csak lármázzanak a rövid eszüek. De én gyönge szivü ember vagyok és nem tudok elzárkózni semmi kivánalom elől.

Mentőkészülék kell neked fővárosi közönség? Jól van, beszerzünk ilyent.

Ezennel van szerencsém tudatni, hogy én és *Gál* Károly barátom, társaságunk felügyelője, *saját zsebünkből* **százezer korona pályadijat tüztünk ki egy mentőkészülékre.**

A pályázatban mindenki résztvehet. A benyujtandó összes készülékeket lelkiismeretesen ki fogjuk próbálni. Amelyet a szakértő jury legjobbnak talál, azé lesz a pályadij.

A magnnk részéről csak egyetlen föltételhez kötjük a százezer korona kiadását. Ahoz, hogy az alkalmazandó mentőkészülék ne kerüljön többe egy koronánál.

Remélem, a pályázatnak mielőbb sikere lesz. Ha a hálás budapesti közönség ez után mozgalmat indit, hogy számomra még életemben szobrot emeljen, kérem önt, tisztelt szerkesztő ur, hasson közre, hogy a szobormüven Gál Károly barátom is, legalább en miniature, megörökittessék.

Szives üdvözlettel

Budapest, II/16.

haraszti Jellinek Henrik,
elnök-igazgató.

Elintézett kártya-affaire.

Az országban nincs ujságolvasó, aki ne ösmerné a Szaczelláry-Dungyerszky ügyet. Mi nem szólottunk hozzá, mert az e fajta esetek nem tartoznak lapunk körébe, de meg volt a véleményünk. Miként minden korrekt gondolkodásu ember, mi is azt mondottuk, hogy gentleman nem ül le berugott pártnerrel kártyázni, nem játszik tizezres tételekbe olyannal, akiről tudja, hogy nincs privát vagyona és soha semmi körülmények között nem követeli a nyert összeget a vesztes fél apjától vagy fivérétől. Szóval: mi furcsának és szokatlannak találtuk *Szaczelláry* György ur viselkedését, különösen akkor, midőn a kártya-affaire elbirálására összehivott jury döntése elől visszavonult.

Hogy most mégis beszélünk az ügyről, arra impulzust *Dungyerszky* Lázár jótékonyczélu adományai szolgáltattak. A bácskai földbirtokos 301 ezer koronát adott több fővárosi humanisztikus jellegü intézmény támogatására. Tehát éppen annyit, a mennyit fiától Szaczelláry György elnyert. Biztos forrásból tudjuk, hogy Dungyerszky Lázár már abban a perczben, amikor Szaczelláry a családot zaklatni kezdte a nyereségért, elhatározta, hogy a 301 ezer koronát jótékony czélokra áldozza, bebizonyitván ezáltal, hogy nem fukarságból tagadja meg fia kártyaadósságának kifizetését, hanem kizárólag csak azért, mert az adósság létrejövetelének körülményeit inkorrektnek tartja.

Előbb azonban informálódott, hogy mely intézmények méltók leginkább támogatásra és ez az oka, hogy a fejedelmi adományozás csak most vált bevégzett ténynyé.

A kárty-affaire ezzel véglegesen el van intézve és Szaczelláry ur még azok előtt is elvesztette ügyét, akikkel eddig elhitetni tudta, hogy Dungyerszkyék csak a pénz megtartása végett emeltek kifogást ellene. Az egész affaireből nemes és tiszteletreméltó vonásokban domborodik ki az öreg Dungyerszky egyénisége.

Ama ritka férfiak közzé tartozik hazánkban, aki nagy vagyonát nem spekulációkkal, nem börzei müveleteken és nem állami szállitásoknál, hanem munkájával és szorgalmával szerezte. Ami volt a fajmagyarok között az öreg Bagi uram, ugyanaz a délvidékiek között Dungyerszky Lázár. Egy földmivelő és állattenyésztő, aki maga szerezte a milliói és milliomos korában is csak ugy dolgozik hajnalhasadtától napszálltáig, mint félszázad előtt, szegény ember korában. Akit nem vakitott el a gazdagság, s nem lett sem gőgössé, sem parvenüvé. Aki vagyona révén nem törekedett sem czimekre, sem kitüntetésekre, sőt közéleti ünnepeltetésre sem, hanem megmaradt szorgalmas, egyszerü gazdálkodónak. Aki, hogy nem fösvény, bebizonyitotta titokban már számtalanszor s legujabban ezzel a háromszázezres adománynyal. Két fia közül a nagyobbik, (Szaczelláry volt pártnere) idegbajos, az ifjabb azonban teljesen az ő természetét örökölte. Puritán erkölcsü, komoly és szorgalmas ember Dungyerszky Gedeon, ki miután megszerezte a jogi doktorátust és tanulmányokat folytatott a nyugoti metropolisokban, egy perczig sem gondolt arra, hogy belevesse magát a főváros ugynevezett „előkelő" életébe, ahol tárt karokkal fogadták volna, nem iratkozott be sem a nemzeti, sem az országos kaszinóba, nem vett versenylovakat, hogy turfszereplő legyen (mint annyian az ujabb pénzarisztokráczia sarjai közül), hanem hazament birtokára, 26 éves korában elvett feleségül egy szegény leányt és szorgalmasan gazdálkodik.

Ilyen apákra és ilyen fiukra van szüksége az országnak, hogy a magyar birtokok ne kerüljenek idegen kezekre.

Tüzrendészeti reformok.

Tavaly nyáron nemzetközi kongresszust tartottak a tüzoltók Londonban s ez alkalommal *Markusovszky* Béla, a fővárosi tüzoltóság helyettes parancsnoka, érdekes felolvasást tartott a megelőző tüzrendészetről.

Amit akkor fejtegetett a szinházak tüzbiztonságára vonatkozólag, most aktuálissá vált. Tudvalevő ugyanis, hogy sorba vizsgálják a szinházakat és különféle javitásokat akarnak foganatositttatni. A nálunk müködő bizottságnak figyelmébe ajánljuk, hogy a londoni kongresszus Markusovszky inditványára *határozatként* elengedhetetlen követelménynek kimondotta:

1. hogy minekutána a szinházi helyiségek *befogadóképessége* megállapittatott, gondoskodás történjék az iránt, hogy minden emeleten *akkora térség* (előcsarnok, direkt a szabadba nyiló ablakokkal vagy nyilt erkély) álljon rendelkezésre, a melyen az illető emeleten engedélyezett ülőhelyek birtokosai *állva*, egyszerre valamennyien, *elférnek* — egy négyzetméterre három embert számitván;

2. a szük folyosók kiküszöbölendők. Valamely szinház folyosójának megengedhető legkisebb szélessége 2·50 méter legyen;

3. a nem szabadon függő, hanem alátámasztott s nem is csiga alakban vezetett lépcsők legalább 1·89 m. szélességgel birjanak és egy lépcsőre legfeljebb 250 egyén jusson. Végre

4. minden 100 személyre legalább egy m. kijárati nyilás kerüljön a (páholy-ajtók kivételével) feltétlenül mind kifelé táruló és vissza nem csapodó szárnyúvá teendő ajtókból.

Tudni óhajtjuk; hogy e követelményeknek Budapesten mely szinházak felelnek meg s történt-e intézkedés arra nézve, hogy ahol más állapotok vannak, az átalakitás végrehajtassék?

Különösen pedig tudni szeretnők: mi lesz a király-utczai *Halál-szinházzal?* A rendőrség legutóbbi kommünikéjéből kiderül, hogy ez a szinháznak elnevezett egérfogó, a közönségre nézve tényleg a képzelhető legnagyobb mértékben veszedelmes. A vizsgálatot megejtő bizottság is szükségesnek találta, hogy kijáratok készittessenek és pedig — miután a szinház a szabályrendeletek csufjára nem nyilt területen van, hanem minden oldalról házak közzé szoritva — a szomszédos bérházakon keresztül.

Vajjon papiron marad ez a kivánság?

Népkönyvtárak, népkonyhák, munkás-kaszinók.

A „Magyar Székesfőváros" 6. számában olvastam, hogy Hegedüs mérnök azt a megjegyzést tette a fővárosi iskolák épitésére, hogy az iskolák alagsori helyiségeit kár kihasználatlanul hagyni.

Valóban kár. Mi laikusok ezt régóta hibáztatjuk, mert sok minden elférne ott, ami eddig nálunk nincs, vagy alkalmatlan helyen tengődik.

Minden iskolaépület földalatti helyiségeit lehetne *népkönyvtáraknak*, *népkonyháknak* vagy *munkás-kaszinóknak* felhasználni, ha már az épités alkalmával e czélokat figyelembe vették volna.

De csodáljuk is, hogy a mérnöki hivatal ezekre nem gondolt, holott biztos tudomásunk van róla, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszter erre már minden hatóságnak és iskolafentartónak a figyelmét évek előtt felhivta.

Most is épen az V. ker. népkonyha-egyesület helyiséget keres a népkonyhája számára, minthogy

*

a kiküldött bizottság a mostani helyiségét — mondjuk: deszka-alkotmányát — tüzveszélyesnek találta. De nem talál. A Balaton-utczai óvoda-helyiség sötét, alacsony pinczéje nem használható, pedig arra vetette szemét első sorban. A Szemere-utczai iskola helyiségét is már rég elfoglalta volna munkás-kaszinó számára, ha arra alkalmas volna. Legközelebb megtekintik a Sziget-utczai iskola helyiségeit is.

Most általános lett már a *gyermek-otthonok* és iskolai *főző-konyhák* létesitése is. Mily könnyü volna ezek meghonositása, ha minden iskolában erre alkalmas pincze-helyiség volna. De rendesen nincs, mert a tervezéskor erre nem gondoltak; holott a humanizmus régóta hangoztatta ezeket az ujabb szükségleteket.

Én tehát a humanizmus nevében kérem arra a székesfővárosi mérnöki hivatalt, hogy a paedagogusokkal és iskolaorvosokkal egyetemben állapitson meg egy modern normál iskola-épület tervezését, mely minden ujabb követelménynek megfelel.

Dr. Gy. B.

A budai tisztviselők a közuti ellen.

A budai gyárak tisztviselői vasárnap délelőtt népes értekezletet tartottak a lipótvárosi demokrata körben egy mozgalom szervezése ügyében, melynek segélyével a közuti vasut vezetőségét kedvezményes bérletjegyek kiadására szoritsák. Több fölszólalás után *Kassics* Péter fővárosi bizottsági tag rámutatott azon visszás állapotokra, melyek sötét világot vetnek a főváros intéző köreire.

Bár konkrét bizonyitékokat — igy szólt többek közt — kriminálisan üldözhető értelemben alig lehet találni, mégis azt kell feltételezni, hogy mindazok, kik lehetővé tették, hogy a közutival a főváros hátrányára kötött szerződés létrejöjjön vagy a kik agyonhallgatják és bármikép türik *azokat a korrupt viszonyokat*, amelyek nap-nap után a közönség kizsarolására irányulnak, a társaságnak le vannak kötve és a *társaság által meg vannak vesztegetve.* Ha pedig ez a vád alaptalan, akkor csak az a kisebbik baj áll fenn, hogy azok a városatyák és az intéző körök, a kik a közönség rovására a *társaság kapzsi érdekeit* istápolják, ostobák, tudatlanok és lelketlenek és mint ilyenek képtelenek a közérdek szolgálatában a hivatásnak megfelelni. Mert ha nem lettek volna megvesztegetve vagy nem lennének ostobák, akkor nem löktek volna 50 millió forintot a dusgazdag társaság lábaihoz minden ok és ellenszolgáltatás nélkül és nem létesült volna az a dijszabás, mely most érvényben van és a melynek fele is tul magas.

Kassics Péter még sok körülményre terjeszkedett ki és több visszaélését ismertette a közuti vaspálya társaságnak. Végre azt az inditványt tette, hogy az értekezlet menesszen egy-egy küldöttséget a kormányhoz, a kerületi bizottságokhoz és a polgármesterhez a dijszabás ügyében; ajánlotta továbbá, hogy a főváros polgársága falragaszok és a sajtó utján szólittassék fel a társaság önkényének megtörésére és azt általános bojkottal mozditsa elő.

Ezt a javaslatot az értekezlet egyhangu lelkesedéssel elfogadta.

Hasonló szellemben nyilatkozott dr. *Csillag* Benő fővárosi bizottsági tag is, aki népgyülés tartását hozta javaslatba.

Daróczy délivasuti felügyelő inditványára az értekezlet egy szükebb bizottságot választott arra a czélra, hogy Kassics és dr. Csillag javaslatait keresztülvigye és lépjen érintkezésbe *Ney* Dániellel, mint az ujpesti-uti és Klinger Dezsővel, mint a csömöri-uti gyárak alkalmazottai érdekében már szervezett hasonló irányu mozgalmak vezetőivel, a további lépések egyöntetü megtétele tárgyában.

Illetékes helyről arról értesülünk, hogy a közuti vasut arra a memorandumra, melyet dr. Vázsonyi Vilmos országgyülési képviselő az ujpesti-uti gyárak alkalmazottai nevében egy 200 tagu küldöttség élén öt héttel ezelőtt haraszti Jellinek Henriknek átnyujtott, még nem nyilatkozott és az ügy még tárgyalásra sem került.

A főváros tanitói és a vasuti kedvezmény.

Bizony nehéz dolog a magyar vasut füstjétgőzét a kultura szolgálatába terelni. Legföljebb a füttyéből jut a kulturának valami. Egyébként pedig kommercziális dolog az egész. A magyar államvasut ügyeiben az üzleti könyvvitel rovatain át vezetnek az ajtók keresztülkasul.

Ugy mondják, hogy az államnak kötelessége a maga jövedelmeit annyira szaporitani, amennyire csak tudja. Hát Isten neki! Ha csak kereskedő akar lenni. Legalább lenne jó kereskedő. De annak is rossz, mert nem követi az üzletvilág modern jelszavát: „Csekély haszon, nagy forgalom.“ Egy állam felsőbbségi jellege azonban nem érheti be azzal, hogy mindenben a rideg kereskedő-világ üzleti erényeiből szerkesszen magának tizparancsolatot. Követendő morált is kell hirdetnie, de nemcsak hirdetni, hanem ténykedéseiben tanusitani is.

A mi kormánypolitikánk azonban olyan, mint annak a papnak a cselekvése, ki vizet prédikál és bort iszik, s rajta kapatván, mondja: ne a tetteimet, hanem szavaimat kövessétek, mert csak ugy juttok be mennyeknek országába. Miféle konzekvens morál nyilvánul például nálunk az alkoholizmus meggátolásában? Állami pártolás mellett alkohol-ellenes egyesületek keletkeznek mindenfelé. Kormányutasitás szerint a nép országszerte a szeszfogyasztás ártalmas következményeire kioktatandó, a tankönyv-

iró nem kap approbácziót olvasókönyvére, ha alkoholellenes olvasmányról nem gondoskodik, a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény minden boltot becsukat, még a legszükségesebb élelmiszereket árusitokét is, ugy hogy az előre nem látó ember akár éhen is halhat, de a pálinkaháznak és korcsmának nyitva kell lennie mindenekfelett. Pedig ha a száraz torku magyar ember vasárnapon a korcsma és pálinkaház ajtaját zárva találná, s heti keresményének jó részét megtakaritva, józanul volna kénytelen az éjszakát átaludni, mit ártana ez az ő erkölcsének, s mit a magyar szabadságnak? De persze a szomjas gége hasznos adóalany, csorogjon tehát a szesz rajta, mert ez fontos államérdek.

Ilyen alacsonyan szárnyaló szatócselmélet tolakszik fel például évek hosszu sora óta mindannyiszor, a hányszor a magyar tanitóság a maga részére is kéri azt a vasuti kedvezményt, mely az állami köztisztviselőknek mindenkor kijár. A fővárosi tanitóság ezt már számtalanszor kérte, és mindig elutasitották körömfont alaki okokból. A legsértőbben akkor, amikor azt mondták, hogy nem lehet ezt a kedvezményt jellegéből kiforgatni a tanitóságra való átruházással.

A fővárosi tanitóság most ujból kéri a maga részére a vasuti kedvezményt. Komolyabban, mint bármikor. A kerületi iskolaszékek vették kezükbe ügyünket, most tárgyalják városszerte s együttes memorandumban fordulnak majd a székesfőváros hatóságához, hogy tárgyalja le s vigye kedvező elintézésre a magyar kormánynak ezt a rég heverő restancziáját.

Uj gyártelepek.

A főváros területén a mult évben a következő uj gyártelepek keletkeztek:

1. Berger Ede gyertyagyára (V., Váczi-ut 74.).
2. Magyar bizományi részvénytársaság gyenge áramu elektromos czikkek gyára (V., Váczi-körut 16.).
3. Samet Anselm gyertyagyára (V., Váczi-ut 74.).
4. Arnheim Károly pénzszekrénygyára (V., Árbócz-ut 3).
5. Pick Aladár és társai aczél-görredőny, ablakzzellőztető stb. gyára (V., Váczi-ut 34.)
6. Kovács Károly mosógépgyára (V., Vizafogó 1414.).
7. Vuk Mihály casein gyára (V., Vizafogó 1414.).
8. Hüttl Tivadar porczellán és majolika gyára (Jász-utcza 33.).
9. Weisz Antalné gépgyára (Klapka-utcza 9.).
10. Hessky Bertalanné tüzmentes pénzszekrénygyára (VI, Szabolcs-utcza 4.).
11. Gruber Ármin és Zweck Ábrahám alkoholmentes hüsitőital gyára (VI., Lehel-utcza 8.).
12. Reiter Manó fémtisztitószer és kékitő gyára (VI., Váczi-ut 135.).
13. Tausz Béla és Vilmos vas- és rézbutor gyára (VI., Andrássy-ut 47.).
14. Janisch Brunó vizvezetéki csatornázás berendezések stb. gyára (VI., Rózsa utcza 51—53.).
15. Pozdech József utódai harang- és ércz-öntő gyára (VI., Lehel-utcza 8 a.).
16. Révész Mihály és Böhm Ármin kerékalkatrész gyár (VI., Csángó-utcza 21.).
17. Wünsch János czementáru gyára (VI., Hungária-körut 72.).
18. Pick Ede utódai aczélgördöny, lakatosárn gyár (VI., Váczi-körut 17.).
19. Hohmann Géza játékgyár (VI, Dávid-u. 6.).
20. Kovács Károly mosógép gyár (VI., Rózsa-utcza 74.).
21. Sándori Miksa erőtakarmány gyára (VII., Peterdy-utcza 28.).
22 König Béla és Wagner Arthur szék- és asztalos munkák gyára (VII., Dembinszky-utcza 20.).
23. Weil Adolf kóser szalámi és füstölt hus gyára (VII., Király-utcza 1.).
24. Klein Jakab gyermekczipőgyára (VII., Izabella-utcza 5.).
25. Welleminszky Rezső és társa halkonzerv gyár (VII, Ilka-utcza 31.).
26. Elekes Paula szikvizpalaczk és szikviz gyára (VII., Dohány-utcza 18.).
27. Székely Ignácz mérőeszköz, szerszámgép alkatrész és szerszámgépek gyártója (VII., Erzsébet-körút 43.).
28. Telefon gyár részvénytársaság, ezelőtt Berliner J. vezérképviselő, budapesti bej. czég elektrotechnikai és müszerészgyár (VII., Gizella-út 51.).
29. Menczer Samu és Pregler Ádám tagokból álló közkereseti társaság üvegcsiszoló és tükörboritó gyár (VII., Dohány-utcza 31.).
30. id. Süss Sámuel és Friedmann Ignácz tagokból álló közkereseti társaság szikvizgépek előállitásával és szifonfej öntésével foglalkozó gyár (VII., Rottenbiller-utcza 32.).
31. Piatnik Nándor kártyagyár (VII., Rottenbiller-utcza 17.).
32. Német Manó hideg uton való likör és rumgyár (VII., Szövetség-utcza 23.).
33. Tokár István asztalos (VII., Hernád-utcza 33.).
34. Haasz Zsigmond és Becsey Antal „Keller J." czég alatt központi fütés, világitás, vizvezeték és csatornázási berendezés. (VIII., Szentkirályi-utcza 40.).
35. Ifj. Schmidt József és Schmidt Richard „Schmidt és Császár" czég alatt gőzmalmok (VIII., Szeszgyár-utcza 4.).
36. Reiter Ödön és Ferencz kocsigyári-raktár (VIII., Népszinház-utcza 3.).
37. Löbl Adolf faggyuolvasztó gyára (IX., Gubacsi-ut 9597—9598/b. hrsz.)

Ellenben megszünt.

1. König Béla és Wagner Artur asztalosmunkák gyára (VII., Dembinszky-utcza 20.).

A mult évi közigazgatás.

Halmos János polgármester összeállittatta az 1903. év közigazgatási állapotára vonatkozó jelentést s beterjesztette a közigazgatási bizottsághoz. A jelentésből kiemeljük az alábbiakat:

A polgármesternek alkalma volt a fővárosi törvény revizióját illetőleg illetékes helyen hangsulyozni, hogy kisebb-nagyobb reformok s kérdések egész sora van e revizió kérdésétől függővé téve, sőt teljes joggal állithatni, hogy a székesfőváros közigazgatása a változott méreteiben folyton növekvő és haladó korviszonyoknak és közszükségleteknek megfelelőleg csak akkor fog fejlődhetni, ha az idézett törvény által megvont, de ma már szük korlátoknak bizonyult keretek akkép módosittatnak és tágittattatnak, hogy azokba a székesfővárosnak ne csak mai, hanem a jövőre nézve is remélhető s előreláthető fejlődése természetes módon beilleszkedhessék.

A mig e törvényrevizió meg nem történik, a törvénynek megfelelőleg készült szervezési szabályrendelet égető szükséggé vált átalakitása sem eszközölhető a közigazgatás érdekeinek megfelelő irányban és terjedelemben.

A jelen körülmények között a székesfővárosnak arra kell szoritkoznia, hogy az érvényben levő törvény és szabályrendelet keretein belül gondoskodjék a közigazgatás egynémely terén felmerült bajok orvoslásáról.

Igy a személyzeti szervezet javitása érdekében *megszüntette a vámfelügyelői intézményt* s az egész vámfelügyelői szolgálatot néhány vámellenőrre ruházta. Az e részben hozott közgyülési határozat kormányhatósági jóváhagyás alatt van. A postai kézbesitések behozatala folytán apaszthatta a kézbesitők létszámát. Mindkét intézkedés lényegesen hozzájárult a személyzeti kiadások leszállitásához, a nélkül, hogy a közigazgatásnak hátrányára vált volna. Rendeztettek továbbá a *pénztári személyzet* illetményei is; az erről szóló közgyülési határozat kormányhatósági jóváhagyás alatt áll.

Készen van az *uj nyugdijszabályzat* tervezete azon az elvi alapon, hogy a közigazgatási személyzet nyugdijának ügye különválasztatik a tanszemélyzet nyngdijügyétől, minthogy az állami tanszemélyzet nyugdijának rendezésére a nagym. vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszteriumban tárgyalások folynak s e kérdés állami szabályozása természetszerüen lényeges kihatással lesz a fővárosi tanszemélyzet nyugdijügyére is.

Kész javaslatok állanak rendelkezésre továbbá a *mérnöki hivatal ujjászervezésére* s a bizottságok számának apasztására vonatkozólag; mind oly kérdések, a melyek ismét a fővárosi törvény és a szervezési szabályrendelet reviziójától függnek s azok keretében nyerhetnek gyökeresebb rendezést.

A fenálló törvények közül az 1872: XXXVI. t.-cz.-en kivül elsősorban szükségesnek mutatkozik az 1870: X. t.-cz. reviziója olykép, hogy a székesfőváros autonom jogai minden irányban megóvassanak s anyagi ereje tulságosan igénybe ne vétessék. A székeafővárosnak az őt a főv. közmunkák tanácsával szemben megillető jogkörről a belügyminiszter még 1902. év tavaszán intézett indokolt felterjesztése máig válasz nélkül maradt.

Ugyancsak szükségesnek látszik a házalási nyilt parancs módositása, illetve a házalásnak törvény utján való szabályozása abból a czélból, hogy a hazai ipar a külföldi silány gyártmányoknak a kivételes házalási kedvezmények utján való beözönlése és terjesztése ellen megóvassék.

A közigazgatás egyes ágainak törvény vagy miniszteri rendelet által még nem szabályozott részeiben szükségesnek mutatkozó intézkedések tekintetében kivánatos az *általános tápszertörvény* megalkotása, illetve az 1895: XLVI. t.-cz. rendelkezéseinek valamennyi mezőgazdasági termékből készült élelmiszerre kiterjesztése, mert ennek hiányában ez idő szerint ugy a közgazdaságra, közélelmezésre, mint a közegészségre suiyos bajok nehezednek, a melyek a hatóság rendészeti tevékenységét megbénitják, másrészt a nagyközönség anyagi és egészségi érdekeinek sérelmére vannak.

Szükséges továbbá, hogy az *egyesületi ügy* s a *szegényügy* országosan törvényileg rendeztessék s az illetőség megállapitása körül folytatott hosszadalmas és bonyolult eljárás egyszerüsittessék. Végül sok bajnak venné elejét az épitési iparosok minősitésének országos szabályrendelettel való szabályozása is.

A székesfőváros kerületeinek arányosabb, ujabb beosztása és kikerekitése az okból szükséges, mert a mai beosztás nem mindenben felel meg azon körülményeknek, a melyek a közigazgatás akadálytalan és hatályos müködése iránt jogosan támaszthatók.

Az 1903. évben törvényhatósági alkalmazott ellen 83 esetben alkalmaztatott rendbirság.

A rendbirság összege a mult évben 1992 kor. volt, ebből befolyt 1346 kor., hátralék 646 korona. Törvényhatósági alkalmazott ellen *fegyelmi eljárás* 40 esetben indittatott. Ebből elintéztetett 21, folyamatban van 45, összesen tehát 45.

A székesfőváros *ingatlan vagyonállagában* a mult évben a következő nevezetesebb változások fordultak elő:

Növekedés volt az 1903. évben: *a)* a községi alapnál 481,456 K 30 f., *b)* a kisajátitási alapnál 769,580 K 32 f., összesen 1.251,026 K 62 f.

Ellenben apadás volt a kisajátitási alapnál 780 korona.

E szerint az ingatlan vagyonállagában 1.250,246 K 62 f tiszta növekedés jelentkezett.

A *községi adópótlék* összege a mult évben 6.677,158 K 57 f és százalék szerint az egyenes állami adó 25 százaléka volt.

Megjegyzendő, hogy a százalék 1873. óta nem emelkedett.

Az 1902. évben községi pótadó czimén 6,665.550 K 12 f folyván be, az 1903. évben 11.608 K 45 fillérrel több folyt be.

A házbérkrajczárban, a mely a bevallott nyers házbérjövedelem minden koronája után 3 fillérben van megállapitva, az 1903. évben 3,469.428 korona 35 fillér folyt be; 1902. évben e czimen 3,542.734 korona 10 fillér folyván be, az 1903. évben 73.305 korona 65 fillérrel kevesebb folyt be.

Épitkezésre fölvétetett: ujabb kölcsön 127.000 korona, visszafizettetett 1,744.271 korona 30 fillér, apadt tehát 1,617.271 korona 30 fillérrel.

A törvényhatóság tulajdonában levő birtokok bérbeadás utján hasznositttatnak s ez által a törvényhatóságnak a lehető legnagyobb jövedelem biztositttatik. A haszonbéres földek holdankinti évi bére 20–400 korona közt váltakozik.

A szegényügy a székesfőváros nagy tömegeire évek óta nehezedett s a mult évben is alig enyhült sulyos viszonyokra való figyelemmel éber gondoskodás tárgya volt. A hatóság a rendelkezésére álló anyagi eszközök gazdaságos kihasználásával iparkodott a reá háruló kötelezettségeknek a lehetőségig eleget tenni. A központból gyakorolt segélyezés szervesen kapcsolódott azon nagyobb arányu segélymüködéshez, a melyet a kerületi előljáróságok állandó és rögtöni segélyek, népkonyhák, menhelyek, melegedő szobák, foglalkoztató mühelyek, szegényházak, szükséglakások, valamint a hatóság közremüködésével alakitott és mindinkább szaporodó kerületi jótékonysági egyletek utján kifejtettek.

Az általános és már évek óta nyomasztó közgazdasági pangás, a munkaalkalmak nagymérvü hiánya stb. miatt a köznyomor oly arányokat öltött, hogy a mult évben is felmerült annak a szüksége, hogy a ker. előljáróságok részére a rendkivüli segélyösszegek póthitel utján engedélyeztessenek. Ugyancsak a mult év elején került szétosztásra a tömegnyomor enyhitésére 1902. év deczember havában megszavazott 200.000 korona összeg, még pedig részint a ker. előljáróságok, részint már meglevő jótékonysági intézmények utján. Gondoskodás történt arról, hogy a székesfőváros épületeiben a szükséghez képest melegedő szobák rendeztessenek be, a munkanélküliek egy része a ker. előljáróságok egyike-másika által szervezett munkásfoglalkoztató mühelyekben, valamint különféle előirányzott és fedezeti nehézségek által nem akadályozott közmunkák végrehajtása révén keresethez jusson.

Ugyancsak a mult év folyamán beható tárgyalások folytattattak az u. n. millenniumi milliós alapitványnak mikénti felhasználása tárgyában, a mire nézve több eszme merült fel (népotthonok létesitése a józsefvárosi szegényügyi intézmények egységes szervezése) s ez a kérdés a közgyülés utasitásához képest még egyéb ujabb irányokban (munkanélküliség elleni biztositás, kapcsolat a kormány által tervezett munkásjóléti központtal stb.) is tanulmány tárgyát képezi.

Az 1902. évben megalkotott szegényügyi szabályzat kormányhatósági jóváhagyása még mindig nem történt meg, pedig e szabályzat életbeléptetése mindenesetre hatékonyabbá fogja tenni a szegényügyi közigazgatást.

A szegénygházak számában és állapotában a mult évben sem állott be változás. Az ápoltak száma az Erzsébet szegényházban 1021, a dunajobbparti szegényházban 305 volt.

Az elmekórosok, lelenczek, tartásdíjasok és dajkaságba adottak, valamint a nyilvános intézeteken kivül elhelyezett elmekórosok, hülyék, vakok, siketnémák a hatósági orvosok által minden irányban és állandóan gyakorolt gondos felügyelet alatt állanak.

Az állami gyermekmenhelyek müködése föltétlenül üdvös, bár e mellett rég tapasztalt égető szükség van az országos lelenczháznak a főváros területén leendő mielőbbi létesitésére.

A közrendészet egyes ágaiban felmerült nevezetesebb mozzanatokra nézve fölemlitendő, hogy módositást nyert a gyalogutakon a közlekedés biztositására vonatkozó szabályrendelet, életbelépett a foglalkozást közvetitő és cselédszerzőüzletekre vonatkozó uj szabályrendelet s vele egyidejüleg ezen üzletekre nézve a numerus klauzus rendszere, a mi a cselédügy terén üdvös reformokat van hivatva megteremteni; nemkülönben jóváhagyatott az uj közszolga- (hordár) szabályrendelet is, a mely a közszolgákat eddigi sulyos és kényszerü helyzetükből emeli ki.

Tárgyalás alatt állanak az uj lakbérleti szabályzat, a mulatók és mutatványos helyekre vonatkozó szabályrendelet, a liftekről, a fogadó stb. iparokra vonatkozó szabályrendeletek stb.

A székesfőváros uj kórházat nem nyitott meg s az általa fentartott és létesitett közkórházak száma sem szaporodott, azonban 1899. és 1900. évben megkezdette a Szt. Gellértről elnevezett járványkórház épitését s akkor azt be is fejezte, de csak felvételi épület, megfigyelő osztály és egy közös osztályként 40 betegágy elhelyezésére alkalmas kórterem épittetett.

A székesfőváros ezen kórháznak további kiépitését is tervbe vette, arra a terv és költségvetés is elkészittetett, azonban tekintettel az 1898. évi XXI. t.-cz. 9. §-ának *d*) pontjában foglalt rendelkezésre, a további épitkezés engedélyezését a belügyminiszter-től oly feltétellel kérte, hogy ezen épitkezés költségeit az államkincstárból téritse meg.

A belügyminiszter hajlandónak nyilatkozott a Szent Gellert kórház kiegészitése czéljából eszközlendő épitések folytán — az ezen czimen eddig felmerült kiadás beszámitásával — előálló költségek

fele részét az országos betegápolási alap terhére elvállalni és a fővárosnak megtériteni.

Ennek alapján a kiegészitésképen tervezett négy betegpavillon, bakteriologiai laboratoriummal kapcsolatos halottas ház épitése 1903. évben megkezdetett és az épités teljes befejezése, illetve elkészitése 1904. évre maradt, de az egyes pavillonok már 1903. évi novemberben oly állapotban voltak, hogy szükség esetén használatba vételük nagyobb nehézségekbe nem ütközött volna.

Gyógyköltségek czimén 1903. év folyamán 3,137.863 K 40 f folyt be, a mi az 1902. évi bevétellel szemben 653.426 K 48 f többletet mutat, mely valószinüleg a hátralék csökkenését jelenti, ezen körülmény azonban csakis a zárszámadás befejeztével lesz végleg megállapitható.

A gyógydijak behozatala körül tett intézkedések elég jó eredménynyel jártak, de még mindig nem a kellő eredménynyel s ennek oka abban rejlik, hogy az egyes betegsegélyző pénztárak a szorgalmazó intézkedések daczára, késlekednek a gyógydijak megfizetésével, egyesek pedig régibb tartozásaikra részletfizetési engedélyt nyerve, az alatt, mig ezt fizetik, a folyó költségeket, daczára a sürgetések és bejelentéseknek, nagyrészben ismét fedezetlenül hagyják.

A tözsdebiróság heti krónikája.

A megromlott czukor.

Febr. 11.

A mult év őszén hatvani *Deutsch* Ignácz és fia czukorgyáros czég 130,000 métermázsa nyers czukrot raktározott be a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank közraktáraiba és hónapokig ott hagyta. A czukor azonban a talaj s légkör nedvességénél fogva megromlott és egy része teljesen hasznavehetetlen lett. Deutschék erre kártéritést követeltek a banktól, amit az a szerződésre való hivatkozással megtagadott. A szerződés egyik pontjában t. i. az áll, hogy a raktárvállalat felelős, hogy a beraktározott czukrot eső vagy hó ne érje, ellenben oly kárért, mely a czukor természetéből kifolyólag eredhet, szavatosságot nem vállal. Ebből természetesen per támadt, melyet ma tárgyalt a tözsde választott birósága *Ullmann* Emil tözsdetanácsos elnöklete alatt. Alperes bank jogi képviselője dr *Pekár* Imre azzal védekezett, hogy a felek között nem közraktári, hanem közönséges bérleti szerződés jött létre. Deutschék gyárának igazgatója, mielőtt a beraktározás megtörtént, megnézte a raktárhelyiséget s ezt teljesen megfelelőnek találta. A Deutsch czéget képviselő dr. Pap Dávid azzal érvelt, hogy a gyárigazgató a raktárhelyiség megszemlélésénél nem vehette észre a padozat alatti és a légkör nedvességét. A biróság a tárgyalást elhalasztotta.

Megtagadott kárfizetés.

Febr. 13.

Mult év nyarán a Magyar Folyam- és Tengerhajózási r. t. aldunai kikötőjénél egy matróz, aki a zsákolásnál segédkezett, a hátára rakott nagy teher következtében, elvesztette mindkét szemevilágát. A társaság biztositotta összes alkalmazottait a Nemzeti baleset és a Fonciére pesti biztositó intézetnél baleset ellen. Ez a két intézet azonban megtagadta a kártérités kifizetését azzal az indokolással, hogy a matróz nem baleset következtében veszitette el látóképességét, hanem valamely belső vérzés folytán. A Magyar Folyam- és Tengerhajózási r. t. erre pert inditott a biztositó társaságok ellen a tözsdebiróságnál, mely ügyben ma folytatólagos tárgyalás volt. Mindkét fél meghallgatása után a biróság ugy határozott, hogy a sérült matrózt orvosszakertőkkel megvizsgáltatja, akik aztán hivatva lesznek eldönteni, vajjon baleset folytán állt be a megvakulás, vagy sem?

Hirek a városházáról.

A képviselőházi szolgák háztelepe. A képviselőház 80 tagból álló szolgaszemélyzete családi háztelepet óhajt létesiteni a budai Rózsadombon. Ma beadányt intéztek a parlamenti szolgák a tanácshoz, s arra kérik, hogy a jelzett részen mintegy 30000 négyszögölnyi területet bocsásson a rendelkezésükre. Értesitést kérnek egyuttal arra nézve is, hogy a főváros mily árban volna hajlandó a telkek négyszögölét átengedni s hogy a háztelep fölépitése milyen kötelezettségeket s terheket róna rájuk.

A vakok intézetének környéke. A tanács elrendelte, a vakok országos intézete környékének rendezését. A rendezés az Ida-utczára s a Hungária-ut egy részére terjed ki. A jelzett utczaszakaszok egyelőre makadam kocsiutat s kövezett gyalogjárót kapnak, csatornázást pedig csak a magasan fekvő részek főgyüjtőjének kiépitése után. A vizcsövek is csak akkor rakatnak le, ha rendezés alá kerül a Hungária-körutnak nagyobb szakasza. A burkolási költségek 32,000 koronát igényelnek.

Az ó-budai főgyüjtő. Az ó-budai főgyüjtő csatorna terveit a tanács elfogadta s kimondta, hogy a közgyülés azzal a kéréssel küldi át azokat a közmunkák tanácsához, hogy hozzájárulása esetén terjeszsze föl az ügyet a belügyminiszterhez. Egyszersmind javasolja a tanács a közgyülésnek, hogy a kezdő lépések megtétele czéljából telekszerzésre 45000 korona hitelt szavazzon meg.

A kelenföldi csatornahálózat. A lágymányosi s kelenföldi csatornázás ügyében a földmivelési miniszter leiratot intézett a főváros tanácsához. Figyelmezteti a fővárost, hogy a csatornázás terveinek sürgős elkészitését a czélszerüség indokolja

mert egy ujonnan keletkező s fejlődésben levő városrész kiépitése előtt okvetlenül rendbe kell hozni a csatornázás ügyét, vagy legalább is méghatározni az irányvonalakat. Ez különösen ott indokolt, hol a fekszin oly mélyen fekszik, hogy azt a Duna áradása s a talajviz könuyen elöntheti. Minthogy a lágymányosi téli kikötő épitése egyáltalán nem hátráltatja a szabályozás s a csatornázás terveinek elkészitését, a miniszter felhivja a tanácsot, dolgoztassa ki mielőbb a kelenföldi főgyüjtőcsatorna s csatornahálózat terveit, hogy azok megfelelő birálat tárgyává tehetők legyenek.

Leszámolás 30 év után. Régi 30 éves ügyben folyik most a leszámolás a főváros s a fővárosi közmunkák tanácsa között. Ez ügy még 1873-ból datálódik amikor a közmunka-tanács a Váczi-körutat épittette. Nemrégiben kisütötte a közmunka-tanács, hogy a fővárostól még jár e rendezésből kifolyólag néhány ezer forintja. A főváros azonban nem ösmeri el a követelést s azt állitja, hogy a kérdéses differenczia erejéig annak idejében követ adott a közmunka-tanácsnak. A vitás követelés tisztázása czéljából most a főváros ujból megkezdte a közmunka-tanáccsal a Váczi-köruti rendezésre vonatkozó leszámolást.

Uj találmány. Egy budapesti magánzó érdekes találmányt terjesztett a főváros tanácsa elé. E találmány segitségével állitólag minden fanemü, mely akár a földbe van ásva, akár szabadon áll, teljesen megóvható rothadástól, helyesebben korhadástól. A föltaláló kéri a fővárost, hogy találmányát próbálja ki s kedvező eredmény esetén rendelje el annak használatba vételét.

Személyfelvonók a két városházán. A városatyák méltóságukon alólinak tartják a lépcsőmászást s igy zokon veszik, hogy néha-néha a saját lábaikon kell megjárniok a két városháza emeleteit. Ez okból azt követelték a tanácstól, hogy ugy a központi, mint a Váczi-utczai városházán felvonógépet készittessen. A tanács tanulmányozás végett kiadta ez ügyet a mérnöki hivatalnak, mely most terjesztette be javaslatát s a költségvetést. A központi városházán leghelyesebb volna az I. és III. lépcsőnél elhelyezni a liftet. Két aknaszerü hely van ott a lépcsőkarfák között, amely alkalmas volna a jelzett czélra. E két lépcsőnél 17600 koronába kerül a két lift, mig a IV. és VI. feljárónál már 20000 korona költséget igényel. A Váczi-utczai városházán 11165 korona kell egy felvonó költségeire. A mérnöki hivatal javasolja, hogy a felvonókon kivül teher felvonó készüléket is csináltasson a tanács, amelyre — különösen a központi városházán — égető szükség van. Megjegyzi a mérnöki hivatal, hogy a felvonók készitese több uj liftkezelői állás szervezésével jár.

A budai villamos világitás. A budai kőolajvilágitásnak villamos világitással való kicserélése ügyében felhivást kapott a mérnöki hivatal ama utczák megjelölésére, amelyek a közel jövőben gázvilágitást kapnak. A mérnöki hivatal e felhivásnak eleget is tett s jelentette, hogy a fent jelzett utczák leszámitása után a tervbe vett villamvilágitás területe jóval kisebb lesz s a lámpák száma ehhez képest 1500-ról 650-re redukálódik. Ez okból a főváros hatósága fölhivta az ajánlattevő villamossági vállalatot, nyilatkozzék, hogy a változott körülmények mellett is hajlandó-e a villamvilágitást bevezetni.

Értekezlet a téli kikötő ügyében. A földmivelési miniszteriumban hétfőn délelőtt értekezlet volt a lágymányosi téli kikötő ügyében. A tanácskozásban, melyet *Makfalvay* Géza államtitkár vezetett, résztvettek a földmivelési és kereskedelemügyi kormány, a főváros, a közmunkatanács és a hajózási vállalatok képviselői. A földmivelési miniszter a következő három kérdés tisztázása czéljából hivta össze az értekezletet: 1. A téli kikötő czéljaira a felső vagy az alsó medencze használtassék-e? 2. A kikötött hajók után szedendő partbérek a kormányt vagy a fővárost illetik-e meg? 3. Mi módon s mely hatóság által lesznek a gellérthegyi vizek levezetendők? Az első kérdésre nézve az volt a vélemény, hogy mind a két medenczét föl kell használni. A partbéreket illetőleg ugy állapodtak meg, hogy a szabad Duna partján kikötött hajók után a főváros, a kereskedelmi kikötőben horgonyozó hajók után pedig a kormány szedje be azokat. A hegyi vizek levezetésére vonatkozó kérdés ez alkalommal még nem tisztázódott. A földmivelési kormány s a főváros szakférfiainak lesz majd a feladata megállapitani, hogy a vizlevezető munkákra mily mértékben van szükség s hogy azok mily módon lesznek legczélszerübben keresztülvihetők. Az értekezlet fenti megállapodásaihoz képest legközelebb javaslatot a földmivelési miniszterhez.

A lőporraktárak kihelyezése. A katonai lőporraktárak kihelyezésére megindított tárgyalások eredményéről a bizottság elnöke, *Matuska* alpolgármester hétfőn tette meg jelentését. Az uj raktárak részére alkalmas hely kikeresésére mult év deczember hónapban a katonai és polgári hatóságok küldötteiből alakult vegyes bizottság Csepelszigeten járt s ott négy területet szemlélt meg. Ezek közül kettőt a katonai kiküldöttek használhatatlannak találtak s csak a Dunához közel eső másik két területet tartották alkalmasnak. Az egyik azonban annyira közel esik a tervezett kereskedelmi kikötőhöz, hogy lőporraktár czéljaira nem lehet használni, a legutolsó pedig tulságos sok földegyengetést igényel. A katonai kiküldöttek végül arra kérték a főváros képviselőit, hogy a megszemlélt területek pontos térrajzi, magassági, vizállási adatait adják át s csak azután nyilatkozhatnak arról, hogy a Csepelsziget egyáltalán alkalmas-e a lőporraktárak áttelepitésére. A kért adatok összeállitásán a mérnöki hivatal most dolgozik.

A Pannonia-utcza megnyitása. Az V. kerületi választmány előterjesztést tett legutóbb a tanácsnak, a Pannónia-utcza ama részének megnyitása iránt, amely a Csanádi- és a Sziget-utcza között fekszik. Kéri egyuttal, hogy az érdekelt telektulajdonosok a szükséges szerződések megkötése czéljából értekezletre hivassanak egybe.

KÖZGAZDASÁG.

Magyar kivitel a Keletre.

Tavaly kisérlet történt egy kiviteli társaság megalakitására. Ha jól emlékszünk, a mozgalmat a gyáriparosok szövetsége inditotta meg Az érdekelt körök össze is jöttek, eszméket cseréltek, végül

eredménytelenül szétoszlottak. Az eszme megvalósulása anyagi rivalizáláson akadt meg. Vagy helyesebben mondva: két érdekcsoport ellenségeskedésén.

Az egyik csoporthoz tartoztak a gyáriparosok, a másikhoz a financzierek. Ez utóbbiaknak érdekükben állott és áll ma is, hogy ha állami támogatás mellett létrejön egy nagyszabásu kiviteli társaság, az fuzionáljon a kereskedelmi részvénytársasággal. Mert a keleti kivitelt jelenleg ez a társaság monopolizálja, a Balkán államokban és a Törökbirodalomban felállitott magyar kereskedelmi muzeumok által. A kereskedelmi részvénytársaság és a mögötte álló pénzmatadorok tehát fáznak minden oly vállalattól, amely anyagi érdekeiket érinthetné.

A helyzet fölöttébb szomorú és szégyenletes, mert a monopoliumot biró társaság miatt nem vagyunk képesek a Keleten nagyobb tevékenységet kifejteni. Legfontosabb érdekeink valósággal guzsba köttettek ama részvénytársaság által, amelynek önzésénél csak gyámoltalansága nagyobb. És mindez a kormány tudtával, sőt támogatása mellett történik! A kereskedelmi miniszterium nem mondhatja, hogy nincs informálva a kereskedelmi részvénytársaság károsmüködése felől. A mult év őszén egyik legkiválóbb orientálistánk, aki a *miniszterium megbizásából* tanulmányozta az európai és ázsiai törökbirodalom gazdasági viszonyait, valósággal *megsemmisitő* kritikát terjesztett Láng Lajos elé a kereskedelmi részvénytársaság felől. Ugy tudjuk, ad acta tették a jelentést, s a társaság tovább grasszálhat, ha csak Hieronymi Károly nem szakit az eddigi redszerrel.

Pedig legfőbb ideje, hogy más utra térjünk. A kisázsiai Keleten a német vállalkozás és tőke mindent elkövet, hogy a piaczot a maga kivitele számára biztositsa. A németek kiépiteni készülnek a bagdadi vasutat és ez óriási vállalat révén ugy meg fogják vetni lábukat Törökországban, hogy onnét többé senki ki nem szorithatja ipari termékeiket.

Ausztriában már tudatára ébredtek a gazdasági veszedelemnek, s noha az osztrák ipari kivitel már gyökereket eresztett a Keleten, hamarosan egy uj Oesterreichische Orient-Vereint alakitottak a legkiválóbb politikusok, nemzetgazdászok, gyárosok, iparosok és kereskedők belevonásával.

Egyfelől tehát a német, másfelől az osztrák élelmesség és iparkodás áll szemben a mi tehetetlenségünkkel és gyámoltalanságunkkal.

Mire való iparfejlesztésről beszélni, ha nem törekszünk piaczot biztositani gyártmányaink számára? Magyarország kizárólag csak a Kelet felé exportálhat, hol az ipari viszonyok még a mienknél is fejletlenebbek. Igen, de a Keletet mások foglalják el előlünk. Még azt a csekély forgalmat is elragadják tőlünk, amivel eddig birtunk és be fog következni az a szégyen, hogy kedvező földrajzi fekvésünk ellenére teljesen elveszitjük a keleti fogyasztó piaczokat. Viszont ellenben a német majd nyakunkra zuditja az ázsiai török birodalom mezőgazdasági versenyét.

És mindez azért fog történni, mert közgazdasági életünkben oly egyének dominálnak, kik a maguk hasznáért képesek az ország legvitálisabb érdekeit is feláldozni.

Tisza István grófot erőskezünek és kiváló közgazdasági kapaczitásnak mondják. Mutassa meg erős kezét a magyar közgazdaság kizsákmányolóival szemben.

A Schlick-féle vasöntő- és gépgyár R. T. február 11-én tartotta XXXV. évi rendes közgyülését *Bujanovics* Sándor elnöklése mellett. Az igazgatóság jelentése fölemliti, hogy a kedvezőtlen gazdasági viszonyok káros következményei erre a vállalatra is bénitó befolyással voltak s igy nagyobb munkakifejtésre berendezett gyár tavaly sem részesült kellő elfoglaltságban. Ha a részvényeseknek mégis nagyobb kamatozást nyujthat az igazgatóság, azt ugy érhették el, hogy az üzem költségeit lehetőleg leszállitották s intenziv munkával ellensulyozták a kevesebb forgalomból származó hátrányokat. Az 1904. évre az igazgatóság 2,200.000 korona értékü megrendelést vitt át. A nyers haszon 313.590 korona 10 fillér, mig a tartalékok leirása után 200.443 korona 78 fillér tiszta haszon marad, a miből a részvények szelvényeit 16 koronával váltják be holnaptól kezdve. A hivatalnokok és müvezetők nyugdij-egyesülete javára, mint külön dotácziót, 10.000 koronát juttatnak; ennek az egyesületnek a vagyona deczember 31-én 393.960 korona 95 fillér volt. A közgyülés a jelentést tudomásul vette s a fölmentvényt minden irányban megadta és a most kilépett igazgatósági tagot: Radocza Jánost, valamint a felügyelöbizottság tagjait: Czettel Gyulát, Szitányi Gézát és Földiák Vilmost ujból, egyhangulag megválasztották.

Meghivó.

Az „Országos takarék- és hitelszövetkezet"

1904. évi február hó 21-én d. e. 10 órakor saját helyiségében (Erzsébet-körut 29.) tartja

IV. rendes közgyülését,

melyre a t. tagok ezennel meghivatnak.

Az igazgatóság.

TÁRGYAK:

1. Igazgatósági jelentés a lefolyt üzletévről. — 2. Az 1903. évi zárszámadás előterjesztése. — 3. A felügyelő-bizottság jelentése és határozathozatal az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a lefolyt évre vonatkozó felmentvény megadása iránt. — 4. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság dijazásának és a választmány jelenléti dijainak megállapitása. — 5. 3 felügyelő-bizottsági tag és 2 felügyelő-bizottsági póttag választása. — 6. 10 választmányi rendes és 2 választmányi póttag választása. — 7. 5 felszámoló választása.

☛ Az alapszabályok 39-ik §. 5-ik bekezdése értelmében a közgyülésen szavazati, valamint cselekvő

és szenvedő választási jogukat csak azon tagok gyakorolhatják, kik legkésőbb 3 nappal a közgyülés előtt szavazatlapjukat az egylet helyiségében átveszik és a közgyülésen személyazonosságukat igazolják.

Vagyonmérleg 1903. deczember 31-én.

Tartozik: Pénztárkészlet K. 5823·47. Pénzintézeteknél elhelyezett készpénz K. 12654·13. Készpénzletét K. 4500·—. Értékpapirok K. 5000·—. Adósok folyó számlán K. 1713·54. Váltók és kötelezvények K. 429999·80. Hitelegyleti váltók K. 109257·85. Leltár és felszerelés 10% leirás után K. 4478·40. Alapitási költség 25% leirás után K. 1434·79. Átmeneti tétel K. 2759·75. Összesen K. 577621·73.

Követel: Évtárs. befizetés és vagyon K. 230854·42. Folyó számla betét K. 209·66. Takarékbetét K. 56895·40. Visszleszámitolt váltók K. 265294·98. Tartalékalap K. 2817 77. Biztositéki alap K. 7323·39. Nyereség mint egyenleg K. 14226·11.

Veszteség- és nyereségszámla.

Tartozik: Tiszti fizetések K. 11339·92. Tiszti lakbérek K. 3040·—. Házbér K. 1390·—. Adó K. 1699·93. Kezelési költség K. 3378·04. Leirások K. 975·87. Kamatok: Takarékbetétek után K. 2878·40. Visszleszámitolt váltók után K. 14344.56. Nyereség mint egyenleg K. 14226·11. Összesen K. 53272·83.

Követel: Beiratási és átiratási dijak K. 2263·—. Kamatok K. 43573·30. Értékpapir kamat K. 200·—. Egyéb bevételek K. 7236·53. Összesen K. 53272·83.

Magyar Általános Hitelbank.

Közgyülési meghivó.

A *Magyar Általános Hitelbank* szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az *1904. évi márczius 19-én*, szombaton délelőtt 10 órakor, Budapesten, a bank helyiségében (V., Nádor-utcza 12. szám) tartandó

36. rendes közgyülésre

meghivatnak.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése a társaság 1903. évi üzleteiről.
2. Az igazgatóság számadása az 1903-ik üzletévről és inditványa az évi nyereség megállapitása és hováforditása iránt.
3. A felügyelő-bizottság jelentése.
4. Határozathozatal e tárgyban és a felmentés megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
5. Választás az igazgatósági tanácsba.
6. Igazgatói választás.
7. A felügyelő-bizottság választása éz tiszteletdijának megállapitása.

Budapesten, 1904. évi február 15-én.

Az igazgatóság.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtételi 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. február 24. 8. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Spekuláczió és házbér.

A háziur, mint fogalom, Budapesten sohasem tartozott a rokonszenves dolgok közé. Azt hiszszük, másutt sem. És ez természetes, mert a lakó érdeke: lehetőleg kevés házbért fizetni, ellentétben van a háziur érdekével. A fehér hollónál is ritkább az a háztulajdonos, aki fokozni ne szeretné ingatlanának jövedelmét. Ez a természetes érdekellentét azonban tulságos kirivó kezd lenni a fővárosban. A háziurak folyton stájgerolnak, s most a legutóbb — igen tapintatlanul — a tisztviselők fizetésjavitására való hivatkozással nagyobb bért akarnak szedni az állami hivatalnokoktól.

A szándék nagy reczenzust szült. A tisztviselők föl vannak háborodva és a stájgerolni akaró háziurakat szidják, mint a bokrot. A lakosság zöme természetesen a tiltakozók pártján áll, mert mindenki arra gondol: hodie tibi, cras mihi. Hátha általános házbéremelésre fogunk virradni?

Elfogulatlanul vizsgálva a kérdést, arra a fölfedezésre jutunk, hogy a háziurak tulnyomó része nem shylocki indulattal emeli a házbért. A legtöbben kényszer alatt állanak. Saját létérdekük követeli, hogy a tulajdonukat képező házból nagyobb jövedelmet préseljenek ki. Ez a kényszer kétféle.

Az egyik abban rejlik, hogy az uj házak bizonyos idő mulva elvesztik az adómentességi kedvezményt. A tulajdonos tehát akkor, amidőn több teher nehezedik vállaira, a különbözetet nem hozhatja be máskép, mint a lakásbérek fölemelésével. Erre főkép azok vannak utalva, kik az adómentesség lejárta előtt lettek valamely ház birtokosává.

A másik ok általánosabb és lényegesebb. Ez tulajdonképen az egész fővárosi épitkezés mizériája. Ilyet a könnyelmü spekuláczió teremtett [illegible] Budapestről el lehet mondani, hogy a [illegible]ensen kiváltságos helyzetet foglal el oly tekintetben, hogy itt a háziuraknak legalább 60 százaléka csak névleges tulajdonos. A 80-as évek óta épült nagy bérkaszárnyák tulnyomó részének fundamentuma *váltó*, fölépitménye *bank-kölcsön*, berendezése mesteremberekнél és iparosoknál levő *számlatartozás*. Világosabban beszélve: az üzérkedők és könnyelmü emberek ugy épitettek Budapesten házakat, hogy csak a telek megszerzésére volt pénzük. Mire a ház tető alá került és lakhatóvá vált, már agyon volt terhelve első, második és tizedik helyre betáblázott követelésekkel. E tartozásokat amortizálni kell, különben jön a liczitáczió. Ha a házat az illető vállalkozó a saját tőkéjéből épitette volna, normális házbérek mellett is meg volna a tisztességes haszna. Ámde a *modern* háziurnak $4^1/_2$– $5^0/_0$-os amortizácziót kell fizetni a bank részére, 7—8 perczentet a privát hitelezőnek, s ezefelül az iparosok számlái is rendezendők. Mindezt és ezenfelül még a privát hasznot is normális házbérekből kiszoritani nem lehet. Az eladósodott háztulajdonos oly magasra srófolja a lakások árait, amennyire csak lehetséges.

Ime: ez és a fentebb emlitett körülmény adja magyarázatát a házbérek folytonos emel-

kedésének. Valamikor irigyelt dolog volt háziurnak lenni, ma ellenben igaza van annak a sokak által ismert erzsébetvárosi háziurnak, aki, midőn egy díjnok lakója panaszkodott szegénysége és gondjai miatt, azt felelte: „Ugyan, kedves barátom, mért volna ön szánalomraméltó, hiszen önnek — nincsenek házai.“

A lakásbérek dolgában egészséges változás csak akkor remélhető, ha a spekuláczióra épített házakban beüt az általános krach. Szolid alapon álló háziurakra van szükség, hogy szolid legyen a házbér is.

Nyilt levél

gr. Tisza István belügyminiszter urhoz.

Kegyelmes Ur!

Mialatt ön Bécsben a hadügyi körökkel és a delegácziókkal, idehaza pedig a folytatásra készülő obstrukczióval és választási előkészületekkel van elfoglalva: addig vérlázitó visszaélés követtetik el, *a belügyminiszterium közegeinek tudta és hozzájárulása mellett*, a kivándorlás dolgában.

Nagyméltóságod életbeléptette a kivándorlási törvényt olykép, hogy a kivándorlók Fiumén át kötelesek Amerikába utazni. Monopoliumot adott a Cunard-Adria-Menetjegyiroda egyesült vállalatnak, hogy az kivándorlási ügynökségeket szervezzen. Nagyméltóságod kivándorlási kormánybiztosságot kreált, hogy ellenőrizni lehessen a kivándorlási ügyeket.

Mindez helyes volt, a czél szempontjából. Nagyméltóságod azt akarta, hogy magyar véreink *állami ellenőrzés alatt álló hajókon* jussanak az Oczeán tulsó partjára. Az ön intencziőit azonban csufosan, botrányosan kijátszák, amint az alábbiakból meggyőződhetik:

A Cunard-Adria-Menetjegyiroda már több izben megtette, hogy lecsőditett Fiuméba egy nagy csomó magyar kivándorlót, de azoknak csak egyrészét hajózta be. A többit felpakolta vasutra és kiküldvén Antwerpenbe, ott rakatta hajóra.

Miért történt ez a hallatlan visszaélés? A társaság azt fogja mondani, hogy nem volt elég hely a Fiuméből induló hajókon a kivándorlók számára.

Hát ez, egyszerüen hazugság. A Cunard hajói 1500—2000 embert fölvehetnek, a kivándorlási ügynökség azonban csak 5—600 magyar kivándorlónak adott helyet.

Nagyméltóságodnak megmondom, miért kellett a szegény magyar kivándorlónak az ország északi részéről először az Adria partjára utazni, onnét pedig *ismét vasuton* Európa tulsó pontjára. Azért, mert a Cunard-társaság olasz kivándorlókat is szállit. Amikor az ő hajója Fiuméban kiköt, olaszországi ügynökei már gondoskodtak arról, hogy bőséges *emberrakomány* várja Nápolyban. Ez a nápolyi rakomány fontosabb rá nézve, mint a fiumei. Mert Olaszországban minden kivándorló szabadon válogathat, hogy mely kikötőből és mely társaság hajóján utazzék. Ennélfogva a Cunard annyi helyet rezervál az olasz utasok számára, ahány jegyet ügynökei eladtak. Magyarországon azonban *privilegiuma* van, tehát bátran elkövetheti azt a gazságot, hogy a parton hagy 3—400 embert, aki szintén előre megváltotta jegyét, noha még három annyi számára van hely a hajóban.

Gazságnak mondom ezt az eljárást és joggal. Mert arczulcsapja a kivándorlási törvény intencziőját és visszaél az állam rendelkezéseiben megbizó szegény kivándorlók kényszerhelyzetével. Mire való a fiumei utirány-kényszer, ha az a részvény-társasági trifolium lebolonditja az embereket Fiuméba, de Antwerpenben rakja hajóra, ahol nincs állami ellenőrzés, s az onnan utnak induló hajók nem állanak kormányközegek felügyelete alatt?

Köteles-e türni a magyar állampolgár, a ki Fiumében várja a hajóindulást, hogy a Cunard-társaság olaszországi üzlete miatt végigdöczögtessék Ausztrián, Svájczon és Franczia-országon a belga tengerpartig? Hát nem kényelmesebb volna neki lakóhelyéről egyenesen odautazni?

Hogy a Cunard és az Adria meg a Menetjegyiroda ekkép kijátszák a törvényt: azon nem csodálkozom. Ezeknek a társaságoknak nincs más czélja, mint mennél több hasznot huzni a nemzeti szerencsétlenségből: a kivándorlásból. De mit mondjak a kivándorlási kormánybiztosságról? Mit tételezzek fel *Lévai* Lajos urról, az osztálytanácsosi rangban levő kivándorlási biztosról, aki eltüri, hogy ily gyalázatos elbánásban részesüljenek kivándorlóink és maga a törvény is?

Hát ő is a társaságok érdekeit képviseli, nem az államét és a kivándorlókéit? Nem lett volna-e kötelessége kényszeriteni a Cunardot és az Adriát, hogy az általok Fiuméba levitt emberek mind fölvétessenek a Fiuméből induló hajókra?

Ezt a dolgot, Kegyelmes Ur, nem lehet hallgatással elütni. Mert az állam tisztessége van érintve. Mert azok az emberek, kiket lebolonditanak Fiuméba, de nem innét, hanem Antwerpenből inditanak tengeri utra, jogosan mondhatják: a magyar állam bérbe adta magát a Cunard-Adria vállalatnak s az egész kivándorlási törvény nem egyéb hipokrizisnél.

Elvárjuk öntől, a kit igazságos és becsületes embernek ismerünk, hogy nyaka közzé csördit a lelketlen üzéreknek és felelősségre vonja *Léva*

Lajos urat, a ki máris méltatlannak bizonyult hivatalára és a reá ruházott bizalomra.

Felszólalásom nyers hangjáért szolgáljon mentségül egyéni felháborodásom. Amaz utasok közt, kiket Lévai ur tudtával Fiuméből Antwerpenbe vittek, volt a fiam is.

Mély tisztelettel

K. F.

A lavina.

— Mozgalom a közuti vasut ellen. —

Mint a hegyoldalról gördülésnek indult hódarab lavinává nő, mire a völgybe ér s elsodorja mindazt, ami utjában áll, ugy nő napról napra a közuti vasut ellen megindult mozgalom. Először csak nehány gyár tisztviselői emelték föl szavukat, ma már a főváros tisztviselőinek ezrei harsogtatják, hogy véget kell vetni a közuti vasut üzelmeinek. A lavina tovább gördül és nemsokára az egész polgárság csatasorba áll a kizsákmányolás ellen.

Jellinek Henrik és diszes gárdája most már tépi haját, hogy a mozgalmat csirájában el nem fojtotta. Akkor még csak pár száz kedvezményes jegyről volt szó, most az egész tarifa-rendszer megváltoztatásáról.

A lavinát többé nem lehet föltartóztatni. A polgárság végre öntudatra ébredt és jogainak kivivásáért keresztül fog gázolni azokon, kik annyi szegény embert kizsákmányoltak a maguk önző érdekeikért.

Üdvözöljük a mozgalom élén állókat és teljes sikert kivánunk törekvéseiknek.

A mozgalom jelenlegi helyzetéről az alább tudósitás ad hü képet.

Vasárnap, e hó 21-én délelőtt a Magántisztviselők Otthona egyleti helyiségében nagyszabásu értekezlet volt a Közuti vasuttól elnyerendő bérlet és kedvezményes jegyek tárgyában.

Szedő Dániel gyárigazgató üdvözölvén a megjelenteket, az intéző-bizottság megalakitását hozta javaslatba, mire őt elnökké kiáltották ki. Ennek megtörténtével Szedő megnyitotta az értekezletet és az előkészitő-bizottság javaslataként ajánlotta, hogy *Daróczy* Rezső és *Herczegh* Zsigmond alelnökökké, *Ney* Dániel pedig titkárrá választassék, amit az értekezlet elfogadott.

Szedő megnyitó beszédében utalt azon siralmas állapotokra, melyek e társaság önkényes üzelmei folytán lépten-nyomon észlelhetők. A társaságot oly uzsoráshoz hasonlitotta, aki a reá utaltakat a végtelenségig kihasználja. Az érdekelteket összetartásra buzditva és annak erejét vázolva, felszólitotta *Ney* Dánielt, hogy a mozgalom eddigi fázisairól jelentést tegyen.

Ney részletesen ismertette a Váczi-ut mentén alkalmazásban lévő tisztviselők mozgalmának főbb mozzanatait és jelentette, hogy a társaság vezérigazgatójával folytatott tárgyalásai daczára, eredményről nem referálhat. Jelentette, hogy az előkészitő-bizottság a társaságnak nyilatkozattételre terminust szabott, mely teguap lejárt, anélkül, hogy a társaság az előkészitő-bizottságnak a benyujtott memorandumára nézve bármiféle választ adott volna. Ismertette, hogy a Csömöri-utiak részéről és a Zuglóiak részéről szervezett hasonló irányu mozgalmak szinte eredménytelenek maradtak. A budai tisztviselők is tömörültek és igy a mozgalom az egész főváros tisztviselőire kiterjesztetett. Igy tehát a Váczi-uti, Csömöri-uti stb. mozgalmak megszüntek önállók lenni.

Daróczy Rezső a budaiak sérelmét adta elő és különösen hangsulyozta, hogy a fővárosnak kezében van a hatalom, hogy az uj koncessió kiadásánál a társaságot a kért kedvezmények megadására kötelezhesse.

Hámor István ref. lelkész a Zuglói sérelmeket ismertette. Panaszkodott a kocsik rendetlen közlekedése és a menetrend be nem tartása miatt. A Zuglóiak nevében csatlakozott a mozgalomhoz. Kivánta a bérletjegyek megadását és a szakaszhatár kitolását a Stefánia-uttól a végállomásig.

Utána *Szilágyi* Károly az Ó-budai érdekeltek nevében csatlakozott a mozgalomhoz. Rámutatott az Ó-budai mizériákra, a melyek megegyeznek teljesen a többivel. Lelketlenség — ugymond — a magas viteldijak szedése azoktól, akik kénytelenek a társaság kocsiait naponta használni. Összehasonlitást tett a főváros és a 2 villamos-társaság között; mig az 1898. évben 17 millió forint volt a főváros összbevétele, mig a társaságok 5 milliót vettek be, 1905. évben már joga lesz a fővárosnak bepillantani a Közuti ügykezelésébe és joga lesz a tarifát is revidiálni. Ha a fővárosi képviselő-testület, komolyan fogja fel hivatását és a közönség érdekeit, ha a polgárság akczióba lépvén, kijelenti, hogy magát megnyuzni nem engedi, akkor rászorithatjuk a Közutit arra, hogy a kért kedvezményeket megadja.

Ezután *Fektor* Ferencz városi bizottsági tag szólalt fel és az értekezleten jelen volt hirlapirókhoz fordulván, felkérte őket, hogy a tisztviselők ezen jogos mozgalmát a sajtóban támogassák. Mert — ugymond — ha ilyesmi Olaszországban történne meg, akkor a nép a vezérigazgató fejét verné be, nemcsak bojkottálná. A társaság eljátszotta a közönség jóindulatát és a sajtónak ilyenkor kötelessége a közönséget felvilágositani.

Majd *Kasics* Péter állt a dobogóra és éles birálatot mondott a Közutiról meg a fővárosról. Az egész visszaélésért a klikket okolja, amely uralja a helyzetet. A multkori közgyülesen egy városatya meginterpellálta a polgármestert azért, mert a szerződés megkötése óta még nem történt leszámolás. A polgármester kijelentette, hogy ő nem hibás, hanem a körülmények és ezt a nagyon gyönge kifo-

**

gást a közgyülés tudomásul vette. A tanácstól nem lehet semmit sem várni, a fő a közvélemény nyomása. Nem lesz senki, aki az önök érdekeit képviseli, ha maguk nem dolgoznak. Vannak eszközök, melyekkel móresre lehet tanitani ezt a pöffeszkedő társaságot.

Konkurrenciát kell a nyakára küldeni. A Kossuth Lajos-utczai vonal csak akkor legyen engedélyezhető, ha a tarifarendezés kérdése már rendezve lett. Ha a társaság látja, hogy egy rendezett mozgalommal áll szemben, akkor feltétlenül engedni fog.

Dr. *Vázsonyi* Vilmos szólalt még fel röviden az ügy érdekében és kijelentette, hogy ő tehetségéhez képest támogatja a mozgalmat és reá bármikor számithatnak. A vitát ezután *Szedő* elnök berekesztette és az értekezlet elé a következő határozati javnslatot terjesztette:

Mondja ki az értekezlet, hogy a mozgalmat intéző bizottság felhatalmaztatik, hogy a kivánságokat részletesen állapitsa meg és ezeket a B. K. V. T. elé terjeszsze. Ha ezek a társaság részéről záros határidőn belül teljesen kielégitő elintézésben nem részesülnek, felhatalmaztatik a bizottság ezen ügyet az összes illetékes forumok elé vinni szükség esetén egy ujabb értekezletet vagy nagygyülést egybehivni s a mozgalmat mindaddig ébren tartani, mig kitüzött czélunkat el nem érjük.

Ezen határozati javaslatot az értekezlet egyhangulag elfogadta.

A községi örökösödési adó.

Ama számtalan ok között, mely az 1872-iki fővárosi törvény megváltoztatását szükségessé teszi, nem utolsó helyen áll az a körülmény, hogy a fővárost az állam meggátolja uj jövedelmi források nyitásában. A XXXVI. t.-cz. 10. § a ugyanis határozottan kimondja, hogy a főváros csak az állam által igénybe nem vett uj adókat hozhat be. Ez a § állja utját annak, hogy a főváros behozhassa az örökösödési adót, a melyből nagy jövedelme volna. Igaz, hogy más országokban is az állam magának foglalta le az örökösödési adót, de ellentétben a magyar állammal, az e czimen befolyó jövedelmek jelentékeny részét a községeknek engedik át. Nálunk az állam egy fillért sem ad a városoknak az örökösödési *illetékből*, ami lényegében nem más, mint örökösödési adó.

Tudvalevő, hogy dr. Vázsonyi Vilmos másfél év előtt inditványt tett az örökösödési adó behozatala iránt. A pénzügyi osztály tanulmány tárgyává tette a kérdést, s miután meggyőződött arról, hogy az emlitett törvény miatt ez az adó be nem hozható, más megoldási módot keresett. Javaslata, amelyet a szerdai közgyülés letárgyalt, praktikus s ellene az állam sem emelhet kifogást.

Ugyanis rendezendő a székesfőváros által gyakorolt illetékszedés azon az alapon, hogy a községi átirási dij mint a kincstári illeték pótléka kezeltessék, de csak akkor, ha a székesfőváros az önálló átirási dijából eddig befolyt jövedelmének ez esetben való csökkenése ellensulyozásául a pótlékos természetü illetékek kiterjesztésével kárpótoltatnék, mely esetben a községi vagyonátruházási illeték czimén volna beszedendő.

Kiterjesztendő volna ezen községi vagyonátruházási illeték a székesfőváros területén levő mindazon ingó- és ingatlan vagyon átruházásaira, a melyek után a kincstári vagyonátruházási illeték szedetik; tehát kiterjesztendő volna az ingatlanoknak telekkönyvön kivüli mindennemü átruházására is, továbbá az ingatlanok haszonélvezetének és haszonvételének átruházására, valamint az ingóságoknak élők közt és halálesetre való átruházásaira, s végül kiterjesztendő volna a pótlékos illeték a holt kézen levő vagyonra is olyképen, hogy ezen vagyon után a kincstári illeték-egyenértéknek egy arányos százaléka szedhető volna.

Már az általános és egyenlő teherviselés elve szempontjából is igazságosabb és helyesebb az összes vagyonnak egyenlő megterheltetése, mint pusztán csak — az adókkal ugy is erősebben igénybe vett — ingatlanoknak egyedül való megterheltetése és ez összeegyeztethető volna ama szocziálpolitikai törekvéssel is, a mely a közterhek alól oly könnyen kibuvó ingó vagyont is utólérni és ez által a vagyoni ellentéteket ily módon is kiegyenliteni akarja.

A községi vagyonátruházási illetéknek az ingó és ingatlan vagyonra — éppen ugy, miként ezt az örökösödési adó külföldi példáinál láttuk — teljesen egyenlő mértékben való kiterjesztése nemcsak az emlitett elvnek felelne meg s nemcsak összhangzásba jutna a mondott szocziálpolitikai törekvésekkel, de a székesfővárosnak nagy terhei viselésére, bár nem jelentékeny, de uj és jogos jövedelmi forrást nyitna.

A községi vagyonátruházási illeték megállapitásánál nem hagyhatók figyelmen kivül a holt kézen levő ingatlanok sem, melyek legtöbbje a város legszebb pontján van, s igy első sorban veszik hasznát a székesfőváros azon költséges befektetéseinek, melyek a fővárost diszessé és kényelmessé, a szellemi élet, a kereskedelem és ipar, valamint a forgalom góczpontjává teszik, s melyek által az ingatlanok értéke is felette emelkedik. De különben a város szedhetett és szedett is illetékegyenértéket, s ha ennek szedhetését az 1851. és 1852. években kelt tartományi kormányrendeletek világosan meg nem is emlitik, nem ellenkezik ezen rendeletekkel annak behozatala, mikor az egyenérték nem egyéb, mint az átruházás tárgyát rendszerint nem képező ingatlanok tekintetében az átiratási dijnak megfelelő időszakra való felosztása.

A községi illetékegyenérték szedésére megvan a jogalap.

Minthogy pedig a vagyonátruházások után ily alakban behozandó községi illeték a hasonló

kincstári illetékek pótlékát képezné, az a legszorosabb összefüggésbe hozatnék a kincstári illetékekkel, s igy annak helyes kezelése ugy a közönség, mint a székesfőváros hatósága érdekében megkinvánná, hogy az a kincstári illetékekkel együtt, egy helyütt vettessék ki, s felebbezések esetén a kincstári illetékekkel együtt biráltassék felül, mert a községi pótléknak külön kezelése, különösen az ingóságok átruházása után, a legnagyobb nehézségekkel járna, mivel a pótlék helyes kivethetése czéljából a jogügyletek bejelentésére s illetőleg a szerződések bemutatására, hagyatékoknál pedig a hagyatéki kimutatásoknak és tárgyalási iratoknak a bíróságok részéről való közlésére és mindezeknek külön nyilvántartására nagyobb személyzetre és igen jelentékeny kiadásokkal egybekötött berendezésekre volna szükség.

A községi vagyonátruházási illetékpótlék előirása és kezelése, de még azoknak behajtása is csak a kincstár részéről történhetnék, mert ha a jogerős előirások a kincstár részéről a fővárossal közöltetnének is, a behajtás a székesfőváros részéről állandó nehézségekbe ütköznék, miután a sok esetben a behajtás folyamán beadandó alapnélküli felebbezések a hátralék biztositását akadályoznák s annak behajtását késleltetnék, s a beadványok az előirást teljesitő kincstári hatósággal való felesleges átiratváltásokat s igy elkerülhető munkát okoznának. Amennyiben a behajtást a kincstár teljesitené, ugy a dolog természetéből folyik, miszerint a székesfővárosnak a befizetések elszámolása tekintetében olyan biztositást kell nyernie, hogy a teljes- és részletfizetések az előirás arányában, vagyis oly arányban számoltatnának el, a mily arányban áll a községi illetékpótlék a kincstári illetékhez, s amint elszámoltatnak az egyenes adókra történő befizetések is a székesfőváros részéről.

Védekezés a tűz ellen.

Most mikor egymást érik a legrettenesebb katasztrófákal járó tüzvészek, kettős figyelmet kell azok munkájának szentelnünk, akik egy oly szer feltalálásán fáradnak, mely a tüzet kezdő stádiumában biztosan eloltja.

Mig a technikusok az épitkezési anyagok czélszerü megválasztása által törekednek az épület tüzbiztonságát fokozni, addig a vegyészek törekvése oda irányul, hogy olyan szert adjanak a közönség kezébe, melylyel a keletkező tüzet bárki könnyen megfékezhesse, illetve annak gyors terjedése elé gátat vethessen.

Ezt a törekvést — ugy látszik — siker koronázta. Nemrégiben ugyanis Berlin és Bécs érdekelt köreinek a napi- és szaksajtó jelenlétében egy „Villám“ (Blitz) nevü készüléket mutattak be s az e készülékkel végzett próbák a jelenvoltakra nagy hatással voltak.

E próbákon első sorban egy hatalmas hordó petróleummal kevert kátrány tartalmát gyujtották meg és a midőn a lángok már embermagasságra csapkodtak fel, előállott a demonstrator egy tölcsér-alaku bádoghüvelylyel s a hüvelyben levő sárgás port a tüzre öntötte. Erre a félelmetes lángok néhány másodpercz mulva mintegy parancsszóra eltüntek. Ugyanigy oltottak el a közönség tetszésmoraja közepette egy hatalmas faládát, megtöltve fagyapottal, szalmával és kóczczal, majd leöntve petróleummal, végül egy égő farakást oltottak el, amely ugyancsak kőolajjal volt präparálva.

A por anorganikus anyagokból áll s azáltal hat, hogy a tüzzel való érintkezéskor nagymennyiségü szénsavat s nitrogént fejleszt, melyek a tüz fölött elterülnek s attól a gázok a tápláló levegőt elvonják.

Minthogy a tüzoltószer nem hygroskopikus, korlátlan ideig elállhat a nélkül, hogy a hatásából veszitene. Nagy előnye, hogy csinos kivitele, nem nagy terjedelme folytán bármely diszes szobában is elhelyezhető, mig másrészt meglepő olcsósága — tudomásunk szerint hüvelye 8 korona — nagy elterjedést biztositanak a készüléknek.

Az uj tüzoltó-készüléket a szabadalom tulajdonosa legközelebb egy budapesti gyártelep udvarán be fogja mutatni. Az oltási kisérletekre a társaság a hatóságokat, az érdekelt köröket s a sajtót is meghivja.

Egy ily készüléknek valóban nem szabadna egyetlen lakásban sem hiányozni, mert naponta olvassuk, hogy a kályhából kipattant szikra, feldöntött lámpa, szeszforraló a szobát-konyhát felgyujtották és kárt okozott emberéletben, vagyonban. Viz rendszerint nincs kéznél, de a legtöbb esetben a csekély mennyiségü viz nem is képes a tüzet gyorsan elfojtani. És ha a külföldi lapok hirei helytállók (amiről különben a próba alkalmával módunkban lesz meggyőződni) mindezt a pusztitást meg lehet majd akadályozni egy csekélynek mondható költséggel beszerzett, a helyiség falára felfüggeszthető, tüzoltó-készülékkel, melyet még a gyenge gyermekkéz is sikerrel kezel s mely ott is fényesen megállja a helyét, a hol a viz mit sem ér.

Ha a próba sikerül, azt hiszszük, hogy áruházaknak, gyári vállalatoknak, kereskedőknek, magánlakásoknak, gyógyszerészek laboratoriumainak s last not least a szinházaknak e készülék nemsokára nélkülözhetetlen requisituma lesz.

A budapesti királyi várpalota.

A mai Budapest helyén csak a XII-ik században találunk egy viragzó várost. Megbizható adataink azonban csak a XIII-ik századból állanak rendelkezésre, amely időben ugyanis IV-ik Béla a Duna

jobbpartján, a Pesttel szemben emelkedő hegyen 1243. körül várat épittetett.

IV. Béla — daczára annak, hogy a mongol hordák, amelyek Batu-Khán vezetése alatt az országra törtek és azt feldulták — már elpusztultak, — még mindig tartott tőlük és IV. Innocent pápához irott leveleiben ismételten adott kifejezést ama aggodalmának, hogy a tatárok ujból elárasztják országát és hogy Nyugot-Európa akkor még hevesebb invasióknak és pusztulásoknak volna kitéve, mint azelőtt; szükségesnek tartotta ezért tehát erős várakat emelni, különösen a Duna mentén.

Hogy ezekhez a várakhoz tartozott a budai vár is, azt bizonyitja Béla királytól 1255-ből származott okirat, amelyben igy szól: „Több az ország védelmére alkalmas vár között, egy erős bástyákkal körülvett várat épitettem a pesti hegyen, melynek számos benlakója van.“

A legrégibb falazatot, amely még ma is található a királyi várkastélynál, a keleti oldalon lévő magas támpillérek és az azokra függőlegesen álló két, a Dunához levezető bástya képezi; ezek egyike földalatti folyosóval volt egykor a Dunaparton létező ugynevezett „Vizrondellá“-val összekötve, utóbbi czisternául szolgált.

IV. László alatt a vár hivatalos neve „castrum Budense“, — mig az ott lakó német telepesek a szláv Pest szó német forditását „Ofen“ hozták forgalomba.

Az összes Árpádházi királyok a budai várat tartották meg székhelyükül. Róbert Károly azonban, az első király az Anjouk közül, nem érezte magát biztonságban Budán és székhelyét Visegrádra helyezte át.

Zsigmond király a budai királyvárat az ugynevezett „Uj kastély“-lyal nagyobbitotta. Ezen királyi székhely fényéről és nagyszerüségéről sok azon időbeli iró a legnagyobb csodálattal nyilatkozik. Igy 1417-ben lomaldoli Ambrosius következőképp ir latinul Zsigmond királyhoz: „Fogadd, fönséges király, végtelen hálám kifejezését, amiért — Pannóniából való elutazásom előtt, a legszebb és legnagyszerübb látványban részesitettél; telve csodálattal bámulom az általad épitett kastélyt, mely annyi bámulatos részlettel bir, hogy ember nem is tudja, hol kezdjen bele. Az épitkezés tömör és oly remek, hogy nem hiszem, hogy még egy nagyobb és szebb létezzen a világon.“

Igazán fenségessé azonban a királyvár csak Mátyás alatt (1458—1490) vált. Számos egykoru forrásból meritett adataink vannak följegyezve, — különösen Bonfinius historikus ir nagy elragadtatással „Decades rerum hungaricarum“ czimü müvében, a budai királyvár berendezéséről, fényéről és pompájáról.

Bonfiniuson kivül még sok iró nyilatkozik igy, például Oláh Miklós esztergomi bibornok-érsek, ki 1536-ban irja, hogy a külföldön sehol se talált olyan remek faragványokat, mint a budai várban. Velius Gáspár, irói nevén Arsinus, a fanikulussal összekötött Vatikánnal hasonlítja össze a budai várat és nem győzi dicsérni fényét és pompáját. Schams F. munkájában: „Buda szab. kir. város teljes leirása“, olvashatjuk, hogy Mátyás megkoronáztatása után mindent elkövetett, hogy a budai várat valóságosan királyivá tegye.

„A vár“, mondja, „a XIII. és XIV. század gothikus stylusában van épitve és Mátyás az olasz architektura és szobrászat legremekebb müveivel diszitette. Maga a vár 6 magas tornyával igazi labyrinthusa az épületeknek. Az árkokon hidak vezettek a kapukhoz, mely utóbbiak czimerpaizsokkal voltak ékesitve. A kastély egyik homlokzatoldalán Mátyás király lovagi vértezetbe öltöztetett szobra emelkedett, jobbján atyja, Hunyadi Jánossal, balján öcscse, Lászlóval, mig a kastély előtt Herkules bronz-szobra volt fölállitva. Castelli Péter püspök, ki 1483-ban mint pápai követ jött Budára, tuláradó elragadtatással ir a pápának a kastély pompája és gazdagságáról és különösen kiemeli a kápolna szépségét, amely nézete szerint valóságos kincsesháza a mütárgyaknak.

A várnak legnagyobb értékét azonban a kápolna közvetlen szomszédjában, két remek teremben elhelyezett világhirü könyvtár képezte. Ez a könyvtár, mely Corvina néven ismeretes, hosszu időkön keresztül vonzott és csalt fejedelmeket úgy, mint tudósokat a királyi udvarba.

Mátyás király halála után, a vár pusztulásnak indult és midőn a mohácsi vész után Soliman vonult be Budára, teljesen kiraboltatott, az épületeknek azonban nem történt bajuk.

Csak 1686-ban Budavár visszafoglalásakor, mikor lotharingiai Károly keresztény seregei ostromolták meg az erősséget és kergették el a törököt, lett a vár rommá.

A rákövetkező esztendőkben, — egészen 1715-ig, amikor III-ik Károly egy uj várépitkezést rendelt el, a régi vár épitő anyagainak felhasználásával, — Mátyás király büszke székhelyének romjai kőbányául szolgáltak, a budai polgárok innen hordták a kőanyagot házaik javitásához, avagy akár uj épitkezéseikhez is. A III. Károly által épitett uj kastélynak azonban nem az volt a czélja, hogy állandó székhelyül szolgáljon, hanem csakis mint szállóhely volt igénybe veendő; nem is állott ugyanazon a helyen, mint a régi, hanem távolabb északra, frontjával a Szent György-felé; — a palota csak egy egyszerü egyemeletes épület volt, északi részein erősen kiugró sarokrisalitokkal.

Mária Terézia trónralépte után az egész országban mozgalom indult meg a budai királyvár ujjáépitése czéljából; ezen mozgalom eredménye volt, hogy Magyarország rendei 1741-ben a törvényhozás utján intézték kérelmöket a királynő elé a budai váré felpitése irányában.

A királynő szivesen tett eleget a kérelemnek és igy a várépitkezés Hildebrand tervei szerint mihamar megkezdődött és 1769-ben fejeződött be. Mária Terézia csak egyetlenegyszer lakott az uj palotában, II. József azonban többször tartózkodott benne.

II. József halála után a kastély különböző czélokat szolgált, többek között rövid időre benne volt elhelyezve az egyetem is. Csak 1856-ban akadt ismét fenséges lakója. Legfényesebb napjait azonban az alkotmány helyreállitása után látta I. Ferencz József megkoronáztatásának alkalmával. Ezen ünnepélyek alkalmából kitünt, hogy a kastély nem elég nagy az udvartartás igényeinek megfelelni. Mindenütt mutatkoztak a hiányok; a termek szűknek bizonyultak a vendégek befogadására és a kellő fény és pompa kifejtésére. A főherczegek, az udvari méltóságok többnyire kénytelenek voltak privátházakban elhelyezkedni, mig ellenben a szolgaszemélyzet részére ideiglenesen barakkok állittattak föl.

Az akkori miniszterelnök, gróf Andrássy Gyula már akkor odanyilatkozott, hogy legközelebbi föladatát fogja képezni annak kieszközlése, hogy a vár kiterjesztessék és a magyar királyi méltósághoz illő módon átalakittassék. 1871-ben a főváros rendezési tervpályázatának kiirása alkalmából több benyujtott munka a királyvár kibővitését kisérlette meg; különösen Feszl Frigyes mutatott be oly nagyszerű conceptiót tervében, hogy egész regevilágba illő királyi várpalotát varázsolt a művész phantasiája szemünk elé.

Aktuálissá az egész épitkezési ügy csakis boldogult Erzsébet királyné kivánságára vált.

Legelőször is azonban a Dunára néző kerti oldalnak, amelyben a királyné oly gyakran s szivesen tartózkodott, kellett egy illő keretet kapnia, mert bizony az ott elterülő ráczvárosi házsorok, avagy a Debreczeni fogadó udvarára való betekintés kevés vonzót nyujtott.

Az épitési tanács akkori főmérnöke, Reiter Ferencz készitette erre vonatkozólag az első skizzeket, melyeknek alapján aztán 1874-ben Ybl Miklós bizatott meg a terv kidolgozásával, valamint a későbbi művezetéssel.

Ybl szerette volna a kertnek Dunára néző határvonalát egy csarnokszerü épülettel kiképezni, amely szobormüvek felállitására lett volna alkalmas; központul egy magasabban fekvő, nagyobb pavillont gondolt, a két oldalszárnynak befejezéseül egy-egy kétemeletes házat tervezett a testőrség részére és bérháznak.

Ez a terv azonban financziális okokból kivihetetlennek bizonyult és igy jövedelmezőségi szempontból az az óhajtás merült föl, hogy üzlethelyiségek alkalmaztassanak, mint ahogy ezt Reiter is tervezte volt már.

Ily módon létesült a jelenlegi „Várbazár“, amely ugyan édes-keveset felel meg nevének, minthogy üzlethelyiségei, azon vidék csekély forgalmánál fogva, nem adhatók bérbe s többnyire üresen állanak, ez idő szerint a festőnők Akadémiája s néhány művész nem éppen legfényesebb Atelierjéül szolgál.

Bárha Ybl Miklósnak terve, a mostoha viszonyok és szűkös anyagi eszközök folytán, originalitásából sokat vesztett is, mégis sikerült a kitünő mesternek egy nagyszerű épületet létesiteni, melyet az emelkedő rámpákkal, a kerti architektura pergoláival, valamint a lépcsőtorony kiképezésével, festői szempontból is rendkivül érdekesen és vonzóan oldott meg.

Miután a régi udvari vizvezetéki épület a lerombolandó házak között állott, Ybl egy uj vizvezetéki épületet tervezett, kávéházzal egybekötött kiosk formájában, melyet a Várkert rakodó-part squarejára helyezett.

Ezen kioszk előtt áll most Ybl Miklós érczszobra, melyet Magyarország műszaki kara állitott tisztelete és kegyelete jeléül, a feledhetetlen mesternek.

Már a Várbazár épitésének idejében és aztán később befejezése után, 1881-ben, mind hangosabb lett a kivánság, hogy a királyi várpalota kibővittessék.

A főudvarmesteri hivatal megállapitotta a szükséges helyiségeket és Tisza Kálmán miniszterelnök megbizta Ybl Miklóst a tervek elkészitésével. Az akkori programm szerint a koronás vendégek és kisérőik, a trónörökös és trónörökösné részére lakosztályokról, továbbá a főudvarmester és udvari méltóságok számára helyiségekről, valamint nagyobb hivatalos és gazdasági épületekről kellett gondoskodni.

Ybl különböző kisérletek után a vár keleti irányban való kiképezését választotta; ebből az alapideából kiindulva, számos vázlat jött létre, valamennyi igen érdekes tanulmány a nehéz feladat megoldására, — mig végre ezen vázlatok egyikének elfogadásával a tulajdonképpeni tervekhez lehetett látni. A munka nehézségei még csak most kezdődtek. Már magában véve az a körülmény, hogy a régi várpalota érintetlenül volt hagyandó, sőt az uj palota stylusában és architektonikus elrendezésekben, mint például az emeletek magassága, a régi palota volt irányadó, megkötötte a mester kezét. Ehhez járultak aztán még a rendkivüli nehéz talajviszonyok.

A várkastély keleti udvara oly kicsi volt, hogy oda a tervezett uj palota nem fért volna, emiatt egy mesterséges alapot kellett teremteni, még pedig a Várhegy lejtőjéről emelkedő falazat által.

Továbbá, miután a Ráczvároshoz vezető nyilvános utcza a királyi vár udvarán vezetett keresztül, amely állapot nem volt föntartható, a Várhegy Krisztinavárosi oldalán a Vár kerület részére egy uj közlekedési vonalról kellett gondoskodni.

Mindezen faktorok befolyással voltak a tervezet elkészitésénél és határokat szabtak, melyeket nem volt szabad tullépni. Ezen faktorok ismerete azonban még csak fokozza azt a föltétlen elismerést, melylyel Ybl mesternek ezen nehéz körülmények között is nagyszerüen megoldott feladatáért adózunk.

Az épitkezés kezdeténél azonban nem a királyi palota kibővitése volt a főczél — ezt későbbre tartogatták, — hanem a munka kizárólagosan a támés terrasse-falazatok felállitására szoritkozott — mint ami a Vár-kerületbe vezető utcza kiépitéséhez feltétlenül szükségeltetett.

Az 1890-ben Ybl Miklóssal kötött szerződés csakis ezekre a falakra vonatkozik, melyek 2,520.000 koronás költségelőirányzattal, 4 esztendőn belül voltak felépitendők.

Az első évben a földmunka és a támfalak alapbetonirozásának egy része készült el. A következő esztendőben, 1891. január 22-én Ybl Miklós mesterünk és szeretett barátunk örökre eltávozott körünkből. Nagyszerü müvét, amelynek élete javát. müvészi tehetségét és egész tudását szentelte, alig hogy megkezdhette és még csak azt a reményt se vihette magával sirjába, hogy ez a palota valaha fölépül, mert a munka megkezdésekor, az akkor uralkodó viszonyok közt csak a támfalak épitése volt biztositva.

Munkakedvével azonban bizott a jövőben a fölmerülő nehézségek és bizonytalan kilátások nem bénitották meg munkakedvét és szakadatlanul, utolsó leheletéig dolgozott két kedvencz müvén, a Szent István-bazilikán és a kiralyi várpalotán. Utóbbihoz Ybl csak a Krisztina-városi szárny tervét készitette el, amely már azért is szükséges volt, mert a keleti támfal ezen palotarész alapjául szolgált volna.

(Folytatjuk.)

Hirek a városházáról.

—

Budapest egészségügye. A székesfőváros közegészségi szolgálatában álló szakférfiak egyike, dr. *Feleki* Sándor kerületi tisztiorvos nagy elismerésre méltó munkát végzett. Összegyüjtötte és sajtó alá rendezte Budapest egészségügyére vonatkozó törvényeket, miniszteri s egyéb hatósági rendeleteket, melyek Buda és Pest egy fővárossá történt egyesitése óta az 1903. év végéig keletkeztek és elvi jelentőséggel birnak. Hézagpótló mű ez, mely segédkönyvül fog szolgálni nemcsak a közegészségügy szolgálatában álló különféle közegeknek, hanem a nagyközönség köréből is számos érdekelteknek; igy p. o. gyógyintézetekrek, orvosoknak, gyógyszerészeknek stb. Azonkivül a több évi kutatás és gyüjtés eredményét képező munka hü képét adja a közegészség érdekében a hatóságok részéről kifejtett fokozatos, serény müködésnek, mely által Budapest közegészség tekintetében Európa első városai közé emelkedett. A munka anyagát szerző az 1876. évi XIV. t.-cz. egyes fejezetei szerint csoportositotta és az egyes rendeletek keresését nagyon megkönnyiti a tartalomjegyzéken kivül bő tárgymutató, melyet azonfelül még az év- és rendeletszámokat mutató jegyzék egészit ki. A mi a szorgos és lelkiismeretes utánjárás daczára esetleg mégis kimaradt volna, ezt a szerző pótfüzetekben fogja kiegésziteni, melyek minden év január havában fognak megjelenni. Az 540 oldalra terjedő vaskos kötetet, melynek tartalmát és összeállitását dr. *Schermann* Adolf tiszti főorvos átnézte, a székesfőváros közönsége adta ki és a házinyomda végezte annak tetszetős kiállitását.

Vásárcsarnok a közraktárakban. A központi vásárcsarnok kibővitésére irányuló tárgyalások során felmerült az az idea, nem-e volna lehetséges vásárcsarnoki czélokra felhasználni a közraktárak néhány helyiségét? A tanács elhatározta, hogy tárgyalásokba bocsátkozik a leszámitoló- és pénzváltó-bankkal. Felkéri mindenekelőtt, nyilatkozzék arra nézve, hozzájárul e a tervezéshez, s ha igen, mily feltételek mellett hajlandó vásárcsarnoki czélra helyiségeket bocsátani a főváros rendelkezésére.

Szokvány vagy élősuly? Régi panasz, hogy a kőbányai sertésvásáron még mindig üzánsz szerint történik az adás-vétel. A budapesti hentesek kérelmére a tanács egy izben már felirt a földmüvelési s kereskedelmi kormányhoz s arra kérte, hogy a helytelen állapotnak vessen véget s hozza be a kőbányai piaczon is az élősuly szerint való adás-vételt. Miután azonban e felterjesztésére nem kapott választ, a tanács elhatározta, hogy ujból felir a kereskedelmi miniszterhez s tudtára adja, hogyha a kormány nem tesz eleget e kérelemnek, ugy képtelen lesz a budapesti piaczon fentartani az élősulyban való eladást.

Uj sugárut. Kugler Mihály mérnök évekkel ezelőtt tervet terjesztett a főváros elé egy uj sugárut létesitése tárgyában. Ugy tervezte a sugárutat, hogy az a lánczhidtól a bazilikáig s onnét az operáig terjedjen. Annak idején Kugler terve nem vétetett figyelembe. Most, hogy a Ferencz József-téren lebontják a „Gresham“ palotát. — amely a sugárut létesitésének utjában állott — Kugler alkalomszerünek látja tervének ujból szőnyegre való hozatalát. Beadványt intézett a tanácshoz az uj sugárut létesitése érdekében s kéri, hogy terve tanulmányoztassék. Számitása szerint a szabályozás nem kivánna nagy áldozatokat, mert a Zrinyi-utcza felhagyásával, helyesebben az uj szabályozásnál leendő felhasználásával a háztelkek értéke annyira emelkednék, hogy a költségek nagy része megtérülne. A tanács véleményezés czéljából kiadta Kugler Mihály terveit a mérnöki hivatalnak.

Iskolás leányok veszedelme. Sulyos természetü panaszok foglalkoztatják a VII. kerületi iskolaszéket, melyek méltán aggodalomba ejthetik ama szülőket, akiknek iskolába járó leánygyermekei vannak. Több szülő elpanaszolta, hogy az Aréna-uti elemi és polgári iskola tájékán ismeretlen férfiak megszólitják a leánygyermekeket s mindenféle igéretekkel magukkal akarják őket csábitani. Az iskola közvetetlen közelében van ugyan rendőrőrszem, de annak kisebb nagyobb gondja annál, hogy kissé az iskolás gyermekekre is felügyeljen. A panaszos szülők arra kérték az iskolaszéket, hasson oda a tanácsnál s a főkapitányságnál, hogy minden iskola közelében rendőr legyen, a kinek szigoru kötelességévé tétessék az aféle gyanus alakok szemmel tartása. Nem minden szülő van abban a helyzetben, hogy leányát kiséret mellett küldhesse iskolába s igy örökösen rettegnie kell attól, hogy valami szerencsétlenség éri gyermekét.

A kőbányai vizvezeték. A kőbányai magasan fekvő részek vizszolgáltatása tárgyában a vizmüigazgatóság javasolta a tanácsnak, hogy csakis vizmüóra mellett adjon vizet. E részeken a fővárosnak tetemesen nagyobbak az önköltségei s igy — miután a vizvezetéki szabályrendelet szerint a vizet drágábban számitani nem szabad — a fővárosnak ily uton kell megvédenie az érdekeit. A tanács illetékes ügyosztálya a vizmüigazgatóság javaslata értelmében tesz előterjesztést a tanácsnak.

Müvészeti és kertészeti kiállitás. A képzőmüvészeti társulat tavaszi tárlatával kapcsolatban rendezendő kiállitás ügyében a főváros s a társulat kiküldöttjei a következő megállapodásra jöttek: A kertészeti kiállitás az április 1-én megnyiló tavaszi tárlat két utolsó hetében tartatik meg. Kezdődik május 3-án s tart a tárlat bezártáig. A mücsarnok körül jókora terület elkerittetik a kiállitás czéljaira s azon ideiglenes fedett helyiség épül a kényesebb növények számára. Ezt az elzárt helyiséget a mücsarnok hátsó részéhez csatolják s abban elhelyezik a főváros európai hirü azalea-csoportját, továbbá az ausztráliai virágzó növényeket, a pálma csoportokat s a különböző egyéb melegházi növényeket. A szabadon levő területre kirakják a babérfákat s mindama növényeket, melyek a hövösebb időnek is ellentállanak. A kiállitás területén büffé is lesz s ezenkivül mindennap katonazene.

A Csik-árok ujabb áradása. A Csik-árok megint bajt okozott a partmenti telektulajdonosoknak. A mult héten számos telket elöntött s ekkor hatóságilag azt konstatálták, hogy az áradást tulajdonképpen a jégtermelők idézték elő. Hirtelen bocsátották ki jégtermelő telepeikről a vizet, melyet a különben is megduzzadt patak nem birt levezetni. Nehány telep zsilipjének az eltávolitása után a viz csakhamar visszatért a rendes medrébe. E hó 16-án azonban ujabb áradás történt s a veszélyeztetett telkek ismét viz alatt állanak. Az érdekelt telektulajdonosok nevében Sümegi Vilmos fővárosi bizottsági tag felkereste a polgármestert és Heuffel középitési igazgatót s a Csik-árok mielőbbi rendezését kérte, mert a bajok csakis az árok végleges rendezése után szünhetnek meg.

KÖZGAZDASÁG.

A Hazai Bank Részvénytársaság e hó 18-án tartotta ez évi rendes közgyülését báró *Dániel* Ernő elnöklésével. A lefolyt év tiszta nyeresége 761,659 korona 98 fillér, a mi a részvénytőke 8·256 százalékos kamatozásának felel meg. A lefolyt évben elért eredmény 43 421 korona 89 fillérrel kedvezőbb az előző év eredményénél. Az összes forgalom ismét jelentékenyen emelkedett 4.673.553,874 korona 40 fil.-re rugott, tisztán a készpénzforgalom 1,257.928.741 korona 14 fillér volt. — A váltóleszámitoló üzletben 445,138.594 korona 72 fillér forgalmat értek el, az előző évi 408.406.271 korona 91 fillérrel szemben. A leszámitolt váltók összege 139.563.825 korona 82 fillér. (Az előző évben 128,680.713 korona 48 fillér.) Résztvett az intézet a Budapest székesfőváros négy és fél százalékos kölcsönkötvényei konvertálásának a keresztülvitelében s egyéb vállalatokban és szindikátusokban. Javasolja az igazgatóság, hogy a tiszta nyereségből, a javadalmazások leirása után, a szelvényeket 10 koronával váltsák be. A közgyülés a jelentést tudomásul vette, a felmentést megadta s a választások megejtése után, Unger Alajos inditványára köszönetet mondott a vezetőségnek s a tisztikarnak az elért eredményekért.

A **Magyar Takarékpénztárak Központi Jelzálogbankja** mint részvénytársaság e hó 20-án tartott ülésén megállapitotta az intézet 1903. évi mérlegét. Az intézet tiszta nyeresége 614 059·38 K. Az igazgatóság márczius hó 9-én tartandó közgyülésen azt a javaslatot szándékozik előterjeszteni, hogy az alapszabályszerü jutalékok levonása után 440.000 korona fizettessék ki a részvényeseknek $5\frac{1}{2}\%$-os osztalék gyanánt, 80.000 korona (1%) a rendes tartalékalaphoz, 20.000 korona az árfolyamkülömbözeti tartalékalaphoz, 20 000 korona a nyugdijalaphoz csatoltassék és 19.699 korona 21 fillér pedig uj számlára vitessék át. Forgalomban volt az intézet kibocsátmányaiból 72 302.100 korona záloglevél és 17.983.200 korona községi czimlet. A jutalékszámla összege szemben az előző évi 439.946 koronával 513.407 korona.

A Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó-Bank igazgatósága minapi ülésében megállapitotta a bank 1903. évi üzleti zárszámadását. Az előterjesztett mérleg-, nyereség- és veszteség-számla az 1902. évi 197.775 40 koronányi áthozatallal együtt — a különféle levonások után — 2,175.843·30 korona

tiszta nyereséget mutat, ami a 30,000.0.0 koronányi befizetett tőke 7¼%-nyi kamatozásának felel meg. Az igazgatóság elhatározta, hogy a folyó évi márczius hó 10-én tartandó közgyülésén azt fogja javaslatba hozni, hogy a 400 K. n. é. részvények után az előző évi 22 K. helyett 24 korona, azaz 6% fizettessék osztalékul. Az igazgatósági tantiémek, levonások, továbbá a tartalékalapnak 100.000 koronányi és a nyugdijalapnak 20.000 koronányi dotációja után fenmaradó 208.036·51 K. uj számlára lesz elővitelezendő. Az intézeti ház értékéből a mérlegben 50.000 K. iratott le. A megelőző 1902-iki üzletévben a tiszta nyereség elővitellel együtt 2,002.737·03 K. volt, tehát az 1903-iki tiszta nyereség 173.106·17 K.-val nagyobb. A bankosztály folyóüzletében az eredmények nem térnek el lényegesen az előző évektől. Az értékpapir- és szindikátusi üzletek, valamint a jelzálogüzlet a lefolyt évben kedvező eredményt adtak. — Az áruosztály minden ága beható mivelés folytán teljesen kielégitő eredményeket mutat fel. Az évek folyamán alapitott valamennyi vállalat kedvező fejlődése mellett igen jó eredményeket adott. A fővárosi közraktárak forgalma a gabonaüzlet mostoha viszonyai miatt az év első felében igen gyenge volt; a helyzet jelentékenyebben csak ősz felé javult. A szindikátusok közül lebonyolittattak az 1902. évi nagy magyar konverzióból, valamint a 32.000,000·— magyar koronajáradékszindikátusban birt részesedés; továbbá a magyar jelzáloghitelbank és a magyar folyam- és tengerhajózási részvények szindikátusa. A lefolyt üzletben résztvett még a bank a 25 millió Magyar Agrár- és Járadékbank 4%-os vasuti járadékkötvény átvételére alakult szindikátusban. A tartalék-alap 100.000 K.-val fog növeltetni, mig az áruosztály külön tartalékalapja 71.960·27 K.-val emelkedik, ugy, hogy ezáltal a bank összes tartalék-alapjai 6,282.887·42 K.-ra rugnak, amely a részvénytőke 21%-ának felel meg. A betétállomány a fiókok tekintetbevételével az év végén 61.000.000 K. volt. Az évi összforgalom tulhaladta a 6¼ milliárd koronát.

MEGHIVÓ

a Központi gáz és villamossági részv.-társaságnak

1904. évi február hó 27-én délután 5 órakor V. ker., Akadémia-utcza 13. szám alatti hivatalos helyiségében tartandó

rendkivüli közgyülésére.

NAPIREND:

Az alapszabályok módositása.

☛ Az ezen rendkivüli közgyülésen résztvenni kivánó részvényesek felhivatnak, hogy részvényeiket és ezeknek még esedékessé nem vált szelvényeit a társasági alapszabályok 13. §-a értelmében 3 nappal a közgyülés előtt a Központi gáz és villamossági részvénytársaság főpénztáránál, Budapesten, V. kerület, Akadémia-utcza 13. szám alatt letétbe helyezzék.

Az igazgatóság.

Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület.

Hirdetmény.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület részvényeseinek 1904. februárius 2-án tartott közgyülése elhatározta, hogy az egyesület részvénytőkéje

2500 drb. uj részvény kibocsátása által 10.000,000 K-ról 15.000,000 K-ra fölemeltessék

és ezen

2500 drb. uj részvényre

a régi részvények birtokosainak **elővételi jogot biztositott** a következő feltételek alatt:

1. Minden **két régi részvény** alapján **3000 K. befizetése mellett egy egész uj részvény** és

2. minden **egy régi részvény** alapján **1500 K. befizetése mellett egy fél uj részvényről szóló ideiglenes jogosultsági jegy** vehető át.

Az elővételi jog **f. é. márczius 1-től f. é. október hó 1-éig** akképen gyakorolható, hogy ezen határidőn belül az átvételi jog alapját képező **régi részvények** az egyesület főpénztáránál (IV., Egyetem-utcza 2., vagy Reáltanoda-utcza 1—3. sz.) szelvényiv nélkül **lebélyegzés végett bemutatandók.**

A megfelelő befizetések az egyesület főpénztáránál szintén **f. é. márczius 1-től f. é. október 1-éig akár egyszerre, akár tetszés szerinti részletekben, minden esetben az 1904 januárius 1-től a befizetés napjáig járó 5%-os kamattal együtt eszközlendők.**

Azok a részvények, illetve fél részvényekről szóló ideiglenes jogosultsági jegyek, a melyekre a fent kitüzött határidőn belül vagy az elővételi jog nem gyakoroltatott, vagy a kibocsátási ár a kikötött kamatokkal együtt teljesen be nem fizettetett, a kitüzött határidő elteltével **az egyesület által szabad kézből eladatnak** és az azokért a tőzsdeileg igazolt értékesités alapján befolyt összeg a befizetési ár, illetve a befizetési ár be nem fizetett részének és kikötött kamatainak levonása után **az illető részvénybirtokosok javára birói letétbe helyeztetik.**

Az uj részvények és a fél részvényekről szóló ideiglenes jogosultsági jegyek az **1904. évi üzleti eredményben megfelelően részesednek.**

A fél uj részvényekről szóló jogosultsági jegyek 1906. februárius 28-ig egyesitendők és amennyiben az egyesités ezen határnapig meg nem történnék, 1906. márczius 1-én **az egyesités végett be nem nyujtott jogosultsági jegyek érvénytelenekké válnak és birtokosaik javára azon összeg, mely ezen jogosultsági jegyek számának megfelelően kiállitott egész részvények tőzsdeileg igazolt értékesitéséből befolyt, birói letétbe helyeztetik.**

Az uj részvények a jogositottak által kivánt tetszésszerinti névre állittatnak ki minden dij vagy illeték fizetése nélkül.

Budapest, 1904. februárius 19-én.

Az igazgatóság.

Meghivás

a Magyar leszámitoló és pénzváltó banknak

1904. márczius 10-én délelőtt 11½ órakor saját helyiségeiben (Dorottya-u. 6. szám) tartandó

XXXIV. rendes közgyülésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése az 1903-i üzletévről.
2. Az 1903 i számadás és mérleg előterjesztése és az igazgatóságnak a nyereség felosztására vonatkozó inditványa.
3. A felügyelő-bizottság jelentése az igazgatóság által előterjesztett évi számadás és mérlegről, valamint a nyereség felosztását illetőleg tett inditványok megvizsgálásáról.
4. Ezen tárgyak, nemkülönben az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény feletti határozat.
5. A felügyelő-bizottság megválasztása.

☞ Azon részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni kivánnak, felhivatnak, hogy az alapszabályok 17. §-a értelmében részvényeiket a még le nem járt szelvényekkel együtt legkésőbb folyó évi márczius hó 7-ig a társaságnál Budapesten, vagy az Unionbanknál Bécsben letéteményezzék.

A megvizsgált mérleg és az erre vonatkozó felügyelő-bizottsági jelentés 1904 évi márczius hó 1-től kezdve a társaság helyiségeiben a t. részvényesek rendelkezésére áll.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenczeiákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. márczius 3. 9. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Villamos uzsora.

Hát ez mi? Eddig ismertük a takarékszövetkezetek uzsoráját — állami engedély mellett. A házbéruzsorát és a kenyéruzsorát — municzipiális támogatás mellett. Van továbbá tudomásunk arról az uzsoráról is, melyet a közuti vasut a publikumon és a gázgyár a légszeszfogyasztókon gyakorol. A villamos uzsora azonban ujdonság. Látszik, hogy haladunk a korral, mely uj területeket tár fel nemcsak a tudomány és technikai vivmányok, hanem a másokat kiszipolyozni akarók számára is.

Egy pörből, mely a bíróság előtt folyt le, tudtuk meg, hogy van egy villamossági üzemet folytató vállalat Budapesten, amely ugy gondolkodik: ha szabad Jellinek Henrikéknek kiuzsorázni a publikumot és fittyet hányni a fővárossal kötött szerződésre, ha ezeket nem sujtja le se a közmegvetés, se a törvényhatóság megtorló keze, hanem vigan gyarapodnak, sőt nemesi kitüntetésekhez és mindenfajta diszállásokhoz jutnak: miért ne cselekednénk mi is igy? Az antik görög világ is csak az ügyetlen tolvajokat vetette meg. A fődolog tehát ügyesen manipulálni.

Az a tiszteletreméltó vállalat, amely ily elvek szerint folytatta tevékenységét, a magyar villamos részvénytársulat. Tevékenységének egyik momentuma azonban nem maradt véka alatt. A bíróság kideritette, hogy a társulat egy félnek olyan órával mérte a villamos áramot, mely csekélyke 31 százalékkal mutatott többet a fogyasztott mennyiségnél. Talán fölösleges is mondani, hogy az ármányos óra tévedése az illető félnek vagy nyolczezer korona kiadási többletet okozott. A magyar biróságok még nem elég modernek ahhoz, hogy a genialitást méltányolni tudják. A helyett, hogy gratuláltak volna a társulatnak a pompás szerkezetü árammérő órához, elmarasztalták kártérités megfizetésére.

Annyi bizonyos, hogy ezeket a birákat, ha nyugalomba fognak vonulni, a villamos részvénytársulat nem választja be se az igazgatóságba, se a felügyelő-bizottságba.

A tisztelt olvasó azonban ezek után mégis kérdezheti: mi köze van neki ehhez az ügyhöz és mit ütjük mi az orrunkat minden privát dologba.

Bocsánat! Tévedni méltóztatik. Ez az ügy nem analog azzal, ha önt vagy engemet a szénkereskedő megkárosit, 100 kilo szén helyett csak 75-öt rakván a zsákba. Mert a szenes magánember, a villamos részvénytársulat ellenben a fővárostól monopoliumot élvező vállalat. Tehát a fővárosnak joga és kötelessége őt ellenőrizni, hogy a közönség, mely a hatósági engedély alapján bizalmat táplál a vállalat iránt, megkárositásnak kitéve ne legyen. Annál inkább kötelessége az ellenőrzés, mert a szenest, a fűszerest és a milimárit becsukják vagy megbirságolják, ha efajta manipuláczión rajta éretik, a monopoliumos társulat ellenben nem hurczolható az elüljáróság elé. Vele pörösködni muszáj, sok lótás-futással és tetemes ügyvédi költségekkel.

A főváros tanácsa, amely annyi sok minden fölött szemet huny, a villamos társulat panamáját még sem hagyhatja észrevétlenül. Elvégre kell tenni valamit a decorum kedvéért is, mert a közönség azt találná hinni, hogy nem annyira lusta és lágyszivü férfiak, mint inkább baksis lovagok kezébe van letéve a főváros polgárainak jóléte.

Lépjen föl a tanács, most az egyszer legalább, erélyesen. Vizsgáltassa meg a villamos részvénytársulat összes árammérő óráit, s ha rájön, hogy a felek meg vannak kárositva, bontsa fel a vállalattal kötött szerződését.

Ezt követeli, még egyszer mondom, a saját reputácziója.

Jellinek Henrik levelei.

III.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Azt szokták mondani: a nagy szellemek mind hiuk. Czáfolatul itt vagyok én, akiben semmi hiuság nem lakozik. Széll Kálmán bizonyára megneheztel, ha meghallotta volna, hogy anti-Adonisznak nevezik a ballethez tartozó körökben, én ellenben nyájasan mosolygok, amikor fitos orru kis barátném fülembe sugja: „Pápaszemes vén majmom.“ Nekem nem kell a tömeg tapsa sem. Ha akarnám, könyomatos barátaim révén világgá kürtölhetném, hogy olyan zseniális érvágásokat senki sem tud eszközölni a börzén, mint uri magam, de én szerényen megelégszem azzal, hogy *Gál* Károly barátom (társaságunk főkönyvelője) négyszem közt a vállamra üt, mondván: „Öreg czápa, ezt megint jól csináltad.“

So bin ich Mutter! mint a hirneves madame *N'y touche* irja a „Nebántsvirág“ czimü klasszikus tragédiában. Ilyen voltam, vagyok és leszek. Ennek daczára mégis örömmel tölt el, hogy önhöz intézett leveleim köztetszést keltettek. Hüséges szolgámtól, Borostól tudom, hogy alkalmazott társaim szinte falják prózámat. El is határoztam, hogy érdeklődésüket meghálálandó, összegyüjtött nyilt leveleimet csinos füzetben ujévi remuneráczió gyanánt szét fogom közöttük osztani. Ha az ember nagylelkünek és gavallérnak született, mindhalálig az marad.

Annyi a megirni valóm, hogy hamarjában azt sem tudom, melyikkel kezdjem. Az események egymás hátán startolnak, amint a szellemes Irsai Náczi hangoztatja.

A publikum persze legfontosabbnak tartja a tisztviselők gyülésezéseit a kedvezményes bérletjegyek és a tarifamérséklés dolgában. Hát csak gyülésezzenek. Nekem abszolute semmi kedvem nincs elősegiteni a tisztviselők könnyelmü életmódját. Már pedig ha olcsóbban adjuk nekik a bérletjegyeket, több fölösleges pénzük marad s akkor többet kártyáznak és orfeumoznak. Ezt én nem veszem a lelkemre. Én nem csak alkalmazott társaim jólétét tartom szem előtt, hanem minden felebarátomét. Üzenem tehát Kasics Péternek és a többi rendforgatónak, hogy tőlünk hasztalan várják bünös és könnyelmü törekvésük figyelembevételét. A viteldij változatlan marad, irjon bár száz Esti levelet *Tóth* Béla, akinek notorius könnyelmüségét eléggé illusztrálja az, hogy nincs egyetlenegy közuti részvénye és szabadjegyet sem kért, pedig adtunk volna neki.

De nem fogok szabadjegyet adatni annak a Rákos-Szent-Mihályon lakó zsurnalisztának, aki föl mert szólalni, hogy miért nem adnak ki az állomáson jegyeket s miért kell a Rákos-Szent-Mihályról bemenő utasnak 70 fillért fizetni, holott a Budapesten kiadott tour-retour jegy ára mindössze negyven krajczár? Ez az ember, ugy látszik, nem lát tovább az orránál. Mert ha volna eszének perspektivája (ezt a szép kifejezést Gál Károly barátomtól annektáltam), magától is rájöhetne, hogy mily helyesen cselekszünk, amikor az általa fölpanaszolt módon járunk el. De ismert nagylelküségemnél fogva szolgálok neki felvilágositással.

A szentmihályi állomáson van egy bakterünk, aki szabad óráiban csirkét tenyészt és a földjét kapálja.

Ha mi ennek az iparkodó, derék embernek kötelességévé tennők, hogy a pénztárhoz ülve egész nap várja az utasokat: el kellene hanyagolnia a baromfietetést és a krumplikapálást. Szóval kára volna. Hát kérdem: nem lelketlenség volna tőlünk öntudatosan kárt okozni egyik alkalmazott társunknak? Nem jogosan vádolhatnának összes alkalmazott társaink, hogy érdekeik ellen cselekszünk?

De aztán mire való is lenne jegyeket kiadni Szent-Mihályon? Szokjanak az ottlakók rendhez. Vegyék meg a füzetjegyet vagy a tour-retour kártyát a budapesti állomáson. A rend a dolgok lelke, mint Jim Morgan, a hires görög bölcs mondotta.

Mi nem nyerészkedésből adatjuk a kalauzok által 35 krajczárért az egy utazásra szóló jegyet, hanem kizárólag csak azért, hogy a szentmihályiak rendszeretőkké váljanak.

Meg is fogom ezt értetni Hieronymivel, akihez az az ujságiró appellálni akar.

A többi ügyekről majd a következő levelemben nyilatkozom. *Gál* Károly barátom már napok óta könyörög, eszközölném ki önnél, tisztelt szerkesztő ur, hogy az ő prózája is felvétessék az ujságba. Még gondolkodom a kérésén. Hátha ő ily módon népszerübbé válik nálam? Két levele már

készen is van. Az egyik ezzel a czimmel: „A tőzsde, a közuti és a demokráczia.“ A másik: „Hogyan lettem én kapitalista és háziur.“ Majd meglássuk, érdemes-e a nyomdafestékre?

Budapest, III/4.

Szives üdvözlettel

haraszti *Jellinek Henrik*,
elnök-igazgató.

Munkásjóléti kiállitás.

Ha nem csalódunk, a főváros törvényhatóságának számtalan bizottságai közt van egy, melynek feladata volna a munkások helyzetére és jólétére vonatkozó tanulmányokat végezni. Mialatt nálunk még a munkásotthonok ügye is vajudik, holott megfelelő pénzösszeg áll rendelkezésre, addig Németországban már megteremtették a munkásjóléti kiállitást. Azt hisszük, hogy nemcsak a fent emlitett bizottságnak, hanem olvasóinknak is hasznos szolgálatot teszünk e kiállitás alábbi ismertetésével.

Berlin - Charlottenburgban, a Frauenhoffer-Strasseban áll a külsejére nézve is tetszetős és hatalmas épületkomplexsus, mely tisztán a kiállitás czéljaira szolgál. A telek ára és az épitkezési költségek 1.043,000 márkára rugtak. Az évi budget 70,000 márka.

Az igazgatósági épületben van az irodai helyiségeken kivül a monteur lakása. Az emeleten a könyvtár és a tuberkulózis muzeum van elhelyezve. Van ezeken kivül egy tágas tánczterem is 196 ülőhelylyel, a hol időszakonként arra hivatott szakférfiak a munkáshygienia minden kérdésébe vágó előadásokat tartanak. A kiállitás esti 9 óráig van nyitva, tehát a munkások látogathatják — munkájuk végeztével — hétköznapokon is. A kiállitott tárgyak után nem kell térhelyet fizetni.

A kiállitás két nagy csoportra oszlik. Az első csoport magában foglalja az iparegészségügyre és az ezzel szoros kapcsolatban álló általános szocziális hygieniára vonatkozó dolgokat, a második csoportban a balesetek elhárítására való mindenféle védőkészülékek vannak kiállitva.

Az első csoportban figyelemreméltó azoknak az intézkedéseknek a bemutatása, melyek a mühelyek levegőjének tisztántartására szolgálnak. Itt a tudományos eszközök és készülékek egész sorozata látható, melyekkel a mühelyek levegőjének az ipar által produkált és az egészséget veszélyeztető gázok meg porszemek kimutathatók. Különösen érdekes dr. *Sonnenfeld* kiállitása, ki különféle foglalkozásu, elhalt munkások tüdejét — természetes mivoltukban, borszeszben konzerválva — mutatja be. Elég ezekre a praeparatumokra csak egy pillantást vetnünk, hogy megtudjuk, minő nagymérvü elváltozásokat hozhatnak a belehelt porszemcsék a tüdőkben létre.

Ugyanezen osztályban vannak kiállitva és láthatók a módszerek és eszközök, melyek a munkást a por belélegzésétől védik és a mühely levegőjét lehetőleg pormentessé teszi. Láthatók a *respiratorok* minden fajtája, melyeket a munkás szája elé köt, a belélegzett levegő ezeken átáramolva mintegy meg lesz szürve, amennyiben a levegőben foglalt porszemcséket a respirátor nem bocsátja keresztül és igy azok nem jutnak a légutakba, egyes fajta ilyen respiratorok az orr nyilásait is védik, mások az arczot is belevonják stb.

Itt vannak az *aspirácziós* készülékek, melyek a port a mühelyből mintegy kiszivják, olyanok is találhatók, melyek a port keletkezése helyéről szivják ki, igy a por a mühely levegőjébe nem is juthat, másféle eszközök viszont nedvesités által akadályozzák meg a por felszállását. A ventillátorok, szellőző, fütő, fütő-szellőző készülékek egész sorozatát és fajtáját meglelhetjük itt.

Egy másik csoportban a *fertőző betegségekre* vonatkozó minden tudnivalót megtalálhatunk. A tuberkulózis, lépfene, takonykór stb. baczillusainak kulturája, nemkülönben az általok okozott és az egyes szervekben mutatkozó eltérések ugy vannak érzékitve, illusztrálva, hogy a laikus néző is nagyon sok tanulságot merithet belőle és fogalmat alkothat magának ezáltal a betegségek természetéről. Különösen gazdag látnivalókban a tuberkulózis csoport. Grafikus táblázatok, melyek a tüdővész terjedését más járványokkal összehasonlitva mutatják meg, maga a beteg tüdő — a kór előre-haladottságának minden stádiumában, egyéb a gümőkórban megbetegedett szervek, a baczillusoknak mikroskopikus rajzokról vett — természetesen nagyitott — fotografiai stb. egyaránt megtalálhatók.

A munkások tisztálkodására vonatkozó praktikus mosdó-készülék, doucheok-fürdő-tervezetek' nemkülönbeu munkás-ruhatárak, konyhaberendezések, éttermek, ételszállitó eszközök stb. stb. nagy számban részben rajzban, részben természetes mivoltukban vannak kiállitva.

Az *élelmiszerek* csoportjában leleményes módon van a munkásosztály által leginkább fogyasztott tápszerek tápláló értéke feltüntetve. Számokban kifejezve látható, hogy 50 *f* áru bizonyos élelmiszer, mennyi zsirt, fehérjét, szénhydrátot és vizet tartalmaz, ugyancsak számokban kifejezve megtalálhatjuk azt is, hogy az emlitett fehérjéből, zsirból, szénhydrátból egy egészséges felnőtt munkás embernek mennyit kell naponta fogyasztani, hogy anyagcseréje egyensulyban maradjon. Már most összehasonlitás utján azonnal megtudhatja a legegyszerübb ember is, hogy melyik élelmiszer a legtáplálóbb. Munkáslakások tervei, továbbá kórházak rokkantak háza, könyvtárak, olvasótermek is minden elképzelhető alakban és nagyságban megtalálhatók.

A kiállitás másik főcsoportjában vannak a *balesetek elhárítására* szolgáló eszközök és készülékek.

**

Legnagyobbrészben magával a munkagéppel együtt, ugyhogy müködésben is láthatók. Az erre szükséges munkaerőt 4 nagy elektromotor szolgáltatja.

Minden eszköz és készülék mellett, annak tüzetes és kimeritő leirását is megtalálhatjuk, valamint a felügyelő személyzet is — csupa hozzáértő szakember — a legnagyobb szolgálatkészséggel szolgál a legkimeritőbb felvilágositással.

A vegyi gyárakban előfordulható égési, étetési sebeket okozó balesetek elháritására szolgáló ruházatok, arcz- és szemvédők, a villamáram fejlesztő gyárakban stb. a kezeket, lábakat védő keztyük és czipők, robbanások elkerülésére szolgáló a kazánokon, lokomotivokon alkalmazandó készülékek; robbanásmentes edények: benzin, aether, kloroform, petróleum eltartására; tartályok a dinamit, ekarit, lőpor, lőporgyapot eltartására, csatorna, kesszon; bányamunkásoknak és mindazoknak, kik romlott, az egészségre veszélyes légkörben dolgoznak, való burák a hozzátartozó légszivókkal stb. stb. olyan nagy számmal vannak itt kiállitva, hogy csupán neveik felemlitése is hasábokat töltene be.

Nem szükséges külön hangsulyozni, mennyi tanulságot merithet az ilyen kiállitás megtekintéséből a munkaadó és a munkás, de más mindenki is és hogy mennyire kivánatos volna nálunk is egy hasonló intézmény felállitása.

Látogatás egy napközi otthonban.

A Budapest mester-utczai községi iskolában alkalmam volt megtekinteni az ez évben szervezett napközi otthont. Az iskolaépületet magát dicsérnem fölösleges volna, hisz tudjuk, hogy a főváros tanácsa költséget nem kimélve palotákat emel a népnevelésnek, mindenkor szemmel tartva a hygienikus követelményeket.

Az iskola összes pinczehelyiségeit termekké alakitotta, melyek előtt hosszú, széles folyosó húzódik. Az összes helyiségek ki vannak kövezve, gázvilágitással s vizvezetékekkel ellátva. Két nagy konyhában igen nagy méretü tűzhelyeken fő a gyermekek ebédje. Egy-egy tűzhelyen három nagy üst van elhelyezve, melyek egyikében a leves, a másikban főzelék fő s a harmadikban a mosogatás s tisztogastáshoz szükséges viz melegittetik. A konyhákban példás rend és tisztaság honol s teljesen föl vannak szerelve a főzés minden kellékével. Közvetlen a konyhák mellett éléstárak vannak. amelyekben nap-nap mellett adományok útján szaporodik az élelmiszer s ugyancsak a konyhákból ajtó nyilik a folyosóra s az étkező szobákba, jobban mondva termekbe, mert igen nagy méretü helyiségek, melyek mindegyikét két-három kályha fűti. Hosszú asztalok viaszkos vászonnal bevonva, mellettük fehér fapadok várakoznak az éhező gyermekekre s hogy lábuk át ne fázzék, még erős szálú kókuszszőnyegről is gondoskodott a főváros tanácsa. — A levest, a főzeléket s húst mély, emaillirozott tányérokban kapják, a szerviszükhöz meg egy épp oly szinü kis pohár, továbbá kés, villa s kanál is tartozik.

Az izraeliták e czélra porczellán tálkát s csészét kapnak, számukra külön konyhán rituális módon főznek s külön teremben is étkeznek. Ezt az egyet nem tartom épen utánzásra méltónak, mert valamint a katonaságnál a különböző vallásúak egy helyiségben étkeznek, habár az ételük nem egy és ugyanazon üstben avagy módon lesz készitve, úgy azt a gyermekeknél is praktizálhatjuk; elejét vesszük ezzel az esetleg föltámadó irigységnek, midőn a gyermek ugyanis hall annak a más vallásúnak másfajta ételéről, azt mindenesetre jobbnak s kivánatosabbnak véli a magáénál, ha mindjárt nem is külömb.

Épen a déli órákban kerestem föl az étkező helyiséget s láttam azt a nagy karéj puha kenyeret, mely minden tányér mellett az érkezőre várakozott.

Déli harangszóra az intézmény vezetőnője, ki a bevételeket s kiadásokat ellenőrzi s a felügyeletet gyakorolja, — elindult kis kosztosaiért. Időközben az iskola tantestületének mintegy hat nőtagja kötényt kötve sietett a szakácsnőnek a tálalásban segédkezni; s mire a gyermeksereg a terembe tódult, már a nagy tálakban párolgó, jó illatú leves állt az asztalokon. Ki-ki elfoglalta helyét, mintegy húsz gyermek került egy asztalhoz, s akkor megkezdődött a leves kiosztása. Érdekes látvány volt az a sok kipirult arcz, csillogó szem, mohó tekintet. Mily türelmetlenséggel nyujtogatták tányérjaikat, hogy csak mielőbb levesükhez juthassanak! Egyik-másik zöldségért rimánkodott, ismét más sok tésztáért esedezett avagy több tiszta levesért, s az irgalmasság cselekedetét gyakorló hölgyek páratlan türelemmel igyekeztek valamennyinek kivánságára reagálni s azt kielégiteni. A leveskiosztás megtörténte után imára vezényeltek. Kétszáznál több üde gyermekhang csendült meg, magasztalva az Ég urát s azokat az irgalmas embereket, kiknek jóvoltából ma meleg ételhez juthattak.

Legmeginditóbb látvány volt az óvodások asztala. Oly cseppség is akadt köztük, ki még a kanalat sem tudta maga kezelni. Azok segitségére sietett az óvónő s a dada s úgy etették őket, mint anyamadár a fiókát.

Mily nyugodtan mehet ennek a cseppségnek az édes anyja a napi fárasztó, nehéz munka után, ha gyermekét ily jó kezekben tudja!

A főváros közegészsége.

A főváros közegészségi állapota, a főorvos most közzétett évi jelentése szerint, 1903-ban az egészségügyet első sorban befolyásoló halálozási és születési adatok figyelembe vételével kedvezőnek jelezhető, amennyiben a születési esetek a halálozásiakat 9154-el mulják felül.

Született 1903-ban 22652 egyén (a székesfővárosi statisztikai hivatal értesitése szerint ezen szám a bejegyzett születéseket tünteti fel, amely szám tehát, miután utólag is fordulnak elő bejegyzések, még változni fog) s elhalt fővárosi lakos 13498, mig 1902-ben született 23469 s elhalt 13351 egyén, kevesebb született tehát 1903-ban 817-el, azonban az általános halalozási szám csak 147-el emelkedett.

Megjegyzendő, hogy az 1903-ban előfordult halálozások száma (13498) kizárólag fővárosi lakásokból került ki s nem számittatott hozzá az utról jött és itt elhaltak száma (1561).

Ezen szám hozzászámitásával az összes halálozás 15059-re rug s ehhez képest az első esetben a halálozási coefficiens 1000 lakosra 17·07, mig az utóbbi esetben 19.04. (A szék. főv. statisztikai hivatal adatai szerint a szék. főváros lakossága 1903-ban 790.529.)

Megemlitendő, hogy mig az 1903-ban előfordult összes halálesetek számából az összes hevenyfertőző betegségben történt halálozásra 778 esik (5·7%), addig kizárólag tuberculosis halálozásra 2500 jut (18·5%), a mi annyit jelent, hogy mig az összes hevenyfertőző halálesetek száma az általános halálozásnak csak $^1/_{17}$-edét teszi, addig a tuberculosis-halálozás az összes halálozásnak már $^1/_5$-ére rug.

Szembeállitva ezen adatokkal az 1902. év idevonatkozó adatait, konstatálható, hogy az 1903. évi tuberculosis halálozás arányszáma tehát csökkent.

A hevenyragályos kórok közül a sulyosabb természetüek általában emelkedtek.

Emelkedett a vörheny; mig ugyanis 1902-ben előfordult 1884 betegedés, addig a lefolyt évben 3339 az emelkedés, tehát 1455. A vörheny terjedésének meggátlása szempontjából a kellő óvintézkedések megtétettek.

Emelkedést mutat a roncsoló toroklob és croup, az 1902. évi 1371 esettel szemben, 1903-ban 2175 esett áll az emelkedés tehát 804.

Hólyagos himlő megbetegedés 1903-ban a székesfőváros területén egyáltalában nem fordult elő.

Csökkent a kanyaró Mig ugyanis 1902-ben 8702 eset fordult elő, addig 1903-ban 5689; tehát 3013-al kevesebb.

A hökhurut 279 esettel csökkent; előfordult betegedés 1902-ben 856, az 1903. évben pedig 577.

A diphtéria és croup-nál a betegedési esetek számának emelkedése mellett a halálozási % is emelkedett. Az 1902. évben előfordult 1371 betegedési esettel szemben ugyanis 118 halálozás áll, a halálozási % 8·60; — 1903-ban pedig 2175 betegedésre 205 halálozás esik; a halálozási % tehát 9·4.

A gyógyszerum alkalmazásának eredményéről a szt. László-kórház osztályáról bekivánt jelentés szerint, nevezett kórházban 864 diphteriás beteget gyógykezeltek vérsavóval, tehát 383-al többet, mint az 1902. évben, kik közül gyógyult 746, vagyis az esetek 86·4%-a, s meghalt 118, vagyis az esetek 13·6%-a.

A gyermekek ápolása s nevezetesen a 7 évnél fiatalabb gyermekek orvosi kezelése általában kielégitőnek jelezhető.

Mulasztás történt 54 esetben (mult évben 46 esetben), az illető gyermeket orvosi segélyben nem részesitő hanyag szülők, illetőleg gyermektartók ellen mindannyiszor megindittatott a vizsgálat, melynek eredménye 10 esetben volt marasztaló s a többi esetben felmentő.

Az élelmi- és élvezeti szerek, italok, gyárak, pálinkamerések, valamint az egészségre veszélyesekké válható egyéb tárgyak, továbbá iskolák s végül a közhelyiségekre nézve előirt egészségügyi vizsgálatok a lefolyt évben is eszközöltettek, habár ez évben sem a megkivánt mértékben. Gyökeres javulás ezen a téren a már több izben sürgetett tápszertörvény életbe léptetésétől és akkor várható, ha az orvosi szakközegek a kerületekben is (ker. tiszti orvosok) megfelelő számban szaporittatni fognak.

A gyógyszertárak száma a lefolyt évben nem szaporodott. Az orvosok száma a mult évhez képest 1268-ról 1350-re emelkedett; a szülésznőké 973-ról 909-re csökkent.

Az egészségügy javitására, s az egészségügyi hiányoknak eloszlatására vonatkozólag felemlitendő, hogy az 1903. év folyamán megnyilt a huspárcló, s hogy a csatornahálózat összesen 18 utczában, 7 uton és 2 téren 9550 6 méter hosszuságban kiterjesztetett; hogy a Gellért-hegyi és kőbányai uj vizmedenczék elkészittettek, valamint hogy a vizvezeték 59 utczába bevezettetett s 2 uj park és 6 fasor létesittetett.

Városok jövedelme.

Tagadhatlan, hogy a közvagyon iránt hazánkban még nem viseltetnek azzal a gondossággal, mint pl. Angliában, ahol kiváltság és előjog gyanánt tekintik azt a szolgálatot, amelyet a társadalom előkelőségei a községeknek dijtalan teljesitenek.

Távol legyen tőlünk, hogy jogosultnak tartsuk azoknak szemrehányását, akik azzal állanak elő, mely szerint a községek, városok háztartásában azért nincs meg az egyensuly, mert a közvagyont Csáky szalmájának tekintik azok, akik kezelik.

Ez tulzás. A városok anyagi kára többnyire onnan ered, hogy a közgyülési határozatok nem mindig a lelkiismeret parancsa szerint titkon, függetlenül, hanem gyakran a befolyásolás, a kényszer hatása alatt keletkeznek.

A városok anyagi helyzetének javitása és az igazság érdekében Selmeczbánya város már régóta sürgeti azt, hogy a belügyminiszter ezentul ne adjon egyeseknek gyógyszertár-felállitási jogot, mely eszmével a többi városok nem is foglalkoztak.

Avagy miért nem valósul meg az országos közegészségügyi kongresszus határozata, mely egyhangulag kimondta, hogy a gyógyszertári jogokat ezentul vagy az állam, vagy a városok kapják, miután a közkórházak ellátásának költségeit ily uton részben fedezni lehetne, holott a magánegyénekuek adott gyógyszertárjogokból az országos betegápolási alap egy fillért sem lát.

Bizony nagy előny lenne a községekre, városokra, ha a gyógyszertárak jövedelmei a közpénztárba folynának be.

Budapesten van körülbelül 100 gyógyszertár amelyeknek átlagos tiszta évi jövedelmét 20.000 koronába számitva, (de van olyan is, amely 100.000 koronát is hoz), évente 2 millió koronát hozna be a fővárosnak.

A városok sokat foglalkoztak egyizben a kötelező városi tüzbiztositás kérdésével, de ez is nehezen valósul meg. Pedig a városok terhe, munkája már igen nagy. A városok tartják a tüzoltóságot, fizetik ennek költségeit, másrészről a lakosok fizetik a drága biztositási dijtételeket. Nem komikus dolog-e tehát, hogy a tüzoltóság fárad, a városok fizetnek és végre az ügynökök meg a társulatok látják mindennek hasznát.

Legvisszásabb a tüzoltóságok szerepe, mert természetszerüleg nekik kellene foglalkozni a tüzbiztositási felvételekkel és nem az ügynököknek. Igy az ügynöki dijak révén egy pár ezer koronához jutnának a tüzoltók, akik a felvételeknél mindjárt a tüzbiztonsági szemlét is megtarthatnák. S hogy sokkal éberebb volna a tüzrendészeti ellenőrzés, mint ma — az kétségtelen.

Különben nem csodálandó, hogy a városi tüzbiztositás kérdése nem dőlt el a városok javára még ma sem. Mert nem a fokozatos fejlesztést tüzte programmjául, de mindjárt azt, hogy a városok állitsanak fel tüzbiztositási pénzintézetet.

A tözsdebiróság heti krónikája.

Peres terméskövek.

február 20.

Hoffbauer és Lehner budapesti épitész czég a mult évben Kertész Antal gyöngyösi vállalkozótól 200 waggon nyers terméskövet vett, avval a kikötéssel, hogy Gyöngyösön senkitől mástól követ vásárolni joga nincs. Az esetben, ha a Hoffbauer és Lehner czég mástól is beszerezné a szükségleteit, köteles waggononkint 20 korona kártéritést fizetni Kertésznek. Kertész a szállitás befejezte után megtudta, hogy Hoffbauer és Lehner czég Pápay Mihály gyöngyösi lakostól is rendelt nagyobb kőszállitmányt, amire aztán pert inditott 5000 korona iránt a tözsdebiróságnál. A biróság mindkét fél meghallgatása után felperest elutasitotta keresetével azon indokolással, hogy itt nem kártéritésről, hanem burkolt kötbérről van szó, amely egy rendesen lefolytatott szállitásnál nem jogos.

A tözsde hivatalos árjegyzése.

A polgármester átiratban felhivta a budapesti áru- és értéktözsde tanácsát, hogy a naponta megjelenő hivatalos árjegyzéknek sajtórendőri szempontból való bejelentési végzését mutassa be. A tözsde tanácsa átiratában arról értesitette a polgármesteri hivatalt, hogy a végzést az irattárából előmutatni nem tudja, de a hivatalos jegyzék már 1864 év óta megjelenik, s az esetben, ha az eddig sajtórendőri szempontból a polgármesternél bejelentve nem volt, ugy azt most vegye tudomásul.

Üzlettársak harcza.

febr. 24.

Ma folytatta a tözsdebiróság Ullmann Emil elnöklete alatt Kassel Zsigmondnak, volt üzlettársa Guttmann Albert elleni két perének tárgyalását. A tárgyalás egész folyama alatt dr. Wittmann Mór, Kassel jogi képviselője keresetének helyessége mellett allegált, mig dr. Milós Gyula, Guttmann jogi képviselője pontról-pontra czáfolgatta felperes előterjesztéseit. A per tárgya t. i. a társas viszony felbontása, mert Kassel szerint Guttmann az üzlettársi hűséget gyakran megszegte. Itélethozatalra, a per nagy anyagára való tekintettel, még nem került sor.

A visszakövetelt nászajándék

febr. 25.

Massinger és Freund czég alatt két fiatal ember kis tőkével Fiumében kiviteli üzletet létesitett. A két czégtárs egyike Fiumében, a másik Budapesten gavalléroskodott és kisebb gondjuk is nagyobb volt annál, hogy az üzlettel is törődtek volna. Végre is nagyon természetesen tönkre jutottak. Messinger időközben megnősült és ezáltal valahogy rendezte a viszonyait olyannyira, hogy az üzletet megmenthette, mig Freud kivált a czégből. Több rendbeli elszámolás következett a két üzlettárs között, de békésen sehogysem tudtak megegyezni és Messinger 1600 korona iránt keresetet inditott Freund ellen a tözsdebiróságnál. A tárgyalás folyamán nagyon furcsa kis dolgok derültek ki, amennyiben Freund nem ismerte el a kereseti összeg fennállását egész terjedelmében, hanem abból, 1400 koronát levonatba kivánt hozni, oly czimen, hogy a Messingernek nászajándékul adott 400 koronát, visszakövetteli továbbá azon utazási költség felét, 1000 koronát, melyet Messinger nászutja alkalmából elköltött s amely nászut alatt az ő állitása szerint üzleti összeköttetéseket szerzett. A biróság a feleket egyezségre

hivta fel, ami meg is történt és alperes nem fizeti meg. Freund 500 koronát fizetett végkielégités fejében volt üzlettársának.

Elvi döntés a tőzsdén.

febr. 27.

Ujabban a felső birószágok — a kir. itélőtábla — az illetékesség vagylagos kikötése esetén az illetékességet leszállitják. A tőzsdebiróság ma erre azt az elvi jelentőségü döntést hozta, hogy a felek vagylagos illetékességi kikötéseinél mindenkor megállapitja az illetékességet, azzal az indokolással, hogy birószágot választani csak a felperesnek van joga.

Gróf Festetich Tasziló bérlői.

febr. 27.

Már több izben megirtuk, hogy Sauer Ignácz és Scherz Géza volt üzlettársak akik együtt bérelték ki gróf Festetich Tasziló csurgói birtokát, perben állanak egymással a társasviszony felbontása miatt. A régóta huzódó bonyolult ügyben mára volt kitüzve a tőzsdebiróság előtt az itélethirdetés. A felek azonban kérték az itélethirdetés felfüggesztését, abban a reményben, hogy köztük esetleg egyezség jöhet létre. A biróság a felek kérésének eleget tett.

Egy fizetésképtelen czég perei.

febr. 28.

A napokban nagy feltünést keltett kereskedő körökben a *Reich Jenő és társa* gabonakereskedő czég fizetésképtelensége. Ezt a helyzetet most a czég egyes hitelezői felhasználják és pert inditanak ellene. Ma is három tárgyalása volt a czégnek a tőzsdebiróság előtt. Mayer Mayer, Schnek Mózes és ifj. Holczer János inditott keresetet a fizetésképtelen czég ellen, mely tárgyalások mára voltak kitüzve. Dr. Kövér a Reich czég képviselője arra való hivatkozással, hogy a czég jelenleg rendezés alatt áll, kérte a tárgyalások elnapolását, mert a törvény értelmében, ha a biróság itéletet hoz, ugy kénytelen a czég maga ellen a csődöt megkérni, amit ki akarnak kerülni. Minthogy felperesek a halasztásba beleegyeztek, a biróság a tárgyalásokat elhalasztotta.

Hirek a városházáról.

A renitens közuti vasut. A közuti vaspálya-társaság felszólitást kapott a tanácstól, hogy a kőbányai vonal ama szakaszán, mely a Kerepesiuttól a Köztemetőig terjed, helyezze föld alá a légvezetéket. Most azt feleli a társaság, hogy a főváros őt erre nem kötelezheti. A terület használati engedélyében világosan precirozva vannak az esetek, amelyben a vezetéket föld alá kell sülyeszteni, már pedig a jelen eset nem tartozik azok közé. Ez okból nem is hajlandó a felhivásnak eleget tenni. A földalatti vezetéket különben nem is látja szükségesnek, mert ezáltal a helyzet csak rosszabbodnék. A Köztemető-uton a vágányok teljesen elkülönitett helyen feküsznek s igy a forgalmi szempontból előnyösebb felsővezetéki rendszerek megváltoztatása fölösleges.

A házszámok czélszerübb elhelyezése. Egy fővárosi polgár fölhivta a tanács figyelmét arra a körülményre, hogy a legtöbb mellékutczában éjjel teljesen olvashatatlanok a házszámok. Oly magasan vannak, hogy az utczalámpások fénye azokat egyáltalában el nem éri s igy alkonyatkor már teljesen sötétségben vannak. Ezenkivül csaknem feketék a piszoktól. Szükséges volna tehát, hogy e táblák legalább is egy méterrel alacsonyabban helyeztessenek el a házfalakon. A tanács azzal az utasitással adta ki ez ügyet a mérnöki hivatalnak, hogy e kérdést tegye tanulmánya tárgyává s legközelebb terjesszen be javaslatot.

A budai villamvilágitás. Az egyik villamossági részvénytársaság tudvalevőleg engedélyt kapott arra; hogy a budai kőolajjal világitott utvonalokon villamos világitást vezethessen be, de csak a magánfogyasztás ellátására. A svábhegyi s zugligeti villatulajdonosok most arra kérik a tanácsot, hogy a villanyvilágitást a közterületeken is vezesse be, mert a petróleumlámpások egyáltalán nem elégitik ki az igényeket.

Roskadozó Dunapart. A Pálffy-térnél roskadozó félben van a Duna lépcsős rakodópartja. A kerületi előljáróság előterjesztést tett a tanácsnak a rakpart kijavitása iránt. A tatarozás rendkivül sürgős mert az alsó lépcsők fokozatos pusztulása maga után vonja a felsőrakpart beomlását is, amelynek kövei már is meglazultak. A tanács azonban nem hajlandó megcsináltatni a partot, mert az a közmunkatanácsnak képezi kötelességét, amely azonban szintén vonakodik a költséges reparáczió kivitelétől. A tanács most ez okból föliratban megkérte a belügyminisztert, utasitsa a közmunkák tanácsát, hogy a pusztuló rakpartot sürgősen javitsa ki. A jelzett partszakasz a fővárosi pénzalap költségein készült s igy annak fönntartására is ez alapot terheli.

A Ferdinánd-téri nyilt piacz rendezése. A vásárcsarnok intézmény életbelépésével a VI. kerületben két közterület jelöltetett ki nyilt piacz czéljaira és pedig a Lehel-tér s a Ferdinánd-tér. A Lehel-tér, bár forgalmára nézve alárendelt jelentőségü, megfelelő módon rendeztetett, mig a Ferdinándtér teljesen rendezetlen sárfészek. Pedig e nyilt piacz forgalma óriási. Vásár alkalmával néha 1500 árus lepi el s igy inkább rászorult volna a rendezésre, mint a Lehel-tér. A VI. kerületi elüljáróság most arra kéri a tanácsot, hogy a Ferdinánd-teret, a főváros eme legnagyobb forgalmi nyilt piaczát, mihamarább lássa el kemény köburkolattal.

Árkedvezmény villamos áram fogyasztás után. A villamossági társulatok a fővárossal

kötött szerződésük értelmében kötelesek árkedvezményt adni mindama fogyasztóknak, akiknek évi áramfogyasztása 1000 koronán felüli értéknek felel meg. A magyar villamossági részvénytársaság ezt ugy értelmezte, hogy a kedvezmény csak azokat a fogyasztókat illeti meg, akik egy teljes esztendőn keresztül igénybe veszik az áram szolgáltatást. Emiatt összeütközésbe is jött, olyan fogyasztóval, akik nehány havi áramfogyasztás után is kedvezményt követeltek, ama indok alapján, hogy fogyasztásuk a rövid idei áramhasználat mellett is meghaladta az 1000 korona ellenértéket. A társulat ekkor a tanácshoz fordult s arra kérte, hogy a szerződés errre vonatkozó pontját világosan értelmezze. A tisztiügyészség véleménye alapján az illetékes tanácsi ügyosztály azt a javaslatot teszi most a tanácsnak, mondja ki határozottan, hogy az árkedvezmény nem az áramhasználat idejétől, hanem attól függ, hogy a fogyasztó számlája meghaladja-e az 1000 koronát.

A kertészeti kiállitások állandósitása. A nagy siker hatása alatt, melylyel a legutolsó budapesti kertészeti kiállitás járt, javaslat tétetett a tanácsnak, hogy minden évben rendezzen kertészeti kiállitást. A főváros sétányügyi bizottsága már foglalkozott ez ügygyel. Abban állapodott meg, hogy évente nem lehet ilyen kiállitást rendezni, mert mint azt Ilsermann főkertész jelentette, a főváros kertészetének növényállománya nem olyan nagy, hogy annak fölhasználásával az évenkint ismétlődő kiállitásokba változatosság volna önthető. Néhány évi időköz feltétlenül szükséges, mely idő alatt ujabb növények fejlődnek vagy szereztetnek majd be. A bizottság szerint a kiállitások rendezésénél okvetlen együtt kell müködni a kertészeti egyesülettel. A tanácsnak azt javasolja e bizottság, hivassék föl a mérnöki hivatal, hogy a fővárosi főkertésszel együtt tegye tanulmányozása tárgyává az időszaki kertészeti kiállitások eszméjét s tegyen jelentést arra nézve, hogy mily időközökben s mily módon volnának ezek rendezendők.

A parlamenti szolgák háztelepe. A képviselőház 80 szolgája arra kérte a tanácsot, hogy a Rózsadombon vagy a környékén bocsásson a rendelkezésükre 30.000 négyszögölnyi területet, melyen családi háztelepet alapithassanak. Egyben felvilágositást kértek arra nézve is, hogy az ilyen telepalapitás milyen feltételhez van kötve. A mérnöki hivatal jelenti a tanácsnak, hogy a kért területet nem adhatja meg, mert a jelzett helyen nincs ekkora telektömbje. Arra az esetre azonban, ha a telkeket magánuton szereznék meg, közlendőnek véli velük ama föltételeket, melyekhez a külterjes fejlődés megakadályozása czéljából a főváros az ilyen nagyobb szabásu parczellázásokat legujabban köti.

Templomok tűzbiztonsága. A templomok tüzbiztonsága érdekében *Koch* József bizottsági tag inditványt tett a főváros egyik közgyülésén, melynek alapján az összes kerületi elöljáróságok fölhivattak, hogy tüzbiztonsági szempontból vizsgálják meg a templomokat s az eredményről tegyenek jelentést. Több elöljáróság már meg is felelt a fölhivásnak s most a III. kerületi elöljáróság számol be eljárásáról. Megvizsgálta az ó-budai s az ujlaki templomot s mindegyiknél pótlásokat javasol. Az ó-budainál kibővitendőnek tartja a sekrestye bejárását s az ajtóknak olyképpen leendő átalakitását javasolja, hogy azok kifelé nyiljanak. Az ujlaki templom már nagyobb átalakitásokra szorul. Csak egy kijárása van és az is oly szük, hogy nagy ünnepek alkalmával a hivek csak nagy szorongással birnak onnan kijutni. Feltétlenül szükségesnek véli tehát az elöljáróság, hogy a korus alatt egy mellékajtó is töressék. Az ajtókat itt is kifelé nyilókká kell átalakitani.

A Tavasz-utcza meghosszabbitása. A III. kerületi törvényhatósági bizottsági tagok testülete a Tavasz-utczának a Lajos utczáig való meghosszabbitását kérte a főváros tanácsától. Ezáltal a Duna mentén elhuzódó Lajos-utcza direkt összeköttetésbe jönne a Vörösvári-utczával és igy a közforgalom czélszerübben volna lebonyolitható. E kérelemre vonatkozólag azt jelenti most a mérnöki hivatal, hogy a kivánt szabályozás csakis több ingatlan kisajátitása után volna keresztülvihető. A szabályozás azonban korántsem képez sürgős közszükségletet, miért is javasolja a mérnöki hivatal, hogy a főváros mostoha pénzügyi viszonyaira való tekintettel az utczahosszabbitás terve egyelőre *félretétessék*.

A gáztársulat adója. A főváros középitési igazgatója legközelebb elkészül a légszesz kérdés megoldására vonatkozó előterjesztésével, melynek benyujtására a közgyülés utasitotta. Ama financziális évi terhek sorában, melyek a gázgyárak házikezelésébe vétele esetén a fővárosra háramlanak, nem utolsó helyen áll az adó. A középitési igazgatóhoz most érkeztek be a gáztársulat évi adójára vonatkozó számadatok. Ezek szerint a társulat csak állami adóban 425 ezer korona évi adót fizet, ami havi 35000 koronának felel meg.

Panaszok a gázgyár ellen. A gáztársulat ellen több fogyasztó panaszt tett a tanácsnál a miatt, hogy a légszeszlángoknak nincs meg a kellő fényerejük. A tanács utasitására a mérnöki hivatal vizsgálatot tartott és konstatálta, hogy a panaszolt esetekben a gáznyomás teljesen szabályszerü volt, az elosztó csövek azonban oly szükek, hogy azokon át a fogyasztók nem nyerhetnek elég légszeszt. Ennek következtében a tanács elrendelte a csövek kicserélését.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Agrár- és Járadékbank Részvénytársaság igazgatósága megállapitotta az intézet 1903. évi mérlegét. A nyereség- és veszteségszámla az 1903. év végével 1,550.320·04 korona tiszta nyereséggel zárul, szemben a mult évi 1,521.623·85 korona tiszta nyereséggel. E tiszta nyereségből az igazgatóságnak a közgyülés elé terjesztendő javaslata szerint kifizetendő — mint a mult évben — osztalék fejében részvényenként 20 korona, azaz összegben 1,200.000 korona, ami a részvénytőke 5 százalékos kamatozásának felel meg. Az osztalékösszegnek és a mult évről áthozott nyereségnek levonása után még fenmaradó 200.194·12 koronából

a tartalékalapnak alapszabályszerü maximális 20 százalékos dotálása felhasználandó 40.038·83 korona és az igazgatóság jutalékára (alapszabályok 33. és 52. §§.) 20.019·41 korona. A nyereségnek ezután még fenmaradó 390.261·80 korona összegéből 100.000.— kor. a külön tartalékalaphoz utalandó, az intézeti tisztviselők és szolgák részére létesitendő nyugdijalap javadalmazására forditandó 20 000 korona a fölöslegkép mutatkozó 170.261·80 korona pedig az uj üzletévre viendő át. A kitüntetett nyereségben benfoglaltatik a konzorcziális üzleteknek 1903. év végéig elszámolt nyeresége. A kamatjövedelem a mult évivel szemben 80.033 47 koronával nagyobb, a jutalékok és különféle nyereségek czimén elért eredmény ellenben 37.852·09 koronával csökkent, a költségek 4394·20 koronával alacsonyabb, az adók ellenben 18.031·28 koronával magasabb összeggel szerepelnek. A jelzálogkölcsönök a 3.872.880·55 koronára menő visszafizetések levonásával a zárszámadásban 37.038·094 korona 07 fillérrel vannak kimutatva az előző évi 33,004.733·52 koronával szemben e szerint tehát 4,033.361·045 korona gyarapodást mutatnak. A bank által kibocsátott czimletek névértéke 89,035.200 korona összegre rug. A banknak 1903. évi november hó 31-ikén a szőlő- és jelzálogkölcsönökről 9135 számlája állott fenn.

A Nemzeti baleset-biztositó társaság önállósitása. A Nemzeti baleset-biztositó társaság, mely eddig háromnegyed részben Thieme Károly a müncheni viszontbiztositó vezérigazgatójának tulajdonát képezte, önállósitását határozta el oly módon, hogy a Thieme birtokában levő részvényeket visszaváltja, s igy megszabadul a bajor befolyás alól.

Az Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. (gyermek- és életbiztositó intézet) — Budapest, VI. Teréz-körut 40—42. sz. (Alapittatott 1863. évben) — legutóbbi kimutatása:

Folyó év február havában 1,771.800 K. értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 1,541.000 K. értékü uj biztositási kötvény állittatott ki.

Biztositott összegek fejében 59.838 K. 25 fill. fizettetett ki.

1904. január 1-étől — 1904. február 29-éig 3,620.200 K. értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 3,182.800 K. értékü uj biztositási kötvény állittatott ki; biztositott összegek fejében 126.102 K. 22 fill. fizettetett ki.

Ezen intézet a gyermek- és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Magyar Jelzálog Hitelbank. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság által jóváhagyott 1903 deczember 31-én lezárt mérleg szerint az 1902. évről áthozott 753.961·51 korona hozzászámitásával 8,437.422·38 korona brutto-nyereség és az adók, kezelési költségek stb. levonása után a mult évben kimutatott 6,551.710·25 koronával szemben 6,816·084·60 korona tiszta nyereség mutatkozik. Az igazgatóság e hó 29-iki ülésében elhatározta, hogy az ez évi márczius 17-ére egybehivott közgyülésnek inditványozni fogja, hogy a forgalomban levő 200.000 darab részvény után részvényenként — épugy mint tavaly — 26 frank osztalék fizettessék, továbbá 30.000 korona az intézeti nyugdijalap javadalmazására, 50.000 korona az intézeti tisztviselők és szolgák külön jutalmazására, 250.000 korona az ingatlan és tartalékalap és 250.000 korona a külön tartalékalap II. javadalmazására, 100.000 korona az intézeti palota és bérházon eszközölt beruházások leirására forditassék és a fenmaradó 803.622 korona 29 fillér a folyó évre elővitessék. A kimutatott tiszta nyereségben elszámolásra talált a Budapest székesfőváros 44,254.600 koronás 4 és fél százalékos kölcsönének a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesülettel közösen keresztülvitt konverziójából eredő nyereség, mig az 1902. évi magyar konverzióbeli részesedésből származó nyereség továbbra fentartatik. A biztositó-alapokban és a bank tárczájában foglalt értékpapirok az 1903. deczember 31-iki árfolyamértéküknél több mint 800.000 koronával alacsonyabban vétettek fel. A kibocsátott intézeti czimletek a lefolyt évben 80 millió korona összegben nyertek bel- és külföldön elhelyezést, mely összeg az intézet fennállása óta elért legmagasabb évi eladást jelzi. Az ugyanezen időszakban tényleg valósitott jelzálog- és községi kölcsönök összege mintegy 49 millió koronára rug.

Magyar nyersbőr Oroszországban. A magyar leszámitoló és pénzváltó bank által financzirozott Hecht-féle nyersbőr-gyár nap-nap mellett nagy mennyiségü nyers állati bőröket portál Oroszországba, ahol a háboru folytán a katonaság fölszerelésére nagy a szükséglet.

Magyar Jelzálog-Hitelbank.

Hirdetmény.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank t. cz. részvényesei az **1904. évi márczius hó 17-ik napján déli 12 órakor** a bank helyiségében (V., Nádor-utcza 7.) tartandó

XXXV. rendes közgyülésre.

ezennel tisztelettel meghivatnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság- és felügyelő-bizottság jelentése az 1903. üzletévről.
2. Az 1903. évi mérleg megállapitása és a felmentvény megadása.
3. Határozathozatal a tiszta nyereség hovaforditása iránt.
4. Választás a felügyelő-bizottságba.

A részvények letehetők:

Budapesten: a bank főpénztáránál (V., Nádor-

utcza 7. sz.) és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál;

Bécsben: az Union-Banknál;

Párisban: a „Société Générale pour favoriser le développement du Commerce et de l'Industrie en France“ czimü banknál.

Az igazgatóság.

Alapszabályok kivonata:

23. §. 20 részvény tulajdona 1 szavazatra jogosit.

24. §. Részvényesek, kik szavazójogukkal élni akarnak, kötelesek a közgyülés összeülése előtt legalább 8 nappal részvényeiket téritvény mellett letéteményezni; a letéteményezés a bank pénztáránál vagy más, a hirlapokban kijelölt helyeken eszközlendő.

25. §. A szavazójog személyesen vagy meghatalmazott által gyakorolható. Meghatalmazás csak részvényesnek adható. — Testületek, intézetek és kereskedelmi czégek, továbbá nők és kiskoruak a közgyülésen törvényes képviselőjük által vehetnek részt, ha azok különben részvényesek nem volnának is. — Azoknak, kik szavazójogukat igazolták, a részvények és az utánok járó szavazatok számának megjelölésével ellátott igazoló-jegyek adatnak ki — A részvények a részvényes által sajátkezüleg aláirandó jegyzékbe, számszerü sorrendben és pedig a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál egy, minden egyéb letéthelyen két példányon bejegyzendők. — A letevő a letett részvényekről téritvényt nyer és a részvények annak idején a közgyülés megtartása után, csakis ezen téritvény visszaadása mellett fognak neki kiszolgáltatni.

Az 1903. évi mérleg és jelentés **1904. évi márczius hó 9-től** kezdve a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll.

Magyar agrár- és járadékbank részvénytársaság.

Meghivás

a „Magyar agrár- és járadékbank részvénytársaság“-nak **folyó évi márczius hó 17-én délelőtti ½11 órakor** a bank helyiségében (Budapest, V., Erzsébet-tér 9. szám) tartandó

VIII. rendes közgyülésére.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése a nyolczadik üzletévről.
2. Az igazgatóság számadásai és inditványok a mérleg megállapitása s a tiszta nyereség hováforditása tárgyában.
3. A felügyelő-bizottság jelentése.
4. Határozathozatal a tiszta nyereség hováforditása tárgyában s a felmentvény megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
5. Az igazgatóság tagjainak megválasztása (alapsz. 33. §.).
6. Határozathozatal a bank alkalmazottai részére alapitandó nyugdijintézet tárgyában és a nyugdijintézeti szabályzat megállapitása.

☞ A t. részvényes urak — a kik szavazati jogukkal élni akarnak — felkéretnek, hogy szavazati joguk igazolásául részvényeiket az alapszabályok 19. §-a értelmében legkésőbb **folyó évi márczius hó 9-ig bezárólag**

a bank pénztáránál, vagy

a Magyar leszámitoló- és pénzváltóbanknál, vagy

a Magyar jelzálog-hitelbanknál Budapesten, avagy

az Union-banknál Bécsben

letenni sziveskedjenek.

Budapesten, 1904. évi február hó 29-én.

Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályokból:

18. §. Tiz teljesen befizetett részvény vagy tiz ideiglenes részvény birtoka egy szavazatra jogosit.

19. § A részvényesek, a kik szavazati jogukkal élni akarnak, kötelesek részvényeiket legalább nyolcz nappal a közgyülés előtt letéti elismervény ellenében letenni. Ezen letét vagy az intézet pénztáránál vagy a hivatalos lapban (5. §) közzéteendő helyeken eszközlendő.

20. §. A szavazati jog személyesen vagy meghatalmazottak utján gyakorolható Meghatalmazás csak részvényesnek adható. Testületek, intézetek, kereskedőczégek, valamint nők és kiskoruak képviseletében a közgyülésen azok törvényes képviselői vehetnek részt, ha ez utóbbiak nem is részvényesek. Azok, a kik szavazati jogukat igazolták, igazolójegyeket kapnak az általuk képviselt részvények és az őket megillető szavazatok számának megjelölésével.

133.989/1903—eln. szám.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a kőbányai róm. kath. kántori állásra 1904. évi *márczius hó 20-ának* déli 12 óráig terjedő határidővel nyilvános pályázatot hirdet.

Ezen kántori állás javadalmazása áll: nyugdijjogosultság nélkül évi 1200 kor. fizetésből és természetben való lakásból, vagy ennek ellenértéke fejében évi 600 kor. lakáspénzből.

A pályázati kérvények fenti határidő alatt a székesfőváros tanácsához czimezve, ennek segédhivatalában nyujtandók be. A pályázók életkorukat, magyar állampolgárságukat, előéletüket, egészségi állapotukat, zenei képzettségüket és eddigi alkalmaztatásukat a pályázati kérvényükhöz csatolandó okmányokkal tartoznak igazolni.

Oly vidéki pályázóknak, a kik esetleg próbaéneklésre meg fognak hivatni, mérsékelt utiköltség megtéritése biztositttatik.

Budapesten, 1904. évi február hó 13-án.

Halmos János s. k.,
polgármester.

Árverési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a városligeti artézi kut vize használati és eladási jogának 1904. évi november hó 1-étől számitandó három, esetleg hat évre leendő bérbeadása végett ezennel nyilvános árverést hirdet.

Erről az árverésen részt venni szándékozók azzal értesittetnek, hogy a nyilvános árverés a tanács pénzügyi és gazdasági (VI.) ügyosztályában (IV. ker. közp. városház, Városház-utcza 9. sz. II. em. 249) *1904. évi márczius hó 7-én* (hétfőn) d. e. 10 órakor

fogja kezdetét venni, a mikor a kitüzött határidőig beérkezett irásbeli ajánlatok fel fognak bontatni.

Az árverezni szándékozók előzetesen 600 koronát, szóval: hatszáz koronát tartoznak bánatpénz fejében letenni, még pedig akár készpénzben, akár az 1887. évi deczember hó 7-én 984. sz. alatt hozott közgyülési határozatban felsorolt és elfogadhatóknak kijelölt értékpapirokban. Amennyiben azonban a bánatpénz értékpapirokban tétetik le, ezek közül a fővárosi kölcsönkötvények teljes tőzsdei árfolyamon, más értékpapirok azonban legfeljebb a tőzsdei napi árfolyam 90%-ával számithatók, de semmi esetre sem a névértéken felül.

Az ajánlat a tanács VI-ik (pénzügyi és gazdasági) ügyosztályában a hivatalos órák alatt az árverési feltételekkel együtt a kapható ajánlati ürlapon 1 koronás bélyeggel ellátva és a székesfőváros központi pénztáránál előzetesen letett megfelelő összegü bánatpénzről szóló letéti nyugtával felszerelve, lepecsételt boritékban ugyancsak az elől megjelölt helyen és napon d. e. 10 óráig dr. Vaszilievits János tanácsnok ur, vagy helyettesének kezéhez nyujtandók be.

Elkésve benyujtott, vagy kellően fel nem szerelt ajánlatok, vagy utóajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A székesfőváros föntartja magának a jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok között tetszése szerint szabadon választhasson, esetleg ha az árverés eredményét kielégitőnek nem találná, ujabb árverést is tarthasson.

Kelt Budapesten, a székesfőváros tanácsának 1904. évi február hó 4-én tartott üléséből.

Halmos János s. k.,
polgármester.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kívánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV.. Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. márczius 12. 10. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Tisza István és a főváros pénzügyi helyzete.

Tisza István grót, ama leiratának, melyet a főváros idei költségvetésének jóváhagyása kapcsán a főváros közönségéhez intézett, nagy fontosságot tulajdonitunk.

Ez a leirat éppenséggel nem sablonos. Kritikát és tanácsot tartalmaz, még pedig oly formában, hogy a főváros vezetői aligha fogják berámáztatni. Tisza István az egyéniségét jellemző kiméletlen nyiltsággal kijelenti, hogy a költségelőirányzatot csak azért hagyta jóvá, mert a fenforgó körülmények közt nem remélheti egy megfelelőbb költségvetés összeállitását.

Hogy ez a vallomás nem minősithető elismerésnek a tanács és a törvényhatósági bizottság iránt, arra nézve minden kétséget eloszlat a miniszteri leirat következő passzusa: „A székesfőváros háztartásának *vezetése* oly forduló ponthoz jutott, mely a háztartás *gyökeres* rendezését immár *elhalasztha-tatlanná* teszi.“

Ime, Magyarország miniszterelnöke és belügyminisztere ismétli azt, amit mi és nehányan a klikkuralomtól távol álló bizottsági tagok közül, már évek óta hangoztatunk.

Örömmel halljuk Tisza gróf szavát, mert azt már nem lehet agyonhallgatni, mint a minorum gentium felszólalásait.

A városházán valószinüleg a leirat ama része kelti a legkinosabb benyomást, mely konstatálja, hogy a pénzügyi bajok forrása jelentékeny részben a székesfőváros szervezetének *nehézkes*, bonyolult és *költséges* rendszerében rejlik. Hozzáteszi még Tisza, hogy a *személyi illetményeknek* az állami tisztviselők illetményeit messze túlhaladó *túlmagas* megállapitása szintén egyik oka a pénzügyi bajoknak. Ez a mondás elevenbe vág és lészen protestálás ellene. A főváros tisztviselői mindent hajlandók beismerni, csak azt nem, hogy a fizetésük túlmagas. Az ő álláspontjuk az, hogy az állam arányositsa tisztviselőinek javadalmazását a fővárosi nizushoz, nem pedig a főváros az államiéhoz. Arról ők nem tehetnek, hogy az alpolgármesterek fizetése magasabb, mint az államtitkároké, s hogy a kuriai birák és miniszteri tanácsosok kevesebbet kapnak, mint a fővárosi tanácsosok. Szerintök az állam smuczig, a fővárosnak ellenben illik példát nyujtani a gavallérságra. Az a 80 vagy 100 ezer korona, amelyet csupán a központi és kerületi tisztviselők fizetésénél meg lehetne takaritani, — ha az illetmények az állami tisztviselők fizetéséhez arányositva leszállittatnának, — amugy se javit a főváros budgetjén. Budapest életében pedig nem az a fő, hogy több jusson kövezésre, iskolákra, humanitárius czélokra, hanem a tisztviselők kényelmes jóléte. Veszett hire támadna a magyar székesfővárosnak, ha legalább a főtisztviselőknek nem telnék fizetésükből fiakkerre, házibálokra, vadászati kirándulásokra és nyaralók épitésére. Kell, hogy a sok százezer nyomorgó állami hivatalnok mellett legyen egy csomó megelégedett municzipiális tisztviselő is, mert különben a

fiatalabb nemzedék elveszti kedvét a hivatalnoki pályától.

Egy szó, mint száz: Tisza István e leiratával eljátszotta renomméját a fővárosi tisztviselők körében. Szivből kivánni fogják, hogy mielőbb vérezzen el a parlamenti küzdőtéren és olyan férfiu lépjen örökébe, aki nem bizgat kényes kérdéseket és kiméli az egyéni szempontokat.

A nagyközönség ellenben tapsol az erőskezü belügyminiszternek. Mert már Ádám óta ugy van, hogy ami az egyiknek rosszul esik, a másiknak örömöt okoz.

Olvasóink kiváncsiságát kielégitendő, az alábbiakban szószerint adjuk a szenzációs leiratot;

*

A székesfőváros háztartásáról az 1904. évre szerkesztett költségelőirányzatot, mely szerint a kiadások 41,087.023 koronát, a bevételek 41.089.584 koronát tesznek ki és igy 2561 korona fölösleges mutatkozik: az alábbi kikötésel ezennel jóváhagyom és megengedem, hogy a székesfővárosi háztartás ezen költségelőirányzat alapján vezettessék.

Jóváhagyásom alul kiveszem as eladott ingatlanokért járó bevételekből födezendő kiadások (III. Rész) és a kölcsönpénzekből fedezendő kiadások (IV. Rész) mindazon tételeit, melyek részemről kifejezetten már jóvá nem hagyattak és melyekre nézve határozatomat az esetenkint teendő és külön indokolandó felterjesztések alapján fogom meghozni.

A kisajátitási, szegényalap, József fiárvaházi, Erzsébet leányárvaházi, Mayer Ferencz árvaházi, községi szeretetházi és Kerepesi-uti köztemetői alapok költségelőirányzatait ezennel szintén jóváhagyom.

A községi (háztartási) alap költségelőirányzatának tárgyalása alkalmával tett tanácsi és szakbizottsági jelentések és javaslatok egyértelmüleg megállapitották azt, hogy ezen költségelőirányzat a székesfőváros fejlesztési szükségleteit ki nem elégiti, mely tényt magam részéről is igazoltnak találtam. Ha mindennek daczára a költségelőirányzatot mégis jóváhagytam, azt azon indokból tettem, mert a fenforgó viszonyok közt alig remélhetném, hogy ez idő szerint egy megfelelőbb költségelőirányzat összeállitható lenne, és igy azt mint ugyszólván szükségbelit elfogadnom kellett.

De a költségelőirányzat fent jelzett hiányosságán felül a városi tanács egyuttal utal arra a körülményre is, hogy miután a százmillió koronás kölcsönpénz alap kimerülte folytán arra többé uj létesitmények czéljából további hitelösszegek nem utalványozhatók, a székesfőváros háztartásának vezetése egy oly forduló ponthoz jutott, mely a székesfőváros háztartásának gyökeres rendezését immár elhalaszthatatlanná teszi.

A megoldás módozatainak programmszerü megállapitása a székesfőváros közönségének saját önkormányzati hatáskörébe eső feladatát képezvén, magam részéről ez idő szerint csakis annak a kijelentésére szoritkozhatom, miszerint a székesfőváros közönségének ezen ügyben hozandó határozatát annak idején a legbehatóbb megfontolás tárgyává teendem és át levén hatva azon igazság tudatából, hogy a főváros összes ügyeinek és közállapotának kielégitő fejlődése országos érdeket is képez a legnagyobb készséggel állok a főváros közönségének rendelkezésére azon irányban, hogy mindezen nagy horderejü kérdések a főváros és a kormány vállvetett fáradozásai s a főváros minden jogosult törekvésének ügybuzgó támogatása mellett legyenek megoldhatók.

Miután azonban a székesfővárosi tanácsnak a költségelőirányzatot kisérő jelentésében a háztartás gyökeres rendezésére vonatkozólag már is utalás történik bizonyos módozatokra, melyek közt felsoroltatnak az állami segélyezés, valamint bizonyos városi intézmények létesitése, és városi adók behozatala iránt hozott és részben kedvezőtlen értelemben részben pedig még egyáltalán el nem intézett közgyülési határozatok is: ezekre vonatkozólag értesitem a székesfőváros közönségét, hogy ezen még függőben levő ügyeket, a mennyiben a vezetésem alatt álló miniszteriumokban elintézetlenül fekszenek, tanulmány tárgyra tétetem, és végleg döntésemről a székesfőváros közönségét lehetőleg mielőbb értesiteni fogom.

Már most szükségesnek tartom azonban a székesfőváros közönségét figyelmeztetni, hogy a mély sajnálatomra mutatkozó pénzügyi bajok forrása jelentékeny részben a székesfőváros szervezetének nehézkes, bonyolult és költséges rendszerében s az összes személyi illetményeknek az állami tisztviselők illetményeit messze tulhaladó tulmagas megállapitásában rejlik.

E bajok megszüntetése nagy részben a székesfővárosi törvény megfelelő módositásával függ ugyan össze, mindazonáltal a székesfőváros háztartása gyökeres rendezésének módozatait jelentékeny részben az önkormányzati hatáskörön belül tehető intézkedésekben kell keresnie, mely intézkedések tekintetében utalnom kell egyrészt a takarékosság elvének a város minden intézményeinél való legszigorubb alkalmazására, másrészt jelenlegi jövedelmi forrásainak bővebb kihasználására és ezek beszerzési költségeinek czélszerü intézkedések folytán való apasztására.

Az 1903. évi november hó 27-én 1339. szám alatt kelt felterjesztésének nélkülözhető csatolmányait idezártan visszaküldöm.

Budapest, 1904. évi február hó 26-án.

Tisza s. k.

A gázgyár megváltása.

Nemsokára dönteni kell a fölött, hogy a főváros házi kezelésbe vegye-e a légszeszvilágitási üzemet? A közvélemény már megalkotta nézetét. Mondhatnók: egyhangulag követeli, hogy a légszeszgyárak, a szerződés lejárta alkalmából, kisajátittassanak. A kérdés azonban alapos megvitatást igényel, nemcsak azért, mert a közvilágitás szolgáltatása a főváros gazdasági életében kiváló fontosságu tényező, hanem azon anyagi szempontok miatt is, melyek a gázgyárak megváltásával és az uj légszeszgyárak épitésével előtérbe nyomulnak.

A törvényhatósági bizottság, mely az ügyben dönteni hivatott és a nagyközönség, mely a kérdés iránt élénken érdeklődik, elismeréssel tartoznak *Heuffel* Adolf középitési igazgatónak, aki a kérdés egész complexumát és minden részletét megvilágitó jelentést terjesztett a tanács elé. Terjedelmes könyvvé nőtte ki magát ez a jelentés, melynek tartalmáról tájékoztatót nyujthatunk az egyes fejezetek czimének felsorolásával. A fejezetek igy sorakoznak egymás mellé: 1. A világitás fejlődésének története. 2. Magyar szenek. 3. A főváros jelenlegi légszeszgyárai. 4. A helybeli gázgyárak kitelepitése. 5. A jövendőbeli gázgyárak. 6. A kitelepitendő légszeszgyárak helyett épitendő uj gázgyárak költsége és az ezen ügygyel összefüggő kérdések. 7. Az uj gázgyárak épitési terveinek beszerzése. 8. A költségek kiszámitása.

A nagy és alapos munkából ezuttal ismertetjük azt a részt, mely felelet sokaknak ama kérdésre: miért akarja a főváros a sok millióba kerülő *gázgyárakat* átvenni akkor, midőn a *villamos* világitás diadalmasan tért hódit.

E kérdésre Heuffel igy felel:

A villamos világitás végső czélja az volna, hogy a jövőben egészen uj alapon, egészen uj eszközökkel és uj berendezésekkel olyan átalakuláson menjen át, hogy otthoni házi világitó eszközzé váljék, vagyis oly szerepet játszszék, mint a minőt a mostani közönséges lámpa, a kőolaj minden hibája nélkül a villamosság összes jó tulajdonságaival. Ha tehát még el is fogadjuk azt az elvet, hogy ez a villamos világitás lehetséges és bekövetkezhetik, még mindig nagy kérdés az, hogy mikor lesz ez, hogy mikor fog ez bekövetkezni: vajjon egy évtized, vagy egy évszázad mulva, vagy talán sokkal később; előre megállapitani képtelenség. Igy állván a villamos világitás kérdése, egészen határozottan lehet, sőt kell azt állitanunk, hogy a gázvilágitásnak, mint közvilágitásnak nemcsak jelene, de *határozottan jövője is van*, és hogy a gázvilágitás fölött rövidesen napirendre térni sem technikai, sem gazdasági szempontból nem lehet és nem is szabad. Bármily praktikus és bármily egyszerüvé váljék a villamos világitás, a gáz rendkivüli olcsósága hatalmas versenyképességet ád a gázvilágitásnak a villamos világitással szemben.

E szerint a gáz, mint világitó szer — manapság — és még hosszu időre a villamvilágitás mostani fejlettsége mellett az Auer-égő és egyéb hasonló szerkezetek segitségével határozottan versenyképes, ugy a lángnak és a fénynek intenzitása, mint az anyagnak olcsósága szempontjából. De a gáz jövőjét nemcsak kizárólag mint világitó anyagét kell figyelembe vennünk, hanem figyelembe kell vennünk még mint fütőszert, mint főzésre szolgáló, mint általában hőt fejlesztő, nemkülönben az erőátvitel közvetitésére szolgáló anyagot. És még abban az esetben is, ha a gáz, mint világitószer a villamos világitás mellett végleg megszünnék, ez a két dolog a messze jövőben biztositja a gáznak használhatóságát, tehát jövőjét.

Az utóbbi évtizedben eziránt végzett kutatások során több világitó anyag került napirendre, anélkül azonban, hogy ezek a világitó gáznak és villamosságnak ezen a téren elfoglalt dominálló állását eddigelé érintették volna.

Azok között az anyagok között, amelyek a világitási czélokra felhasználhatók, meg kell még emlitenünk az acetilént is, amely 1895 óta kezd feltünni. A szép és erőteljes fénynyel égő, azonban robbanékony acetilén tudvalevőleg calcium-carbid és viznek egymásra való hatása folytán áll elő és ugy magánépületeknek, mint ujabban kisebb városokban a közterekeknek világitására alkalmaztatik. A vizgáz előállitásánál az az elv, hogy izzó kokszon vizgőzt vezetünk át.

Ennek a feladatnak gazdaságos megoldására számos mód és eljárás van. Az egyik mód az, hogy a vizgőzt tulhevitik, a másik mód pedig olyan, hogy az izzáshoz szükséges levegőt hevitik; a harmadik pedig ismét az, hogy a vizgőzzel együtt vegyesen levegőt vezetnek az izzó szénen keresztül. Igy oly gázokat nyerünk, amelyeknek fő alkotó részei a hydrogen (H) és szénoxyd (CO). E gázokat ezután még tisztitás alá veszszük, mely a rendes tisztitástól alig különbözik. Igy nyerik ezt a gázt, amely szintelen lánggal ég s nagy hőfokot fejleszt. Még nyers állapotában is alkalmas világitásra, ha izzó testekkel világitunk, máskülönben pedig, pl. pillangó-égőknél karburálni kell, rendszerint olajjal vagy benzinnel.

Budapesten ugy a gáz, mint a villamvilágitó mód állandó fejlődést mutat fel. Ennek a ténynek az a magyarázata, hogy a gázvilágitás az Auer-féle izzó testek alkalmazásával, a legolcsóbb és legállandóbb lévén, a villamvilágitás erőteljességével szemben is sikeresen versenyez és mindinkább terjed, annak daczára, hogy itt csökkenés volna várható. Mindkét világitási mód a versenynek köszönheti intenzivebb fejlődését. Mihelyt a villámvilágitás tökéletesbedett, a gáztechnikusok is nyomban érezték szükségét annak, hogy a gázvilágitást az elavult pillangó-égőről más alkalmatosabb és versenyképes módra tereljék. Az ivlámpa előnyös oly helyiségben, ahol erős fény kell.

Ezzel szemben a gázvilágitás a versenyt a fogyasztók előnyére nem képes felvenni; bár történtek ugyan kisérletek magas nyomásu gázzal, amely bizonyos anyagokból készült izzó testeket erős izzásba képes hozni, csaknem hasonlóan a Drummond-fényhez, miként érintettük azonban, a gázvilágitásnak ez a része még mindig csak kisérlet számba megy, amely fejlődésre vár. Itt tehát az ivlámpa fölényben van a gázvilágitás fölött. Az izzólámpa használata a fogyasztóra nézve rendkivül előnyös és kényelmes oly helyiségekben, amelyeket csak rövid ideig kell világitani, eltekintve más előnyeitől, mint például, hogy égésük a levegőt nem rontja, veszélytelenebb, mint a gáz esetleges kiömlése, nem fejleszt oly nagy hőt, mint a gázvilágitás. Hátránya azonban az, hogy fényereje állandóan fogy s ezzel szemben az áramfogyasztás állandóan nő. Minél rosszabb lesz a világitás, annál többe kerül az a fogyasztónak. Az izzólámpák alkalmazásával járó előnyöket az Auer-féle fény módja is nyujtja, ha nem is oly kényelmesen és egyszerüen, mint a villamvilágitásnál és ez a módja az ugynevezett állandó láng.

Mindezeket egybevetve, azt látjuk, hogy jelenleg a villamvilágitás és a gázvilágitás oly kifejlődött fokon áll, hogy nagyobbszerü változások, módosulások s javitások a közel jövőben alig várhatók s a mig villamvilágitás előállitására gőzt, illetve szenet használunk, a gáz előreláthatólag versenyképességét megtartja.

Éppen ezeknek az okoknak köszönhető, hogy számos város szakemberei nem riadnak vissza attól. hogy ujabb és ujabb gázgyárakat állitsanak fel.

Miután pedig ugy a világitás fejlődésének története, mint a légszesznek a világitás terén elfoglalt állása, de ezenkivül annak még egyéb czélokra való alkalmazhatósága arra mutatnak, hogy a légszesz, mint a világitás, fütés és erőátvitel eszköze, jelenlegi fontosságát nemcsak hosszu időn át meg fogja tartani, de jelentősége a gáztechnika fejlődésével kapcsolatosan még fokozódni fog: kétségtelen az is, hogy székesfővárosunk helyesen s a kor követelményeinek megfelelően jár el akkor, mikor a légszeszgyártás kérdését oly módon igyekszik megoldani, hogy az egyrészről a közjövedelmek lényeges integráló részévé váljék, másrészt pedig lehetővé teszi, hogy a gáz, mint nagyvárosi életben oly sokoldalu használatnak örvendő fogyasztási czikk a lakosság minden rétegére nézve a lehető legolcsóbban megszerezhetővé tétessék.

A m. kir. zálogházról.

A zálogházakról mostanság hallgat a krónika. Ez azoban nem jelenti azt, hogy a zálogházak és a közönség megszüntek egymással összeköttetésben állani. A zálogházak ma is nagy szerepet játszanak a főváros életében és mindenki meggyőződhetik, hogy semmiféle üzlet nem virágzik oly szépen, mint a zálogház. Ezt a körülményt igazolja az a nagy palota, amely most épült fel a Lónyay-utczában. Nincs a föld kerekségén ily nagy központi zálogház, mégis a szakértők véleménye szerint szüknek igérkezik.

Pedig ha figyelemmel kisérjük, hogy a zálogházi közvetitő intézetekben mily értékforgalom van, menten eszünkbe jut a huszonnegyedik dicséret második verse, mely szerint „mindennek lőn végh határa.“ Elvégre a zálogtárgyak forrásai egyszersmindenkorra kiapadnak, akkor majd a Lónyay-utczai palotát átalakithatják inséglakásnak.

Nehéz az élet, nő a nyomor. Minden fajta üzlet pang, csak a zálogintézetek állnak még szilárdan, csak épen ezt nem tudta még megrenditeni a nyomoruság.

A szegény nép kénytelen elzálogositani az utolsó vánkosát is a feje alól, mert a roppant házbér mellett az élet is követel jogosan valamit, ellenesetben megtagadja a szolgálatot

Némely elzálogositó, aki még remélni mer, fájdalmasan csalódik; kénytelen eladni a zálogjegyet, esetleg lejár, s potom áron elárverezik. Mert tudni kell, hogy a zálogtárgyak tiz százaléka árverés alá kerül.

A szabály szerint az árverésen befolyt összegből a kölcsönösszeg, kamat- és árverésiköltség levonása után fennmaradt összeg az intézetnél az illető felek javára kamatmentesen letétbe helyeztetik és három éven belül a zálogjegy visszaszolgáltatása mellett az illetőnek átadatik.

De mi az a fennmaradt összeg? Ez a kérdések kérdése!

Hiszen még akkor is alig van többlet, ha például valaki egy kétszáz koronás ékszert elzálogosit száz koronáért. Miért? Azért kérem, mert ma már minden a világon halad a korral, épen ezért oly villámgyorsasággal halad az árverés is, hogy az ember meg lélekzetet alig vehet.

Pedig az árverési rend 3. §. szerint az árverés nyilvános. Ezek versenyében rang s felekezet különbség nélkül bárki részt vehet. Meghiszem azt. De az árverési terembe az első padokat ember emlékezet óta mindég egy és ugyanazok foghatják el. Épen ugy, mintha ez a szent hely részükre ki volna bérelve haláluk órájáig. Ott másoknak valamit vásárolni teljes lehetetlen. A mi csak természetes. Mert csakis ők láthatnak. Nekik magyaráznak és a mi szinte lehetetlen: bármely értékes tárgynak az elárverezése nem tart tovább egy fél percznél.

Azok a törzsárverelők természetesen azért vásárolják össze a tárgyakat, hogy jó haszon mellett tovább adják nekik fontos érdekül, hogy az árverésben „idegen“ alak részt ne vehessen. Ha egy idegen megpróbálja helyet szoritani; gorombasággal elkergetik.

Ezt az állapotot meg kell szüntetni. Az igazgatóságnak morális kötelessége megrendszabályozni

a zálogházi kiénákat és lehetővé tenni, hogy nem üzletszerü vevő is vásárolhasson valamit a nyilvános árveréseken.

Reformálást igényelnek a királyi zálogház közvetitő intézeteinél uralkodó állapotok is. *Vágó* Józsefnek, a bpesti kereskedelmi és iparkamara jegyzőjének nemrég, a magyar közgazdasági társaságban tartott felolvasásából, de személyes tapasztalásból is tudjuk, a *közvetitők* az egy hónapon belül kiváltott zálogtárgyak után közvetitési és ugynevezett bekötési dij czimén *százötvenhárom, sőt százkilenczvenhat százalékig terjedő dijakat számitanak föl.*

Ez az uzsora állami felügyelet alatt történik! Tehát felháboritóbb, mintha magánvállalkozás körében fordulna elő.

Megszüntetésére legczélravezetőbb mód volna, ha az állami zálogház, melynek eddig csak két intézete müködik, *fiókokat nyit a főváros minden kerületében* és az elzálogositott tárgyak után nem szed többet 9 százalékos kamatnál.

Foglalkozni lehet azonban azzal a gondolattal is, hogy maga a főváros létesitsen városi zálogházakat. Erre kap tőkét, amennyi csak kell, s még némi haszna is lehet belőle.

Budapest utczaburkolatai.

Budapest utczaburkolatai a XIX. század közepéig meglehetős kezdetleges állapotban voltak; először is más burkoló anyagot nem ismertek, csak követ; másodszor az utczaprofil nélkülözött minden csint, beosztást vagy rendszert; harmadszor maga a kőanyag is kizárólag a dunamenti trachyt-bányákból került ki.

Általában két utczaprofilt használt az akkor még külön állott Buda is, Pest is. Keskenyebb utczákban csak egy folyóka volt: az utcza vagy kocsiut közepén és a csatornaszemek is itt voltak elhelyezve.

A gyalogut-kövezetek az utczaszélességnek $^1/_4$—$^1/_5$ részét foglalták el és a kocsiutról a járdákra az átmenetet a ferde síkban készült, ugynevezett oldalkövezet alkotta, a kocsiut nyergével folyókát alakitván, melyben a viznyelőrácsok voltak; az egyes házak előtt a járdák önállóan készültek, tekintet nélkül az egész utczavonalra.

Ma már az u. n. járdaszegélykősor alkalmazásával mindenütt emelt járdák vannak; a szegélykősor élesen elválasztja a járdákat a kocsiuttól, egyszersmind megvédi a kocsiktól. Ez a rendszer azért jobb a réginél, mert az előbb emlitett oldalkövezetet a forgalom nem használhatta; ennek a területe tehát a forgalom számára megnyeretvén, azzal az utcza, mondhatni, szélesebb is lett.

A két rendszer közé esik a mélyitett profil, amelyben szegélykő is van és oldalkövezet is, mely utóbbi arra szolgál, hogy a kocsiut alacsonyabbra helyezését közvetitse; e rendszerben a kocsiut burkolata rendesen alapkövezet nélkül való makadamburkolat, mely természetesen olcsóbb, mint a kövezet, a létesitése tehát csakis gazdasági okokra vezethető vissza; de azonkivül ujonnan feltöltött utakon ideiglenesen átmenetül is jó szolgálatot tesz.

Budapesten legelőször a mult század hatvanas éveiben a volt Városház-utczában (a régi városház mellett) használtak járdaszegélyezést, még pedig budai mészkőből.

A járdákat régebben, ugy mint most is nagy részben, 26 26 14 cm. trachytkőből készitették homokágyba, az utczatengelyre 45° alatt rakva, ujabban azonban 90° alatt; volt sok ugyanily méretü gránitkő is, sőt egyes házak előtt 40 40 cm. gránitlapokat is lehetett találni; az aszfalt csak 1871-ben lépett föl, még pedig a Hatvani- (most Kossuth Lajos-) utczában 26 mm. vastag öntött (coulée), a Váczi-körúton pedig ugyancsak 26 mm. vastag tömöritett (comprimée) anyagból, a svájczi Val- de Travers i bányából való termékkel 10 cm. bétonalapon. A magyar aszfaltot kizárólag mint öntött aszfaltot 1876-ban a Kristóf-téren alkalmazta először Budapest nemcsak a gyalog-, hanem a kocsiuton is, ez utóbbiban 15 cm. bétonalapon. A gyalogutakon az aszfalt rendesen 30 mm. vastag. Azóta az aszfalt nagy arányokban terjed a gyalogutakon. Megjegyzendő, hogy a tömöritett aszfalt a gyalogutakon nem vált be, azért fokozatosan az öntött aszfaltnak adott helyet.

A svájczi tömöritett aszfalt a kocsiuton először a Hatvani-utczában 1871-ben készült 50 mm. vastagságban 20 cm. bétonalapon és bár tökéletesen bevált, mégis csak a Váczi-, a Dorottya-, a Nádor-utcza, Gizella-tér és a Baross-utcza követte példáját. A kocsiutakon az öntött aszfalt már sokkal nagyobb mértékben terjed, kiszoritva a trachitkoczkát.

A XIX. század utolsó tizedének elején a kocsiutakon az aszfaltmakadam próbálkozott: de csak a kérész élete jutott osztályrészül, mert a XX. századot már nem érhette meg.

A kocsiutakon régebben kizárólag a dunamenti (bogdányi és szobi) trachytbányákból vett köveket, majd a hatvanas és hetvenes években trachyt fejköveket is használtak.

Az első jó (mauthauseni) gránitkoczkákból való kövezetet 1871-ben készitették a mai Muzeum-körúton (akkor Ország-ut), Budán a Fő-utczában 1870- és 1871-ben. Bár a kövezet alapja csak 15 cm. dunakavics, az eredmény nagyon jó volt. A nagyforgalmu utakon azért ettől az időtől mindenütt osztrák vagy bajor gránitokat, legujabban magyar bazaltokat alkalmaznak.

A mai rendszerü utczaprofilokat, nevezetesen gránit szegélykővel kiemelt, aszfaltozott, esetleg kövezett gyalogutakat fasorokkal szegélyezve és a lámpásokat is a szegélyzet mellé állitva, a szegély-

köveket az utcza egész hosszuságában, tekintet nélkül az esetleg kisebb-nagyobb mértékben rendetlenül álló házakra, lehetőleg egyenes vonalakban helyezve el, a kocsiutakon pedig 20 cm. zuzottkővagy 15 cm. betonalapra teritett 8–10 cm. dunakavicságyba fektetett gránitkoczkákkal, mely koczkák hézagai czementhabarcscsal töltvék, 1871-ben honositották meg, még pedig a Váczi-körúton a fővárosi közmunkák tanácsa és a Kerepesi-ut belső szakaszában 1873-ban maga a székesfőváros.

Fakoczkaburkolatot 1873. év óta találunk Budapest utczáin; első volt az Andrássy-ut (akkor Sugár-ut), mely azonban csak 1876-ban nyilt meg egész hosszuságában; ezt a Sugár-ut-épitő vállalat készitette deszkaalapon; Budapest közönsége ugyanily faburkolatot ugyanakkor a Fürdő- és Marokkói-utczában létesittetett. A deszkaalap helyett később (1890.) 15 cm. vastag betonalap fogadtatott el; de a faburkolat általános elterjedésnek nem örvendhet, és csak, majdnem kizárólag az iskolák és oly épületek előtt találjuk, amelyekben különben a kövezetek zaja nagy kellemetlenségeket okozna.

Nagy területeken látjuk Budapest utain és utczáin a keramittéglákat, mely sajátlagos hazai gyártmányt az 1879-ben a Kőbányai-utczában (ma Baross-utcza) létesitett próba után 1881-ben a Kecskeméti-, az Egyetem- és a Városház-utczában alkalmazták első izben nagyobb területen.

Megemlitendő, hogy a bérkocsiállomások számára a burkolatokat 1884 óta mindenütt 15 cm. betonalapra helyezett 5 cm. öntött aszfalttal cserélték föl, illetőleg ily burkolatot létesitenek a tereken medenczeszerüleg, hogy a viz róla a szomszédos kövezetekre ne folyhasson, az utczákban pedig a járdák mellett 2·0 m. széles szalagokban. Az első ily burkolat a volt Rózsa-téren készült 1884-ben.

Ezek után még csak egy érezhető hiány volt: az, hogy minden burkolatot azonos szabályok szerint kezeljenek és a burkolatokra vonatkozó adatokat rendszeresen összegyüjtsék. Erre szolgálnak a burkolatok törzskönyvei.

Azért ezt a futólagos történeti visszapillantást a burkolatok törzskönyvével fejezhetjük be, mely 1902. évben készült el és amely magában foglalja Budapest összes utczáiban, terein és utain levő minden utburkolat adatait; minden egyes utczának helyszinrajzában be vannak rajzolva, méretekkel együtt az egyes burkolatnemek, a járdák, kocsiutak, a közuti vasuti vágányok, továbbá az összes földalatti létesitmények: csatornák, gáz- és vizvezeték, világitó és munkaátviteli kábelek, telefontömb-csatornák; a helyszinrajzot kiegészitő törzsalapra pedig föl van jegyezve minden burkolatnemnek kiterjedése és részletezett költsége, valamint a burkolatok létesitésének időpontja. A törzslapba a burkolatokon végrehajtandó minden további változást évről-évre bejegyeznek, illetőleg a burkolatok összes adatait nyilvántartják.

A tőzsdebiróság heti krónikája.

A megromlott czukor.

Márcz. 3.

A mult év őszén hatvani Deutsch Ignácz és fia czukorgyáros czég 130,000 métermázsa nyers czukrot raktározott be a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank közraktáraiba és hónapokig hagyta ott. A czukor azonban a talaj s a légkör nedvességénél fogva megromlott s egy része teljesen használhetetlenné lett. Deutschék erre kártérités követeltek a banktól, amit az, a szerződésre való hivatkozással, megtagadott. A szerződés egyik pontjában t. i. az áll, hogy a raktárvállalat felelős, hogy a beraktározott czukrot eső vagy hó ne érje, ellenben oly kárért, mely a czukor természetéből kifolyólag eredhet, szavatosságot nem vállal. Ebből természetesen pör támadt, melyet már tárgyalt a tőzsdebiróság Ullmann Emil elnöklete alatt. Alperes bank jogi képviselője, dr. Pekár Imre akkor avval védekezett, hogy a felek között nem közraktári, hanem közönséges bérleti szerződés jött létre. Deutschék gyárának igazgatója, mielőtt a beraktározás megtörtént, megnézte a raktárhelyiséget s azt teljesen megfelelőnek találta. A Deutsch czéget képviselő dr. Pap Dávid azzal érvelt, hogy a gyárigazgató a raktárhelyiség megszemlélésénél nem vehette észre a padozat alatti s a légkör nedvességét. A mai folytatólagos tárgyaláson a felek ismét a maguk igazát védelmezték. Deutsch Ignácz jogi képviselője részletes kimutatást terjesztett a biróság elé, melyben kimutatja, hogy mennyi czukor volt a leszámitoló bank közraktáraiban és hogy e mennyiségből mennyi romlott meg. Dr. Pekár, a leszámitoló bank ügyvédje, tanukat kér kihallgatni arra a körülményre nézve, hogy a felhalmozott czukorhasábok közül a felső rétegek romlottak meg, tehát a talajnedvesség fenn nem állhat. Végre a hosszas replikák után a szakértők meghallgatásában állapodtak meg a felek és a biróság ily értelemben határozott is, mire a tárgyalást elhalasztották.

Félmilliós tőzsdedifferenczják.

Márcz. 4.

Palotai Rezső, a Szt.-Lukácsfürdő r. t. igazgatója évek hosszu sora óta szenvedélyesen játszott a tőzsdén. Ügyleteit Kobrák Mór tőzsdeügynöke utján kötötte és bonyolitotta le. Palotait a tőzsdén a leghazárdabb játékosnak ismerték, aki nem egyszer százezreket tett koczkára. Eleinte kedvezett is neki a szerencse, mert rövid nehány hét alatt 120,000 koronát nyert. Később azonban visszaélt Fortuna istenasszony kegyelmével és a legőrültebb koczkázatokba bocsátkozott, ugy hogy 387,000 korona veszteséget szenvedett. Kobrák Mór követelte Palotaitól a különbözetek kiegyenlitését, amit az megtagadott, mire pert inditott ellene a tőzsdebiróságnál. Ma tár-

gyalta ezt az ügyet a választott bíróság Pekár Imre elnöklete alatt és dr. Engel főtitkárhelyettes jegyző. könyvvezetése mellett. Dr. Hessinger Lipót, Kobrák jogi képviselője, illetékességi kifogást emelt a tőzsdebíróság illetékessége ellen azzal az indokolással, hogy Palotai nem a tőzsdén adta a megbizásokat és igy a tőzsdebíróság nem illetékes az ügy elbirálására. Dr. Krasznay Ferencz országgyülési képviselő, Kobrák jogi képviselője, Guttentag Emil tanu kihallgatását kérte arra nézve, hogy Palotai mindenkor a tőzsdén adta a megbizásokat Kobráknak az ő jelenlétében. A bíróság ki is hallgatta Guttentagot, aki Kobrák tőzsdei intézője és ez vallomásában előadta, hogy Palotai az ő jelenlétében adta megbizásait Kobráknak. Végül kihallgatták a feleket is, akik izgatott szóváltásba elegyedtek egymással, mindegyik a maga igazát védve. A bíróság a tárgyalást holnapra halasztotta

Peres malomberendezés.

Márcz. 8.

Sréter, Wolf és Társa czég bustyáni vizimalma ezelőtt két esztendővel leégett és uj malmot kellett felállitaniok. E czélból a Vulkán gépgyárhoz fordultak; egy magas, sima örlőmalom-berendezést vettek és a megrongált turbinájukat átalakitás czéljából átadták a gyárnak. Kikötötték azonban, hogy a gyár szavatol azért, hogy az uj turbina annyi lóerőt fog kifejteni, mint a mennyi ugy a magas, mint a sima örlőmalomhoz szükséges és igy a malom képes lesz naponta 100 métermázsa buzát őrölni. A Vulkán gépgyár fel is szerelte a malmot, azonban a turbina kerekei rövid használat után használhatatlanné váltak és a lapátok eltörtek, továbbá a turbina nem volt oly erős, illetve nem tudott oly nagy lóerőt kifejteni, amely szükséges a napi 100 métermázsa buza megőrléséhez. Sréterék e miatt pert inditottak a Vulkán gépgyár ellen a tőzsdebíróságnál 15,000 korona kártérités iránt. Ennyibe kerül t. i. a malom uj átalakitása és a turbinának 75 lóerőre való berendezése. A mai tárgyaláson alperes azzal védekezett, hogy a lapátok eltörését felperes okozta az által, hogy a malmot maga inditotta meg anélkül, hogy szerelőt kért volna tőlük. Továbbá a pataknál a rács mellett kövek kerültek bele a turbinába és ez okozta a lapátok eltörését. A nem megfelelő lóerőre nézve alperes azzal védekezett, hogy a szerződésben nem volt kikötve az, hogy a turbina egyidejüleg hajtsa ugy a magas, mint a sima örlőmalmot, mert rationális üzem mellett fölváltva ez a turbina képes annyi lóerőt kifejteni, mely az üzem vitelére szükséges. A bíróság szakértőket is hallgatott meg ez ügyben, akik oda nyilatkoztak, hogy a lapáttörésért a felperes viseli a felelősséget. A bíróság itéletében kötelezte alperes gyárat, hogy felperesnek 6000 korona kártéritést fizessen azzal az indokolással, hogy a szerződésben meg van állapitva az, hogy a turbinának a gépeket egyidejüleg kell hajtani, mert ha a gyár ki akarta volna kötni azt, hogy a magas és a sima örlőgépek külön-külön hajtassanak, akkor azt a szerződésben külön ki kellett volna tüntetni. A kereset többi részével azért kellett felperest elutasitani, mert a szakértők is igazolták, hogy a lapátok eltörését ő okozta.

Hirek a városházáról.

—

Közös védőterület a budai fürdőknek. A Rácz-,Rudas-és Sárosfürdők védőterületének határai annyira eltérnek egymástól, hogy a főváros mérnöki hivatala csak nagy nehezen képes a szükséges ellenőrzést gyakorolni. Most ahhoz kéri ez okból a tanács hozzájárulását, hogy a 3 fürdő számára közös védőterület állapittassék meg, miáltal az ellenőrzés munkája jelentékenyen egyszerüsithető lesz. A közös védőterület megállapitásának tervét a bányakapitányság is magáévá tette.

A Gellérthegy veszélyes sziklái. A főváros közgyülése elhatározta, hogy a Gellérthegy veszélyes szikláit eltávolitja s erre 10,000 koronát szavazott meg. Elhatározta egyuttal, hogy megkéri a kormányt, vállalja magára a költségek egy részét. A belügyminisster most értesitette a fővárost, hogy a sziklák eltávolitására vonatkozó határozatot jóváhagyja, de a főváros ama kérelmét, hogy a kormány is vegyen részt a költségek terhének viselésében, nem teljesitheti, mert erre nem áll fedezet a rendelkezésére.

A kóbor áram. A budapesti légszeszgyár ismételt sürgetése folytán a főváros mérnöki hivatala foglalkozik az ugynevezett kóbor áram ügyével. Ez az áram ugyanis, mely a villamos vasutak felső vezetékü vonalán jelentkezik, tönkre tette több ponton a gáztársulat csöveit s veszélyezteti a főváros vasból való földalatti létesitményeit is. A mérnöki hivatal legutóbb értekezletet tartott a villamos vasutak képviselőivel. Ez alkalommal a városi villamos vasut kiküldöttjei bejelentették, hogy a kóbor áram pusztitásának megakadályozására már tettek intézkedéseket. A veszélyeztetett vonalakon földalatti vezetékeket raktak le, amely a kóbor áramot visszavezeti a központba. Azt persze, hogy a védekezés e módja beválik-e, csak a jövő fogja megmutatni. Legközelebb helyszini szemlét tart ez ügyben a mérnöki hivatal s annak alapján teszi meg jelentését a tanácsnak.

A közuti s a főváros. A közuti vaspályatársaság tudvalevőleg kereken megtagadta a tanács ama kivánságának teljesitését, hogy a Köztemető-uti vonalon föld alá helyeztessék a felsővezetékü áramvezeték. Azzal érvelt, hogy ez átalakitásra egyátalán nincs szükség. A mérnöki hivatal most azt jelenti a tanácsnak, hogy a társulatnak nincs igaza, amint azt a jövő be is fogja igazolni. Miután a terület használati szerződés értelmében e jelzett átalakitásokra

csakugyan nem kötelezhető a társulat, be kell várni azt az időt, amikor a megváltozott viszonyok az eddiginél nagyobb mértékben fognak kényszert gyakorolni a társulatra.

A Bajza-utcza meghosszabbitása. A budapesti lutheránus egyházközség nemrégiben arra kérte a fővárost, hogy a Bajza-utczát egész a Damjanich-utczáig hosszabbitsa meg, hogy ezáltal az egyházközség most épülő gimnáziuma a Damjanich-utczán túl lévő részekről is megközelithető legyen. A mérnöki hivatal erre most azt jelenti a tanácsnak, hogy ez az utcza meghosszabbitása a főváros egyik közgyülésének határozata alapján bele is vétetett már a szabályozási tervbe. Az erre vonatkozó közgyülési határozat szerint azonban a tervezett utcza meghosszabbitás csakis esetről-esetre épitkezés vagy telekfelosztás alkalmával fokozatosan történhetik meg, mert igy a főváros nagyobb anyagi áldozatok nélkül jut a szükséges telekrészekhez. Csakhogy ily módon beláthatatlan időig huzódhatik a terv megvalósitása. Miután ez utcza meghosszabbitás tényleg nélkülözhetetlen közszükségletet képez, a mérnöki hivatal azt javasolja a tanácsnak, hogy a szabályozás kisajátitások utján történjék meg. Egyben utasitást kér a szükséges kisajátitási terv elkészitésére.

A Fillér-utcza rendezése. A főváros nemrégiben oly föltételek mellett adta meg az engedélyt a Fillér-utczai felsővezetékü villamvilágitás bevezetésére, hogy az utcza bekövetkezhető rendezése esetén a felsővezeték nyomban föld alá lesz helyezendő. A munkálatot még meg sem kezdte a villamossági vállalat, már is az a veszély fenyegeti, hogy a vezetéket rövid idő alatt a föld alá kell sülyesztenie. A II. kerületi polgárság ugyanis jól megokolt kérvényt intézett most a tanácshoz a Fillér-utcza végleges rendezése tárgyában. 15 esztendő óta szorgalmazzák már eredménytelenül ezt a rendezést. De most már olyan a helyzet, hogy a polgárság jogos érdekeinek csorbitása nélkül az utczakiépitést tovább halasztani nem szabad. A Rókushegyen, illetve a Törökvész dülőn épitett és télen át is lakott villatelepek a Margit-köruttal és a Széna-térrel csaknem kizárólag a Fillér-utczán át állanak direkt összeköttetésben. Csakhogy a Fillér-utcza oly botrányosan rossz, hogy azon kocsik ugyszólván nem is közlekedhetnek. A kerület érdeke tehát okvetetlenül megköveteli, hogy ez az utvonal mihamarább rendeztessék.

Városi munkások biztositása. A főváros közgyülése elhatározta, hogy a székesfőváros szolgálatában álló munkásokat betegség esetén az Általános munkásbetegsegitő-pénztárnál biztositja. A polgármester, illetőleg a tanács most kiadta az utasitást ennek a határozatnak végrehajtására. Az alkalmazottak a következő járulékokat fizetik: a 18 éven aluli alkalmazottak hetenkint 12 fillért; nők a keresetre való tekintet nélkül, hetenkint 22 fillért, férfiak, 3 korona napi keresetig, hetenkint 30 fillért, napi 3 korona kereseten felül hetenkint 40 fillért. Ha valamely alkalmazott megbetegszik, hivatali főnöke igazolványt ad neki és ezzel közvetlenül a pénztár bármelyik orvosához, vagy a pénztár házában rendelő szakorvosok bármelyikéhez fordulhat és nem szükséges előzetesen, mint eddig, a pénztári igazgatóságnál jelentkeznie. Az élelmező-pénz kifizetésének a helyéről és idejéről a pénztári kezelőorvosok tájékoztatják az érdekelteket.

A Nádasdy kaszárnya környéke. A hadtestparancsnokság átiratban tudomására hozta a tanácsnak, hogy a IX. kerületi Haller-utczában fekvő Nádasdy kaszárnya közvetlen környékén csaknem járhatatlanok az utak. A katonai kincstár óriási automobiljai, amelyek élelmet, takarmányt szállitanak a kaszányába, rendszerint megrekednek a nagy sárban s úgy kell azokat lóerővel kivontatni. A hadtestparancsnokság kéri a tanácsot, hogy a jelzett utakat mihamarabb lássa el makadam burkolattal.

A közönség köréből.*)

A felszaggatott Baross-tér.

Tisztelt Szerkesztőség! Aki meg akarja ismerni a fővárosban uralkodó slendriánságot, fáradjon el a központi pályaudvar elé, a Baross-térre. Amit itt a közuti vaspálya-társaság müvel, több mint felháborító. Még a tél elején fölszedették a kövezetet a Csömöri-uttól a Köztemető-útig, hogy a villamos számára új földalatti vezetéket készitsenek. Természetes, hogy mély árkokat is ástak, s igy a főváros legforgalmasabb pontján a kocsi- és gyalogközlekedést megnehezitették. A publikum boszankodott, hogy kerülőt kell tennie, ha a pályaház érkezési oldalára akar jutni, de reménykedett, hogy a baj nem tart sokáig. Azonban teltek a hetek és hónapok: a Baross-tér még ma is abban a felforgatott állapotban van, mint deczember közepén. Napközben csak egy-két munkás piszmog a gödrökben és jóizüen nevetik azokat, kik a homokbuczkákon és az összevissza dobált vassineken botorkálnak.

Bátor vagyok kérdeni: van-e még város a földkerekségén, a hol a hatóság eltürné, hogy a központi vasút környéke hónapokon át oly külsőt mutasson, mintha ott utczai harcz folyt volna, kövezet felszaggatással és barrikádok emelésével? Szabad-e hónapokon át feltartóztatni a forgalmat, holott az az összes munkálat egy hét alatt végrehajtható lett volna, ha a közuti társaság kellő számu munkaerőt rendel vala a helyszinére!

Ki a hibás ennek a botrányos állapotnak az eltüréséért? Az elöljáróság? A kerületi kapitányság? A mérnöki hivatal? A városi tanács? En nem tudom, mert a városa adminisztrácziő labyrinthusait nem ismerem. De valaki okvetlen hibás és felelős. Ezt a valakit (hivatalt vagy személyt) meg kellene interpellálni, hogy kinek az érdeke előbbrevaló: a nagyközönségé-e vagy a Jelinek-féle társulaté?

kiváló tisztelettel *dr. K. F.*

*) E rovatban minden közérdekü felszólalásnak dijtalanul tért nyit a szerkesztőség.

KÖZGAZDASÁG.

A magyar általános takarékpénztár részvénytársaság ujjonnan kibocsájtott 6000 drb. 500 korona névértékü részvényeit — a tőzsde tanácsa határozata folytán — a tőzsdén jegyeztessenek és a mai naptól fogva árusittassanak.

A burgonya árjegyzése a tőzsdén. A tőzsde tanácsa mult év deczember 30-iki ülésén elhatározta, hogy foglalkozni fog a burgonyaárak hivatalos jegyzésének kérdésével. A termelő, a közvetitő és a fogyasztó érdeke azt kivánja, hogy a burgo-

nyának rendszeres piczi ára legyen, mert az ép oly közszükségletet képez, mint a többi, tőzsdén jegyzett termények. A tanács elhatározta, hogy ennek a kérdésnek megvitatására szakértekezletet hiv egybe e hó 16-ára, melyre több szakembert hivott meg.

A Magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja mint részvénytársaság Mándy Lajos elnök vezetése mellett folyó hó 9-én tartotta meg XI. rendes közgyülését. Az alakszerüségek elintézése után az igazgatóság jelentése terjesztetett elő, amely konstatálja, hogy az általános pénzbőség hatása a jelzálogüzlet terén is érezhető volt. Nyilvánult ez egyrészt az intézet czimleteinek nagy kelendőségében, másrészt a már megkötött kölcsönök nagymérvü konverziójában. Az üzletmenet kedvező alakulása, valamint a vidéki üzletbarátok mindinkább növekedő érdeklődése folytán az elmult évben kibocsátott részvények befizetése megtörténvén, az intézet az 1897. évi XXXII. t.-cz. rendelkezése értelmében a községi kötvények külön biztositási alapját is megalkotta. Az intézet fokozatos fejlődésének tanujelét a jutalékszámla emelkedése mutatja, mely az előző évi 439946 koronával szemben 523.407 korona Megszavazott az igazgatóság 1903. év folyamán 3366 kölcsönügyben 20,291,472 korona kölcsönt. (Előző évben 2837 kölcsönügyben 15.158.975 koronát.) Folyósittatott 13,269.095 korona kölcsönt. (Az előző évben 11,202.927 korona.) A mérleg 614.059 korona nyereséget mutat fel, szemben a tavalyi 572.161 kor.-val. A közgyülés az igazgatóság jelentését elismeréssel tudomásul vette, az előterjesztett mérleget elfogadta, a felmentvényeket megadta és elhatározta, hogy a tiszta nyereségből 440.000 korona 5 és fél százalék osztalékra, 80.000 korona a tartalékalapra, 20,000 korona az értékpapirárfolyam különbözeti tartalékalapra, 20.000 korona a tisztviselők nyugdijalapjára, 34.360 korona igazgatósági jutalékra és 19.699 korona uj számlára való átvitelre fordittassék. A tartalékalap a fenti javadalmazással 680.532 koronára, az árfolyamkülönbözeti tartalékalap pedig 160.000 koronára emelkedik. A szelvények 1904. évi márczius hó 15-től kezdve váltatnak be az intézet pénztáránál 55 koronával. Ezután a közgyülés a felügyelőbizottság eddigi tagjait ujólag megválasztotta.

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank e hó 10-én tartotta 34-ik évi rendes közgyülését madarasi *Beck* Miksa elnökigazgató elnöklete alatt. A formalitások elintézése után bejelentette az elnök, hogy összesen 40 részvényes részéről 17.103 részvény helyeztetett letétbe, melyek 1707 szavazatra jogositottak. Ebből jelen volt 19 részvényes 15.050 részvénynyel 1505 szavazattal.

Az üzleti jelentés, amelyet felolvasottnak tekintettek, felemliti, hogy a közgazdasági életben remélt javulás csak kis mértékben valósult meg, melynek oka nem tisztán a belső gazdasági motivumokban keresendő, bár a belpolitikai állapotok visszássága a gazdasági viszonyra Ausztriával szemben megnehezitettek minden nagyobbszabásu tevékenységet, de nyugtalanitólag hatott a piaczra, a távol Keleten duló háborus bonyadalom is. Ha mindezek daczára kedvezőbb eredmény mutatkozik, ez a két legutóbbi esztendő jó termésének és az aránylag magas terményáraknak köszönhető. A *leszámitolási üzlet* forgalma emelkedett, azonban az év folyamán kifejezésre jutott olcsóbb kamatláb ezen üzletág tiszta nyereségét alább szállitotta. A *betétállományok* 65,357.096 korona 49 fillért tettek ki. E tavalyi eredménynyel szemben konstatálható csökkenés a tőkekamatadónak a betevőkre való átháritásában leli magyarázatát, minek következtében az elhelyezést kereső közönség a nagyobb kamatoztatásu járadékpiaczot kereste fel. A *jelzálogüzlet* összállománya az év végén a következő: összesen 68 kérvényre 8.013.8000 korona kölcsön lett ez évben folyósitva, minek folytán a jelzálogkölcsönök összállománya az év végén 13.152.000 koronára rugott. A *záloglevelek* az egész esztendő folyamán élénk keresletnek örvendtek. A szindikátusokban a lefolyt évben az 1902. évi nagy magyar konverzió, a 62 millió koronajáradék kibocsátása és a Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság, valamint a Magyar Jelzáloghitelbank részvényeinek átvételére alakult szindikátusok, nemkülönben a bolgár osztálysorsjáték részvénytársaság csekély veszteséggel záródott szindikátusából eredő eredmények vannak elszámolva. Uj szindikátus a Magyar Agrár és Járadékbank 25 millió korona névértékü vasuti járadékkötvényeinek átvételére alakult. Az áruosztály összeredménye minden tekintetben teljesen kielégitő volt. A *fővárosi közraktári vállalatra* a gabonaüzlet konjunktúrája a lefolyt év alatt sem kedvezett. Nagyobbszerü javulás csak az év utolsó harmadában állott be, mert az uj, bő termés csak akkor kezdte éreztetni hatását. E jelentékeny, de későn érkezett javulás nem ellensulyozhatta az első nyolcz hónap gyönge hozamát ugyannyira, hogy az összeredmény a főváros szubvenciójának teljes igénybevételével sem érhette el a tavalyi jövedelmet. A közgyülés elfogadta az igazgatóság javaslatát a nyereség megállapitása és hovafordítására vonatkozólag. E szerint a tavalyi nyereségáthozatallal együtt a tiszta *nyereség* 2,175843 korona 30 fillért tesz, melyből a részténytőke 5 százalékos kamatoztatásra 1.500.000 korona fordittatik, 100.000 korona a tartalékalap javadalmazására, 20.000 korona a bank alkalmazottainak nyugdijalapjára használtatik fel. Inditványozta továbbá az igazgatóság, hogy *1 százalék*, vagyis *4 K*, részvényenkint felosztalék gyanánt osztassék fel a részvényesek között; eszerint a 34. sz. szelvény *24 koronával* (egyenlő 6 százalékkal) váltatik be 1904. márczius 11-étől kezdve.

Az üzleti jelentés felolvasása után dr. *Gál* Jenő részvényes inditványára a közgyülés jegyzőkönyvi köszönetet mondott első sorban madarasi *Beck* Miksa elnök-igazgatónak, továbbá az igazgatóságnak és a

felügyelő-bizottságnak, valamint a tisztikarnak az üzlet érdekében kifejtett buzgóságukért és örömmel konstatálta, hogy a jelzálogüzlet szép lendületet vesz. Ezután a közgyülés megadta ugy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt és a felügyelő-bizottságba ujra megválasztotta *Herzfeld* Frigyes, dr. *Mandello* Károly, *Renner* Gusztáv és dr. *Seitz* Ottó felügyelő-bizottsági tagokat, mig a szervezett ötödik felügyelő-bizottsági állást *Holl* Albert részvényessel töltötték be.

Az Első magyar általános biztosító társaság

ez évi rendes közgyülését

az alapszabályok 13. és 15. §§-ai értelmében

folyó évi márczius hó 26-án délutáni 4 órakor Budapesten,

a társaság saját házában (Vigadó-tér 1. sz.) az első emeleti teremben fogja megtartani.

☞ A t. cz. részvényeseket felkérjük, hogy jogaiknak az alapszabályok 18. és 19-ik §§-ai*) szerint való érvényesítése végett a közgyülésen megjelenni sziveskedjenek.

Hivatkozással alapszabályaink 18. §-ára értesítjük a t. részvényeseket, miszerint a részvények letéteményezési helyéül a társaság főpénztárán kivül összes vezér- vagy főügynökségi pénztárainkat, valamint a Darier & Co. bankházat Genfben jelöltük ki.

Budapest, 1904. márczius 4-én.

Az Első magyar általános biztosító társaság igazgatósága.

A közgyülés tárgyai.

1. Igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentés az 1903. évi üzleteredményről.

2. A mérleg megállapítása és a tiszta jövedelem felosztása iránt való határozathozatal az alapszabályok 22. §-a értelmében.

3. A választmány és igazgatóság javaslata a közhasznu czélokra megszavazandó összeg iránt.

4. A választmány, az igazgatóság és a felügyelő-bizottság tagjainak választása az alapszabályok 27., 38. és 55. §§-ainak értelmében, valamint a választmány és felügyelő-bizottság tiszteletdijának megállapitása az alapszabályok 22. §. b) pontja értelmében.

* **18. §.** A közgyülésen minden egész, vagy két fél részvény tulajdonosa részt vehet, de szavazati joggal mind a választásoknál, mind a tanácskozási tárgyakban csak azon részvényes bir, ki öt egész, vagy tiz fél részvény tulajdonosa, ha neve, mint e részvények tulajdonosáé, a társaság részvénykönyvébe a közgyülést megelőző év utolsó napjáig bejegyeztetett s ha részvényeit, le nem járt szelvényeivel együtt, a közgyülés előtti nap déli 12 órájáig a társaság központi főpénztáránál, az igazgatóság részéről a közgyülési meghivóban megnevezett egyéb letéteményezési helyeken pedig a közgyülés előtt 5 nappal letéteményezte.

19. §. Közgyülésen a személyesen meg nem jelenő részvényesek képviseltethetik magukat az A) minta szerint, vagy más törvényes módon felhatalmazott szavazatképes részvényes által, azonban sem saját részéről, sem meghatalmazotti minőségben együttvéve tiznél több szavazata senkinek sem lehet.

Jogi személyeket törvényes képviselőjük, kiskoruakat atyjuk, vagy gyámjuk, gondnokság alatt lévőket gondnokuk képviselhet.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa az I. ker. uj Szt.-János kórház területén épitendő báró Wodianer Albert-féle üdülő kórháznál szükséges és 20710 K. — fill. előirányzott kőfaragó munkákra 1904. évi márczius hó 23-án délelőtt 10 órakor irásbeli ajánlatok utján nyilvános árlejtést tart.

Bánatpénzül az előirányzati összegek 5%-a a székesfővárosi központi pénztárnál leteendő, mely bánatpénz az ajánlat elfogadása esetén szerződési biztositékul szolgál.

Figyelmeztetnek az ajánlattevők arra, hogy ezen munkára benyujtandó ajánlataik mellé a különleges vállalati feltételek értelmében mintákat is kell bemutatni, s a minta nélkül benyujtott ajánlat figyelembe nem vétethetik.

Az ajánlatok a hivatalos minta szerint állitandók ki és ahhoz a hivatalos költségvetési kimutatás is kellőképen kiállítva és aláirva csatolandó.

Miről vállalkozni kivánók azzal értesittetnek, hogy ivenként egy koronás bélyeggel ellátott s a bánatpénz letételét igazoló letéti nyugtával felszerelt és lezárt irásbeli ajánlataikat f. évi márczius hó 23-án legkésőbb d. e. 10 óráig a központi-városháza II. em. 220. ajtószám alatt Viola Imre tanácsnok úr vagy helyettese kezéhez annál is inkább nyujtsák be, mert később érkező vagy kellőképen fel nem szerelt ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Ajánlati minta, költségvetési példányok ajánlati, vállalati feltételek, valamint mindennemű felvilágositás a székesfőváros mérnöki hivatalának magánépitési szakosztályában központi-városháza, Károly-utczai oldal II. em. 274. sz. kaphatók és ugyanott a tervek is betekinthetők.

A székesfőváros tanácsa fentartja magának azon jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének el vagy elnem fogadása iránt szabadon határoz.

Budapest, 1904. évi márczius hó 7-én.

A székesfőváros tanácsa.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a kezelése alatt álló Sieber Pessiak-féle erkölcsös nőcselédek kiházasitására szolgáló alapitványnál, egy 210 koronás jutalomdijra ezennel pályázatot hirdet, a következő feltételek mellett:

1. A jutalomdij csak oly nőcselédnek adatik kiházasitásul, a ki szolgálatában hűséges, szorgalmat és mindig erkölcsös magaviseletet tanusitott; különösen a ki hosszabb ideig állott egy gazda szolgálatában és szolgálatából a jutalomdij kinyerése után megy férjhez.

2. Ha a nőcseléd vőlegénye római katholikus vallásu, akkor a nőcseléd, hogy a kiházasitási jutalmat elnyerhesse, köteles esküvőjét a székesfőváros első kerületében Ferencz-halmán lévő kápolnában és pedig lehetőleg junius 6-án megtartani.

3. Budapest székesfőváros tanácsa a jutalomdijat a folyamodó nőcselédek közül a legérdemesebbnek olykép fogja megszavazni, hogy a jutalomdij az egybekelést igazoló házassági anyakönyvi kivonat bemutatása után, a székesfőváros központi pénztárában azonnal felvehető lesz.

Ha a jutalomdijban részesített nőcseléd vőlegénye illetőleg férje római katholikus vallásu, a jutalomdij csak akkor adatik ki, ha igazolja, hogy az egyházi esketés a székesfőváros I. kerületében Ferenczhalmán lévő kápolnában történt.

Megjegyeztetik, hogy a jutalom ki nem adható, ha a megjutalmazott nőcseléd római katholikus férjével nem a Ferencz-halmi kápolnában esküdött meg, ha továbbá azon nőcseléd, kinek a jutalom megszavazva lett, az 1904. év folyamán meg nem esküszik. Végre, ha a megjutalmazott vagy annak örökösei a jutalomdijat 1904. év végétől számitandó két év alatt fel nem veszik, mindezen esetekben a jutalomdij megszavazása hatályát veszti és a jutalom iránt való igény elenyészik.

Felhivatnak tehát mindazon nőcselédek, kik ezen 210 koronás kiházasitási jutalomdijat elnyerni óhajtják, hogy szolgálatban való hűségüket, szorgalmukat, erkölcsös magaviseletüket hosszabb időn át egy gazdánál kitöltött szolgálatukat, eljegyzésüket, igazoló bizonyitványokkal és cselédkönyvükkel felszerelt pályázati kérvényeiket legkésőbb 1904. évi **márczius hó 16-án**, a tanácsi iktató-hivatalba IV. ker. központi városháza I emelet 107. ajtó szám alatt, annál is inkább nyujtsák be, mert a kitüzött határidőn tul beérkezett folyamodványok figyelembe nem vétetnek.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3 1/2 %** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt 1/2 9—1/2 1-ig, délután 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótallás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdő ő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő	A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő

Dijtétel 100 korona után

Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. márczius 24. 11. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Tisza István és a Belváros.

A Belváros polgáraiban mély benyomást keltett *Tisza* István grófnak a „Szabadelvü Demokrata Kör“ márczius 16-iki lakomáján tartott beszéde. Ez a kerület sohasem szegődött a politikai Rabagasok mellé. Polgárai mindenkor megőrizték higgadtságukat és mintegy hagyománynyá vált közöttük a szélsőségektől való tartózkodás. Tudván azt, hogy kikből áll a Belváros polgársága, természetesnek kell tartanunk, hogy ez a kerület egyik legbiztosabb támasza a szabadelvüségnek és a nemesebb értelemben vett demokrácziának.

Nem csoda tehát, hogy a Belváros a legnagyobb szimpathiával és bizalommal tekint a mostani kormányelnökre. Tisza István multja, közéleti tevékenysége és egész egyénisége mintakép arra, milyennek kell lenni egy magyar államférfinak, aki a liberalizmus zászlaja alatt harczol.

A közvéleményt az utóbbi időben megzavarták a szabadelvüségről és a demokrácziáról terjesztett téves nézetek. Kiforratlan elmék és minden áron érvényesülni akaró stréberek konkolyt hintettek a szabadelvü polgárság közzé, meggyanusitván azt a liberalizmust, amely a mérsékelt, józan haladást tüzi ki czélul, amely nem szakit a nemzet multjában és lelkében gyökerező hagyományokkal és nem rohan vaktában theoriák után. Meggyanusitották azt a demokratizmust is, mely nem hajlandó hadat üzenni a kiválóságoknak és tekintélyeknek, s a polgári egyenlőséget nem az utcza sarában keresi, hanem az alantasabb osztályoknak magasabb szellemi és morális nivóra emelésében.

A főváros bizonyos rétegeiben vannak szóvivő elemek, kiknek szabadelvüsége radikálizmus, demokratasága pedig közel álló a szoczialista demagógiához.

A Belváros büszke lehet arra, hogy az elhintett konkoly nem fogamzott meg az ő polgárainak lelkében. A liberalizmust és a demokrácziát e kerületben ma is ugy fogják fel, amint azt a Belváros halhatatlan emlékü képviselője, *Deák* Ferencz vallotta és hirdette.

A polgárság meggyőződésének volt tolmácsolója Tisza István, amidőn a szabadelvü demokrata körben hangoztatta, hogy az az igazi demokráczia, amely nem az irigység szemével nézi felebarátait és mindenkiben megbecsüli azt az erőt, amelyet az *egyéniség* a maga szellemi és erkölcsi sulyával képvisel. Jól esett hallaniok a Belváros kereskedőinek, iparosainak, lateiner és egyéb polgárainak, hogy az ősi nemes familiából származó kormányelnök mindenki számára egyenlőséget követel abból a czélból, hogy saját *egyéni* erejét, saját *egyéni* sulyát minden békótól menten vihesse a nagy világversenybe. Hogy Magyarországon az utolsó harmincz év alatt a közszellem ily szabadelvü demokrata irányban fejlődött, annak élő bizonyságát láthatták a jelenvolt polgárok a miniszterelnök mellett ülő *Wekerle* Sándorban, aki egyszerü polgári sorból, születési és egyéb előjogok nélkül, felküzdötte magát nemcsak

a legmagasabb állami polczra, hanem egyuttal a legnagyobb sulyu társadalmi tekintélyek egyikévé is lett.

Akik még most is dobálóznak a váddal, hogy a jelenlegi szabadelvü rezsim alatt a polgári elem nem érvényesülhet, mert osztályuralom van Magyarországon: azoknak hozzuk emlékébe Wekerle Sándort és Tisza István gróf fentebb ismertetett beszédét.

Ez a beszéd, mint előre bocsátottuk, mély és általános hatást keltett a Belvárosban. Tisza István ma oly népszerü a IV-ik kerületben, hogy *mozgalom indult meg: neki ajánlani föl a mandátumot, ha eljön a képviselőválasztás ideje.*

Üdvözöljük azokat, kikben ez az eszme föltámadt. Méltóbb kezekbe a Belváros nem tehetné a maga képviseletét. A mostani érdemes képviselő, *Podmaniczky* Frigyes báró, már többizben kijelenté, hogy előrehaladt kora miatt visszavonulni szándékozik a politikai élettől. Ugy tudjuk, el van határozva, hogy a következő országgyülési czikklusra nem vállal mandátumot. Vele szemben tehát nem követ el a kerület udvariatlanságot, ha utódot keres. Meg vagyunk győződve, hogy senki nagyobb örömmel nem fogadja Tisza István gróf jelöltetésének tervét, mint Podmaniczky báró.

A képviselőválasztás most nem aktuális. A parlamenti béke helyreálltával a képviselőház idő előtti feloszlatásának szüksége is elmult. A törvény szerint csak 1906 őszén volna uj választás. Ámde bizonyos szimptomákból következtethetjük, hogy nem lesz hosszu életü a mostani képviselőház. Kell tehát idejekorán tömörülni a pártoknak és a belvárosi szabadelvü demokrata kör tagjai helyesen cselekszenek, ha zászlójukra Tisza István gróf nevét irják.

A vásárcsarnok basája.

Nemrég történt, hogy egy orvosról, akinek valami hivatalos állása volt a fővárosnál, egy bünpör folyamán kiderült, hogy sápot szedett. Ennek következtében a biróság fölmentette azokat, akiket a doktor ur rágalmazással vádolt. A sápolási ténykedést az orvos nem a főváros szolgálatában követte el, a főváros mégis nyomban levonta a birósági tárgyalás konzekvenciáját. A turpis causában leledző fiatal Aesculap elvesztette állását és — épp akkor lévén a kerületi orvosok választása — töröltetett még a pályázók lajstromából is.

Nagyon helyes volt ez az eljárás. A főváros köteles példát mutatni, hogy nem tür meg sem tisztviselői, sem egyéb alkalmazottai közt olyant, akinek az erkölcsén folytonossági hiányt állapitott meg a biróság.

Ámde az igazság csak egyféle lehet. És az igazság azt követeli, hogy mindenkinek egyenlő mértékkel mérjünk.

A fővárosnál azonban a mérték nem egyenlő, amint ezt legeklatánsabban *Hembach* Gyula vásárcsarnoki főfelügyelő esete mutatja.

Ez az ember épp ugy, mint a proviziós orvos, rágalmazási pöröket inditott, amelyek folyamán megállapittatott, hogy nem a vádlottak, hanem ő, a panaszos, a komisz ember. Hallatlan visszaélések sültek ki felőle. Zsarolás, pumpolás, nemtelen erőszakoskodás. Amikor másodizben merészkedett biróság elé menni, a törvényszék elnöke megbotránkozva kérdezte tőle: „Hát ön *még mindig* hivatalban van?“

Persze, hogy ott van. A polgármester meg a többi erkölcsőr egy percig sem türhette hivatalában azt az orvost, aki a privát életben sápolt, ellenben szemet hunyt Hembach Gyula dolgai fölött, noha Hembach hivatalos állásában követte el azokat a cselekedeteket, amelyeknek legenyhébb meghatázása: *disznóság.*

Hogyan lehetséges ez?

Halmos Jánosnak, Budapest polgármesterének tudnia kell, hogy Hembach Gyula kompromittált ember. Olvashatta az ujságokból s tudhatja a hozzá beküldött följelentésekből. Mikép egyezteti össze az igazsággal és hivatalos kötelességével, hogy egy ilyen megbélyegezett egyén megmaradhasson a főváros tisztviselői között?

Mi ugy tudjuk, első sorban az ő kötelessége őrködni a hivatalnoki testület reputácziója fölött. Ha elmulasztja intézkedni olyankor, amikor se kétségnek, se habozásnak helye nincs, vét hivatali kötelessége ellen. És ez a mulasztás azt jelenti, hogy a polgármester vagy hanyag vagy nem elég független

Sok jel arra mutat, hogy Halmos Jánosnál a függetlenség hiányzik. Erélyt csak azokkal szemben mer kifejteni, akiknek a háta mögött nem állanak befolyásos városatyák, s akiknek nincsenek városi tényezőkkel összeköttetései. Aki azonban konnexiókkal bir, mint Hembach Gyula, azt százszor leleplezhetik és százszor megbélyegezheti a független biróság.

A tanács, élén a polgármesterrel, nem veszi tudomásul a külvilágban történteket.

Hát ez csunya és veszedelmes dolog. Mit fog szólni Halmos János ahhoz, ha egy szép napon egy igazságszerető zsurnaliszta, fölháborodva a Hembachok takargatása miatt, egyenesen őt támadja meg, czinkossággal vádolván?

Sajtópört indit? Helyes. De a tárgyaláson az a hirlapiró szemébe vághatja:

„Ön feljogositott mindenkit, hogy kételkedjék az ön hivatalnoki kötelességtudásában, mert számtalan felszólalás daczára nem tette meg kötelességét olyan depravált egyénnel szemben, amilyennek Hembach Gyula bizonyult.“ Mivel fog védekezni?

Nem elég egyénileg tisztességesnek lenni. Egy város első tisztviselője azt sem türheti, hogy tisztességtelen emberek legyenek a város szolgálatában. Ha megtüri: viselje az eszmetársitás következményeit.

Elvégre is ki kell ugratni a nyulat a bokorból. A Hembach-skandalumot ad acta tétetni nem engedjük. A közérdek követeli, hogy ez az ember pusztuljon állásából, akármilyen kortes szolgálatokat tett a klikkeknek.

Annak igazolására, hogy belőlünk nem személyes animózitás beszél, közöljük az alábbi nyilt levelet.

Nagyságos Halmos János kir. tanácsos Budapest fő- és székváros polgármesteréhez.

Tisztelettel alólirott, a központi vásárcsarnok számos bérlőinek nevében is fordulok Nagyságodhoz a nyilvánosság utján s aggódó lélekkel kérem, mikor fog véget érni az anyagi existenciánkat fenyegető állapot, melyet egy megbizhatatlan főhivatalnok önző, jogtalan és gőgös eljárása idézett elő.

Nem volt még elég a *Hembach* főfelügyelő viselt dolgaiból, melyek nem egy becsületes, szorgalmas adófizető polgárt, vásárcsarnoki bérlőt *koldusbotra juttattak*, hogy ismét azzal fenyegetnek bennünket, hogy a basahajlamu és erkölcsü főfelügyelő visszahelyeztetik állásába, s akkor jaj lesz azoknak, kik jogos panaszukkal fellépni merészkedtek Hembach ellen.

Nem volt hát elég, hogy a kir. ügyész a főfelügyelő ellen emelt vádakat beigazoltaknak találta?

Nem volt elég, hogy már többször a kir. törvényszék elitélte és még saját nyilatkozata szerint is négy-öt pere van még folyamatban?

Nem volt elég, hogy beigazoltatott, hogy Hembach főfelügyelő a vásárcsarnoki bérlőnőket nemtelen ajánlatokkal ostromolta? hogy szegény bérlőktől árukat vitetett lakására, de azok ára megfizetéséről megfeledkezett? hogy bérlőktől kölcsönöket kért, mit ha azok megtagadtak, minden kigondolható módon üldözőbe vette őket?

Mindezen beigazolt tények nem elégségesek elejtésére? Hát az általam körülbelül három év előtt beadott panasz, mely Hembach főfelügyelő által a béreknek adózási czélból történt bevallása körül elkövetett visszaélésekre vonatkozott, mikor nyer elintézést?

Nagyságos Uram! Nyiltan beszélik a fővárosban, hogy a „Saskör“, melynek igazgatósági tagja Hembach, elejteni nem engedi őt.

A rideg tények megdöbbentőleg igazolni látszanak azt, mert hisz 1903. évi január hóban már egyizben Hembach állásától betegség czimén szabadságoltatott és hét hónapig sétált, mikor ismét, mintha mi sem történt volna, elfoglalta hivatalát, jelenleg ismét négy hónapja van szabadságon, melyet arra használ fel, hogy szennyes ügyeihez tanukat szerezzen és becsületes emberek hitelét, kik vele szemben állanak alattomos utakon aláássa, megingassa.

Nagyságos Uram! Az erkölcsi és anyagi érdekeiben galádul megtámadott becsületes üzletemberek fordulnak Nagyságodhoz, mint a főváros polgármesteréhez, ki nemcsak hivatalnokai, de a főváros polgárai anyagi és erkölcsi érdekeinek is hivatott őre és bizalomteljesen kérem, hogy ismert és közmondásos igazságérzete és részrehajlatlanságánál fogva a jog, törvény és igazság alapján végre a Hembach elleni ügyeinket elintézni kegyeskedjék, mert már odáig jutottunk, hogy panaszaink orvoslása végett kénytelenittetnénk a Nagyméltóságu Belügyminiszter ur Ő Kegyelmességéhez fordulni.

Kérésünk ismétlése után maradtak Nagyságodnak alázatos szolgája

Budapest, 1904. márczius hó.

Singhoffer M. József,
halászmester.

Részvényesek a közgyülésen.

Az erzsébet-téri verebek is csiripolják, hogy a fővárosnak egyes részvénytársaságokkal kötött szerződései azért kedvezőtlenek a nagyközönségre meg a fővárosra, ellenben kedvezők az illető társaságokra nézve, mert a törvényhatósági bizottság tagjai tulnyomó részben részvényesek.

Amikor egy ilyen szerződés fölött dönteni kell, a részvénytulajdonos városatyában, ha nem egészen czinikus lélek, két hang viaskodik. Az egyik arra készteti, hogy mint a polgárok érdekeinek megbizottja, a közönség javát tartsa szem előtt. A másik ellenben igy szól: „Bolond volnál, ha nem azt néznéd, hogy a társaság jusson előnyös helyzetbe. Hiszen neked, mint részvényesnek az az érdeked, hogy mentől több osztalékhoz jussál.“ Nem mondom, hogy mindig és mindenkinél, de többnyire az egyéni érdek diadalmaskodik.

A közönség ezt tudja. Tudják azok a bizottsági tagok is, kik nem részvényesek. Nehányszor már kellemetlen jelenet is támadt a közgyüléseken e miatt. A részvényes gárda azonban inkognitóban tartván részvényes voltát, mindazonáltal résztvesz a reá nézve erkölcsileg inkompatibilis ügyek tárgyalásában.

A legutóbbi közgyülésen ismét szóba került, és pedig egy oly kérdésnél, melynek nyilvánvalóan sok személyes érdekeltje ült a padokban, hogy csak azok szavazzanak, akik nem részvényesek. A főpolgár-

mester helyesen megjegyezte, hogy neki nincs módjában megállapitani, kik a részvényesek. A lelkiismeret kérdése, hogy az illetők fognak-e szavazni vagy nem.

Hát az a baj, hogy csak a lelkiismeret képezi a gátat Jelenségek és tények mutatják, hogy a lelkiismeret kurzusa Budapesten alpári áll. Egyáltalán nem sikk lelkiismeretesnek lenni. Az a generáczió, mely végigsvindlizi az iskolákat, s házassági igéret fejében lányos házaknál ingyen kosztot szerez magának mig az egyetemet járja, a diplomával kezében egyetlen czélt tűz ki maga elé: megvagyonosodni. Hogy ezt elérje, stréberkedik, furfangoskodik, s a közbizalmat is csak azért törekszik elnyerni, hogy bejuthasson azokra a helyekre, hol tágabb tere van a pénzszerzésnek. Ezeknél az alakoknál persze a lelkiismeret soha egy pillanatig föl nem támad, sőt czinikusan kinevetik a lelkiismeretre hivatkozókat. Sajnos, ilyen alakokat a törvényhatósági bizottság körében is találunk, s ezeknek hiába prédikál morált Márkus József és Kassics Péter. Ezek nemcsak szavaznak, mint részvényesek, hanem még agitálnak is a társaság érdekében, amelynek jogtalan előnye és haszna egyszersmind az ő hasznuk is

Valamit azonban kellene tenni ellenök. A fővárosi törvény reviziójánál nem maradhat figyelmen kivül az ő szereplésük. Talán be lehetne venni egy pontot az uj törvénybe, amely szerint ha kiderül, hogy egy bizottsági tag résztvett olyan szavazásban, amelynél részvényesi minőségben érdekelve volt, *mandátumát elveszti, s többé a törvényhatósági testület tagjává meg nem választható.*

Ez a rendelkezés sokakra hatással lesz. Hogy a törvény tiltó parancsát kijátszani akarók leleplezzenek, ahoz nem kell egyéb, mint nehány buzgó és ügyes Kassics Péter. Az egyes társaságok részvényeseinek lajstromát — már t. i. ama társaságoké, amelyek a fővárossal szerződéses viszonyban állanak, vagy akarnak lenni — beszerezni nem boszorkányság. Ha ez megvan, könnyü az ellenőrzés s a panamistákat nyomban röpiteni lehet a törvényhatósági bizottságból.

Az iskolai vizsgálatokról.

Uj rendtartás készül a fővárosi polgári iskolák számára. S hogy ez a rendtartás a közszükségletnek megfeleljen minden tekintetben, dr. *Bárczy* István tanácsos a lehető legnagyobb nyilvánossággal készíti s tért enged mindenkinek, hogy elmondhassa véleményét, kivánságát. Előbb elküldötte a testületeknek, hogy vitassák meg. Ezek elmondották a biráló megjegyzéseket s ezekat gróf *Vestetich* Géza tanácsjegyző mind csoportositotta s ugy terjeszti a nagy értekezlet elé. Ez az értekezlet áll az iskolák igazgatóiból és a testületek egy-egy kiküldött képviselőjéből.

A mult héten volt a második értekezlet, melyen eljutottak a vizsgálatokig. És e pontnál már belátható mindenki, hogy milyen szükséges az uj rendtartás. *Lád* Károly azt mondta, hogy ő a vizsgálatokat merőben feleslegeseknek találja s ennek a kijelentésnek a logikája, szerinte mégis az volt, hogy a vizsgálati felelet a tanuló osztályzatán változtathasson. Különösen hangoztatta ezt a *javitás* szempontjából. A vélemények nagyon megoszlottak. Sokan azt óhajtották, hogy a vizsgálatot ha még tovább is fenn kell tartani, akkor legalább ne szigoritsák, hisz ez merőben ellenkeznék a pedagógia mai fejlett és tisztultabb nézetével.

A vita eldöntetlen maradt s a tanácsos azzal vágta ketté, hogy a rendtartás véleményezésekor a hallott véleményeket megfontolja. Jól van, fontolja meg. De mi itt a nyilvánosság nevében arra kérjük, hogy még a következő dolgokat is foglalja a megfontolni valók közé:

1. Egy hosszu esztendő amelyik tanárnak egy osztályzat megállapitására nem elég, annak a vizsgálatkor adandó osztályzata is kétes értékü.

2. A tanuló vizsgálati felelete is sok mindentől függ s ebben a véletlen nagy szerepet játszik.

3. Az a gyenge tanuló, kit még tanulótársainak a jelenléte is zavar a feleletben, sokkal nagyobb zavarba jön a nyilvánosság előtt.

4. Ha tudja a tanuló, hogy a vizsgálati feleletétől függ az évi szorgalmának az eredménye, oly magasfoku idegesség vehet erőt rajta, mely nemcsak az eredményt teszi koczkára, hanem az egészségét is.

5. Nem lehet a vizsgázás maga sem alapos, hisz egy délelőtt, vagyis átlag három óra alatt hatvan tanulót kell 8 - 10 tárgyból kikérdezni. Hol van az a kitünő számoló, aki ezt ugy tudja elosztani, hogy abból egy-egy tanulóra tantárgyanként komolyan számbavehető idő essék. A szürke elmélet rideg teoriái alapján ne tegyük nevetségessé az iskolát és annak komoly munkáját.

A vizsgálat felesleges czafrang, amit nem volna szabad türni tovább az iskola testén. Ezt kivánják rég az orvosok, ezt a szülők. Mikor a modern gondolkozás megnyilvánul mindenütt, csodálatos, hogy éppen a székesfővárosban akadjanak a vaskalapnak védői.

A vásárcsarnok szállitási dijkedvezményei.

A kereskedelmi miniszter érzékeny csapást mért a főváros vásárcsarnoki intézményére, amelyre — ugy látszik — nem tekint valami nagy jóindulattal. Élénk figyelemmel kisérte a miniszter, hogy azok a nagymérvü szállitási kedvezmények, melyeket a vásárcsarnoki intézmény az államvasutak, helyesebben a kormány jóvoltából élvez, járnak e kielégitő közgazdasági előnyökkel. Az eredmények arról győzték meg, hogy az elért eredmények korántsem

felelnek meg ama nagy áldozatoknak, melyeket az államvasutak hoznak s ez okból elhatározta a szállitási dijkedvezmények revizióját.

A főváros tanácsa sejtette, hogy a revizió eredménye nem lesz kedvező a vásárcsarnoki intézményre nézve, miért is sietett felterjesztésében arra kérni a minisztert, hogy a csarnok szállitási dijkedvezményeit jelenlegi alakjukban tartsa fönn továbbra is. A miniszter ekkor ankétet hivott egybe, amelyen *Melly* Béla tanácsnok nagy buzgósággal iparkodott megvédeni a főváros érdekeit; de ott volt az államvasutak képviselője is, aki olyan adatokkal állott elő, melyek végleg megerősitették a minisztert ama nézetében, hogy a csarnoki dijkedvezmény fölösleges, haszonnal nem jár, hanem igenis alkalmat ad nagy visszaélésekre.

Ugy találta a miniszter, hogy azok a bajok, melyek a vásárcsarnoki intézmény körül észleltettek, nem ellensulyozhatók szállitási dijkedvezményekkel, mert itt nem a dij olcsósága, hanem a csarnoki kezelés lelkiismeretes pontossága képezi a főkövetelményeket. A miniszter tehát elhatározta, hogy a jelenlenlegi dijkedvezményt márczius végével megszünteti.

Bizonyos élelmiczikkekkel azonban kivételt tesz s azok szállitására továbbra is megadja a kedvezményeket. Aprilis 1-étől decz. 31-ikig a következő dijkedvezményeket tartja fenn:

1. Teljes kocsirakományokban teherárukénti szállitott burgonyára a kivételes dijszabásnak 10%-al megröviditett dijtételei.

2. Szőlőküldeményre gyors- és teherárunál 10%-al megröviditi a dijtételt.

3. Egyéb gyümölcsre és dinnyére legalább 5000 kilóért való dijfizetés esetében 5% kedvezményt.

4. Csomagolt friss és aszalt gyümölcsre fuvarlevelenkint legalább 10.000 kilóért való dijfizetés esetében 10% kedvezményt.

5. Csomagolatlan friss gyümölcsre és dinnyére kocsi és fuvarlevelenként legalább 10.000 kilóért való dijfizetés esetében a teheráru-szállitásnál 10% kedvezményt engedélyez a miniszter.

A dijkedvezmény érvényességének feltételeül kiköti a miniszter, hogy a küldemények valamely hatósági közvetitőnek vagy árusitóhely állandó bérlőjének nevére (Budapest, Központi vásárcsarnokba) czimezendők. Állandó helybérlő az, aki legalább is egy hónap óta bir a csarnokban árusitóhelyet.

A tojásközvetitő kereskedelmi támogatásaképpen megengedi a miniszter, hogy magyarországi állomásokról kocsi és fuvarlevelenként legalább is 5000 kilóért való dijfizetés mellett (Bpest, központi vásárcsarnok) állomásra valamely központi csarnoki hatósági képviselő vagy bérlő nevére érkező tojásküldemény oly mennyisége után, mely mennyiségü tojás a magyar élelmiszer-szállitó részvénytársaság, mint feladó részéről legkésőbb, a kedvezményt követő lejárt hó végéig, közvetlen fuvarlevelekkel Bécsbe, Németországba, Svájczba vagy még tovább beigazoltan elszállittatik, az államvasutak vonalait illetőleg (Bpest, közp. vásárcs.) állomásig 10%-al megröviditett dijtételek alkalmaztassanak.

Az államvasutakat utasitotta a miniszter, hogy e dijkedvezményeket hirdetés utján léptessék életbe, hogy a főváros hatóságával egyetértőleg a vasut igazgatására állapitsa meg ama rendszabályokat, melyet a vásárcsarnoki kedvezmény igénybevétele körül tapasztalt visszaéléseket megszünteti.

Bérlet-meghosszabbitás.

Elvi szempontból azoknak van igaza, kik helytelenitik, hogy a főváros egyes bérlők szerződését árlejtés kiirása nélkül meghosszabbitja. Suba alatt sok visszaélést lehet elkövetni. Azonban nincs szabály kivétel nélkül. Előfordulhat eset, amikor a főváros érdekében áll valamely bérleti szerződésnek a meghosszabbitása.

Ezt az esetet látjuk fenforogni a városligeti kioszk bérleténél. A jelenlegi bérlő azzal a kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy miután most csak a délutáni órákban tud üzletet csinálni, mert a városliget rosszul van világitva, rendezzék be a Stefánia-utat a Műcsarnoktól az István-utig villamos ivlámpákkal való világitásra s engedjék meg neki, hogy a kioszkban café restaurant-ot létesitsen. Egyuttal kijelentette, hogy ha a főváros erre a befektetésre nem volna hajlandó, ugy ő azt a saját költségén eszközölteti. Kárpótlásul azonban kéri, hogy 1911-ben lejáró szerződése 4 évre meghosszabbittassék.

Vannak, akik azt mondják, hogy a kérelem elutasitandó és pedig a bérleti szerződés miatt. Ha a bérlő növelni akarja a kioszk forgalmát és e czélra szükséges a Stefánia-ut kivilágitása, hát csináltassa meg a világitást, de rekompenzáczióra ne tartson számot. Mert a fővárosnak teljesen közönyös, hogy sokan járnak-e a kioszkba vagy kevesen.

Ez a felfogás nem helyes. *A Stefánia-ut megvilágitása közérdek.* Ha ott villamos lámpák fognak fényt szórni, világvárosiasabb külsőt nyer az ut és az egész környéknek kedvencz esti sétahelye lesz. A közönség már eddig is követelhette volna a fővárostól, hogy tisztességes világitással lássa el a városligetet.

Ha már most akad egy magánember, aki 30.000 korona költséggel létrehozza a szükséges világitást, csak azt kell mérlegelni, vajjon az általa kért ellenszolgálat nem tulságos-e?

A kioszk bérlője mindössze a szerződés meghosszabbitását kéri. No hát, ezért a 30.000 korona értékü befektetésért, amely a szerződés lejárta után a *főváros tulajdonába* megy át, bátran eltekinthetünk az elvtől és meghosszabbithatjuk a szerződést.

Nyertes csak a főváros és a közönség lesz. Annál inkább, mert a bérlő nemcsak a villamos berendezést fogja átengedni a fővárosnak, hanem az ujonnan épitendő konyhát és jégvermet is, amik szintén vagy 25.000 korona értéket képviselnek.

Kétségtelen, hogy a felszerelések birtokában a szerződés lejárta után a főváros sokkal több bért fog kapni a kioszkért, mint ennek előtte.

A tanács ezuttal helyesen járt el, midőn a bérlő ajánlatának elfogadását javasolta. A városatyák akkor szólaljanak fel a bérleti szerződések meghosszabbitása ellen, ha azt valaki megfelelő rekompenzáczió nélkül kéri.

A tőzsdebiróság heti krónikája.

A tőzsde hivatalos árjegyzése.

Megirtuk, hogy a polgármesteri hivatal felhivta a bpesti áru- és értéktőzsde tanácsát, hogy a kiadásukban megjelenő „Határozatok Tára“ és a bpesti áru- és értéktőzsde hivatalos árjegyzésének sajtórendőri szempontból történt polgármesteri bejelentésének tudomásul vételi végzését mutassa be. A tőzsde tanácsa átiratban értesitette a polgármesteri hivatalt, hogy ezt a végzést a legszorgosabb kutatás ellenére sem tudja irattárából előkeresni, mert ez a bejelentés még 1864-ben történt, és az iratokat minden 10 évben kiselejtezik, tehát feltehető az, hogy e végzés is a kiselejtezett iratok közzé keveredett. A polgármester erre fölhivta a tőzsdetanácsot, hogy ily körülmények között eszközölje ujra a bejelentést, amit a tőzsde tanácsa most meg is tett.

A tőzsdeszokványok reformja.

A budapesti áru- és értéktőzsde tegnap Kornfeld Zsigmond elnöklete alatt tanácsülést tartott, melyen a tőzsdei szokványok reformját tárgyalták. A jelenleg fennálló szokványok a tervezet szerint több változáson mennek keresztül és sok üdvös reformot ölel fel. Az uj szokványok különös tekintettel lesznek a tőzsdei differenczia üzletekre és védelmébe veszik a nem hivatásos tőzsdejátszókat. A tanács elhatározta, hogy az előterjesztett szokványokat kinyomatja, a tagok közt szétosztja és a közgyülés után ujból tárgyalás alá veszi.

Pör egy szabadalom miatt.

Márczius 10-én.

Somogyi Géza feltalált egy tápport, amely az állatok ételébe keverve, azoknak emésztését elősegiti és a betegség iránti fogékonyságukat csökkenti. Ezt a találmányát Somogyi szabadalmaztatta azonban kevés tőkével rendelkezvén, szabadalmát Márk és Társa budapesti czégnek rendelkezésére bocsájtotta forgalomba hozatal végett és egyben társasviszonyba lépett velük. A társasági szerződésben ki volt kötve, hogy Márk és Társa czég köteles Somogyinak havonta 400 koronát adni és minden üzleti év végén a nyereségből részesedést. A társasszerződés hatályba lépte után egy hónapig megkapta Somogyi a 400 koronát, később azonban ezen összeg kifizetését megtagadták Somogyi erre a maga részéről a szerződést felbontottnak nyilvánitotta és ez iránt keresetet adott be Márk és Társa czég ellen a tőzsdebiróságnál. A tárgyaláson alperes czég azzal védekezett, hogy Somogyi lemondott a további járadékairól és tanukat nevezett meg, akik előtt ilyen kijelentést tett. Felperes jogi képviselője bemutatta a biróságnak azt a miniszteri rendeletet, mely világosan megjelöli azt, hogy a tápport gyógyszerképpen forgalomba hozni tilos Bemutatja továbbá Márk és Társa czég hirdetését, mely szerint ezen emésztési tápszert, mint gyógyszert ajánlja a közönségnek. Bemutatja végül a miniszternek azt a rendeletét, mely megtiltja a táppor forgalomba hozatalát. E miatt Somogyi nagy károkat szenvedett és kéri a szerződés felbontásának kimondását és a kártérités megállapitását. A biróság elhalasztotta a tárgyalást az alperes által bejelentett tanuk kihallgatása végett.

100,000 koronás tőzsdedifferenczia.

Márczius 19-én.

Reim József és Társa bizományos czéggel már évek óta állott üzleti összeköttetésben *Szalay* Dezső gépkereskedő, aki állandóan nagy összegü értékpapirt vásároltatott a Reim czég által, de nem efektive átvételre, hanem az árhullámzásokból eredő differenciára. Szalay gyakran nyert is nagyobb összegeket és ezáltal felébredt benne a játékszenvedély és nagyban kezdett játszani. De hát a szerencse változó és rövid két hónap alatt közel 100,000 koronát veszitett el, amire már nem volt fedezete. Reim József és Társa czég be is perelte Szalayt 98000 korona tőzsdedifferenciáért. A tárgyaláson alperes egy levelet mutatott fel felperes czégtől, melyben az elismeri, hogy a köztük fennálló üzleti összeköttetésből kifolyólag felmerülő perekben a rendes biróság illetékes. Felperes erre vonatkozólag előadja, hogy igaz ugyan, hogy a levél tőle származik, de e levél nem használható fel arra, hogy alperes ezen biróságnál pergátló kifogást emeljen, mert e levelet egy bizonyos diskrét czélra szolgáltatta ki alperesnek. A biróság hosszas tanácskozás után megállapitotta az illetékességet és alperes pergátló kifogását elvetette azzal az indokolással, hogy a biróság nem megy bele a levél eredetének megvizsgálásába, hanem megállapitja az illetékességet azért, mert alperes kereskedő s mint ilyen, nem járatlan a tőzsdei ügyletekben.

Hirek a városházáról.

—

Az ó-budai hegyi vizek levezetése. Két esztendővel ezelőtt az ó-budaiak egyenesen a földmivelési miniszterhez fordultak, ama kérelemmel, hogy a Csucs- és Testvér-hegyi esővizek elvezetésében legyen segitségére a fővárosnak. A tanács részéről most végre történt is intézkedés. Elrendelte, hogy egy vizlevezető müárok készittessék, amely a hegyi esővizeket az Aranyhegyi árok közvetitésével a Dunába vezeti. A müárok költségei 14.000 koronára rugnak.

Galamblövő-tér a Margitszigeten. Az országos magyar galamblövő-egylet engedelmet kért a tanácstól, hogy a Margitsziget fölső csúcsán galamblövő-teret létesithessen. A tanács tekintettel arra, hogy ezen tér elkészitése a sziget feltöltésével s igy Duna-kotrási munkálatokkal lesz kapcsolatban, utasitotta az egyesületet, hogy kérjen vizjogi engedélyt. A mernöki hivatal javasolja az engedély megadását azzal a kikötéssel azonban, hogy a téren tervezett őrházikók épitésére is külön épitési engedélyt kérjen az egylet.

A Vörösmarty szobor érdekében. Kallós Ede és Telcs Ede szobrászmüvészek, akik a Vörösmarty szobor elkészitésével megbizattak, kellemetlen helyzetbe kerültek. A főváros egész területén nem találnak olyan bérbevehető műtermet, melyben a monumentális Vörösmarty szobrot elkészithetnék. A kelenföldi műterem-házban van ugyan elég bérbeadó atelier, de azok inkább festőknek valók. Igy hát kénytelenek egészen uj műtermet épittetni. Ez okból arra kérik a tanácsot, hogy a VI. kerületi Kmetty-utczában fekvő fővárosi telket, amely ez idő szerint elhasznált épitőanyag kirakására szolgál, adja nekik 10 esztendőre bérbe. A magyar müvészet támogatásáról lévén szó, kérik a fővárost, hogy a bérösszeg meghatározásánál méltányosan járjon el.

A Pasa-réti villamvilágitás. A Pasa-réten és környékén tervezett villamvilágitás tárgyában az illetékes hatóságok és érdekeltek bevonásával minap tartatott meg a helyszini eljárás. Ez alkalommal különösen a közuti vaspálya-társaság kifogásai adtak sok munkát az eljáró bizottságnak. A társulat követeléseit mind mellőzte a bizottság, csak azt a kikötést fogadta el, hogy a magas feszültségü áramvezeték, mely a közuti vaspálya-társaság felsővezetékével párhuzamosan terveztetik, lehetőleg elszigeteltessék s a keresztezéseknél erős drótháló fölött helyeztessék el. A tárgyalás során szem előtt tartotta a bizottság ugy a táviró és távbeszélő, valamint a főváros érdekeit. A megállapodásokat összefoglalva most terjesztette a mérnöki hivatal a tanács elé azzal a javaslattal, hogy azokhoz járuljon hozzá.

Az elfelejtett Táncsics Mihály. A Kerepesi-uti temető igazgatója jelenti a tanácsnak, hogy Táncsics Mihály siremlékén a szoboralapnak letört az egyik lába. Az emlékmü különben is oly elhanyagolt állapotban van, hogy rövid időn okvetetlenül el kell pusztulnia, hacsak ki nem javittatik. Azelőtt a Táncsics-bizottság gondozta a sirt, de az már évekkel ezelőtt föloszlott. A megboldogult özvegye életben van ugyan, de maga is a főváros támogatására szorul. Igy hát senkisem gondol a siremlékkel, amely innen-onnan már teljesen összeroskad. A temetőigazgatóság azt az előterjesztést tette a tanácsnak, hogyha méltányolni kivánja a megboldogult Táncsics Mihály érdemeit, ugy vegye a sirt gondozásába s mindenekelőtt rendelje el sürgősen a siremlék alapos kijavitását.

A Kossuth szobor végleges elhelyezése. A szabadság- és Kossuth szobor helyének végleges kijelölése czéljából ugy határozott a tanács, hogy ideiglenes sablonok fölállitása utján fogja tanulmányozni vajjon a parlament előtti tér, melyik pontján fog a szobormü legjobban érvényesülni. A tanács most fölhivta Heuffel Adolf középitési igazgatót, hogy a megfelelő sablonokat sürgősen készittesse el, hogy azok felállitása és a szükséges próba megtartása mihamarább eszközölhető legyen.

Az uj állategészségügyi telep. A főváros által létesitendő uj állategészségi telep tárgyában a tanács most fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy az előmunkálatokat kezdje meg. Mindenek előtt fölbontandó ama telek bérlete, amelyre az intézetet épiteni fogják Miután a telephez vezető utnak még az épités előtt el kell készülnie, a mérnöki hivatal fölhivatott, hogy az ut terveit és költségvetését mihamarább készitse el és tegyen javaslatot a létesitendő intézethez szükséges gépek és egyéb felszerelések beszerzése tárgyában.

Az V. kerületi előljáróság bölcsessége. Van Budapesten egy vállalat, amely villamos masina segitségével a lakások s üzlethelyiségek pormentesitésével foglalkozik. Az V. kerületi előljáróság fontosabb munka hiányában hónapokon keresztül figyelte e vállalat müködését s ugy találta, hogy a kis villamos masina csődületet okoz az utczán s igy forgalmi akadályt képez azonkivül valósággal megrázza a házakat ami a lakókra nézve igen kellemetlen. Az előljáróság most a tanács utján fölterjesztést intéz a keresk. miniszterhez, hogy a pormentesitő váll. további müködését telepengedélyhez kösse.

Uj népiskolák a Józsefvárosban. A VIII. kerületi 3. számu iskolaszék területén két uj iskola nyitására tett előterjesztést a tanács közoktatási ügyosztálya Az uj iskolákat az Örömvölgy-utcza 18. és a Losonczi-utcza 21. számu házában kivánja elhelyezni. A mérnöki hivatal most azt jelenti a tanácsnak, hogy az Örömvölgy-utczában kiszemelt ház nem alkalmas iskolai czélokra. Az óriási épületnek csak egy lépcsője s egy kijárása van, udvara pedig oly szük, hogy az udvarra néző tantermek nem kaphatnának elegendő világosságot. Az épület használható állapotba helyezése költséges átalakitások mellett volna csak lehetséges, amelyek a berendezéssel együtt 100.000 koronába kerülnének. Javasolja tehát a mérnöki hivatal, hogy az Örömvölgy-utczai ház helyett megfelelőbb épület szemeltessék ki. A Losonczi-utczai épület azonban teljesen alkalmas. Valamelyes átalakitásokra ez is rászorul, de azok költsége a berendezéssel együtt összesen 49.000 koronára rug, mely összeg nagyobbik része a berendezésre esik.

Légszeszvilágitás a Németvölgyi-uton. A Németvölgyi-uton lakó polgárság azzal a kérelemmel fordult a fővároshoz, hogy az I kerületi Kékgolyó-utcza végétől kezdve gázvezetéket rakasson le a Németvölgyi-ut egy részén. Ez az utvonal sürüen be van már épitve s télen át is lakott. Közbiztonság szempontjából is szükséges tehát, hogy a fogyatékos fényü petróleumos lámpások végre már gázlámpásokkal cseréltessenek ki. Folyamodók hajlandók kellő mértékü magánfogyasztást is biztositani.

Az ipartövény hiányosságai. A budapesti bádogos, rézöntő, bronzmüves, lemezelő és harang-

öntő ipartestület elüljárósága arról panaszkodik, hogy az ipartörvény hiányosságai következtében minduntalan oly vitás kérdéseket kell megoldania, melyekről a törvény nem rendelkezik. Ez esetek igen zavarólag hatnak a munkaadók és a segédek közötti jó viszonyra. Az elüljáróság ez okból egy bizottságot küldött ki azzal a megbizással, hogy a segédek belevonásával a jelzett kérdések rendezésére készitsen tervezetet. Ezt a tervezetet azzal a kérelemmel terjesztette most a tanácshoz, hogy az közgyülésileg letárgyaltassék és a keresk. miniszter jóváhagyása után kötelező erőre emeltessék a tervezetben. Egyebek közt azt kivánja az ipartestület, hogy a munkaidő 9 és fél órában állapittassék meg. Fixiroztassék továbbá a segédek munkadija olyképpen, hogy az óránkint 27, 32, 36, 39 fillér legyen. Inast csak a szakmabeli munkánál legyen szabad alkalmazni. S végül május elseje munkaszüneti napnak vétessék.

Közmunkák vállalatba adása. A tanács II. ügyosztálya több rendbeli közmunkára nézve árlejtést tartott. A Dezső-utcza 2500 koronás csatornázási munkálataira 10 ajánlat közül 17% engedményt tett a legkedvezőbb. A Gellért-hegy 4300 koronás csatornázásra 181 ajánlat érkezett. A legkedvezőbb 17 négy tized százalék engedményt tett. A Csap-utcza 2500 koronás makadam burkolására 4 ajánlat volt. A legnagyobb engedmény, 7% lett. Az országház-tér déli részének 30.000 koronás csatormázási munkálataira 2% engedmény volt a legkedvezőbb az ajánlatok közül. A tér kocsiutjának 30.000 koronás aszfaltozását félszázalék engedmény mellett a Magyar aszfalt részvénytársaság, a járda aszfaltozás 18.000 koronás munkálatait pedig 29 egy tized % engedményuyel az Angol aszfalttársaság kapta meg. Végül vállalatba adatott a Rudolf-rakpart 6000 koronás csatornázási munkálata 33 egy tized % engedmény mellett.

Kloakák a Dunaparton. A V. kerületi Dráva-utcza s a Viktória-malom között eszközölt partrendezési munkálatok következtében az uttest s a föltöltött part között mély árok képződött, amely állandóan tele van büzhödt vizzel. Az egész környék levegőjét megmételyezi a bűz, melyet a szemközt levő Margitszigeten is érezni lehet. Az árok környékén lakó polgárság most kérvényt intézett a tanácshoz az iránt, hogy a botrányos állapotnak vessen mihamarabb véget s az árkot töltse be. Annyival is inkább szükséges ez, mert az árok utjában áll a városi villamos-vasut dunaparti vonala meghosszabbitásának is, amire pedig ugyancsak szükség volna már.

A marhavásárpénztár ügye. A főváros közgyülése annak idején kimondta, hogy a marhavásártéri vásárpénztár iránt fennálló szerződésben biztositott felmondási jogával a főváros élni nem kiván, s egyben elhatározta a közgyülés, hogy a vállalkozó részvénytársaság által felajánlt 5% részesedési jutalék elfogadása mellett a szerződést annak lejártáig, vagyis 1907. év decz. 20-ig felmondani nem fogja. E határozat ellen Kassics Péter és társai felebbezést adtak be a belügyminiszterhez. Ez ügyben most határozott is a miniszter. Arról értesitette a fővárost, hogy a földmivelési miniszterrel egyetértőleg a közgyülési határozatot jóváhagyja. A főváros ugyan is csak ugy élhetne a felmondási jogával, ha a vásárpénztári intézményt megszüntetni vagy pedig a saját kezelésébe venni akarná. Már pedig ily czélzat a jelen esetben egyáltalán nem forog fenn.

Uj kocsiut a Zugligetbe. A zugliget egyesület arra kérte volt a tanácsot, hogy az I. kerületi Remete-utat kösse össze a Zugligeti-uttal, hogy igy a Zugligetnek az I. kerülettel is direkt összeköttetése legyen. A főváros mérnöki hivatala azt javasolta, hogy a két utat csak gyaloguttal kösse össze a főváros. A fővárosi közmunkák tanácsa ez ellen most kifogást emel. A zugligeti egyesület tulajdonképpen azért kivánja az uj utat, hogy a zugligeti villatelepeket a közeli falvak lakói is könnyen elérhessék, miáltal a telep élelmezése akadály nélkül volna eszközölhető Erre pedig nem elégséges a gyalogut. Fölhivja tehát a fővárost a közmunkák tanácsa, hogy a tervezett gyalogut helyett 6 méter széles kocsiutat csináljon.

Az épitésrendőri vizsgálati dijak. A kerületi elüljáróságok bizonyos dijakat szednek az épitésrendőri ügyekben teljesitett vizsgálatok után. De ez minden rendszer és egységes elv nélkül történik. Egyenlő természetü vizsgálatoknál a beszedett dijak 3 - 15 korona között váltakoznak, ami határozottan az igazságtalanság jellegével bir. A közmunkák tanácsa mint másodfokú épitésrendőri hatóság arra kéri most a tanácsot, utasitsa most a kerületi elüljáróságokat, hogy a vizsgálati dijaknál szigoruan ragaszkodjanak a szabályokhoz s a dijak kiszabásánál törekedjenek egyöntetüségre.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság e hó 20-án tartotta tizenharmadik évi rendes közgyülését *Mándy* Lajos miniszteri tanácsos, igazgatósági tag elnöklete alatt. Az előterjesztett igazgatósági jelentés elsősorban beszámol az 1903. év elején keresztülvitt tőkefelemelésről, mely a társaság üzletkörének nagymérvü fejlődésére való tekintettel, uj részvénykibocsátás utján öt millió koronára növelte az alaptőkét. Ez a kibocsátási művelet teljes sikerrel járt, amennyiben a részvényesek a nekik biztositott elővételi jogot tulnyomó részben tényleg gyakorolták, mig a fenmaradt részvényeket az igazgatóság szabad kézből értékesitette és az ebből eredő közel 25,000 korona ártöbblettel a tartalékalapot szaporitotta. Az egyes üzletágak közül a társaság fiumei vállalatának továbbfejlesztését az elmult évben is megnehezitették a kedvezőtlen helyi viszonyok, azonban e körülmény daczára sikerült az előző évinél némileg kedvezőbb anyagi eredményt elérni. A déligyümölcs-aukcziók forgalma a legutóbbi évek szinvonalán mozgott, bár ama tarifális intézkedések, melyek a forgalom fellenditésének alapjául szolgálhattak volna, az elmult évben hiányoztak. A cserzőanyagüzlet fejlesztése érdekében a társaság a kisázsiai forgalom főhelyén: Szmirnában saját fióktelepet létesitett, mely működésének már első évében is kielégitő eredményeket szolgáltat. Kiviteli üzletét a társaság az elmult évben is igen jelentékenyen fejlesztette, amennyiben az ez üzletág keretében

exportált magyar iparczikkek értéke immár meghaladja a 12 millió koronát; ez eredmény elérése annál is inkább figyelemreméltó, mert az e tekintetben elsősorban számbajövő Balkán-államokban a folytonos zavarok miatt a forgalom igen sok akadálylyal küzdött, sőt időközönként teljesen szünetelt, miért is a társaság tengerentuli piaczok fölkeresésével igyekezett a hazai iparczikkek kivitelét biztositani, mig a magyar háziipari czikkek értékesitése terén szakutazók alkalmazásával folytatta a piaczhóditás munkáját. A hazai mezőgazdasági viszonyok javulása a társaság gépüzletében is nagymérvü fejlődést idézett elő, de az elért igen kedvező eredmény, mely minden eddig tapasztalt mértéket meghalad, elsősorban ama körülménynek köszönhető, hogy sikerült az Oroszországban és Romániában mutatkozó nagy gépszükséglet jelentékeny hányadát a Magyar Királyi Államvasutak gépgyára készitményeinek megszerezni. A sóüzletben a társaság a lefolyt évben teljesen kiépitette szervezetét, amennyiben a Szigetkamarán és Marosujvárott fennállott kirendeltségekhez hasonló telepet létesitett Désaknán is s e telepek segitségével betöltötte a pénzügyminiszterium által ráruházott ama feladatot, mely a sóforgalom gyors és kereskedelmi alapon nyujtott hitel segitségével való lebonyolitására vonatkozik. Az iparsóhasználat terjesztése körüli tevékenység hasonlóképen további eredménynyel járt, amennyiben immár meghaladja a másfélezret amaz iparosok száma, akik a korábban használt drága segédanyagok helyett olcsó iparsót vehetnek igénybe. A sókivitel tekintetében az elmult évben Bulgáriában kifejlődött nemzetközi versenyharcz daczára, a társaság fentartotta a magyar só elfoglalt poziczióját, sőt az év végén sikerült a sókivitelt több évre szerződésileg is biztositania. A társaság emez áruüzletben kifejlődött összeköttetései lehetővé tették a banküzleti müveletek szélesebb körü felkarolását is; az e tekintetben elért kedvező eredmény folytán ez üzletág további fejlesztése is hasznothozónak igérkezik. A közgyülés az igazgatóság jelentését elfogadva, elhatározta, hogy a mult évi áthozattal együtt 618.071·48 korona összegü tiszta nyereségből, az alapszabályszerü levonások után, osztalékul részvényenként 35 korona fizettessék, a tartalékalap 130.000 korona dotáczióval 850.000 koronára felemeltessék és a megmaradó 33.920·20 korona az uj üzletév számlájára vitessék át. Végül a napirendre tüzött választások keretében megválasztották az igazgatóságba uj tagul Szinyei-Merse István nyug. főispánt, továbbá a földmivelésügyi minisztérium képviseletében: Ottlik Iván miniszteri tanácsost, és ugyancsak a miniszterium képviseletében a felügyelőbizottságba: pongyelóki Róth Loránd miniszteri osztálytanácsost. A közgyülés után megtartott igazgatósági ülés Bajanovics Sándort a társaság alelnökévé ujból megválasztotta, továbbá Székely Mihály aligazgatót igazgatóvá léptette elő. Az 1903. évi szelvényeket márczius 21-től kezdve váltják be.

Árverési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa az V. ker. Erzsébet-téri sétányon, a kijelölendő helyeken zsámolyos karosszékeknek dijszedési jog mellett leendő felállitási jogának 1904. évi julius hó 1-től 1907. évi junius hó végéig terjedő három, esetleg 1910. évi junius hó végéig terjedő hat egymásután következő évre leendő haszonbérbe adása iránt ujabb nyilvános árverést hirdet.

Erről vállalkozni szándékozók azzal értesittetnek, hogy magyar nyelven, a hivatalos minta szerint kiállitott, ivenként 1 koronás bélyeggel ellátott, irásbeli, lepecsételt, 600 kor. bánatpénznek készpénzben, takarékpénztári betéti könyvecskében avagy elfogadható értékpapirokban előzetesen a központi pénztárba történt letételét igazoló letéti nyugtával felszerelt ajánlataikat, valamint a felállitani szándékolt székek egy-egy mintáját *1904. április hó 6-án* (szerdán) *d. e. 10 óráig* IV. ker. közp. városház II. emeletén 236. szám alatt dr. Vaszilievits János tanácsnok ur vagy megbizottja kezéhez annál is inkább nyujtsák be s illetőleg a mintaszékeket mutassák be, mert később érkező utó- vagy pót ajánlatok, vagy melyek nem a fentiek szerint, vagy mintaszékek bemutatása nélkül nyujtatnak be — figyelembe vétetni nem fognak.

A főváros fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között, tekintet nélkül a felajánlott bérösszegre, szabadon választhat.

A részletes ajánlati és szerződési feltételek a hivatalos órákban a tan. VI. ügyosztályban (IV. ker. Városház-utcza 9. sz. II. em. 236.) betekinthetők s ugyanott hivatalos ajánlati minta is kapható.

Budapesten, 1904. évi márczius hó.

A székesfőváros tanácsa.

Árlejtés hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a IX., Szent-István kórház területén létesitendő uj mosó-épület és gépházi kibővités munkáira és pedig:

1. A mintegy 54.452 kor. 71 fillérrel előirányzott föld, kőmives és elhelyező munkákra,
2. a 18.307 kor. költséggel előirányzott vasmunkákra,
3. a 9638 „ 28 fill. „ „ ács „ „
4. a 6365 „ 78 „ „ „ kőfaragó „
5. a 7700 „ — „ „ „ palafedő „

1904. évi **április hó 6-án** délelőtt 10 órakor nyilvános árlejtést tart.

Ajánlatok az összes munkák kizárásával, csakis minden egyes munkára külön tehetők, bánatpénzül pedig az előirányzott összeg 5%-a teendő le *a mely összeg szerződési biztositékul fog szolgálni.*

Az ajánlatok a hivatalos mintán nyujtandók be

Az ajánlati minta, költségvetési példányok, ajánlati és vállalati feltételek, valamint mindennemü felvilágositás a székesfőváros mérnöki hivatalának középitési szakosztályában (Központi városháza Károly-utczai oldal II. emelet 294. sz.) Hönig Dezső főv. mérnöknél naponként d. e. 10–12. között kaphatók és ugyanott a tervek is megtekinthetők.

A székesfőváros tanácsa fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének elfogadása felett szabadon határoz.

Erről vállalkozni kivánók azzal értesittetnek, hogy ivenkint 1 koronás bélyeggel ellátott s a bánatpénz betételét igazoló nyugtával felszerelt zárt irásbeli ajánlataikat legkésőbb folyó évi *április hó 6-án délelőtt 10 óráig* a központi városház II. emelet 220 ajtó szám alatt, Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez annál is inkább nyujtsák be, mert később érkező vagy kellőképen fel nem szerelt ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Budapesten, 1004. év márczius hó 14-én.

A székesfőváros tanácsa.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK.

Hirdetmény.

A részvényesek mai napon tartott közgyülésének határozata szerint az 1903. évre megállapitott osztalék részvényenkint

36 koronával fog folyó évi április 1-től kezdve

az 1904. évi május 1-én esedékes 13. számu szelvénynek beszolgáltatása ellenében

Budapesten: a társaság pénztáránál,

Bécsben: a K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe czimü intézetnél,

Berlinben: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél, vagy S. Bleichröder bankháznál,

Fiumében: a Fiumei hitelbank részvénytársaságnál,

M/m. Frankfurtban: a Direction der Disconto-Gesellschaft czimü intézetnél

az ezen beváltó-helyeknél szokásos üzleti órák alatt kifizettetni.

A szelvények hátlapjukon czimbélyeggel vagy aláirással ellátva, vagy pedig azok számait sorszám szerint tartalmazó jegyzékek kiséretében nyujtandók be, a mihez a szükséges nyomtatványok az emlitett beváltási helyeken ingyen kaphatók.

Budapest, 1904. évi márczius 19-én.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hütőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbözéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdöüö és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bövebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselök.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Első magyar általános biztosító társaság,

Budapesten.

I. Tüz-, szállitmány-, jég- és betörés-biztositási-üzlet.

Negyvenhatodik évi zárszámla 1903. jan. 1-től decz. 31-ig.

KIADÁSOK:	I. **Tüzbiztositás** (károk, költségek, adó, bélyegilleték, postabér, igazgatási költségek, készpénz dijtartalék)	13.396,736 K 58 f
	II. **Szállitmánybiztositás**	311,636 K 23 f
	III. **Jégbiztositás**	848,305 K 92 f
	IV. **Betörésbiztositás**	122,933 K 73 f
	V. **1903. évi nyereményszámla**	1.949,050 K 53 f
	Összesen	16.628,662 K 99 f
BEVÉTELEK:	I. **Tüzbiztositás**	14.277,451 K 39 f
	II. **Szállitmánybiztositás**	338,531 K 34 f
	III. **Jégbiztositás**	1.042 861 K 16 f
	IV. **Betörésbiztositás**	124,097 K 82 f
	V **Egyéb bevételek**	845,721 K 38 f
	Összesen	16.628,662 K 99 f

Mérlegszámla 1903. deczember 31-én.

VAGYON: Tőkepénzek, záloglevelek, kötvények, részvények, 16.655,862 K 87 f, kamatok értékpapirok után 1.150,565 K, váltók 1.767,389 K 65 f, társasági házak 2.660,000 K, különféle adósok, központi pénzkészlet stb., összesen: 28.852,706 K 46 f.

TEHER: Részvényalaptőke 6.000,000 K, társasági tartaléktőke 6.000,000 K, külön tartalék 1.731,799 K 93 f, árfolyamkülönbözeti tartalék 4.700,447 K 18 f, az egyes biztositási osztályok dijtartaléka 5.290,272 K 39 f, tisztviselők és szolgák nyugdijalapja 1.185,101 K 27 f, különféle alapok, hitelezők, 1903. évi nyereség (1.949,050 K 53 f) stb, összesen: 28.852,706 K 46 f.

II. Életbiztositási üzlet.

Negyvenegyedik évi zárszámla 1903. jan. 1-től decz. 31-ig.

KIADÁSOK: Kifizetett haláleseti károsszegek, visszaváltott kötvények, költségek stb. 13.986,533 K 46 f, dijtartalék 84 237,931 K 92 f, évi nyeremény 954.312 K 34 f, összesen 99.178,777 K 72 f.

BEVÉTELEK: Mult évi dijtartalék 80.615,611 K 09 f, befolyt dijak 13.884,083 K 49 f, illetékek 299,021 K 43 f, függőben volt károk és kiházasitási tőkék tartalékja 732.114 K 68 f, kamatjövedelem 3.647,947 K 03 f, összesen 99.178,777 K 72 f.

VAGYON: Értékpapirok 75.224,258 K 30 f, kötvénykölcsönök 9.208,892 K, főügynökségek és mások tartozásai 2.393,870 K 21 f, összesen 88.230,925 K 71 f.

TEHER: Dijtartalék 84.237,931 K 92 f, 1903. évi nyeremény 954,312 K 34 f, egyéb tételekkel összesen 88.230,925 K 71 f.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. április 1. 12. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Ex-lex után.

Tavaly május óta ez év márciusáig száz ember közül kilenczvenöt az obstrukcziót és az ex-lexes állapotot okolta azért, hogy az ipar pang, a kereskedelem stagnál s a tőke elzárkózik minden vállalkozás elől. Immár a parlamenti rend helyreállott, s a logika törvényei szerint — ha tudniillik alapja volt az ex-lexhez fűzött következtetéseknek — most az általános gazdasági fellendülésen van a sor.

Mi nem vagyunk optimisták, ennélfogva kötve hisszük, hogy a főváros gazdasági viszonyai egyhamar kedvezőbbre forduljanak. Az ex-lexes állapot megszüntének ezideig csak egyetlen pozitiv jelensége mutatkozott: ismét üdvözölhetjük lakásunkban az adóvégrehajtó urakat, hűséges társaikkal, a becsüsökkel együtt. A bölcsek persze azt mondják: tessék türelemmel lenni, idő kell ahhoz, hogy a gazdasági vérkeringés érezhetővé váljék. Az állam már megadta az impulzust a hasznos munkálkodáshoz az állami beruházásokról szóló törvénynyel. Példáját követni fogja a magántőke, mely a bizonytalanság ideje alatt meghuzódott a bankok és takarékpénztárak pánczélos szekrényeiben.

Adja isten, hogy igy legyen, mert az utolsó tiz hónap alatt Budapesten valóban kevés volt a munka, s rettenetesen megszaporodott az állást és munkát keresők száma.

Az állami beruházások kétségkivül hasznára lesznek a vállalkozóknak, iparosoknak és munkásoknak. A *háromszázhusz millió* koronát kitevő beruházásból a fővárosra körülbelől 11—12 millió esik.

Ennek az utóbbi összegnek legnagyobb része az épitő-ipart fogja támogatni, amennyiben az állam uj hajlékot készittet a pestvidéki törvényszéknek, ügyészségnek és járásbiróságnak, uj palotát a közoktatásügyi miniszteriumnak, uj kórházat az egyetemnek, azonkivül épittet egy kolonialis rendszerü állami elmekórházat és kibővitteti a rendőrfőkapitányság épületét.

A fővárost érintő munkálatokhoz számithatjuk még a soroksári Duna-ág rendezését is, amelyre öt milliót forditanak. Budapestet érdekli az is, hogy a sziniakadémia hajlékára egy milliót szánt a kormány; ez az összeg azonban nem produktiv jellegü, amennyiben kész házat fognak megvásárolni. A kormány ezen elhatározásának csak egy ember fog örülni; a megvételre kiszemelt kerepesi-uti ház tulajdonosa.

Kétségtelen, hogy a fentebb emlitett épitkezések sok embernek juttatnak munkát és jövedelmet. Nemcsak kőmüveseknek, napszámosoknak, ácsoknak, bádogosoknak, hanem az épületek belső berendezése révén csaknem minden iparág jut valamelyes kersethez. Az eddigi tapasztalatok azonban azt bizonyitják, hogy az állami megrendeléseknél többnyire a nagy vállalkozók és nagyiparosok vétetnek figyelembe. A kisiparos a legjobb esetben is csak másodkézből kap munkát, t. i. a nagy vállalkozóktól, kik a haszon tejfölét maguknak biztositják.

Épp ezért föltétlenül szükséges, hogy most, a hosszú pangás után, amikor a fővá-

ros iparosainak tulnyomó része a tönk szélére került, az állami épitkezéseknél kellő mennyiségü és értékü munka jusson direkt a kisiparosoknak.

E tekintetben komoly akcziót kell inditani. Hangsulyozzuk az akczió komolyságát, mert konkrét bizonyitékaink vannak, hogy a miniszteriumok az egyszerü megkereséseket teljesen figyelmen kivül hagyják.

A sok közül ime egy jellemző eset:

Két évvel ezelőtt föliratban arra kérte a főváros a honvédelmi minisztert, hogy a honvédségi közszállitásokból juttasson valamit a kisiparnak is. A miniszter elismerte a kérelem jogosultságát, de kijelentette, hogy 1904 végéig nem tehet semmit, mert szerződésileg van biztositva a szállitás. Ha a szerződések lejárnak, gondoskodni fog a jogos kérelem méltányos teljesitéséről. Az idén ujra fölirt a főváros s kérte a minisztert, hogy a szerződés lejártakor juttasson munkát a kisiparosnak is. A miniszter most azt a választ adta, hogy a kérelmet nem teljesitheti, mert a szerződéseket *minisztertanácsi határozat alapján 1910-ig meghosszabbitotta.*

Kevésbbé szervilis országban, mint a mienk, ez a válasz nyakát törné nemcsak az illető miniszternek, hanem az egész kabinetnek.

Franczia országban és Angliában például egyáltalán elképzelhetetlen, hogy egy miniszterium határozott igéretet tegyen és azt meg ne tartsa. A mi kormányunknak nem szolgálhat mentségére, hogy azt az igéretet Fejérváry báró tette, s megszegést Nyiry Sándor követte el. Egyik sem magánember, hanem állami funkczionárius, ennélfogva amit az elöd kötelezőleg elvállalt, azt az utód respektálni tartozik.

Mulasztást követ el a főváros törvényhatósága, ha ezt a dolgot szó tárgyává nem teszi. Változtatni ugyan már nem lehet a fait accomplin, de a jövőt illetőleg nem maradhat hat s nélkül, ha a közgyülés férfias és önérzetes modorban tudtára adja a Kormánynak, hogy igéretet megtartani erkölcsi kötelesség.

Sok minden máskép alakulna a fővárosban, ha a törvényhatósági bizottság tagjai a kormánytól nem kegyeket és kitüntetéseket várnának, hanem vele szemben a főváros érdekeinek és jogos kivánságainak bátor szószólói volnának.

A városi tisztviselők fizetésrendezése.

Előre látható volt, hogy az állami és megyei tisztviselők példájára a törvényhatósági városok tisztviselői is mozgalmat fognak inditani fizetésük rendezése végett. A kezdeményezés *Kolozsvárról* indult ki. Az ottani városi tanács átiratban szóllitotta föl a többi város tanácsát, hogy együttesen forduljanak a kormányhoz és az országgyüléshez.

Az ügygyel tehát a főváros is foglalkozni fog. Azt hiszszük, mindenki aláirja a kolozsvári körlevél ama részét, mely konstatálja, hogy a városi tisztikarra háramló nagy feladatok megkivánják, hogy a városok közigazgatását olyan tisztviselők intézzék, akik tehetség, kvalifikáczió és munkásság tekintetében semmiben sem állanak az állami hivatalnokok és megyei tisztviselők mögött. Általánosságban az is igaz, a mit az átirat mond, hogy t. i. a városi tisztviselők fizetése rosszabb, mint az állami hivatalnokoké s ennek a körülménynek főoka az, hogy a városok jövedelmének egy tekintélyes részét lekötik az állami közigazgatásnak minden ellenszolgáltatás nélkül a városokra áthárított terhei.

A fizetésrendezésnek tehát, a kolozsvári tanács felfogása szerint, az utját csak ugy lehet megcsinálni, ha a városok az állami terhek alól fölmentetnek, illetőleg ha az ilynemü kiadásokat az állam megtéríti.

A kolozsvári átirat, azt hiszszük, visszhangot fog kelteni a városok tisztviselői között. Melyik tisztviselő kar óhajtana fizetésjavitást? Valószinű, hogy a törvényhatósági bizottságoknak se lesz kifogása a fizetésjavitás ellen, ha az a közterhek emelése nélkül eszközölhető. Az állam kontójára a városatyák szivesen nagylelkűsködnek.

De az a bökkenő, hogy az ilymódon kontemplált fizetésrendezés aligha lesz inyére a kormánynak. Amennyire Tisza István grófot és Lukács László pénzügyminisztert ismerjük, ők egyáltalán nem fognak lelkesülni a fölvetett eszméért, amelynek akceptálása a kincstár jövedelmeinek lényeges megrövidülését jelenti. Tudjuk, hogy a főváros például már többizben kérvényezte az állami közigazgatás keretébe tartozó, de általa végzett szolgálatok rekompenzálását, azonban süket fülekre talált. Sőt az is emlékünkben van, hogy a mult évi budget helybenhagyásánál Tisza István leirata kifejezetten hangsulyozta, hogy a főváros pénzügyi bajainak egyik okát a *személyi illetményeknek az állami hivatalnokok illetményeit messze tulhaladó tulmagas voltában látja.*

Ez lévén a mostani kabinet főnökének meggyőződése, attól tartunk, hogy a Kolozsvár által megindított mozgalom lehet eredményes néhány vidéki városra nézve, de nem fog változtatni Budapest tisztviselőinek helyzetén. Illik azonban, hogy a főváros altruista legyen és önérdek nélkül támogassa a mozgalmat.

Mozgalom a B. K. V. T. ellen.

Jellinek Henrikék azt hitték, hogy a társaságuk ellen megindult mozgalom magától megszünik, ha ők struczcz-módjára viselkednek. Azonban most az egyszer csalódtak. A mozgalom vezetői tovább mentek egy lépéssel: a főváros törvényhatóságát is akcióba viszik. Halmos János polgármester immár saját kijelentése által kötelezve van, hogy a közönség érdekeinek a társasággal szemben érvényt szerezzen.

A mozgalmat intéző bizottság márczius 23-án a következő beadványt intézte a polgármesterhez:

Nagyságos Polgármester Ur!

Mély tisztelettel alulirottak az iránt esedezünk nagyságodhoz, hogy mindazon kivánságok teljesitését és mindazon sérelmek orvoslását a melyek „*a B. K. V. T. elleni közérdekü mozgalom ismertetése*“ czimü, mellékelt könyvecskében összeállitást nyertek, saját hatáskörében előmozditani méltóztassék.

Fölöslegesnek tartjuk, hogy a külföldi városok helyi közlekedési vállalatainak dijszabásait annak igazolására felsoroljuk, hogy kivánságaink méltányosak, sőt még a szóbanforgó vállalat üzleti érdekeiben is teljesitendők volnának. Elégséges talán, ha a B. V. V. bérlet- és kedvezményesjegy-dijtételeire utalunk, a melyek a külföldiekkel szemben tulmagasak ugyan, de e vállalat viszonyaihoz mérten aránylag megfelelő mérséklést foglalnak magukban és e jegyek rendszeresitése kétségtelenné tette, hogy a forgalom emelkedése révén a vállalat bevétele egyáltalán nem csökkent.

Nagyságod eddigi közszereplése éppugy, mint kiváló szakképzettsége biztositékot nyujt nekünk arra nézve, hogy nemcsak más vállalatok adatainak egybevetése alapján, de azon siralmas közállapotokra és a viszonyok változására való tekintettel is, a melyek az általános dijmérséklést immár megkövetelik, kétségkivül indittatva fogja magát érezni arra, hogy a nevezett dusgazdag vállalat féktelen tulkapásaival szemben a nagyközönség jogos magánérdekeit méltó védelemben részesitse. A nevezett vállalat területhasználati szerződésének szerencsétlen szövegezése *látszólag mintegy kizártnak* minősiti azt, hogy a főváros tarifa-revizionális joga foganatositassék. A tarifa-revizió időpontja immár elérkezett, de annak előfeltételét a társaság mesterséges mérlegmüveletek alkalmazásával érthető okból kétségessé tenni igyekezett. A ki e mérlegeket a szerződés 21. §-ának figyelembe vételével behatóbb tanulmány tárgyává teszi, hamarosan tisztába jön azzal, hogy az üzletmenet egyoldalu nyilvántartása, ugyszintén a vállalat tulajdonképeni czéljával össze nem egyeztethető bankszerü üzletágak müvelése, továbbá az üzemhez nem tartozó, elhibázott bérház- és telekspekuláczió és végül mindezeknek eredmény-összeállitása csupán az intéző körök megtévesztésére irányul.

Ezen tulcsigázott üzelmek ugyanis, a melyek a vállalati tőke nagyobb részét lekötik és a szoros értelemben vett vasutüzemhez szükséges tőkénél aránytalanul kevesebbet jövedelmeznek, a szerződés helytelen értelmezésére támaszkodva csakis a való tényállás elferditésére szolgálnak, hogy ily módon a társaságnak igazságtalanul élvezett jogelőnyeit kerülő uton hosszu időkre biztositsák.

Bizunk abban, hogy Nagyságod, ki a közérdek mindenkori hü istápolója, saját befolyásának latbavetésével egy pillanatig sem fogja türni azt, hogy a főváros közönségének eminens érdekei jogtalanul csorbitást szenvedjenek, és igy különösen azok, a kik hivatásuknál fogva napjában többször kénytelenek a közlekedést igénybe venni, a horribilis viteldijak révén jövedelmük nagy részét továbbra is a vállalat vagyonának gyarapitására és a társaságnak elhibázott „egyéb“ (alig jövedelmező) vállalkozásai kárpótlására forditsák.

Azon nem várt esetre, ha a szerződés igazságtalan értelmezéséhez képest a dijszabások és vonalbeosztások revideálásának joga egyelőre nem volna még megállapitható, ugy aziránt esedezünk, hogy kivánságaink teljesitését és a sérelmek orvoslását a vállalatnak mindannyiszor feltételül szabni méltóztassék, valahányszor a társaság bármely engedély kieszközléséért, vagy egyéb czél eléréséért nagyságodhoz és nagyságod hatóságaihoz fordul.

Mindezek alapján az iránt esedezünk nagyságos polgármester urhoz, hogy kivánságaink teljesitését és a mellékletben kifejtett sérelmek orvoslását előmozditani és hathatósan pártfogolni, szükség esetén e kérvényünket a nagytekintetü székesfővárosi tanács elé terjeszteni és a törvény-hatóság egy legközelebbi közgyülésének napirendjére kitüzetni s ha kell, magasabb forum előtt is támogatni és a közérdeknek érvényesülését ekként lehetővé tenni méltóztassék.

A küldöttségnek, mely ezt az iratot átnyujtotta, Halmos János igy felelt:

Be fogják látni uraim, hogy e pillanatban sem kivánságaik teljesitésére sem pedig a sérelmek orvoslására nézve konkrét nyilatkozatot nem tehetek, mivel nem tanulmányoztam még át emlékiratukat.

Azt azonban határozottan megigérem, hogy ügyüket, melyet igazságosnak és méltányosnak tartok, a legjobb indulattal és a legjobb akarattal fogom felkarolni. Első sorban is fel fogom szólitani

a társaságot, hogy egy megszabott határidőn belül nyilatkozzék érdemlegesen az összes pontozatokra nézve és ugy ezen eljárásomra, mint a beérkezett válaszra vonatkozólag a bizottság elnökségét értesiteni fogom.

Ha intézkedéseimnek nem lesz megfelelő foganatja, akkor fogom tudni kötelességemet és legyenek meggyőződve, mint hogy minden rendelkezésemre álló eszközzel oda fogok hatni, hogy a közönség jogos igényei kielégitést nyerjenek.

A bizottság a városatyák közt a következő aláirási ivet körözteti:

Alulirottak, mint Budapest székesfőváros törvényhatóságának tagjai, ezennel kijelentjük, hogy a „*Budapesti Közuti Vaspálya Társaság*“ elleni közérdekü mozgalmat jogosultnak és igy mindazon tarifális kivánságokat méltányosaknak és mindazon közlekedési sérelmeket a lehetőség szerint — elveink föntartása mellett - orvoslandóknak tartjuk, a melyek *Ney Dániel* mozg. biz. titkár szerkesztésében megjelent *ismertető* könyvecskében összeállitást nyertek. Ennélfogva mi sem áll utjában annak, hogy ezen valóban igazságos és az egész fővárosi közönség érdekeit felkaroló mozgalom czéljainak elérését a magunk részéről, mint a közönség hivatott érdekképviselői erkölcsi támogatásunkkal a lehetőség határain belül előmozditsuk.

A vizvezeték kritikus napjai.

A napisajtó egyrésze abból az alkalomból, hogy a vizszolgáltatást két napra beszüntetni készülnek, riasztó hirekkel izgatja a közönséget s erősen támadja a vizvezetéki igazgatóságot a tanáccsal együtt.

Sietünk konstatálni, hogy se nyugtalanságra, se szemrehányásokra nincs ok. Mindössze egy kis kényelmetlenségről van szó, amelyen tul kell esnie a főváros lakosságának. És inkább nélkülözniök két napig a vizvezeték vizét, semhogy egy vagy két héten át piszkos és hasznavehetetlen vizet kapjunk.

Az a munkálat, mely a zavart okozza, nagyszabásu. Huszonkét kútnak a főerét kell becsatolni a meglevő nyomó csövekhez, melyek számára az uj géptelep a munkálat befejezte után 1 200,000 hektoliter vizet képes szolgáltatni. Ily nagymérvü fejlesztés üzemzavar nélkül nem eszközölhető.

Két napig friss ivóviz nélkül lenni kétségkivül nem kellemes állapot, de elszenvedhetjük, ha kárpótlásul azt a megnyugtatást nyerjük, hogy ezentul a vizszolgáltatás nem lesz megzavarva.

Legnagyobb aggodalmat az keltette, hogy ha a két napi szünet alatt tüz támad, a tüzoltóság képtelen lesz feladatának megfelelni. Ám ez az aggodalom alaptalan volt. Kiderült, hogy csak a házak vizfogyasztása fog szünetelni; az utczai csövekben lesz elegendő viz, hogy tüz esetén oltást végezhessenek. Sőt arról is történt gondoskodás, hogy egyes helyeken a vizvezetéki kutak kellő mennyiségü friss vizet szolgáltassanak a közönségnek.

A kritikus napok: április 19 és 20-ika. Ezeket megelőzőleg mindenkinek módjában áll, hogy kellő mennyiségü vizzel ellássa magát. A vagyonos osztály jóformán meg sem érzi a zavart, mert ivásra ugyis leginkább ásványvizet használ. Csak a fürdőszobák csapjai maradnak zárva két napon keresztül, s ezt a kalamitást a legfinnyásabb test is elviselheti. A szegény emberek közt pedig a legszegényebbnek is van annyi edénye, hogy két napra való vizet félretehessen.

A munkálat végrehajtásánál tehát nem az a fő, hogy a főváros balparti része két napig viz nélkül marad, hanem annak gondos előkészitése, hogy április 20-ától kezdve lehetőleg mindjárt élvezhető vizet szolgáltassanak a csövek. E tekintetben mindent meg kell tenni, ami a technika lehetőségén belül esik.

A jövő héten a káposztásmegyeri vizmütelepen helyszini szemlét tartanak a szakértők. Véleményükről majd hirt fogunk adni.

Tanácsi választás.

A főváros számvevőségi és kezelő hivatalnokai közt nagy az elkeseredés. Okot erre a márczius 28-án megejtett választás szolgáltatott. A tanács, mint választó-testület, követte a törvényhatósági bizottság példáját vagyis tért nyitott a protekciónak. Megválasztott magasabb állásba olyanokat, kiknek az előléptetéshez nem volt egyéb jogczimük, mint a közeli atyafiság egyik-másik főtisztviselőhöz vagy befolyásos városatyához.

A közgyülési és a tanácsi választás tökéletesen harmonizálnak egymással. Naivitás volna megütközni rajta, mert hiszen természetes, hogy akik protekcióban fogantattak és egész életükön át protekciót hajszoltak, képtelenek a protekczió elől elzárkózni. A rendszernek kell megváltoznia, hogy más szellem érvényesülhessen az adminisztrácziőban. Ha a főtisztségeket majd olyan férfiak foglalják el, kik önerejükön, a saját egyéni képességeik révén jutottak oda, csak akkor remélheti az ifjabb nemzedék, hogy méltányolásban fog részesülni a tudás és a szorgalom.

Alkalmunk volt a mellőzöttek közül nehánynyal beszélni. Fölsorolták, hogy kiket vett szárnyára a protekczió s elkeseredve hangoztatták, hogy ezentul nem lesznek iparkodók, hanem csak épp annyit fognak dolgozni, hogy elcsapni ne lehessen őket. Szomorú kijelentés! Hová jut a főváros adminisztrácziója, ha egyre szaporodik azok száma, kikből a mellőzés kiöli az ambicziót és a munkakedvet? Egyik részen a protekcziósok, másikon az elkeseredettek: ilyen tisztviselői kartól mit várjon a közönség?

Ámbár a mellőzötteknek igazuk van, mégis azt tanácsoljuk nekik: legyenek tovább a is szorgalmasak. A protekczió-rendszer nem tarthat örökké. A polgárság már torkig van vele s a nyügeket lerázván magáról, előbb-utóbb reformálni fogja a törvényhatósági bizottság szellemét, s azzal együtt a tanácsét is.

A márczius 28-iki választás eredménye egyébként a következő:

Megválasztattak: a *számvevői állásra:* Grimm Gábor; a *ssámtanácsosi* állásra: Seregi Árpád; a *számvizsgálói* állásra Szimély Árpád; a *II. oszt. számtiszti* állásra: Liakovics Dénes; a *számvevői* és *számsegédi* állásra: Piller Géza; számvevőségi *végrehajtóosztályi számsegéddé:* Amigi Benő; *II. osztályu végrehajtókká:* Virágh Isstván és Holhauer Dezső; a *számvevőségi számgyakornokká*: Kobler Ede, Horváth József és Geschäder János; *adófőpénztári ellenőrré:* Almády Gyula; *kerületi pénztárossá:* Schmidt Árpád; *III. osztályu pénztár-tisztekké:* Erhardt Sándor, Mezei Gyula; *pénztári gyakornokká:* Bartos Antal; *adó-számviteli számvizsgálóvá:* Zsolnay Károly, Eöri Nagy Géza; *II. osztályu adó számviteli számtisztté:* Toperczer János, Noszlopy Aladár, Réthy Pál; *adó-számviteli számsegéddé:* Vajdafy Lehel, Závodszky Béla, Roller János; *adó-számviteli számgyakornokká*: Récsey Rikhárd, Deme László, Bosnyákovits Elemér, Futó Pál; *II. oszt. adó-végrehajtóvá:* Babocsay Ferencz; *I. oszt. mérnökké:* Hegedüs Ármin; *II. oszt. segédmérnökké*: Kapdebó Gyula, Gerlóczy Tamás; *statisztikai hivatali számvizsgál vá:* Bölcsházy István; *kerületi irodavezetővé:* Papp Zoltán; *kezelőtisztté:* Weiner Jakab, Döhner Kamill; *iroda-segédtisztté:* Hessky Ferencz, Cselkó Jenő, Jarosch Ferencz; a *könyvtárosi* állásra: Szabó Ervin; *könyvtártiszti* állásra: Gárdonyi Géza.

Gyermekvédelem.

A népszinházi bizottság nemrégiben bebizonyitotta, hogy gondosan szemmel tartja a Népszinház *anyagi* ügyeit. Porzsolt Kálmán a tanu rá.

Ám egy szinháznál az anyagi ügyek mellett vannak egyéb ellenőrzendő dolgok is. Igy többek között egy hatósági felügyelet alatt álló szinháznál nem volna szabad megtürni, hogy 10—12 éves leánykák szerepeljenek esti előadásokon. A Népszinháznál azonban divik ez a visszaélés. A legutóbbi ujdonságnak, a „Felsőbb asszonyok"-nak az előadásán láttuk, hogy a tánczkarban nehány fejletlen kis leány is ugrált tricotban, kiföstött arczczal

Tudtunkkal törvény van arra, hogy zsengekoru gyermekek ipari foglalkozásban esti munkára nem alkalmazhatók. A szinház, igaz hogy nem iparműhely, azonban rosszabb és veszedelmesebb annál. Mert a szinházi foglalkozás, ha belenyulik az éjszakába, épp ugy kártékonyan hat a fejletlen szervezetre, mint a mühely-munka, s ráadásul kiteszi az illetőt erkölcsi veszedelmeknek.

Felnőttek és fővárosi emberek előtt fölösleges részletesen magyarázni, mit tesz az, ha egy 10—12 éves leány bekerül a szinházhoz, annak izzó levegőjében tölti idejét éjjeli 10-ig, fél 11-ig, s kimerülve, fölizgatva, megzavart fejjel megy haza a rendesen távol eső szülei hajlékba. Azokat a kis tánczosnőket a szinház nem a Sacré-Coeur és a Zirzen-intézet növendékeiből verbuválja. Szegény emberek leányai vállalkoznak Terpszichore szolgálatára, akiket előadás után nem vár se inas, se gardedame a szinháznál. Ha magukban mennek haza, még jó; de csakhamar kisérőjük akad vagy nagyon fiatal, vagy nagyon öreg urak személyében. Az éjjeli hazakisérgetések vége pedig rendszerint — időelőtti elbukás.

A Népszinháznak nem szabad ehez segitőkezet nyujtania. Sőt alaposabban vizsgálva a dolgot, ugy rémlik nekünk, hogy a rendőrség is beleszólhatna az ügybe. Ha megtilthatja azt, hogy 14 éven alóli leánygyermekek az esti órákban ujságot vagy virágot áruljanak, minden bizonynyal óvást emelhet a hasonkoru leányok szinházi alkalmazása ellen is.

A fejletlen gyermeknek, akár szegény, akár gazdag családból való, esti 9 óra után otthon, az ágyban van a helye, nem az utczán vagy a szinház deszkáin.

Mi azt hisszük, a Népszinház fönnállhat és az ujabb csődöt elkerülheti tizesztendős leánykák szerepeltetése nélkül is. Ép érzékü, normális agyrendszerü ember ugyis csak szánalommal nézi a szinpadra vitt fejletlen teremtéseket.

A népszinházi-bizottságnak egy páholy áll a rendelkezésére. Valószinü, hogy a bizottság tagjai azt olykor-olykor igénybe veszik, tehát saját szemükkel láthatják, mi történik a szinpadon. Kérjük a tisztelt urakat, nézzenek szét és — intézkedjenek.

Mert elmulasztván humánus kötelességük teljesitését, megtörténhet, hogy helyettük majd az állatvédő-egyesület vagy a szocziálisták vezetősége szólal fel

A pálinkamérések vasárnapi szünete.

A főváros iparügyi bizottmányának legutóbbi ülésén *Wodianer* Arthur indítványára elhatározták, hogy a törvényhatóság intézzen föliratot a kereskedelmi miniszterhez, oly irányban, hogy a pálinkamérések vasárnap egész nap zárva tartassanak.

Az indokolás a következő érdekes részeket tartalmazza:

Valósággal megdöbbentő, milyen ünnepnapja a pálinkafogyasztásnak Budapesten a vasárnap! Elkerülhetetlenül tolul elénk az emberi züllés, a testi-lelki elnyomorodás szánalmas képe, ha vasárnap a

főváros utczáin végig megyünk. Minden második utczasarkon egy pálinkamérés és benne és körülötte beesett arczu, téveteg szemü, fakósárga emberek ténferegnek, közmegbotránkozást és undort keltve.

Hogy boldogulhasson minden szocziális közjóléti munkálkodásunk, ha az emberi, s kivált a szegény társadalom legnagyobb ellensége, gyilkosa: az alkohol ilyen szabadon van ráeresztve a szegény munkásokra?

Hiszen egész utczasorokon végig nincs más nyitva, mint pálinkamérés, egyenesen csábitva a szegény embert az olcsó, de gyilkos élvezetre. Igy esik, hogy éppen szegény néposztályaink egy része pihenés helyett testet-lelket ölő pálinkativornyában tölti a vasárnapi munkaszünetet.

Semmisem indokolja ezeknek az üzleteknek a nyitvatartását, kivéve az állam pénzügyi érdekeit, s valóban önkénytelenül az az elszomorító gondolat ébred az emberben. hogy az állam, amig polgáraira mindenféle humánus indokból rákényszeriti a vasárnapi munkaszünetet, addig fiskális érdekből épen a szeszes italok elárusitását nem korlátozza; sőt a munkaszüneti kényszerrel jórészt éppen a szeszes italok forgalmát mozditja elő. Pedig ha a vasárnapi munkaszünetben rejlő humánus és erkölcsi hatás bekövetkezését óhajtjuk, elől kell járnia a jó példával az államnak, és pedig következetességgel első sorban egész vasárnapra be kell zárni a pálinkaméréseket is.

Elég csak utalni az alkohol veszedelmes voltára. Az orvostudomány megállapitotta, hogy minden kártevő hatások között nincs egy sem, melynek az emberiség elfajulásában nagyobb szerepe volna, mint az alkohol hatásának. Gyorsabban és sulyosabban hat ez, mint bármely más betegség. Tönkre teszi az egyént s vele együtt családját is. Mérges hatása egyképpen kiterjed a szervezet minden részére. Szivbaj, idegbaj, elmebetegség, teljes lelki beszámithatatlanság és hülyeség leggyakoribb és legszembeötlőbb következményei az alkoholizmusnak. Az ilyen ember tönkremegy erkölcsileg, tönkremegy anyagilag, s vele együtt pusztul egészségben, erkölcsben és anyagi jólét dolgában a családja is. Azt is tudjuk, hogy minden fajta betegség előzményei között milyen óriási szerepet játszik az alkohol, mely a szervezet ellentálló képességét a fertőző betegségekkel szemben is megtöri.

Hogy erkölcsileg milyen a hatása, arra vonatkozólag utalni lehet a bünügyi statisztikára, amelyben a gyilkosságok s mindenféle erőszakosságok okai között legnagyobb szerepe az alkoholnak van. Vagy a fővárosnak bármely vasárnapi bünkrónikájára, a késelésekre és rendzavarásokra, amelyek száma az alkohol nélkül bizonyára jelentékenyen megcsökkenne a főváros közrendjének és közbiztonságának a javára. De itt van még egy másik nagy szempont: a gazdasági szempont is. Munkásaink a jelenlegi heti fizetési viszonyok mellett éppen vasárnapra kapják ki egész heti keresményüket A pillanatnyi pénzbőség és szórakozási vágy együtt a sok pálinkamérés által kinált csábitó alkalommal odajuttatják a munkást, hogy vasárnapi pihenő helyett, vasárnapi jó kedvében heti bérének egy részét elpálinkázza. A pénz, mely hivatva volt arra, hogy a munkást és családját egész következő héten táplálékkal, szegényes ruházattal és lakással lássa el, ilyképen egészségtelen kicsapongásban uszott el. A dorbézolástól a munkás munkaképessége is megfogyott, maga és egész családja nyomorog az egész következő héten, tisztességes táplálék hijján szükölködik, elgyengül, elkeseredik és nyomorát és baját a következő vasárnapon ismét pálinkában véli elfojtani. Igy rohan le a züllés meredek lejtőjén, nagy számu, egyszerü, szegény munkásember.

Budapesten a szeszfogyasztás (borszesz, pálinka, likőr, rum, cognac) 1898-ban 50.400 hektoliler, 1899-ben 50.033 hektoliter, 1900-ban 60.122 hektoliter volt.

A lakosság egy-egy fejére jut tehát 1898-ban 7·5 liter, 1899-ben 7·8 liter, 1900-ban 8·3 liter.

Ime fokozatosan emelkedett a szeszfogyasztás ez években, s azóta bizonyára még nagyobb lett az átlag. Ha meggondoljuk, hogy a lakosságnak legalább fele gyermek s hogy ez a szeszfogyasztás is nagyobbrészt a szegényebb néposztályok között oszlik meg (a jobb móduak nagyobbára bort és sört fogyasztanak), akkor a szegényebb néposztályra fejenként 60—80 liter szeszfogyasztás esik. Meggondolva, hogy az alkohol ugynevezett halmozódó méreg, amelynek hatása a szervezetben nagyobb arányban nő, mint a mily arányban oda az alkohol bevitetik, érthetővé válik előttünk, mily rohamosan pusztit szegény néposztályunk sorában az alkoholizmus.

Hogy mily szörnyü a pusztítása az alkoholnak Magyarországon, arra sajnos, pontos adatok nincsenek. De valamelyes képet ad a székesfőváros törvényhatóságának megbizásából kiadott „Budapest székesfőváros közkórházainak évkönyve, 1900.“, a melynek adatai szerint akut és kronikus alkoholmérgezésben ápoltak 1900-ban a Szent János kórházban 26, a Rókus-kórházban 173, a Szent István-kórházban 80, összesen: 279 beteget. Ezek csak a legsulyosabb esetek, olyanok, a melyek az utczán törtek ki, s igy a közrendháborítást okozva jutottak a mentők, vagy a rendőrség utján a kórházba. De hány ezer meg ezer eset van, a mely nem kerül kórházi kezelés alá és a statisztikában hány ezer alkoholokozta betegség és halálozás van kimutatva más betegség jelzése alatt (szivbaj, idegbaj, elmebetegség, vizkór stb. stb.)

Az állam feladata volna, hogy félretéve a fiskálisérdekeket, a melyeknek az erkölcsi és egészségügyi érdekek előtt meg kell hátrálniok, energikusan utját vágja ennek az elburjánzott pálinkaivásnak. Az első lépés az indítványban foglalt rendelkezés megvalósulása. Tessék a pálinkaméréseket is vasárnapi munkaszünet alá fogni.

A vásárcsarnoki szállitási dij-kedvezmények.

A főváros tanácsa felterjesztésben kérte a kereskedelmi minisztert, hogy a vásárcsarnoki szállitási dijkedvezményeket jelenlegi alakjukban változatlanul tartsa fenn. A miniszter az ügyben anketted hivott össze, melynek eredménye alapján tudatta, hogy a kérelmet nem teljesitheti. Az államvasutak dijkedvezményei ugyanis nem jártak olyan közgazdasági előnyökkel, amelyek arányban állnának a vasut részéről hozott áldozatokkal. Ugy találta a miniszter, hogy a dijkedvezmény további fenntartását mi sem indokolja. Azok a bajok, melyek a vásárcsarnoki intézmény körül észleltettek, nem ellensulyozhatók szállitási dijkedvezményekkel, mert itt nem a dij olcsósága, hanem a csarnoki kezelés lelkiismeretes pontossága képezi a főkövetelményt. A miniszter tehát elhatározta, hogy a jelenlegi dijkedvezményt márczius végével megszünteti. Bizonyos élelmiczikkekkel azonban kivételt tesz s azok szállitására továbbra is megadja a kedvezményeket. Április 1-től deczember 31-ig a következő dijkedvezményeket tartja fenn:

1. Teljes kocsirakományokban teherárukénti szállitott burgonyára a kivételes dijszabásnak 10%-al megröviditett dijtételei.

2. Szőlőküldeményre gyors- és teherárunál 10%-al megröviditi a dijtételt.

3. Egyéb gyümölcsre és dinnyére legalább 5000 kilóért való dijfizetés esetében 5% kedvezményt.

4. Csomagolt friss és aszalt gyümölcsre fuvarlevelenkint legalább 10,000 kilóért való dijfizetés esetében 10% kedvezményt.

5. Csomagolatlan friss gyümölcsre és dinnyére kocsi és fuvarlevelenként legalább 10,000 kilóért való dijfizetés esetében a teheráruszállitásnál 10% kedvezményt engedélyez.

A dijkedvezmény érvényességének föltételeül kiköti a miniszter, hogy a küldemények valamely hatósági közvetitőnek, vagy árusitóhely állandó bérlőjének nevére (Budapest közp. vásárcsarnokba) czimzendők. Állandó helybérlő az, aki legalább is egy hónap óta bir a csarnokban árusitó helyet.

A tojásközvetitő kereskedelem támogatásaképpen megengedi a miniszter, hogy magyarországi állomásokról kocsi és fuvarlevelenként legalább is 5000 kilóért való dijfizetés mellett (Bpest központi vásárcsarnok) állomásra valamely központi csarnoki hatósági képviselő vagy bérlő nevére érkező tojásküldemény oly mennyisége után, mely mennyiségü tojás a magyar élelmiszer-szállitó részénytársaság mint feladó részéről legkésőbb a kedvezményt követő lejárt hét végéig közvetlen fuvarlevelekkel Bécsbe, Németországba, Svájczba vagy még tovább beigazoltan elszállittatik, az államvasutak vonalait illetőleg (Bpest közp. vásárcsarnok állomásig) 10%-al megröviditett dijtételek alkalmaztassanak.

Az államvasutakat utasitotta a miniszter, hogy e dijkedvezményeket hirdetés utján léptessék életbe, hogy a főváros hatóságával egyetértőleg a vasut igazgatósága állapitsa meg ama rendszabályokat, melyeket a vásárcsarnoki kedvezmény igénybevétele körül tapasztalt visszaéléseket megszüntetni lehet.

A tőzsdebiróság heti krónikája.

Megvesztegetéssel vádolt tőzsdetanácsosok.

A mult hét szenzácziójáta tőzsdén az a följelentés képezte, melyet *Nagy* Andor tőzsdetag nyujtott be a tanácshoz, kérve a márcz. 24-iki választás megsemmisitését azon a czimen, hogy a választás körül visszaélések történtek és a szavazatokat a kortesek pénzen vásárolták meg.

A tanács ebben az ügyben elrendelte a vizsgálatot s annak megejtését a tizenöt tagból álló igazgató választmányra bizta. A választmány *Kornfeld* Zsigmond elnöklete alatt 26-án kezdte meg a vizsgálatot. Először a panaszost hallgatták ki, majd az általa bejelentett tanukat. Nagy Andor a három megválasztott tőzsdetanácsos: *Beer* Izsó, *Hanke* Jenő és *Herzmann* Bertalan körül különösen ez utóbbit vádolta azzal, hogy érdekében visszaélések történtek.

A tanuk vallomása megerősiteni látszik a panasz tárgyát.

Igy például *Mocsányi* Ödön tőzsdetag azt vallotta, hogy Herzmann Bertalan az ő sógorának Fleischmann Mihály győri gabonakereskedőnek azt igérte, hogy olcsó árpát ad neki, ha ott marad a választáson és ő reá szavaz.

Bloch József tanu látta, amikor Herzmann Bertalan fia a földszinten lévő gabonacsarnokban több tőzsdetaggal tárgyalt és ezenközben nehánynak pénzt is adott. Az elnök ama kérdésére, hogy mennyi lehetett a pénz, Bloch 50—60 koronát mondott. Mikor ő ezt látta, azt jegyezte meg a hörülötte állók előtt, hogy a korteskedés szemérmetlenül folyik. Benyomása az volt, hogy fiatal Herzmann a pénzt választási czélra adta.

Blochnak ezen vallomását *Treichlinger* Lipót is megerősité, aki ugyanakkor, midőn ezen dolgok történtek, Bloch társaságában volt.

Elfer Dániel megnevezett két tőzsdetagot, névszerint: Gomperz Emilt és Bloch Józsefet, kiktől azt hallotta, hogy pénzzel dolgoznak Herzmann érdekében. Egyébiránt hangsulyozta, hogy a tőzsdén nyilt titkot képez az, hogy Herzmann vesztegetett.

Kihallgatták még *Fleischmann* Mihály győri gabonakereskedőt is, aki elismerte Mocsányi vallomásának helyességét, hogy ő neki Herzmann olcsó árpát igért, ha rá szavaz, de ő ezt nem vette komolyan és azt hiszi, hogy Herzmann csak tréfálkozott vele.

Nagy Andor hivatkozással Kornfeld elnök azon szavaira: „A tanácsnak áll legjobban érdekében a

tiszta igazat kideriteni, nehogy a reputációján csorba essék", kérte annak megvizsgálását, hogy azok a tőzsdetagok, akik alig képesek a napiszükségleteiket megkeresni és akikről köztudomásu, hogy egy összegben még 20 koronával sem rendelkeznek, honnan jutottak ahoz a 35 koronához, melyre nekik szükségük volt félévi tagsági jegyük beváltásához abból a czélból, hogy szavazati joguk legyen? A választmány ezt a kivánságot elutasitotta.

A 28-án tartott folytatólagos ülésen *Hanke* Jenőt, az ujonnan megválasztott tőzsdetanácsost hallgatták ki, aki kijelentette hogy ő semmiféle vesztegetésről nem tud és a maga részéről ilyen vád ellen tiltakozik.

Nagy Andor a vádló erre kijelentette, hogy Hanka Jenőt ő vesztegetéssel nem vádolta.

Utána *Herzmann* Bertalant hallgatták ki, aki szintén tagadta a vesztegetést és erélyesen tiltakozott a meggyanusitás ellen.

Gomperz Emil volt a következő tanu, aki tud róla, hogy Russ Károly nevű tőzsdetag 30 koronát kapott, ha Herzmannra adja szavazatát.

Pick Hugó ugyanezt vallja és még megjegyzi, hogy általános a tudat, hogy történtek megvesztegetések.

Russ Károly *beismeri, hogy 30 koronát kapott zárt boritékban* és minthogy őt csakis Herzmann érdekében keresték föl, föltehető, hogy a pénz Herzmanntól ered. A zárt boritékot egy szolga kézbesitette neki, aki kihallgatása során azt mondta, hogy több boritékot kapott Pollák Emiltől kézbesités végett, de ő nem tudta, hogy mi van a boritékokban.

Néhány jelentéktelen tanuvallomás után *Breuer* Gusztáv bizományos azt vallotta, hogy Römer Simon állitása szerint Freud Izsónak megváltották a félévi tagsági jegyét és adtak neki egy megbizást, amelyen 40 koronát keresett, a végből, hogy Herzmannra adja le szavazatát.

Kihallgatták még *Krauss* Simont, aki kihallgatása előtt azt a kérdést intézte az elnökhöz, vajjon eskü alatt vall-e, mert ő anélkül is az igazat vallaná, de több tanura akar hivatkozni; mielőtt ezt megtennné, tudni akarja, vajjon azok rászorithatók-e igaz vallomásra? Megnyugtató válasz után következőket adta elő: A választási mozgalom kezdetén felkereste őt néhány tőzsdetag és szóbahozták, hogy 80—90 tag pénz nélkül nem kapható. Krauss tiltakozott ez ellen és kijelentette, hogy nem vesz tevékeny részt ezen csoport akciójában. Azután nyiltan megmondta, hogy az a csoport Deutsch Vilmost elejtette és Herzmann Bertalant jelölte. Megnevezte a főkolomposokat és felajánlotta, hogy bizonyitani fogja állitásait. Nyilvánvaló volt, hogy pénzzel manipuláltak és ez a manipuláczió ellenőrzés mellett történt Tévedésből hozzá is jött egy tőzsdetag, hogy váltsa ki a tagsági jegyét és akkor tudta meg, hogy 9 embernek már kiváltották a tagsági jegyét.

Az utolsó tanu *Weltlinger* Lipót azt vallja, hogy neki 60 koronát adtak a hivatalos szavazólap kiséretében, de ő azt visszautasitotta.

A tárgyalás harmadik napján, márczius 29-én, Russ Károly oda módositotta vallomását, hogy a 30 koronát a választás előtt három nappal kapta és sejtelme sem volt, kitől és mily czélból eredt.

Ujból kihallgatták *Nagy* Andort is, aki beösmerte, hogy vesztegetésekről közvetlen tudomása nincs.

Ilyformán a szenzácziós vád mendemondákra zsugorodott össze. A választmány a választás és a vizsgálat jegyzőkönyveit fel fogja terjeszteni a kereskedelmi miniszterhez.

Hirek a városházáról.

A legtöbb adót fizetők névjegyzéke. A virilista jegyzék helyeshitése dolgában beadandó felszólalásokra 8 napi határidőt szabott meg a főváros igazoló választmánya. A terminus márczius 22-én járt le. Beadatott összesen 169 felszólalás és pedig a jegyzék helyesbitése tárgyában 13, a jegyzékben való felvétel tárgyában 14 felszólalás. Adójának duplán való számitását kérte 16 adózó, 126 an pedig azt kivánják, hogy adójuk, mely a multban duplán számittatott most is igy vétessék fel. Tekintettel arra, hogy a kerületi adóhivataloktól még nem érkeztek be a jelentések, a virilista jegyzék e felszólalások figyelembe vétele után sem tekinthető végleg megállapitottnak. Alapos kilátás van arra, hogy az 1200 tagból álló virilista jegyzékhez még legalább 200 uj aspiráns kerül. Sok olyan nagy ház van Budapesten, amelynek adómentessége a mult év végén lejárt. E házak után tehát tulajdonosaik most már adót fizetnek, mely adó tetemesen gyarapitja eddig fizetett adóösszegüket s igy a virilistaságra kvalifikálja őket.

Légszeszvilágitás a Gellért-hegyen. A fővárosi közmunkák tanácsa ama kivánságát közölte a fővárossal, hogy a Gellért-szobortól egészen a gellérthegyi kioszki kiterjesztessék a légszesz világitás. A tanács legutóbb el is rendelte a munkálatokat s fölhivta a gáz társulatot, hogy a szükséges csövezetéket s a lámpásokat helyezze el.

Az uj omnibuszközlekedés. A fővárosi közlekedési vállalatnak engedélyt adott a közgyülés arra, hogy a Rudasfürdőtől az Erzsébet-hidon, Kossuth Lajos-utczán és Kerepesi-uton át meg a keleti pályaudvarig meghosszabbithassa omnibusz járatát. A tanács most fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy a keleti pályaudvarnál a rendőrséggel, egyetértőleg jelölje ki az állomáshelyet. Tartson továbbá helyszini szemlét arra nézve, hogy a társaskocsi viszonylatban mely pontokon legyonek megállóhelyek. Végül tegyen lavaslatot arra nézve, hogy vasárnap és ünnepnapokon délelőtt 10-től délután 1-ig, mely idő alatt a Kossuth Lajos-utczában társaskocsiknak közlekedni nem lesz szabad, micsoda párhuzamos utvonalon lehet majd az omnibusz forgalmat lebonyolitani.

A Baross-utczai vasut meghoszabbitása. A városi villamos vasut Baross-utczai vonalának Dunapartig való meghosszabbitása s a Kecskeméti-utczai II. vágány lefektetése ügyében a kereskedelmi miniszteriumban márczius 28-án tartatott meg az

engedélyezési tárgyalás Részt vettek abban az összes érdekelt hatóságok kiküldöttei. A fővárost Piperkovics Bátor tanácsnok, Heuffel Adolf középitési igazgató, Lampl Hugó főszámvevő, Mihályffy főmérnök és Heltai Ferencz bizottsági tag képviselték. Az engedélyezési tárgyaláson az uj vasutépités maximális költségei következőképpen állapittattak meg: Általános kiadások s üzembehelyezési költségekre 80.000 korona, telekszerzésre 64.000 korona, alépitményre 157.071 korona, felépitményre 240.745 korona, magasépitményre 100.000 korona, üzleti telefonra 1.855 korona, pályaberendezésre 28.000 korona, forgalmi eszközökre 251.000 korona, áramfejlesztő telepre 10.000 korona, előre nem látottakra 10.000 korona, s időközi kamatokra 17.829 korona, összesen tehát 1 millió 434.000 korona. A kocsik számát, melyek a Baross-utczai vonalon most közlekednek, tizzel emelte föl az engedélyező bizottság s kimondta, hogy az összes munkálatokat legkésőbb 6 hónap alatt be kell fejezni.

A kisiparosok mellőzése. Nehány év előtt felterjesztésben arra kérte a főváros a honvédelmi minisztert, hogy a honvédségi szállitásoknál legyen tekintettel a gyáripar által elnyomott s ugyszólván nyomorgó kisiparosokra. Ha csak egy részét is kapná meg a kisipar az óriási honvédségi szállitásoknak, bizonyára kedvező lendületet venne. A miniszter annak idejében azt válaszolta, hogy a kérelmet egyelőre nem veheti figyelembe, mert a kormánynak 1904-ig szerződése van a szállitókkal. Most, hogy a szerződés lejárata közelgett, a főváros ujból fölterjesztést intézett a miniszterhez a kisiparosok érdekében. De jóakaratának most sem lett meg az eredménye, amennyiben a miniszter tegnap leirt, hogy a szállitókkal 1910-ig ujból megkötötte a szerződést s igy 6 éven belül nincs kilátás arra, hogy a honvédelmi kormány millióiból a kisiparosoknak is jusson pár 100.000 korona.

Sáncz árkok a Dunaparton. A Margit-híd feletti Dunapart kiépitése után körülbelül 300 méter hosszúságban széles gödör maradt az ut mentén, mely állandóan büzhödt vizzel van tele. A malmok, gyár és gyártelepek tudvalevőleg kérték már a tanácsot, hogy a sáncz árokszerű gödröket töltesse be. A mérnöki hivatal most jelenti, hogy a mélyedések azonnali betöltése óriási költséggel, 70,000 korona kiadással jár. De különben ez is fölösleges volna, mert az egész uttest feltöltése már folyamatban van, de természetesen csak fokozatosan lesz a munkálat keresztül vihető.

A mázolók sztrájkjának következményei. A középitési bizottmány legutóbbi ülésén Kléh László dr. bizottsági tag panasz tárgyává tette, hogy a fővárosi sétaterekben és parkokban daczára az enyhe tavaszi időnek, még mindig nem rakták ki a padokat. Kulcsár Ferencz gazda ez ügyben jelentette a tanácsnak, hogy a padok kirakását a mázolók sztrájkja késleltette. A tanács most utasitotta a gazdát, hogy a jövőben már a tél folyamán tataroztassa s mázoltassa be a padokat, hogy azok kirakása többé késedelmet ne szenvedjen.

Telekszerzés iskolai czélokra. Az I. kerületi iskolaszék előterjesztést tett a fővárosnak, hogy a hidegkuti-uti elemi iskolával kapcsolatos gazdasági ismétlő iskola számára földterületet vásároljon. Az iskolának csak egy telke van, amely nem elégséges a gazdasági oktatás sikeres keresztülvitelére. A tanács méltányolván e kérelmet elhatározta, hogy az iskola szomszédságában 1300 négyszögölnyi területet vásárol. Miután a telek megszerzése egyezség utján nem sikerült, folyamatba tétetik a kisajátitási eljárás s ez okból utasitást kapott a mérnöki hivatal, hogy a kisajátitási tervezetet készitse el.

A tabáni vásárcsarnok. A Tabánban épitendő vásárcsarnok helyéül az I. kerületi Szt. Jánostér, Attila-, Árok- és Iv-utczák közti területet jelölte ki a főváros közgyülése. Szebeni Antal bizottsági tag a határozatot megfellebezte, de a miniszter azt visszautasitván, a határozatot jóváhagyta. Ennek következtében most a tanács utasitotta a III. ügyosztályt, hogy a csarnok és a nyilt piacz czéljaira szükséges területek megszerzése tárgyában inditsa meg a kisajátitási eljárást s a tárgyalások eredményéről tegyen jelentést.

Uj ipartelep a Kelenföldön. A kelenföldi katonai ruharaktár mellett nagy bőrraktárt és bőrkiképző mühelyt épit a katonai hatóság. A hadtestparancsnokság értesitette a tanácsot, hogy az uj ipartelepet julius hóban szeretné már üzembe venni, de ez csak ugy lehetséges, ha a főváros a Daróczy-uton kiépiti a telephez vezető csatornát. A tanács tekintettel arra, hogy az uj telep sok munkáskéznek fog majd kenyeret adni, kimondta, hogy a csatornát, noha arra fedezet nincs, a kellő időre ki fogja épiteni. Fölhivta tehát a mérnöki hivatalt, hogy e tárgyban tegyen előterjesztést. A VI. ügyosztály pedig utasittatott, hogy a csatorna 7000 koronát kitevő költségeire mutasson fedezetet.

Uj Dunafürdő. A Dunapartot készitő bizottság határozata folytán *Zsák* Hugó miniszteri osztálytanácsos előterjesztést tett a tanácsnak, egy uj rendszerű Dunafürdő epitésére. Javasolja, hogy a főváros vegyen meg egy telket a Dráva-utcza és Margit-hid közötti parton, amelyen olykép volna a fürdő elkészitendő, hogy a Dunaviz a partban beásott nagy medenczébe folyassék föl. Az uszoda fölött aztán bérház, esetleg kávéház vagy vendéglő volna épitendő. Bécsben van már több ilyen fürdő s valamennyi pompásan bevált. A mérnöki hivatal életre valónak tartja az ideát s jelenti, hogy a fürdő czéljaira meg lehetne szerezni egyet ama telkek közül, melyek a Duna szabályozásából kifolyólag a közmunkatanács birtokában maradt.

Nürnberg város kérelme. Nürnberg városa szabályzatot készül életbe léptetni az ipari telepeken alkalmazandó füstemésztő készülékek kötelező használatára. A nürnbergi tanács minap azzal a kérelemmel fordult a főváros tanácsához, adjon kimeritő felvilágositást arra nézve, hogy a füstemésztő készülékek használata mily eredménynyel járt eddig, mely hatósági közegek eszközlik Budapesten az ellenőrzést. Abban az esetben, ha a fővárosnak füstemésztő készülékek kötelező használatára vonatkozólag van valamelyes szabályzata, úgy kéri azt is megküldetni A tanács utasitására a mérnöki hivatal összegyüjtötte most az adatokat, melyek Nürnberg városának rendelkezésére bocsájtatnak.

KÖZGAZDASÁG.

Az „Első Biztositó Intézet Katonai Szolgálat Esetére Ő cs. és kir. Felsége József kir. herczeg védnöksége alatt mint szövetkezet“ f. hó 27-ikén tartotta meg dr. *Mannich* Aurél országgyülési képviselő elnöklete alatt XI-ik rendes közgyülését.

A bemutatott üzleti jelentés mindenekelőtt az intézet védnöke leányának, Klotild kir. herczegkisasszonynak elhunytáról emlékezik meg; az igazgatóság részvétfeliratára a kir. herczeg táviratilag mondott köszönetet. Maga a zárszámadás ezuttal is csak ujabb tanujelét adja az intézet terjedése és gyarapodásának, a mi tekintettel a kedvezőtlen politikai és közgazdasági viszonyokra, annál is inkább figyelmet érdemel, miután a szerzési jutalékok ezuttal voltak első izben teljesen leirandók, a miből kifolyólag az igazgatóság czélszerünek tartotta az üzletszerzés körül kettőzött óvatossággal eljárni. Ha mindazonáltal sikerült közel 9 millió korona uj szerzeményre szert tenni s a biztositási állományt 47,349 573 korona tőkére és 27.012 korona évi járadék-dijra emelni, ugy ez csak az igazgatóság czéltudatos eljárása s az intézet népszerüsége mellett bizonyit. A bevételek a mult évben is tetemesen szaporodtak, a mennyiben dijak és illetékek czimén 2,068.274·08 koronát, kamatokban 475.622·70 koronát vettek be, mig a dijtartalékok 1,677.912·88 koronával szaporodtak s ezzel 11,377.020·21 koronára emelkedtek. A kiadások normálisak maradtak s legtöbb tételüknél észlelhetők az igazgatóság által alkalmazott szigoru takarékossági elvek. A mérleg-szám'a 11,991.907·47 korona vagyont, tehát az előző évvel szemben jelentékeny szaporodást tüntet fel. Ennek legnagyobb része elsőrangu jelzálog-kölcsönökben és jelzálogilag biztositott értékpapirokban van elhelyezve. Az évi fölösleg, daczára az igen tetemes leirásoknak, 111.075 korona 42 fillérre rug. A központi választmány és igazgatóság mandátuma lejárván, az eddigi funkczionáriusok egyhangulag ujólag megválasztattak. A megjelent tagok közül többen meleg szavakban adtak kifejezést a közgyülés elismerésének és köszönetének, a mely dr. Münnich Aurél elnök éltetésével oszlott szét. Közgyülés után az intézeti tisztviselők hódolatukat fejezték ki dr. Münnich Aurél elnök előtt abból az alkalomból, hogy ő felsége őt a Lipót-rend középkeresztjével tüntette ki.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa az 1904 évben végrehajtandó kövezési munkálatokhoz szükséges 155.000 azaz Egyszázötvenötezer drb. 18/18/18 cm. méretü gránit vagy bazalt koczkakő szállitása iránt ujabb nyilvános árlejtést hirdet.

A szállitandó kövek között a szükséghez képest 10 százalék erejéig megrendelhető 18 27. cm. méretü kötőkövek, ezenkivül a szükséghez képest 3—4 százalék erejéig megrendelhető rajz szerinti püspöksüveg alaku kövek is benfoglaltatnak.

Felhivja ennélfogva a tanács a pályázni kivánókat, hogy a fenti szállitásra vonatkozólag magyar nyelven szerkesztett és ivenkint 1 koronás bélyeggel ellátott irásbeli ajánlataikat lepecsételve 1904. évi **április hó 6-ik** napján szerdán d. e. 11 óráig a tanácsi II. (középitési) ügyosztály vezetője vagy helyettese kezéhez (IV. ker. Városház-utcza, központi városháza II. em. 257. ajtó) nyujtsák be.

A kőszállitásra ajánlatot lehet tenni vagy az egész szükségletre, vagy legalább 60.000 darab koczkakőre.

Köteles pályázó a köszükségletre vonatkozó irásbeli ajánlatában a koczkakövek egységárát ezrenkint számmal és betüvel a bal- vagy jobbparti kőtérre való szállitással és idomba rakással együtt határozottan kitenni.

A mennyiben pályázó az ajánlott kőanyagot az árlejtési feltételekben kitüzött határidő előtt is szállitani képes volna, ezen beszállitási határidő az ajánlatban szintén kiteendő.

Kiteendő az ajánlatban, hogy ajánlattevő a szállitásra vonatkozó ajánlati és szerződési feltételeket ismeri és azoknak magát aláveti.

Kereskedelmi társaságok és más czégek ajánlatukhoz hiteles czégjegyzéki kivonatot kötelesek csatolni.

Társvállalkozók, nem helybeli kereskedelmi társaságok és más czégek, valamint nem helyben lakó vállalkozók tartoznak ajánlatukban helyben lakó meghatalmazottat megnevezni, a ki őket az ajánlati eljárás és a szerződés során képviselni jogositva van.

Bánatpénzül a szállitásnál az ajánlati összegnek megfelelő 5% szóval öt százalék teendő le készpénzben, vagy a székesfővárosi készpénzek elhelyezésére alkalmasaknak elfogadott pénzintézetek takarékpénztári könyvecskéiben, vagy a tőzsdei árfolyam 90 százalékával, de soha a névértéken felül számitandó állampapirokban vagy a budapesti pénzintézetek záloglevelelben vagy fővárosi kölcsönkötvényekben az árlejtést megelőző nap déli 12 óráig a székesfővárosi központi pénztárba, mely bánatpénz az ajánlat elfogadása esetén, szerződési biztositékul szolgáland, a bánatpénz letételéről szóló letéti nyugta pedig az ajánlathoz csatolandó.

Kötelesek továbbá ajánlattevők a szállitásra felajánlott kövekből az ajánlatok kapcsán az árlejtési feltételek szerint mintákat bemutatni és egyuttal megnevezni azon bányákat, a melyekből az anyagok nyeretnek.

A kellő mennyiségü bánatpénzről szóló letéti nyugtával el nem látott, továbbá elkésve érkezett vagy utóajánlatok, vagy a melyek nem magyar nyelven szerkesztvék, figyelembe nem vétetnek.

Az ajánlatok közti szabad választási jogot, tekintet nélkül az ajánlott egységárakra a székesfőváros tanácsa magának fentartja.

A részletes árlejtési és szerződési feltételek a fent emlitett helyen naponként d. e. 9—12 óra között betekinthetők, a hol a netán kivánt felvilágositások is megadatnak.

A székesfőváros tanácsa

Fegyver- és gépgyár részv.-társaság.

Közgyülési meghivó.

A Fegyver- és gépgyár részvénytársaság t. cz. részvényeseit az **1904. április hó 16-án délelőtt 10 órakor Budapesten**, a „Magyar általános hitelbank“ helyiségében (V., Nádor-utcza 12. sz.) tartandó

rendes közgyülésre

meghivjuk.

A napirend tárgyai:

1. Az igazgatóság jelentése az 1903-iki üzletévről.
2. A felügyelő-bizottság jelentése és az 1903-ik üzletévről szóló mérleg megállapitása, valamint határozathozatal az évi nyereség hovaforditása iránt.
3. A felmentés megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére.
4. Egy igazgatósági tagnak választása.
5. Az igazgatóság dijazásának megállapitása az alapszabályok 24. §-a értelmében.
6. A felügyelő-bizottság választása és tiszteletdijának megállapitása.

☞ Azon t. cz. részvényeseket, kik ezen közgyülésen résztvenni óhajtanak, felkérjük, hogy a társaság alapszabályainak 18. §-a értelmében részvényeiket a társaság pénztáránál (Budapest, IX., Soroksári-ut 106.), vagy a Magyar általános hitelbanknál legkésőbben nyolcz nappal a közgyülés előtt letétbe helyezni szives kedjenek.

Kelt, Budapesten, 1904. márczius 29-én.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hütőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieck-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieck-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. április 9. 13. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Polgármester ur őméltósága.

A demokratizmus valóban hódit. Eddig csak meggazdagodott föld-, dohány- és politikai kupeczek törték magukat czimekért, most már a vérbeli burzsoá, a született demokraták is kapaszkodnak kitüntetések után. Vázsonyi Vilmos, a terézvárosi demokrata apostol alighanem rá fog jönni, hogy hiába prédikált és irt a czímkórság ellen. Egy csöppet sem lepne meg bennünket, ha épp a vezetése alatt álló demokrata-körök rendeznének egy monstre-bankettet abból az alkalomból, hogy Budapest polgármestere az udvari tanácsosság elnyerésével belépett a méltóságos urak diszes gárdájába. Miért ne tennék? Egészen stylszerü volna ez az ünneplés részükről, kik vizet prédikálnak, de bor után szomjuhoznak.

No de ezuttal nem a talmi demokráczia-ról akarunk szólni, hanem Halmos János ur ő méltóságáról és kitüntetéséről.

A hivatalos lap szerint a közügyek terén szerzett érdemei tették indokolttá, hogy őt a kormány Ő felsége által megajándékoztassa az udvari tanácsosi czimmel. A kinevezés után figyelmesen végigolvastuk az összes napiujságokat s két dolgot konstatáltunk. Kivétel nélkül minden napilap áradozva hajtott zászlót a kitüntetés ténye előtt — ez persze a demokrata fölfogás diadala — de egyetlen egy ujság sem akadt, amely azt a fáradtságot vette volna magának, hogy fölsorolja vagy csak érintse Halmos Jánosnak a közügyek terén szerzett bokros és számos érdemeit.

Mit jelent ez a feledékenység? Ha egy irót az a megtisztelés éri, hogy beválasztják az Akadémiába vagy a Kisfaludy-társaságba, másnap mindenki olvashatja, hogy micsoda müveket irt eddig. Amikor Kornfeld Zsigmondot és hatvani Deutsch Sándort kinevezték a förendek közzé, a sajtó szükségesnek látta felsorolni összes közéleti tetteiket. Mások kitüntetésénél is rámutatnak valamelyes érdemre. Miért hogy csak Halmos Jánosnál némult el a krónikás szava?

Azt hisszük, nem csalódunk föltevésünkben, hogy a dicshymnuszt zengedezők zavarban voltak, amikor az érdemek speczifikálására került a sor. Mit is irjanak Halmos ur érdemeinek számlájára?

Hogy rendet csinált a főváros pénzügyeiben? — De hiszen a budget a deficzit hullámaival küzködik.

Hogy a száz milliós kölcsön felhasználásával nagyot lenditett a fővároson? — Az ördögbe is, erről jobb hallgatni, mert nemrég derült ki, hogy ez a száz millió úgy elment, hogy még a tervbe vett munkálatokra sem maradt pénz belőle.

Hogy megtisztitotta a tanácsot és a törvényhatósági bizottságot a klikk-befolyástól? — Soha a klikk-uralom, a protekczió és a nepotizmus nem működött oly szemérmetlenül, mint Halmos polgármestersége alatt.

Talán érvényt szerzett a főváros jogos követeléseinek a kormánynyal szemben? Kijárta volna, hogy levegyék a főváros válláról az állami terheket és megadják a fővárosnak, ami megilleti? — Szó sincs róla!

*

Halmos János soha nem alkalmatlankodott egyetlen kormánynak sem.

Avagy talán megrendszabályozta a közönséget kizsákmányoló vállalatokat: a gáztársulatot, a közuti vasutat, a hamis áramórákkal operáló villamos részvénytársaságot?

— Ki ne tudná, hogy a közönség minden mozgalma épp a Halmosék indolenciáján szenved hajótörést.

Hát mi üdvöset végzett a polgármester? A legleleményesebb ujságiró is rezignáltan oda lyukadt ki, hogy nincs mit fölemliteni. Elő tehát a generálszafttal: Budapest az utolsó évtized alatt nagyot lendült és a nagy föllendülés Halmos János érdeme. Jól van Leiter Jakab! Te megtetted, ami kötelességed volt. A polgármester meg lesz elégedve prózáddal, s ez a mai viszonyok között, amikor az ember nem tudja, hogy melyik rokonát, atyafiát, barátját kell majd protezsálni a városnál, jelent valamit.

Ámde nekünk a dicshymnuszok, üdvözletek és toasztok harsogása között is eszünkbe jut, hogy Halmos János a legutóbbi tisztujitás előtt maga beösmerte, hogy nem érez elég erőt és képességet a főváros viszonyainak megváltoztatására. Ez a tiszteletreméltó önbeismerés birt minket arra, hogy annak idején megkiméltük személyét a jogos kritikától s nem akadtunk meg azon sem, hogy székfoglalójában a hazafiságot és a kötelességteljesitést tüzte ki polgármesteri programm gyanánt. Minek bántani azt, aki maga elösmeri, hogy nem rendelkezik kellő erővel és tehetséggel? Majd szépen, csöndben el fog menni és átadja helyét megfelelőbb erőnek. Most már látjuk, hogy csalódtunk.

Ez a kitüntetés megérteti Halmos Jánossal, hogy tévedt önmagában. A kormánynak épp olyan polgármesterre van szüksége, amilyen ő. Aki erélytelen, fölfelé mukkanni sem mer és szabad kezet enged a klikkfőnököknek: ilyen férfiu felel meg a kormány intenczióinak. Isten mentse a magyar kormányt a Luegerektől, kik városuk és polgártársaik érdekeiért sikra mernek szállani és meghódolásra kényszeritik a kormánynak kedves vállalatokat.

Halmos János ideálja a hazai polgármesternek. Méltán dukál neki nemcsak az udvari tanácsosság, hanem a nemesi praedicatum és a vaskoronarend is. Ha Tisza István sokáig ül a miniszterelnöki székben, a további kitüntetések nem is fognak elmaradni.

Ugy látszik, a méltóságossá átvedlett nagyságos ur teljes tudatára ébredt értékének és a kormány intenczióinak. A tanács üdvözletére ugyanis kijelenté, hogy kitüntetése „uj korszak beköszöntét jelenti a fővárosra, mert a kormány figyelme azt bizonyitja, hogy a fővárosi hatóság törekvéseit mindenütt méltánylásban részesitik. Ez buzditás mindenkinek.“

Bravó, méltóságos polgármester ur! Tisza István meg lehet elégedve, hogy az ön ajkáról hangzott el a figyelmeztetés: a kormány elismerésére kell törekedni minden fővárosi tisztviselőnek és polgárnak.

A fővárosi pénzalap.

A kutató emberi elme előtt immár nincs titok. Ismerjük a bolygók járását, a hieroglifákról leolvassuk négy ezer év előtti dolgok történetét, elzárt szekrények tartalmát megvizsgáljuk Röntgen sugárral, feltártuk a létnek minden rejtélyét, csak egy kérdés lebeg megoldatlan titok gyanánt: *mi van a főváros pénzalapjával?* Létezik-e a pénzalap vagy megszünt, s ha létezik: mekkora összegre rug?

Egyik munkatársunkat, aki valóságos Conan Doyle-féle detektiv talentum, fél év előtt megbiztuk, hogy inditson nyomozást a főváros pénzalapja után. A tehetséges és ambicziózus ifju e napokban szégyenkezve és megtörten jelenté, hogy hiábavaló volt minden fáradozása. Átböngészett tizenöt és fél métermázsa városi nyomtatványt, meginterjuvolt minden volt, leendő és tényleges városatyát, városi tisztviselőt, szolgát, sőt azok harmadizigleni atyafiságát is, de hasztalan. A pénzalap mibenlétéről egyik sem tudott többet, mint a Mars csillagbeli államok budgetjéről. Legutóljára hagyta a városi főszámvevőt. Ez a derék férfiu, ki emberemlékezet óta veszkődik a főváros számadásaival, halálsáppadt lett, midőn megbizottunk a kérdést mellének szögezte: „Mi van a fővárosi pénzalappal?“ Egy perczig mereven a levegőbe bámult, azután fölugrott, kulcscsal bezárta szobája ajtaját, iróasztala fiókjából egy 11 milliméteres revolvert rántott elő és a csillogó csövet munkatársunk halántékára irányozván, igy szólt elfojtott, de elszántságtól vibráló hangon: „Én már

sokat szenvedtem az életben; nemsokára nyugalomba fogok vonulni. Ön a hátralevő időmet akarja megkeseriteni, pokollá változtatni a pénzalap firtatásával. Hát ezt nem türöm. Esküdjék meg születendő gyermekei fejére, hogy a pénzalap dolgát békében hagyja. Esküdjék, különben a halál fia.“

Ifju munkatársunk számot vetett azzal, érdemes-e a fővárosi pénzalap mártirja lenni, s miután ugy találta, hogy vannak magasztosabb és zsurnalisztikai szempontból háládatosabb ügyek is, — a kivánt esküt letette.

Kétségkivül gyávaság volt ez részéről. De megtörtént s mi nem változtathatunk rajta. Meg kell tehát nyugodnunk, hogy saját erőnkkel a rejtélyt nem tudjuk megoldani. De hátha van ember Budapesten, akit ilyes rejtélyek izgatnak, s életét e problema megfejtésének szenteli?

Fonalat adandó kezébe, közöljük azt, amit mi tudunk a fővárosi pénzalap mibenlétéről.

A fővárosi pénzalap megteremtéséről az 1870. X. törvényczikk szól, amely egyuttal intézkedett a fővárosi közmunkák tanácsának felállitásáról és egy 24 milliós beruházási kölcsönről. A törvény 7-ik §-a igy hangzik:

„Részint a kölcsönből létesitett vállalatok fentartására, részint egyéb beruházásokra, amelyekre még szükség lesz, hogy Budapest mint főváros, az ország igényeinek megfelelhessen, a kölcsönből eszközölt kisajátitások és szabályozások által nyerendő telkek *eladási árából külön fővárosi pénzalap alkottatik.*

A 8-ik §. szerint ezen alap növelésére fordítandók:

a) a kölcsön végleges törlesztése előtt a 4-ik szakaszban kijelölt források azon jövedelmei, melyeket a kölcsön évi járadékai netalán igénybe nem vesznek, a kölcsön törlesztése után pedig az érintett források jövedelmei;

b) a fővárosnak „közmunka“ czime alatt nyert összes bevételei és váltságdijai s a városi háztelkek, utczák és terek szabályozásánál, magán háztelkekhez csatolandó területek eladásából beveendő jövedelmek.

Miután a 24 milliós beruházási kölcsön utolsó részlete csak 1920. évi julius hó 1-én jár le, a fővárosi pénzalapot főként a 8. §. *b)* pontja alatt felsorolt jövedelmek táplálták. Ez a jövedelem a lefolyt 24 év alatt töméntelen millióra rugott. A pénzalap kezelése a közmunkák tanácsára van bizva.

A fentiekből kitünik, hogy a fővárosi pénzalap a kormány és a főváros egyetemlegesen van képezve. De nem tudjuk mi és a városnál se tudja senki, hogy mennyi folyt be a törvény által kijelölt állami forrásokból (hidak jövedelméből, külföldön székelő közlekedési vállalatok, pénzintézetek, biztositó társulatok, gyárak községi adópótlékjából, a rakpartok jövedelméből stb.). Nem tudjuk, juttat-e az állam ezidőszerint valamit a pénzalapnak? Halaványy sejtelmünk sincs, hogy a befolyt összegek mire fordittattak, valamint az is titok, ellenőrizte-e a főváros ez állami lekötött források bevételeit és reklamálta-e a pénzalapot megillető részesedést?

Pedig milliókról van szó. Elkallódtak-e vagy be sem folytak: ezt kellene kideriteni.

Nagy munka lesz ennek a pénzügyi Augiasz istállónak a kisöprése, de a főváros érdeke megköveteli, hogy akadjon rá egy elszánt Hercules.

Persze az illető eleve mondjon le arról, hogy a kormány révén udvari tanácsosságot vagy rendjelet kapjon.

Gyorsaság nem boszorkányság.

— Szalonna és zsiráruk előlegezési üzlete. —

Ezennel becstelen rágalmazónak nevezünk mindenkit, aki azt meri állitani, hogy a fővárosnál nem intézik el gyorsan a beadványokat.

Oly eklatáns példa tanusitja a gyors ügykezelést, hogy el kell némulnia minden kifogásnak és vádaskodásnak.

Márczius hó második felében történt, hogy két helybeli bank azzal a kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy engedtessék meg nekik a sertésvágóhidon beraktározni azokat a szalonnákat és zsirárúkat, a melyekre ők a henteseknek előleget adnak.

A beadvány márczius 15-én vagy 16-án érkezett a tanácshoz. Két nap mulva már beküldte jelentését az állatvásárok és közvágóhidak igazgatósága. Huszonnégy óra mulva, vagyis márczius 19-én már hosszú véleményt adott be a tanács VIII-ik ügyosztálya. Márczius 22-én elkészült a közgazdasági és közélelmezési bizottmány jelentése, s pár nap mulva a VIII-ik ügyosztály ujabb előterjesztése. Márczius végén a tanács készen volt a közgyülés elé terjesztendő határozattal.

Ez a tüneményes gyorsaság, mely az expressvonatok legöregebb lokomotivvezetőit is álmélkodásba ejti, dicséretére válik a tanácsnak. És az érdemen nem ejt homályt az a körülmény sem, hogy a kérelmező fél *az ország két leggazdagabb és leghatalmasabb pénzintézete* Jövőre a magánemberek és szegény polgárok ügyeit is kétségkivül hasonló tempóban fogják letárgyalni.

A tanács szóbanforgó határozata egyébként a következő:

A tanács ugy a VIII. ügyosztálynak, mint az ügyet tárgyalt közgazdasági és közélelmezési bizottmánynak egybehangzó jelentéseiből meggyőződvén arról, hogy jelenleg tényleg forognak fenn nehézségek a szalonna és zsiradék áruk értékesitése körül, a mi közvetve a sertéshus értékesitésénél a fogyasztó közönség hátrányára van, továbbá meggyőződvén arról is, hogy az előlegezési üzlet segitőleg hatna a szalonna és zsir alacsony ára miatt nehéz helyzettel küzdő hentes iparosokra, egyfelől a hentes-

ipartestület elnökével és a többi érdekeltekkel (hentesek és bizományosok) a megoldás részletei iránt tárgyalást folytatott közvágóhidi igazgatóság jelentésében foglaltak figyelembe vételével, másfelől pedig a tan. VIII. ügyosztálynak s a közgazdasági és közélelmezési bizottmánynak egybehangzó javaslata alapján elhatározza, hogy az üzlet lebonyolítására az ez iránt időközben együttesen ajánlkozott Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Banknak és Pesti Magyar Kereskedelmi Banknak ajánlatához képest, de a kizárólagosság jellege nélkül a sertésközvágóhidon raktározandó szalonnára és zsirra adandó előleg üzlet gyakorlására a hütőépület emeletén levő egyik helyiséget a hozzátartozó előhütő helyiség részszel (491·70 m² + 155·18² =) összesen 647·88 m² terjedelemben ideiglenesen átengedi, illetve a következő kikötések és feltételek mellett való átengedés iránt a közgyülésnek előterjesztést tesz:

1. A bérleti engedély időtartama f. é. április 1-től számitott három hónap.

2. Előleg csakis a sertésközvágóhidon vágó henteseknek és nagyvágó iparosoknak és csakis olyan szalonnára és zsirra adható, a mely a sertésközvágóhidon vágott sertésekből állittatott elő. Mások más származásu áruja a helyiségben el sem helyezhető.

3. Előlegképen az áru mindenkori értékének 80%-a adandó.

4. A bankok által az adott előlegek utáni kamatok fejében az osztrák-magyar bank váltóleszámitolási kamatlábánál legfeljebb másfél %-kal magasabb minimumként 5% kamat, készkiadás (személyi és dologi kiadások) fejében pedig havonkint egy métermázsa után 45 fillér és a helyiségért fizetett bér önköltségi ára számitható fel.

5. Az árunak be és kiraktározási, csomagolási stb. költségei, ha azt a tulajdonos kivánságára maguk a bankok végeztetik, külön felszámitás tárgyát képezhetik alku szerint.

6. A helyiség bére a czélra való tekintettel a bérlő bankok által a sertésvágóhidi pénztárba havonkint előre fizetendő havi 100 koronában állapittatik meg.

7. A helyiség hüthető állapotban nem levén, a főváros nem vállal felelősséget az ott raktározandó szalonnának és zsirnak eltarthatóságáért.

8. A bankok kötelesek az előlegezési üzletbe a szükséghez képest 200.000 koronánál nagyobb összeget is befektetni.

9. Árcsökkenés esetében nyujtandó pótfedezet iránt a bankok által megszabott 24 órai határidő mindig a fél előzetes értesitésétől számitandó.

10. Az áru értékesitése mindenkor csakis az árutulajdonos előzetes tudtával, illetve beleegyezésével történhetik.

11. Tudomásul vétetik, hogy az áruk eladásával a bankok nem kivánnak foglalkozni, de a tulajdonos kifejezett kivánságára történő eladás közvetitéseért az eladó terhére 1% jutaléknál és ½% alkuszdijnál magasabb közvetitési díjakat nem fognak felszámitani.

12. Az ez idő szerint a sertésközvágóhidon kivül raktározott szalonna és zsirnak a szóban levő raktárhelyiségben való elhelyezése csakis a közvágóhidi igazgatóság esetről esetre adott engedélye alapján engedtetik meg csakis abban az esetben, ha feltétlen bizonyossággal megállapitható, hogy az illető áru a sertésközvágóhidon vágott sertésekből való, egészségi s minőségi szempontból pedig kifogástalan.

13. A főváros fentartja magának a jogot, hogy az előlegezési üzleteket ellenőrizhesse, az üzleti könyvekbe betekinthessen s azokat panaszok esetén tüzetes vizsgálat tárgyává tehesse.

14. A bankok a raktározási üzletben alkalmazott közegeikért felelősséggel tartoznak a főváros irányában az intézeti szabályok és házirend megtartásáért. A kifogás alá eső alkalmazott a tanács felszólitására azonnal más megfelelővel cserélendő ki.

15. A bérlet lejártával a bankok a helyiségeket rongálatlan és tiszta állapotban kötelesek visszabocsátani.

16. Végül a tanács, nehogy a bankok ezen a czimen a hentesek terhére készkiadásokat felszámithassanak, megengedi, hogy a bankok az előlegezési üzlet körében felmerülő pénzkifizetéseket és beszedéseket a marhavásártéri vásárpénztár r.-t. utján végeztethessék.

A közvágóhidi igazgatóság e határozat végrehajtása, illetve a megállapitott feltételek megtartásának ellenőrzése és a határozatban előirt feltételeknek az intézet területén leendő kihirdetése iránt felhivandó.

A főváros és az állami beruházások.

Legutóbbi számunkban emlitettük, hogy az állami beruházásokról szóló törvényjavaslat aligha fog örömet kelteni a fővárosban. Föltevésünkben nem csalódtunk. A kormány leglelkesebb hiveit is megdöbbentette az a mód, ahogyan a törvényjavaslat a fővárossal elbánt. Nemcsak nem adott semmi újat, hanem egyrészét még annak is elvelte, amit a Széll-kormány meg akart adni. Pedig a főváros annyira bizott a kormány áldozatkészségében, hogy összeirta azokat a kivánságokat, a melyeknek megvalósitására a közérdek szempontjából is föltétlen szükség volna. A város fontosabb és méltányos kivánságai ezek: A pályaházak rekonstrukcziója, és az utszintben való keresztezések átalakitása, a kereskedelmi és téli kikötő megépitése, a soroksári Dunaág hajózhatóvá tétele. A Duna-Tisza-csatorna Budapest és Szolnok között, a bombatéri hid, Boráros-téri hid, a Hungária körutat és az óbudai Templom utczát összekötő hid, állami közkórház, tüdőbajosok kórháza, a

dohánygyárak kitelepitése, uj Nemzeti Szinház, középponti járásbiróság, faközraktár belügyi, kultuszminiszteri, miniszterelnöki, igazságügyminiszteri paloták.

Ezek helyett a törvényjavaslat a következőket szánta a fővárosnak:

Rendőrségi épület	1,320.000
Dohánygyárak kitelepitése	4,116.360
Téli kikötő	1,200.000
A soroksári Dunaág szabályozása	5,000.000
Kultuszminiszteri palota	3,000.000
Egyetemi közkórház	5,000.000
Szini-akadémia	1,000.000
Pestvidéki törvényszék és járásbiróság	2,000.000
Összesen:	22,636.360

A 328,898.000 koronával előirányzott beruházásból tehát a fővárosra 22.6 millió korona jut, a mi az egész összeg 6·8 százaléka. De ez sem mind beruházás. Rendőrségi palotának a Ferencz József-tér 8. számu házát vásárolták meg, szini-akadémiának pedig az Uránia-épületét. A valóságos beruházás tehát csak 20,316.360 korona. De ezt sem kapja most a főváros. A soroksári Dunaág szabályozására szükséges öt milliót csak az 1909—1913. években veszik föl.

Budapest közgazdaságát tehát nem fogja lábra állitani az állami beruházás. A Széll-kormány javaslata sokkal kedvezőbb volt a fővárosra. Az a javaslat a következőket szánta Budapestnek:

Belügyminiszteri palota	3,200 000
Tüdőbajosok kórháza	800.000
Rendőrségi épület	1,320.000
Dohányraktárak kitelepitése	4,116.360
Téli kikötő	2,000.000
A soroksári Dunaág szabályozása	5,000.000
Kultuszminiszteri palota	3,000.000
Egyetemi közkórház	5,000.000
Szini-akadémia	1,000.000
Igazságügyminiszteri palota	3,500.000
Összesen:	28,936.360

A255,977.000 kor. beruházási tőkének tehát 11 3 százalékát kapta volna Budapest. Még pedig azonnal, mert a soroksári Dunaág szabályozásának a költségére is már az idén fölvették volna az első részletet.

A beruházási törvényjavaslat módositásából nincsen haszna Budapest polgárságának. A város urait azonban a legjobban meglepte, hogy az államvasuti beruházásokra fölvett 161 millióból és a közutnk épitésére konkrét igéretet tett a pályaházak rekonstrukciójára, sőt a nyugati pályaház szénraktárainak a kitelepitésére már formális épitő-engedelmet is kért. Ez is elmarad a Podmaniczky-utczai lakosok nagy szomoruságára. A közutak épitéséből kimaradt Budapest, noha a főváros az egyetlen törvényhatóság, a melynek utadóját az állam elvette. Az állami utak karbantartását azonban ráoktrojálta a fővárosra. Rákényszeritetette a czeglédi, a váczi, a soroksári, a jászberényi állami utak átvételére.

A „B. H." értesülése szerint a kereskedelmi miniszter azzal igyekszik megnyugtatni a fővárost, hogy a közutak épitésére fölvett összegbe a budapesti utakat nem illeszthette be, mert a fővárosnak nincsen olyan törvényhatósági utja, amelyet a tervbe fölvehetett volna. Az átadott állami utak karbantartásáért azonban tárczája terhére hajlandó olyan dotácziót adni a fővárosnak, hogy abból az állami utak épitésére fölvett kölcsön kamatát és amortizácziójat fedezze. Megigérte, hogy ennek megállapitására legközelebb értekezletet tart.

A nyugati pályaház szénraktárai kitelepitésének mellőzését azzal okolta meg a miniszter, hogy a szénraktárak kitelepitése fixirozná az uj pályaházak helyét s rákényszeritené a kormányra a pályaházak rekonstrukciójának az államvasutak igazgatósága által kidolgozott tervét, amelyet pedig a miniszter nem tart jónak. A szénraktárakat olyan távol akarták megépiteni, hogy azzal a főváros iparára fuvarköltség-többlet czimén elviselhetetlen terhet raktak volna. A pályaházak rekonstrukciójáról nem mondtak le s ha megcsinálják a megfelelő terveket, gondoskodni fognak a végrehajtásról is.

Igen sokan méltánytalannak tartják, hogy *Budapestnek a beruházási összegből csak 6·8 százalékot juttatott a kormány*, amikor az ország összes adóbevételének több, mint egy nyolczadát a főváros polgársága fizeti. 1902-ben ugyanis az ország összes állami adóbevétele 240,289.468 korona volt, a mihez a főváros polgársága 30,754.129 koronával, vagyis 12·8 százalékkal járult. A 175,230.438 korona fogyasztási adóból pedig 34,400.625 koronát, vagyis 19·6 százalékot fizetett a főváros polgársága. *Budapest tehát az ország összes adóbevételéhez 15·6 százalékkal járul.*

A mult héten még szó volt arról, hogy a főváros reklamálni fog a kormánynál a mostoha elbánás miatt. A terv azonban nem valósul meg. És pedig azért, mert a kormány másfajta rekompenzácziót adott: udvari tanácsosságot a polgármesternek és királyi tanácsosságot a két alpolgármesternek.

Ez megér a főváros polgárainak nehány milliót. Vagy talán nem?

Melly Béla dr.

Amikor dr. Melly Bélát nemrég megválasztották fővárosi tanácsosnak, kifejezést adtunk meggyőződésünknek, hogy müködése hasznos és eredményes lesz a fővárosra nézve.

Volt okunk ezt föltételezni. Melly Béla már egyetemi hallgató korában kitünt társai közül szorgalmával és tehetségével. Jogi tanulmányai befejezése után azonnal a főváros szolgálatába lépett és fokról-fokra haladva, megnyerte nemcsak hivatali főnökeinek teljes bizalmát és elismerését, hanem mindazok rokonszenvét és tiszteletét, kiknek alkal-

muk volt vele érintkezésbe jutni. Melly Béla egyénisége és pályafutása mintakép arra, hogy a stréberkedés és protekczió vadászatnélkül is lehet érvényesülni. Szerencse a főváros adminisztrácziójára, a mely egyébként a protegáltak melegágya gyanánt ismeretes a nagyközönség előtt, hogy időközönként és elvétve oly megbizható jellemek, oly kötelességtudó s a mellett konciliáns tisztviselők is nagyobb hatáskörhöz juthatnak, amilyennek Melly Béla dr. bizonyult.

Az egyetlen kifogást, a melyet ellene némelyek felhoztak, hogy tudni illik nem lesz meg benne a kellő energia, most eklatánsan megczáfolta az uj tanácsos.

A mult héten történt, hogy *Hembach* Gyula, a központi vásárcsarnok hirhedt felügyelője, hosszu szabadságidejének letelte után, amelyet nem betegség miatt engedélyezett neki a polgármester, hanem hogy a személyes ügyei által fölvert hullámok elsimuljanak, megjelent Melly Béla ügyosztályában és tudatta, hogy hivatalos müködését másnap megkezdi.

Melly nyugodtan és egyszerüen annyit mondott: „Ön nem fog tovább müködni, hanem beadja nyugdijaztatása iránt kérvényét.“

Szinte látjuk a vásárcsarnoki basa elképpedését és leeresztett orrát. Erre a meglepetésre nem volt elkészülve, pláne most, mikor sikerült neki néhány szervilis lelkü vásárcsarnoki bérlőt maga mellett ujságok nyiltterében megszólaltatni. Azonban nem ágálhat és követnie kell az utasitást, melyet a közélelmezési osztály vezetője adott. Sőt hálát adhat, hogy ilyen nagylelküen bánnak el vele. Ha mitőlünk függ vala az intézkedés, fegyelmi uton elcsapatjuk. A tanács kegyelmesebb iránta és nyugdijat adat neki. Bizonyos, hogy ezt nem érdemli, de inkább huzzon nyugdijat, semhogy tovább is grasszáljon egy közintézmény élén és botrányköve legyen a főváros tisztviselői karának.

Üdvözöljük Melly Bélát azért, hogy Hembach Gyulától megszabaditotta a vásárcsarnokot. Egyéb érdemei közzé ezt is följegyezzük.

A tözsdebiróság heti krónikája.

Elutasitott kárfizetés.

Ápr. 2-án.

A magyar folyam és tengerhajózási részvénytársaság összes hajóalkalmazottait, akik az Aldunán foglalatoskodnak, baleset ellen biztositotta a Foncière pesti biztositótársaság és a nemzeti baleset biztositótársaságnál. Mult év tavaszán egy matróz sulyos zsákok emelése közben elvesztette mindkét szemevilágát. A hajóstársaság orvosa megállapitotta, hogy a megvakulást az a baleset okozta, hogy a matróz erején tul nehéz terhet czipelt. Mikor a biztositótársaságoktól a kártéritést követelte a hajóstársaság, akkor ezek kijelentették, hogy kártéritést nem fizetnek, mert az a matróz nem baleset következtében vesztette el a szemevilágát. A magyar folyam és tengerhajózási társaság erre pert inditott a biztositó intézetek ellen a tözsdebiróságnál, mert a szerződésben ez a biróság illetékessége volt kikötve. A biróság tárgyalására a biztositó intézetek jogi képviselője dr. Mendl fenntartotta megbizóinak elutasitó határozatát és a baleset megállapitása czéljából a szerződésben kikötött szakértői szemle megejtését kérte. Felperes jogi képviselője csatlakozott ehez az inditványhoz és a biróság a szakértői szemlét el is rendelte.

Burgonyakivitel-pör.

Ápr. 4.

Mult év február havában *Caleb* Rhodes és Fia londoni kiviteli czég összeköttetésbe lépett *Fodor* Zsigmond kisvárdai terménykereskedővel, hogy tőle kiviteli czélokra 200 kocsirakomány burgonyát vásároljon. Az angol kiviteli czég egyik tagja személyesen kötötte meg a szerződést Fodor Zsigmonddal oly módon, hogy a 200 waggon burgonyát egy év lefolyása alatt bezárólag ez év április 15-éig tartozik szállitani. Előlegül 7700 koronát adott át Rhodes Edgar Fodornak, aki a szállitásokat meg is kezdte. Elszállitott Fiumén keresztül 43 waggon burgonyát, melynek vételárát készpénzben kellett volna megkapnia. Pénz helyett Fodor egy elfogadványt kapott Rhodeséktől 17764 korona értékben, amelyet azonban a czég nem váltott be, sőt a szállitástól illetve az áru átvételétől elállott. Fodor értesülvén, hogy a czég fizetési zavarokkal küzd, két pert inditott ellenük a tözsdebiróságnál, amely ügyeket ma tárgyalták. Dr. *Simon* Izidor Fodor jogi képviselője nemcsak a 17764 korona megállapitását kérte, hanem kötelezni kérte a czéget a még hiányzó 157 wagon áru átvételére is. Dr. Weinberger Lajos, a Rhodes czég jogi képviselője elismerte a 17764 korona követelés érvényességét, azonban levonásba akarja hozni a 7700 korona előleget. Kéri a biróságot, hogy felperest avval a kérésével, hogy alperesek kötelezzessenek a hiányzó 157 waggon áru átvételére, utasittassék el, mert az áru nagyrészt romlott állapotban érkezett meg Angliába. A biróság rövid tanácskozás után elmarasztalta alperes Rhodes czéget 9850 kor. tőke és járulékainak megfizetésére. Mint haljuk, Fodor Zsigmond hitelezési csalás czimén feljelentést tett Caleb Rhodes és Fia czég ellen a rendőrségnél.

Illetékességi kérdés kikötött esetben.

április 6.

A Neuschloss-féle nasici Tanningyár részvénytársaság mult év október havában nagyobb mennyiségü tölgyfa padlódeszkát szállitott Franke Tivadar örökösei czégnek. A vevő czég a fa osztályozásánál kifogást tett annak minősége ellen és a vételár kifizetését megtagadta. A nasiczi tanningyár erre a tözsdebirósághoz fordult, hogy állapitsa meg, mennyi a szállitott famennyiségből az elsőrendü, mennyi a másodrendü minőség? Az ügyet ma tárgyalta a tözsde választott birósága, a hol az alperes Franke czég jogi képviselője, dr. Mangold felmutatja a kötlevelet, melyen az illetékesség kikötési záradékul ez van oda irva: „Per esetén alávetjük magunkat a bpesti áru- és értéktözsdének.“ Ezért tehát illetékességi kifogást emelt, mert a záradékban nem foglaltatik benn az a kikötés, hogy per esetén a felek alávetik magukat a bpesti áru- és értéktözsde választott biróságának. A biróság hosszas tanácskozás után megállapitotta az illetékességet, avval az indokolással, hogy a feleknek szándékuk volt a választott a biróság kikötése és a kötlevélre csupán csak tévedésből nem vezettetett ez be.

Hirek a városházáról.

A Szegényház-tér rendezése. Morzsányi Károly interpellációjának hatása alatt kimondta tavaly a főváros közgyülése, hogy a Szegényházteret véglegesen rendeztetni fogja. A tanács el is készittette a terveket s a költségvetést, amely szerint a tér burkolási munkálatai 83.390 koronába, a parkirozás 14.053 koronába, a vizvezeték és vizcsőkicserélés pedig 5775 koronába kerül. A közgyülés azonban ezt az összeget törölte az idei költségvetésből, mert ugy találta, hogy fontosabb munkálatokra sincs elegendő pénz. Mai ülésén a tanács ujból tárgyalta ez ügyet s felhivta a mérnöki hivatalt, hogy a Szegényház-tér rendezését vegye bele a jövő évi közmunka-programmba. A pénzügyi ügyosztály utasitást kapott, hogy a szükséges költségösszeget illessze bele a jövő évi budgetbe.

A piarista rendház elhelyezése. A IV. kerületi bizottsági tagok egy csoportja ama terv megvalósitására iparkodik felhasználni befolyását, hogy a piaristák rendháza gimnáziuma arra a sarok telektömbre épittessék, melyet a Lövész- és a Szerb-utcza határol. Ez persze nagy épület és telekkisajátitással járna, amire ugy látszik szüksége van nehány érdemes fővárosi polgárnak. A kisajátitás természetesen óriási költségeket róna a fővárosra, ami remélhetővé teszi a magánérdeken alapuló tervezés meghiusulását. A piarista rend hallani sem akar erről a kombinációról s minden erejével azon van, hogy uj épitkezéseinek szinhelye a jelenlegi telek maradjon. A szabályozás folytán természetesen módosulni fog e telek alakja, de ez nem jár majd nagyobb áldozatokkal, mert a kisajátitási költség nem volna jelentékeny. A piarista rend méltányossági okokra is hivatkozik, a mikor kéri, hogy megmaradhasson jelenlegi helyén. Több, mint 100 esztendeje állt ott a rendház, melynek tagjai mindvégig kitartó buzgóságot fejtettek ki a hazafias nevelés s a magyar kultura müvelése körül. E szolgálataik fejében most ujból kérik a fővárostól, hogy mostani helyén épitkezhessék, ami se szabályozási se financziális szempontból egyáltalán nem ütközik akadályokba.

A Bástya-utcza kiszélesitése. A Belváros szabályozási munkálatainak egyik fontos részét képezi a Bástya-utcza kiszélesitése. A kerületi előljáróság még a mult év őszén megkezdte a tárgyalásokat ama telektulajdonosokkal, kiknek telkéből a kiszélesités czéljaira egy-egy telekrész lehasitandó lesz. Ám akkor megakadtak a tárgyalások, mert a telektulajdonosok nagyobb része mielőtt a háztelek megcsonkitásába bele ment volna, tudni kivánta, hogy minden egyes telekből mekkora darab lesz lehasitandó s hogy a szabályozási munkálatok mikor kezdődnek. A tanács utasitására a mérnöki hivatal megadta erre a felvilágositást, mire az előljáróság ujból felvette a megszakadt tárgyalások fonalát. Most azt jelenti az előljáróság a tanácsnak, hogy a tárgyalások utjából még mindig nem távolittattak el az akadályok. Egyes telektulajdonosok — nyilván spekulációból — nem hajlandók átengedni a szükséges telekrészeket s igy ha időközben nem sikerül az egyezség, meg kell majd inditani a hosszadalmas s költséges kisajátitási eljárást.

A tankötelezettség kezdete. A krisztinavárosi iskolaszék beadványával, melyet a tankötelezettség korai volta tárgyában a tanácshoz intézett, élénken foglalkoznak már a fővárosi tantestületek s a tanügyi körök. Az iskolaszék tudvalevőleg arra a helyes álláspontra helyezkedett, hogy 6 éves korában a gyermeknek még nem szabad tanulással foglalkozni, elég ha 7 éves korában kezdi meg az iskolázást. Ez okból kérte az iskolaszék a tanácsot, hasson oda, hogy a népoktatási törvény reviziója alkalmával a tanköteles kor kezdete a 7. életévben állapittassék meg. A budapesti népoktatási körben legközelebb értekezlet lesz e fontos kérdés tárgyában s mint értesülünk, foglalkozni kivánnak ez ügygyel az összes fővárosi tantestületek is, amelyek elsősorban birnak hivatottsággal arra, hogy a kérdésben véleményt adjanak.

Burkolás a Lipótvárosban. A Lipót-körúttól fölfelé csaknem járhatatlanok már azok az utak, melyek a Dunapart mentén a malmok és gyártelepek teherforgalmának lebonyolitására szolgálnak. A gyárvállalatok kérelmére a tanácsnak most előterjesztést tesz az V. kerületi előljáróság, hogy a jelzett utvonalak egészen ujból köveztessenek át. A burkolat oly rossz állapotban van már, hogy azon tatarozással segiteni nem lehet. A javitás tehát csak hiába való költséget okozna, holott haszna nem lenne. A tanács javaslattétel czéljából kiadta ez előterjesztést a mérnöki hivatalnak.

Uj kaszárnya-épitkezés. A hadügyminisztérium elhatározta, hogy a Hungária-uton kibővitteegyes kaszárnya-épületeket. E végből 4160 négyszögt ölnyi területre van szüksége. A hadtestparancsnokság most átiratot intézett a fővároshoz s fölvilágositást kér arra nézve, hogy a szükséges telket négyszögölenként mily négyszögárban hajlandó átengedni.

Leczáfolt panama. Holstein Samu és Varga István feljelentést tettek a fővárosnál, hogy a Bombatéri vásárcsarnok épitésénél az épitési vállalkozó a munka minősége s az anyag megválasztása körül nagy szabálytalanságokat követett el. Krátky Gyula fővárosi műszaki tanácsos nyomban vizsgálatot tartott ez ügyben, mely alkalommal kiderült, hogy a feljelentésben foglalt vádak merőben alaptalanok, mert az eljáró tanácsos a legcsekélyebb visszaélésnek sem jött a nyomára. A feljelentők most irásban kértek bocsánatot a fővárostól.

Az Illatos árok beboltozása. A tanács elrendelte, hogy az Illatos árok egy része 21600 korona költséggel beboltoztassék. A mérnöki hivatal azonban jelentette, hogy e költségből csak 10000 koronára van fedezet. Miután ez a munkálat nem képez sürgős közszükségletet, a tanács annak végrehajtását a jövő esztendőre halasztotta. Egyben utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a fedezetlen 16000 koronát vétesse bele a jövő évi költségvetésbe.

Bizományi raktár a sertésvágóhidon. A leszámitoló bank s a kereskedelmi bank tudvalevőleg arra kértek engedelmet a tanácstól, hogy szalonna és zsirnemüek beraktározása czéljából a sertésvágóhidon raktárt rendezhessenek be. Ez okból alkalmas helyiséget kértek bérbe. A tanács kimondta, hogy azt pártoló javaslattal terjeszti a legközelebbi közgyülés elé.

A teherhordó lovak vizsgálata. A főváros területén levő teherhordó lovakat ez idő szerint hétköznapokon is vizsgálják az állatorvosok, ami *Beck* Adolf fővárosi bizottsági tag szerint sok tekintetben kárt okoz az állattulajdonosoknak. Beck most inditványt adott be a városhoz, mely szerint utasittassék a főváros tanácsa, hogy módositsa az állatvizsgálatra vonatkozó szabályrendeletet ugy, hogy a fővárosi állatorvosok, a jelenlegi gyakorlattól eltérőleg, *csak vasárnapon* és ne hétköznapon vizsgálják meg a

kerületeikben levő lovakat, amikor azok a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény rendelkezése folytán ugyis tétlenül otthon tartandók.

A népligeti árúbódék. A X. kerületi elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a népligeti árúbódék száma felemeltessék. A liget megnőtt forgalma mellett nem elég az a 8 árúbódé, amelyet eddig a főváros bérletbe adott. A mostani bérleti szerződés megujitásakor sokan jelentkeztek azzal a kérelemmel, hogy uj árúbódét állithassanak fel. Ez okból szükségesnek látja az elüljáróság, hogy a tanács még legalább is 4 uj árúállványbódéra adjon engedelmet. Az eddigi 8 árúbódé után a főváros összesen 733 korona évi bért szedett.

A lipótvárosi bazilika feszületei. A Szent István bazilika épitésére felügyelő-bizottság előterjesztése folytán kimondta a tanács, hogy az oltárok s a kredencz asztal számára 8 uj feszületet készittet. Három ajánlat közül ifjabb Herpka Károlyé fogadtatott el, aki a 8 feszületet 6260 koronáért hajlandó elvállalni. A tanács most utasitotta az I. ügyosztályt, hogy a tisztiügyészség közbenjöttével kösse meg Herpkával a szerződést.

A belvárosi plebánia betöltése. A herczegprimás értesitette a fővárost, hogy a Kirner Károly halálával megüresedett belvárosi plebániai állásra eddig 4 folyamodó pályázott és pedig: *Böschatt* Sándor belvárosi káplán, *Pápai* Kálmán *Novák* István és dr. *Kovács* Kálmán. A herczegprimás tudatja a fővárossal, hogy a négy pályázó közül egyik ellen sincs kánonjogi kifogása. Valamennyi egyforma qualifikáczióval rendelkezik s igy megválasztásuk ellen kifogás nem tehető. Ez okból kéri a primás a fővárost, hogy mielőbb intézkedjék a választás megejtése iránt.

Az aranyhegy árok kiépitése. A fővárosi közmunkák tanácsa amaz aggodalmának adott kifejezést, hogy az aranyhegyi árok tervben lévő kiépitése nem történik majd a kellő nagyságu szelvénynyel. Kétségét fejezte ki az iránt, hogy az árok képes lesz-e levezetni a tömérdek vizet, melyet esős időben a budai hegyek ontanak. A közmunkatanács kérdést intézett ez okból a tanácshoz, mennyi az a maximális vizmennyiség, melyet az árok a vizterület nagyságának figyelembevételével a Dunába levezetni képes. A mernöki hivatal most jelenti, hogy a tervek elkészitésénél minden eshetőség figyelembe vétetett. Az árok eddig szabályozott része 11 köbméter vizet képes másodperczenkint levezetni. Ehhez hozzá véve azt a vizmennyiséget, melyet a Testvérhegyről levezető müárokhoz, az összes maximális vizmennyiség másodperczenkint 18·3 köbméter. Ekkora viztömegre pedig egyáltalán nincsen kilátás. A főváros ez okból megnyugtatja a közmunkák tanácsát s kéri, hogy a tervezetet változatlanul fogadja el.

Az Orczi-uti vágányösszeköttetés. A közuti vaspálya-társaság engedelmet kért a tanácstól, hogy ama összekötő vonalrész villamos üzemre való átépitését, mely az Orczi-uti vonalat a kőbányai vonallal összeköti, bizonytalan időre elhalaszthassa. A társaság azzal érvel, hogy ez összeköttetést a forgalom még egyáltalán nem teszi szükségessé. A tanács legutóbbi ülésén engedelmet adott az átalakitási munkálatok elhalasztására. Kijelenti azonban, hogy a társulat erre vonatkozó kötelezettsége továbbra is fenn áll s amikor a tanács szükségesnek tartja, ugy a társulat haladéktalanul köteles a munkálatokat végrehajtani.

KÖZGAZDASÁG.

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. gyermek- és életbiztositó-intézet. (Budapest, VI. Teréz-körut 40–42. sz. Alapittatott 1863-ban.) Folyó év márczius havában 1.752.000 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be s 1.542.200 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositott összegek fejében 83.157 K 89 fillér fizettetett ki. 1904. január 1-től — 1904. márczius 31-ig 5.372.200 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 4.725.000 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki; biztositott összegek fejében 209.260 K 11 fillér fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

A „Budapesti városi villamos vasut részvénytársaság“ igazgatósága, április hó 1-iilésében a tizenharmadik rendes közgyülés megtartását április hó 18-ára határozta el.

A bemutatott 1903. évi mérleg a következő adatokat tartalmazza: *Vagyon:* A vasuthálózat, központi telep, kocsiállomány stb. értéke: 15.329.156 kor. 38 fillér. Szerződésszerü óvadék a székesfővárosnál: 100.000 kor. Felülvizsgálandó ujabb épitkezések és beruházások: 1.490.427 kor. 99 fillér. A rendkivüli tartalékalap ingatlanai: 182.450 kor. 44 fillér. A tartalékalapok értékpapirjai: 3.778.878 kor. 40 fillér. Tartozók: 2 038.557 kor. 41 fillér. Pénztár számla: 12.045 kor. 75 fillér. Anyagkészlet, szén, olaj, posztó stb. 227.038 kor. 02 fillér. Végösszeg: 23.258.554 kor. 39 fillér. — *Teher:* 66.372 drb. részvény (ezekből 10.000 drb. uj kibocs.) 13.274.400 kor. 3628 drb. kisorsolt részvény 725.600 kor. Elsőbbségi kötvény számla: 1.879.600 kor. Törlesztett elsőbbségi kötvény számla: 120.400 korona. Rendkivüli tartalékalap: 4.702.242 korona 22 fillér. Forgalmi tartalékalap: 238.797 kor. 49 fillér. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére 1903-ban: 642.487 kor. 72 fillér. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére 1903-ra: 120.000 kor. Az előző évek sorsolásaiból hátralékos részvények: 20.800 kor. Részvénytörlesztési részlet 1903-ra: 111.000 kor. Kötvénytörlesztési részlet 1903-ra: 23.000 kor. Épitési és beruházási tartalékalap: 30.570 kor. 95 fillér. Fel nem vett osztalékok: 1846 kor. Nyugdijalap: 187,079 kor. 92 fillér. Óvadékok: 89 984 kor. 76 fillér. Követelők: 195.377 kor. 54 fillér. Tiszta nyereség az 1903. évben: 895.367 kor. 79 fillér. Végösszeg: 23.258.554 korona 39 fillér.

A veszteség- és nyereség-számlán feltüntetett összegek a következők: *Veszteség:* Forgalmi kiadások: 1.675.998 kor. 16 fillér. Különös kiadások: 430.540 kor. 07 fillér. Elsőbbségi kötvénykamat: 75.624 kor. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére: 120.000 kor. A székesfőváros 2%-nyi részesedése: 65.438 kor. 46 fillér. Részvénytörlesztésre: 111 000 kor. Az elsőbbségi kötvények törlesztésére: 23.000 kor. Az ezen évben kibocsátott 10.000 drb. részvény 5% kamatjáért 1903 julius 1-től 1903. deczember 31-ig: 50.000 kor. Nyereség: 895 367 kor. 79 fillér. Végösszeg: 3.446.968 kor. 48 fillér. — *Nyereség:* Nyereség áthozat az 1902. évről: 21.351 kor. 90 fillér. Bevételek: 3.425.616 kor. 58 fillér. Végösszeg: 3.446.968 kor 48 fillér.

Ezen adatok alapján az igazgatóság a közgyülésnek indítványozni fogja, hogy az 1903. évi osztalékot 14 koronában állapitsa meg.

Szerkesztői üzenetek.

Öreg polgár. Egyedül az olyan öreg urak, mint ön, csodálkozhatnak azon, hogy a főváros országgyülési képviselői nem érvényesitik befolyásukat a polgárságot érdeklő ügyekben Méltóztassék tudomásul venni, hogy a XX-ik századbeli magyar természetrajz meghatározása szerint a képviselő oly értelmes, két lábú állat, amely csak akkor mozog, ha a saját haszna után megy.

F. K. Érdeklődését köszönjük. Haraszti *Jellinek* Henrik ur nem szüntette be velünk való levelezését, csak pihen eddigi irodalmi babérain. Majd fölkeltjük.

Observator. Persze, hogy panamáznak. Konkrét bizonyitékok nélkül azonban veszedelmes volna szellőztetni a dolgot, mert a biróság ujabban tulságos bőkezüen osztogatja a fogházban való hónapokat.

N—y. Forduljon panaszával a kerületi elöljáróhoz.

B. G. Czikkére csak az a megjegyésünk, hogy ön mértéken túl takarékos. Szellemet egy l-lel, kevesebbet egy b-vel irni smuczigság. Kéziratát, hogy hová tettük, elképzelheti.

Pályázati hirdetmény.

Az özv. Machovszky Anasztázné szül. Prendo Katalin-féle kiházasitási alapitványnak 1904. évre rendelkezésre álló 522 K 07 f azaz ötszázhuszonkettő korona 07 fillér kamata, mint kiházasitási ajándék lesz adományozandó.

Ezen összeg elnyerése czéljából a tanács ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az alapitó okirat értelmében ezen kiházasitási ajándékra elsősorban oly Budapesten lakó, erkölcsileg kifogástalan, vagyontalan és 18 éves korukat már elért görögkeleti vallásu hajadonok tarthatnak igényt, a kik szintén Budapesten lakó s egy itt megtelepülő, erkölcsileg kifogástalan és keresetképes görögkeleti vallásu férfihez mennek nőül; s csak az esetben, ha a fönti feltételeknek megfelelő hajadon nem jelentkeznék, fog a kiházasitási ajándék hasonló minősitéssel biró de más keresztény vallásu leánynak adományoztatni, a ki azonban szintén egy Budapesten lakó keresztény vallásu férfihez megy nőül.

A pályázni kivánók ezek szerint a következő okmányokkal tartoznak minősitésüket igazolni:

1. Keresztlevéllel vallásukat és azt, hogy 18 éves korukat már elérték és törvényes származásuak;
2. Kerületi elüljárósági bizonyitványnyal azt, hogy Budapesten laknak, erkölcsileg kifogás alá nem esnek és szegények;
3. Ugyancsak kerületi elüljárósági bizonyitványnyal azt, hogy leendő férjük szintén kifogástalan erkölcsü és keresetképes egyén;
4. Keresztlevéllel igazolandó a leendő férj görögkeleti vagy más keresztény vallása.

A kiházasitási ajándék az adományozás napjától számitandó egy év alatt fog kiadatni, mihelyt a megkötött házasság anyakönyvi kivonattal igazoltatott. Egy éven tul a biztositott igényét elveszti.

Felhivatnak tehát a pályázni kivánók, hogy a föntiek értelmében felszerelt kérvényeiket eljegyzésük után, de mindenesetre házasságuk megkötése előtt f. é. **április hó 20-án** déli 12 óráig Budapest főváros tanácsának iktató hivatalába nyujtsák be. Később érkezett vagy kellőkép fel nem szerelt folyamodványok figyelembe vétetni nem fognak.

Kelt Budapesten, a székesfőváros tanácsának 1904. évi márczius hó 10-én tartott üléséből.

Halmos János s. k,
polgármester.

Hirdetmény.

A budapesti villamos városi vasut részv.-társaság

t. cz. részvényesei **az 1904. évi április hó 18-ik napján délelőtti 11 órakor** a társaság helyiségeiben, VII., Kertész-utcza 10. sz. a. tartandó

XIII. rendes közgyülésre

ezennel tisztelettel meghivatnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság évi jelentése és az abban foglalt inditványok.
2. Az 1903. üzleti év mérlegének és zárszámadásának előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelentése és a fölmentvény megadása iránti inditvány.
4. A nyereség felosztására vonatkozó inditvány.
5. Az alapszabályszerüleg kilépő igazgatók helyeinek betöltése iránti intézkedés.
6. Az alapszabályszerüleg kilépő felügyelő-bizottsági tagok helyeinek betöltése.

A részvények letehetők nyolcz nappal a közgyülés előtt az angol-osztrák bank budapesti fióktelepénél, V., Fürdő-utcza 6. sz. a.

Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályokból:

18. szakasz: Minden részvényes jogositva van, a birtokában levő minden 25 drb társasági részvény után egy-egy szavazatot a közgyülésen gyakorolni. Szavazati joggal biró azon részvényesek, kik a közgyülésen személyesen vagy helyettes által résztvenni kivánnak, kötelesek a közgyülés megtartására kitüzött határnap előtt 8 nappal részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt az igazgatóság által a közgyülést egybehivó hirdetményben kijelölt helyeken letenni.

20. szakasz: Az évi mérleg és zárszámadás, valamint a felügyelő-bizottság jelentése a K. T. 198. §-a értelmében a közgyülés megtartását megelőzőleg 8 nappal a társaság helyiségeiben közbetekintésre kitétetnek.

21. szakasz: Azon részvényesek, kik személyesen nem jelennek meg a közgyülésen, magukat egy e czélból külön meghatalmazott szavazatképes részvényes által képviseltethetik. Kiskoruak, vagy gondnokság alatt állók törvényes képviselőjük által képviseltetnek; nők és jogi személyek oly meghatalmazott által is képviseltethetik magukat, kik maguk nem részvényesek.

A GANZ és TÁRSA

vasöntő- és gépgyár részvénytársulat

BUDAPESTEN

t. cz. részvényesei az **1904. április 21-én délután 4 órakor Budapesten,** II., Lövőház-utcza 39. sz. alatt tartandó

harmincötödik rendes közgyülésre

tisztelettel meghivatnak.

NAPIREND:

1. Az 1903. évi mérleg előterjesztése, az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése, a tiszta nyereség felosztása iránti határozathozatal s a felmentvény megadása.
2. Az igazgatóság megválasztása.
3. Egy felügyelő-bizottsági tag választása.
4. Netáni inditványok az alapszabályok értelmében.

☞ Az alapszabályok 14., 15. és 36. §-ai értelmében a közgyülésen csak azon részvényesek birnak szavazati joggal, kiknek részvényei a társaság könyvében legalább három hónappal a közgyülés előtt nevükre irattak át és a kik részvényeiket legalább három nappal a közgyülés előtt a társulati pénztárnál letéteményezték.

Egyébiránt részvények helyett budapesti nyilvános hitelintézetek letét-jegyeit is lehet letenni, ha ezekből kiviláglik, hogy a letéteményezett részvények a társulat részkönyvébe a letéteményező nevére vannak beirva.

A közgyülésen minden alapszabályszerüen letéteményezett egy-egy részvény egy-egy szavazatra ad jogot, ha azok száma nem több tiznél. De ezen számon felül csak minden öt-öt részvény után esik egy-egy szavazat. A szavazás jogát meghatalmazott által is lehet gyakorolni, meghatalmazott azonban, a törvényes képviselőket kivéve, csak szavazatképes részvényes lehet.

Az évi mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt folyó évi április 12-től kezdve a társulati igazgatóság irodájában, II., Lövőház-utcza 39. a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll.

Az igazgatóság.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa az alább felsorolt munkálatok és szállitások vállalatba adása iránt nyilvános árlejtést hirdet:

1. A III. ker. Pacsirtamező- és Timár-utczában tervezett és 12632 kor. 40 fillér költséggel előirányzott makadámszerü burkolási és járdakövezési munkák iránt.
2. A VI. ker. Vágány utczában tervezett és 26973 kor. 29 fillér költséggel előirányzott makadámszerü rendezési munkálatok iránt.
3. A VI. ker. Eötvös-utczában létesitendő bérkocsi állomáshely 336 korona költséggel előirányzott aszfaltozási munkálata iránt.
4. A VI. ker. Vörösmarty-utczában levő bérkocsi állomáshely meghosszabbitása folytán szükséges és 1152 korona költséggel előirányzott aszfaltozási munkálatok iránt.
5. A VII. ker. Hungária-körúton és Ida-utczában tervezett és 16957 kor. 17 fillér költséggel előirányzott makadámszerű burkolási és járdakövezési munkálatok iránt.
6. A II. ker. Fő-utczában tervezett és 6412 kor. 20 fillér költséggel előirányzott csatorna építési munkálatok iránt.
7. A X. ker. Apaffy- és Cserkesz-utczában tervezett és 10440 kor. 61 fillér költséggel előirányzott csatorna építési munkálatok iránt.
8. A X. ker. Család-utczában tervezett és 3806 kor. 63 fillér költséggel előirányzott csatorna építési munkálatok iránt.
9. Az V. ker. Országház-tér déli részén létesitendő parkhoz szükséges és a rajzminta szerint készitendő mintegy 600 m. kovácsolt vascsőkerités szállitása iránt.

Felhivja ennélfogva a tanács a pályázni kivánókat, hogy a felsorolt munkálatok és szállitások mindegyikére külön-külön magyar nyelven szerkesztett és ivenként egy koronás bélyeggel ellátott irásbeli ajánlataikat lepecsételve 1904. évi **április hó 19-ik** napjának (kedd d. e. 11 órájáig a tanácsi II. (középitési) ügyosztály vezetője vagy helyettesének kezéhez (IV. ker. Városház-utcza, központi városháza II. em. 256 ajtó) nyujtsák be.

A munkálatokra vonatkozó ajánlatokban számmal és betüvel világosan kiteendő, hogy a munkálatok az előirányzott összegből, illetőleg a költségvetésekben tételenként kitüntette egységárakból levonandó hány százalék engedmény mellett, avagy az előirányzott költségösszegeken, illetőleg a megállapitott egységárakon felül hány százalék felülfizetés mellett vállaltatnak el, megjegyezvén, hogy az engedmény vagy felülfizetés a költségvetésekben kitüntetett összes egységárakra nézve egy és ugyanazon százalékban fejezendők ki. Azonfelül az aszfaltozási munkálatokra vonatkozó ajánlatokban számmal és betüvel kiteendő, hogy a vállalkozó az általa létesitett aszfaltburkolatokat, a szükséges anyag hozzáadásával a 6 évi ingyenes jótállási idő eltelte után további 14 (tizennégy) éven át az árlejtési és szerződési feltételekben megállapitott egységárakból levonandó hány százalék engedmény, illetőleg az egységárakon felül hány százalék felülfizetés mellett hajlandó jókarban tartani.

A parkkerités szállitására vonatkozó ajánlatokban számmal és betüvel világosan kiteendő azon egységár, amelyért ajánlattevő ezen kovácsolt vascsőkeritést folyóméterenként a kikötéseknek megfelelően elkésziteni hajlandó.

Kiteendő az ajánlatban, hogy ajánlattevő a munkálatokra vonatkozó terveket, az ajánlati és szerződési feltételeket, a költségvetéseket és az épitésrendőri szabályokat, a szállitásra pályázó pedig, hogy a szállitásra vonatkozó részletes árlejtési és szerződési föltételeket ismeri és azoknak magát aláveti, valamint, ha az ajánlattevő nem volna szakértő, megnevezendő az ajánlatban az a szakértő iparos, a ki által ajánlattevő a munkákat végeztetni fogja.

Kereskedelmi társaságok és más czégek ajánlatukhoz hiteles czégkivonatot kötelesek csatolni.

Társvállalkozók, nem helybeli kereskedelmi társaságok és más czégek; valamint nem helyben lakó vállalkozók tartoznak ajánlatukban helyben lakó

meghatalmazottat megnevezni, a ki őket az ajánlati eljárás és a szerződés során képviselni jogositva van.

Bánatpénzül a fentebb kitett előirányzati költségösszegeknek megfelelő 5%, szóval öt százalék teendő le készpénzben vagy a székesfővárosi készpénzek elhelyezésére alkalmasaknak elfogadott pénzintézetek takarékpénztári könyvecskéiben vagy a tőzsdei árfolyam 90 százalékával, de sohasem névértéken felül számitandó állampapirokban vagy budapesti pénzintézetek zálogleveleiben, vagy fővárosi kölcsönkötvényekben az árlejtést megelőző nap déli 12 óráig a székesfőváros központi pénztárába, mely bánatpénz az ajánlat elfogadása esetén szerződési biztositékul szolgáland, a bánatpénz letételéről szóló letéti nyugta pedig az ajánlathoz csatolandó.

Kötelesek továbbá az ajánlattevők a munkákhoz felhasználandó anyagokból, kövekből az ajánlatok kapcsán az árlejtési feltételek szerint mintákat bemutatni és egyuttal megnevezni azon bányákat, amelyekből az anyagok nyeretnek, a parkkerítésből is minta mutatandó be.

A kellő mennyiségü bánatpénzről szóló letéti nyugtával el nem látott, továbbá elkésve érkezett, vagy utóajánlatok, vagy a melyek nem magyar nyelven szerkesztvék, figyelembe nem vétetnek.

Az ajánlatok közti szabad választási jogot tekintet nélkül az ajánlott egységárakra, a székesfőváros tanácsa magának fentartja.

A részletes árlejtési és szerződési feltételek, valamint a vonatkozó költségvetések és tervek a fent kitett helyen naponkint d. e. 9—12 óra között betekinthetők, a hol a netán kivánt felvilágositások is megadatnak.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieh-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieh-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. április 19. 14. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

XI. kerület.

A belügyminiszter állitólag már az őszszel a törvényhozás elé terjeszti a javaslatot, amely szerint Ujpest és Rákos-Palota községek a fővároshoz csatolnak. E két község képezné Budapest XI. kerületét.

A hir senkit sem lep meg. Amikor a főváros megnagyobbitási terve fölmerült, először is Ujpest jött szóba, mint becsatolandó terület, miután ez a község területileg tényleg összenőtt a fővárossal. Az utolsó évek alatt viszont Rákos-Palota terjedt és fejlődött annyira, hogy Ujpest közvetlen folytatásának tekinthető.

A közbiztonsági szempontok már évek előtt szükségessé tették, hogy Ujpest és Rákos-Palota a fővárosi államrendőrség hatáskörébe vonassanak. Ez volt az első lépés a teljes egyesüléshez, amely ellen sem a főváros közönsége, sem ama községek lakói komolyabb ellenvetést nem hozhatnak fel.

Különösen ami Ujpestet illeti, az ott levő gyárak, ipartelepek és nagyszámu adófizető polgárság kellő anyagi rekonpenzációt képesek nyujtani ama terhekért, amelyeket a főváros majd magára venni kénytelen.

Azt hiszszük, a főváros megtalálja számadását Ujpesttel szemben a községi adóban, a vámban és egyéb jövedelmekben, akármily tetemesek is legyenek a végrehajtandó közmunkák kiadásai és az adminisztrációnális költségek.

Kétségtelen, hogy Ujppest és Rákos-Palota predestinálva voltak arra, hogy Budapest külvárosát képezzék. Mi nem vagyunk barátai az expensiv terjeszkedésnek, de ezen községek becsatolásában megnyugszunk.

Mert náluk megtaláljuk mindazon előfeltételeket, amelyek nélkül egy főváros nagyobbitása csak hiuság és nagyzolási mánia. Községek egyesülése csak különös érdekek kielégitése mellett válhat a polgárok javára.

Budapestnek még hosszu időn át nem szabad arra gondolnia, hogy Bécs példáját követve, a környékén levő összes falvakat magához csatolja. Annyi rendezni való van a II., III., VI., VII. és X. kerületek külső részein, hogy a főváros nem győzi pénzzel és jogos kivánalmakat is kénytelen teljesitetlenül hagyni. Nagy-Budapest megteremtéséről csak akkor beszélhetünk, ha a meglevő tiz kerület egészen kiépült és a főváros pénzügyi helyzete jobbra fordult.

Egyelőre meg kell elégednünk, ha egy kerülettel növekedik a főváros: Ujpest és Rákos-Palota területével. Ez is elég gondot fog okozni s nem mindennapos nehézségeket kell majd rendezni. Igy például nem hagyható figyelmen kivül az a körülmény, hogy Rákos-Palota csaknem egészen és Ujpestnek is egy nagy része a Károlyiak fidei commissumához tartozik. Minden esetre óhajtandó, hogy a törvényjavaslat beterjesztése előtt mennél szélesebb körben és minden oldalról megvitattassék Ujpest és Rákos-Palota becsatolásának kérdése.

A mult év statisztikájából.

Budapest áruforgalma 1903-ban.

A nagymérvü emelkedés, mely a főváros áruforgalmában a nyolczvanas évek eleje óta tapasztalható volt, az utolsó években stagnácziónak adott helyet. Azonban a kereskedelmi forgalomnak azelőtt tapasztalt emelkedése is inkább a népesség szaporodása által okozott nagyobb fogyasztás kielégitéséből és iparunk izmosodásából eredt, mint kereskedelmünk fellendüléséből. Ez mindenek előtt kitünik a kivitel pangásából, mely évek óta egy magasságban tartja magát és csak az utolsó években mutat némi emelkedést. A kivitel főbb czikke a liszt, mely az összes kivitelnek $^1/_3$ részét teszi, mig a gabonakivitel már csak 1 $^1/_2$ millió mmázsára rug. A bevitel emelkedését is nagyobbrészt csak a szarvasmarha, a sertés, gabonanemüek és tüzelőfa nagyobb fogyasztása okozta.

Egészben véve tett millió métermázsákban:

	1895	1900	1901	1902	1903
a bevitel . . .	35·7	41·1	41·9	42·4	47·8
a kivitel	19·5	21·1	21·8	22·7	23·0

1903-ban összesen érkezett 47,792.624 métermázsa, elszállittatott 23,024.905 métermázsa; e szerint a főváros összes forgalma az utolsó évben 70,817.529 métermázsát tett.

Az egyes hónapok közül a legnagyobb forgalma volt szeptembernek, 7,135.090 és októbernek 6,743.693 métermázsával.

A forgalom legnagyobb része a következő négy fogyasztási czikkre esett: tüzelőanyagok, gabonanemüek, élelmiczikkek, ásványok és fémek; e négy árucsoport összesen 45·9 millió métermázsát tesz ki, tehát az összes forgalomnak majd kétharmad részét. Volt ugyanis az összforgalom gabonanemüekben 14,422.000, tüzelőanyagokban 14,290.000, élelmiczikkekben 8,900.000, ásványokban és fémekben 8,279.000 métermázsa.

Az utolsó 5 év alatt a bevitel nagyobb mértékben a következő czikkeknél emelkedett: a sertéseknél (0·51 millióról 0·53 millióra), a gabonanemüeknél (10·5 millióról 12·92 millióra), a czukornál (0·30 millióról 0·33 millióra), az ásvány- és kőolajnál (0·68 millióról 1·81 millióra), a tüzelőfánál (1·63 millióról 2·07 millióra) és a kőszénnél (9.12 millióról 11·22 millióra); jelentékenyen csökkent: a liszt és egyéb őrleményeknél (0·35 millióról 0·20 millióra), a vas- és aczéláruknál (1·03 millióról 0·68 millióra), az épitőanyagoknál (4·49 millióról 3 69 millióra).

Ezzel szemben a kivitel emelkedett nagyobb mértékben: a czukornál (0 09 millióról 0·24 millióra), a lisztőrleményeknél (5·49 millióról 6·62 millióra), az ásvány- és kőolajnál (0·23 millióról 1·08 millióra) és a kőszénnél (0 16 millióról 0·91 millióra). Ellenben jelentékenyen csökkent: az épitőanyagoknál (1·09 millióról 0·98 millióra) és a gépeknél (0 52 millióról 0·41 millióra).

Az áruforgalomnak 71% -a a m. kir. államvasutakra esik, a Déli vasutra 2%, a helyi érdekü vasutakra 1%, a Dunagőzhajózási társulatra 10% és a magánhajókra 16% jut. Mindegyik forgalmi intézetnél a bevitel nagyobb volt a kivitelnél, de különösen nagy volt a be- és kivitel közti különbség a magánhajóknál, a hol a bevitel ötször akkora mint a kivitel.

A fővárosi vámoknál jegyzett szárazforgalom az elmult 1903. évben is tulnyomóan élelmi és egyéb fogyasztási czikkek behozatalára szoritkozott. E behozatal legjelentékenyebb czikkei a gabonanemüeken kivül tej, burgonya, bor, továbbá kőszén, széna és szalma. A kivitelben csak liszt szerepel nagyobb tételekkel, minden egyéb árúczikk csekély mennyiségben vitetett ki.

Személyforgalom.

A *személyforgalom* ama nagy fokozódása, mely 1889-ben beállott és azóta szakadatlanul tart, az elmult 1903. évben is nyilvánult, az 1902. évi forgalmat ismét több mint 1 millióval tulszárnyalván. A Budapesten összpontosuló összes vasutak személyforgalma most már a 20 milliót megközeliti.

A legnagyobb emelkedés a magyar kir. államvasutnál és a helyi érdekü vasutaknál mutatkozik; az emelkedés arányos növekedése azonban a helyi érdekü vasutaknál a legnagyobb, tévén ugyanis a mult évhez képest az emelkedés:

a magyar kir. államvasutaknál	4·2%-ot
a szent-endrei h. é. vasutnál	4·8 „
a szent-lőrinczi h. é. „	9·4 „
a soroksár—haraszti h. é. vasutnál	9·7 „
a czinkotai h. é. vasutnál	10·0 „
a budafoki „ „ „	15·8 „

mig a budapest—esztergomi vasuton a forgalom hanyatlása észlelhető.

A főváros *helyi személyszállitó vállalatok* forgalma 1903-ban az előző évhez képest emelkedést mutat. A személyforgalom 5·1 millióval volt nagyobb, mint az előző évben, lévén az összforgalom 1902-ben 96·8 millió, 1903-ban 101·9 millió.

	Személyforgalom		
	1903.	1902.	
Közuti vaspálya	43,281.733	41,467.660 +	4·4%
Városi villamos vasut . . .	21,565.265	20,142.063 +	7·1 „
Ferencz József földalatti vasut	2,937.030	3,024.362 —	2·9 „
Bpest-ujpest-rákospalotai vasut	3,098.083	2,945.550 +	5·2 „
Margitszigeti lóvasut	104,077	90.552 +	14·9 „
Budai hegypálya	457.673	437.871 +	4·5 „
Fogaskerekü vasut	254.014	245.512 +	3·5 „
Dunagőzhajózási társaság . .	565.800	537.997 +	5·2 „
Révgőzösök	2,365.649	1,986.170 +	19·1 „
Lánczhid	8,237.200	8,754.400 —	5·9 „
Erzsébet-hid	1,086.800	—	— „
Margit-hid	4,870.694	4,875.020 —	0·1 „
Ferencz József-hid	4,838.800	4,731.600 +	2·3 „
Margitszigeti összekötő-hid . .	208.379	224.996 —	7·4 „
Alagut	2,041.410	2,051.785 —	0·5 „
I. m. közlekedési (társk.) váll.	6,021.424	5,272.779 +	14·2 „
Összesen .	101,934.031	96.788 217 +	5·3%

	Bevétel 1903.	1902.	
Közuti vaspálya	7,244.144 K	6,928.270 K	+ 4·6%
Városi villamos vasut	3,271.861 „	3,041.729 „	+ 7·6 „
Fer. József földalatti vasut.	469.980 „	382.809 „	— 2·7 „
Bpest-ujpest-rákospalotai v.	423.446 „	395.978 „	+ 6·9 „
Margitszigeti lóvasut	17.743 „	15.541 „	+ 14·2 „
Budai hegypálya	65.137 „	62.177 „	+ 4·8 „
Fogaskerekü vasut	88.561 „	87.182 „	+ 1·6 „
Dunagőzhajózási társaság	— „	— „	— „
Révgőzösök	203.200 „	206.678 „	— 2·2 „
Lánczhid	304.882 „	320.963 „	— 5·0 „
Erzsébet-hid	44.122 „	— „	— „
Margit-hid	409.000 „	407.097 „	+ 0·5 „
Ferencz József-hid	320.862 „	324.013 „	— 1·0 „
Margitszigeti összekötő-hid.	67.195 „	71.782 „	— 6·9 „
Alagut	124.512 „	125.128 „	— 0·5 „
I. m. közlekedési (társk.) váll.	713.103 „	627.989 „	+ 13·6 „
Összesen	13,766.748 K	13,097.346 K	+ 5·1%

Legjobban emelkedett a révgőzösök, a Margitszigeti lóvasut és a társaskocsi vállalat forgalma, az elsőé 19·1%-kal, az utóbbiaké 14·9, illetőleg 14·2%-kal. A közuti vaspályánál 1,814.000, a társaskocsi vállalatnál 749.000, a városi villamos vasutnál 1,423.000, a Ferencz József-hidnál 107.000, a Budapest—ujpest—rákospalotai vasutnál 153.000, a budai hegypályánál 19.800, a fogaskerekü vasutnál 8.000, a Margitszigeti lóvasutnál 14.000, a Dunagőzhajózási társaságnál 28.000, a révgőzösöknél 379.000 személylyel emelkedett, a Lánczhidnál pedig 517.000, a Ferencz József földalatti vasutnál 87.000, az alagútnál 10.000, a Margithidnál 4000, a Margitszigeti összekötőhidnál 16.000 személylyel csökkent a forgalom. A Lánczhid forgalmának erős csökkenése összefügg az Erzsébethid megnyitásával, mely hidon a megnyitás óta lefolyt három hónapban egy milliónál több ember közlekedett.

Ami a forgalomnak havonkénti ingadozását illeti, kitünik, hogy legkisebb volt a forgalom a téli hónapokban, különösen februárban, a midőn 7·0 millió személylyel a minimumra jutott, legnagyobb ellenben nyáron, nevezetesen májusban és juniusban.

Az összbevétel 13,766.748 koronára rugott és az előző évinél 669.402 koronával nagyobb. Emelkedett a közuti vaspálya, a városi villamos vasut, a Budapest—ujpest—rákospalotai villamos vasut, a Margitszigeti lóvasut, a budai hegypálya, a Svábhegyi fogaskerekü vasut, a Margit-hid és a társaskocsi vállalat bevétele; a többi forgalmi intézetek bevételei (a bevételét ki nem mutató Dunagőzhajózási társaságot és az ujonnan megnyilt Erzsébet-hidat figyelmen kivül hagyva), csökkenést mutatnak. 8 vállalatnál emelkedett, 6-nál, vagyis a kisebbik résznél csökkent a bevétel. A bevétel valamivel kisebb arányban emelkedett, mint a forgalom.

Lakásüresedések.

Ama tulnagy kinálat, mely a lakáspiaczon 1898-ban beállott és mely az épitési kedv lelohadása következtében az összes épitkezési iparágakat oly nehezen sujtotta, immár szünni kezd és hogy az üresen álló lakások száma ismét az épitkezési katasztrófa előtti állapotnak rendes medrébe tér vissza. Ezen fordulat a november—januári negyedben még erősebben érvényesült.

Hat évig tartott tehát, mig az üres lakások számában beállott nagy áradás visszahuzódott. Az üresen álló lakások nagy felszaporodása az 1898. év II-ik negyedében indult meg, mikor ugyanis számuk 1.900-ról egyszerre 3.000-re szökött fel. E szám a következő negyedekben rohamosan nőtt; már az 1899. évben erősen tullépte a 4.000-et, az 1900. év közepén elérte az 5.000-et, s tetőpontra jutott éppen három évvel ezelőtt, az 1900. év III. negyedében, mikor is az üresen álló lakások száma 5.248 volt. Ezután állandó apadás állott be. Az 1901. évben az üres lakások száma 4.000-re, 1902-ben pedig 3.000-re szállott le, az 1903. év két első negyedében a 2.000-et már csak kevéssel haladta meg, a harmadik negyedben már a 2.000-et sem érte el, jelenleg pedig az 1.300 körül áll. Az üres lakások számában tehát visszaállott a régi, talán normálisnak mondható állapot.

Az üresen álló boltok és raktárak tekintetében szintén apadás észlelhető. Különösen örvendetes, hogy a belvárosi boltok ismét telni kezdenek, amennyiben az ott előbb üresen álló 166 boltból 33 időközben kibéreltetett. Nagyobb javulás mutatkozik az Erzsébetvárosban is 136-ról 113-ra, valamint a Ferenczvárosban 71-ről 49-re. Az egész városban üresen állott bolt volt (a lakásokkal kapcsolatos boltok beszámitásával) 679

az üres raktárak száma 414

összesen 1156

mig az előző évben . . . . . 1356.

Összefoglalva az üresen álló lakások, boltok, raktárak és egyéb helyiségek számát, azt találjuk tehát, hogy a mult negyedben 3.645 helyiség állott üresen, jelenleg pedig 2.848.

A helyszini tárgyalások.

Több izben előfordult, hogy olyan helyszini tárgyalásoknál, hol a fővárosnak magát képviseltetni kellett, a kiküldött képviselők egyes lényeges kérdésekben ellentétes megoldásokat hoztak javaslatba. Ez természetesen nem valami előnyös világot vetett a főváros hatóságára, másrészt pedig megnehezitette, hogy a főváros kivánsága kellőkép kifejezésre jusson.

E visszás állapot orvoslása végett, miután azt már a kereskedelmi miniszter is szóvá tette, a tanács a következő utasitást adta ki:

Az ily bizottsági eljárásokhoz a székesfőváros képviseletében lehetőleg kis számu tagból álló bizottság küldendő ki, mely bizottságba a bizottságot vezető tanácsnokon kivül csak az egyes szakhiva-

talok főnökei hivandók meg; a kik helyett netáni akadályoztatásuk eseteiben hivatali helyettesük vehet részt az eljárásban.

Azokban az esetekben, a mikor az illető szakhivatalok főnökein kivül a bizottsági tárgyalásoknál még külön más szakközegnek a részvétele is szükségesnek mutatkozik, azt vagy maga a bizottságot vezető tanácsnok választja ki, vagy pedig annak kiküldéséről, az erre nézve határozatilag adandó utasitás alapján az illető szakhivatal főnöke köteles gondoskodni.

A bizottsági tárgyalásoknál a székesfővárosnak érvényesitendő álláspontjának képviselése és annak kifejtése a bizottságot vezető tanácsnok feladatát képezi s az általa előadott állásponttal szemben a tanácsnok támogatására kiküldött fővárosi képviselők külön véleményt nem érvényesithetnek, ez a rendelkezés azonban a szakhivatalok főnökeinek hivatalos állásukból kifolyó jogkörét és kötelességét nem csorbithatja.

Végül abból a czélból, hogy a székesfővárosnak az egyes esetekben érvényesitendő egyértelmü álláspontja már előre megformáltassék, elrendeli a tanács, hogy a bizottsági helyszini tárgyalást megelőzőleg az eljárásban résztveendő fővárosi kiküldöttek részvételével előértekezlet tartandó.

Városok szegényügye.

— Irta: **Kánya Rikárd**, Pozsony város tanácsosa. —

„Az ember legszebb előjogainak egyike az, hogy más bajának láttára fájdalmas érzés fogja el, hogy részvétet érez és ettől indittatva a más baját orvosolni igyekszik.“

Eme szavakkal kezdi Kayser dr. wormsi szegényügyi tanácsos egy jelentését, melyet a „Deutscher Verein für Armenpflege und Wohlthätigkeit“ nevü egylet elé terjesztett.

És tényleg, a szegényeken és betegeken való segitésre irányuló igyekvés és hajlam tulajdonsága az embernek és nem szorul felébresztésre, nem pedig főleg a társadalom azon elemeinél, a melyeket jobb elemeknek szoktunk nevezni. Mindazon által ezen hajlam nem nyilvánul meg mindenkiben egyforma mértékben és helyes alakban, miért is nem szabad a jótékonyság gyakorlását egyesekre hagyni, hanem oda kell törekedni, hogy az a rendezett szegényügy keretében jusson kifejezésre.

A rendezett szegényügy ne szoritkozzék arra, hogy a szegény az élet fentartásához megkivánt legszükségesebbel láttassék el, a mint azt a törvény rendeli, hanem hogy az önként ajánlkozó magánsegitséggel karöltve járva, a szegényre annyi gondot forditson, hogy az a szorult helyzetéből lehetőleg gyorsan és alaposan kiszabaduljon, sőt hogy a nyomorbajutásnak és a teljes elszegényedésnek lehetőség szerint eleje vétessék.

A szocziális áramlat, mely korunkat és a törvényhozásokat áthatja és nem a legcsekélyebb mértékben a sajtó és a közvélemény voltak azok, a melyeknek nyomása alatt a kulturállamok ma már mind rendbe hozták szegényügyüket.

Nem volt alkalmam a „Nyugat“ szegényügyével foglalkozhatni, csakis a Németországét ismerem, s ezt is csak a német városok drezdai kiállitásán látottakból és a német szakirodalom terén megjelent egynehány czikk olvasásából és azt hiszem, még sem tévedek, ha azt merem állitani, hogy Németországot a szegényügyi intézmények tekintetében a többi kulturállamok egyike sem mulja felül, s hogy a német szegényügy nálunk is utánzásra méltó például szolgálhat.

Összehasonlitásokat e tekintetben Németország és a többi kulturállamok között nem tehetek, mert mint már emlitém, az ismereteim egyoldaluak, mindazonáltal azonban ha ezen állitásomat fentartom, teszem azt a drezdai kiállitáson látottak és a német szegényügyről olvasottak benyomása alatt, annál is inkább, mert alig tudok magamnak czélirányosabbat elképzelni, mint amiket az ottani intézményekben találtam. Ez, valamint a német szegényügy vezérelvei érlelték meg bennem az ebbeli meggyőződést.

Majdnem minden német városnak a szegényügye az ugynevezett „Eberfeldi rendszer“-re van felépitve. Eberfeld városa volt az, a mely már 1852-ben fektette a szegényügyet oly alapra, mely alap kisebb és lényegtelenebb, a helyi viszonyokhoz alkalmazott eltérésekkel ma már majdnem minden német városban meghonosodott.

Ezen rendszernek alkalmazása után már egynéhány évvel általánosan felismerték azt, hogy Elberfeld a szegényügy terén jóval tulszárnyalta a többi német várost, hogy Elberfeld legtekintélyesebb körei vesznek részt a közjótékonyság gyakorlásában s hogy az uj rendszer, tulságos anyagi megterheltetés nélkül, ugy a szegények, mint a köznek javára teljesen bevállott.

Mindaz, ami Elberfeldben czélirányosnak bizonyult, egy szervi egészszé össze lett foglalva és „Elberfeldi rendszer“-nek elnevezve. Ha már mostan ezen rendszert ugy mint Németországban, egy müvelt polgárság és egy, a helyzet magaslatán álló kötelességtudó hatóság alkalmazzák, akkor kell, hogy a szegényügyi intézmények oly magas fokra fejlődjenek.

Az elberfeldi rendszer abból indul ki, hogy a szegényügyi bizottsági taggal szemben teljes bizalommal kell viseltetni és hogy a reája várakozó feladatoknak teljesen megfelelni csakis azon szegényügyi biztos lesz képes, aki munkával nincsen tulterhelve.

Ezen alapelvek alkalmazásával tehát az eberfeldi rendszer egyrészről a szegényügyi biztosok tekintélyét kivánja emelni az által, hogy a biztosokra nagyobb jogokat ruház, másrészről pedig őket jobb eredmények elérésére kivánja képesiteni.

Hogy a tekintély emelése jó hatással van a munkakedvre, mely kell, hogy megnyilvánuljon a biztosok eljárásában, ahhoz kétség nem fér és az, hogy a tul nem terhelt biztos az elvállalt feladatokat alaposabban teljesitheti, indokolásra nem szorul. Ezen alapelvek, bármilyen közelfekvők is, az előbbi szegényügyi szabályzatokban alig voltak feltalálhatók.

A tekintély emelését azáltal kivánja az elberfeldi rendszer elérni, hogy a segélyeknek megszavazását és kézhez juttatását a szegényügyi biztosok, illetve az általuk alakitott kerületi bizottságok hatáskörébe utalja.

Ami a másik alapelvet, vagyis a munkával való tulterhelés elkerülését illeti, e részben a beosztás olyan, hogy egy biztosra kevés szegény, talán 4—6 essék.

Ezen számot talán csekélynek fogjuk tartani, de ne téveszszük szem elől, hogy igazi érdeklődéssel még a kiválóan nemeslelkü biztos is csak kevés szegény iránt fog viseltethetni.

Az elberfeldi rendszer kizárja a hivatásos tisztviselők közreműködését; a biztosok és a ker. elüljárók kivétel nélkül tiszteletbeli állásokat foglalnak el.

Az egész város járásokra (Quartier) van beosztva, 12—15 járás pedig kerületté alakul.

Minden járás élén áll egy szegényügyi biztos, aki első sorban van hivatva minden felmerülő ügyben eljárni, minden egyes esetet alaposan megvizsgálni és az ellenőrzést gyakorolni. Jelentésére és javaslatára a ker. bizottság önállóan határoz, a szabályrendeletileg megállapitott segélytételek határait azonban tul nem lépheti. Nagyobb mérvü segélyezés szükségének esetén kikérendő a magasabb forum hozzájárulása. A segélyösszegeket maguk a biztosok kézbesitik.

Vádak a fővárosi korházak ellen.

Dr. *Lévai* Ödöntől „*Az orvos és hivatása*“ czimmel Mai Henrik és fia czég kiadásában igen érdekes és a laikusok számára is fölöttébb tanulságos mű jelent meg. Ezuttal azonban nem a mü méltatásával, hanem ama vádakkal akarunk foglalkozni, melyeket Lévai dr. a fővárosi kórházak ellen felhoz.

Könyvének a kórházakról szóló fejezetében ugyanis a következőket irja:

A fővárosi kórházak sebészei közt van olyan, a ki noha osztályvezető főorvos, a sebészeti képzettségnek közepes fokát se haladja meg. Pedig ez nem lehet közönyös a fővárosi kórházakat nagy reménységgel felkereső és magukat az operációnak nagy bizalommal alávető betegekre nézve. Egy fővárosi sebészeti osztály főorvosát ne a segédorvos vagy alorvos *dirigálja;* hiszen helyes, hogy mellette esetleg *ezek jó* sebészek, mert hát az operáczió legalább igy kecsegtethet eredménynyel. De hátha az alorvos is kontár? Akkor ez a nagy horderejü osztály igazán csak a szerencsére és véletlenre van bizva.

Némely kórházban a sebész-főorvos fölöslegesnek tartja, hogy az alorvos által végzett nagyobb és fontos operációnál minden esetben jelen legyen; feleslegesnek talán azért, mert jelenlétét az operáczió kimenetelére nézve sokszor nagyon bölcsen mellékesnek tartja. Igy azután mi sem természetesebb, hogy a még ma is előforduló, a beteggel való oktalan bánásmódnak, valóságos „verekedésnek“ sem lehet tanuja, valamint az operáczió lefolyásáról sem lehet igy fogalma. A bejáró externista orvos néha szó nélkül bámulja, a mikor egy-egy nem arra való alorvos minden felelőség nélkül a műtő-asztalnál mint az élet és halál ura működik. De ahhoz senkinek semmi köze, a mit az alorvos tesz, mert ő az osztály főorvosát képviseli, s még a bejáró orvosnak örülnie kell, ha az alorvos ur kegyéből valamit megtudhat, vagy esetleg egy-egy kisebb műtétet átvehet.

Van a főváros egyik legnagyobb kórházának olyan főorvosa, a ki nem is egy, hanem két osztályt vezet, de a *kinek tájékozatlansága köztudomásu.* Szájról-szájra járnak a róla szóló anekdoták, a műtéti hibák, az ő képtelen kijelentései, a melyeket azonban épen nem lehet „komikus“ oldalról tekinteni, mert hiszen az emberek egészségéről, az orvosi tudományról, a hivatásról és annak tekintélyéről van szó. Sikertelen műtétei általánosan ösmertek, a *melyek közül nem egy járt halállal.* A többi között egy rhinoplasztika végződött tragikusan, a mennyiben a homlokról az orra vett lebenynek vésővel való levevése közben a *vésővel* az agyat megsértette. Nemsokára ezután egy tracheotomiánál az anonyma megsértése járt halállal.

Nagy szerencse volt, hogy éveken át több kitünő fiatal sebész működött mellette alorvosként, a kiknek azonban jutalom, czim és elismerés nélkül mint magánorvosoknak kellett távozniok, mig a főorvos most is tovább vezeti a két osztályt, a nélkül, hogy arra a legkisebb képességgel birna, épen csak a fizetést veszi fel nagy lelkiismeretességgel és pontossággal. Miért nem küldik nyugalomba?“

Hát ezek igen sulyos vádak. Föltételezzük Lévai drról, hogy nem könnyelmüen dobta világba, hanem pozitiv adatok alapján. Ámde ez esetben a fővárosi kórházak orvosai nem engedhetik, hogy a lelkiismeretlenség és tudatlanság vádja mást is terheljen, mint akikre Lévai állitásai vonatkoznak.

Azt hisszük, a főorvosi hivatalnak erkölcsi kötelessége volna felszólitani Lévai drt, hogy nevezze meg: melyik kórház az, amelynek főorvosa teljesen tájékozatlanul végez életveszélyes operációkat? Ha Lévai igazat mondott és azt bizonyitani tudja, az illetőt nem szabad megtürni állásában. Ha ellenben alaptalanul gyanusitott, akkor elégtételt kell szerezni a kórházi orvosok megsértett reputációjának.

Két ünneplés.

A főváros törvényhatósági bizottságának két tagja széleskörü ünnepeltetésben részesült a mult héten. Az egyik ünnepelt *Glück* Frigyes, a másik *Hüvös* József volt. Amannak az arczképét leplezték le a budapesti szállodások és vendéglősök ipartársulata három évtizedes fenállásának évfordulója alkalmából, az utóbbit pedig Ő felsége udvari tanácsosi czimmel tüntette ki.

Olvasóink tudják, hogy mi ellenségei vagyunk a czimek és rendjelek osztogatásának, s vajmi kevésre becsüljük azt a polgárt, akinek közéleti tevékenysége közben csak a czim- és rendjelszerzés lebeg szemei előtt. Vannak azonban kitüntetések, amelyeket — elvi álláspontunk fentartása mellett — mi sem kifogásolunk, abból indulván ki, hogy ha már a korona megkülönböztetést tesz polgár és polgár között, kitüntetés csak valóban érdemes férfiakat érjen. *Hüvös* József, a városi villamos társulat igazgatója, ez utóbbiak közzé tartozik. A VIII-ik kerület, amelynek ő egyik mandatáriusa a törvényhatósági bizottságban, hipokrizis nélkül ünnepelhette a királyi kegy megnyilvánulása alkalmából. Hűvösnek nem közönséges érdemei vannak a főváros ügyei körül, s mint a városi villamos társulat feje is rászolgált az általános elismerésre.

Glück Frigyest ezuttal nem a király, hanem polgártársai részesitették oly elismerésben, amely fölemelő mindenkire, mert tanubizonyságul szolgál, hogy a hazafiság, a tudós és a nemes sziv a társadalom minden rétegében megbecsülésre talál. Ennél az arczkép-leleplezésnél kiderült, hogy Glück Frigyes osztatlan tiszteletét birja mindazoknak, kik Magyarország közéletében szerepet játszanak, s hogy nemcsak kartársainak, a szállodásoknak büszkesége, hanem disze és büszkesége a főváros polgárságának is. Igazat mondott *Berzeviczy* Albert közoktatásügyi miniszter, amidőn azt irta: „Glück Frigyes oly nemes és önzetlen emberbarát, hogy az ő érdemei elismerésére és hangoztatására annál inkább kell nekünk minden alkalmat megragadnunk, minél inkább hallgat ő maga róluk.“

Mi azonban nem azért tartjuk tiszteletre és követésre méltónak, mert lelkes támogatója nemzeti kulturánknak és művészetünknek és bőkezű gyámolitója a szegényeknek, hanem mert tekintélyes vagyona és közéleti pozicziója daczára buzgalommal müveli szakmáját. Nálunk, sajnos, az a baj, hogy mihelyt valaki az ipar vagy kereskedelem terén meggazdagodott, többnyire hátat fordit eddigi hivatásának és vagy a semmittevésbe vonul vissza vagy politikai téren próbál meg szerepelni. E tekintetben *Glück* Frigyes ragyogó kivétel. Hivségesen megmaradt munkakörében és a szállodás-ipar benne birja legfáradhatatlanabb munkását. Rajongó szeretettel van ipara iránt és annak emelésére forditja tehetségét, idejét, befolyását. Az uj generáczió már az ő nyomdokán halad, ez pedig a fővárosra és országra megmérhetlen haszon.

Herczeg Ferencz szerint Glück Frigyes képviseli a *magyar polgárpatricius* pompás és tiszteletreméltó tipusát, akire ha Diogenesz rávilágitana lámpájával, bizonyára azt mondaná: Igen, ez egész ember!

Telek és pénzpocsékolás.

A fővárosi telkekkel folytatott gazdálkodást jellemző világitásba helyezi a tanácsnak az a javaslata, mely az április 20-iki közgyülés tárgysorozatába fölvétetett.

Budapest közönsége 1884-ben a Külső-Soroksári uton eladott egy 2342 négyszögölnyi területet 16.398 frtért, tehát négyszögölenként 7 frtjával, oly kikötéssel, hogy az csak egy tagban és csakis gyári czélra használható. A telek négyszög öle már akkor 15—20 frt forgalmi értékkel birt. A megépült olajgyár 1897-ben a Neptun gőzmosó r.-társaság kezébe került, majd 1904. elején a magyar olajipar r.-társaság vette meg. Időközben a főváros pört inditott a telek visszaszerzése iránt, miután ott két másfajta ipartelep létesült. A bíróságnál azonban kiderült, hogy a szerződés helytelenül volt szögezve, s igy a fővárost minden forum elutasitotta.

A magyar olajipar társaság most azzal a kérelemmel fordult a fővároshoz hogy a tulajdonjogi korlátozást töröltesse vagyis korlátlanul engedje át neki a telket. Ezért hajlandó valamelyes kártalanitását fizetni. A tanács a különböző al- és főbizottmányok meghallgatása után abban állapodott meg, hogy 50.000 koronát követel a telekkönyvi korlátozás megváltásáért. Ha tehát a társaság ezt elfogadja, a főváros 16.398 + 25.000 = 41.398 frthoz jut a telekért.

Ámde a fővárosi telekeladó bizottság már 1890-ban megállapitotta, hogy a telek forgalmi értéke négyszögölenként 70 frtra becsülhető. Világos ennélfogva; hogy pocsékolást követ el a főváros, ha a telekhez való jogairól 50.000 koronáért lemond.

Az, hogy a korlátozás töröltessék a telekkönyvből, a társaság érdeke. A fővárosnak egyáltalán nem sürgős a mai állapot megváltoztatása, s nyugodtan várhatná az időt, amikor a társaság rászánja magát a teljes forgalmi érték lefizetésére.

A gyógytárak reformálása.

A mult héten olvastuk, hogy a Kerepesi-ut és Sip-utcza sarkán levő patika tulajdonost cserélt. *Aki megvette, 280,000 koronát fizetett érte.* Ez a nagy összeg szöget üt a fejünkbe. Valahányszor egy gyógyszerész patikanyitási engedélyért folyamodványt nyujt be a fővároshoz, azzal az indokolással szokták elutasitani, hogy a kérelem nem pártolható,

mert a felállitandó gyógyszertár „veszélyeztetné“ a már meglevők fennállását. Ebben a nézetben a főváros annyira konzekvens, hogy a belügyminiszterium már egy párszor megsokalta és az elutasitás ellenére is adott patikanyitási engedélyt.

A 280,000 koronáért eladott patika azt mutatja, hogy a fővárosi hivatal és a törvényhatósági bizottság tévesen van informálva, amikor tönkrejutástól félti és óvja a gyógyszertár-tulajdonosokat. Ahol egy gyógyszertár ily nagy értéket képvisel, ott hipokrizis beszélni a „veszélyeztetésről“. A közönségnek nem az az érdeke, hogy 40–60 ezer korona tiszta jövedelmet hajtó és százezer korona tőkét reprezentáló gyógyszertárak legyenek, hanem hogy mennél több patika álljon rendelkezésére. Egészen természetes, hogy az a gyógyszerész, aki egy ilyen nagy jövedelmü patikát örökölt vagy vásárolt, kézzel-lábbal dolgozik a konkurrenczia ellen, s telesirja a várost, hogy hazugság az ő nagy hasznáról elterjedt hir; ellenkezőleg, alig hogy meg tud élni. Hogy mit ért a patikája, rendesen csak akkor tudjuk meg, amikor eladta és nyugalomba vonul. Ismételjük: a gyógyszertár-tulajdonosok ilyetén eljárása és viselkedése természetes; ámde nem természetes és még kevésbbé igazságos, hogy a főváros törvényhatósági bizottsága az ő álláspontjukra helyezkedve járjon el a patika-ügyekben. Okát azonban tudjuk. A gyógyszertár-tulajdonosok testi-lelki barátságot iparkodnak kötni a befolyásos városatyákkal, sőt többnyire maguk is bekerülnek a törvényhatósági bizottságba, s a kéz kezet mos elvének szemmeltartása mellett sikeresen szembehelyezkednek saját érdekeik megóvása végett a nagyközönség érdekeivel.

Ezen az állapoton változtatni kellene, a minthogy reformálásra szorul az egész patika-ügy. Mindenekelőtt megszüntetendő, hogy a belügyminiszter adományozhasson gyógytár-nyitási engedélyeket. A községeknek legyen joga meghatározni, hogy van-e szükség uj patikára s aztán egy bizonyos összeg megállapitása mellett irjanak ki pályázatot. Budapesten például kimondható volna, hogy gyógytár felállitásáért 10 vagy 20 ezer korona fizetendő, amely összeg valamely városi alap javára (kórházi vagy betegápolási stb. czélra) forditandó. A pályázatnál előnyben kellene részesiteni azokat, kik régebb idő óta birnak oklevéllel és gyógytárral még nem birtak.

Ily módon jövedelemhez jutnának a városok, másfelől pedig mód nyilnék minden gyógyszerész részére, hogy előbb vagy utóbb önállósithassa magát. Azt a kifogást, hogy a vagyontalan gyógyszerész ily körülmények közt nem vehet részt a pályázatban, a mai viszonyok ismerője nem veheti komolyan. Mert jól tudjuk, hogy erre a czélra nagyon könnyü tőkével rendelkező „csöndes társat“ vagy kölcsönpénzt szerezni.

Persze, még ideálisabb megoldás volna teljesen szabaddá tenni a gyógytár-nyitást, a mint ez az Egyesült-Államokban van, vagy államositani a patikákat. Ez utóbbiról már esett szó illetékes körökben, s jól megfontolva az ügyet, a leghelyesebb megoldásnak látszik. De ha sem az előbbit, sem az utóbbit megvalósitani nem akarják, e jelenlegi visszás állapotoknak mégis hasznos korrektivuma lenne a fentebb körvonalazott reform.

A tőzsdebiróság heti krónikája.

Peres differencziák.

Április 12.

A tőzsdebiróság előtt *Wolf* Gábor kereskedő 10,000 korona differencziára perelte Braun Lipót kereskedőt. Felperes keresetében azt állitotta, hogy habár a régi kötlevél hatályát vesztette is, mégis joga van differencziát perelni, mert az azért vesztette el hatályát, mivel alperes az uj kötlevél kiállitásakor azt igérte, hogy a régit vissza fogja küldeni, azonban annak teljesitését elutasitotta. Ezen állitását bizonyitani is kivánja. Alperes tagadja ezeket, de az esetben is, ha felperesnek igaza volna, akkor sem lenne joga differencziát követelni, mert ő az eredeti kötlevelet visszakapta. Szükség esetén bizonyitja is azt, hogy ő a kötlevelet kicserélte. A biróság el is utasitotta felperest keresetével és indokolásában kimondta azt, hogy ha igaz is volna az, hogy a sortno a régi kötlevél visszaadása mellett is jött volna létre, nem tartja valószinünek, hogy kereskedők között ilyen furcsa megállapodás köttessék.

Kifogásolt kukoricza szállitmány.

Április 12.

Weiszmann Mór gabonabizományos szállitott *Bondi* Edének 500 métermázsa fehér lófogu tengerit. Bondi nem találta szokványszerünek a szállitott tengerit és ennek átvételét megtagadta, mert az dohos, penészes és törött szemü volt. Weiszmann Mór erre a tőzsdebirósághoz fordult és kérte, hogy kötelezteссék Bondi az áru átvételére. A biróság szakértői szemlét rendelt el, amely ma ült össze határozathozatal végett. Alperes kifogásokat tett, többek között azt is, hogy nem ismeri el a közjegyző előtt vont mintát, mert táviratilag értesitette felperest, hogy megbizottját elküldi a mintavételhez. A biróság a szakértők meghallgatása után a szállitmány egyik részénél 35 fillér bonifikácziót állapitott meg; a másik részét rendben találta és elvetette alperesnek azon kifogását, hogy a mintavételt nem ismeri el, mert a biróság elfogadta a közjegyző előtt vont mintát alapul.

A tőzsdetanács ülése.

Április 13.

A budapesti áru- és értéktőzsde tanácsa e hó 13-án este 6 órakor teljes ülést tartott, melyen *Kornfeld* Zsigmond főrendiházi tag elnökölt és dr. Emich Gusztáv miniszteri biztos is jelen volt. A

tanács legelsőbben a vesztegetéssel vádolt tanácsosok ügyével foglalkozott. Tudomásul vette az igazgató választmánynak ebben az ügyben hozott előterjesztését, mely szerint a vesztegetések nemcsak hogy bizonyithatók nem voltak, hanem a feljelentés minden biztos alapot nélkülözött. Ennélfogva a tanács elhatározta, hogy a pótválasztás eredményét és a választási jegyzőkönyvet jóváhagyás végett felterjeszti a kereskedelmi miniszterhez s ebben az ügyben minden további eljárást megszüntet. Hieronymi Károly kereskedelemügyi miniszter ma leiratban kérte a tőzsdetanácstól az igazgató választmány által felvett vizsgálati jegyzőkönyveket és egyben értesitette a tanácsot arról, hogy az iratokat alaposan tanulmányozni fogja és a döntést a maga számára tartja fenn. Ez a verifikálás eltarthat még 4—5 hétig is, mert a miniszter jelenleg resortjához tartozó ügyekkel van elfoglalva. Tekintettel erre a körülményre, a tanács valószinüleg meg fogja változtatni a választás szabályzatának ide vonatkozó részét oly módon, hogy a tőzsdetanácsosok választása még mandátumuk lejárata előtt 4 héttel megejtessék, nehogy ilyen esetekben a tőzsdebiróság, mely tudvalevőleg tanácsosokból áll, működésében akadályozva legyen.

A gabonatőzsde hivatalos árjegyzése.

A budapesti árutőzsde napi hivatalos árjegyzéseit eddig mintegy 350 vidéki városba és nagyobb forgalmu községbe sürgönyözték meg és a gazdaközönség használatára a postán, vagy a községházán kifüggesztették. Ez az intézkedés csupán egyes vidékeknek a kiváltsága lett, mig nem *Tallián* Béla földmivelésügyi miniszter felkérte *Hieronymi* Károly kereskedelmi minisztert, hogy rendelje el a tőzsdei áru árfolyam-jegyzéknek minden egyes magyarországi posta- és távirdahivatallal való közlését. A kereskedelmi miniszter engedett a földmivelési miniszter felhivásának és elrendelte, hogy a tőzsdei árujegyzék naponta táviratilag közöltessék az összes magyarországi posta- és távirdahivatalokkal. Azokat pedig utasitotta, hogy a hivatalos jegyzéket a postahivatal helyiségében feltünő helyen függesszék ki, ugy hogy a gazdaközönség könnyen hozzáférhessen. Ez az intézkedés nagy előnyére szolgál a vidéki gazdáknak.

Hirek a városházáról.

Egészségügy az iskolákban. Dr. Schermann Adolf székesfővárosi tiszti főorvos az elemi iskolák vizsgálata közben azt tapasztalta, hogy a közegészségügyi intézmények fejlődésével az iskolás gyermekek közegészségügy iránti érzéke nem tart lépést. A gyermekek testének az ápolása, a ruházatuk tisztogatása — tanitótestületek buzgólkodása ellenére is — hiányos; az iskolatermek besározása s egyéb szennyezése, a köpködés napirenden van. Ezeknek a bajoknak lehető csökkentése érdekében a tiszti főorvos most azt javasolta, hogy — mint az több külföldi nagyobb városban szokásos — a gyermekek a beszéd- és értelemgyakorlatok, továbbá az olvasmányok közben olyan mondatokat tanuljanak és mondogassanak, a melyek alkalmasak arra, hogy az iskolás növendékek egészségügyi érzékét fejlesszék s a test ápolása, valamint a tisztaság föntartása szempontjából szükséges legelemibb tudnivalókat mintegy beneveljék a gyermekekbe. Ezeket a mondatokat nagy betükkel fali táblákra függesztenék. A tiszti főorvos több ilyen egészségügyileg fontos mondatot szerkesztett és azoknak az elfogadását ajánlja a tanácsnak. Ilyenek például a következők: Meleg szobában rögtön letesszük a felső ruhánkat, kendőnket s csak eltávozásunk előtt vesszük fel ismét. — Alkonyatkor, vagy félhomályban olvasást, irást vagy rajzolást nem végzünk, sem kézimunkával nem foglalkozunk. — Ha a helyünkről nem látunk tisztán a táblára, ha nem halljuk jól a tanitónk szavát, ha rosszul érezzük magunkat, ha a lakásunkban fertőző beteg van stb. azt azonnal bejelentjük a tanitónknak stb. Javasolja még a tiszti főorvos, hogy ezeket a mondatokat alkalmas versecskékbe foglalják és gyakoroltassák a gyermekekkel már a kisdedóvókban. A főváros tanácsa akczeptálni fogja az okos ideát és az egészségügyi versekre legközelebb már nyilvános pályázatot fog kiirni s egy-két esztendő mulva ezeket a verseket a népiskolákban már vigan fogják énekelni.

Zsibárusok küldöttsége a polgármesternél. A teljes vasárnapi munkaszünet életbeléptetése érzékeny anyagi károkat okozott a Teleky-téri zsibárusoknak. A szegény munkásnép ugyanis rendszerint vasárnap délelőtt szokta azelőtt szükségleteit beszerezni a zsibáru piacon s igy a zsibárusoknak a vasárnap délelőtti néhány óra képezte a legforgalmasabb üzleti idejét. A vasárnapi árulás betiltása óta szombaton estefelé jön vásárolni a munkásnép heti bérének felvétele után, de ez az idő nagyon rövid, mert a hatóság télen este 6 órakor, nyáron pedig 7 órakor bezárni rendeli a Teleky-téri árubódékat. A munkásnép csak 6 órakor veheti fel hetibérét, tehát nincs ideje a bevásárlásra s igy a szombat este is elveszett a zsibárusokra nézve. E nagy bajukon segitendő deputációt küldtek Halmos polgármesterhez. Hüvös József és dr. Földes Árpád vezették a küldöttséget s a zsibárusok ama kérelmét terjesztették elő, hogy a Teleky-téri bódék szombati napon este 9 óráig legyenek nyitva tarthatók. A polgármester méltányosnak találta e kivánságot, mert tudja, hogy a teljes vasárnapi munkaszünet tényleg nagy kárral jár a szegény zsibárusokra nézve. Ez okból megigérte, hogy kérelmüket a legnagyobb jó indulattal fogja támogatni. A tanács e hó 12-iki ülésén a kérelmet teljesitette.

A Corvin-téri diszkut. A budai Corvin-téren felállitandó diszkut, mely Millacher János fővárosi polgár hagyatékából épül, e nyár folyamán teljesen készen lesz. A szobrászati munkálatokat Holló Barnabás szobrászmüvész a jövő hó folyamán befejezi. Az épitészeti munkálatokkal Pucher József bizatott meg, aki ma terjesztette be a kut épitészeti részeinek terveit.

Kazánkisérleti állomás. A főváros mérnöki hivatala előterjesztést tett a tanácsnak, egy hivatalos kazánkisérleti állomás létesitése iránt. Az állomás helyéül a mostani csatorna szivattyu telkét ajánlotta. Két hatalmas kazán volna fölállitandó, amelyek különböző szénfajok gőzfejlesztő képességének megállapitását, a tüzelő rendszerek kipróbálását s összehasonlitván a különböző tüzeléseket, azok közegészségi és közgazdasági hasznának megállapitására szolgálnának. Azonkivül értékesithetők volnának a főváros szolgálatában levő fütőszemélyzet gyakorlati kioktatása körül is. Tekintettel arra, hogy a közmunkák tanácsa legutóbb felhivta a főváros figyelmét a különböző füstemésztő készülékek kipróbálására, a mérnöki hivatal ama véleményének ad kifejezést, hogy a kazánkisérleti állomás ezt a czélt is szolgálni fogja. A tanács elé most a következő alternativát állitja föl a mérnöki hivatal: Vagy ugy épüljön az állomás, hogy kizárólag csak a föntebb megjelölt czélokat szolgálja, vagy pedig ugy, hogy a két kazán mellett a különböző rendszerü tüzelő szerkezetekhez tartozó mindennemü gépek kipróbálására is alkalmas legyen s igy azok hasznának megállapitásával a nagy nyilvánosságnak is szolgáljon. A mérnöki hivatal az utóbbit ajánlja, mert a főváros maga is üzemtulajdonos lévén érdekében áll, hogy a géptechnika ujabb termékeit megismerje, azok kasználhatóságáról meggyőződést szerezhessen, hogy azokat saját üzemeiben is alkalmazhassa. Javasolja ez okból, hogy ha a közmunkák tanácsa, müegyetem, mérnök- és épitész-egylet és az országos iparegylet belevonásával bizottság állittassék egybe, amely a kazánkisérleti állomás létesitésére vonatkozó irányelveket megállapitani lesz hivatva.

A belvárosi plébánia betöltöltése. A herczegprimás minap értesitette a fővárost, hogy a megüresedett plebánia elnyeréséért négyen folyamodtak és pedig Beschát Sándor, Pápay Kálmán, Novák István és dr. Kovács Kálmán, akik ellen a primás semmiféle kánonjogi kifogást nem talált. A primás leiratát ma tárgyalta a tanács s kimondta, hogy azt a további teendők megejtése végett legközelebbi közgyülés elé terjeszti.

Omnibuszjáratok a Lánczhidon. A pénzügyminiszter tudvalevőleg beszüntette az omnibusz kocsiknak a Lánczhidon át való közlekedését. Mai ülésén a tanács elhatározta, hogy föliratot intéz a pénzügyminiszter s megkéri, hogy még 3 hónapig tartsa fönn a régi állapotokat, hogy ez idő alatt az ügyet kellőképpen letárgyalhassa.

Villamvilágitás a Stefánia-uton. A városligeti kioszk bérlője tudvalevőleg a maga költségén villamos világitást vezet be a Stefánia utra. Ellenszolgáltatásképpen azt kérte a fővárostól, hogy szerződése, mely 1901-ig szól, ez időponttól kezdve 4 esztendővel meghosszabbittassék. A főváros közgyülése legutóbb ki is mondta a szerződés meghosszabbitását s ez alapon a tanács most fölhivta a tiszti ügyészséget, hogy a szerződést kösse meg. A villamvilágitát bevezetési munkálatait a főváros mérnöki hivatalának kell ellenőriznie. Amint a tervek leérkeznek a miniszteriumtól, ahova jóváhagyás végett terjesztettek, nyomban megkezdik a munkálatokat s igy még e nyár folyamán villamos világitás lesz a Stefánia-uton.

A Csömöri-uti második sinpár. A főváros közgyülése kimondta, hogy a budapesti közuti vaspálya-társaság Csömöri-uton végig menő vonalán egy második vágány lerakásának céljaira, hajlandó a szükséges közterületeket átengedni. A belügyminiszter ma értesitette a fővárost, hogy az erre vonatkozó közgyülési határozatot jóváhagyta.

Állami szubvenció. A kultuszminiszter értesitette a tanácsot, hogy a fővárosi iparosinas iskoláknak ez évre 12000 korona segélyt utalványozott a kormány.

A megsértett tanács. Egy budai polgár legutóbb felebbezést adott be a tanácshoz a 11. kerületi elüljáróságnak egy vizdij ügyben ellene hozott határozata ellen, melyet magára nézve sérelmesnek talált. A beadott felebbezésében azonban oly goromba és sértő hangot használt a tanács illetve a vizdij ügyben eljáró elüljáróság ellen, hogy a tanács feljelentette öt köztisztviselők megrágalmazása és ellenük elkövetett becsületsértés miatt az illetékes rendőrhatóságnál. Ma aztán arról értesitette a rendőrség a tanácsot, hogy a mérges budai atyafit csupán kihágás miatt 50 korona pénzbirságra itélte.

A borbélyok szabályrendelete. *Schermann* Adolf dr. tiszti főorvos tudvalevőleg már négy év előtt szabályrendeletet dolgozott ki a borbély-műhelyekről. Az érdekelt iparosok azonban azt vitatták, hogy a főorvos annyi mindent követel tőlük, hogy ha mindezt végrehajtják, valamennyi iparos tönkre megy. A tanács fölhivta a tiszti főorvost, hogy a szabályrendeletet az iparosok anyagi érdekeinek figyelembe vételével módositsa. A főorvos most terjesztette a tanács elé a módositott szabályzatot.

A kórházi ápolás dija. A belügyminiszter tudvalevőleg az idén nyolcz fillérrel leszállitotta a kórházak ápolási diját. A tanács nem bizik abban, hogy a redukált ápolási dijjal deficit nélkül tudja ellátni a kórházakat. A belügyminiszter azonban kijelentette, hogy ragaszkodik az ápolási dijak leszállitásához. A tanács tehát most azt a javaslatot tette a közgyülésnek, hogy a miniszter határozatát vegye tudomásul, de föliratban kérje meg a minisztert, hogy már most jelentse ki, hogy ha a kór-

házakban az idén deficzit lesz, annak fedezetére meg fogja engedni az ápolási dijak fölemelését.

Közuti kocsik vizsgálata. A főváros területén közlekedő géperejü közuti forgalmi eszközök megvizsgálása május hó folyamán történik. A főkapitány értesitette a taeácsot, hogy a hatósági vizsgálatokat a következő napokon fogja megtartani: május 7, 9, 10, 11, 13, 14, 16-án a közuti vasut kocsiparkja vizsgáltatik meg; május 17, 18, 19 és 20-án a városi villamos vasuté, 21-én az Ujpest-rákospalotai vasuté, 24-én a Ferencz József földalatti vasuté. A budai sikló és a svábhegyi fogaskerekü vasuton 25-én, a budai sikló és a svábhegyi fogaskerekű vasúton 25-én, a budafoki villamos vasuton 26-án, a szt.-lőrinczi vasuton pedig 27-én lesz meg a vizsgálat. A tanács a tanács a vizsgálathoz Piperkovics Bátor tanácsnokot küldte ki s fölhivta a középitési igazgatót, hogy egy szakértő gépészmérnököt is rendeljen ki

Malária a Ludovika-Akadémiában. A Ludovika akadémia parancsnoksága néhány hónappal ezelőtt arra kérte a fővárost, hogy az intézet udvarába vezető csatorna nyilását födesse be. Az akadémia orvosa ugyanis abban a nézetben volt, hogy a növendékek között grasszáló maláriás lázakat a csatornából kiömlő egészségtelen gázok okozzák. A mérnöki hivatal nyomban a felhivás után befödette a csatornát, de azért a lázas megbetegedések ma is csak napirenden vannak az intézetben. Valószinü tehát, hogy a malária kutforrása nem a csatornában, hanem az Orczy-kert mocsaras tavában keresendő.

KÖZGAZDASÁG.

A magyar általános kőszénbánya részvénytársulat tavaly elvesztette vezérigazgatóját királdi *Herz* Zsigmondot. A boldogult már halála előtt huzamosabb ideig akadályozva volt teendőiben, s azokat *Szende* Lajos végezte a legnagyobb buzgalommal és körültekintéssel. A lefolyt üzleti év fényes eredménye tehát javarészt Szende érdeme s ezt a társulat részvényesei is elismerték és honorálták azzal, hogy őt választották meg az igazgatói állásra.

Az április 16-án tartott rendes közgyülésen előterjesztett jelentésből látjuk, hogy a társulat szénszállitása 514.510 q-val növekedett. Föllendült a *tatai brikettszén* fogyasztása is, amely ugy a cséplésnél, mint a házi fütésnél *kitünően* bevált. Tatabányai főtelepét a társulat a lefolyt évben is jelentékenyen fejlesztette. A nagyobb termelés igényeinek megfelelően szaporitotta a munkásházait, tisztviselőházait és kibővitette a telep berendezését is.

Munkásainak nemcsak testi, *hanem lelki szükségleteiről is gondoskodott,* plebánosi és kápláni állásokat szervezett, továbbá munkásfürdőt és kisdedóvót épitett a modern közegészségügyi és gyermeknevelési elvek szellemében. Mélyitès alatt álló 2 uj aknájában villamos furást alkalmaz, melynek segitségével ezen aknák már ez év őszén szállitóképesek lesznek. A jelentést a közgyülés egyhangulag tudomásul vette, valamint jóváhagyta az előterjesztett évi zárszámadást, mely szerint az 1903. évi 2.107,238·82 K bruttó nyereségből 871,820·21 K értékcsökkenési leirásokra, 165.000 K általános tartalékra, 50.000 K az elsőbbségi kölcsön tartalékára fordittassék, 30,000 K a tisztviselők nyugdijalapjának külön javadalmazására, 10,000 K adományul a bányatárspénztáraknak, 65,858·60 K az igazgatóság és tisztviselők jutalékára és 660,000 K *5 és fél százalékos osztalék* fizetésére használtassék fel, mig a fennmaradó és a mult évi elővezetést magában foglaló 897,687·86 K uj számlára vezettessék elő. Mindezen javaslatokat egyhangulag elfogadván, a közgyülés az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt egyhangulag megadta és kimondta, hogy az osztalék-szelvény a szokásos helyeken *e hó 20-tól kezdve 11 koronával* fog beváltatni.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros hivatalaiban, iskoláiban és intézeteiben (a kórházak kivételével) szükséglendő bélyegzőnemüeknek valamint az ezekkel kapcsolatos egyéb czikkeknek 1904. évi junius hó 1-től 1907. évi május hó végéig terjedő 3 éven át leendő készitése és szállitása iránt, Budapest székesfőváros tanácsának 1904. évi márczius hó 10-én 44.215/VI. sz. a. kelt határozata alapján nyilvános irásbeli árlejtés fog tartatni.

Ehez képest fölhivatnak a vállalkozni kivánók, hogy ebbeli a hivatalos mintán kiállitott 1 K bélyeggel ellátott s 200 azaz kettőszáz korona bánatpénzzel felszerelt és lepecsételt ajánlataikat legkésőbb 1904. évi **április hó 28-án** délelőtt 10 óráig a székesfővárosi gazdasági hivatalában (IV. ker. Központi városház középépület, földszint 37. sz. a.) annál inkább nyujtsák át, mert később érkező, ugyszintén utóajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A kikötött 200 K bánatpénz lehető készpénzben vagy takarékpénztári könyvecskében, vagy elfogadható és a napi tőzsdei árfolyam szerint de csak 90%-al és semmi esetre sem névértéken felül számitandó értékpapirokban. A székesfővárosi 4%-os kölcsönkötvényekre nézve pedig megjegyeztetik, hogy ezek a tőzsdei árfolyamon, de legfeljebb a névérték erejéig fogadtatnak el.

A székesfőváros közönsége fenntartja magának azt a jogot, hogy a beérkező ajánlatok közül, tekintet nélkül az árengedményekre, szabadon választhasson.

Végre megjegyeztetik, hogy a szállitási feltételeket és árjegyzéket magában foglaló ajánlati minta a székesfőváros gazdasági hivatalában naponkint a hivatalos órákban kapható, a hol a közelebbi felvilágositások is szerezhetők.

Budapesten, 1904. évi április hó 1-én.

A székesfőváros gazdasági hivatala

Pályázati hirdetmény.

A székesfővárosi Szent-István közkórház egyik belbeteg osztályán megüresedett, s 3000 azaz Háromezer korona évi fizetéssel, és 1000 azaz Egyezer korona évi lakbérilletménynyel egybekötött főorvosi állásra ezennel nyilvános pályázatot hirdetek.

Felhivom mindazokat, a kik ezen főorvosi állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. évi I. t. cz. II. részében előirt minősitést, továbbá eddigi gyakorlati működésüket és életkorukat igazoló okmányokkal felszerelt, s alulirotthoz intézett kérvényüket bezárólag folyó évi **május hó 6-ik** napjának déli 12 óráig hivatalomban (IV. ker. Váczi-utcza 62. ujvárosház, I. emelet 12. ajtó) nyujtsák be.

Budapest, 1904. évi április hó 8-án.

Márkus József s. k.,
főpolgármester.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A töke elhalálozás alkalmával fizetendő								A töke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. május 1. 15. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Magyar városok országos szövetsége.

Fontosnak és üdvösnek tartjuk azt a mozgalmat, mely a magyar városok országos szövetségét tüzte ki czélul. Hogy ez a szövetség létrejöjjön: nemcsak az egyes városok, hanem az állam és a nemzeti haladás érdeke. Ma már mindenki tudatában van annak, hogy hatalmas csak az az ország lehet, melynek fejlett és virágzó városai vannak. Kétségtelen, hogy a magyar városok az utolsó félszázad alatt sokat haladtak és modern közlekedési, közegészségügyi, kulturális és közgazdasági intézmények, valamint közművek alkotásával századok mulasztását pótolták. Ámde e fejlődésből hiányzik az egyöntetűség. Sőt egyes városokban a maradiság szelleme kisért, akadályául a modern haladásnak.

Természetesen senki nem kivánhat, hogy valamennyi város egyforma léptekkel haladjon előre. A haladás szoros összefüggésben áll az anyagi erőkkel. Vagyonban és jövedelmekben gazdagabb város gyorsabb tempóban fejlődhet, mint a szűkös viszonyok közt élő, de egységessé, illetőleg általánossá lehet tenni a haladásra törekvő szellemet. Ha az egyes városok nem criptogam életet élnek, hanem összeköttetésbe lépnek egymással és szövetkezetet képezve, egymást tanácscsal és erkölcsi sulylyal támogatják: akkor megnyilik az utja az egységes fejlődésnek, az összhangzatos működésnek és az anyagi helyzet megjavitásának. Mindez a nemzet és az állam hasznára fog válni.

Szerettük volna, ha a szövetkezés eszméjével a főváros lép vala sikra. Neki kellett volna lenni a kezdeményezőnek, mint a legtekintélyesebbnek és leghatalmasabbnak valamennyi magyar város között. Sajnos azonban, Budapest az ország életében nem tölti be azt a helyet, amelyre predestinálva van. Csaknem idegenül áll a vidéki városokkal szemben, ahelyett, hogy vezetőjük és irányitójuk lenne. Ügyeik, állapotuk, vágyaik és küzdelmeik iránt teljesen közönyös. Miatta akár felfordulhatnak a vidéki városok, nem törődik egyébbel, mint saját érdekeivel.

Kétszeres elismerés illeti tehát *Zalaegerszeg* város képviselő-testületét, valamint *Éhen* Gyula, *Dobieczki* Sándor és *Molecz* Dani orsz. gyülési képviselőket, ugy szintén *Lovass* Zsigmond főmérnököt, kik egyidejüleg akczióba léptek a városok országos szövetségének megalakitása végett. Most már csak arról van szó, hogy a főváros teljes erővel csatlakozzék a mozgalomhoz és a terv megvalósitását minden rendelkezésére álló eszközzel elősegitse. Annál inkább kötelessége ez, mert a megalakitandó szövetség székhelyéül Budapest van kiszemelve.

A tervezet szerint az országos szövetség egy központi szervezet utján egyesiti és képviseli az összes városokat, s közremüködik a városi intézmények és közmüvek alkotásánál. Továbbá összegyüjti, megörökiti, rendezi és hozzáférhetővé teszi a meglevő és folyton fejlődő összes városi intézményeket, közmüveket, melyek tanulságai eddig csak egy szük körnek állottak rendelkezésére.

A szövetség képviseli a fővárosban a városokat; minden külön megbizásban informál és sürget a megbizónak felsőbb elintézés alatt álló ügyeiben.

*

Megbizás esetében a városok érdekében czégekkel is tárgyal.

A városi szabályrendeleteket, fontosabb szerződéseket, programmokat, tanulmányokat rendszerbe foglalja, tanulságos és áttekinthető statisztikai adatokká feldolgozza és tanulmányozás czéljából a hatóságok rendelkezésére bocsátja, miáltal a közintézmények és közműveknek nemcsak művelője és fejlesztője leend, hanem egyszersmind feleslegessé teszi minden egyes uj közintézmény stb. létesitésénél feltétlenül szükséges hosszas előtanulmányokat, fáradságos és költséges adat- és tapasztalatgyüjtést, sok utazgatást és utánjárást. A magyar városok intézményeinek gazdag és teljes gyüjteményével elsőrangu, fontos közgazdasági és kulturintézetté lesz.

Figyelemmel kiséri és tanulmányozza a hazai és külföldi városi intézmények fejlődését és haladását, azokat megismerteti, hogy ujabbak létesitésénél előnyeik felhasználtassanak.

Czélszerü tanulmányozhatás czéljából az összes iratok, tervek, könyvek gyüjteménye, a szükséges felvilágositások, magyarázatok megadása mellett a Szövetség helyiségeiben kiállitva és a tanulmányozóknak rendelkezésre állnak.

Minden meglevő városi intézmény, közmü, mint pl. az összes szabályrendeletek, szerződések, városi térképek, városrendezés, városi vizművek, csatornák, elektromos művek, gázgyárak, közuti vasutak, városház, muzeumok, szinház, vigadó, iskolák, árvaházak, korházak, laktanyák, szobrok, hidak, vágóhid, fürdők, piaczok, vásárterek, vásárcsarnok, parkok, mentő-, tüzoltóügy, temetők stb. terve, költsége, leirása, pályázati és árlejtési feltételek stb., üzemeredmények másolata tanulmány czéljára megkapható.

Városi müszaki és közgazdasági ügyekben tanácsadó. A városok minden közügyben oly megbizható, állandó és olcsó szaktanácsadókhoz jutnak, minőkkel külön-külön, az elviselhetlen nagy anyagi áldozatok folytán, még a legnagyobb és a leggazdagabb városok sem rendelkezhetnek. Az összes városi és községi pályázatokat versenytárgyalásokat a városok hivatalos lapjában és saját helyiségeiben nyilvánosan közzéteszi. Ugyanitt nyilvános közszemlére kitétetnek a pályázati tervek, költségvetések, pályázati feltételek és ezen kényelmes tájékozás folytán, melylyel a távolabbi munkáknál való tájékozáshoz a költséges utazás elkerülhető, mindenütt, még a távoli helyeken is több pályázó vállalkozó lesz és igy a vállalkozás a városokra kedvezőbb feltételek mellett, olcsóbban történik. Ugyanitt megtalálja a vállalkozó minden város összes iparosainak és kereskedőinek czimét, a beszerzési forrásokat, helyi anyag- és munkaárakat. — Egyben a magyar ipartermékek beszerzési forrásáról ad információt.

Közszemlére teszi és minden érdeklődőnek rendelkezésére bocsátja az összes városok költségelőirányzatát, melyből az érdeklődő vállalkozó, iparczég az illető évben tervezett és kivitel alá kerülő munkák minősége és terjedelme, költsége tekintetében már jó előre tájékozást nyervén, előkészületet, ajánlatot tehet oly időben, midőn a hosszabb idő folytán a városoknak több előnyt nyujthat.

Mint a városok országos irodája, városi congressusokat, kiállitásokat, esetleg tanulmányi utakat, előadásokat szervez és rendez. Hazai vagy külföldi nagyiparosok magyar gyártelepitésénél ugy a városoknak, valamint az alapitóknak tanácscsal és informáczióval szolgál. Közremüködik tisztviselő-telepek létesitésén.

Amint a felsoroltakból kitünik, az országos szövetség uj korszakot nyit meg a városok számára. Zalaegerszeg városa már felszólitást intézett a többi városokhoz, hogy *május hó első* felében gyüljenek össze Budapesten előkészitő értekezletre; s alakitsák meg a városok szövetségét.

Reméljük, a felszólitás visszhangra talál és a főváros nem mulasztja el eleget tenni erkölcsi kötelességének.

Uj kölcsön.

Ha az ember udvari tanácsosi czimet kapott a főváros közügyei körül szerzett érdemeiért, illendő, hogy tegyen valamit a fővárosért. Ezt a morális kötelezettséget átérezte *Halmos* János polgármester ur ő méltósága és egy bizalmas értekezleten kimondatta a tanácscsal, hogy uj kölcsönt fognak fölvenni Budapest részére.

Üdv a polgármesternek! Mindenki láthatja, hogy hozzáfogható adminisztráczionális és pénzügyi zseni nincs több a kontinensen. Más halandó elvesződött volna azzal, hogy a főváros szükségleteinek fedezésére uj jövedelmi forrásokat nyisson vagy a fölösleges kiadásokat szükebb mederbe szoritsa, Halmos János azonban nem szatócskodik. A gordiusi csomót egy csapással megoldja: kölcsönt vesz föl.

Igy tettek a város vezetői 1897-ben is. Akkor büszkén hirdették, hogy a száz millióval mindent rendbehoznak és az összes előirányzott munkálatokat végrehajtatják. Azóta persze kiderült, hogy a főváros háztartásában az egyensuly nemhogy helyreállott volna, de még jobban megbillent, s nyilvánossá lett, hogy az előirányzott munkálatok nagyrésze nem hajtható végre, mert a száz millió eluszott. A főváros ugy gazdálkodott, mint egy könnyelmü jogászifju vagy mint egy multszázadbeli dzsentri földbirtokos. És épp ugy szándékozik eljárni ezentul is. Amig van mire kölcsönt szerezni, vigan csinálja az adósságot és számitás nélkül szórja a pénzt. Hogy az adósság miből törlesztődik, azon törjék majd fejüket

az utódok. Ez a gazdálkodás tette tönkre a magyar birtokosztályt és teremtette meg az uri proletáriátust. Ez fogja a legsulyosabb pénzügyi krizisbe vinni a főváros közönségét is, s majd 10—15 év mulva elzenghetjük Budapestről: Delicta majorum immeritus lues. A Halmosék hibáiért utódaink fognak szenvedni és keserves adókat kiizzadni.

Ha nem csalódunk, az eddigi kölcsönök kamatja és amortizációja már közel 8 millióval szerepel a költségvetésben. Ez az összeg kiszoritja a budgetből a közmunkákat és a főváros már negyedik vagy ötödik esztendeje folyton átmeneti költségvetéssel dolgozik, melyben csak mesterséges uton tudták elleplezni a deficzitet. A zárószámadások nem reálisak, mert a kimutatott többlet — fiktió. Oly módon állitják elő, hogy egyes előirányzott összegeket csak a következő évben fizetnek ki. Az 1903-ik év zárószámadása kétségtelenné teszi, hogy az egyensuly helyreállitása nem sikerült, illetőleg nem is törekedtek komolyan annak rendbehozására. Halmos János fogadkozásai ellenére a személyzeti költségek és irodai kiadások folyton növekednek s a rendes kiadásoknak több mint felét teszik. Sehol semmi nyoma a fennen hangoztatott takarékosságnak.

A közmunkák szünetelnek. Azonban a szükségletek egyrésze nem tür további halogatást. Kell uj kórház, uj vásárcsarnok, szegényház, uj csatorna Ó-Budán meg a Hungária-köruton és kell egy csomó uj iskola. Minderre nincs fedezet a rendes bevételekből. Az adót fölemelni nem merik, mert tartanak a polgárság fölzudulásától. A közgazdasági válságok és a megdrágult élelmezés következtében a polgárság teherviselő képessége határozottan kisebb lett. Az állami és a közvetett adók szaporodása ellensulyozza azt a körülményt, hogy a községi adók évtizedek óta nem lettek fölemelve.

A helyzet mindenkép sötét és vigasztalan, de hogy ilyenné vált, azért senkit nem terhel felelősség, csak azokat, kik a főváros élén állva, előrelátás nélkül, könnyelmüen csinálták az adósságokat, nagyranövelték a személyzeti kiadásokat és elprédálták a főváros jövedelmi forrásait.

Az ujabb 50 vagy 100 milliós kölcsön nem fog segiteni. Csak arra lesz jó, hogy port hintsenek a közönség szemébe. A kormánynak végre is be kell avatkoznia ebbe a fejetlen gazdálkodásba, egy erélyes és pénzügyi dolgokban járatos kormánybiztos kiküldése által.

Villamos világitás Budán.

A budai polgárok megsokalták, hogy a magyar villamossági részvénytársaság basáskodjék fölöttük, s a jobbparti kerületek olcsóbb megvilágitása, valamint az elektromos munkaerőnek méltányosabb föltételek mellett való használhatása végett mozgalmat inditottak. E mozgalom eredménye az alábbi, nagy gonddal kidolgozott beadvány, melyet a városi tanácshoz intéztek.

Közérdekü ügyről lévén szó, egész terjedelmében adjuk a beadványt, mely igy hangzik:

Tekintetes Tanács!

A következőben a tekintetes Tanács elé terjesztjük azoknak a beható tanulmányoknak az eredményét, a melyeket a Duna-jobbparti kerületek számos választó polgárának megbizásából a Duna-jobbparti városrészek olcsó elektromos energiával való ellátása tárgyában végeztünk.

A budai polgárok körében az elektromos világitásnak és munkaátvitelnek kérdése ismételten részletes megbeszélések tárgyát képezte és állandó a panasz, hogy a budai kerületeket jelenleg elektromos árammal ellátó engedélyes társulat szabta magas egységárak és sulyos és méltánytalan feltételek az elektromos energiának nagyobb mértékben való igénybevételét és a fennálló ebbeli nagy szükségletnek a kilégitését lehetetlenné teszik.

A nyert megbizáshoz képest összegyüjtöttük a különféle kül- és belföldi engedélyes vállalatok, valamint a városok épitette elektromos központi telepek üzemi költségeire, áramtermelésére, egységáraira és jövedelmezőségére vonatkozó statisztikai adatokat és ezekből megállapitottuk az elektromos energia egységárának azt a felső határát, mely mellett az elektromos energia tapasztalás szerint még elég kelendő, mely tehát a reális árszabásnak egyik alapját képezi, másrészt megállapitottuk az elektromos energia termelési költségeit, melyek az ártételeknek lehetséges alsó határát képezik.

Tanulmányainkban szem előtt tartottuk azt a tényt, hogy a különféle elektromos müvek tömeges fogyasztási czikknek, az elektromos energiának termelésére és eladására létesitett gyári vállalatok, és ezeknek életét és jövedelmezőségét ugyanazok a tényezők befolyásolják, a melyek egyéb hasonló vállalatok életében érvényesülnek.

Szem előtt tartottuk továbbá azt, hogy valamely köznapi szükséglet kielégitésére szolgáló fogyasztási czikk akkor számithat nagyobb kelendőségre, ha annak a beszerzési költsége nem nagyobb, avagy kisebb a szükséglet kielégitésére felhasználandó hasonló czikkek árainál.

Ezért az elektromos áramnak világitási munkaátviteli czélokra való felhasználása csak akkor ölthet nagyobb méreteket, ha az elektromos energia felhasználásával előállitott gyertyaegység avagy munkaegység ára közel akkora, vagy kisebb, mint az a költség, a mellyel a világitási és munkaátviteli szükségletet egyéb eszközök révén, petroleummal, gázzal stb. fedezni lehet.

A gyertyafénynek és munkaegységnek petroleummal, gőzzel vagy gázzal való jelenlegi előállitási költségei képezik az elektromos energia konvenczionális értékének egyik alapját.

**

Ez az érték, tehát az az egységár, a mely mellett nagyobb fogyasztásra számitani lehet, a tapasztalás szerint tényleg valamivel magasabb, mint az egyéb eszközökkel való világitásnak vagy munkaátvitelnek mai költségei, mert az elektromos világitásnak és munkaátvitelnek alkalmazásával járó kényelem, a kezelés egyszerüsége, tisztasága, higiéniai előnyök, a házi berendezésekkel járó aránylag kisebb költség, mind oly tényezők, melyek az elektromos áramnak az alkalmazását kivánatossá és előnyössé teszik még akkor is, hogyha a szükségelt világitás vagy munkaátvitel költsége valamivel magasabb mint a más eszközökkel kapcsolatos költség.

Az összegyüjtött statisztikai adatok arról tanuskodnak, hogy a Budapesten engedélyt nyert vállalatok szabta egységárak és áramszállitási feltételek a fentiekben kifejtett kereskedelmi elvnek meg nem felelnek, sőt jóval magasabbak és kedvezőtlenebbek azoknál az egységáraknál, a melyek mellett a külföld hasonló nagyságu városaiban, sőt hazánk kisebb vidéki városaiban is nagyobbszabásu áramfogyasztásra számitani lehet.

A tapasztalás azt bizonyitja, hogy hazánkban a közönség az elektromos áramot világitási czélokra szivesen igénybe veszi, ha annak egységára hektowattóránkint 6—7 fillér között van.

Ott, a hol eredetileg magasabb, a fővárosi egységárakkal hasonló árak voltak (hektowattóránkint 8 fillér) ott az egységáraknak leszállitása a fogyasztásnak gyors növekedését eredményezte.

Azt is láthatjuk, hogy az alacsonyabb, hektowattóránkénti 6—7 filléres egységárakkal ujabban üzembehelyezett telepek aránytalanul magasabb fogyasztással és aránytalanul kedvezőbb jövedelmezőséggel kezdték meg az üzemet, mint a régi telepek a melyek 10 - 12 filléres egységárakkal kezdték meg az üzemet.

Hasonlóan állanak a munkaviszonyok a munkaátvitel dolgában, amennyiben a fővárosi egységárak hektowattóránként 3—4 fillér között ingadoznak, mig a tapasztalás szerint hazánkban hektowattóránként 2.5—1.— (kettő és fél — egy) fillér közötti egységárak mellett lehet csak nagyobbszabásu érdeklődésre számitani.

Összevetve az egységárakat a telep áramtermelési költségeivel látjuk, hogy a helyi viszonyokhoz kellően alkalmazkodó és a műszaki tudás mai fokának megfelelően, valamint a rendelkezésre álló eszközökkel megépitett, helyesen vezetett telepeken az elektromos energia egységének előállitási költsége a fentiekben emlitett legalacsonyabb egységárakat megengedi és hogy tapasztalás szerint sokkal helyesebb a telepeknek jövedelmezőségét szerényebb egységárakra, de nagyobb fogyasztásra alapitani és általános közgazdasági szempontokból, de a vállalatok saját külön érdekeire való tekintettel is helytelen magasabb egységáraknak az erőltetése.

A fentiekben kifejtett nézetek helyessége mellett bizonyit az a körülmény, hogy a városok házi kezelésében létesitett telepek aránytalanul gyorsabban fejlődnek és jobb vállalkozásoknak bizonyultak, mint a vállalati uton létesült engedélyes telepek, mert a városi telepek a közönség közvetlen befolyása alatt a közönség igényeihez jobban alkolmazkodva, nem annyira magas egységárakra és szük látókörü társadalmi érdekek kielégitésére, mint inkább nagy fogyasztásra és a közönség igényeinek kielégitésére törekednek.

Az itt mondottakat összefoglalva, arra az eredményre jutottunk, hogy a Duna jobbparti kerületek, de egyáltalán Budapestnek elektromos árammal való ellátása, a mai egységáraknál jóval kedvedzőbb árak és feltételek mellett lehetséges, akár vállalati uton létesült engedményes mű, akár pedig a város épitette mű révén.

Tanulmányainkat ezért két irányban folytatjuk és a megejtett számitások, valamint az ez irányban folytatott tárgyalások alapján arra a meggyőződésre jutottunk, hogy Budapestnek különösen pedig a verseny hiján kedvezőtlen helyzetü Duna-jobbparti valamint az elektromos világitás hiján lévő X. kerületnek árammal való ellátására könnyen volna létesithető vállalat, mely a jelenlegi két engedélyes vállalatnál sokkal alacsonyabb egységárak mellett volna hajlandó engedélyt vállalni és ennek alapján áramot szolgáltatni.

Utalunk a házi kezelésben megépitett és üzemben tartott külföldi telepeken, igy például a prágai, müncheni, frankfurti, kölni, hamburgi, meráni, insbrucki, klagenfurti, továbbá hazánkba a temesvári, kecskeméti, becskereki telepeken szervezett kedvező tapasztalatokra, melyek arról tesznek tanuságot hogy a házi kezelésben megépitett elektromos központi telepek a városok számára számottevő jövedelmi forrást képeznek.

Különösen az előbb emlitett három magyarországi telepen elért eredményekre akarjuk a tekintetes Tanács figyelmét felhivni és megemlitjük, hogy pl. a kecskeméti telepen az 1902. évi kamatozás szerint az összes évi költségek, beleértve a tőke amortizációját és kamatát 90904 koronára rugtak és az erőátvitelben folyó bevételek kereken 69.700 koronára emelkedtek úgy, hogy a város pénztárának kereken 21.200 koronába került a közvilágitásnak, a városháznak, a szinháznak, iskoláknak, vizmüveknek, valamint jéggyár üzemének elektromos árammal való ellátása.

Az elektromostelep megépités előtt a közvilágitásnak, valamint a városháznak és iskoláknak, úgymint a szinháznak elektromos árammal való ellátása egymagában több mint 50.000 koronába került évenként.

Az elektromostelep jövedelmei tehát fedezik a a vizművek és jéggyárnak áramszükségletét és ezenkivül pedig a közvilágitási és épületvilágitási költségben kereken évi 20000 korona megtakaritással javitják a város mérlegét.

Nagybecskerek város telepe az 1902. évben 42.700 korona üzemi felesleget fizetett a város pénztárába.

A telep mérlegében a város közvilágitása, valamint az épületek ellátása fejében bevételi tétel nem szerepel, úgy, hogy a városi mérleg a telep megépitése előtti közvilágitási és épületvilágitási költség megtakatitás révén javult; ehhez járul az előbb említett 42.000 koronányi üzemi felesleg.

Temesvár város telepének mérlege a város törvényhatósága elé 1904. február 29-én terjesztett hivatalos jelentés szerint 114818 korona bruttó nyereséggel záródott, miből 80,000 korona az értékcsökkenési alapra fordittatott, 22000 korona pedig a tőkekontó javára iratott.

Az összes bevételek 339,000 koronára, az összes kiadások, kamat és egyéb költségek 224,600 koronára rugtak.

Kérjük a tekintetes Tanácsot, hogy a fent elsorolt három telepen szerzett adatokra és tapasztalatokra vonatkozólag nevezett városoktól közvetlenül adatokat kérni méltóztassék.

E kedvező tapasztalatok késztették ujabban a legtöbb magyarországi várost, hogy elektromos világitási és erőátviteli központi telepeknek házi kezelésben való megépitését elhatározzák, vagy a telepet ilymódon megvalósitsák. — Igy például Beszterczebánya, Békéscsaba, Esztergom, Kolozsvár, Mohács, Nagyvárad, Vácz.

A fenti adatokra való tekintettel nem tartanók helyesnek, ha Budapest székesfőváros ismét csak engedélyt adna elektromos áramot termelő vállalatra, hanem sokkal helyesebbnek tartanók, ha a főváros saját háztartásában létesitene ilyen telepet, mert ezáltal saját közvilágitási, valamint épületvilágitási szükségletének ellátása, illetőleg az ott elérhető megtakaritások, valamint a magánvilágitás és munkaátvitelből biztos és konjunktúráktól ment jövedelmi forrást teremthetne magának.

Ezért alapos tanulmány tárgyává tettük a főváros háztartásában létesitendő nagyobbszabásu elektromos mű kérdését és a Ganz és társa vasöntő és gépgyár részvénytársulatot biztuk meg a szükséges tervek, költségvetések és számitások kidolgozásával.

Eredetiben mellékeljük:

A) alatt a költségvetést,

B) alatt a műszaki leirást.

C) alatt a jövedelmezőségi számitást,

D) alatt a hálózati tervet,

mely mellékleteket nevezett czég a tőlünk nyert utasitások és velünk folytatott tárgyalások alapján készitette el.

Egyuttal E. alatt mellékelni fogjuk a különféle magyarországi telepek jövedelmezőségére, bevételeire és kiadásaira vonatkozó táblázatos adatokat.

A központi telepet, valamint az elosztó hálózatot egyelőre csak a Duna-jobbparti kerületek, valamint a X. kerületnek árammal való ellátására terveztük, mert e kerületekben nyert eddig legkevésbé kielégitést az elektromos energiában való szükséglet.

A telepnek gépegységeit és a hálózatot oly módon terveztük, az áramelosztási rendszert pedig ugy választottuk, hogy a telepnek a főváros bármely részére, sőt annak környékére való kiterjesztése is nehézség nélkül a szükséghez mérten fokozatosan keresztülvihető legyen.

A jelenleg használatos áramelosztási rendszereket és az ezek alapján lehetséges megoldásokat vizsgálva, arra az eredményre jutottunk, hogy a felöleltük Duna jobbparti kerületek, valamint a X. kerület ellátása csakis váltakozó áramu tránszformátoros elosztórendszerrel tekintettel az erőátviteli szükségletre és háromfázisu motorok fölényére pedig csak háromfázisu, váltakozó áramu transzformátoros rendszerrel eszközölhető czélszerüen és tulságos magas beruházások elkerülésével.

Az egyfázisu váltakozó áramu rendszer a nagyobb vezetéki költségeknél, valamint az egyfázisu motorok fogyatékosságánál fogva, az egyirányú áramu rendszer pedig a magas vezetéki költségeknél és az ebből folyó terjedési nehézségnél fogva a kitüzött feladat megoldására a gyakorlat tanusága szerint számba nem jöhet.

A háromfázisu váltakozó áramu rendszer egyuttal lehetővé teszi, hogy a Duna-jobbparti kerületekben, valamint a X. kerületben és később a főváros egész területén, olcsó üzemü költségü, kis beruházást és csak csekély kezelést igénylő motorikus erő álljon az ipar rendelkezésére és hozzájáruljon ahhoz, hogy a Lágymányos hatalmas iparteleppé fejlesztessék.

A B. alatt mellékelt műszaki leirásból látható (6. és 7. lap,), hogy a 3 drb egyenkint 1500 kilevelt amperes gépegységgel megépitett telep az esti órákban kerek 21,000 egyidöben égő, 16 gyertyás lámpást (minek körülbelül 60,000 berendezett magánlámpás felel meg) 2000 drb 16 gyertyás közvilágitási lámpást és 1000 lóerőre berendezett elektromotornak megfelelő áramszükségleteit képes ellátni

A nappali órákban e telep 1000 lóerőnyi, éjjel-nappali üzemü berendezett elektromotor áramszükségletén kivül még 1300 lóerőnyi, a nappali üzemre korlátolt berendezett elektromotornak, valamint 6000 drb egyidőben égő 16 gyertyás magánlámpásnak áramszükségletét képes ellátni.

A szükséges tőke, beleértve a gépi, vezetéki, magasépitési és az összes egyéb költségeket, üzemi tőkét, kamatveszteséget stb. (lásd a C. alatt mellékelt jövedelmezőségi számitást 11. oldalát) 5.300,000 korona.

A jövedelmezőségi számitás a különféle hazai és külföldi telepek üzemi költségeinek és a jelenlegi fővárosi váltakozó áramu villamos mű üzemi költségeinek számbavételével történt oly módon, hogy a jövedelmezőségi számitásban felsorolt önköltségi

ételek felső hatásnak tekintendők, a melyeket kellő gondos kezelés mellett túlhaladni nem lehet.

A bevételi tételek számításánál világitási célokra hektowattóránként 6 filléres egységárat, illetőleg 4.00 fillér hektowattóránkénti átlagos bevételt, motorikus célokra korlátlan üzemben hektowattóránként átlag 2 fillért, korlátolt üzemben 1.5 fillért vettünk alapul. — Az egész éjjeli közvilágitási lámpák átalányárát pedig, beleértve a fenntartást és ellenőrzést, lámpánkint és évenkint 50 koronával számitottuk.

E számokat a jövedelmezőségi számitásban kellően indokoltuk, az ott foglalt részletekből látható, hogy az előirányzat kellő óvatossággal készült.

Itt mindössze csak azt kivánjuk hangsulyozni, hogy a 16 gyertyás magánlámpások évi átlagos bevételét 8 koronával irányoztuk elő, mig például a Magyar villamossági rt. lámpánkinti évi átlagos bevétele a 13 koronát meghaladja.

A jövedelmezőségi számitás tanusága szerint az első kiépités esetén 60.000 berendezett 16 gyertyás magánlámpást 2000 darab 16 gyertyás utczai izzólámpást, 1000 lóerő korlátlan üzemidejű és 1300 lóerő korlátolt üzemidejű elektromotort feltételezve, a bevételek az összes üzemi és üzleti kiadásokat fedezik, a tőkét törlesztik és e tételek, valamint a kamatok és 128060 korona ujitási alapra szánt tétel levonása után kerek 200000 korona tiszta jövedelmet biztositanak.

E számokhoz további magyarázatot füznünk felesleges, csak azt kivánjuk még hangsulyozni, hogy a terveztük telepnek házi kezelésben való kiépitése — eltekintve a várható kereskelmi haszontól már csak azért is kivánatos, hogy a város az annak idején engedélyt nyert két vállalat árszabásait a velük folytatott verseny révén a közönség javára szabályozhassa.

Ez annyival is inkább kivánatos, mert köztudomású, hogy a város ezt a célját, a melyet annak idején avval vélt elérni, hogy két versenyző vállalatnak adott áramszállitási engedélyt, egyáltalán nem érte el.

Az esetre, ha a város a fentiekben kifejtett bizonyitékokat elfogadva, a házi kezelésben való épitést elhatározná, de a telep üzemével járó műszaki és kereskedelmi koczkázatot az első időben viselni nem szándékoznék, módjában lesz a megépitett telepet — éppen ugy, mint a hogy azt az utolsó időben Esztergom, Beszterczebánya és Vácz város tette, vagy a mint azt a külföldön, Karlsbadban találjuk — vállalkozónak bérbeadni oly módon, hogy a bérlő a telep kereskedelmi és műszaki koczkázatát viselve, az összes kiadásokat fedezve, a beruházás megfelelő kamat- és törlesztési részletét bér gyanánt fizetve, vigye a telep üzemét és az üzemfelesleg tetemes részét a városnak juttassa.

F. alatt mellékeljük azt a bérletszerződést, melyet a Ganz czég Vácz városával kötött, G. alatt pedig azt a bérletszerződést terjesztjük a tek. Tanács elé, mely a Ganz czég és Kolozsvár város között jelenleg folyó tárgyalások alapját képezi.

Abban a nem remélt esetben, ha Budapest székesfővárosa nem követné számos kisebb vidéki városnak példáját és házilag telepet épitené, azt házilag vagy bérlő utján kezelné nem kivánná, a terveztük telep vállalati uton volna megvalósitható és erre a szükséges tőke könnyűséggel megszerezhető, mert a fent körvonalaztuk kereskedelmi elvek szerint vezetett és kifejtettük méretekben tervezett telepnek a megépitése a fővárosra, de különösen a Dunajobbparti, valamint a X. kerületre elsőrendű fontos kérdés.

Erre való tekintettel kérjük a tek. Tanácsot, hogy az esetre, ha a telepet házilag megépiteni nem kivánná a tudomásunk szerint már a közeli napok egyikén benyujtandó és több budai polgár kérelmezte engedélyt, a mely az eddig a főváros kötötte szerződéseknél sokkal kedvezőbb feltételeket foglal magában, a törvényhatóságnál támogatni méltóztassék.

Budapesten, 1904. április hó 15.

Maradtunk kiváló tisztelettel

a budai elektromos telep ügyében kiküldött végrehajtó bizottság nevében:

Kollár Lajos, s. k.
bizottsági elnök.

Benedek Sándor, s. k.
bizottsági alelnök.

Dr. Szebeny Antal, s. k.
bizottsági alelnök.

Dr. Plathy György, s. k.
bizottsági jegyző.

Alpár Ignácz, s k.
Dr. Brózik Károly, s. k.
Gamauf Géza, s. k.
Röck István, s. k.
Ripka Ferencz, s. k.
Dr. Heinrich Kálmán, s k.
Váter József, s. k.
bizottsági tagok.

A városi háztartás.

Az 1903. évi zárszámadásból ezuttal ama főbb tételeket közöljük, amelyekben lényegesebb változás merült fel akár azért, mert az előirányzatot tullépték, akár azért, mert nagyobb megtakaritás mutatkozik, s amelyekről a központ számol el.

A közigazgatási tisztviselők fizetésénél is a dologkiadásoknál (előirányzat volt mindössze 5.099,731 K) nagyobb eltérés nem fordult elő. Az annyiszor felhánytorgatott közlekedési kiadások 75,000 koronájából a központra 48,000 korona jutott, amelyből 40,709 koronát költött. Ellenben a tranzferálásra előirányzott összeg javarészben megmaradt, amit az exlex javára kell irnunk.

A háromszögelés, lejtőmérés stb. évi 100 000 koronás rendes összegéből 97,569 korona fogyott el; a mező- és erdőgazdaság üzeménél a központra eső

125,698 korona kevés hijján kiadatott. — A közraktárak évi szubvenciójára fölvett 120.000 koronát kifizették egészben. — Tőketörlesztés czimén a központ 315,468 koronát, kamattörlesztés czimén 188,969 koronát irt elő; a két tételnél 1138 korona a megtakaritás. — A hegyi vizek ellen való védekezésre felvett 48,000 koronából 17,132 koronát költöttek el.

Az utczák tisztogatására és öntözésére (a hóalappal együtt) a központ 823,376 koronát kapott s ebből 693,971 koronát használt fel s több mint 100,000 koronát megtakaritott; nagyobb megtakaritás van a szemétkihordásnál is, amennyiben 346,859 korona előirányzatból csak 324,031 korona ment el. — A világitási költségekből a központra jutott 560,250 koronából kiadtak 537,841 koronát. — Takarékoskodtak a tüzoltóságnál is; az előirányzat volt 484,641 korona, erre kiadtak 473,285 koronát.

Az államrendőrség fentartására előirányozott összegnél ellenben tulkiadás volt, igaz, mindössze 37 fillér. Az előirányozott 1.814,416 koronát t. i. 37 fillérrel kellett pótolni, ami elég szerény az előző évi meglepetésekkel szemben. — Jótékony és közmüvelődési segély czimén a preliminált 152,865 koronából 130,398 koronát fizettek ki. az alapitványi előirányzat 166,690 korona összegéből 7,7584 koronát.

A szegényalap segitésére 455,706 korona volt felvéve, kiadtak 452,256 koronát, — vallásügyi czélokra 511,012 korona előirányzattal szemben 522,623 koronát, — anyakönyvi kiadásokra 177,595 koronából 173,551 koronát. — A hazai képzőmüvészeti czélokra 11,000 koronát vettek fel, de csak 6200 koronát adtak ki.

Nagyobb megtakaritás mutatkozik a rendkivüli kiadásoknál, abban az értelemben, hogy a megtakaritott összeg 1903-ban csakugyan megmaradt, de a maradvány már 1904-ben kifizetésre került. Ilyen tételek: a központi városháza átalakitása: 100.000 korona; kiadtak: 31.431 koronát; — nyilvános parkok létesitése: 88.099 korona, kiadtak 40.201 koronát; — marhaközvágóhidi uj berendezések: 124.000 korona; elköltöttek 18.275 koronát; — egyházi épitkezések: 502,172 korona, kiadtak 428.580 koronát.

Ugyancsak 1904-re maradt a *köznyomor enyhitésére* fölvett 105.594 koronából 1670 korona s a *Párisi Áruház* kárvallottjainak segitésére fölvett 20.000 koronából 14.390 korona. Ezek a *kiadások* megállapitott főbb tételei.

A *bevételekből* két főtétel van lezárva: a községi pótadó és a házbérkrajczár. Egyik tétel eredménye sem vigasztaló. A *községi pótadóból* előirányoztak 7.000,000 koronát, befolyt 6.520,350 korona 60 fillér, tehát 479,646 korona 40 fillérrel *kevesebb*. A *házbérkrajczárokból* előirányoztak 3.520,000 koronát, befolyt 3.453,137 korona 43 fillér, tehát 66,863 korona 57 fillérrel *kevesebb* az előirányzatnál s ezt a félmilliónál több hiányt a háztartás igen erősen érzi.

A husdrágaság.

A mészárosok ismét kimutatták a foguk fehérét. Alig vált közhirré, hogy a vasuti sztrájk következtében a vonatok pár napig nem közlekednek, nyomban fölemelték a hus árát. Most az egyszer azonban napnál világosabban kiderült, hogy a derék mészárosmesterek visszaélést követtek el, mert amidőn ők a vásárló közönséget a vasuti sztrájkra való hivatkozással a rendes árakon felül 20—40 fillérrel megsarczolták, ugyanakkor a budapesti marhavásáron az ökrök ára lejebb szállott. Tehát megdrágitották a hust, amikor olcsóbban lehetett beszerezniök.

Ezek után hiába száll sikra a „Mészárosok és Hentesek Lapja“ a „méltatlanul megtámadott“ és „közrészvétre érdemes“ mészárosok mellett. Amit ők most müveltek, az magyarán kimondva: disznóság. Ezt se menteni, se rabulisztikával elmagyarázni nem lehet. Mindenki látja, hogy a mészárosok kapzsisága nem ismer határt, s mint a lesben álló pók vadásznak az alkalomra és titulusra, amelynek köpenye alatt az árakat fölemeljék.

Ha igaz volna is, amit szakközlönyük hirdet, — amit azonban nem hiszünk — hogy a mészárosipar megszünt jövedelmes foglalkozás lenni és pedig amiatt, mert az állatok értéke nagyobb arányban emelkedett a hus áránál, a mostani manöver után a mészárosok eljátszották jogukat, hogy akár a hatóság, akár a fogyasztó közönség hitelt adjon szavuknak. Ezek után csak arról lehet beszélni, mikép rendszabályoztassanak meg és mily módon biztositassék a közönség a további kizsákmányolás ellen.

De nemcsak megbeszélésre, hanem komoly intézkedésre is van szükség, mert kétségtelen, hogy a mészárosok ujabb és ujabb merényleteket fognak elkövetni a fővárosi közönség zsebe ellen. Valamint evés közben jön meg az étvágy, azonkép a mészárosok is a fokozatos drágitás közben kapnak nagyobb bátorságot a publikum kizsákmányolásához. Az ujságok lármája nem zsenirozza ezeket az urakat, akik lenézik azt az embert, akinek nincs több 2000 frt jövedelménél. És méltán, mert hisz ők úgy élnek, mint egy bankdirektor s emellett még tőkét is tehetnek félre.

A „Mészárosok Lapja“ azzal akar hangulatot csinálni előfizetői mellett, hogy igen sok mészáros beszünteti iparát és van olyan végzett mészáros is, aki beállott a vásárcsarnok hajcsárai közzé. Elhiszszük, hogy nehányan abbahagyták a mészáros mesterséget, de nem a rossz üzletmenet miatt, hanem mert már megszedték magokat és kizárólag háziuraskodni akartak. Azt sem vonjuk kétségbe, hogy egy pár mészáros, aki minden tőke nélkül önállósitotta magát, megbukott és más foglalkozás után nézett. Ámde hány bukott kereskedő van az ügynökök közt és hány diplomás ember futkos dijnoki állás után? Államtudományi és doktori diplomával napidijaskodni mégis szomorúbb dolog, mintha egy

mészáros beáll hajcsárnak. Talán csak nem akarja a „M. és H. L.“, hogy a „végzett“ mészárosok állami kegydijban részesüljenek, mint a megöregedett költők és irók?

Különben fölösleges erről beszélni. Mást kell tisztázni és pedig a főváros hus élelmezésének kérdését. A helyzet teljesen kialakult. Egyik oldalon állanak a kizsákmányoló mészárosok, másikon a drágaságot elviselni képtelen közönség. Egy ipartestület, amelynek pár száz tagja van, szemben a polgárok százezreivel. A hatóság nem habozhat, hogy melyik félnek fogja pártját: Intézkedéseket kell életbeléptetni sürgősen, és pedig oly természetüeket, hogy a mészáros urak kénytelenek legyenek beadni derekukat.

Közterhek.

Éhen Gyula orsz. képviselő, Szombathely volt polgármestere, érdekes kis füzetet bocsátott közzé „A városok társadalma“ czimmel. A füzetből, mely Grill könyvkereskedésében jelent meg (ára 80 fillér) adjuk az alábbi fejezetet:

Polgári becsületszóra alapított keresetiadó-rendszerünk vajmi kevés erkölcsi tartalommal dicsekedhetett. Sem ügyvédnek, sem orvosnak, sem a közgazdasági élet terén foglalkozó iparosnak és kereskedőnek lelkiismerete nem mozdult meg, midőn 10%-ban kirovandó kereseti adójának alapját „polgári becsületszóra“ oly alacsony összegben vallotta be, melyről mindenki tudta, hogy ez a bevallás kilométernyi távolságban esik a valóságtól. De arra való a magyar királyi kincstári ész és furfang, hogy tultenni magán ne engedjen. „Ügyvéd és orvos: mennyi lakbért fizetsz? Tőkepénzes: mennyi aktiv követelésed van jelzálogilag biztositva? Iparos és kereskedő: hány segéderővel dolgozol? Bérkocsis és fuvarozó: hány fogatod van? Mészáros és hentes: hány állatot vágsz és szursz le évenként?“ Ime, ezek azok a reális bázisok, melyek alapján a kereseti adóknak évi összege megállapittatott és kivettetett. Pedig hát hol van megirva, hogy ezek az adatok az évi jövedelmek kiszámitásának változatlan és biztos alapját képezhessék. Ha most már az ily ingatag alapon kivetett magas adókhoz egyéb közszolgáltatásokat is hozzászámitunk: horribilis összeg nehezedik az adózó polgárokra; mely mellett tisztességesen megélni és a polgári kötelezettségeknek annyi más vonatkozásban is eleget tenni, merő lehetetlenség. Ily sulyos és aggasztó közteherviselési viszonyok között bekövetkezett legfőbb ideje annak, hogy mai adórendszerünk ez egész vonalon revizió alá vétessék és gyökeresen reformáltassék. Szállittassék le jelentékenyen a kereseti adó százaléka. Ezzel kapcsolatban állapittassék meg a mindennapi megélést biztositó *adómentes létminimum;* s a valódi jövedelem biztos alapjára fektetett adókivetés nyugodjék a progresszivitás igazságos elvén. Adórendszerünknek ily reális reformja mellett megszünnek a kirivó ellentétek és tán még tetemesen bővül az állam azon jövedelmi forrása, melyből eddigelé mesterségesen kieszelt sablonok révén volt csak képes a kereseti adók czimén preliminált jövedelmeit a valóságtól eltérő alapon furfangos módon kierőszakolni.

Ám, ha az a városi kispolgár látja, hogy a létminimum érintetlensége mellett, reális keresete csak oly mértékben lesz megadóztatva, mint aminő adóztatás alá tartozó egyéb kereseti forrás is: nem lesz oka a feljajdulásra; nem lesz oka a vagyonosabb osztály, a gazdagabbak iránt való gyülöletre, kiknek aránytalanul alacsonyabb megadóztatása tényében az erősek favorizálását és a gyengébbeknek igazságtalan elnyomását felfedezhetné.

A tőzsdebiróság heti krónikája.

Elveszett matraczok.

— ápr. 25.

Ipolyi Gábor budapesti szőnyegkereskedő nagy mennyiségü szőnyeget, gyékényt és matraczot adott kölcsön a fiumei forgalmi banknak, amely ezeket a dolgokat a M. Á. V. kocsijain helyezte el téli használatra. A forgalmi bank a szőnyegeket 3 hónapra adta ki a vasutnak használat végett, mig 9 hónapon keresztül raktárában őriztette. A téli idő elmultával a már használaton kivül helyezett pokróczokat, matraczokat és gyékényeket a M. Á. V. ingyen szállitotta Fiuméba a bank raktárába. A vasut üzletszabályzatának egyik pontja arról intézkedik, hogy az ingyen szállitott dolgokért sem felelősséggel sem pedig kártéritéssel a vasut nem tartozik. Egy ily szállitás közben 100 darab pokrócz elveszett és Ipolyi annak megtéritését a forgalmi banktól követelte. A bank ezt azonban megtagadta, hivatkozván a M. Á. V. üzletszabályzatára. Ipolyi erre pert inditott a forgalmi bank ellen a tőzsdebiróságnál. Ez ügyben a biróság megállapitotta a forgalmi bankkal szemben felperes követelését, mert a bank nem tudta igazolni azt, hogy a tárgyak elveszése a három hónapi vasuti használat alatt következett be, hanem feltehető az, hogy a bank raktárából tüntek el a 9 hónapi beraktározás alatt.

Visszaperelt különbözetek.

ápr. 26.

Weisz Jakab budapesti gabonabizományos a mult év végén 50 waggon kukoriczát szállitott Frankl Ármin nagybecskereki kereskedőnek, aki kifogásolván az áru minőségét, azt nem vette át, hanem megkereste a tőzsdebiróságot, hogy szakértő szemle utján állapitsa meg, vajjon a szállitott kukoricza megfelel-e a szokványoknak, vagy sem?

Sok huza-vona után a bíróság kénytelen volt többször elhalasztani a szakértői szemlét, ugy hogy időközben a kukoricza ára folyton változott, Weisz ekkor egy közbeeső pert inditott Frankl ellen 6000 korona különbözet iránt, mely a sok huza-vona ideje alatt történt. A tözsdebiróság ebben a perben függetlenül itélt annak idején és kötelezte Franklt a 6000 korona megfizetésére. Később a másik perben Frankl lett a pernyertes és igy visszkerestet inditott a már megitélt 6000 korona iránt. Ez ügyet tárgyalta ma a tözsdebiróság Ullmann Emil elnöklete alatt. Itélethozatalra sor még nem került.

Megtámadott tözsdetanácsosi választás.

ápr. 27.

A tözsde tanácsa még e hó 8-án felterjesztette a kereskedelmi miniszterhez a megtámadott tözsdetanácsosi választások vizsgálati jegyzőkönyvét és a választási jegyzőkönyvet s arra kérte a minisztert, hogy Banke Jenőt, Beer I. Izsót és Herzmann Bertholdot tanácsosi állásukban erősitse meg. A miniszter döntése mind ez ideig nem érkezett a tözsde tanácsához s minthogy emiatt a tözsde adminisztrációjában fennakadás állott be, sürgős átiratban a tözsdetanács ma arra kérte a minisztert, hogy a verifikálás iránt azonnal intézkedjék, illetve legkegyelmesebb jóváhagyását hozza a tözsdetanács tudomására.

Hirek a városházáról.

Az uj műegyetem környékének rendezése. Czigler Győző műegyetemi tanár arra kérte a tanácsot, hogy a kelenföldi uj műegyetem környékét mihamarabb szabályoztassa. — E szabályozás elsősorban az uj műegyetemet övező utak rendezésére vonatkozik. Az egyetem épitési területét a promontori-út, a Duna felől a széles rakpartig, dél felől pedig a Bertalan-utcza határolják. Ez utak rendezésére nézve a mérnöki hivatal most beterjesztette terveit. Javasolja, hogy a promontori-út 3—3 méter szélességü asfalt gyalogjárót a 9 méter széles keramit uttestet kapjon. Ez a munkálat a feltöltéssel együtt 150,000 koronába kerül. A Dunapart felőli út 37.92 méter szélességben 6—6 méter széles asfalt gyalogjáróval s alapzatos makadamburkolatu kocsiuttal terveztetik. A költség 150,000 korona. Végül a Bertalan-útnak makadamburkolatot s kövezett gyalogjárót javasol a mérnöki hivatal. Ez 73,000 koronába kerül. Az összes költség tehát 378,000 koronát tesz ki. Jelenti a mérnöki hivatal, hogy a Czigler Győzővel történt megállapodás szerint egyelőre csak a már kész épületek körüli utak volnának elkészitendők.

Az aranyhegyi árok kiépitése. A közgyülés elrendelte, hogy Ó-Budának ama környékére vonatkozólag, mely az aranyi árok uj vonala mentén van, a szabályozás a szükségessé vált vizjogi eljárás befejeztéig függőben tartassék, Ez okból a mérnöki hivatal azzal a kérelemmel terjesztette a tanács elé az aranyhegyi árok terveit, hogy azokat mihamarabb tárgyalja le s inditsa meg a vizjogi eljárást. A tervek némileg módositttattak, amennyiben az árok iránya egy ponton eltolatott. E ponton medencze képződik, melyet terméskővel kell kirakni s felette egy vashidat épiteni. Igy a költség 246,000 koronára emelkedik. A födözet kimutatására a számvevőség volna utasitandó.

Uj gyermekjátszóterek. A középitési bizottmány egyik ülésén Sámuel Lázár tudvalevőleg azt inditványozta, hogy uj gyermekjátszóterek állittassanak föl a főváros területén. A bizottmány magáévá tette az inditványt s ily értelemben előterjesztést tett a tanácsnak. Most felhivta a tanács a mérnöki hivatalt, hogy készitsen kimutatást arról, hogy Budapest területén hol vannak olyan alkalmas közterületek, amelyeket játszótérül lehetne átalakitani.

Felebbezés a burkolási szabályrendelet ellen. A főváros közgyülésének ama határozata ellen, melylyel a burkolási járulékokról szóló szabályokat megállapitotta, Csorba Ferencz, fővárosi bizottsági tag felebbezett a belügyminiszterhez. A szabályrendelet ama intézkedése ellen van főkép kifogása, hogy a burkolási járulék nemcsak dologi, hanem személyi tehernek is kimondatott. A felebbező szerint jogállamban ez képtelenség, mert ez alapon megeshetik, hogy olyan tisztviselőnek, ki valamely hasznot nem hajtó ingatlannal rendelkezik, ez ingatlan után járó kövezési járulék fejében még a fizetését is lefoglalják. Csorba Ferencz kéri a belügyminisztert, hogy e kérdés jogelvi szempontjából lépjen érintkezésbe az igazságügyminiszterrel s a fenti rendelkezés helyett mondja ki, hogy a kövezési járulék minden többi követelésekkel szemben az ingatlanok körül elsőbbséggel birjon. Felebbező helytelennek találja továbbá, hogy a burkolási járulék kedvezmény körül különbség tétetik a beépitett és a be nem épitett területek között. Kivánja továbbá, hogy amikor a főváros a Svábhegyre vagy más meredélyes részekre utat épit, ez utakon a kövezési járulék a meredély arányában csökkentessék, mert egyáltalán nem bir valószinüséggel, hogy ez utvonalakon daczára a kövezésnek, a telke ára jelentékenyen emelkednék. A felebbezést hozzászólás czéljából a miniszter leküldte a fővárosnak.

Uj közmunkák. A tanács II. ügyosztálya e hó 19-én többrendbeli közmunkára tartott árlejtést. A Pacsirtamező utcza makadamszerü rendezési munkálataira, amelyre 13,000 korona irányoztatott elő, 3 ajánlat érkezett, melyek közül a legkedvezőbb 1% engedményt adott; a Vágány-utcza 30,000 koronás makadam burkolására 6 ajánlat közül a legkedvezőbb 21% engedményt adott; a vakok intézete körül teljesitendő rendezésre 6 ajánlat közül 7%; a Fő-utcza csatornázására 6 ajánlat közül 21%; az Apaffi- és Cserkesz-utcza csatornázására 6 ajánlat közül 21%; a Család-utcza csatornázására pedig 7 ajánlat közül ugyancsak 21% árkedvezményt nyujtott a legelőnyösebb ajánlat.

Kövezőmesterek és segédek harcza. A budapesti kövezősegédek nemrégiben fölkérték a tanácsot, legyen közbenjárójuk ama bérharczban, melyet a mesterekkel már hetek óta folytatnak. A segédek tudvalevőleg arra fektetik a fősulyt, hogy a tanács szoritsa a mestereket a munkások követelésének teljesitésére. A mestereknek ugyanis a főváros fölemelte az egységárakat csak azért. hogy a segédeknek jobb fizetést adhassanak, amit azonban a mesterek a segédek előadása szerint nem teljesitettek. A tanács migbizásából *Vosits* tanácsnok érint-

kezésbe lépett a kövezőmesterekkel, akik azonban kijelentették, hogy a segédek panasza alaptalan. Az egységárak felemelésének arányában, ők igen is fölemelték a munkások fizetését még pedig 40% -al; amely munkás ezelőtt 2 forintot kapott, az most 3 forint napibért huz A legkissebb napibér, melyet a fölszabadult segéd kap, 1 forint 60 kr. és 2 forint között váltakozik, mig a gyakorlott segéd napibére legkevesebb 3 forint. A mesterek ezenkivül 1 órával meg is röviditették a napi munkaidőt. Igy tehát tőlük többet követelni lehetetlen.

A megszeppent tanács. A főváros tanácsa arról értesült, hogy a budapesti kocsisok sztrájk mozgalmába bele akarják vonni a köztisztasági hivatal alá tartozó kocsisokat is. Ha ez csakugyan bekövetkeznék Budapesten ujabb bajok keletkezhetnének, amelyek igen komoly következményekkel járnának. Érthető tehát a tanács megszeppenése, amely mai ülésének egyik határozatában nyilvánul. Ismeretes dolog, hogy a köztisztasági hivatal szolgálatában álló kocsisoknak egyik legfőbb kivánságuk az, hogy természetben lakást kapjanak. E kérelmüket már többször a főváros elé terjesztették, de mindig eredménytelenül. Elégedetlenségüknek tehát ez képezi főokát. A tanács ezt tudva, most elejét akarja venni a kocsisok esetleges sztrájkjának, még pedig olyképpen, hogy kilátásba helyezi nekik a természetbeni lakást. Mai üléséből kifolyólag fölhivta a tanács Tóth Pétert, köztisztasághivatali főnököt, hogy a kocsislakások megépitése tárgyában tegyen a tanácshoz sürgős előterjesztést.

A Fehérvári-ut rendezése. A fővárosi közmunkák tanácsa nagyobbrészt megszerezte már ama területeket, melyek a Fehérvári-ut rendezésére szükségesek. A kelenföldi kaszinó most arra kéri a főváros tanácsát, hogy a területeket mihamarább vegye át s a szabályozási munkálatokat kezdje meg. Nagy ugyanis a száma ama telektulajdonosoknak, kik a Fehérvári-uton épitkezni akarnak, de addig a munkálatokba kezdeni nem mernek, amig a szabályozás kezdetét nem vette.

Uj kocsik a városi villamoson. A tanács engedélyt adott a városi villamos vasutnak, 30 uj motorkocsi épitésére s 110 régi kis kocsi átalakitására. A tapasztalás azt mutatja, hogy a villamos vasut nagy kocsiainak lépcsői igen magasak. Ez okból a tanács fölhivja a társulatot, hogy az uj kocsikon ugy készittesse el a lépcsőket, hogy az 1. lépcső legföllebb 35 czm. magas legyen.

Az Istenhegy szabályozása. Az I. kerületi Istenhegy továbbá az Orbánhegy és környéke szabályozási terveinek végleges megállapitása dolgában a főváros tanácsa együttesen óhajt tárgyalni a közmunkák tanácsával. Ez okból mai ülésén elhatározta a tanács, hogy a vegyes bizottmányba, mely a fenti ügygyel foglalkozni fog, kiküldi képviselőit. A bizottságot, melynek Rózsavölgyi alpolgármester lesz a feje, nyomban meg is választotta a tanács.

Zajtalan burkolat az egyetem körül. A tudomány egyetem rektora átiratban arra kérte a tanácsot, hogy az Egyetem-téren zajtalan faburkolatot, a Szerb-utczában pedig asfalt burkolatot rakasson le. A folyton tartó kocsizörej ugyanis nagy mértékben zavarja az előadásokat. A derültebb napokon ez ok miatt nem lehet az ablakok szellőztető részeit kinyitani s igy a termekben néha csaknem türhetetlenül rossz a levegő. A tanács e kérelmet véleményezés czéljából kiadta a mérnöki hivatalnak.

Szerkesztői üzenetek.

48-as. Igaza van, hogy az ilyen lojalitás a polgárság szolgalelküségére vall. De ne csodálkozzék, hisz ugyanez a város a bresciai hienát is ünnepelte valamikor. Czikkét azonban az ön érdekében nem közöljük. Okvetetlenül sajtópört kapna érte.

M. O. Azt a törvényt 1879-ben hozták.

Demokrata. V. V. ur nem szorul a mi védelmünkre. Majd elintézi ő a dolgot, ha a törvényhatósági bizottságban tárgyalásra kerül az az inditvány.

Előfizető. Ha nincs szoros összeköttetése a kerületi klikk-főnökökkel, ne reméljen eredményt. A városházán nem az érdem, hanem csak protekczió a döntő.

Árlejtési hirdetmény.

A székesfőváros tanácsa a folyó évi márczius hó 25-én kelt 56.480 VI. 1904. számu határozatával a folyó 1904 évben szükséges 5000 (ötezer) darab sárgarézből és 8000 (nyolczezer) darab horgonylemezből készült, (egy) miliméter vastagságu, tömörnyomásu, mindkét oldalán préselt ebvédjegyeknek nyilvános árlejtés utján való beszerzését rendelvén el, a folyó évi **május hó 3-án** (kedden) délelőtt 10 órakor a tanácsi pénzügyi és gazdasági ügyosztályban megtartandó nyilvános árlejtésen részt venni szándékozókat ezennel felhivom, hogy az ebvédjegyek szállitására vonatkozó 1 (Egy) koronás magyar okmánybélyeggel ellátott, s magyar nyelven szerkesztett, zárt irásbeli ajánlatukat hozzám dr. Vaszilievits János tanácsnokhoz, mint a tanácsi VI. (pénzügyi és gazdasági) ügyosztály vezetőjéhez (központi városház Városházutczai rész, II. em. 234—236 sz) vagy helyettesemhez legkésőbb az árlejtés napjának délelőtti 10 óráig annál is inkább nyujtsák be, mert a később beérkező ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlatban kitüntetendő, hogy mily árért hajlandó a vállalkozó a szükségletet. s pedig mennyiért a sárgarézből és mennyiért a horgonylemezből készült ebvédjegyeket szállitani.

Megjegyzem, hogy csak hazai saját és kifogástalanul készitett gyártmány fogadtatik el, továbbá, hogy a szükséglet teljes mennyisége legkésőbb folyó évi junius hó 5-ig a székesfővárosi központi számvevőség I. ügyosztályába beszállitandó, s a mennyiben a vállalkozó ez ideig a megrendelt mennyiséget be nem szállitaná, ugy a tanács a szükséges ebvédjegyek elkészitésével és szállitásával más vállalkozót fog megbizni, s a szükséglet netán már beszállitott része vállalkozónak minden kártérités nélkül vissza fog adatni, továbbá, hogy az ajánlathoz minta csatolandó, végül pedig, hogy a szállitandó ebvédjegyek, s pedig ugy a sárgarézből, mint a horgonylemezből (szürkeszinü) készültek külön-külön egytől kezdődőleg folyó számmal látandók el.

Ezen kikötésekhez a vállalkozó magát ajánlatban alávetni tartozik.

Az ajánlatok között való szabad választás jogát a tanács fentartotta magának.

A védjegy alakja az ajánlat elfogadása alkalmával fog meghatároztatni. A mult években használt védjegyek mintái tájékozásul a tanácsi VI. ügyosztályban a délelőtti hivatalos órák alatt bármikor megtekinthetők.

Budapesten, 1904. április hó 15-én.

Dr. Vaszilievits János s. k.,
tanácsnok.

Hirdetmény.

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a **Magyar Királyi Pénzügyminisztérium** ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (**XIV. sorsjáték**) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusitóknak árusitás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása **1904. május hó 17.** és **18-án** tartatik meg. A huzások a **Magyar királyi állami ellenőrző hatóság** és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utcza felől). — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusitóinál kaphatók.

Budapest, 1904. évi április hó 24-én.

Magy. Kir. Szab.
Osztálysorsjáték Igazgatósága.
Tolnay. *Hazay.*

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros kiadóhivatala: Budapest, Reáltanoda-utcza 5. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdőöő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. május . 16. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Politika a városházán.

Igaza van Polonyi Gézának, hogy a közgyülési teremben csak akkor tiltakoznak a politizálás ellen, ha annak éle a kormány ellen irányul. A kormánypárti korifeusok, mint minden egyebet, a politikát is a maguk számára szeretnék kisajátitani. Ha bizalmat kell szavazni egy uj miniszterelnöknek, nosza talpra áll valamennyi, mert hát ez – nem politika. De amikor valaki kritizálni merészli a miniszterelnök és a kabinet intézkedéseit, fölzúdul ajkukon a tiltakozás, hogy ne hozzák a közgyülési terembe a pártpolitikát.

Ez nem méltányos és nem igazságos eljárás. Vagy emeljenek tilalomfát mindennemü politikai manifesztáczió ellen, vagy tartsák szem előtt az audiatur et altera pars elvét.

Meggyőződésünk szerint nevetséges és káros volna, ha a municzipiumok hermetice elzárnák közgyülési termüket a politikai véleménynyilvánitás elől. A törvényhatósági bizottságoknak bizonyos politikai kérdésekben illik, sőt kötelességük állást foglalni. Ez a kötelesség elsősorban az ország fővárosát illeti, amely nemcsak arra hivatott, hogy példát nyujtson a helyes adminisztráczió tekintetében, hanem hogy állásfoglalásával a politikai vonatkozásu kérdésekben irányt jelöljön és az államhatalom kezelőit ez által vagy megerősitse vagy feltartóztassa szándékaik keresztülvitelében.

Elismerjük, hogy Magyarországon tulontul dominál a politizálás és háttérbe szoritja a közgazdasági kérdéseket. Nem is óhajtjuk, hogy a törvényhatósági bizottságok fiókparlamentté változzanak, ellenben a városok tekintélyének és sulyának érdekében elengedhetetlennek tartjuk, hogy fontos alkotmányjogi és nemzeti ügyekben véleményüket nyilvánitsák. Senki sem vonhatja kétségbe, hogy a magyar társadalom intelligenczíája a városokban él, tehát a városok hivatva vannak politikai állásfoglalásra is. Mellékes, hogy az állásfoglalás a kormány vagy az ellenzék mellett történik, a fő az, hogy az egész nemzetet érdeklő kérdésekben határozott véleményt nyilvánitsanak.

Hivatkozhatunk külföldi példákra és pedig a valóban parlamentáris és fejlett közgazdasági életet élő államokból. Páris, London és Brüsszel városi képviselőtestületei soha nem mulasztják el kritikát gyakorolni az állami kormányzat fölött. Meg is van a kellő politikai súlyuk. Az angol városok állásfoglalása például már miniszteriumok bukását is idézte elő. Ha a párisi községtanács valamit elhatároz, nincs oly kabinet Francziaországban, mely a határozatot ne respektálná.

Nálunk sajnosan konstatálható, hogy a kormányok abszolute nem törődnek se a főváros, se a vidéki városok véleményével. Mi az oka ennek?

Egyszerüen a *szervilizmus*. Körülbelől egynegyed század óta tapasztaljuk, hogy a városok törvényhatósági testületébe oly férfiak iparkodnak bejutni, kik kormánykegyeket, czimeket, kitüntetéseket és nagyuri vállveregetést hajszolnak. Az önérzetes, független polgárelemből csak hirmondó juthat a

közgyülési termekbe. Különösen a fővárosban tobzódik a városatyák stréberkedése. Minden második ember aspirál királyi és udvari tanácsosságra vagy rendjelre. Természetes tehát, hogy nekik minden uj miniszterelnök „felkelő nap“ és versenyt futnak, ki tud jobban hizelegni.

A hizelgést azonban hamar megszokják az államférfiak és betelnek vele. Miután minden elődjüknek kijárt az üdvözlés és tüntető bizalom-nyilvánitás, kevés értéket tulajdonítanak neki. Megköszönik és azzal punktum. Tisza István épp ugy, mint Széll, Bánffy, Wekerle és Szápáry Gyula, jól tudja, hogy nem a parlamentben ülnek az igazi mamelukok, hanem a városházán. Magukban bizonyára lenézik azt a hadat, mely térdetfejet hajt és a miniszterelnöki talpakat keresi.

Ez a rettenetes szervilizmus azonban megboszulja magát a közügyeken. A kormány nyugodt lévén arról, hogy az egyes városatyák száját bármikor betömheti valamely kitüntetéssel, a város jogos érdekeit és kivánságait — ha azok teljesítése nincs ínyére — közömbösen ad acta teszi.

Ennek tulajdoníthatjuk, hogy Budapest évtizedek óta hiába kéri az állami terhek apasztását és az őt megillető jövedelmekben való részesedést. A kormány fütyül a város közönségére, hiszen a törvényhatósági bizottság önérzetes polgárok testületéhez méltóan nem teljesíti kötelességét.

A Bazilika elkészül.

Azt a hihetetlenül hangzó bejelentést olvassuk a Bazilika felügyelő-bizottsága elé terjesztett jelentésben, hogy a Bazilika már 1905 tavaszán átadható lesz rendeltetésének. Annyi halogatás és közbejött „váratlan“ akadály utáu csak akkor fogjuk elhinni, hogy a templom teljesen kész, ha megnyitják a hivők előtt.

Az emlitett jelentés érdekesebb részei a következők:

Az a nagy művészeti feladat — ugymond a jelentés, — amely a Szt. István-Bazilika épitése folytán a művezetőségnek osztályrészül jutott, a befejezéshez közeleg. Ámde ezen örvendetes valóság megállapitásakor még korántsem szabad azt hinnünk, hogy a nagyszabásu műemlékek sorába számitható templom a legrövidebb időn belül a rendeltetésének átadható lesz. Mert ha tudjuk is azt, hogy türelmetlenül várja minden érdeklődő azt a pillanatot, amidőn a Szt. István-templom kapui feltárulnak, mégis minden röstelkedás nélkül kell kérnie időt a művezetőségnek arra, hogy a templomot a legkényesebb esztétikai kivánalmaknak megfelelően épitsék.

Ennek a kérelemnek teljesitéséhez, ugy véli a művezetőség, megvan a joga, legalább ha a rokontermészetü dolgok összehasonlitását tartja szem előtt. Rámutat a parlament-épületre s a millenniumi emlékműre, amelyek mindketteje a rendelkezésre álló jelentékeny pénzkészlet ellenére is csak jóval a kitüzött határidő után készülhetett el De, mint általában minden monumentális épületnél, ennél a templomnál is az *alkotás módja* az, amely a jelleget, az eszmét a legsikerültebben juttatja kifejezésre. Olyan épületnél, ahol a művészeti tartalom feltüntetésére gond és a részletekig menő óvatosság szükséges, természetszerü dolog, hogy az alkotás módja is több időt követel. Különben is a müértékkel biró alkotásoknál nem állapitható meg kétségtelen bizonyossággal az elkészülés határideje; a beállható körülmények előre nem láthatók. A művezetőség azonban mégis különös tekintettel volt arra, hogy a munkák párhuzamos haladása lehető legyen, s kerülte az időpazarlást.

A művezetőség részletes jegyzéket mutat be arról, hogy melyek azok a munkák, amelyek a korábban megállapitott határidőt kitolják s amelyek a kifogástalan befejezéshez feltétlenül hosszabb időt követelnek. Sok olyan műtárgya van a templomnak, amelynek az elkészitésére szolgáló határidőt meg kell hosszabbitani. Különösen a főoltár és a reliefek befejezésére szükséges ez. Mindezeknél fogva *a jövő év január hónapjának a közepe lenne az az idő, amelyre a kiválóan jelentős templom-al' otórészek a teljes pompájukban készen lesznek.*

Ezeknek a fő munkálatoknak a bevégzése után lehet csak ahoz a tisztogatáshoz és végső simitáshoz fogni, amely a felszentelés előkészitésének tekinthető. Maga ez a munkálat is eltarthat 4–5 hétig. Elháritja tehát magáról a művezetőség azt az esetleges vádat, mintha az elhalasztásra vonatkozó kérelemben a templom mielőbbi megnyitásának csak ujabb akadálya volna. Kéri a művezetőséget türelemre, hogy igy a jelentősebb műtárgyak befejezéséhez meglegyen a fizikai lehetőség, hogy igy azok ne csupán a nagyközönséget gyönyörködtessék, hanem az esztetikai finomságok irányában érzékenyebb művészi érzéket is kielégitsék. A Bazilikában elhelyezésre váró szobroknak a templom megnyitása után való időben történő fölállitása, szépészeti szempontból nem esnék sulyosabb kifogás alá, noha mindenkép kivánatos a művészi összhang érdekében, hogy a képfaragó művészek is idejében tegyenek eleget a megbizatásuknak.

Biztositja róla végül a művezetőség az épitésre felügyelő bizottságot, hogy — hacsak elemi csapás

nem jön közbe — *az 1905. év tavaszán a templom átadható lesz a hivatásának.* A kért halasztásra azonban — a fölhozott okoknál fogva — okvetlenül szükség van; mert ez az alkotás nem efemer természetü, hanem sok évszázadra szól, hogy hirdesse a magyar géniusz teremtő erejét.

Mit egyék a fővárosi ember?

Ez a kérdés mindazokat érdekli, kiknek évi jövedelme nem haladja túl a 2000 koronát. Ennyi jövedelem mellett ki van zárva, hogy családos ember asztalára mindennap hus kerülhessen. A mi éghajlatunk alatt azonban a gyomor megköveteli a hustáplálékot; ha megvonják tőle, beáll a testi elsatnyulás, melynek ijesztő példáját szolgáltatják a csak krumplin tengődő felvidéki tótok, a kukoriczaliszttel táplálkozó erdélyi oláhok és a fővárosi szegényebb néposztályok, amelyek isten tudja, hogy micsoda kotyvalékokkal csillapitják éhségüket.

A fővárosi tanács, tehetetlen lévén a marha- és disznóhus folytonos drágulásával szemben, másfajta husokat igyekszik forgalomba hozatni és a publikummal megkedveltetni. Tavaly felállították a huspárolót, mely a közvágóhidról kiselejtezett szarvasmarhák husát sterilizált állapotban árusitja. Az intézmény állitólag bevált. A szegény ember nem finnyás s megeszi az esett marha husát is A sterilizált husnak sokkal több a vásárlója, semhogy a keresletet kielégiteni lehetne. A főváros ennélfogva egy lépéssel tovább ment és meghonositja a lóhus kimérését is.

Egészen nyugodtak lehetünk: a lóhus rövidesen polgárjogot fog nyerni nemcsak a napszámosok konyháiban, hanem a külvárosi kifőzők étlapjain is. Eddig is ettünk lóhust, de incognitóban, bécsi és honi virslik alakjában. On s'y fait, mint a franczia mondja. Majd megszokjuk és épp oly kedvvel fogyasztjuk a horse-steaket, mint a beefsteaket. A baj csak az lesz, hogy kevés ló kerül a vágóhidra, s a fővárosnak ismét törnie kell fejét, hogy micsoda egyéb hust bocsásson közfogyasztásra.

A gazdasági és közélelmezési ügyosztály már most pedzi a *házinyulat*, mint levágásra és megevésre alkalmas állatot. Tény, hogy a házinyul husa jó és izletesen elkészithető. Aki huzamosabb időt töltött Franczia országban, bizonyára evett lapin-ragout. A Duval restaurantok étlapjairól valamelyes formában, soha nem hiányzik a lapin. Mielőtt azonban a házinyulat nálunk is előléptetnék, meg kell gondolni, hogy tenyésztése bizonyos veszedelmekkel jár. Szaporább állat alig van a földön. Ha zárt helyről szabadba kerül, úgy elsokasodik, hogy nehány év mulva az egész környék növényzetét és termését fölfalja.

A vele való kisérletezés helyett praktikusabbnak tartjuk, ha a főváros segédkezet nyujt ahhoz, hogy *Budapest vásárcsarnokai kellő mennyiségü tengeri hallal láttassanak el.*

Az Adria bővelkedik tin-halakban és szardellicában. Minthogy jelenleg Fiume halpiaczát nehány halkufár monopolizálja, az árak ott a tengerparton is tulmagasak. E visszás helyzeten azonban könnyü segiteni. Ha a kereskedelmi miniszterium csak a legcsekélyebb jóakaratot tanusitja és a főváros tanácsa érdeklődést mutat, okvetetlenül akad vállalkozó társaság, mely a Quarneroban nagyobbszabásu halászati üzemet létesit és Budapestet ellátja kitünő és *olcsó* tengeri halakkal. Már történtek számitások, hogy a szardellicza kilóját Budapesten is lehetne árusitani 20—30 fillérért, a tin-halét 50—60 fillérért.

Ha a közélelmezési osztály e kérdést közelebbről óhajtja megismerni, forduljon *Garády* Viktor úrhoz Fiuméba, ki ott már évek óta tanulmányozza a tengeri halászat ügyét.

Hivatalnokok és tisztviselők.

Irta: **Éhen** Gyula orsz. képviselő.

Van a városok társadalmának egy tagozata, melynek sorsa tán mostohább és szánalmasabb, mint a kisiparosé. Társadalmi állása, intellektuális fokozata egyaránt megköveteli, hogy rendezettebb háztartásban éljen, drágább lakásban lakjék, és disztingváltabb öltözékben jelenjék meg mindenütt, mint az iparos. De e mellett szükre szabott javadalmazása silányabb, mint talán a legkisebb iparosnak évi bevétele. Az uri nyomoruságnak e jellegzetes alakja ki lehetne más, mint a magyar köztisztviselő. Valóban elszomoritó, midőn végig tekintünk a közszolgálat munkásainak silány javadalmazásán és ezzel szemben állitjuk azokat a fokozott igényeket, amiket a közalkalmazottaktól az állam, a vármegye, a város, a község és a társadalom egyaránt megkövetelnek. Tudás, kvalifikáczió, szorgalom, finom izlés, jó modor, megközelithetetlen becsületesség: ezek azok az elemi követelmények, melyek a mindennapi létért való küzdés nehéz tusáiban vergődő magyar köztisztviselőnek egyéniségéhez füződnek. És a nyilvános közéletnek e szalonruhás proletárjai békés türelemmel viselik sorsukat; nem szünvén meg remélni, hogy rájuk is virrad még egy szebb jövőnek hajnala, mely boldogabb napoknak hozza meg derüjét, aranyos verőfényét.

A mostoha sors különösen a közigazgatási alkalmazottaknak jutott osztályrészül; s ezek közül kiválóan a városok alkalmazottainak, kik a választási rendszer esélyei közepette se megfelelő lakáspénzben nem részesülnek s kiknek jövendő sorsáról kellőképpen nyugdijtörvény se rendelkezik. Valjon tehát lehet-e boldog és megelégedett a társadalomnak az a jelentős tagozata, melynek kezébe az állami rendnek és a közlekedés biztonságának legfontosabb biztositékai és feltételei vannak letéve? Valjon nem támad fel ezek lelkületében is a lemondásnak az a fájó érzése, mely lényegében nem egyéb, mint fino-

**

mult gyűlölet mindazon tényezők iránt, kiknek tényleg, vagy feltevés szerint nemcsak hatalmukban állana, de egyuttal kötelességük is lenne gondoskodni a közszolgálat munkásainak sorsa javításáról?

A gyengékkel közös eme fájó érzést néma megadással tűri a magános lét. De fokozott mértékben és megsokszorozva él az a családi élet nehéz küzdelmei között; mikor a tisztességes megélés mindennapi gondjai mellett, a társadalom részéről követelt igények legszerényebb feltételeinek sem képes az a rosszul javadalmazott tisztviselő eleget tenni.

Ez tehát az a nagy társadalmi osztály, melynek sorsa kiáltón szól az államhoz és a törvényhozáshoz, mint illetékes tényezőkhöz, hogy jöjjön már segítségül és állítsa helyre az igazságtalan és méltánytalan sulyegyent, mely a silány javadalmazás és a társadalom által követelt igények között oly kirívó módon mutatkozik.

Az a javítás, melyet a közalkalmazottak az erre illetékes tényezőktől nyernek, nagy erkölcsi sikernek is biztositékát képezi; a mennyiben jól javadalmazott tisztviselőkkel és hivatalnokokkal szemben teljes joggal megvalósítható az a követelés, hogy *csökkentett számban tőlük több szorgalom és odaadóbb munkásság* várható el. Ennek folytán anyagi téren is eloszlanak azok a nagy terhek, melyek az állami és községi háztartásokra kezdetben nehezednek.

Evégből mindenekfelett szükséges, hogy az ország összes hivatalainak szervezetét oldozzuk fel a merev bürokratizmus béklyóiból. Kevesbítsük a változandó viszonyokhoz mérten a jelenlegi közalkalmazottak túlságosan nagy számát. De a *meglevőknek adjunk jobb fizetést* és megfelelő lakópénzt; s akkor teljes joggal megkövetelhetjük tőlük, hogy hivatásuk magaslatára emelkedve, legjobb tudásuk és szorgalmuk szerint tegyenek eleget hivatalbeli kötelességüknek.

A közalkalmazottak soraiban megelégedést teremtve, csak a közintézmények nyugodt és zavartalan funkcióját biztositjuk. Tehát ugy anyagi, mint erkölcsi téren hasznára válunk a magyar hazának.

Sztrájk-korszak.

Megtörtént, ami előre látható volt. A kormány a rendelkezésére álló erőeszközökkel megsemmisitette a vasutasoknak közönség és sajtó részéről szimpathiával kisért fizetésjavitási mozgalmát. Nem kutatjuk és nem keressük egyik oldalon sem a hibákat, sem a jogokat, pusztán elmélkedni akarunk azon tanulságokról és eredményekről, melyeket ez a mostani sztrájk-korszak felszinre dobott.

Mert van mit elmélkedni ezeken a közgazdasági helyzetünket veszedelmesen érintő, napirenden levő bérharczok felett. Eltekintve attól, hogy iparunk és kereskedelmünk minden vonalon kemény harczot folytat a megélhetés nehéz kérdésével; ezek a mindenuntalan, különböző szakokban kitörő sztrájkok, maholnap az egész társadalmi rendet fölforgatják és közgazdasági szempontból óriási károkat idéznek elő, anélkül, hogy a bérharczot megindító fél részére végeredményében kielégitő megoldást teremtenének.

Az utóbbi idők ilynemü mozgalmai, a megindító felek részére többnyire vereséggel nyertek befejezést, anyagi kárára első sorban maguknak és jelentékeny, sokszor pótolhatatlan veszteségére a megtámadott félnek.

Már pedig ez a kölcsönös anyagi veszteség alig lehet czélja ezen harczoknak, annál kevésbé, mert az ilynemü hadakozásnak sűrü megismétlése alapjában megtámadja, különben sem erős lábon álló közgazdasági létünket.

Távol áll tőlünk, megtagadni annak a létjogosultságát, hogy mindenki igyekezzék sorsának javitásán munkálkodni, sőt igenis helyeseljük, hogy jogos és méltányos igények kellő kielégitést nyerjenek, de az ilynemű, úgyszólván ököljoggal kierőszakolt kielégitéseket nem tarthatjuk sem megengedhetőknek, sem czélra vezetőknek.

Különben a gyakorlat is beigazolta, hogy sztrájkok alkalmával kényszeritő körülmények folytán létrejött egyezmények alig lettek betartva, úgy hogy számtalanszor nagyon rövid idő alatt megujult a munkabeszüntetés, anélkül, hogy ujabb, kedvezőbb és tartós megegyezés jött volna létre.

Tehát ezek a minduntalan megujuló és napirenden levő sztrájkok bizonyitják legjobban azoknak czélszerütlenségét és az exisztenciális javulásnak eredménytelenségét. Ellenben beigazolást nyert, hogy minden egyes sztrájknak megvoltak a maga egyéni áldozatai; beigazolódott továbbá, hogy minden egyes sztrájk egy-egy rést ütött hazánk közszabadságán anélkül, hogy a társadalom összeségében ezen felháborodott volna. És ez a legmeggyőzőbb bizonyitékát képezi, hogy szocziális szempontból el nem ismerhető a munkabeszüntetésnek jogosultsága.

Ámde amint nem türhető az ilynemü napirenden levő mozgalom, viszont nem mellőzhető a különféle exisztenciák méltányos és jogos kivánalmainak figyelembe vétele, anyagi sorsuknak javitása és megélhetésüknek biztositása.

Erre módot és alkalmat kell nyújtani, anélkül azonban, hogy anarchikus mozgalmak fejlődjenek; anélkül, hogy a társadalmi rend megzavartassék és végre anélkül, hogy az államhatalom kénytelen legyen ilyenkor közszabadságunkat megszoritani. Ámde ezt társadalmi uton elintézni nem lehetséges. Szükséges, hogy ezen kérdést a törvényhozás rendezze és pedig olyképpen, hogy ily esetben mindkét fél kivánalmai tartós és kielégitő megoldást nyerjenek.

E czélból legczélravezetőbbnek vélnők, ha a törvényhozás egy országos ugynevezett munkásügyi-tanács avagy bizottság szervezetét tenné kötelezővé, melynek tagjai között helyet foglalnának — bizonyos arányosan meghatározandó számban — a kormány,

az iparosok, a kereskedők és a munkások megbizottai. Mindennemü, a jelenben munkabeszüntetésre alkalmat nyujtó kérdéseknek elbirálása ezen bizottság hatáskörébe tartoznék, olyformán, hogy döntése mindkét félre nézve kötelező lenne.

Természetes, hogy az ilynemü bizottságnak törvényhozásilag megszavazott megalakulása után, semminemü sztrájk többé engedélyezhető nem lenne.

Az illető szakkörök munkásai azonban a netán őket ért sérelmeket, valamint anyagi helyzetüknek javitását czélzó kivánalmaikat az illető hatóságtól előzetesen kikért és általa mindenkor engedélyezendő gyüléseken megbeszélhetnék és azokat irásba foglalva egy szükebb bizottságuk utján terjesztenék be az emlitett bizottsághoz és ott kölcsönös tárgyalás után történne meg a mindkét félre kötelező döntés.

Azt hisszük, hogy ily uton rendezni lehetne munkásainknak exisztencziális kérdését, anélkül, hogy minden ilynemü mozgalom esetén óriási anyagi veszteségek rázkódtassák meg közgazdaságunkat és ellenszenvet teremtsenek a munkásoknak hovatovább anarchikus irányzatu szocziális mozgalmai iránt.

A Gellérthegyi Pantheon.

Ceterum denique . . . ismét csak előállunk sok esztendők óta hangoztatott inditványunkkal, hogy a Gellért-hegyi czitadella helyén Pantheon emeltessék.

Az egész ország azon töri most a fejét, hogy hová helyezzük el Rákóczi Ferencznek Konstantinápolyból hazahozandó hamvait. A vidéki városok már versengenek egymással, melyik adhasson örök nyugovó helyet a nemzet legdicsőbb fiának, s a multakban gyökeredző argumentumok alapján reklamálják a szent hamvakat. Tisztelet a multnak, azonban a jelen és a jövő megköveteli, hogy Rákóczi, aki nem egy városnak vagy vidéknek, hanem az egész országnak és az egész gens hungarica-nak fénylő csillaga volt, az ország fővárosába térjen vissza számüzetéséből.

Azok a drága hamvak, a magyar szabadságszeretet, hősiesség és önfeláldozás szimbolumai, kell hogy az ország központjából sugározzák szellemi hatóerejüket. Valamint Kossuth sirja nem lehet másutt, csak Budapesten, ugy a kurucz fejedelem számára sem jelölhetünk ki más pihenő helyet.

Mert az a hely, hol Rákóczi nyugodni fog, a nemzet zarándokhelyévé magasztosul. Az lesz nemcsak előttünk, hanem századok multán is. Lehetetlenség tehát, hogy valahol az ország határai felé, Kassán vagy Kolozsvárott helyezzük el az ereklyéket, hová az ország tulsó részének lakói csak nagy költséggel juthatnak el. Budapest a legszerencsésebb fekvésü főváros Európa valamennyi államának metropolisa között, mert épp az ország szivét képezi. Budapestre mindenki eljön életében legalább egyszer, s itt időzvén, el fog zarándokolni Rákóczi sirjához.

Meg vagyunk győződve, hogy a törvényhozás, amelyet megillet a jog, hogy rendelkezzék a fejedelem nyugvóhelyének kijelölése felől, Budapest mellett fog dönteni. Ugy vehetjük ezt, mint bevégzett tényt. Kötelessége tehát a fővárosnak már most határozni, hogy méltó és megfelelő helye legyen Rákóczinak és számkivetésből vele együtt megtérő társainak.

Egy sablonos mauzoleum a temetőkertben nem illik a nagy fejedelem egyéniségéhez. Aki a történelem lapjain ily tündöklő helyet foglal, akihez hasonló hőse és mártirja nem volt a magyar nemzetnek, az haló porában sem kerülhet közönséges sorba. Rákóczi Ferencznek csak egyetlen méltó nyughelye lehet a fővárosban: a Gellért sziklahegyének tetején, a magasban, honnét sirja fensőséggel tekint le az alant nyüzsgő százezrekre, s hová a százezrek áhitattal emelik föl tekintetüket.

Itt kell megépiteni a magyar Pantheont. Méltó nyugvóhelyéül a dicsőnek, diszéül a fővárosnak.

A főváros egy pillanatig sem habozhat, hogy e czélra átengedje a Gellérhegy tetejét, a Pantheont pedig föl kell épittetni a nemzet költségén.

Várjuk a főváros törvényhatósági bizottságának erre vonatkozó határozatát és inditványát.

A főváros közegészségi állapota.

A főváros közegészségi állapota márczius hóban számbavehető változást nem mutatott. A heveny-fertőző kórok, nevezetesen az enyhe lefolyásu kanyaró, valamint a halálozás némileg emelkedett ugyan, azonban ez annak a körülménynek tulajdonitandó, hogy ezen hónapnak 2-vel több napja van, mint az előzőnek.

A légzőszervek hurutos, lobos és gümős bántalmai a következő halálozást tüntetik fel: Meghalt gümőkórban 284, tüdőlobban 181, hörghurutban 50, egyéb légzőszervi bajokban 36, összesen 551, az összes halálozás 42·0 százaléka.

Élve született e hóban 2092; meghalt az utról jött s itt elhalt 133 egyén levonásával 1311; igy a születések 781-el multák felül a halálozásokat.

Márczius hóban a székesfőváros összes köz- és magánkórházaiban, valamint gyógyintézeteiben gyógykezeltetett 9218 fekvő és 13.720 járó beteg, összesen 22.938, vagyis 655-el kevesebb mint az elmult hóban.

A ker. orvosok által gyógykezeltetett 870 fekvő- és 2110 járóbeteg összesen 2980; kórházba küldetett 104 egyén.

A székesfővárosi „Erzsébet“ szegényházban 1038 egyén közül beteg volt 523 (elme- és eskóros 261), a dunajobbparti szegényházban 300 egyén közül beteg volt 26, a székesfővárosi „Josephinum“

fiárvaházban 103 növendék közül nem volt beteg; a „Klotild“ szeretetházban 67 növendék közül nem volt beteg; az „Elisabethinum“ leányárvaházban 110 növendék közül nem volt beteg; a „Mayer“ fiuárvaház 75 növendéke közül 2 volt beteg; a protestáns árvaházban 102 növendék közül nem volt beteg.

Márczius hóban a lipótmezei állami elmegyógyintézetben 1139, az angyalföldi állami elmegyógyintézetben 396, a megfigyelő-osztályon 170, a dr. Schwarczer-féle elme- és ideggyógyintézetben 189 elmebeteg ápoltatott.

A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában márcz. havában szállást kapott: 27.339 férfi, 2475 nő és 205 gyermek, összesen 30.019 személy.

Elmebeteg előfordult 19; ezek közül a megfigyelési osztályra küldetett 12, tébolydai elhelyezést nyert 7.

Elkoboztatott vizsgálatok alkalmával: tej 80 lit., tejfel 10 liter, vaj 24 kg., hús 62 kg., hentesáru 8 kg., szalámi 9 kg., vadhus 5 kg. baromfi 20 drb., gyümölcs 4 kosár, süteményfélék 2 kg., zöldség 2 kosár, tojás 310 darab.

A székesfővárosi vegyészeti és tápszervizsgáló intézet által 832 esetben tétetett vizsgálat, még pedig: a vásárcsarnokokból 46, az elüljáróságoktól 615 és egyéb főv. hivataloktól 171 esetben.

A „Budapesti önkéntes mentő-egyesület“ az elmult hóban 51 elmebeteget szállitott és pedig: a hatóság megkeresésére 19 beteget; a kórházak megkeresésére 13 beteget; a rendőrség megkeresésére 16 beteget; magánfél megkeresésére 3 beteget.

Ezen 51 elmebeteg közül szállittatott: a megfigyelő osztályra 17 beteg; a lipótmezei állami elmegyógyintézetbe 25 beteg; az angyalföldi állami elmegyógyintézetbe 7 beteg; magán gyógyintézetbe, egyéb helyre 1 beteg; a szegényházba 1 beteg.

Hullakiásatás 6 esetben történt.

Hullaszállitásra engedély adatott 4 esetben a kerületekben, 1 esetben a központban.

A kerületi szülésznők e hóban 21 szegény szülőnél segédkeztek: rendellenes szülés volt 6, ezekhez 6 esetben hivatott orvos; halva született 3, kiknél az élesztés 2 esetben kiséreltetett meg, de eredménytelenül.

Egyéni fertőtlenités alatt volt 522 személy. Gőzzel fertőtlenittetett összesen 17,113 drb tárgy. A központi fertőtlenitő intézet e hóban 253 fertőző betegszállitást végzett.

Az állategészségügy nem volt kedvezőtlen, a mennyiben fertőző állati megbetegedések járványosan a székesfőváros területén egy kerületben sem jelentkeztek.

Megsemmisittetett a gyepmesteri telepen ló 86 drb, szarvasmarha 20 drb, kóbor eb 278 drb, sertés 1 drb, szamár 2 drb.

Befogatott továbbá a gyepmester által 300 kóbor eb, ezek közül védjegygyel el volt látva 26, visszaadatott 22 védjegyes eb.

A közvágóhidon levágatott összesen 34,616 drb kérődző állat, ezek között 10,907 darab nagyszarvasmarha, és 8623 darab borju, 15,086 drb birka, bárány és kecske, 16,197 drb sertés, 663 drb süldő.

Kényszervágás 66 esetben történt, 62 darab husa élvezhetőnek találtatott, 4 drb a gyepmesteri telepre szállittatott.

Megsemmisittetett a székesfőváros vásárcsarnokaiban: 849 kg. marhahus, 128 kg. borjuhus, 455 kg. bárány- és birkahus, 296 kg. sertéshus, 54 kg. marha- és borjumáj, 1568 kg. füstölthus, 90 kg. kolbász, 450 drb baromfi, 2·55 libamáj, 0·25 kg. lúdzsir, 125 kg. hal, 5 drb vadszárnyas, 128 kg. vadhus, 69·5 liter tejföl, 12 kg. vaj, 1924 drb tojás, 447·5 kg. zöldség, 9·8 kg. gomba és 3020·3 kg. gyümölcs.

A vizvezetéki szabályrendelet reviziója.

Tudvalevő, hogy az 1902. február 1-én életbelépett vizvezetéki szabályrendelete két évi érvényességgel fogadta el a törvényhatósági bizottság. A próbaidőnek szánt két év már letelt, s ezalatt kiderült, hogy a szabályrendelet módosításokra szorul. Érvényességét azonban mégis meghosszabbitották, mert a revizióra vonatkozó munkálatok nem készültek el.

A vizmüvek igazgatója, aki ez év elején tanácsi utasitást kapott, hogy gyakorlati tapasztalatainak alapján a szabályrendelet és díjszabály reviziójára elégséges támpontot szolgáltató javaslatot terjesszen be, a megbizásnak eleget tett és részletes javaslatát benyujtotta.

Ebből kiemeljük a következőket:

Budapesten nem a vagyoni állapot, nem a hygiéniai és egyéb követelmények irányitják a vizfogyasztást, hanem tisztán a házi felszerelések jó vagy meg nem felelő volta és hogy ez valóban igy van, azt a csoportoknak, a felszerelések vizsgálatára vonatkozó adatai igazolják.

Minden oly helyen ugyanis, hol a vizsgálat a hibák tulnyomó számát konstatálta, több vizet fogyasztanak a megfizetett mennyiségnél, a hol pedig ebben a tekintetben jobb állapotok mutatkoznak, az átalány szerinti fizetés előnytelen volta tünik ki.

Nem áll tehát az, hogy a vizmérő szerinti elszámolás mellett az ingatlan tulajdonosára a vezeték jókarbantartásából méltánytalanul nagy teher és gond háramolnék, de nem áll az sem, hogy a fogyasztás szerinti elszámolás esetén az ingatlan tulajdonosa a lakók vizpazarlásának és az ebből származó károsodásoknak volna kitéve, mert 264 izben tartott vizsgálat alatt csak négy esetben konstatálhattunk a lakók részéről vizpazarlást.

A bemutatott adatok világosan elárulják azt, hogy:

1. a vizmérőszerkezetek, figyelemmel a közönség érdekére, manapság már nem mellőzhetők és

2-szor, hogy átalányozási rendszerrel a vizdíjakat igazságosan és méltányosan megállapitani nem lehet.

Kajlinger igazgató véleménye szerint a módositásnak leghelyesebb alakja az volna, ha a nagy és kis korcsmákra, továbbá a kávémérésekre vonatkozó intézkedés a maga egészében töröltetnék, mert ilyenre szükség nincsen, akár a hatóság, akár a közönség érdekét tekintsük is. A rendszabály ugyanis módot nyujt arra, hogyha valaki a többszörös dijtétel alkalmazásával méltánytalanul terheltetnék, az a mérő szerinti elszámolás módjára térhessen át, s igy valódi szükséglete után szolgáltasson ellenértéket

A közönség érdeke tehát akkor is feltétlenül meg lenne óva, ha a rendszabályból a kis és nagy korcsmák és kávémérésekre vonatkozó kiváltság töröltetnék, azzal a különbséggel azonban, hogy a fővárosnak érdeke ez esetben, ha nem is teljesen, de mégis inkább megóvatnék. Mert hogy a székesfővárosnak érdeke még ez esetben sem lenne teljesen megvédve, az megitélhető abból, hogy a szabadon választott elszámolási mód mellett azok, kik a többszörös dijtétel mellett előnyben részesülnek, emellett fognak megmaradni, mig azok, kikre a többszörös dijtétel méltánytalan terhet ró, a fogyasztás után számitott elszámolásra fognak áttérni és igy a főváros érdekeit még ez esetben sem védhetjük meg teljesen: de ha az emlitett határozmány a maga egészében töröltetnék, méltányosabb helyzetbe jutna mégis a hatóság, mert az a számos, kis korcsmának és kávémérésnek minősitett üzlet mindenesetre többet fogyaszt a közönséges háztartásoknál, a melyekkel ez idő szerint azonos vizdijat fizet és igy a veszteségeknek egy része megtérülne.

Ezzel a javaslatommal — ugymond a vizmüvek igazgatója — azonban nem szándékozom a jelenlegi rendszabály szellemét abban az irányban figyelmen kivül hagyni, hogy az oly természetü üzletek, melyek a legszegényebb néposztály valódi szükségletét szolgáltatják ki s ugyancsak ennek keresetét képezik, különös méltánylásban ne részesüljenek és ezért, a mellett, hogy rendszabályunk jelenleg tárgyalt határozmányának teljes törlését ajánlom, egyuttal azt is javaslatba hozom, hogy oly kávémérések, a melyek ülövendéget nem szolgálnak ki és csakis elvitel czéljából adnak el kávét s a mily üzletekben fővárosunk igen gazdag, az átalány szerinti díjtétel egyszeresét fizessék.

A jelentés igy végződik:

Feltünhet, hogy szabályzatunk reviziója alkalmával nem elvi jelentőségü s igy nem mélyebbrehatható változásokat, hanem inkább csak módositásokat láttam szükségeseknek, a miből a szabályzat életrevalóságára vonható következtetés. És valóban, ha az átalányozási rendszernek fentartására irányuló óhajt figyelembe vesszük és szabályzatunkat ez álláspontból vizsgáljuk, általánosságban erre az eredményre kell jutnunk; habár ez talán ellentétben is áll szabályzatunk 2 éves fennállása alatt felmerült egyéb véleményekkel.

Minden ily átmenet rázkódásokat okoz, mert egyazon időben egyest érint. A sajátos viszonyok ilyenkor nagyobb számban kerülnek felszinre és alkalmasaknak mutatkoznak általános érvényü következtetésekre. Azt a két szempontot azonban, melyet kielégiteni tartozunk, t. i. a termelő és a fogyasztó érdekeit, csak úgy szolgálhatjuk helyesen, ha a megfigyelések összeségét mérlegeljük és ez alapon itélkezünk.

Következtetéseimet ennek a módszernek segélyével nyertem s ezért figyelembe vételüket kérem; további kérelmem pedig oda irányul, hogy a rendszahálynak 1897. és 1898. években történt tárgyalása révén keletkezett ama határozat, vagy vizmüveink nyilvántartása a kettős könyvviteli rendszerre alapittassék, s mely határozatnak értelmében előtanulmányok — mint arról zárszámadásaink rendszeresen beszámolnak — végeztettek is, már meg is valósuljon.

A tőzsdebiróság heti krónikája.

A papiros buza.

Krausz Samu zólyomi kereskedő összeköttetésbe lépett Mendelsohn György budapesti gabonabizományossal, ennek egy ottani ügynöke révén, akit megbizott, hogy számára tőzsdén buzaügyleteket bonyolitson le. Papiroson vásároltatott októberi buzát és erre fedezetül egy bizonyos összeget adott át Mendelsohn czégnek. A buza ára időközben hanyatlott és 2646 korona különbözet mutatkozott Krausz Samu kárára. Mendelsohn György kérte ezen összeg megfizetését, de Krausz erre nem volt hajlandó és igy per keletkezett belőle. Ma tárgyalta ezt az ügyet a tőzsdebiróság Lukács tőzsdetanácsos elnöklete alatt. Alperes Krausz Samu jogi képviselője dr Báttaszéky Lajos, mindenekelőtt hatásköri kifogást emelt a tőzsdebiróság ellen, azért, mert a budapesti kereskedelmi törvényszék előtt egy érvénytelenitési eljárás folyik kötlevél iránt. Tagadta továbbá felperes azon állitását, hogy a peres októberi buza effektiv lett volna átadandó, mert a dolog természetéből látszik, hogy itt közönséges különbözeti üzletről van szó. A biróság a hatásköri kifogást elutasitotta és kötelezte alperest 2646 kor. kereseti összegnek 8 nap alatti megfizetésére.

A sovén tőzsdetanács.

Egy Martin Vilmos nevü bécsi kereskedő perbe keveredett, Schulhóf Samu budapesti kereskedővel egy szállitási ügyből kifolyólag. A büszke osztrák a mai tárgyaláson nem akarta magát magyar ügyvéddel képviseltetni, sőt arra kérte a biróságot, hogy maga adhassa elő a védelmét német nyelven.

A tőzsdebiróság, Neumann Miksa, a budapesti tőzsde alelnöke elnöklete alatt, rövid tanácskozás után kimondotta, hogy Martin Vilmost evvel a kérésével elutasitja, mert a birói gyakorlat szerint a tárgyalási nyelv csakis magyar lehet. Nem tárgyal a tőzsdebiróság németül már azért sem, mivel a bécsi törzsdebiróság se volna hajlandó egy magyar ember miatt a tárgyalásait magyar nyelven megtartani. Egyben utasitotta a tőzsdebiróság Martint, hogy képviseletével bizzon meg egy magyar ügyvédet, ellenesetben megjelenését nem veszi tudomásul és makacsságot lát fenforogni. Martin ezek után kénytelen volt a folyosón egy ügyvédet fogni, aki meg is nyerte az osztrák hazafi perét. A tanácsot az ott levő hallgatóság hazafias határozatáért zajosan megéljenezte.

Uj tőzsdetanácsosok.

Május 9-én.

A kereskedelmi miniszter ma küldte le a budapestiárú- és értéktőzsde tanácsához az utóbbi tőzsde tanácsosi választásokra vonatkozó jóváhagyási okmányát. Ebben az okmányban igazolja, Beer I. Izsó, Hanke Jenő és Herzman Bertalan megválasztott tőzsdetanácsosok választását, egyben s helybenhagyja a választás ellen beadott peticiónak, az igazgatóválasztmány által keresztülvitt fegyelmi vizsgálatból kifolyó határozatát.

Hirek a városházáról.

A Gellérthegyi munkálatok átvétele. A Gellérthegy keleti oldalán s a Gellértrakpart felső sikján teljesitett munkálatokat a közmunkák tanácsa ma délelőtt adta át a főváros gondozásába. Az átvételnél a fővárost Vosits tanácsnok, Heuffel középitési igazgató, Fülepp tiszti főügyész, Lampl főszámvevő továbbá Heltai és Mihálovics bizottsági tagok képviselték. A közmunkatanács részéről Garancsi Mihály osztálytanácsos, Hauszmann és Quittner közmunka tanácsi tagok, Bakos miniszteri osztálytanácsos és Liptay műszaki tanácsos volt jelen. A kiküldöttek megtartván a szokásos szemlét, a munkálatokat teljesen rendben találták, amikor is azokat a főváros képviselői hivatalosan átvették.

Uj iskola Ó-budán. A tanács bérbe vette a Korona-tér 1. szám alatt lévő házat, amelyet leányiskola czéljaira fog átalakittatni. A mérnöki hivatal beterjesztette az átalakitásra vonatkozó terveket, amelyeket a tanács elfogadott. A munkálatoknak a szünidő alatt be kell fejeztetniök, hogy szeptemberben az iskola már használatba vehető legyen.

Komárom város csatornázása. Komárom városa modern csatornahálózatot akar épiteni. A tanács fölkérte Budapest fővárost, hogy a fővárosi csatornázás terveit küldje meg s a csatornázási szabályrendelet egy példányát bocsássa rendelkezésére. A tanács utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy e kérelemnek mihamarább tegyen eleget.

Uj iskola a VI. kerületben. Az angyalföldi és erdőtelki elemi iskolák túltömöttsége folytán elhatározta a tanács, hogy ezen a vidéken uj iskolát épittet. Addig is azonban mig az uj iskolaépület elkészül, házbérlet útján fogja kibővíteni a Váczi-út 51. számú házban elhelyezett iskolát. Augusztus 1-től kezdve 3 esztendőre bérbe veszi a tanács az iskolaépület mellett fekvő házat, 14,000 kor. évi bérért. A mérnöki hivatal most utasitást kapott, hogy e házat iskolai czélokra való átalakitása tárgyában sürgősen készitse el a terveket s a költségvetést.

Katonai iparvasut. A kereskedelmi miniszter értesitette a fővárost, hogy az államvasutak czeglédi vonaláról a Ferencz József lovassági laktanyához vezető iparvágány használatára adott engedélyt meg akarja hosszabbitani. Fölhivta ez okból a fővárost, nyilatkozzék arra nézve, nincs-e ez ellen valami kifogása.

Az ötéves burkolási programm. A középitési igazgató beterjesztette a főváros ötéves burkolási programmját. Belevette a programmba nemcsak a főbb útvonalakat, hanem ama mellék utczákat is, melyek a főutvonalakból kiágaznak. Hangsúlyozza, hogy a kövezet oly rossz, hogy a programmba felvett munkálatok okvetetlenül végrehajtandók. Ez útvonalakon kivül még számos más utcza is rossz állapotban van, de azokon egyelőre mellőzhető az ujra burkolás, mert a tatarozással is lehet a bajokon segiteni.

Trachoma a katonák közt. A Nádasdy kaszárnyában tavaly nagy mértékben dühöngött a trachoma. A baj terjedelmének megakadályozása czéljából akkor megengedte a tanács a hadtestparancsnokságnak, hogy a kaszárnya udvarán tűzcsapokat locsolásra használhassa. Tekintettel arra, hogy a kaszárnya legénysége körében szórványosan még mindig akadt trachoma eset, a hadtestparancsnok most ujból azzal a kérelemmel fordul a tanácshoz, hogy a kaszárnya udvarán levő tűzcsapokat az idei nyárra is bocsássa a rendelkezésére.

Üdülőhely a munkások részére. A külső soroksári-úti élelmi piacz az államvasutak által támasztott nehézségek miatt úgyszólván egészen parlagon áll. A IX. kerületi elüljáróság most azt javasolja a tanácsnak, hogy a piacz területét rendezze be üdülő helynek a környékbeli munkások számára. Az egész csekély költséggel jár, csupán a padokat kell a téren felállitani s ősszel nehány akáczfát ültetni.

Katonai alapitványi helyek magyar fiuknak. A hadsereg katonai akadémiáiban s reáliskoláiban a jövő iskolai tanévre 181 olyan alapitványi hely üresedik meg, amelyekre csakis magyar honosságu ifjak pályázhatnak. A magyar elemnek a hadsereg tiszti létszámában való sikeres szaporitása határozottan azt kivánja, hogy a magyar ifjak igénybe is vegyék ez alapitványi helyeket. A főpolgármester figyelmezteti ama fővárosi szülőket, akik gyermekeiket a katonai pályára szánták, hogy összes alapitványi és kedvezményes helyek dolgában a főpolgármesteri hivatal készséggel ad meg mindennemü felvilágositást.

Aszfaltburkolat a Kecskeméti-utczában. A városi villamos vasut ajánlatot tett a fővárosnak, hogy a Kecskeméti-utczai II. sínpár lerakásával egyidejüleg aszfalttal burkolja be az egész Kecskeméti-utczát. Az előállítás fele költségét magára vállalja s igy csak a másik felét, 13,236 koronát kell a fővárosnak viselni. A IV. kerületi elüljáróság ez ajánlat dolgában most pártoló előterjesztést tett a tanácsnak. Szerinte ez ajánlat nagyon előnyös, a burkolatfentartás sokkal kevesebbe fog kerülni a keramiténál. A mostani keramitburkolattal oly sok baj van, hogy azt ugy is ki kell majd cserélni, amire nézve a városi vasut ajánlata éppen kedvező alkalmat nyujt. Megjegyzi az elüljáróság, hogy a Kecskeméti-utcza burkolata oly rossz karban van, hogy annak javítására ez évben legalább is 2000 kor. kell fordítani.

Uj csatorna Kelenföldön. Az I. kerületi elüljáróság előterjesztése folytán a tanács elhatározta, hogy a kelenföldi átlós-úton csatornát épittet. A mérnöki hivatal tervei szerint a csatorna a Lenke-úti kanálisba fog betorkolni, s onnét 1250 méternyi hosszuságban a közuti vaspálya társaság telepéig terjed. A költségvetés szerint a csatornázási munkálatok összes költségei 31,000 koronára rúgnak.

A Rákospatak rendezése. A Rákospatak végleges rendezése tárgyában a mérnöki hivatal most bemutatta az érdekeltségi kimutatást. A rendezés költségeihez mindama telektulajdonosoknak hozzá kell járulniok, kiknek telkei az ártéren fekszenek. A mérnöki hivatal javasolja, hogy bár a rendezés egyelőre csak a Telep-utczáig terjed, a hozzájárulás kötelezettségei mindamellett vettessenek ki az összes rákosmenti telektulajdonosokra. Később, amikor a patak másik szakasza is rendeztetik, hasonló eljárás lesz követendő a hozzájárulási költségek kivetése körül. Tekintettel arra, hogy az aránylag kicsiny árterület mellett a tetemes rendezési költségek nagy terheket rónának az érdeltekre, a mérnöki hivatal azt ajánlja, hogy a főváros csak a földmunka költségeihez való hozzájárulást követeljen a telektulajdonosoktól. A tisztiügyészség ama álláspontját, hogy a költségek a vizjogi törvény 40. §-a szerint hajtassanak be, a mérnöki hivatal helytelennek tartja, mert ez a paragrafus csak olyan kisebb munkálatokra szól, melyek a folyómederben elvégezhetők. Ilyen a Rákos tisztitása a megyeri határon. Helyesebb lesz tehát, hogy az érdekeltekre olyan arányban vettesék ki a hozzájárulási költség, amilyenben telkeik az ármentesités folytán emelkednek.

Uj védőtöltés a Dunaparton. Az árvizvédelemre való tekintettel a földmivelési miniszter azt kivánja a fővárostól, hogy az épitendő téli kikötő rakodójának folytatásaképpen a Duna szempontja 8 méter magas védőtöltést épitettessen követlenül a Dunaparton. A mérnöki hivatal azt javasolja ezzel szemben, hogy a töltés ne közvetlenül a viz szélén, hanem beljebb magánterületen épüljön. A kisajátitási költség nagyon csekélyre rúg, mert a töltés mellett levő területek idővel ugy is feltöltetnek s igy a tulajdonosok által korlátlanul használhatók lesznek. A mérnöki hivatal terveinek megvalósitása esetén a Promontori-ut feltöltése, amit a miniszter szintén kiván, teljesen feleslegessé válik, mert a dunaparti töltés a Lágymányos megvédi minden árvizveszedelemtől. Megjegyzendő, hogy magának a promontori-utnak a feltöltése többe kerülne, mint az egész dunaparti védgát.

A Levente-utcza kiépitése. A tanács elrendelte a Levente-utcza ama szakaszának rendezését, mely a Hungária-körut és a Gömb-utcza között fekszik. A rendezés kiterjed a kövezésre, világitásra, vizvezetéki és csatornázási munkálatokra. A költségvetés szerint munkabérre 4763 korona, anyagra 15000 korona kell.

A rókusi plébánia betöltése. A herczegprimás leiratban értesitette a fővárost, hogy a megüresedett rókusi plébánosi állásra csak egy pályázat érkezett, *Tihanyi* Károly rókusi káplán részéről. A herczegprimás kijelenti, hogy Tihany ellen semmiféle kánonjogi kifogás nincs s igy esetleges megválasztásához ő is hozzájárul.

Iskolaszéki tagok deputációja. A Lipót-városi iskolaszék maróthi Fürst László vezetése mellett deputációt küldött a polgármesterhez. A Lipót-téri elemi iskola oly kényelmetlen, és a közegészségügyi követelményeknek meg nem felelő épületben van elhelyezve, hogy az iskolaszék indittatva érezte magát a türelmetlen állapotokon segiteni. A deputáczió arra kérte a polgármestert, hogy addig is amig az iskola modern uj épületben lesz elhelyezhető, a jelenlegi iskolaépületet alaposan alakittassa át a főváros. A polgármester megigérte, hogy az iskolaszék méltányos kérelmét tőle telhetőleg támogatni fogja.

Rózsaünnep a Városligetben. A fővárosi szegény gyermekkert junius 5—6-án rózsaünnepélyt óhajt rendezni a Városligetben. Ez okból arra kérte a tanácsot, hogy az iparcsarnok előtti területet az ünnepély czéljaira engedje át s adjon engedelmet arra, hogy az ünnep két napján e területet elzárhassa. A tanács az engedélyt megadta, kikötötte azonban, hogy a keritést az egyesület a maga költségén tartozik megcsináltatni s eltávolittatni. Továbbá, hogy szavatosságot kell vállalnia az ültetvényekben netalán történő károkért.

Muszka kérelem a fővároshoz. Libau oroszországi város tanácsa átiratban arra kérte a főváros tanácsát, adjon fölvilágositást arra nézve, hogy Budapesten mily uton módon történik a pöczegödrök tartalmának eltávolitása, ha van erre vonatkozólag szabályrendelet, ugy annak egy példányát bocsássa rendelkezésére. Libau város budapesti mintára óhajtja ugyanis ezt a köztisztasági müveletet végrehajtani, mert hivatalos értesülései vannak arról, hogy a magyar fővárosban a szennyvizek eltávolitása mintaszerű módon történik.

KÖZGAZDASÁG.

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. Gyermek- és életbiztositó-intézet Budapest, VI. Teréz-körut 40–42. sz. (Alapittatott 1863 ban). Folyó év április havában 1,615 200 K értékü biztositási ajánlatot nyujtatott be és 1,284.600 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositott összegek fejében 55.123 K 49 f fizettetett ki. 1904 január 1-től 1904 április 30-áig 6,987.400 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 6,009.600 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki; biztositott összegek fejében 264.383 K 60 f fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa ezennel pályázatot hirdet a székesfőváros községi iskoláinál és kisdedóvóinál betöltés alá kerülő s alább részletesen felsorolt állásokra. — Az állások a következők:

I. a főreáliskoláknál: 1. egy magyar- és német, nyelvi tanszék; 2. két torna-tanszék;

II. a felső kereskedelmi iskoláknál: 1. egy magyar- és német nyelvi tanszék; 2. egy franczia- és magyar nyelvi tanszék; 3. egy mennyiségtan-természettani tanszék; 4. egy kereskedelmi, számtani- és természettani tanszék; 5. egy kereskedelmi ismeretek-könyvvitel-levelezési tanszék;

III. a polgári iskoláknál: 1. két igazgatói állás; 2 két magyar- és német nyelvi tanszék; 3. két német nyelvi tanszék, összekötve a magyar nyelv tanitásának kötelezettségével; 4. két magyar nyelvi- és történelmi tanszék; 5. egy magyar nyelvi-, történelmi és földrajzi tanszék; 6. egy magyar nyelvi tanszék, összekötve a történelem- esetleg a franczia nyelv tanitásának kötelezettségével; 7. egy német nyelvi tanszék, összekötve a magyar nyelv-, esetleg a földrajz tanitásának kötelezettségével; 8. egy történelmi tanszék, összekötve a magyar nyelv tanitásának kötelezettségével; 9. két történelem-földrajzi tanszék; 10. egy magyar nyelvi- és torna tanszék; 11. egy magyar nyelvi-, történelmi- és torna-tanszék; 12. két mennyiségtan-természettani tanszék; 13. egy természetrajzi tanszék; 14. egy természetrajz vegytani tanszék; 15. egy mértani- és mértani rajz tanszék; 16. egy mennyiségtani- és mértani rajz tanszék; 17. egy számtan-mértan-kézimunka tanszék; 18. egy rajz tanszék; 19. egy rajz-szépirási tanszék; 20. egy rajz-tanszék, összekötve a női ipariskolában teljesitendő kézügyességi oktatással; 21. egy ének-tanszék; 22. egy ének- és német nyelvi tanszék; 23. egy kézimunka-tanszék, összekötve a torna-, esetleg a gazdaságtan tanitásának kötelezettségével; 24. két kézimunka-torna-tanszék; 25. egy torna tanszék;

IV. az elemi iskoláknál: négy igazgató-tanitói állás; több, részint ujonnan szervezett, részint megüresedett, vagy a kijelölésig esetleg még megüresedő osztálytanitói és osztálytanitónői állás;

V. a kisdedóvóknál: több ujonnan szervezett óvónői állás.

Határozottan kiköti a tanács, hogy a kiket a jelen pályázat alkalmával valamelyik főreáliskolai, felsőkereskedelmi iskolai vagy polgári iskolai tanszékre megválaszt, azok a szükséghez képest mindazokat a tárgyakat is kötelesek tanitani, a melyekre képesitéssel birnak.

A főreáliskolai és felsőkereskedelmi iskolai tanárok a szabályszerü három évi próbaidő tartamára évi 2400 K fizetést és 720 K lakáspénzt, a próbaidő sikeres betöltése után a hetedik szolgálati év befejezéséig évi 2800 K fizetést és 840 K lakáspénzt, azontul pedig évi 3400 K fizetést, 1020 K lakáspénzt és 340 K ötödéves korpótlékot kapnak, kivéve a reáliskolai tornatanárokat, a kiknek illetményei, ugyszintén általában jogai és kötelességei azonosak a polgári iskolai tanitókéival.

A polgári iskolai igazgató évi illetménye 3400 K fizetés 1020 lakáspénz, vagy természetben való lakás, 400 K igazgatói átalány és 340 K ötödéves korpótlék.

A polgári iskolai tanitók és tanitónők, valamint a reáliskolai tornatanárok évi járandósága: a szabályszerü három évi próbaidő tartamára 2000 K fizetés és 600 lakáspénz. — A próbaidő sikeres betöltése után a hetedik szolgálati év befejezéséig 2400 K fizetés és 720 K lakáspénz, azontul pedig 3000 K fizetés és 900 K lakáspénz és 300 K ötödéves korpótlék.

Az elemi iskolai igazgató-tanitók évi 2800 K fizetést, 840 K lakáspénzt vagy természetben való lakást, 200 igazgatói átalányt és 280 K ötödéves korpótlékot kapnak.

Az elemi iskolai tanitók és tanitónők évi illetménye a szabályszerü három évi próbaidő tartamára 1200 K fizetés és 400 K lakáspénz, a próbaidő sikeres betöltése után, a hetedik szolgálati év végéig 1600 K fizetés és 480 K lakáspénz, azonfelül pedig 2200 K fizetés, 600 K lakáspénz és 220 K ötödéves korpótlék.

Az óvónők évi járandósága: 1000 K fizetés, 400 K lakáspénz vagy természetben való lakás és 50 K ötödéves korpótlék.

Azonkivül az összes állásokkal a törzsfizetés és a korpótlékok alapján megszabandó szabályszerü nyugdijigény van egybekötve.

Egyebekben az 1894. évi 720. és 1.105. sz., valamint az 1895. évi 155. sz. közgyülési határozatokkal megállapitott és az 1898. évi 306. sz. közgyülési határozattal módositott fizetési szabályzat irányadó.

Minthogy a fizetési szabályzat 5. §-a szerint, ha valaki székesfővárosi községi iskolához történt megválasztását közvetlenül megelőzőleg más nyilvános vagy nyilvánossági joggal fölruházott iskolánál rendes tanári, tanitói vagy tanitónői állásban, mint erre megválasztott vagy kinevezett legalább három éven át megszakitás nélkül működött, ez esetben az illető a főváros iskoláihoz történt megválasztásakor, amennyiben az emlitett idegen iskolánál, illetőleg fővárosi községi árvaházaknál vagy főváros községi szeretetháznál rendszeresitett állásban megszakitás nélkül eltöltött szolgálati ideje hét évnél kevesebb, azonnal a II. fizetési fokozatba, ha pedig hét teljes évre, vagy ezen tul terjed, azonnal az első fizetési fokozatba sorozandó; azok a pályázók, kiknek ily beszámitásra alkalmas szolgálati idejük van, kötelesek pályázati kérvényükhöz ennek igazolására hiteles szolgálati bizonyitványokat mellékelni, mert a tanács már a választás alkalmával fogja ezen szolgálati idők beszámithatóságát elbirálni s a beszámitható szolgálati idő alapján az illetőket mindjárt a II., illetve I. fizetési fokozatú állásokra megválasztani.

A főreáliskolai és felső kereskedelmi iskolai tanszékekre középiskolai, s illetőleg felső kereskedelmi iskolai okleveles tanárok (tornatanárok), a polgári iskolai állásokra okleveles polgári iskolai tanitók (tanitónők) vagy középiskolai tanárok, az

elemi iskolai állásokra okleveles elemi iskolai tanitók (tanitónők), végül az óvónői állásokra okleveles kisdedóvónők pályázhatnak.

A polgári iskolai tanszékek közül a 17., 20., 23. és 24 alatt felsoroltakra csakis nők, a többi polgári iskolai tanszékekre férfiak és nők pályázhatnak.

Az összes állásokra csak kifogástalan előéletü olyan magyar állampolgárok tarthatnak igényt, kik 18. életévüket betöltötték, a magyar nyelvet szóban és irásban tökéletesen birják és a mennyiben a székesfővárosnál rendszeres állásra még nincsenek megválasztva, 40. életévüket még be nem töltötték.

A pályázati kérvényhez csatolni kell a pályázó születési bizonyitványát, okleveleit és egyéb, végzett tanulmányaira, valamint eddigi alkalmaztatására vonatkozó okmányait, és pedig az összes okmányokat vagy eredeti példányban, vagy pedig közjegyzőileg hitelesitett másolatban.

A pályázati kérvényben világosan meg kell jelölni azokat az állásokat, a melyek elnyeréséért az illető folyamodik.

Mindazok tehát, a kik a pályázatra bocsátott állások valamelyikét elnyerni óhajtják, — magyar nyelven szerkesztett, az előadottak értelmében pontosan fölszerelt pályázati kérvényeiket, ivenkint egy koronás bélyeggel (a bélyegtelen mellékleteket ivenkint 30 filléres bélyeggel) ellátva és Budapest székesfőváros tanácsához czimezve legkésőbb f. évi *május hó 24.* napjának déli 12 órájáig a tanács segédhivatalába (IV. ker. Városház-utcza, központi városháza, I. em. 107.) okvetlenül nyujtsák be; mert később érkező, vagy hiányosan fölszerelt kérvények figyelembe nem jönnek.

A székesfőváros tanácsa

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt $\frac{1}{2}$9—$\frac{1}{2}$1-ig, délután 3—$\frac{1}{2}$5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tökebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenczíákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. **VI., Teréz-körut 1 a.**
V., Gizella-tér 1. **X., Jászberényi-ut.**
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. május 21 17. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Kis exisztenciák és a czopf.

Ha azt kérdezné valaki, miért ténfereg Budapesten annyi ember minden foglalkozás nélkül, válaszom az volna: a hatóságok szűkkeblü, maradias és anti-szocziális gondolkodása miatt.

A hivatalos czopf teszi, hogy nálunk a kis exisztenczia, ha munkát nem kap, kénytelen vagy koldulni vagy lopni. Mert a hatóság csaknem legyőzhetetlen akadályokat gördit azok elé, akik tőke nélkül, de becsületes munkával akarják mindennapi kenyerüket megkeresni.

Hogy ez nem csupán a levegőbe dobott állitás, bizonyitja a tanács imént hozott határozata, amely szerint az utczai czipőtisztitás iparigazolvány nélkül nem folytatható. Amilyen kicsinyesnek látszik ez a dolog, épp olyan nagy a háttere. Benne föltárul közigazgatásunk és szocziál-politikánk egész szelleme, a szabad érvényesülést megbénitani törekvő rendszerével.

Mily más képet nyujt Amerika! Az Egyesült-Államok területén a dolgozni akaró ember előtt nincs semmi hatósági akadály. Ha a gyárból, bányából vagy irodából, hol eddig dolgoztam, munkaszünet vagy egyéb ok miatt elbocsátanak, rögtön nézhetek más foglalkozás után. Ha csak annyi pénzem van, hogy vásárolhatok egy czipőkefét és fénymázt, kiállhatok az utczára és megkereshetem kenyeremet czipőtisztitással. Se rendőr, se előljáróság nem avatkozik dolgomba. Engedélyt senkitől nem kell kérnem és ott ütöm fel tanyámat, ahol nekem tetszik. De abban se gátol meg a hatóság, hogy utolsó dollároмon fésüt, gyufát, zsebkendőt vagy más portékát vásárolván, azokkal az utczákon kereskedjem. Mert ott az az elv, hogy mindenki a maga módja szerint keresheti a boldogulást és a hatóságoknak nincs joga valakit föltartóztatni becsületes munkájában.

Az olyan rendelet, aminőt a főváros tanácsa hozott, a legridegebb ellentétben áll a polgári szabadság eszméjével, egyben pedig előmozditója a kis exisztenczák teljes elzüllésének. Még ha egy fillérbe sem kerülne a hatósági engedély vagy iparigazolvány megszerzése, akkor is nyügöt képez, mert lótás-futást és időveszteséget igényel. De tudjuk, hogy egy ilyen engedély vagy igazolvány kiadását mennyi formalitáshoz kötik nálunk, s mennyi pénzbe kerül azok megszerzése. Az a szegény ember, aki nehezebb munkára képtelen, vagy aki hirtelen kicsöppent eddigi foglalkozásából, nem tudja előteremteni a bélyegekre és illetékekre szükséges összeget. Ideje sincs, hogy megvárja kérelme elintézését, mert addig is ennie kell, mig a nagyságos hivatalnok urak a czipőtisztitási engedélyt neki kiadni méltóztatnak. Mihez fogjon, ha pár koronáját kiadta? Kénytelen koldulni, esetleg lopni.

Ki a felelős ezért? Jómódu és rendes keresetü polgár könnyen moralizálhat, hogy a koldulás szégyen, a lopás pedig bűn, de próbálja meg a moralizálást akkor, ha se pénze, se keresete nincs! A kis exisztenczák elzülléséért a felelőség a mostani állami és társadalmi rendszert terheli, amely béklyókat rak a megélhetési módokra.

*

A főváros törvényhatósági bizottságában képviselve vannak a demokraták. Nekik volna kötelességük lelkes mozgalmat inditani, hogy ez a rendszer megváltozzék és a becsületes munka utjából minden akadály elhárittassék.

Szápáry Pál gróf.

A fiatal főurat, kinek nevét e czikk élére irtuk, Budapesten mindenki ismeri. Vagy látásból vagy hallomásból, mert a gróf látható mindenütt, ahol a közönség ünnepélyes alkalmakkor összegyülni szokott s azonkivül neve gyakran szerepel az ujságokban. Van-e része szimpáthikus külsejének és kedves modorának abban, hogy a főváros lakossága szinte beczézve szól felőle, nem tudom, de annyi tény, hogy a magyar arisztokráczia fiatalabb tagjai közül senki nem népszerübb nála.

Pedig a mi közvéleményünk furcsán és igazságtalanul szokott itélkezni a mágnások felől. Ha egy nagyvagyonu és fényes nevü főur elzárkózik a nyilvánosság elől, mindjárt kész a szentenczia, hogy gőgös és fösvény. Ha ellenben részt vesz a társadalmi életben és nem sajnálja pénzét, ráteritik a vizes lepedőt, hogy népszerüséget hajhász és könynyelmü tékozló.

Szápáry Pálnak különös szerencséje, hogy nem sorozták az utóbbi kategoriába, noha mindenütt jelen van és a reprezentálásra rengeteg összegeket költ. A közönség néha helyesen is tud disztingválni, s a külső jelenségek mellett észreveszi és értékeli a komoly belső tartalmat. Szápáry Pál szereplésénél rájött arra, hogy a fiatal mágnás agilitása és bőkezüsége rendkivüli hasznára van a fővárosnak. Azok az ünnepségek, mulatságok, estélyek, dejeunerk és dinerk, amelyeket majd a Dunán, majd a parkklubban, majd pesti palotájában rendez, mind hozzájárulnak ahoz, hogy Budapest élete pezsgőbbé, világvárosiasabbá váljék, hogy egy csomó pénz forgalomba jöjjön s hogy — last not least — a nemzetközi érintkezés szálait szorosabbra füzhessük. Nem kis dolog az, ha évenként 40—50 külföldi főur ellátogat hozzánk és kellemes emlékekkel távozik Magyarországból. Több morális hasznát látjuk ennek, mint a külföldi lapokba drága pénzen elhelyezett ismertető czikkeknek, s aki ily módon népszerüsiti a magyar székesfővárost meg a magyar nemzetet, ezerszer értékesebb szolgálatot tesz az országnak, mint a képviselőházban szónokoló öblös hangu hazafiak. Persze a szónoklás nem kiván oly anyagi áldozatokat, mint a társadalmi tevékenység.

Hogy Szápáry Pál gróf öntudatosan cselekszik és határozott czélok lebegnek szemei előtt, annak ránk nézve igen örvendetes tanusága most került köztudomásra. A nemes gróf ugyanis fölhasználva összeköttetéseit és befolyását, közremüködött abban, hogy egy nagy részvénytársaság létesüljön, amely a kontinens fővárosaiban — *első sorban Budapesten* — a modern igényeknek mindenben megfelelő szállodákat fog berendezni és fentartani. Május elején megalakult Londonban a *Bristol Palace Hotels Comp. Limited* tizenkét millió korona tőkével s az igazgatóság tagjai közt helyet foglal Szápáry Pál gróf is.

Ha e hirhez hozzátesszük, hogy nemcsak a budapesti szállodát, hanem az egyidejüleg felállitandó szentpétervári hotelt is *magyar épitészek fogják épiteni és magyar iparosok berendezni:* azt hiszem mindenki őszinte elismerést és nagyrabecsülést fog érezni Szápáry Pál iránt. Amikor a magyar kormány egy oly nemzeti mü létesitésével, amilyen a Kolozsvári Szinház, külföldi épitészeket biz meg, kétszeres elismerés illeti Szápáry grófot, a *magán embert*, hogy egy tisztán *privát jellegü* vállalkozásnál tért biztositott a magyar épitőmüvészet és ipar számára.

Ez már olyan érdem, amely hálára kötelez. S akik eddig nem láttak egyebet Szápáry Pál grófban, mint egy életvidám, szeretetreméltó nagyuri viveurt, most tisztelettel kell hogy megemeljék kalapjukat előtte, a nemzeti munka és előrehaladás egyik legbuzgóbb és legönzetlenebb tényezője előtt.

A fővárost különös megelégedés töltheti el, hogy a Bristol-társaság főrészvényesei közt van a Nemzetközi Hálókocsi társaság, mert ez gondoskodni fog, hogy mentől több külföldi keresse föl a budapesti Bristol Palace Hotelt. A főváros idegenforgalma — annyi hiábavaló irkafirka és dikcziózás után — végre helyes mederbe lesz terelve.

Kivánjuk a fővárosnak és az országnak, vajha akadna még egy pár olyan mágnásunk, mint Szápáry Pál gróf.

A nagylelkü tanács.

Szép dolog a következetesség, de furcsa szinezetet nyer, ha a magánérdek javára a közérdekkel szembe helyezkedik. Efajta következetességet tanusitott a főváros tanácsa a magyar olajipar részvénytársaság ügyében, amelyet nemrég részletesen ismertettünk.

Tudvalevőleg ez a társaság 40.000 koronát ajánlott fel a fővárosnak azért, hogy az általa birt ingatlanról a főváros javára bejegyzett tulajdonjogi korlátozás töröltessék. A tanács annak idején 50.000 koronában állapitotta meg a megváltási árat, a közgyülés ellenben a tanácsi javaslat módositásával 84.337 koronában szabta meg a lefizetendő összeget.

Az erre vonatkozó közgyülési határozat szószerinti szövege igy hangzik:

A közgyülés a részvénytársaságot a tulajdonjogi korlátozás alól feloldani hajlandó azon esetre, ha a folyamodó magyar olajipar részvénytársaság

a telek eredeti négyszögölenkénti 14 korona kedvezményes eladási ára s a telek jelenlegi s 50 koronában megállapitott négyszögölenkénti átlagos forgalmi értéke közötti különbözetet, vagyis 84.337 K 2 fillért, szóval: Nyolczvannégyezerháromszázharminczhét korona 2 fillért fizet a székesfővárosnak megváltási összeg fejében, köteles lévén folyamodó részvénytársaság az ekként megállapitott 84.337 K 2 fillér megváltási összeget s annak 5 százalékos kamatait e közgyülési határozat keltétől számitott 10 év alatt, tiz egyenlő évi előleges részletekben törleszteni oly módon, hogy az évi tőkerészlet lefizetésével egyidejüleg a fenmaradó tőkehátralék után egy évre járó 5 százalékos kamatok is előre lefizetendők.

E határozat után mindenki azt köteles föltételezni, hogy a tanács a törvényhatósági testületnek, tehát a főváros közönségének álláspontját magára nézve is kötelezőnek elfogadta. Azonban mindnyájan csalódtunk.

A nagytekintetü tanács semmibe se vette a közgyülési határozatot, ami kitünik abból, hogy most, midőn az olajipar r.-társaság ujabb beadványt intézett a fővároshoz s handlérozni akart a megváltási összeg fölött, nem utasitotta el, hanem hivatkozással az *ő már leszavazott* határozatára, a társaság ajánlatát proponálta elfogadásra.

Meg kell jegyeznünk, hogy az ujabb ajánlat és a közgyülés által megszabott összeg közt 24.337 korona különbség mutatkozik a főváros hátrányára. Tehát a tanács arra akarta birni a közgyülést, hogy térjen el határozatától és ajándékozzon egy privát társaságnak 24.337 koronát.

A szerdai közgyülés ismét elutasitotta a tanács javaslatát. Szüksége volt a tanácsnak erre a blamázsra.

Bikaviadal az állatkertben.

Bikaviadalokat akarnak rendezni Budapesten azzal az ürügygyel, hogy a látványosság okvetetlen föllenditi az idegenforgalmat. A reklám dobja már megszólalt, hogy a publikum lelkesedjék az uj attrakcióért és egyuttal akcióba léptek bizonyos „befolyásos“ egyéniségek, hogy a bikaviadalok rendezésére az engedély megadassék.

Mert tudni való, hogy a vállalat mögött nem spanyol caballerok állanak, hanem az Idegenforgalmi részvénytársaság. Ha egy nyájas külföldi jön vala közibénk ezzel az ideával, alighanem a szemébe nevetnek és kitessékelik a fővárosból. Az Idegenforgalmi részvénytársasággal ellenben komoly tárgyalásba bocsátkoztak az illetékes körök, mert hiszen ennek a társaságnak sikerült a tavalyi Duna-ünnepélylyel becsapni a közönséget és kompromittálni a külföldiek előtt Budapesten, s mert ez a társaság az, mely monopoliumot kapott, hogy 30,000 kivándorlót liferáljon a Cunard hajóstársaság számára. Ártatlan rózsaszüzek is kitalálhatják, hogy e nagyreményü társaság igazgatói és részvényesei közt kell nehány igen befolyásos „közéleti tényezőnek“ lenni, különben nem grasszálhatna oly mértékentúli elbizakodottsággal.

Legujabb tric-je is ezt bizonyitja. Az általa tervezett bikaviadal és az azzal kapcsolatba hozott idegenforgalom ugyanis közönséges fallácia, magyarán svindli.

Megmondjuk, hogy miért az. Először is azért, mert *igazi bikaviadalt* nem rendezhet. Igazi alatt értendők a spanyolországi bikaviadalok, melyeknél a plaza del toros porondjára kiontott vér képezi a tulajdonképeni vonzóerőt. Olyan magyar belügyminiszter, polgármester és főkapitány még nem született világra, aki megengedje, hogy a spanyolok barbár mulatsága — a fölhasitott gyomrú lovakkal, a szarvhegyre tüzött espadákkal vagy toreadorokkal és a ledöfött bikákkal — nálunk is meghonosittassék. Ezt az ocsmány látványosságot Európa egyetlen állama sem türi Spanyolországon kivül. Ismételjük tehát, hogy az Idegenforgalmi részvénytársaság nem rendezhet valódi bikaviadalt, hanem csak valami bikaheczczet, ami úgy viszonylik az előbbihez, mint egy dunai propelleren való hajókázás az Oczeánon átkeléshez. Ámde ha tény, — amint máskép abszolute lehetetlen, — hogy Budapesten csak *kasirozott* bikaviadalok lesznek, akkor a napnál is világosabb, hogy ennek a kopiának a megtekintésére *egyetlen egy külföldi sem jön a magyar fővárosba.*

Az idegenforgalmi r.-társaság tehát tudva valótlant állit, midőn azzal kecsegteti a fővárost, hogy a bikaviadalok nagyszámu külfödit fognak Budapestre csődíteni. Nem is ezekre számit, hanem a főváros publikumára, amely hiszékeny, naiv s ennélfogva könnyen becsapható.

De itt aztán fölmerül a kérdés: megengedhető-e, hogy az egyébként is meglehetősen csiszolatlan és rusztikus fővárosi lakosság izlése a bikaheczczek által még inkább elvadittassék? Élénken emlékezünk a czirkuszi dijbirkozások divatjára és azok kihatására. Az alantasabb néposztályokra a *circenses* sokkal nagyobb hatással vannak, mintsem gondolnók. Erkölcseit — miután szellemi táplálékkal nem él — azok javitják vagy rontják. Törekednünk kell tehát arra, hogy a nyilvános mulatságok és látványosságok ne kizárólag a vad ösztönökre hassanak, hanem valamelyes nemesitő, finomitó befolyást gyakoroljanak.

E tekintetben mulasztás vádja éri a fővárost, hogy nem lépett föl kezdeményezőleg. Példát vehetne Zombortól, hol a filharmonikusok városi támogatás mellett *hangversenyeket rendeznek* a nép számára, klasszikus műsorral és *minden beléptidij nélkül.* Vajjon nem lehetne ilyen ingyenes hangversenyeket tartani a fővárosban is?

Ezuttal azonban maradjunk a bikaviadalok kérdésénél. Miután tény, hogy a tervezett bikaviadal-

paródia nem mozditja elő az idegen forgalmat, ellenben károsan fog hatni a fővárosi közönség erkölcsi érzékére: a terv megvalósulását mindenáron meg kell akadályozni.

Ugy tudjuk, a tervezők az Állatkertet szemelték ki a heczcz szinhelyéül. Az Allatkertet a növény és állathonositó-társaság birja, amely fölött a főváros ingerenciát gyakorolhat. A dolog tehát ugy áll, hogy a rendőrség adhat engedélyt a bikaheczczekre, s a vállalkozók kibérelhetik az állatkert megfelelő területét, azonban a fővárosnak módjában van oly nyomást gyakorolni a növény és állathonositó-társaságra, hogy ettől az üzlettől visszalép.

Helyeseljük, hogy a tanács megtagadta az állatkerti tribün épitési engedélyét. Az ügy a közgyülés elé fog kerülni, s reméljük, a tanács álláspontja fog győzni.

Még egyszer a sztrájkokról.

Lapunk május 11-iki számában czikket közöltünk a sztrájkokról, s abban fölvetettük az eszmét, hogy a kérdés törvényhozási uton rendezendő és pedig olykép, hogy szerveztessék egy országos munkaügyi tanács vagy bizottság, melyben helyet foglalnak (előre meghatározandó arányos számban) a kormány, az iparosok, a kereskedők és a munkások megbizottai. E czikkre a következő megjegyzéseket teszi G. E. ur:

A tervezetet czélra nem vezetőnek találom, még pedig a kontemplált összeállitás miatt.

A kormány kinevez 1—2—9 tagot a bizottságba vagy tanácsba. Kik lesznek ezek? az elnökön kivül, a ki mindenesetre egy miniszteri tanácsos vagy osztálytanácsos, az iparfelügyelők talán, kik kis számuknál fogva jelenleg is alig képesek feladatuknak megfelelni, de a kik talán a legtöbb tapasztalattal rendelkeznének. Ha nem ők, akkor kik?

Az iparosok és kereskedők megbizottai, valamint a munkásokéi is kellene, hogy minden iparágból és pedig annak fontossága és elterjedése szerint arányosan képviseltessék. Ha már most az összes iparágakat csak átlagban 2—3 taggal képzeljük is képviselve, akkor valóságos népgyülés lesz — a tagok száma szerint — minden ily országos munkásügyi tanácsbeli ülés. Ez az érvelés talán bizonyos fokig nagyzolónak tünik fel, de nem képzelhetem el másképpen a tanács összeállitását, mert ha a kereskedők és iparosoknak, valamint a munkásoknak csakis bizonyos része vehet részt ezeken az üléseken, azzal megelégedést keltő megoldást soha elérni nem lehet.

Nem lehet elérni pedig azért, mert ha, mint az jelenleg a budapesti kereskedelmi és iparkamarai választásoknál is látható volt, nagy korteskedések mellett, egyes körök jelöltjei választatnak be tekintet nélkül foglalkozásukra: ugy megtörténhet, hogy az asztalosok egy esetleges bérharcza a tanácsban egy min. tanácsos elnöklésével 1—9 iparfelügyelő és nehány gabona-, vászon-, vaskereskedő, a munkások részéről pedig nehány kovács, betüszedő vagy pék kemény itélete alapján kerül elintézésre. Ez a példa talán nagyon is a szélsőségek közt mozog, de a fenti feltételek mellett sem lehetetlen.

Habár nem közvetlenül a *jelenlegi* sztrájkok által majdnem lehetetlenné vált helyzet megoldását czélozza a „munkaadók szövetsége“, melyet a szegedi vállalatok és önálló iparosok életbe léptetni óhajtanak s melyet követésre méltó példaképpen az összes kereskedelmi és iparkamarának és kereskedelmi testületnek figyelmébe ajánlják, mégis igen érdemes a feljegyzésre az a Szegeden megindult mozgalom, melynek alapgondolata az, hogy a munkásszervezkedés ellen legjobb eszköz a munkaadók szervezkedése. Krimitschau iskolát csinál. A munkaadók ugyanazon fegyverrel védekeznek, amelylyel a munkások támadnak.

A tervezet szerint a szövetség czélja:

1. „A munkaadók és munkások közt való jó egyetértés ápolása. 2. A munkások jogos követeléseinek támogatása. Közreműködik, hogy a gyárak és vállalatok minden intézkedést megtegyenek a munkások biztonsági és egészségügyi érdekeinek oltalmára és jóléti intézmények segitségével is előmozditsák a munkások és családjuk megelégedettségét. Mindent megtesz az egyesület, hogy megóvja a munkásait a szocziálista izgatók rosszakaratu bujtogatásaitól és állandó bizottságot alkot, melynek az lesz a czélja, hogy a munkások és munkaadók közt felmerülő ellentéteket azonnal kiegyenlitse. Ez eljárásával az egyesület kész elmenni a munkások érdekeinek megvédésében a legmesszebbmenő határig. Ellenben kötelességszerüen megvédi az egyesület a munkaadókat is, hogy jogtalan követelések teljesitésére ne kényszerittessenek és e végből az egyesület tagjai szolidaritásba lépnek főleg abból a czélból, hogy egyetértően távol tartsák a tervszerü izgatókat üzelmeikkel, akik társaikat félrevezetik és mint már eddig is bebizonyult, kimondhatatlan károkat okozhatnak nekik.“

Ha ezen szövetség szervezete szerint, minden ipari és kereskedelmi középponton egyesületek alakulnának ugyanily czélzattal, nagyobb helyeken esetleg szakmák szerint több is; nem lenne-e ez erősebb fegyver, mint minden eddig megkisérelt? Ne felejtkezzünk meg a budapesti czukrászok sztrájkjáról, mely bizonyitotta, hogy a *munkaadók munkabeszüntetése* a munkások minden sztrájkjánál hatalmasabb fegyver.

Ki tudja, hogy a szegedi iparosok és gyárosok kicsiben kezdett mozgalma, kellő módon megértve, kellő módon segitve mindazok részéről, kik a napról-napra ismétlődő (és rendesen csak mindkét részről kárt okozó, de végleges megoldást nem nyujtó) sztrájkok káros hatásait elkerülni, az avval járó munkaadó s munkás közötti ellenséges állapotokat megelőzni óhajtanák: kivezető utat fog mutatni a sztrájkok előidézte sokszoros felfordulásból és zavaros helyzetből.

Hordható házak.

Most, midőn a munkás- és tisztviselőtelepek kérdése mindig akutabb lesz, a midőn a nyaraló- és üdülőtelepek mindinkább szaporodnak, sokakat érdekelhet az, hogy van egy hazai gyár, mely ily hordható házakat készit, a mely gyártmányt messze földre is elszállitja.

E házak főképen aczélból készülnek oly szerkezettel, hogy beigazolható módon a külső hideg és meleg behatása kisebb, mint téglafaknál, igen tartósak, tüzbiztosak, föltétlenül szárazak, s mivel azonkivül egyrészt könnyen lehet őket szétszedni és ujból bárhol összeállitani, másrészt pedig könnyen dezinficiálhatók, azért a legkülönbözőbb czélokra mint kiállitási épületek, tábori és járványkórházak, ideiglenes iskolák, ha például a régi épületek lebontatnak, mig helyükön az uj épület teljesen kész, katonai épületek, ut-, vasut- és vizépitkezéseknél mint épitési irodák alkalmasak, de különösen alkalmasak üdülési czélokra villáknak.

Ily nyaralók, szállók könnyebben adhatók is el, mert a házak nincsenek a röghöz tapadva és az uj tulajdonos izlése, igénye szerint az épület máshol inkább megfelelő. De állandó épületeknek is igen beválnak e szerkezetek, hiszen maga az anyag, melyből készülnek, legalább oly jó, mint a közönséges kő, vagy égetett tégla és megvan még azon előnyük is, hogy földrengések, földcsuszamlások sem ártanak nekik.

Mindazoknak, kik e házak iránt érdeklődnek, szivesen szolgál további fölvilágitással a gróf Csáky László prakfalvi vasgyára.

Negyedmilliós tiszteletdij.

A „Fővárosi Tudósító“ az alábbi hirt hozta e napokban:

„A főváros 1885. évi november 25-én tartott közgyülésén *Hubenay* József akkori belvárosi bizottsági tag inditványt terjesztett elő egy új dunai hid épitése ügyében. Az inditványt a közgyülés elfogadta, s a hid tervezetéhez hozzájárult a kormány is s Hubenay javaslata nyomán végre csakugyan föl is épült a mai eskü-téri Erzsébet-hid. Hubenay József most egy meglepő beadványt intézett a fővároshoz, amelyen a hidlétesités körül szerzett érdemei fejében kézzelfogható elismerést kér. Kérése odairányul, hogy a főváros 250,000 korona tiszteletdijjal honorálja a hidépitésre vonatkozó inditványát s ez ügyben husz éven át bizottsági tagsági minőségében kifejtett fáradhatatlan munkásságát. Ugy véli, hogy a tiszteletdijra jogot formálhat.

A fővárosnál régi szokásban van, hogy a bizottsági tagok valamely közérdekü nagyobb szolgálatért tiszteletdijban részesülnek; igy tehát szerénytelenség nélkül figyelmezteti Hubenay a fővárost, hogy a 250,000 korona honoráriumra egészen komoly igényei vannak. Eszméjének megvalósitása legalább is 12 milliót érő ingatlan birtokába helyezte a fővárost. Vegye tehát olybá a dolgot a főváros, mintha ez ügyletnél mint közvetitő szerepelt volna s adja ki neki a 12 millió után az 1% közvetitési dijat. Kéri végül a tanácsot, hogy kérvényét ne tegye félre, hanem vegye tekintetbe, hogy a hid révén a jövőben is mily nagy haszon háramlik a fővárosra s ez okból terjeszsze beadványát pártolólag a közgyülés elé.“

*

Nem csupán kuriózum gyanánt reprodukáltuk ezt a beadványt, hanem mint szégyenletes és ijesztő bizonyságát a polgári kötelességtudás elfajulásának. Ime Hubenay József a világ elé tárja, hogy Budapest városatyái micsoda önzetlenséggel szolgálják a főváros érdekeit. Ez a szerencsétlen figura, aki *husz* esztendeig (!) sütkérezett a törvényhatósági bizottságban, semmiesetre sem merészkedett volna képtelen kivánságával előállani, ha meg nincs győződve arról, hogy kollegáinak túlnyomó többsége szintén csak *üzletnek* nézi a városatyai tisztséget, s ha természetesnek nem tartja, hogy „közérdekü“ inditványaiért joga van szenzál-dijat kérni.

Ily erkölcsi érzékkel és polgári öntudattal intézik tehát a főváros sorsát a Hubenay Józsefek, kik egész szemérmetlenül hirdetni merészlik, hogy „a fővárosnál régi szokásban van, hogy a bizottsági tagok közérdekü szolgálataikért tiszteletdijban részesülnek.“

Igaz-e, amit Hubenay mond? Mi eddig nem tudtunk róla s épp azért nyilatkozatot várunk a tanácstól. A törvényhatósági bizottság reputációja követeli, hogy ez az állitás vagy megczáfoltassék vagy állittassanak pellengérre mindazok, kik a polgártársaik által rájuk ruházott mandátumot honoráriumok és szenzáldijak szerzésére használják fel.

A beadvány fölött nem szabad egyszerüen napirendre térni. Ugyanakkor, amidőn elutasitják Hubenay kérelmét, a tanácsnak erélyes szavakban meg kell bélyegeznie azt a fölfogást, mely a városatyai nobile officiumot szenzáli nivóra sülyeszti le.

Hirek a városházáról.

A Naphegy szabályozása. A főváros tudvalevőleg rendezteti az I. kerületi Ág- és Tigris-utczákat. A mérnöki hivatal utasitást is kapott már, hogy a munkálatokat mihamarább kezdje meg s ezzel kapcsolatban felhivatott, hogy készitse el az egész Naphegy végleges szabályozási tervét is. Azóta a terv elkészült s megjárta a közmunka-tanácsot is, amely azonban csak nagyobb módositásokkal hajlandó ahhoz hozzájárulni. A mérnöki hivatal most azt jelenti a tanácsnak, hogy a szabályozási terv módositását nem javasolja, mert e réven tetemesen megnövekednének a szabályozás költségei. Másrészt pedig

fölöslegesnek is látja a módositást, amennyiben a szabályozási terv jelen alakjában is tökéletesen megfelel ugy a városrendezési követelményeknek, mint a főváros érdekeinek.

Tisztviselők adóssága. A sok, bér és fizetésre irányuló mozgalom között egy érdekes dologra figyelmeztetnek bennünket. A főváros tisztviselőit már régesrégen jobban fizették az államiaknál, mindamellett nem tudták megakadályozni, hogy nagy adósságokba ne keveredjenek. Pár évvel ezelőtt tehát elhatározták, hogy a fizetéseket megjavitják, remélvén, hogy ezen az uton a tisztviselők eladósodásának határt és gátat tudnak vetni. Azonban épen az ellenkező következett be. Ahelyett, hogy az adósság apadt volna, egynéhány év alatt a réginek közel *háromszorosára emelkedett.* A tisztviselők siettek kihasználni azt a lehetőséget, hogy nagyobb fizetésre többet vegyenek kölcsön. Az orvosság tehát nem annyira a fizetés nagyságában, mint inkább abban áll, hogy méltóztassanak azok, akiket semmisem jogosit fel arra, hogy nagyuri módon éljenek, korlátolni vágyaikat és hozzászabni őket a rendelkezésükre álló fedezethez. Takarékosság és okos beosztás nélkül hiába minden.

Az uj müegyetem környéke. A Lágymányoson épülő uj müegyetem környékének szabályozását sürgette legutóbb Czigler Győző müegyetemi tanár. E nyár folyamán az épitkezés nagyobb része befejeztetik s igy okvetetlenül szükséges, hogy legalább azok az utak rendeztessenek, melyek a kész épülettömbök körül terjednek. A mérnöki hivatal tárgyalt ez ügyben Cziglerrel s ez alkalommal abban történt megállapodás, hogy a rendezés egyelőre csak a jelzett utvonalakra terjedjen ki. A tanácsnak ez értelemben javaslatot is tett a mérnöki hivatal s egyben jelezte, hogy a munkálatok körülbelül 120.000 korona költséget igényelnek. Az egész környék szabályozása, illetve az utvonalak rendezése összesen 378.000 korona költséggel fog járni a költségvetés szerint.

Álomrontó villamos. Furcsán hangzó panaszlevelet kapott a főváros tanácsa, melyet a Krisztina-körut nehány háztulajdonosa irt alá. Az a panaszuk a jó budai polgároknak, hogy a villamos kocsik esténkint fölverik őket első álmukból. A kanyarulatoknál olyan nyikorgással járnak a kocsik, hogy a korán fekvő háztulajdonos urak fölriadnak álmukból s aztán nem birnak többé elaludni. Miután ez a dolog veszélyezteti drága egészségüket, egész komolyan fölkérik a tanácsot, utasitsa a közuti vaspálya-társaságot, hogy valamennyi kocsiját sürgősen lássa el mozgó tengelyekkel. A tanács, tekintettel arra, hogy egy-két bizottsági tag becses idegei forognak veszedelemben, hivatalos komolysággal utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy e fontos ügyben tegyen javaslatot.

A föld feletti és föld alatti géperejü pályák szabályzata. A székesfőváros hatósága még 1902-ben terjesztette föl a kormányhoz azt a szabályzat-tervezetet, amely a föld feletti és föld alatti, géperejü pályák rendtartására vonatkozik. A kereskedelemügyi miniszterium, a ma érkezett leiratban, fölhivja a hatóságot, hogy az időközben szerzett tapasztalatok alapján, dolgozza át a szabályzatot, ugy azonban, hogy csak a főváros felügyelete és ellenőrzése szempontjából szükségesnek mutatkozó rendelkezésekre terjeszkedjék ki.

A népszinház átalakitása. A népszinház tervbe vett átalakitása alkalmával Heuffel Adolf épitési igazgató egy uj találmányu szellőző és füstelvezető készüléket fog a szinház szinpadján kisérletképpen alkalmazni. E készülék, ha beválik, tüzvész esetén megbecsülhetetlen szolgálatokat tehet. A szinpadról ugyanis a legcsekélyebb füst sem hatolhat a nézőtérre, mert azt a vasfüggöny leeresztése után a készülékek rohamosan a szabadba vezetik. Közegészségi szempontból is hasznosnak látszik a találmány, amennyiben annak a révén állandóan friss levegőjárás lesz a szinpadon s a nézőtéren anélkül, hogy léghuzam volna érezhető.

A rektor kérelme. A budapesti tudományos egyetem rektora kérte a tanácsot, hogy a központi egyetem körül zajtalan burkolatot készitsen. A mérnöki hivatal javasolja, hogy a tanács e kérelem tárgyában most ne intézkedjék. Tárgyalások folynak ugyanis az iránt, hogy a Kecskeméti utczai II. vágány lerakásával kapcsolatban az utcza keramit burkolata aszfalttal cseréltessék ki, aminek fele költségét a vasuttársaság viselné. Ezzel aztán kedvező elintézést fog nyerni az egyetemi rektor kivánsága is.

A Fehérvári-ut rendezése. A kelenföldi kaszinó nemrégiben arra kérte a tanácsot, hogy a Fehérvári-utat mihamarább rendeztesse, mert a telektulajdonosok a szabályozás megkezdése előtt nem épitkezhetnek. Az épitkezés halasztása káros a telektulajdonosokra, akik a Ferencz József-hid felépitése óta értékben gyarapodott telkeiket nem birják kihasználni. Másrészt pedig hátrányos a városrészre is, amely fejlődésében akadályoztatik. A mérnöki hivatal e kérelem tárgyában most azt jelenti, hogy a főváros a legnagyobb akarattal sem kezdheti meg a rendezést, mert a közmunkák tanácsa még nem szerezte meg a szabályozáshoz szükséges területet. Tudomása van azonban arról, hogy a területszerzés munkálatai előrehaladott stadiumban vannak s remélhetőleg rövid idő alatt be is fejeztetnek. Amint a közmunkatanács a területeket átadja, megkezdhetők lesznek a tényleg nagyon szükséges utrendezés előmunkálatai.

Az Orbánhegy környékének szabályozása. Az Istenhegy és Orbánhegy környékének szabályozási munkálatainak terveit elkészitette s beterjesztette a mérnöki hivatal A szabályozási terv végleges megállapitását időkimélés s egyöntetü eljárás szempontjából a közmunkák tanácsával együttesen óhajtja eszközölni a főváros, miért is az ügy tárgyalására Rózsavölgyi alpolgármester elnöklete mellett bizottságot küldött ki. A közös tárgyalás még ebben a hónapban fog megtörténni.

A központi vásárcsarnok kibővítése. A központi vásárcsarnok tudvalevőleg rendeltetésének nem felel meg és emiatt az ügyosztály már régebben tervezi a vásárcsarnok bővitését. Hozzáépiteni nem lehet, mert nincsen hely. A tanács a közraktárak helyiségeiből akart néhányat megszerezni, hogy vásárcsarnoknak rendezze be. Meg is kérdezte a közraktárakat bérlő Leszámitoló- és pénzváltó bankot, hogy milyen föltételekkel engedi át a szükséges területeket A bank igazgatósága már válaszolt a fölhivásra. Négy raktárhelyiségért 2,106.911 korona 44 fillért, a kezelő-épületért 187.418 korona 70 fillért, a szilvapárolóért 59.940 korona 44 fillért, az elevátori sinekért 2961 korona 90 fillért, a telekért 972.939 korona 56 fillért, s végül az amortizációs veszteségért 1,175.850 korona 14 fillért, vagyis összesen 4,506.022 korona 22 fillért kér, amiből 292.106 kor. 2 fillér már amortizálva van. A fővárosnak tehát 4,213.916 korona 16 fillér megváltási árat kellene fizetnie. Ehhez járulna még az átalakitás és berendezés költsége. *Vagyis ujabb hat milliós intézmény drágitaná a közélelmezést!*

A törvényhatósági polgármesterek értekezlete. A törvényhatósági városok polgármesterei értekezletüket május hó 30-án és a következő napokon tartják meg Nagyváradon. Rimler Károly polgármester már értesitette az összes városi törvényhatóságok polgármestereit a megállapitott programmról. A programm különben a következő: május 29-én a vendégek érkezése és elszállásolása, 6 és fél órakor gyülekezés a városházán és Nagyvárad nevezetességeinek megtekintése, este 9 órakor ismerkedési estély. Május 30-án reggel 9 órakor az értekezlet megnyitása és a tárgyalás megkezdése, 2 órakor a város ebédje, 4 órakor az ipartelepek megtekintése, 5 órakor kirándulás a Püspök-fürdőbe. 31-én a kongresszus folytatása és befejezése. A vendégeket kalauzolni a városi tisztviselők fogják, kik tagjai lesznek a rendező-bizottságnak.

A virilisták névjegyzéke. Az igazoló-választmány május 10-iki ülésén bejelentette az előadó, hogy a névjegyzék ellen, május 6-ig tizennégy fölszólalás érkezett be. Az igazoló-választmány nyolcz fölszólalásnak adott helyet, vagyis ennyi adófizetőt vettek föl a jegyzékbe; hármat visszautasitottak és háromnak az adó-tételét kiigazitották. Az ekként megállapitott jegyzék ellen május 17-ig lehet fölebbezni a biráló-választmányhoz.

Területszerzés a Vérmezőből. A Krisztina-körut Maros- és Mikó-utcza közötti szakaszának rendezése ujabb területszerzést tesz szükségessé. A Vérmezőből kell 917 négyszögölet elvenni. A hadügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg hajlandó a szükséges terület négyszögölét 20 koronáért átengedni, de csak ugy, ha a főváros az utrendezésből kifolyólag se csatornázási, se kövezési járulékot nem vet ki a katonai kincstárra. Ha azonban a főváros nem fogadja el e kikötést, ugy 200 koronába fog kerülni a terület négyszögöle. A főváros mérnöki hivatala most azt javasolja a tanácsnak, hogy az ajánlatot fogadja el, mert az előnyös. Kiszámitotta, hogy a katonai kincstártól összesen 14.826 korona kövezési járulék volna követelhető s igy a 917 négyszögölnyi terület megszerzése, a kövezési járulékot is beleszámitva, összesen 33,170 koronába fog kerülni. Ha azonban négyszögölenkint 200 koronával kellene a területet vásárolni, ugy a költség 183.510 koronára rugna. Világos tehát, hogy a fővárosnak a saját érdekében is el kell fogadnia a hadügyi kincstár kikötését.

A Ferdinánd-téri piacz. A VI. kerületi bizottsági tagok a nagy kiterjedésü s élénk forgalmu Ferdinánd-téri piacz rendezését kérték a fővárostól. A mérnöki hivatal jelentése szerint a piacz rendezése tényleg szükséges, de az oly nagy költséggel járna, hogy egyelőre csakis részleges rendezésről lehet szó. A tanács ez alapon fölhivta a kerületi elüljáróságot, tegye tanulmány tárgyává, hogy a piacztér használható állapotba helyezéséhez, mely munkálatok szükségesek okvetlenül. Az elöljáróság beterjesztette erre vonatkozó jelentését, amely szerint első sorban is kövezett állóhelyet kell csinálni a falusi szekerek számára, mert csakis igy tartható tisztán a piacz. Ezenkivül kavicsréteggel kell beteriteni a piaczot, amely mostani állapotában sártengerhez hasonlit. Az elüljáróság kéri a tanácsot, hogy a rendezést még e nyáron okvetetlenül hajtassa végre.

A parkok őrizete. A tanács a fővárosi sétányok és parkok őrizetére 15 szegényházi ápoltat rendelt ki. A hivatalos polczra emelt öregek május 8-tól október 15-ig lesznek alkalmazásban, mely szolgálatukért naponkint 60 fillért kapnak.

Miniszter a közbenjárók ellen. A kereskedelmi miniszternek tudomására jutott, hogy ipari sztrájkmozgalmak alkalmával olyan egyének ártják magukat a békéltető eljárásokba, akik egyáltalán nem tartoznak a bérküzdelemben álló iparos munsokhoz. Ez egyének vezérszerepet iparkodnak vinni anélkül, hogy erre bármily jogosultsággal birnának. Többnyire magánérdekek ösztönzik őket arra, hogy beleavatkozzanak egy ily sztrájkmozgalomba, amelyhez tulajdonképpen semmi közük sincsen. Az iparos munkásoknak megvédése szempontjából a miniszter legutóbb kimondta, hogy az ilyen fogadatlan prókátorok üzelmeit többé türni nem szabad. Fölhivta most a fővárost s az összes iparhatóságokat, hogy a jövőben a sztrájkmozgalmakból kifolyó egyezkedési, békéltetési vagy bármi más eljárásoknál csak olyan emberekkel álljanak szóba, akik foglalkozás szerint is a bérharczban érdekelt iparnemhez tartoznak. Ezzel elejét óhajtja venni a miniszter az iparmunkások gyakori megtévesztésének, amiből az ő rovásukra rendszerint a közbenjáró urak szoktak zsiros sápot szedni.

Uj vásárcsarnok az I. kerületben. Az I. kerületi Attila-körút, Iv-utcza, Árok-utcza, Szent János-utcza és Szent János-tér között tudvalevőleg uj vásárcsarnok épitését tervezi a főváros. A nagyszabásu csarnok részére hatalmas területre van szükség, amely legnagyobb részt kisajátitások utján lesz megszerzendő. A tanács utasitásából a mérnöki hivatal ma beterjesztette a kisajátitási terveket s a megszerzendő telkek térrajzát. Összesen 390,000 korona kell a szükséges magántelkek megszérzésére, mely summához a fővárosi közmunkák tanácsa 200,000 koronával járul. Az épitkezés azonban egészen a főváros terhére fog megtörténni.

A régi kőbányai templom harangjai. A rákosligeti római katholikus templomépitő bizottság arra kérte a fővárost, hogy a kőbányai régi templomban használatlanul heverő két harangját engedje át a rákosligeti templomnak. A X. kerületi elüljáróság erre azt javasolta a tanácsnak, hogy a két haraugot inkább adja oda a tisztviselőtelepi kalvária templomnak, amely ez idő szerint még csak apró csengőfélével rendelkezik, harang helyett. A két harang a templom mellett a haranglábakon volna elhelyezendő. A tanács helyt adott az elüljáróság ez előterjesztésének s utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a harangok fölállitásának tervét és költségvetését terjeszsze be.

Világitási s fütési kiállitás. A technológiai iparmuzeumban ez évben világitási, fütési és szellőztetési kiállitást rendeznek. A kiállitásnak közgazdasági szempontból legérdekesebb része lesz a szesz alkalmazása világitási és fütési célokra. A demonstrácziók az importált petróleum kiszoritását czélozzák az itthon termelt szesz javára.

Tanszerkiállitás. A nagyarányu tanszerkiállitás, mely az egyetemes tanitógyüléssel kapcsolatban e nyár folyamán Budapesten rendeztetni fog, julius 3-án fog megnyilni. *Verédy* Károly dr., fővárosi tanfelügyelőhöz, mint a kiállitást rendező-bizottság fejéhez, eddig csaknem az összes hazai tanszereket készitő gyárak bejelentették a kiállitásban való részvételüket. Minden képzelhető iskolaszerek javát fogják kiállitani s ezzel demonstrálják majd, hogy a tanszerfogyasztás terén egyáltalán nem szorulnak már a külföldre. A kiállitás tudvalevőleg a tanitók háza épületében lesz. Ugyancsak julius 3-án megnyittatik a tanszermuzeum is.

Kocsivizsgálat. A géperejü forgalmi eszközök hatósági vizsgálata Jókai temetése miatt csak holnap május 10-én kezdődik s tart e hónap 27-éig. Először a közuti vaspálya-társaság kocsiparkjai kerül vizsgálat alá. Ezután a városi villamos, a budapest-rákospalotai vasut, a Ferencz József földalatti vasut, a sikló, a svábhegyi fogaskerekü, a budafoki s végül a szent-lőrinczi vasut kocsiállományát fogja megvizsgálni a bizottság. A fővárost a vizsgálatokon Piperkovics Bátor tanácsnok képviseli.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Aszfalt részvénytársaság május hó 17-én tartotta rendes közgyülését dr. Matlekovits Sándor v. b. t. t. elnöklete alatt. Az igazgatóság jelentése hangsulyozza, hogy a kedvezőtlen viszonyok folytán a társaság üzleti tevékenysége a lefolyt évben szük korlátok közé volt szoritva, minek következtében a mérleg 41.511 korona 86 fillér veszteséggel zárul. Az igazgatóság a társaság vagyonának minden részletre kiterjedő beható vizsgálat tárgyává tévén, az üzem olcsóbbá tételét, a költségek csökkentését és a müszaki berendezések tökéletesbitését czélzó intézkedéseket tett és ezen törekvése azon meggyőződést érleltette meg, hogy a mérleg felállitásánál eddig követett rendszer, mely szerint a vagyontételek mérlegelésénél jelentékeny tartalékokra utalhatott, a közvéleményben nem talált olyan megitélésre, mint a milyenre a társaság vagyonát illetőleg a tényleges viszonyoknak megfelelően méltán igényt tarthatott volna. Az igazgatóság ennélfogva a tartalékok bevonásával az összes vagyontételeket a jelenlegi tényleges értéknek megfelelő megállapitással vette föl a mérlegbe. Az ilyképen a tartalékalapok terhére elszámolt levonások részben természetszerü értékcsökkenésekre, részben a velünk kapcsolatos vállalatoknál mutatkozó veszteségekre és az árukészletek értékcsökkenésére vonatkoznak. A vagyontételek könyvértékének lejebb szállitása ennélfogva nagyjában csupán formális átkönyvelés jellegével bir. A Bihari Szénbánya és Villamossági r.-t.-nál eddigelé nem teljesültek be a vállalat alapitásához füzött várakozások. Habár a szénelőfordulás igen jelentékeny, mégis a lignit természetszerüen csak korlátolt fogyasztási körre szoritkozik. Az igazgatóság ezen vállalat ujjászervezését is kezdeményezte és az óvatosság parancsolta követelményeknek tett eleget, amikor a 2,400.000 korona névértékü részvénybirtokot a mérlegben az érték 50 százalékával vette fel, miáltal előreláthatólag minden eshetőségnek elejét vette. A jelentés tudomásul vétetvén, a fölmentvény egyhangulag megadatott. Az igazgatóságba ismét megválasztattak: dr. Matlekovits Sándor v. b. t. t., Brükler Mihály, Enyedi Béni, Popper István, Szécsi Pál, Schvarz Félix; uj tagok: Weiner Sándor, dr. Várady Gábor, Rózsa Mihály; a felügyelő-bizottságba: dr. Kovácsy Sándor, Deutsch Antal, Révész Adolf, Veith Béla, dr. Preyer Hugó (uj). A közgyülés után tartott igazgatósági ülésen megválasztattak elnökké: dr. Matlekovits Sándor; a végrehajtó-bizottság tagjaivá: Popper István alelnök, Weiner Sándor, Rózsa Mihály.

Uj izzólámpa-gyár. Egy nagyobbszabásu izzólámpa-gyár van alakulóban, melynek évi termelése másfél millió izzólámpásra van előirányozva. A gyári üzem géperőre van tervezve még pedig oly módon, hogy az egész gyártás, még az üvegkörték fúvása is automatikusan fog történni s ha tekintetbe vesszük, hogy nálunk eddig az izzókörtéket egyenkint kézileg fújták, elképzelhető, hogy az önműködő gyártás mellett mennyivel olcsóbbak lesznek az izzólámpák, ha a gyár alapitói a részvényjegyzések körül figyelemmel lesznek a kartellhez tartozók távoltartására, nehogy ezek a részvényeket magukhoz ragadják. Az alapitandó társaság alaptőkéje 300,000 korona, elnöke pedig — a „Műszaki Világ“ értesülése szerint — *Vörös* László nyugalmazott államtitkár lesz.

Standard életbiztositó-társaság. A társaság 78-ik közgyülését 1904 márczius hó 29-én tartotta a társaság székhelyén Edinburgban. Az igazgató-

tanács jelentéséből közöljük a következő adatokat: Az 1903-ik évben 6454 ajánlat lett benyujtva 76,939.205 K biztositott összegről és kiállíttatott 5408 kötvény 58,271.567 K biztositott összegről 2,383.579 K első évi díjjal. Az üzletév végén a társaságnál a biztositási állomány 669,113.592 K biztositott összeg volt és az évi jövedelem 33,642.743 K-ra rugott, amiből 23,001.137 K díjbevétel és 10,641.606 K a beruházások jövedelme. Továbbá életjáradékokért 3,123.591 K-t vételezett be a társaság az elmult évben. A társaság vagyona az elmult évben 8,993.683 K-val 266,546.466 K-ra emelkedett. Halálesetek és esedékességek fejében a társaság 1903-ban 18,635,203 K-t fizetett ki. Fönnállása vagyis 1825 óta több, mint 170 millió K nyereményt utalt át a biztositottaknak és több, mint 550 millió K-t folyósított halálesetek folytán. A társaság vagyonából 99,739.300 K van jelzálogkölcsönökben elhelyezve, a társaság kötvényeire és ezzel összefüggő kölcsönökben 18,466.717 K, kölcsönök törvényhatósági és gyarmati kötvényekre 5,919.633 K, ház és földbirtokokban 25,009.774 K, értékpapirokban 103,553.685 K, bankletétek és készpénz 3,024.393 K és 10,832.994 K különféle értékekben.

A takarékpénztárak befektetési rendszere.

A betétek gyümölcsöztetésének kérdése nemcsak a betevő szempontjából fontos, aki elhelyezett pénzének minél biztosabb és bizonyára jövedelmező értékesitését igényli, de fontos az intézet létérdekére s ami ennél is több, nagy kihatású az általános gazdasági életre, mert hisz a betett összegek ennek határain belül keresik érvényesitésüket s ennek módja és hatása messze kiterjedő gazdasági következményekkel jár. A takarékpénztárak történetének minden egyes lapján visszatükröződik e jelenség hordereje. Anglia és Francziaország azon egy rendelkezés által, mely a takarékbetétek állampapirokban való placzirozását foglalja magába, egészen különleges irányt adtak takarékpénztáraik fejlődésének; a kontinens többi államaiban, Németországban, Olaszországban, minálunk a takarékpénztárak reformjának sarkköve a gyümölcsöztetés kérdésében rejlik. Az a sokat hangoztatott momentum, hogy a betétek nagyságához esetleg nem áll arányban az intézet alap- vagy tartaléktőkéje: ugyszólván másodrendü azon körülménynyel szemben, hogy a betétek mily módon vannak elhelyezve. Akár azt az irányt tekintsük, melyet az angol és franczia takarékpénztárak képviselnek s mely az elhelyezést állami papirokban eszközli, akár pedig a német, olasz vagy a mi takarékpénztáraink által követett irányt, mely az értékelhelyezés különféleségét és szabadságát képviseli — egy sem felel meg azon tökéletes rendszernek, melyre a betétek gyümölcsöztetésében törekedni kell. De másrészt tagadhatatlan, hogy a rendezés és fejlődés iránya megfelelt az illető államok különleges viszonyainak. Angliában például annak lehetősége, hogy a takarékpénztárak szerepe oly módon alakuljon, mint Németországban vagy nálunk, kezdettől fogva ki volt zárva. A takarékpénztárak ez ősi hazájában az intézményhez szigoru értelemben vett jótékonysági, humanitárius jelleget fűztek. A takarékpénztárak alapitása visszavezethető egyes emberbarátok azon törekvésére, hogy a szegénysorsu egyénekben fölébresztessék és erősbittessék a takarékossági hajlam és ezt elérhetőnek vélték az által, hogy alkalmas intézetek létesitése utján módot nyujtottak a megtakaritott fillérek elhelyezésére. Az e szolgálattal járó teendőket az illetők ingyen látták el s csak később, midőn a munka terhessé vált, alkalmaztak fizetett hivatalnokokat. Arról, hogy a takarékpénztárakhoz, melyeket az angolok savingsbankoknak (a jólét bankjainak) neveztek el, kezdetben vagy később is, az egészen apró tőkék helyett a nagyobb tőkék özönljenek, szó sem lehetett, nemcsak az intézmény alapszervezeténél, hanem általában a sajátlagos angol viszonyoknál fogva. Azon államban, melynek bankszervezete a legkiterjedtebb és legtökéletesebb, ahol nemzeti szokássá vált, hogy minden rendezettebb viszonyok közt lévő egyénnek meg legyen a maga „banker"-e, aki pénzeit kezeli és gyümölcsözteti, s aki a hitelviszonyok szabályozásának egyik lánczszeme, ez államban a savingsbank a más takarékpénztárak által képviselt hitelintézet magaslatára nem emelkedhetett Az angol takarékpénztárakra egyáltalában nem nehezedett az a feladat, hogy domináló tényezőivé váljanak a hiteléletnek, üzleti közvetitőkül szolgálván a hiteladók és hitelkeresők közt. A befolyó tőkék korántsem a minél dúsabb jövedelmezőség szerepére voltak kiszemelve (hiányoztak a községek és a részvényesek, akik alapitásuknak minél nagyobb anyagi hasznát kivánják látni) s az angol takarékpénztárakból számüzve látjuk azt a felfogást, mely üzleti érdekek kielégithetése kedvéért sok más nyomós szempontot hagy gyakran figyelmen kivül. A betétek biztos és figyelemmel az angol tőkeviszonyokra, eléggé kiadós gyümölcsöztetésére az állampapirok kinálkoztak s ezek felhasználása, melyet még az 1817. évi törvény rendelt el, később is annál indoltabbnak mutatkozott, minél inkább nyilvánvalóvá vált a magántakarékpénztárak kezelőinek tehetetlensége, sőt csalárd eljárása.

Több tekintetben azonos állapotokkal állunk szemben Francziaországban, a tőkegazdagság e második államában. Ehhez járul, hogy a franczia takarékpénztárakra nézve mintául szolgált az 1818-ban Párisban létrejött első intézet, mely elfogadta a franczia takarékpénztárakra nézve alapvetőnek tekinthető azt a rendszert, hogy a betétek mihelyt bizonyos magasságot elértek, állami járadékokban helyezendők el. Egyrészről tehát köteleztetett a betevő, hogy tőkéjét állami papirba engedje befektetni,

hacsak jobbnak nem látta, hogy követelését visszavonja és másképen rendelkezzék fölötte, másrészt a takarékpénztárak vonakodtak a pénzeket másképen, mint állampapirokban gyümölcsöztetni. E rendszer hibás nem egy szempontból, meg is boszulta magát nem egyszer, hanem azért kétségbevonhatatlan, hogy teljesen megfelelt azon nemzet sajátos fölfogásának, mely a „rentier“ fogalmát megteremtette.

Másképen kellett alakulniok a viszonyoknak a takarékpénztárak ama csoportjánál, ahová a német, magyar, olasz stb. takarékpénztárak sorolhatók. A mult évszázad első felében a takarékpénztárakra nézve létrejött törvényes rendelkezések kivétel nélkül „a kevésbbé vagyonos néposztályok“ érdekeinek szolgálatára utalják az intézményt, de ezekből a néposztályokból még ma is vajmi kevés százalék szerepel a takarékpénztárak kliensei közt. Üzletileg sokkal kevésbbé iskolázott népességgel, a hitelforrások sokkal gyöngébb számával, mint Angliában és Franciaországban — a szóban forgó államokban csakhamar óriási összegek tódulnak a takarékpénztárakhoz a jobbmódu középosztály részéről. Az állampapirokban való elhelyezést lehetetlenné tette már a bizonytalan politikai helyzet és a deczentrizált vagy dekomponált államforma is, melyet akár Németország, akár Olaszország, akár pedig a monarchiánk a takarékpénztárak kezdetének idejében felmutattak. De ettől eltekintve, a hitelviszonyok minden téren kielégitést igényeltek s a föllendült gazdasági viszonyok, az értékek mobilizációja, nagyon rövid idő alatt bankszerű üzleti jelleggel ruházzák föl a takarékpénztárakat. Áthatva szerepük fontosságának, működésük hasznosságának és a gazdasági életre folyton erősbülő jelentőségüknek tudatától, az állam óvakodott a megszoritó rendszabályoktól s szabad fejlődésükben az intézetek egyáltalában nem korlátoltattak, ami csakhamar kifejezésre is jutott az általuk mivelt üzletformák különféleségében és a gyümölcsöztetési módok gyakran merész megválasztásában.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa az I. ker. Fehérvári-uton épülő községi elemi népiskolánál szükséges és 21,000 K azaz Huszonegyezer koronával előirányzott butorberendezési munkák szállitására nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet.

Felhivja tehát a tanács mindazokat, kik ezt a szállitást elnyerni óhajtják, hogy ajánlataikat a székesfőváros mérnöki hivatalának IV. szakosztályában (Központi városház, Károly-utczai épületrész VI-ik lépcső II. em. 295. szám) átvehető és egy koronás bélyeggel ellátandó ajánlati ürlapon a kellő bánatpénz letételét igazoló letéti nyugtával fölszerelve legkésőbb 1904. évi **május hó 27-ik** napjának délelőtti 11 óráját a főváros tanácsának VII. ügyosztályában (Központi városház, Városház-utczai szárny II. emelet 225—230 sz.) dr. Bárczy István tanácsnok urnak vagy helyettesének adják át. Az árlejtési feltételek és a szükséges egyéb műszaki felvilágositások a mérnöki hivatal IV. szakosztályában kaphatók.

Bánatpénzül előzőleg 1200 K azaz Egyezerkettőszáz korona teendő le a központi vagy bármelyik kerületi pénztárnál.

A bánatpénz állhat készpénzből, takarékpénztári betéti könyvből vagy az érvényben álló hatósági szabályzat értelmében biztositékul elfogadható értékpapirokból.

Az értékpapirok csak a napi tőzsdei árfolyam 90%-a erejéig, de semmi esetre sem névértéken felül fogadhatók el, kivéve a székesfőváros kölcsönkötvényeit, a melyek teljes névértékükben fogadtatnak el.

A kellő időben beérkezett ajánlatok 1904. évi május hó 27-én d. e. fél 12 órakor fognak nyilvánosan felbontatni.

A tanács fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül minden indokolás nélkül szabadon választhasson, vagy amennyiben az árlejtés eredményét nem tartaná kielégitőnek, a munkák vállalatba adása tárgyában ujabb ajánlati tárgyalást tarthasson vagy esetleg másként intézkedhessék.

Az el nem fogadott ajánlatokra vonatkozó bánatpénzek a tanács határozata után rövid uton fognak visszaadatni.

A jelzett határidőn túl érkező vagy a kellő bánatpénz letételét igazoló letéti nyugtával föl nem szerelt, továbbá nem a megszabott ajánlati ürlapon tett vagy egyébként szabálytalanul kiállitott ajánlatokat a tanács nem fogja figyelembe venni.

Az árlejtési, továbbá a különleges és általános vállalati feltételek a megkötendő szerződés alapjául fognak szolgálni s az ajánlat elfogadása után a szerződés megkötéseig ideiglenes szerződés erejével birnak.

A székesfőváros tanácsa:

Matuska Alajos, s. k.,
alpolgármester.

Hirdetés.

Budapest székesfőváros tanácsa az I. ker. Istenhegyi elemi iskola fölépitéséhez szükséges burkolási és Rabitz-munkákra, valamint a butorberendezési munkákra nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet, ezek közül a munkák közül a burkolati és Rabitz-munkák 3534 K 22 f azaz Háromezerötszázharmincznégy korona 22 fillérrel, a butorberendezési munkák pedig 13.300 K azaz Tizenháromezerháromszáz koronával vannak előirányozva.

Felhivja a tanács mindazokat, a kik az emlitett munkákat elnyerni óhajtják, hogy az ajánlataikat a fővárosi mérnöki hivatal IV. szakosztályában (Központi Városháza, Károly-utczai épületrész II. em. 267. sz.) átvehető és egy koronás bélyeggel ellátandó ajánlati lapon a kellő bánatpénz letételét igazoló letéti nyugtával fölszerelve legkésőbb 1904. évi *május hó 31-ik* napjának délelőtti 11 óráját a főváros tanácsának közoktatási ügyosztályában (Központi Városház, Városház utczai rész, II. em. 225—230. szám) az ügyosztály vezetőjének vagy megbizottjának adják át.

Az árlejtési feltételeket és a szükséges egyéb műszaki felvilágositásokat a mérnöki hivatal IV. szakosztályában kaphatják meg az érdeklődők.

Bánatpénz gyanánt az ajánlat beadását megelőzőleg a burkolati és Rabitz munkákra 180 koronát,

a butorberendezési munkákra vonatkozólag pedig 670 koronát kell letenni a központi pénztárnál, vagy bármelyik kerületi elöljárósági pénztárnál.

A bánatpénz állhat készpénzből, takarékpénztári betéti könyvből, vagy az érvényben levő hatósági szabályzat értelmében biztositékul elfogadható értékpapirokból Az értékpapirokat a pénztárak csak a napi tőzsdei árfolyam 90%-a erejéig fogadják el bánatpénzül, de semmi esetre sem névértéken felül, kivéve a fővárosi kölcsönkötvényeket, a melyeket teljes névértékükben fogadnak el. A kellő időben beérkezett ajánlatok felbontása 1904. évi május hó 31-én d. e. ½12 órakor nyilvánosan fog megtörténni.

A tanács fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül minden külön megokolás nélkül szabadon választhasson, vagy ha az árlejtés eredményét nem tartaná kielégitőnek, a munkák vállalatba adása végett ujabb ajánlati tárgyalást tarthasson, vagy esetleg másként intézkedhessék.

Az el uem fogadott ajánlatokra vonatkozó bánatpénzeket az ajánlattevők mindjárt a tanács döntése után a közoktatási ügyosztály vezetőjének utalványára rövid uton visszakapják.

Azok az ajánlatok, melyek a kitüzött határidőn tul érkeznek be, vagy nincsenek fölszerelve a kellő bánatpénz letételét igazoló letéti nyugtával, vagy egyébként szabálytalanok, figyelembe nem jöhetnek

Az árlejtési föltételek, továbbá a különleges és általános vállalati föltételek a megkötendő szerződés alapjául fognak szolgálni s az ajánlat elfogadása után a szerződés megkötéséig ideiglenes szerződés erejével birnak.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 3½% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő-előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. május 31. 18. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Kevés a fóka.

A betöltésre váró tanitói és tanitónői állások körül rettenetes a tolongás. Tizenötször annyi pályázó jelentkezett, mint a mennyit a tanács alkalmazhat. Mindenki láthatja, amit mi már számtalanszor hangoztattunk, hogy a tanügyi téren tul nagy a produkczió és a diplomás tanitók és tanitónők megdöbbentően nagy százaléka rendes állás nélkül él a fővárosban. Legfőbb ideje, hogy a szülék gondolkodóba essenek és különösen leánygyermekeiket más pályára készitsék elő. Miután sem az állam, sem a főváros nincs abban a helyzetben, hogy az állásra aspirálók számának megfelelő arányban szaporitsa az iskolákat, egészen világos, hogy egy nagy csomó tanitó és tanitónő hosszu időkön át hiába reményli megválasztását, illetőleg kinevezését.

Azt hisszük azonban, hogy nem kellene mostani megdöbbentő tolongást látnunk, ha a fővárosban élő aspiránsok nem kötnék magukat ahhoz, hogy csakis Budapesten jussanak alkalmazáshoz. Fogadni mernénk, hogy közülök nem egy már évek előtt betelepedhetett volna valamelyik falusi állami iskolába, ha vágya, ambicziója és egyéb mellékes körülmények a fővároshoz nem rögzitik. Egyes esetekben értjük ezt a ragaszkodást, de a többségnek mégis számot kellene vetnie, hogy jobb a vidéki biztos veréb, mint a fővárosi bizonytalan tuzok.

Ha a mostani pályázat sorsa el lesz döntve, a mellőzöttek ajkáról ismét föl fog hangzani a panasz, hogy a protekcziósok győztek. Hát persze hogy ugy van, de vajjon melyik pályázó meri elmondani, hogy ő nem vett igénybe semmiféle protekcziót? Nagyon nehéz, sőt csaknem lehetetlen megakadályozni, hogy a protekczió teljesen kiküszöböltessék. Elvégre a választással megbizott városi tanácsosok is emberek, családapák, rokonok, sógorok, atyafiak vagy valamelyes irányban lekötelezettek, akik ezekkel a kötelékekkel szemben magukat immunisokká nem tehetik. Szót legfölebb a protekczió elhatalmasodásának korlátozásáról lehetne ejteni.

Kimondhatnók például, hogy kandidálásra és megválasztásra azok tarthatnak első sorban számot, akik jobb bizonyitványnyal birnak, akik már régebben megszerezték a diplomát és akik mint apátlan, anyátlan árvák magukra vannak utalva.

Természetes, hogy inter pares ekkor is érvényesül a protekczió; annyit azonban e rendelkezéssel elérnénk, hogy az érdemesebbeket a teljesen érdemtelen protekcziósok nem ugorhatnák keresztül, amire eddig, sajnos, számtalan eset volt.

Megfontolandónak tartjuk azt is: nem kellene-e a férjnél levő aspiransokat vagy teljesen kizárni a pályázók közül vagy az utolsó helyre tenni? Amikor látni való, hogy sok száz meg száz szegény leány töri magát a tanitónői állásért, ami neki a kenyeret jelenti, a mit ha meg nem kap, nyomorogni, talán elzülleni is kénytelen, akkor a méltányosság diktálja, hogy őket részesitsük

előnyben, nem pedig azokat, kiknek már van otthonuk és férjük révén van kenyerük is. Még inkább megfontolandó: nem kellene-e kimondani, hogy az a tanitónő, aki férjhez megy, állásáról lemondani tartozik. Hamis szentimentálizmus azt emlegetni, hogy a tanitónőnek is joga van a családi életre, s hogy embertelenség megakadályozni, hogy a tanitónő feleség és anya lehessen. Ezt a jogot senki kétségbe nem vonja, de viszont a kenyér nélküli tanitónőkre gondolva joggal megkövetelhetjük, hogy aki a férjhezmenés által biztos exisztencziához jut, adja át helyét az exisztencziával abszolute nem bíróknak. A tanitónő ne menjen férjhez csak olyan emberhez, aki őt eltartani képes.

Tudunk a főváros tanitónői közt nem egyet, akiknek a férje évi 10—12.000 korona jövedelemmel és tekintélyes magánvagyonnal bir. Méltányos dolog-e, hogy ezek a hölgyek megmaradnak állásukban és egy csomó diplomás nyomorgó leány elől az utat elzárják, arról nem is szólva, hogy gyermekszüléseik következtében minden második vagy harmadik esztendőben szabadságot élveznek s a fővárosnak a kisegitő tanitónők alkalmazásával kiadásokat okoznak?

E kérdések bolygatása nem kellemes, de végre mégis csak kénytelen lesz a főváros foglalkozni velük, a saját és a méltányosság érdekében.

*

Helyet adtunk e czikknek, melyet lapunk egyik barátja irt, de ki kell jelentenünk, hogy fejtegetéseivel nem mindenben értünk egyet. Igy például a férjes tanitónőkre vonatkozó javaslatát elfogadhatatlannak találjuk. Hogy miért találjuk annak, azt — most nem rendelkezvén elég térrel — lapunk legközelebbi számában részletesen kifejtjük.

A Népszinház átalakítása.

Tudvalevő, hogy a Párisi Áruház katasztrófája után sorba megvizsgálták a fővárosi szinházakat, s azok között a Királyszinház után a Népszinházat találták tűzbiztonsági szempontból a legveszedelmesebbnek. Nyomban el is határozták, hogy a szükséges átalakitásokat a legrövidebb idő alatt eszközöltetni fogják. Több százezer korona kiadásról lévén szó, természetes, hogy szakvéleményeket és terveket kellett beszerezni.

A polgármester utasitására *Heuffel* Adolf középitési igazgató áttanulmányozta a terveket, s véleményét irásban terjesztette elő. A jelentés, mint a középitési igazgató minden hasonló előterjesztése, gondos és lelkiismeretes munka eredménye. Heuffel ama derék tisztviselők közzé tartozik, kik nem szépitgetik a fölfedezett hibákat, hanem nyiltan rámutatnak a bajokra.

Jelentésében megmondja, hogy a Népszinház a könnyen éghető anyagok halmazából készült. Nagy terjedelemben alkalmazott faszerkezetével, helytelen beosztásával és korlátolt számú menekülési eszközeivel a fokozottabb követelményeknek jelenlegi állapotában meg nem felel.

Föltétlenül szükséges tehát a szinházat minden részében korszerűen rekonstruálni. A szinpadi rész és mellékhelyiségeinek átalakitása oly módon és oly időben kezdendő meg, hogy annak természetes folytatását a nézőtérnek *tökéletes* átépitése, továbbá a fűtés, világitás és szellőztetés rendezése akadálytalanul követhesse. Miután évtizedekre kiterjedő jövendő idők követelményeivel kell számolni, az egyes szerkezetek megválasztására kiváló gond fordítandó.

A szinházak legtűzveszélyesebb része a szinpad, s ezért onnét minden könnyen éghető anyag kiküszöbölendő. A tűzveszély esélye lehetőleg megszünik s nagyobb terjedelmü tűz alig támadhat, ha a szinpadon a vas vagy *vasbeton* szerkezetet alkalmazzák.

Steinhardt Antal műépitész ama javaslatával szemben, hogy a szinpad tetőzetének héja nem tűzbiztosan készitendő és pedig azért, hogy a tűz lángja és füstje könnyen a szabadba jusson. Heuffel igazgató azon az álláspontón van, hogy a szinpad *minden* szerkezetét tűzbiztos anyagokból kell készittetni. Arra is ügyelni kell, hogy a szomszédos épületeken támadt tűz a szinház tetőzetén át ne juthasson a szinpadra. A tűzbiztos tetőzeten helyesebb dolog megfelelő szellőztető készülékeket alkalmazni.

Eddigi tapasztalatok azt igazolják, hogy a legfontosabb óvóintézkedések egyike: megakadályozni azt, hogy a szinpadon támadt láng, füst és fojtó gáz át ne csapjon a nézőtérre. A tömeges halálesetet szinházégéseknél mindig a megfuladás okozta.

E bajt megakadályozni lehet 1. ha a nézőtéri szellőztető kürt-aknát mellőzik; 2. ha megakadályozzák, hogy a légáramlat a szinpadról a nézőtér felé húzódjék; 3. ha a fütést és szellőztetést úgy rendezik be, hogy a légáramlat a nézőtérről a zsinórpadlás felé történjék; 4. ha a szinpad feletti tetőzeten megfelelő és biztosan működő szellőző kémények alkalmaztatnak.

Az átalakitás munkálatai — bontási-, kőmüves- és elhelyező-munka, vasmunka, ácsmunka, kőfaragómunka, bádogosmunka, padlózómunka, Rabitz és Monier munkák, villamos-, légszesz-, gőzfütési-, szellőztetési- stb. munkák — összesen 418.796 korona

96 fillért igényelnek. Ehez hozzávéve a színészlépcsők áthelyezésével járó és azoknak befogadására létesítendő jobb és balszárnyak kibővítésére szükséges 70.854 kor. 39 fillér költségeket, az összes kiadás 489.651 kor. 35 fillért tesz ki. Ennyit igényel a szinpad és a mellékhelyiségek átalakítása. A nézőtér átalakítása külön rovatot képez, s a szinházvizsgálóbizottság mig az arra vonatkozó összes tervezetek bemutatva és átvizsgálva nincsenek, addig a szinpadi rész munkálatait függőben óhajtja tartani. Ezzel szemben a középitési igazgató a következőket javasolja:

1. A Népszinház szinpadi részének és mellékhelyiségeinek rekonstrukciójára vonatkozó jelentése — be nem várva a nézőtérre vonatkozó és még csak elkészitendő tervek bemutatását — *sürgősen* vétessék tárgyalás alá.

2. E tárgyalások befejezése után utasittassék a mérnöki hivatal, hogy a szükséges ajánlati felhivást és árlejtési föltételeket állitsa össze, kellőkép gondoskodva arról, hogy a később teljesitendő fűtési-, világitási- és szellőztetési-munkálatok akadálytalanul végrehajthatók legyenek.

3. A nézőtér átalakitásának tervével és költségvetésével megbizott szakértők felhivandók azoknak sürgős bemutatására.

Temetés vagy hullaégetés?

Mindenütt, a hol szabadgondolkodó egyesületek alakulnak, felvetődik a hullaégetés kérdése. Mivel pedig Magyarországon is vannak szabadgondolkodók, természetes, hogy e kérdésnek ujra és ujra napirendre kell kerülnie. A szabadgondolkodóknak, akik mindenesetre a hullaégetés hivei, terjeszteniök kell ezt az eszmét mindenütt, hogy minél hamarább megvalósulhasson. A technikai nehézségeket már régen megoldotta *Siemens* s igy semmi sem állana útjában, hogy e czélnak megfelelő kemenczét állitsanak fel a holtak elhanvasztására. Hátra van azonban a legnehezebb: a tömeg babonaságának a leküzdése. A különböző vallások mesterségesen táplálják az elfogultságot a hullaégetés ellen. Mégis remélhető, hogy a nép felvilágositásával és a természettudománynak szélesebb körben való elterjedésével az eszme diadalra jut.

A hullaégetés története már igen régi. Az ó-korban az elhanvasztás általánosan divott. Európában a hullaégetést az indo-germánok honositották meg. A rómaiak és görögök halottaikat egyszerü máglyán égették el, amelyet rendesen bőven beszurkolt fából raktak, hogy a szag ne legyen nagyon kellemetlen. De sem a görögöknél, sem a rómaiaknál, sem a germánoknál, sem a szlávoknál nem lehetett szó a modern halotthanvasztásról. Hiszen a halottak jóformán csak megszenesedtek, azután eltemették őket. Az ó-kor többi népei között kivételt alkotnak a zsidók és egyiptomiak, akik halottaikat nyomban eltemették. A kereszténység első korában a keresztények hulláit csakúgy elégették, mint a „pogányokét", már tudniillik ott, ahol ez szokásban volt. Csak később hagytak föl a keresztények mindinkább a halotthanvasztással és teljesen akkor szünt meg amidőn Nagy Károly a halottégetést eretnekségnek nyilvánitotta és a halotthanvasztókat halállal sújtotta.

Dingler a kiváló természettudós már 1829-ben tette szóvá a hullaégetés ügyét, amelyet *Moleschott* nemzetgazdasági szempontból szintén pártolt.

1874-ben Drezdában végezték az első kisérleteket, még pedig állati hullákkal; ugyanott 1876-ban tartották az első kongresszust, amely a hullaégetéssel foglalkozott és 1878-ban Gothában az első hullát el is hamvasztották. A halottégetések száma évről-évre szaporodik s ma már Német- és Olaszországban, Svájcz-, Francziaországban kiváló Siemens-féle kemenczék vannak felállitva, amelyek bámulatra ragadják a szemlélőt. Amaz egészségi hátrányok, melyek a rothadó emberi és állati hullák következtében származnak, a teljes elégetés által biztosan és tartósan elkerülhetők.

A földalatti lassu elenyészésnél helyesebb a földfeletti gyors elégetés. Az elhamvasztás ideje átlag egy órát tart, a költség nagyon csekély (4 koronáért elégetnek egy emberi tetemet).

Magyarországon tehát semmi akadály sincs, amely a hullaégető felállitása elé gördülne, minthogy egy biztos eredménynyel járó, pontosan működő apparátus már van. Az elhamvasztás csakis fakultativ, azaz az egyén akaratától lehet függő, mert embertelenség volna, annak utolsó perczeit megszomoritani, aki valamelyes okból irtózik a hullaégetéstől. De épen igy jogában van annak hullaégetést követelni, aki az undoritó rothadási processzustól retteg. Talán jogi szempontból aggodalmak merülhetnek fel, de ezeket mellőzni lehet, ha tekintettel vagyunk az exhumálások elenyészően csekély számára. Ezzel szemben az egészségügy fejlődése a halandósági statisztikának kedvezőbb adatokat szolgáltatna.

Mindennemű ragadós betegségnél, akár emberek, akár állatok között pusztit, az elégetés biztosabb mód a betegség csiráinak kiirtására, mint a divó eljárás.

A hullaégetők nagyfontosságát még a csaták szomorú utójátékai szempontjából is érdemes felemliteni. A mai háboruskodás halottainak nagy száma, a „magas politika" számos áldozatainak tömeges eltemetése, még mindig pusztító járványnyal jár együtt Ezt azonban ellehet kerülni, ha a csata után a hullaégetőket felállitják és minden holtat, minden lóhullát elégetnek. Ezáltal örök időkre elhárítják a veszedelmet. A tömegsirok, melyek a csontokat befogadják, teljesen ártalmatlanok lesznek a környék lakosságára nézve. Ily módon az embertelen háborus-

kodásnak legalább szomorú utókövetkezményei teljesen meg fognak szünni.

Minthogy azonban békés időben is a halottak elégetése egészségügyi szempontból az emberiségre kétségen kivül felette hasznos, az a remény kecsegtet bennünket, hogy Magyarországon is akadnak felvilágosult férfiak, kik a kérdéshez állást foglalnak és a halottak elégetését a földalatti elrothadásnál jobbnak tartják, mert az ugynevezett „halottak iránti kegyeletnél“ sokkalta nagyobb mértékben kell megnyilatkoznia *az élők iránti kegyeletnek.*

A jövő évi közmunkaprogramm.

A mérnöki hivatal elkészitette az 1905. évi ideiglenes közmunkaprogrammot, melynek főbb pontai a következők:

Uj kövezésekre és egyéb utczai burkolatokra 6,191.949 K 72 fillért irányzott elő a mérnöki hivatal. Nagyobb munkálatok ezek közt:

Az I. kerületben a fehérvári-ut rendezése 420.000 K előirányzattal.

A II. kerületben a Zsigmond-utcza rendezése 160.000 K.

A III. kerületben a szent-endrei-utcza és a tanuló-utcza rendezése, az előbbi 74.000, az utóbbi 60.000 K költséggel.

A IV. kerületben a Mária Valéria-utcza (23.500 K), a városház-utcza aszfaltozása (57.700 K), a váczi-, zöldfa-, szerb-. borz- és Gerlóczy-utczák aszfaltozása (200.500 K).

Az V. kerületben a legfőbb munka a váczi-ut középső szakaszának a kövezése 1,144.000 K költséggel, továbbá a Gizella-tér (60.000 K) és Zrinyi-utcza (85.000 K) aszfaltozása, a Vigadó-utcza (60.000 K), a Lipót-tér északi része (50.000 K) és a személynök-utcza (110.000 K) rendezése Ugyancsak az V. kerületre vonatkozik az országház-tér északi oldalán tervezett park elkészitése és a körülötte levő utak burkolása 115.000 K költséggel.

A VI. kerületben legnagyobb munka a nagymező-utcza aszfaltozása, ami 143.000 K-ba kerül. A városligeti fasor mellékutjainak aszfaltozása 90 000 K-val van előirányozva, a hajós-utczáé pedig 66.000 K-val.

A VII. kerületbeli csömöri-ut rendezésére 173.000 K-nát irányzott elő a mérnöki hivatal, a szegényház-tér rendezésére 100.500 K-át, a Garay-teret övező utczák aszfaltozására 112.000 K-át, a Bethlen-utcza kövezésére 57.000 K-át s a Kazinczy-utcza aszfaltozására 63.500 K-át.

Tetemes kiadásba (534.000 K) fog kerülni a VIII. kerületi Népszinház-utcza boulevardszerü rendezése gránittal vagy bazalttal; ezenkivül rendezik a Tisza Kálmán-tér keleti oldalát (45.000 K), a Kisfaludy-utczát aszfaltozzák (37.000 K) s a Magdolna-utczát kövezik (46.000 K.)

A IX. kerület legnagyobb munkálata az üllői-ut boulevardszerü rendezése és kövezése 466.000 K költséggel, a soroksári-utcza (150.000 K) és gyep-utcza (73.000 K) aszfaltozása.

A X. kerület két nagyobb munkát kap, az egyik a maglódi-utnak keramittal való burkolása 300 000 K költséggel és az alsó-vaspálya-utcza keramittal való rendezése 120.000 K előirányzattal.

Mindezek a munkálatok, amelyeknek itt csak a főbbjeit emlitettük meg, 6,191.949 K 72 fillérrel van előirányozva. Ezenkivül fő- és mellékcsatornák épitése 163 000 K-át igényel, a gyalogutak burkolására 74.900 K szükséges s a bel- és kültelki utak épitésére 1,325.600 K van előirányozva.

A mérnöki hivatal végül előterjeszti az 1904 – 1908. években végrehajtandó burkoló munkák programmját is. E szerint az 1904. évre az uj burkolás összes költsége 4,279.500 korona s ebből a fővárost 3,165.930 korona terheli. Az 1905. évre pedig az összes uj burkolás kiadása 4,518,500 korona lesz, amiből a fővárost 3,631.794 korona terheli.

A főváros statisztikai évkönyve.

A fővárosi statisztikai hivatal most adta ki Budapest statisztikai évkönyvének negyedik kötetét. Az évkönyvet *Thirring* Gusztáv dr., a statisztikai hivatal nagytudásu aligazgatója szerkesztette s az 1899—1901. évek történetéről számol be statisztikai adatokkal.

Az utolsó tiz évben hétszáz hektárral lett nagyobb Budapest területe, most 20.000 hektár, lakóinak száma 1901-ben 734.165. Érdekes kimutatást közöl az évkönyv Budapest utczáiról. A leghosszabb utcza 3075 méter, a Bécsi-út, a kültelki utak között azonban akárhány 3—7000 méter hosszu út van. Legtöbb ház, 190, a Lajos-utczában van. A Király-utczának csak 97 háza van, de 10.918 lakó lakja, mig a Lajos-utcza kétszerannyi házában csak 5941. Legsürübben lakott a Dob-utcza, a hol 87 házban 9362 lakó van. A házak száma rohamosan növekedett. A nagy fejlődést legjobban mutatja, hogy 1870-ben csak 9351, abból is 77·5 százalék földszintes ház volt Budapesten, 1901-ben pedig 16.254 s abból 56·4 százalék földszintes. Kilencz ház volt, a melyben száznál több lakás van, ebből kettőben háromszáznál több szoba van. Huszonnégy bérkaszárnya van, a melyben négyszáz lakónál több huzódik meg. A lakóházak között első a Károly-körút 9. számu háza, a melynek 652 lakója van. Ugyanennyi van a Fóthi-út 23. számu háznak is. A lakosságnak a fele 364.798 egyszobás lakásban lakik és csak 2340 lakosnak van tiz szobánál nagyobb lakása.

Budapesten tizennégy százévesnél idősebb ember van, még pedig 101 éves 6 férfi és 5 nő, 102 éves 1 nő, 103 éves 1 nő, 105 éves 1 nő. Ugy látszik, hogy az özvegyek, különösen az özvegyasszo-

nyok érnek meg nagy időt. Kilenczven évesnél idősebb volt 8 agglegény és 8 hajadon, 11 házas férfi és 6 házas nő, 23 özvegy férfi és 111 özvegyasszony.

A *magyarság terjedését* bizonyítja, hogy 1881-ben a lakosságnak csak 56 százaléka volt magyar, husz évvel későbben 79·6 százaléka. A németek száma husz év alatt 34 százalékról 14 százalékra, a tótoké 6 százalékról 3 százalékra csökkent. A lakosság műveltsége is emelkedett. A hat éven felüli lakosságnak 1870-ben 27·8 százaléka, 1901-ben 10·7 százaléka volt analfabéta.

A főváros *közegészségügyének* nagy fejlődését bizonyítja a halálozási koeficiens nagy csökkenése. Ezer lakosra 1874-ben még 43·4 halálozás jutott, 1901-ben pedig 18·7. Ezzel elértük a külföldi nagyvárosokat, mert Bécsben 20·7, Berlinben 18·6 hal meg ezer lakos közül.

Az évkönyv beszámol még az 1901. év forgalmáról, közlekedéséről, közmunkáiról, iskoláiról, közjótékonyságáról, közbiztonságáról s végül, hogy mindez a fővárosnak mibe került. Ebből megtudjuk, hogy a főváros 1901-ben 5554 alkalmazottjának 10,979.667 korona fizetést adott. A személyzet számának és fizetésének növekedése megdöbbentően nagy, mert négy évvel előbb, 1897-ben még csak 4500 alkalmazottja volt a fővárosnak, a kiknek 9,560.604 korona fizetést adott.

Elfolyatott milliók.

Abból a jelentésből, melyet Kajlinger vizműigazgató a tanácshoz benyujtott, szenzációs dolgot tudtunk meg. Azt nevezetesen, hogy a házak hiányos vizvezetéki fölszerelése következtében *évenkint több mint egy millió*, pontosan kiszámitva: *1.180,000 korona értékü viz pocsékoltatik el.*

A jelentésnek erre vonatkozó része igy hangzik:

Hogy Budapesten a házak vizvezetéki felszerelései mily rendkivül rossz karban vannak és hogy ennek következtében a kiszolgáltatott viznek mily tekintélyes része megy veszendőbe, köztudomásu dolog és ennek okát a felszerelésekkel foglalkozó iparosaink megbizhatatlanságában látják.

Véleményem és tapasztalatom szerint azonban rendszabályunk intézkedései idézik elő ezt a bajt főként azzal, hogy nem a mulasztást, hanem csupán a hatóság kárositásának egy bizonyos határidőn való be nem szüntetését torolják meg. A czél tehát nem az, hogy a felszerelések állandó jókarban tartásával a közvagyonnak elpazarlása megakadályoztassék, hanem hogy a különben állandóan folyató alkatrészek az előirt terminusra, vagyis ideig óráig, a lehető legolcsóbb módon, látszatra helyreállittassanak.

Hogy ellenőrzési eljárásunk eredménytelenségét kellő világitásba helyezzem, mindenekelőtt a számtalan közül, egy pár jellegzetes esetet mutatok be.

A VI. ker. elüljáróság 1904. évi február 20-án a következő jegyzőkönyvet vette föl.

„Megjelent N. N. ércnyomó és előadja, hogy a . . . kerületi, . . . utczai . . számu házban, . . . számu lakáshelyiség konyhájában, a vizcsap alatti kagyló, az elromlott berendezés folytán minden 5 perczben megtelik, úgy hogy e miatt már 8-ik napja tele van a konyhája vizzel. A házmesternél ezt bejelentette ő maga három, a felesége több mint négy izben, kérve őt, hogy hozza rendbe a hibás vezetéket, mire az azt válaszolta, hogy őneki nem lehet bántódása, mert neki van pénze elég. Kéri a hatósági intézkedést és a házmester megbirságolását.“

Ezt a jegyzőkönyvet az illető ker. elüljáróság „saját hatáskörben sürgősen megejtendő vizsgálat és jelentés, illetve javaslattétel végett“ igazgatóságunknak adta ki. Mi, a vizsgálatot azonnal megejtvén, konstatáltuk, hogy az illető házban 4 vizöblitéses szék és 7 csapoló, összesen tehát 11 kiömlő nyilás állandóan folyott.

Rendszabályunk értelmében, e hiányok kijavitására 7 napot tüztünk ki. A midőn a kitüzött idő elteltével a felülvizsgálatot megejtettük, a 7 nap előtt konstatált hiányokat megszüntetve találtuk, megállapitottuk azonban, hogy más 2 vizöblitéses szék és más 3 csapoló folyott állandóan, a melyeknek helyreállitására ismét határidőt tüztünk ki, az illető ker. elüljáróságot pedig értesitettük, hogy a jegyzőkönyvbe foglaltakat illetőleg, rendszabályunk értelmében további eljárásnak helye nincs.

Behatóbb tájékozás czéljából közlöm, hogy e házat rendes ellenőrzéseink során az emlitett ügyet megelőzőleg már két izben vizsgáltuk, mikor is egy izben 5 állandóan folyó csapot, egy izben pedig 3 csapolót és 2 vizöblitéses széket leltünk ugyancsak ily állapotban.

A hibák mindkét esetben kijavittattak a kitüzött határidőre s igy ez esetekben sem javasolhattunk megtorló intézkedéseket.

A vizműigazgatóság ellenőrei a vizsgálatokból kifolyólag 105,560 jegyzőkönyvet és 1144 kihallgatási jegyzőkönyvet vettek föl, összesen tehát 106,704 papirlapot irtak tele.

Mindennek a vizvezeték szempontjából teljesen eredménytelen, óriás mérvü terhes munkálkodásnak folyományakép, a székesfőváros szegényalapja e 2 év alatt, csak 9914 koronával szaporodott, ellenben a fővárost az igy minden haszon nélkül elpazarolt viz révén óriási veszteség érte.

Havi jelentéseinkben, valamint a „Magyar mérnök és épitész-egylet“ közlönyének hasábjain is, bő adatok nyomán igazoltam, hogy a házi felszerelések rendkivül silány állapotából kifolyólag, az elfogyasztott viznek legalább is $^1/_3$-ada vész el; a mi évi átlagos 50,000.000 m³ vizfogyasztás mellett, évenként kereken $16^1/_2$ millió m³ minden haszon nélkül elfolyatott viznek felel meg. Miután pedig ez idő szerint az előállitási költségek köbméterenként 7·153 fillért

tesznek, ez adatokból következik, hogy a felszerelések rossz karban tartásából a székesfőváros közönségére évenként, 1.180.000, azaz egymilliószáznyolczvanezer korona teher háramlik és pedig olyan teher, mely rendszabályunk intézkedései következtében nemhogy apadna, hanem mindinkább szaporodik s a mely tehernek a közre legcsekélyebb mérvű hasznát sem tudjuk kimutatni.

Az igy elfolyatott vizet, a dolog természetéből folyólag senki sem fordithatja megjelölhető czélra s hogy a város eme vizmennyiség nélkül is bőven megnyerné azt a szükségletet, a mit hygienikus tekintetben és éghajlati viszonyainkból kifolyólag mondanak szükségesnek, abból itélhető meg, hogy a felszereléseken elpazarolt 1.180,000 korona értékü viznek megtakaritása esetén még mindig több mint kétszer annyi állna rendelkezésre, mint a mennyit a legtöbb nagy európai város, igy pl. Berlin is, lakosai számára juttat. Semmiféle közérdeket sem sértünk tehát, ha ennek az óriási vagyonnak megmentésére törekszünk, ellenkezőleg, a közre igen nagy előnyök származhatnak és a szegények sorsán is többet segithetünk, mint a mennyit a jelenleg őket illető 4957 korona évenkénti birságpénzzel elérhetünk.

Az előadottak nyomán nem kell bővebben bizonyitanom azt, hogy az igy elpazarolt óriási vagyon megmentésére kell törekednünk, illetve, hogy rendszabályunknak a házfelszerelések ellenőrzését tárgyaló részét hatékonyabbá kell tennünk.

A kéményseprők szabályrendelete.

A tanács most dolgozta ki a kényseprő iparról szóló uj szabályrendeletet. Az eredeti tervezetet a kormány nem hagyta jóvá, mert a főváros a kereskedelmi miniszter kivánságával szemben azt akarta, hogy a háztulajdonos szabadon választhasson a közigazgatási kerületben levő kéményseprők között, holott a miniszter a zárt kerületek és a kerületek számának szaporitása mellett foglalt állást.

Az uj szabályzat indokolásában ujra azt vitatja, hogy a zárt kerület nem a közérdeket szolgálja. A kéményseprő-kerületek számát a szabályzat 46-ról 56-ra emeli. Az I. közigazgatási kerületben lesz hat (most van öt), a II. kerületben három (van kettő), a III. kerületben három (van három), a IV. kerületben négy (van öt), az V. kerületben hat (van öt), a VI. kerületben tiz (van kilencz), a VII. kerületben kilencz (van hat), a VIII. kerületben nyolcz (van hat), a IX. kerületben négy (van három), a X. kerületben három (most van kettő). Az iparengedélyt az elsőfoku iparhatóság nyilvános pályázat utján adja meg. Van jobb és rosszabb kerület s azért a szabályzat ugy rendelkezik, hogy ha a munkakerületért önálló mester is pályázik, annak elsőbbsége van Az engedelem diját a szabályzat 40 koronáról 200 koronár emelte fel. A háztulajdonos a munkát odaadhatja más kéményseprőnek is, de az illetékes kéményseprő diját azért meg kell fizetnie

A dijakat két csoportra osztja a szabályzat. Az első csoportba sorozza azokat a rendes munkákat, amelyeknek végeztetésére a háztulajdonos köteles. Ezeket a dijakat a szabályzat a mostani áraknál tiz százalékkal redukálja. A második csoportba sorozza azokat a munkákat, amelyek a háztulajdonosra, illetőleg a lakóra nem kötelezők.

Ezeket a dijakat igy állapitja meg: Mászható kémény egyszeri vakolása 3 korona, egy orosz kéményé 2 korona, egy vastüzhely tisztitása egy sütővel 20, két sütővel 30, két sütővel és egy üsttel 40 fillér. Vendéglőben vagy más nagyobb konyhában a nagyság szerint 60 fillértől egy koronáig. Egy vaskályha tisztitása 40, egy közönséges Meidingerkályháé 60 fillér, közönséges légfütőszerkezeté 1, komplikáltabbé 2, vizfütőszerkezeté 4, középponti fütőszerkezeté 2, gőzfütő kazáné 6, közönséges gőzkéményé 20, gyárüzemü gőzkazánnak egyszeri tisztitásáért 24 korona. A kémények végében alkalmazott koromgyüjtőt a kéményseprő évenkint kétszer dijtalanul köteles kitisztitani, a korom eltávolitása és kihordása a lakó kötelessége.

A rendes kéményt minden hónapban legalább egyszer ki kell tisztitani, de a szabályzat megállapitja, hogy mikor kell minden 8, illetőleg 14 napban a kéményt tisztitani. A háztulajdonosnak kötelessége gondoskodni arról, hogy a lakó a mászható kémények üregeit raktárul ne használja, azokba papirt, rongyot és szalmát vagy más hulladékokat föl ne halmozzon. Minden padláson a háztetőre kijáró nyilásnál czélszerü, könnyen hozzáférhető és elegendő erős létra legyen; a világitó-udvarokat kéménytisztitó gyalogjáróval kell körülvenni, vagy mindkét oldalon korlátokkal ellátott vastraverzekkel áthidalni; a lakásokban a tüzhelyek és kályhák eltávolitása után a csőlyukakat érczfedőkkel kell elzárni, a végleg használaton kivül helyezett csőlyukakat pedig be kell falazni; a kéménybe torkoló lyukakat (ugynevezett stucznik) a lakóknak kell rendesen tisztitani s hogy a koromgyüjtők könnyen hozzáférhetők s jól nyiló és záró vasajtókkal ellátottak legyenek.

120.000 korona veszteség.

A főváros a százmilliós kölcsönnek még ki nem bocsátott 13 millió korona névértékü kötvényeiből hat milliót értékesiteni akar. Alább közöljük a Pesti Hazai Első Takarékpénztár és a Magyar Jelzálog-Hitelbank együttes ajánlatát, amelyből kitünik, hogy az intézetek az átvételre $95^1/_2$-es árfolyam mellett hajlandók.

Tekintve azt, hogy a legutóbbi konverziónál a főváros a kötvényeket $97^1/_2$ árfolyammal értékesitette, a különbözet a mostani ajánlatnál 120.000 kor. veszteséget jelent a fővárosra nézve. Az ajánlattevő

intézeteket azonban nem lehet vádolni méltánytalansággal, mert a tél óta változás történt a pénzpiaczon. Az orosz japán háboru megdrágitotta a pénzt, s igy a 95½-es árfolyam aránylag még kedvezőnek mondható.

Az emlitett ajánlat szószerint igy hangzik:

Tekintetes Székesfővárosi Tanács! A tekintetes Tanácstól rövid uton vett azon értesités folytán, hogy a székesfőváros a még birtokában levő 4%-os székesfővárosi kölcsönkötvényekből a folyó évi különböző szükségletek fedezése végett mintegy 6 millió korona n. é.-küt értékesiteni kiván és azon nagybecsü felhivására, hogy hajlandók volnánk-e ezen eladni szándékolt 6 millió korona n. é. kötvényt megvenni, van szerencsénk tisztelettel közölni, hogy az értékesiteni kivánt mintegy 6 millió korona n. é. székesfővárosi 4%-os kölcsönkötvényeket netto 95½%-os árfolyammal — vagyis minden 100 korona névértékét 95½ koronáért — és a függő kamatok megtérítése mellett megvenni készek vagyunk.

Ha pedig a székesfőváros közönsége, tekintettel a pénzviszonyokban előre látható lényegesebb változásokra, a jövő szükségletek fedezetének biztositása végett az összes birtokában levő, még mintegy 13 millió korona n. é. ily kötvényeket már most kivánná értékesiteni, ezen egész összeg átvételére is készek vagyunk netto 95¼ árfolyam és a függő kamatok megtérítése mellett.

Az átveendő kötvények elszámolása az eladás felsőbb jóváhagyásától számitott 5 napon belül eszközlendő.

Mindkét esetre tett ajánlatunkhoz azon föltételt füzzük, hogy az eladandó kötvények ellenértéke addig, mig arra a székesfővárosnak tényleges felhasználás végett szüksége nem lesz, nálunk a jelenlegi rendes betéti kamat mellett betétként helyeztessék el és csak a tényleges felhasználás mérve szerint successive vétessék fel.

Szivesen vesszük tudomásul a tekintetes Tanács azon rövid uton tett kijelentését, hogy a mennyiben a székesfőváros a birtokában levő összes — circa 13 millió korona n. é. — 4%-os székesfővárosi kötvényeket értékesiti, illetve ezen egész összeget alulirottak megvesszük, az esetben a jövő 1905-ik év végéig, a kilátásba vett rövidebb lejáratu kövezési kölcsön beszerzésén kivül más összeg, illetve kölcsön beszerzése végett a pénzpiaczot igénybe venni nem fogja.

Ezen ajánlatunk érvényét veszti, ha az a székesfőváros közönségének közgyülése által f. é. junius 2-ig el nem fogadtatik.

A székesfővárossal ez ügyben való minden további érintkezéssel alulirottak nevében a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület van megbizva.

Budapest, 1904. május hó 25-én.

Kiváló tisztelettel:

Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület ***Kléh István*** s. k., ***Hevesi*** s. k. *Magyar Jelzáloghitelbank* ***Beck*** s. k., ***Dr. Neumann*** s. k.

*

A tanács azt proponálja a közgyülésnek, hogy csak 6 millió értékü kötvény helyeztessék el. E tárgyban a junius 1-én tartandó közgyülés fog dönteni.

Polgári iskolák elhelyezése.

A közoktatási ügyosztály előterjesztése alapján a tanács a polgári iskoláknak az 1904/5. iskolaévre való elhelyezése tekintetében a következő intézkedéseket tette:

I. Minthogy a VII. ker. Peterdy- és Hernád-utcza sarkán épülő s a nyár folyamán teljesen elkészülő uj iskolaépületben, a mely elemi fiu és leányiskola elhelyezésére fog szolgálni, ezenfelül elegendő hely áll rendelkezésre abból a czélból, hogy ott egy nyolcz osztályos polgári leányiskola is elhelyezést nyerjen: ennélfogva a tanács a VII. ker. Aréna-uti épületben már nem férő polgári leányiskola kettéválasztásával, illetőleg az ezen iskolához tartozó s ideiglenesen a VII. ker. Rottenbiller-utczai elemi iskola épületében elhelyezett fiókosztályok megszüntetésével elhatározza az 1904/5. iskolaévre nyolcz polgári leányosztálynak mint önálló polgári leányiskolának a VII. ker. Peterdy- és Hernád-utcza sarkán levő iskolaépületben való elhelyezését.

II. Tekintettel arra, hogy a VII. ker. Nagydiófa-utczai polgári fiuiskola jelenlegi épületében sem elég tágas, sem egyéb szempontból is megfelelő elhelyezést nem talál s amellett kelleténél közelebb van a Wesselényi-utczai polgári fiuiskolához, mig ellenben a VII. kerület külső része teljesen nélkülözi a polgári fiuiskolát: a tanács a Rottenbiller-utczai iskolaépületben a most ott levő polgári leányosztályok megszüntetésével, valamint az ottani elemi leányosztályoknak a Nefelejts-utczai elemi iskola épületébe való áttelepitésével nyerendő helyet, a melyhez hozzácsatolja még a jelenlegi igazgatói lakás czéljára szolgáló helyiségeket is, — olykép használja fel, hogy oda helyezi át az 1904/5. iskolaévtől kezdve a Nagydiófa-utczai polgári fiuskolát. Ez utóbbinak mostani épületében viszont ideiglenesen elhelyezést nyerhet majd esetleg a VI. ker. felsőkereskedelmi iskola nehány osztálya, minek következésképp a VI. ker. Érsek-utczai elemi iskola is visszakaphatja majd a tőle elfoglalt két termet s a VI. ker. polgári fiuiskolánál is meg fognak szünni a helyszüke miatt most fennálló bajok.

III. Minthogy az I ker. Fehérsas-téren épülő és az I. ker. Szarvas-téri elemi iskola, valamint az I. kerületben immár nagyon is szükséges polgári fiuiskola befogadására tervezett iskolaépület csak az 1905. év őszén lesz rendeltetésének átadható, — ennélfogva az I. ker. polgári fiuiskolának az 1904/5. iskolaévvel megnyitandó két osztályának ideiglenes elhelyezésére a tanács az I. ker. Szarvas-téri elemi iskola épületét jelöli ki.

Vásároljuk a vakok készitményeit!

Nincs család, mely nyugodtan állithatná, hogy kedvelt körének tagjai biztositva vannak a vakság ellen. Eltekintve attól, hogy a szem külső megsértése örök sötétséget borithat reánk, nagyon sok betegség (a vérbajok legnagyobb része, sarlach, himlő, stb.) utókövetkezménye a látás elvesztése. Ennek tulajdonitható, hogy hazánkban a legutóbbi népszámláláskor 16.482 vak egyén volt. E szám nagysága lesujtóan hat az olvasóra, ha elképzeli a vakság kétségbeejtő voltát. Nem látni semmit a természet szépségeiből, megfosztva lenni szeretteink látásától és emellett a földi szenvedések összességéből, (szegénység, nyomor, betegség) kivenni részünket, elrettentő állapot, melyet az a szomoru valóság, hogy vak embertársaink kiképeztetésére a társadalom módot és alkalmat megfelelő mértékben nem ad, majdnem elviselhetetlenné lesz. Nem czélom ez alkalommal birálat tárgyává tenni azt a közönyösséget, melylyel a sorssujtotta embertársaink irányában a társadalom viseltetik, csak megvilágitására azt hozom fel, hogy az ország 17,000.000 lakosa közül csak 1700-an könyörültek meg az 1600 vak honfitárson és léptek be évi 4 koronával tagul a vakok kiképeztetésével foglalkozó Vakokat gyámolitó orsz. egyletbe.

Nem igy van ez a külföldön, csak ne menjünk tovább, mint a szomszéd Ausztriába, hol 29 intézmény szolgálja a vakok érdekeit s ez intézmények mindegyikét ugy az egyes tartományok, mint a városok, különösen pedig a nagyközönség a legnagyobb mértékben felkarolja. Nem a jószivüség eme áldásthozó munkálkodására akarok rámutatni, hanem kiemelem azt, hogy e nagyszámu intézetben kiképzett és több ezerre tehető vak egyént a hatóságok és magánosok bőven ellátják munkával.

Nem fordult elő ott oly eset aminő nálunk ezelőtt 3—4 évvel egyik adókivető-bizottság előtt megtörtént, hogy a bizottság egyik tagja kifakadt a vakok ipara ellen és korlátolt gondolkodásra vallóan, a vakok iparában a kisipar veszélyeztetését látta. A külföldön a közönség és a hatóságok egyaránt tudják, hogy a vakok csak a kosárfonás, kefekötés, kötélverés és harisnyakötés iparágakat tudják elsajátitani és csak ezen iparágakban tudnak oly munkásságot kifejteni, hogy abból kenyerüket megkereshessék, miért is mindenképen elősegitik, hogy vak honfitársaik kiképeztetést nyerjenek. Ismerik azt a gazdasági szabályt, hogy sokkal kevesebbe kerül 1000 ember kiképeztetése, mint ezen embernek kolduskenyérből történő állandó eltartása. A kiképzetteknek pedig munkát adni kevés és hasznos dolognak tartják és ennek köszönhető, hogy mindannyinak van munkája. Nálunk eddig csak mintegy 160 vak iparos van és a „Vakokat Gyámolitó Orsz. Egylet azok készitményeit sem tudja értékesiteni. Szomoru dolog ez már azért is, mert akkor látja el vak embertársait állandóan munkával, amikor a jelzett iparczikkeiből országukban tultermelés van; hazánban pedig akkor mellőzik a vakok általánosan elismert és olcsó, jó készitményeit, amikor a külföldnek ecsetekért, kefékért és kosarakért milliókat fizetünk. Történik mindez akkor, amikor a magyaripar pártolásáról hasábokat irnak és annak érdekében állandóan gyüléseznek. Sokan beszélnek erről, de kevesen tesznek, és azok is azt tartják magukról, hogy nagylelkűséget cselekednek. Itt látom a legfőbb hibát és a helyzet nem is javul addig, mig hazánkban is nem azért vásároljuk a honi készitményt, mert azt jóságánál fogva olcsóbbnak találjuk. Nem fordulok tehát a jószivüekhez, hogy meginditva őket, csupa könyörületből vásárlásra birjam; nem keresem a magyar ipar pártolóit sem, hogy őket hazafiságuk bizonyitására a vakok vevőiül megnyerjem, hanem a takarékosok, az olcsó és jó árut kedvelők figyelmét hivom fel a vakok kefe, kosár- és harisnyakészitményeire, melyek jóságuk mellett olcsók és tartósak. Árjegyzék utján megrendelhetők a központi telepen, Budapest, VII., Hungária-körút 16. sz, alatt és a városi elárusitó helyeken: IV., Kaplony-utcza 5. és VI., Király-utcza 72. sz. a. *r. R.*

Hirek a városházáról.

—

A nyugati főmühely csatornája. A rákospalotai határban épitett államvasuti főmühely-telep gyüjtő-csatornáját tudvalevőleg Ujpest községe készittette. A jó ujpestiek a csatornát bekapcsolták a főváros Váczi-uti kanálisába anélkül, hogy erről a fővárosnak tudomása lett volna. Véletlenül derült ki a turpisság, amikor is a főváros kivánságára a földmivelési miniszter hatályon kivül helyezte a már megadott vizjogi engedélyt s uj vizjogi tárgyalás megtartását rendelte el. Ez a tárgyalás, amelyben a főváros képviselői is részt vettek, minap tartatott meg. Ujpest községe azzal érvelt, hogy joga van a Váczi-uti kanális használatához, mert annak költségeihez a község is hozzájárult. A főváros képviselői azonban tiltakoztak a község eljárása ellen, amely nem egyezik meg a csatorna használatára vonatkozó egyességgel. Ez az egyesség csak Ujpest község és a főváros között köttetett meg. Már pedig a jelen esetben Rákospalota községről van szó, mert a mühelytelep palotai területen épült. Tekintettel azonban arra, hogy a telep gyüjtőcsatornája már kész s igy a főváros már bevégzett ténnyel áll szemközt, a főváros tiszti ügyészsége kijelentette, hogy a Váczi-uti csatornát nem kivánja elzárni a telep szenyvizei elől, de követeli, hogy Rákospalota község részéről ezért bizonyos rekompenzációban részesüljön. Az ujabb egyességre vonatkozó tárgyalások most folynak.

A hetedik ker. közmunkaprogrammja. A VII. kerületi választmány határozata alapján a kerületi elüljáróság bejelentette a tanácsnak ama közmunkákat, melyek okvetlenül felveendők lesznek a jövő évi közmunkaprogrammba. E sürgős munkálatok nagy része utrendezésből áll. Rendezésre szorul a Róna-utcza 18,000 korona költséggel, a Kolumbus-utcza 8600 korona költséggel, a Gyarmat-

utcza 49,120 korona költséggel, az Egresy-utcza 10.000 korona költséggel, a Hermina-ut 14,000 kor., a Kertész-utcza 42,000 korona, a Bethlen-utcza 57,000 korona, a Garay-teret környékező utczák 112,000 korona, a Szegényház-tér 103,218 korona költséggel. A programm kiterjed aztán a szükséges csatornaátépitésekre, fásitásokra, s kövezetátrakásokra. Végül figyelembe ajánlja az elüljáróság a tanácsnak a Rákospatak és a Csik-árok rendezési ügyét, amely több év óta ugyis sürgős szükséget képez.

A jégtermelő-telep ügye. A földmivelésügyi miniszter kivánsága folytán a polgármester mint első foku vizjogi hatóság elrendelte, hogy a jégtermelő-telepek ellen emelt panaszok s a tapasztalt bajok orvoslása tárgyában az engedélyesek meghallgatásával tartassanak. A VII. ker. elüljáróság e hó 25-én tartotta meg a tárgyalásokat, de a bizottság helyszini szemlét fog tartani a telepeken. A tanácsot a mérnöki hivatal fogja az eljáráson képviselni.

A Lánczhid-utcza rendezése. A Lánczhid-utcza s a Várkert-rakpart rendezését a Rudasfürdőig meghosszabbitandó dunaparti villamos vasut hátráltatta. A vasuti vonal ügye most már rendben van s igy a rendezésnek többé akadályai nincsenek. A mérnöki hivatal ez okból bemutatta most a rendezés terveit s költségvetését. A kérdéses utvonalon bazalt koczka-burkolat s aszfalt gyalogjáró rakatik le. Ez összesen 85232 koronába kerül. Ezenkivül 4000 korona költséggel át kell majd helyezni a vizcsöveket. A világitás már rendben van.

Második vágány a Krisztina-körúton. A Ferencz József-hid, Krisztina-körut és a fogaskerekü vasut közötti útvonalon a közuti vaspálya társaság második sinpár lefektetését tervezi. Most kéri a fővárostól a helyhatóság épitési engedélyt. A mérnöki hivatal tekintettel arra, hogy a területi akadályok az emlitett vonalon mindenütt elháritattak, javasolja az engedély kiadását. Megjegyzendő, hogy az uj vágány nem egyszerre, hanem csak szakaszonkint fog kiépülni.

A gyömrői-uti villamos. A kőbányai gyártulajdonosok ama kérelemmel fordultak a X. kerületi elüljárósághoz, hogy a tanácsnál szorgalmazza a gyömrői-uton tervezett villamos vasut kiépitését s üzembe helyezését. Az elüljáróság pártolólag terjesztette a tanács elé e kérelmet, amelyet minden tekintetben méltányosnak s a főváros X. herületének fejlődésére nézve rendkivül fontosnak lát. A szépen rendezett gyömrői-út körül máris sok gyár van, amelyekben több ezer hivatalnok s munkás foglalkozik. Indokolt volna tehát, hogy ezek számára megfelelő közlekedési alkalmatosságról gondoskodjék a főváros. Figyelembe veendő az a körülmény is, hogy a gyömrői-út környéke rendkivül alkalmatos gyártelepek létesitésére. A vasut kiépitése nyomában bizonyára számos uj gyár épülne ott. A kerületi választmány legutóbb szintén ülést tartott ez ügyben s elhatározta, hogy a vasut kiépitése ügyében előterjesztést fog tenni a fővárosnak.

Az ó-budai főgyüjtő. Az ó-budai főgyüjtő csatorna s a vele kapcsolatos szivattyu-telep terveit a közgyülés elfogadta kivitelre s utasitotta volt a tanácsot, hogy a szükséges területek megszerzése iránt intézkedjék. Az ügynek azonban még mindig akadályai vannak. Nem ismeretes ugyanis még az összeg, melybe a megszerzendő területek kerülni fognak. Enélkül pedig nem lehet fedezetről gondoskodni. Tekintettel arra, hogy a főgyüjtő és a szivattyutelep kérdése most már sürgőssé vált, a tanács fölhivta a mérnöki hivatalt, hogy a szükséges kisajátitási terveket és térrajzokat mihamarább készitse el, amelyek alapján a tanácsi 3-ik ügyosztály egyezkedéseket kezd majd az érdekelt telektulajdonosokkal.

A jégtermelő telepek. Esztendők óta tart már a herczehurcza a Rákospatak mentén levő jégtermelő-telepek miatt, amelyek ellen a partmenti telektulajdonosok nem szünnek meg panaszokat emelni. A folytonos mesterséges áradás elvizenyősiti a talajt, átnedvesiti a közellen épült házak falait s azonfelül maláriás lázakat okoz a környéken. Hogy miként lehetne a bajon segiteni, e fölött a legközelebbi napokon fog tanácskozni egy kiküldött bizottság, melynek tárgyalásaiban részt vesznek majd az érdekeltek is. A tanács régóta a mellett küzd, hogy e jégtermelő-telepek végleg megszüntessenek, ám a teleptulajdonosok felebbezései folytán a miniszter eddig meghiusitotta e törekvés megvalósitását. Most azonban, hogy ujabb panaszok következtében ismét szőnyegre kerül a jégtermelő-telepek kérdése, a főváros képviselői fölhasználják a legközelebb megtartandó érdekeltségi tárgyalás által kinálkozó alkalmat arra, hogy a telepek megszüntetését szorgalmazzák. A tanács azon az álláspontón van ez ügyben, hogy a folytonos panaszok okát képező bajok csakis az összes Rákosmenti telepek beszüntetésével orvosolhatók gyökeresen.

Átalakitások a korzón. A Ferencz József rakparti sétányt az Eötvös-tér s a Wurm-utcza torkolatánál, továbbá a Vigadó-téren vasoszlopokon nyugvó lánczok zárják el. E lánczok öntött vasból vannak, miért is gyakran eltörnek. Az V. kerületi elüljáróság fontosabb dolog hiányában most azt az előterjesztést teszi a tanácsnak, hogy a kocsiközlekedés elzárására szolgáló eme lánczok helyett a főváros csináltasson diszes uj kovácsolt vas oszlopokat és lánczokat. A mérnöki hivatal ugy találja azokban, hogy erre a fölösleges kiadásra egyáltalán nincsen szükség, amennyiben az öntött vaslánczok is bizonyára szolgálni fognak még jó néhány esztendeig.

A kávémérők panasza. A főváros tudvalevőleg uj szabályrendeletet készit a kávémérésekre vonatkozólag. A jog és iparügyi ügyosztály meg is csinálta már a szabályrendelet tervezetét, amely szerint a kávéméréseknek tej és kávén kivül ugyszólván semmiféle üditő italt nem szabad kiszolgálniok. A fővárosi kávémérők ipartársulata, amelynek hozzászólás czéljából szintén megküldetett a szabályrendelet tervezete, most azzal a kérelemmel fordul a tanácshoz, hogy a tervezetet jelen formájában ne fogadja el, mert az a kávémérő ipar pusztulását jelentené. Szeszes italokat ugy sem szabad tartani a kávémérőknek; engedtessék meg tehát nekik, hogy legalább gazözt, szódavizet, limonádét, szörpöt, ásványvizeket és fagylaltot adhassanak vendégeiknek. Azok a szegény emberek, akik a kávéméréseket látogatják, mást nem is kivánnak. Tojást, hideg fölvágottat s hasonló ilyen élelmiszert kiszolgálhatnak a kávémérések, szükséges tehát, hogy az ételekre valami üditő italt is adhassanak vendégeiknek. Megjegyzendő, hogy fenti italokra vonatkozó tilalom azért vétetett a szabályrendelet tervezetébe, hogy ezzel megszünjenek a kávémérések visszaélései. Számos kávémérés ugyanis alig különbözik a kávéházaktól, csaknem mindaz kapható bennük, ami a kávéházakban, némelyiknek a forgalma is elég nagy, de ezzel szemben a kávéházakéhoz viszonyitva aránytalanul kisebb a teherviselésük. A szabályrendelet

tehát a kávéméréseket az őket megillető szinvonalra kivánja visszasülyeszteni.

A soroksári Dunaág szabályozása. A beruházási törvényjavaslatba fölvett munkák sorában a soroksári Dunaág rendezése csak a második időszakban végzendő munkálatok között szerepel vagyis csak 5 év mulva lesz végrehajtható. A tanács tekintettel az árvizvédelmi, közegészségi, forgalmi és kereskedelmi szempontokra, szükségesnek látta annak a szorgalmazását, hogy a rendezés már az első időszakban foganatosittassék. De mert a beruházási törvényjavaslat már a képviselőház előtt van, arra kérte a polgármestert, hogy a rendezés ügyét az országgyülési képviselők utján a főváros érdekeinek megfelelően iparkodjék a parlamentben kezeltetni. Ámde ezzel elkésett a polgármester, mert a beruházási javaslatot letárgyalta már a képviselőház, következésképpen a Dunaág igazán sürgős ügye még öt évig fog pihenni.

24,000 koronás birság. A budapesti gázgyárnak sulyos birság-ügye nyer legközelebb elintézést. Körülbelül másfél esztendővel ezelőtt a főváros tanácsa 24.000 korona birsággal sujtotta a légszesztársulatot, mert kiderült, hogy a köz- és magánvilágitásra szolgáltatott gáz fényereje huzamosabb időn át nem felelt meg a szerződésben kikötött feltételeknek. A gázvizsgálattal megbizott hivatalos közegeket annak idején fel is mentették a vizsgálat teljesitésének feladata alól. Azóta az uj gázvizsgálóintézet teljesiti ezt a munkát Balló Mátyás fővárosi kémiai igazgató vezetése mellett. A hatalmas birság ellen a gázgyár kézzel-lábbal védekezett. Sikerült is halasztania a dolgot, de azért a büntetés alól alig bujik ki. A főváros közgyülése elé kerül legközelebb az ügy s miután a gázgyár eddig nem birta magát tisztázni a mulasztás vádja alól, valószinü, hogy a birságot meg is kell majd fizetnie.

A Kéményseprő-utcza rendezése. A IV. kerületi Kéményseprő-utcza rendezésére vonatkozólag most terjesztette be a mérnöki hivatal a terveket és a költségvetést. A tervek szerint az utcza bazalttal burkoltatik s aszfalt gyalogjárót kap. A kövezési munka összesen 8353 korona 43 fillérbe kerül. Ez összegre azonban nem talált fedezetet a mérnöki hivatal. Javasolja ez okból, hogyha a tanács a rendezési munkálatok végrehajtását elrendelni óhajtja, ugy utasitsa a pénzügyi és gazdasági ügyosztályt, hogy a költségre jelöljön ki födözetet.

A népligeti bódék szaporitása. A X. kerületi elüljáróság előterjesztést tett a tanácsnak a népligeti árubódék szaporitása iránt. Az elüljáróság szerint a népligetben örvendetesen emelkedik a forgalom, amennyiben a közönség, amely eddig csak a városligetbe járt, lassankint hozzászokik a Népligethez. A forgalom gyors emelkedése különösen a vasárnapi napokon feltünő, amikor a fővárosnak eme remek sétahelye rendkivül élénk képet mutat. A tanács helyet adott az elüljáróság előterjesztésének s az árubódék számát egyelőre 8-ról 12-re emelte föl. Eddig a 8 árubódé csak 785 korona bérjövedelmet hozott. A forgalom rohamos emelkedése mellett az elüljáróság véleménye szerint méltányosan fölemelhető a bódék bérösszege is.

Az iskolakerülők. A képeslevelezőlapok s a krajczáros ujságok utczai elárusitása megdöbbentő módon növeli az iskolakerülésről vezetett statisztika számadatait. Amióta beállott az enyhe idő, csapatostul maradnak el az iskolából a gyermekek s fölcsapnak vagy rikkancsnak, vagy levelezőlap és czipőfüzőárusoknak. A fővárosi tanfelügyelőség az iskolaigazgatók közreműködésével a legnagyobb erélylyel iparkodik megszüntetni e káros állapotokat, sőt több izben igénybe veszi a rendőrség közbenjárását is, mert kiderült, hogy a szegény gyermekek többnyire szüleik parancsára maradnak el az iskoláktól. A birságolás nem vezet czélhoz, mert olyan emberekkel van dolguk az iskolai hatóságoknak, akiken egy garast sem lehet megvenni. A tanfelügyelőség a főváros közigazgatási bizottsági ülésén legközelebb jelentést fog tenni ez ügyről s az iskolakerülések meggátlására az eddiginél czélravezetőbb módot fog szorgalmazni.

A tanitók szünidei tanfolyama. A nagy érdeklődés, melyet a magyar tanitóság a szünidei továbbképző tanfolyamok iránt a lefolyt két esztendő alatt tanusitott, arra birta a kultuszminisztert, hogy az idei vakáczió alatt tartandó kurzusok számát a tavalyinak kétszeresére emelje föl. E nyáron a tanitók részére Budapesten, Baján, Pápán, Modoron, Déván és Mármaros-Szigeten, a tanitónők számára pedig Kolozsvárott és Szabadkán lesznek továbbképző tanfolyamok. Mindegyikre 50 hallgató vétetik föl, akik közül 30-an ingyen és 20 an pedig 20 koronáért kapnak teljes ellátást. Az utazási költség valamennyi hallgatónak megtérittetik. A folyamodások junius 5-ig nyujtandók be a tanfelügyelőségek utján a kultuszminiszteriumhoz.

Pályázati hirdetmény.

A székesfővárosi Szent-Rókus közkórház egyik belbeteg osztályán áthelyezés folytán megüresedett és 3000, azaz Háromezer korona évi fizetés s 1000, azaz Egyezer korona évi lakbérátalánynyal egybekötött főorvosi állásra ezennel nyilvános pályázatot hirdetek.

Felhivom mindazokat, a kik ezen főorvosi állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. évi I. törvényczikk 9. §-ának II. részében előirt minősitést, továbbá eddigi gyakorlati működésüket, s életkorukat igazoló okmányokkal felszerelt, szabályszerüen felbélyegzett és alulirotthoz intézett kérvényüket bezárólag folyó évi *junius hó 10-ik* napjának déli 12 órájáig hivatalomban (IV. ker. Váczi-utcza 62. szám I. emelet 12. ajtó Ujvárosház) nyujtsák be.

Márkus József s. k.,
főpolgármester.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a IX. ker. Gubacsi-dülő 9637. hrsz. telkén létesitendő állategészségügyi telep épitési munkáira és pedig:

1. 41,379 K 24 fillérrel előirányzott föld-, kőmüves és elhelyező munkákra;
2. a 3634 K-val előirányzott kőfaragó-munkákra;
3. a 12,679 K-val előirányzott ács-munkákra;
4. a 5964 K-val előirányzott vas-munkákra;
5. a 3500 K-val előirányzott tetőfedő-munkákra

1904. évi junius hó 10-én d. e. 10 órakor irásbeli ajánlatok utján nyilvános árlejtést tart.

Ajánlatok az összes munkákra szóló ajánlat

kizárásával csakis minden egyes munkára külön tehetők, bánatpénzül pedig az előirányzott összegek 5 százaléka, a székesfőváros központi pénztáránál leteendő, mely bánatpénz az ajánlat elfogadása esetén szerződési biztositékul szolgál.

Különösen figyelmeztetnek ajánlattevők arra, hogy az 1., 2., 5., tételek alatt felsorolt munkákra benyujtandó ajánlatok mellett, a különleges vállalati feltételek értelmében, mintákat is kell bemutatni s a minta nélkül benyujtott ajánlat figyelembe nem vétethetik.

Az ajánlatok a hivatalos minta szerint állitandók ki és ahhoz csupán a hivatalos költségvetési kimutatás is kellőképen kiállitva és aláirva csatolandó.

Miről vállalkozni kivánók azzal értesittetnek, hogy ivenkint egy koronás bélyeggel ellátott s a bánatpénz letételét igazoló letéti nyugtával felszerelt és lezárt irásbeli ajánlataikat folyó évi *junius hó 10-én* legkésőbb d. e. 10 óráig a Központi városháza II. emelet 220. ajtószám alatt Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez annál is inkább nyujtsák be, mert később érkező, vagy kellőképen fel nem szerelt ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Ajánlati minta, költségvetési példányok, ajánlati-, vállalati feltételek, valamint mindennemü felvilágositás, a székesfőváros mérnöki hivatalának magánépitési szakosztályában (Központi városháza, Károly-utczai oldal, II. emelet 288. sz. a.) kaphatók és ugyanott a tervek is betekinthetők.

A székesfőváros tanácsa fentartja magának azon jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének el, vagy el nem fogadása iránt szabadon határoz.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint.

Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenczeiákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után															
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.			
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56		
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61		
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67		
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76		
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84		
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99		
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02		
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10		
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50				

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. junius 21. 19. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A Cunard-szerződés.

A kivándorlási ügy még akkor is joggal számot tarthat az egész magyar társadalom érdeklődésére, ha vele kapcsolatban panamázásról nem beszélnének. Pedig beszélnek. Sőt irnak is, még pedig az amerikai magyar lapok, amelyeket a magyar királyi birószágok nem vonhatnak felelősségre.

Nincs szándékunk reprodukálni azokat a gyanusitásokat, melyekkel egyes newyorki és clevelandi lapok Tisza István grófot, a magyar kormányt és főként a kivándorlási ügyosztály vezetőjét, Lévai Lajost elhalmozzák. Több mint bizonyos, hogy azok az ujságok tévesen vannak informálva és nem teljesen elfogulatlanok.

Ellenben az is bizonyos, hogy a kivándorlás rendezése körül tett intézkedések nem állják ki mindenben a kritikát. Félévi experimentálás után odajutottunk, hogy a kormány legnagyobb vivmánya: a fiume-newyorki hajójárat egyrészt gyülöltté vált a kivándorolni akarók előtt, másrészt ellenszenvet keltett Magyarország iránt az Egyesült-Államok intéző köreiben. Okát könnyü megérteni. Hatóságaink az útlevéllel birókat valósággal rákényszeritik, hogy Fiumén át utazzanak Amerikába és pedig a Cunard-társaság hajóin, amelyek 180 koronáért adják a jegyet, holott a német társaságok *felényi* dijért és rövidebb idő alatt eszközlik a tengeren való átszállitást. Éppenséggel *nem* csodálandó, hogy a Fiumébe kényszeritett kivándorlóknak első dolguk, mihelyt Amerikába megérkeztek, fölszólalni a magyar kormány zsarnoksága ellen. Azon sem ütközhetünk meg, ha az amerikaiak, tudomást szerezvén ezekről a panaszokról, furcsa fogalmat alkotnak a Magyarországon divó polgári szabadságról és a magyar kormány liberalizmusáról. Mindezek tetejébe egészen természetesnek kell tartanunk, hogy kivándorlóink — megtakaritandó a fiumei és brémai utazás ára között levő különbséget — titokban indulnak útra és kijátszva a hatósági ellenőrzést, nem Fiuméba, hanem Brémába, Antwerpenbe vagy Havreba sietnek.

Elfogulatlan ember nem tagadhatja, hogy a fiume-newyorki összeköttetés létesitése a hozzá füzött reményeket *nem változtta be*. Sem a törvény intencióit, sem a kivándorlók érdekeit nem elégiti ki. Arról, hogy miképpen lehetne a helyzeten változtatni, ezuttal nem beszélünk, hanem szó tárgyává tesszük a Cunard Line társasággal kötött szerződést.

A kormány erkölcsi integritása követeli, hogy ez a szerződés nyilvánosságra hozassék és ekkép vége vettessék a különféle gyanusitásoknak. Furcsa körülmények közt jött létre ez a szerződés. Amikor még nem volt véglegesen megszövegezve és aláirva, akkor a miniszterelnök nyiltan beszámolt a képviselőháznak, hogy a Cunard-társaság milyen feltételek mellett vállalkozik a hajójáratok fentartására. Most ellenben, amidőn a végleges szerződés megköttetett, a kormány csak annyit tudat, hogy a Cunard *lemondott* a preliminárében foglalt legfőbb biztositékáról:

a 30,000 kivándorlónak, illetőleg a megfelelő készpénzbeli megtérítésnek garantálásáról.

Ez a hallgatás a kormány részéről gyanús. Rossz indulat nélkül is helyén való a kérdés: mi az oka annak, hogy a kormány nem mondja meg, *micsoda rekonpenzációban* részesitette a Cunardot a fentebb emlitett garantia elejtéséért? Kétséget nem tűr, hogy az angol társaság csupán Tisza István gróf szép szeméért koczkázatos vállalkozásba nem bocsátkozik. Már pedig a fiume- newyorki hajójáratok fentartása nemcsak koczkázatos, hanem határozottan *veszteséget jelentő*, ha nincs legalább 30.000 utas évenként. Tekintve azt, hogy a német-amerikai hajóstrust a Cunard megtörése végett saját fuvardijait felére szállitotta, az angol társaságnak előre kellett látnia, hogy a magyar kivándorlók közül csak azokat szerezheti meg, akiket erőszakkal visznek le Fiuméba. Ha tehát a trust sakkhuzása előtt szükségesnek tartotta pénzbeli garanczián kérni a magyar kormánytól, kétszeresen érdekébe volt biztositani magát most, amikor késhegyig menő konkurencziával áll szemben.

Kérdjük ennélfogva a kormányt: micsoda biztositékot nyujtott a Cunardnak?

A józan ész logikája szerint ennek a biztositéknak még lényegesebbnek kell lennie, mint amit a 30.000 kivándorló garantálása képezett. Mi nem kifogásoljuk, ha Tisza gróf a fiumei útirány fentartása végett áldozatot hoz, de megköveteljük, hogy erről *nyiltan számot adjon*. Suba alatti és leplezett szubvencziókkal dolgozni nem szabad. Az ilyen eljárás szüli a gyanusitásokat és a botrányokat, amikre sem a kormánynak, sem az államnak nincs szüksége

Az ügyet tisztázni kell és a kormány helyesen cselekszik, ha hamarább előáll a szerződéssel, mintsem a külföldi sajtó ismét meghurczolja a magyar állam jó hirnevét.

Az uj tiszti főorvos.

Scherman doktor halála után mindenki tisztában volt azzal, hogy utódja nem lesz más, mint dr. *Magyarevics* Mláden. Pedig a tiszti főorvosi állást választás utján kell betölteni, s ez az állás ugy dotáczió, mint hatáskör tekintetében érdemes arra, hogy sokan vetekedjenek érte. Ámde a közbizalom oly impozánsan csoportosult Magyarevics személye körül, hogy a vele való pályázás már eleve meddőnek látszott.

Ha egyéb nem, ez a körülmény bizonyitja, hogy az uj tiszti főorvos méltóan tölti be helyét. Azok a tapasztalatok, amelyeket eddigi pályafutása alatt szerzett és lelkiismeretes ambicziója garancziául szolgálnak, hogy a főváros közegészségének ügye a helyes mederben fog vezettetni. Magyarevics nem fővárosi születésü, de már 1878 óta működik Budapesten, a főváros szolgálatában.

Baranyamegyében, Kisfuladon született 1846-ban, s iskoláit Vinkovczén és Pécsett elvégezvén, a budapesti orvosi fakultásra jött. Kitünő sikerrel megszerezvén a diplomát, állami ösztöndijjal Bécsben, Berlinben és Würzburgban gyarapitotta ismereteit. A külföldről visszatérve, a tanács 1878-ban halottkémnek delegálta és pedig egy ideig a X-ik, majd a VII-ik kerületbe. Három év multán megválasztották kerületi orvosnak, s e minőségében 1894 ig működött, megnyerve nemcsak a tanács, hanem a kerület polgárainak bizalmát is. Az elüljáróságok szervezésénél tiszti orvosnak választották meg ugyancsak a VII-ik kerületben Kartársai sorából minden stréberkedés nélkül annyira kivált, hogy 1898 ban elnyerte a tiszti főorvosi helyettesi állást.

Ezentul is ott működik, ahol eddig elismerésreméltó szolgálatokat tett a főváros közegészség ügyének. Csak a felelőssége több, amit kétségkivül nyugodt öntudattal vesz vállaira.

Ugy halljuk, hogy a julius elején tartandó tiszti főorvosi értekezleten, melyen a közegészségi ügyekkel foglalkozó összes tényezők résztvesznek, üdvözölni fogják az uj tiszti főorvost. Kellemes meglepetés volna, ha akkorra nem Magyarevics, hanem *Magyar* Mláden doktor fogadná az üdvözletet.

Kitüntetett iparos.

Amennyire visszatetsző, ha politikai stréberek és gyanus manipulácziók révén meggazdagodott parvenük czimekhez és kitüntetésekhez jutnak, épp annyira örvendetes, ha a becsületes munka és érdem elismerésre talál. Mi elvi szempontból nem vagyunk barátai semmiféle rendjelnek meg czimnek és irigyeljük az Egyesült-Államokat meg Svájczot, hol meg van a teljes társadalmi egyenlőség; azonban koncczessziót teszünk demokratikus álláspontunknak, amikor az ipar művelőiről van szó.

Nálunk ugyanis az iparost még akkor is félvállról veszi a lateiner meg a gentry osztály, ha az illető nem mühelyben dolgozik, hanem nagy gyára vagy ipartelepe van. Ez a lenézés egyik oka annak, hogy az ugynevezett jócsaládok még most is vonakodnak gyermekeiket az ipari térre vinni. Szükséges

tehát, hogy az iparosok közül az érdemesebbek hozzájussanak olyan kitüntetésekhez, amelyek révén társadalmi pozíciójuk emelkedik Ha ebben a czimkórságos országunkban megérhetnők, hogy iparosok is kineveztetnek királyi-, udvari- meg valóságos belső titkos tanácsosoknak, tehát az ipar terén működők közt is volnának nagyságos, méltóságos és exczellenczias urak: akkor valószinűleg hamarább megszaporodnának a kellő tőkével, intelligenczával és összeköttetésekkel biró iparosok.

E reflexiókat az a kitüntetés váltja ki belőlünk, mely *Walla* József czementgyárost e napokban érte. A király a Ferencz József rendjellel tüntette ki e jeles iparosunkat, ki a czementgyártás terén az úttörők közzé tartozik, s a kinek köszönhetjük, hogy a magyar czement az ország határain túl is keresett gyártmány lett. Walla József czége a legismertebbek közzé tartozik Nagy kitartás, erős buzgalom és mindenekfölött példás üzleti tisztesség kellett ahoz, hogy a gyár ne csak felvirágozzék, hanem jóhirnevet is szerezzen. Ingadozó és sok súlyos megpróbáltatáson átment gazdasági viszonyaink közt csak kevesen tudtak hasonló eredményt elérni. Aki majdan megirja a magyar gyáripar történetét, egész sorozatát kell, hogy összeállitsa azoknak, kik a meddő küzdelemben vagy elbuktak, vagy a mostoha viszonyokkal megalkudva, az ambicziót, mint fölösleges ballasztot, félredobták.

Az olyan iparosokat, aminő Walla József, a tiz ujjunkon meg tudjuk számlálni. Ezért örülünk kitüntetésének, amelyre egyénileg rászolgált; a Ferencz József lovagrend tagjai büszkék lehetnek, hogy Walla József is közzéjük tartozik, iparos társainak pedig szolgáljon az ő kitüntetése buzditó például.

Uj állami kórház.

A belügyminiszter értesitette a fővárost, hogy öt millió korona költséggel Budapesten állami kórházat létesit. A beruházási programm e pontjának megvalósitása aktuálissá teszi, hogy szükséges-e a Rókus-kórház további fenntartása, illetve, hogy e kórház még mindig útját állja a Kerepesi út fejlődésének.

A fővárosi ügyek alapos ismerője, dr. Havass Rezső, már 10 év óta foglalkozik e kérdéssel és a fővárosi törvényhatóság közgyülésén is sürgette a Rókus lebontását és kihelyezését, de az illetékes tényezők nem vették komoly fontolóra e városrendezési részletet, bár királyunk szeme is megakadt ezen az otromba épületen és a maga részéről kivánatosnak tartotta a Rókus eltávolitását.

Most, mint emlitettük, az állam kórházat akar létesiteni, időszerűnek tartjuk dr. Havassnak e kérdésre vonatkozó véleményét ideiktatni.

A főváros kereskedelme és ipara már évek óta a legválságosabb helyzetben van s az állami beruházásoktól várta mindenki közgazdaságunknak újból való föllendülését. S ime, a nagy reménykedést szomorú csalódás váltotta föl. Hogy csak egyet emlitsek meg: elmaradt a kereskedelmi kikötő megépitése, melyet a budapesti kereskedelmi és iparkamara annyiszor sürgetett s melyet az eddigi kereskedelmi miniszterek szükségesnek tartottak.

Minthogy a főváros érdekeinek a parlamentben oly kevés szószólója akad, nincs sok reményünk, hogy a törvényjavaslatnak a fővárosra vonatkozó részét megjavitsák, oda kell tehát törekednünk, hogy legalább azt amit kapunk, okosan fölhasználjuk.

Régi óhaja már a főváros közönségének, hogy a szent Rókus-kórház, az az idomtalan, roskatag sárga épület a Kerepesi-útról kihelyeztessék. Hiszen felséges királyunk is már nem egyszer botránkozott meg azon, hogy a Rókus még mindig ott éktelenkedik a főváros egyik legszembeötlőbb pontján. Azt is tudjuk, hogy a Rókust csak folytonos tatarozással képesek fönntartani s hogy egy nagyforgalmú, zajos út mentén nincsen helye egy kórháznak.

Mindez köztudomású dolog, s a Rókus kihelyezésének csakis pénzügyi akadályai vannak. Szerény nézetem szerint ez akadályok meg fognak szünni, ha a beruházási törvény életbe fog lépni.

Ugyanis a beruházási törvényjavaslatban egy a budapesti királyi egyetem orvosi kara mellett létesitendő egyetemi közkórház épitésére öt millió korona van fölvéve.

A törvényjavaslat megokolása körülményesen kifejti, miszerint elkerülhetetlenül szükséges, hogy az egyetemi klinikák egy nagy egyetemi közkórházzal hozassanak kapcsolatba. A kórházat mintegy 800 ágyra tervezik s egy ágy fölállitásának költségeit 6000—6300 koronára téve, az összes költség a fönntebb jelzett mintegy öt millió koronát tenné ki. Ha tehát a beruházási törvényjavaslatot az országgyülés elfogadja, ami előreláthatólag meg fog történni, úgy Budapesten egy 800 ágyra tervezett nagy közkórház fog épülni. Önként következik, hogy annak a kórháznak, amelyet a főváros a Rókus helyett szándékozik megépiteni, nem kell már most olyan nagynak lennie mint ahogy azt eddig tervezték, s igy kevesebb költséggel meg lehet épiteni.

A mai Szent Rókus-kórházban a hozzátartozó két fiókkórházat is ideértve, 1100 ágy van. Az eddigi tervezgetéseknél úgy számitották, hogy az új Rókus 1180 ágyra lenne berendezve s a költségek 6,400.000 koronára voltak előirányozva.

A legilletékesebb helyen nyert információ alapján állithatom, hogy amennyiben a beruházási törvényjavaslatba fölvett állami közkórház megépül, úgy az új Rókus-kórházat elégséges lenne 600 ágyra berendezni. Ez esetben — egy ágy felállitásának költségét 6000 koronára téve — az új Rókus megépitése csak mintegy 3,600.000 koronába, illetőleg

egy gyűjtőkórház költségeit is beszámítva 4.000.000 koronába kerülne.

A fővárosi vagyonleltár szerint: a kórházi alap tulajdonában levő tulajdonképeni Rókus-kórház telkének értéke (3610,75 □° á 600 kor.) = 2,166.450 K.

A kórházi alap tulajdonában levő Stáhly-utczai halottasház telkének értéke (1033.40 □° á 180 K.) = 186.000 K.

A főváros tulajdonát képező Kerepesi-út, Vasutcza és Stáhly-utcza sarkán álló régi dologház telkének értéke (1045.5 □° á 800 K. = 183.400 K.

A főváros tulajdonát képező Kun-utczai új dologház telkének értéke (1237 □°; a leltárban a vételár van fölvéve) = 349.200 K.

Összesen 3,538.050 K.

Ha már most figyelembe vesszük, hogy a felsorolt telkek valódi értéke nagyobb, mint a leltári érték, úgy bátran állíthatjuk, hogy a fővárosnak egy új Rókus épitésére igenis rendelkezésére áll a szükséges összeg. Ki kell emelnem, hogy az alapítványok nem kötik a Rókus-kórházat jelenlegi helyéhez.

Itt már azután valósággal csak jóakaratról van szó, hogy egy nagyfontosságú, régóta huzódó ügyet a főváros egészségügyének javára és szépitésének érdekében elintézzünk.

Mert, hogy egészségügyi tekintetben nagy haladást jelentene, ha a mostani Rókus helyett egészséges csöndes vidéken egy modern berendezésü kórház épülne: ezt mindenki készséggel el fogja ismerni. Azt is mindenki el tudja gondolni, hogy mennyire megváltoznék a Kerepesi-út képe, ha a mai öreg Rókus, valamint a Stáhly-utczai halottasház s a Kerepesi-úti dologház helyén szökőkutakkal ékesített virágos parkban díszes új épületek emelkednének.

A tejhamisitás.

Egyenesen megdöbbentő, a mit a főváros vegyészeti és élelmiszervizsgáló intézetének évkönyve a tejhamisitásról jelent. A fővárosban tavaly megvizsgált tejnek több mint 30 százaléka hamisitott volt. Ha meggondoljuk, hogy a forgalomba hozott tejnek csak elenyésző csekély része kerül vizsgálat alá, csaknem biztosra vehetjük, hogy Budapesten az elfogyasztott tej 50 százaléka meg van hamisitva.

Tekintve azt, hogy a tej főkép a kis gyermekek tápláléka, kiknek egészségét a meghamisitott és tisztátlan anyagokkal telitett tej a legnagyobb mértékben veszélyezteti, kiméletlen szigorral kellene föllépni a lelkiismeretlen hamisitók ellen. A mostani eljárás nem képes utját állani a hamisitásoknak. A mig csak pénzbirságokat rónak ki, mindig akad hamisitó. Az egyetlen ellenszer a hamisitók elzárása és pedig a *törvény által megállapitott maximális időre.*

Amily erélylyel fölléptek pár év előtt a vidéki közigazgatási hatóságok a borhamisitás ellen, hasonló szigort kell tanusitani a fővárosi elüljáróságoknak a tejhamisitókkal szemben. A IX. kerületi elüljáróság már megkezdte a példaadást a mennyiben egy vidéki tejhamisitó földbirtokost a pénzbirságon kivül *30 napi elzárásra ítélt.*

Ez az eset érdemes arra, hogy részletesen ismertessük, mert kitünik belőle, hogy intelligensebb *termelők* is mily galád módon élnek vissza az elárusitók bizalmával és a fogyasztó közönség bizalmával.

Az erre vonatkozó elüljárósági végzés igy hangzik: A megtartott tárgyalás és az illetékesség megállapitása után alólirott elüljáróság mint elsőfoku egészségügyi hatóság tejhamisitási kihágással vádolt *Nagy Jenő* ügyében következőleg itélt:

Mezőcsáti születésü, 44 éves, ev. ref. vallásu Nagy Jenő földbirtokos bugyii lakos *négy* rendbeli tejhamisítás és hamisitott tejnek forgalomba hozatala által elkövetett s az 1895: XLVI. t.-cz. 1. §-ába és a 38286 96. fm. rend. 8. §-ába ütköző kihágás miatt ugyanezen törvény 3. §-ának a) és c) pontja alapján *30 napi elzárással* és az 1901. évi XX. t.-cz. 23. §-ában megjelölt czélra forditandó *600 korona* szóval hatszáz korona pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetén pedig további 30 napi elzárással büntettetik, köteles lévén ezen összeget valamint a fölmerült 32 K. vegyvizsgálati dijat 15 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett megfizetni. Az elzárás alkalmazása esetén az élelmezési, valamint a netán felmerülő költségeket sajátjából tartozik viselni. *Jankó Alajos, Ujváry István,* valamint *Szántó Adolf* fölmentetnek.

Indokok:

Marasztalt beösmerte, hogy a közp. vásárcsarnokban f. évi feb. hó 16-án Jankó Alajosnál lefoglalt és Bugyi község hivatalos pecsétjével is ellátott kannában volt és 12% nitráttartalmú vizzel hamisitott tejet ő szállitotta Jankó Alajoshoz s azzal védekezik, hogy ezért a büntetőjogi felelősség őt azért nem terhelheti, mert ő Jankó Alajossal akként állapodott meg, hogy a tej minőségeért nem szavatol, hanem jogában áll Jankó Alajosnak a kifogásolt tejet visszaküldeni. A közp. vásárcsarnokban 1903. évi okt. hó 31-én Ujváry Istvántól lefoglalt s mindegyik 14% nitráttartalmu tejjel telt 2 kannában volt tejnek Jankó Alajoshoz történt szállitását Nagy Jenő tagadja ugyan, de Nagyszeghy Mihály tejkezelő, valamint Fodor Gyula kocsis bugyi-i lakosok vallomásával beigazoltatott az, hogy Nagy Jenő a kérdéses időben is szállitott tejet Jankó Alajoshoz, Csernus János tehenész, valamint ennek neje szül. Püspöky Francziska, nemkülönben Fodor Gyula kocsis mindannyian Nagy Jenő alkalmazottainak Márkus László tanu által is megerősitett vallomásával pedig beigazoltatott az, hogy a nevezettek Nagy Jenő utasitására a Jankó Alajoshoz szállitott tejet állandóan nagymennyiségben és rendszeresen vizezték, naponta mintegy 7—8 liter vizet öntve egy-egy 25 lite-

res kannába. Minthogy pedig Nagy Jenő az előadottak szerint rendesen üzte a tejhamisitást s az a védekezése, hogy a büntetőjogi felelősség mepállapodásuk szerint Jankó Alajost terheli, — mentségül el nem fogadható s minthogy ezek szerint kétségtelen, hogy a tejnek általa történt küldését az első esetben is csak azért ösmerte el, mert a kanna Bugyi község hivatalos pecsétjével láttatván el, tagadását maga sem vélhette alkalmasnak arra, hogy ezen a czimen a büntető felelősség alól kibujhasson s minthogy a marasztalt rosszhiszemü eljárásával nemcsak kiterjedt mérvben és állandóan jutott jogosulatlan haszonhoz és okozott nagy mérvben kárt másoknak, hanem gazdai hatalmával visszaélve, alkalmazottait is törvénytelen cselekedetre kényszeritette s enyhitő körülményül még az sem tudható be javára, hogy állitása szerint még büntetve nem volt, mert ily körülmények között csak a nehézkes ellenőrzésnek köszönheti eddigi büntetetlenségét.

Budapest, 1904. április hó 21-én.

A burkolási kölcsön.

Szinte axiómává lett már a községi háztartás követelményeinek egyebek közt az a meghatározása, hogy a rendes kiadások a rendes bevételekből fedezendők. Ez a szabály sem jelentheti azonban azt, hogy egyáltalában nincsenek olyan esetek, a melyek a kivételt indokolttá tehetik. Lehetnek esetek, a mikor helye van e szabálytól való eltérésnek, a mikor tehát általános szükséglettel járó költségek fedezésére rendkivüli eszközöknek, igy a hitelnek is, az igénybevétele nemcsak menthető, de meg is engedhető, mert nem ütközik a községi háztartás irányadó alapelveibe.

Ilyen eset az, a midőn különben rendes, folyó szükségletet képező munkálatok több éven át elmaradtak s ennek következtében az egy-egy esztendő szükségletét meghaladó mértékben gyülemlettek össze. Sem a költségvetés nem birja meg ilyenkor a felszaporodott szükségletet, sem pedig az igazságos teherviseléssel nem lenne megegyeztethető, hogy a multból visszamaradt szükséglet a rendes budgetbe, esetleg más szükségletek rovására, beszorittassék. Mert, ha annak a szabálynak, hogy a folyó rendes szükséglet a rendes bevételekből fedeztessék, éppen az az indoka, hogy az igazságos teherviselés szempontjából a jelen szükséglete a jövőre át nem hárithatő, akkor ugyanez a szempont megköveteli azt is, hogy a mult szükségletének a pótlása ne essék egyedül a jelennek a terhére.

Avagy akkor, a midőn olyan rendes szükségletről van szó, a mely feltétlenül kielégitést igényel, de a mely nem illeszthető be a rendes költségvetés keretébe, nem lehet mindig ridegen elzárkózni a rendkivüli eszközök igénybevétele elől. A halasztás esetleg több veszélylyel járhat, mint az, hogy olyan kiadást teljesitünk kölcsönpénzből, a melyet nem abból, hanem a rendes bevételekből kellene fedezni.

Ez a két eset együttesen található fel a burkolási szükségletnél. Már esztendők óta, a mióta a főváros háztartása pénzügyi nehézségekkel küzd, nem illeszthető be még a rendes szükséglet sem a költségvetés keretébe. A burkolás terén a főváros még a legszükségesebbnél is kevesebbre szoritkozott. Ennek a következménye lőn az, hogy a főváros utai, utczái és közterei egy részének a burkolata rossz karban van, más része egyáltalában nincs burkolva, avagy a végleges burkolatot várja.

Igaz ugyan, hogy a főváros pénzügyi viszonyaiban, nevezetesen a bevételek fokozása körül, számottevő nagyobb javulás még mindezideig nem történt, de a mult évekről visszamaradt és igy rendkivüli szükségletként jelentkező burkolásnak további elodázása csak sulyosbitaná a helyzetet és nagyobb akadály lenne a végleges kibontakozás utjában, mint esetleg egy, a burkolási szükséglet fedezésére felveendő kölcsön.

Ez az oka annak, hogy korábban elfoglalt álláspontjával szemben, a pénzügyi és gazdasági ügyosztály is abban a nézetben van, hogy az okvetlenül szükséges burkolások költségeinek fedezésére nemcsak az egyedül lehetséges, de a mai viszonyok között a leghelyesebb mód is egy burkolási kölcsönnek a felvétele.

Az egyes utak és utczák burkolatainak elhanyagoltságán kivül még egyéb szempontok is vannak, a melyek megerősitenek bennünket abban a meggyőződésben, hogy a szükséges és sürgős burkolati munkákat mielőbb végre kell hajtani. Egyik a burkolási szabályrendelet életbeléptetése, a másik az iparpártolás szempontja.

Évek óta, mialatt a burkolási szabályrendelet és a burkolási járulék kérdése tárgyalás alatt volt, a főváros a legszükségesebb burkolást is azzal háritotta el, hogy meg kell várni az uj szabályrendelet életbeléptetését. Ez időközben megtörténvén, a lakosság még jogosultabb várakozással kivánhatja az elhanyagolt burkolatu utczák ujraburkolását. S tényleg ez irányban minden oldalról merülnek fel olyan kivánalmak és felszólalások, a melyeknek jogos alapját elvitatni aligha lehet.

Nem maradhat továbbá figyelmen kivül az a körülmény sem, hogy sem közgazdasági sem pénzügyi szempontból nincsen a főváros érdekében a helybeli burkoló-ipari vállalatok hanyatlása, esetleg megszünése. Mert eltekintve attól, hogy megszünésük sok munkáskéz keresetének, a főváros háztartására nézve azonkivül egy bizonyos adóalapnak az elvesztését jelentené, a verseny csökkentésével meg is drágitaná a burkolási munkákat. A burkoló-ipari vállalatoknak ugyanis természetszerüleg a főváros a legnagyobb fogyasztója, s ha a fővárosi munkákat nemcsak az eddigi mértékben nem lehetséges fen-

tartani, hanem egészen el is kell hagyni, előrelátható következménye ennek egyes burkoló-ipari vállalatok tönkremenése és megszünése lesz. Már pedig ezt, ipari vállalatokban ugyis szegény fővárosunknak a lehetőség szerint meg kell akadályoznia.

Ezek az okok is hozzájárulnak ahhoz, hogy, ámbár a burkolási munkáknak kölcsönpénzből való fedezését, mint a multban, ugy jelenleg is helytelennek tartjuk, a helyzet kényszeritő hatása alatt és jobb megoldási mód hiányában bele kell nyugodnunk, hogy a legközelebb végrehajtandó burkolási munkák költségei hitelmüvelet utján szereztessenek be, illetőleg, hogy erre a czélra a főváros rövid lejáratu kölcsönt vegyen fel.

Közüzemek a városi háztartásban.

Ily czim alatt figyelemreméltó tanulmány jelent meg *Holik* Sámuel közgazdasági iró tollából. Kiindulási pontja az, hogy a hasznot hajtó üzemeket városi kezelésbe kell venni. Elmondja azt az egyébként közismeretü dolgot, mennyire czélszerü lett volna, ha a gázgyárat és a villamos vasutakat házilag épittette és kezelte volna a főváros. A szerző hivatkozik arra, hogy Olaszország törvényhozása tavaly külön törvényt hozott „a közszolgáltatásoknak a községek részéről való közvetlen átvételéről.“ Ez az uj törvény meghatározza, milyen üzletekkel foglalkozhatnak a városok. Tagadhatatlan, hogy sok érdekes, sőt uj dolog van ebben a törvényben, de ha jobban megnézzük, rájövünk, hogy e törvény a magyar városokra és különösen a fővárosra nem alkalmazható.

A főváros ma már szintén házi kezelésben csinálja meg a jövedelmező üzemeket. A vizvezeték, a vágóhidak, a vásárcsarnokok most is házi kezelésben vannak. A trágyaszerek hasznositásáról, a termokémiai intézet berendezéséről, a köztisztaság házi kezeléséről most tanácskoznak a városházán. A telefont lefoglalta magának az állam; községi malmok és pékmühelyek felállitása, jéggyártás, kukoriczaszáritók és raktárak épitése pedig -- ami szintén benne van az olasz városi törvényben — nálunk (legalább Budapesten) haszonnal nem járna. Már csak azért sem, mert magánosok ilyen üzletekkel olcsóbban és jobban prosperálnak, s a magánosok élelmessége nagyon erős konkurrenczia a városi bürokratizmus élhetetlenségével szemben. A városi gyógyszertár felállitása még legtöbb sikerrel járna. Fürdője van most is a városnak, s alig győzi a kiadásokat.

A közuti vasutak és a gázgyár házi kezelésbe való vétele pedig állandó téma a városházán és ha ezt a két jövedelmező közmüvet nem fogják megváltani, annak csupán az lesz az oka, hogy a városnak kevés a pénze, de sok az adóssága. Azonban, hogy a főváros is rájött már a „házikezelés“ előnyeire, mutatja az, hogy most egy városi takarékpénztár létesitésén dolgozik. Termokémiai intézetet épit, szemétégető telepeket akar berendezni, ujjá épitteti a fürdőit, stb. Ezek ugyan még csak tervek; hogy valóra válnak-e, annak a jövendő a megmondhatója.

Tanszerkiállítás.

A városligeti iparcsarnokban julius hó 4-én tanszerkiállítás nyilik meg, mely a vallás- és közoktatásügyi, valamint a kereskedelemügyi minisztérium védnöksége alatt áll. Czélja a népoktatási intézetekben ez idő szerint használt vagy a közeljövőben használatra ajánlható tanitási szerek- és eszközöknek közszemlélésre történő kiállítása, bírálata és terjesztése. E végre a kiállításra elfogadtatnak az óvók- és elemi iskolák-, valamint az ezzel kapcsolatos továbbképző intézetekben, u. m. az általános és gazdasági ismétlő-, háztartási, iparos- és kereskedelmi tanonczískolákban használt butorok vagy tanitási eszközök, melyek az iskolák megfelelő fölszerelését képezik.

A kiállítási tárgyak két főcsoportba osztatnak, és pedig a rendező-bizottság és a kiállitók csoportjába. A rendező-bizottság ki fogja állítani az óvó-, az el. iskola, az általáos és gazdasági ismétlő-, a háztartási, az iparos- és kereskedelmi tanonczískolák s a népiskolai gyermekotthonok fölszerelését. A hatóságok és tanszerkészitők kiállíthatják a népoktatási intézetek épületterveit, iskolai padmintákat, szekrényeket, iró- és rajzszereket, szemléleti képeket és tárgyakat, fali olvasótáblákat, földgömböket, térképeket, term. és technologiai táblákat, kitömött vagy preparált állatokat, szárított növényeket, számológépeket, a kézimunkához szükséges anyagkészletet, a gazdasági gyakorlatokhoz alkalmas eszközöket, a testgyakorlatokhoz megkivántató tárgyakat, tankönyveket, tanítói és ifjusági könyvtárakat és rendtartási nyomtatványokat. A napközi otthonok, az iskolai egészség és a gyógypedagógia segitő eszközeit s ifjusági játékokat.

Ujabb, fejlettebb iskolák számára alkalmas tanszerek csak a rendező-bizottság előzetes engedelmével lesznek kiállíthatók, amennyiben azt a kiállítási helyiség megengedi. A kiállítók által fizetendő tér átlag 2 koronában számittatik négyszögméterenként. A kiállított tárgyak arravalóságuk után kitüntetési vagy elismerési okmányokban fognak részesülni.

A kiállítandó tárgyak a rendező-bizottságtól előzetesen kieszközlendő értesités után bérmentesen küldhetők „Tanszerkiállítás“ Budapesten, VIII. ker., Szentkirályi-utcza 47. sz., „Ferencz József Tanítók Háza“ czim alatt f. é. junius 15-től u. e. hó 30-ig bezárólag.

A lóvá tett publikum.

(Az idegenforgalmi részvénytársaság irodája. Jelenlevők: a vezérigazgató, továbbá *Pouly* toreador és *Don Reclamos* titkár.)

Igazgató (Don Reclamoshoz): Ha Nobel példájára Barnum megalapitja a Barnum-dijat a reklám és svindli terén elért érdemek jutalmazására, akkor bizonyosan ön lesz az első nyertes, tiszteletreméltó barátom.

Don Reclamos (szerényen és udvariasan): Mindig csak ön után, mester. A mit én produkáltam a bikaviadallal, az csak gyermeki gügyögés a Duna-ünnepélyhez képest. Önök azzal világrecordot teremtettek a publikum lóvátételében.

Igazgató (derülten felkaczag): Már az igaz, olyan jámbor, hogy ne mondjam ostoba publikum, nincs a kerek földön, mint a budapesti. Százszor becsapják és megint százszor beugrik. De meg kell adni, hogy önök értenek a reklámhoz. Először a sajtóháboru: legyen vagy ne legyen bikaviadal, holott az engedély már rég a zsebünkben volt. Azután a Spanyolországból érkező különvonat! A bikák kivaggonozása! A külföldiek távirati ostroma jegyek után! Az interjuvok önnel, kedves Pouly ur!

Pouly: Isteni ország ez és mennyei naivitás uralkodik benne. A helyett, hogy én fizettem volna a riportereknek, szinte kezet csókoltak nekem, hogy szóba állottam velük.

Igazgató: Az első előadás előtt kissé drukkoltam, hogy a publikum rájön, hogy azok a veszedelmesnek hirdetett bikák tulajdonképpen bedresszirozott borjuk. Nagyszerü ötlet volt az a megsebesülési komédia.

Don Reclamos: Képzelje csak, az a barom állat alig volt rákényszerithető, hogy feléje döfjön a Pouly lábikrájának. Pedig direkt erre idomitottuk.

Pouly: Kénytelen voltam egy kis bicsakkal magam felhasitani a harisnyámat és az alatta levő vérrel telt zacskót.

Igazgató (a hasát fogva): Még most is nevetőgörcs környékéz, ha visszagondolok, hogyan rémüldöztek a páholyokban ülő Lipótvárosi hölgyek.

Don Reclamos: És hogy buzgólkodtak a derék mentők! Ha négy lába lett volna Poulynak, mind a négyet befáslizták volna.

Igazgató: Ez a tric biztositott legalább öt telt arénát. Most mindenki azzal a reménynyel vált jegyet, hogy emberhalálnak is lehet szemtanuja. Pouly, ön rózsákban fog taposni, ha ismét kiáll a porondra.

Don Reclamos: Gondoskodtam, hogy egy nyilvánossági joggal és jelleggel felruházott hölgy, természetesen mélyen elfátyolozva, örömsikolyt hallasson, a mikor Pouly kilép az arenába és páholyából leszórja gyürüit, gyémánt nyakláncát és karpereczeit derék barátunk lábaihoz. Az ékszereket már megvásároltam a Magasin francaisban Az egész kramuri 7 korona 50 fillérbe került.

Igazgató: Micsoda meglepetést tartogat még a közönség számára?

Don Reclamos: A jövő héten közölni fogjuk, hogy a spanyol trónkövetelő, a ki hazája földjére nem teheti lábát, részt akar venni a nemzeti sportban és álarcz alatt megmérkőzik a legszilajabb bikával. E czélra szerződtettem egy tagbaszakadt marhahajcsárt a vágóhidról. A programmba ezenkivül fel van véve egy magyar bika és egy gulyásbojtár szereplése. Csalafintosz toreador számára a Népszinháztól már kikölcsönöztem egy lobogó gatyát és egy borjuszáju inget, hogy stylszerü gulyás legyen. A káromkodást szorgalmasan tanulja a huszár laktanyában egy zupás strázsamestertől. Tárgyalásokat folytatok továbbá Fedák Sárival és Küry Klárával, hogy együttesen lépjenek fel az arenában és énekeljék el a Heltai Jenő által irt bika-duettet, melynek hallatára az összes bikák térdre fognak előttök borulni. Az utolsó estén, a mely, remélem, már szeptemberben lesz, Brook mester kivilágitása mellett levágjuk a bikákat, nyárson megsütjük és megétetjük az előadásra meghivott munkanélküliekkel.

Igazgató: Pompás idea. Azonban egy bikát élve kell hagyni.

Don Reclamos: Miért?

Igazgató: Hogy odaajándékozzuk a fővárosnak. A tanács majd disz-istállót épittet számára és az istálló homlokzatára aranybetükkel ráiratja: „Itt látható egy ama bikák közül, melyek lóvá tették a magyar publikumot.“

* * *

A bikák egymás közt.

Első bika: Hallottad-e, mily szégyen ér bennünket?

Második bika: Mostanság nem olvasok ujságot.

Első bika: Nohát, tudd meg, hogy a Beketov czirkusz kifiguráz bennünket. Spanyol bikaviadalt rendezett, a melynél egy felszarvazott dándog felöklelte a viadort, a Beketov saját külön Poulyját.

Második bika: Én csak attól félek, hogy a mi publikumunk végre bennünket fog felöklelni összes toreadorainkkal együtt.

Hirek a városházáról.

—

A kultuszminiszterium uj palotája. A beruházási törvényjavaslat tudvalevőleg felvette a vallás- és közoktatásügyi miniszterium uj palotájának fölépitését is. A miniszter a legrövidebb idő alatt szándékozik elrendelni a monumentálisnak igérkező palota épitési munkálatait. Kiszemelte már az uj palota helyét is. A Rudolf-rakparton azt a telket kivánja megszerezni, a melyen a főváros mesterséges vizvezetéki szürőtelepei állottak. Ez a telek a fővárosi

pénzalapnak képezi a tulajdonát, miért is a kultuszminiszter fölkérte a közmunkák tanácsát, intézkedjék, hogy a telek a lehető legrövidebb idő alatt átadható legyen az épitkezés czéljaira. Át is adná azt már most a közmunkák tanácsa, de akadályt képeznek azok a kis házikók, amelyekben a fővárosi vizmüvek nehány fiók-raktára nyert elhelyezést. Tekintettel arra, hogy a hatalmas palota épitési munkálatai egész sereg munkás-embernek fognak kenyeret adni s igy szocziális szempontból is a közérdeket képezi az épitkezés mielőbbi megkezdése: a közmunkatanács most arra kéri a fővárost, hogy a tulajdonát képező házikókat a lehető legrövidebb idő alatt távolitsa el. A palotát nagy arányokban s diszes kivitelben tervezi a kultuszminiszter s igy az épület méltó szomszédját fogja képezni az uj országháznak.

Elfeledett honvédsirok. A budai hegyekben sürü gaz és bozót között két honvédsirra akadtak nemrégiben. Az egyiken, mely a polgári lövészegyesület lövőháza közelében van, rozsdás. kidült vaskeresztet találtak a következő felirattal: „Hier ruhet Eduard Schittenhelm honvédartellerist, gefallen 8-ten Mai 1849. A szabadság másik elfeledett bajnoka a kis svábhegynek egy elhagyott mély utjában pihen. Elkorhadt fakeresztjének fölirása jelenti, hogy itt nyugszik Kovács J., meghalt 1849-ben a Hazáért Egy ideig bizonyára gondját viselte valaki e siroknak, mert máskép nyoma sem volna már e sirkereszteknek. Hanem az régen lehetett, mikor a kegyeletes kezek utoljára hantolták föl a hősök sirdombjait, mert mind a kettő teljesen pusztuló félben van. De nem sokáig marad igy. A budapesti polgári lövészegyesület tagjai elhatározták, hogy áldozni fognak a szabadság eme két elfeledett vértanuja emlékének. Egész csöndben gyüjtést inditottak maguk között s már össze is jött annyi pénz, hogy abból mindegyik sirra egy-egy diszes márvány-emlék állitható lesz. Az egyesület most arra kéri a főváros tanácsát, adjon engedelmet a siremlékek fölállitására s tekintettel a hazafias és kegyeletes czélra, a fölállításhoz küldje ki dijtalanul egyik szakmérnökét.

Uj népiskolák. A tanács elhatározta, hogy az Örömvölgy- s a Losonczi-utczában uj községi elemi iskolákat szervez, mert ezt a lakosság száma azon a környéken szükségessé teszi. Az uj iskolák részére költség hiján egyelőre nem emel külön épületet, hanem azokat bérelt magánházakban fogja elhelyezni. E czélból 18,000 korona évi bérért kibérelte az Örömvölgy-utcza 22. számu egyemeletes házat, továbbá a Losonczy-utcza 18. számu épületet, amelyért évi 12,600 korona bért fizet. Mind a két lakóház természetesen átalakitásra szorul, miért is a mérnöki hivatal most fölhivatott, hogy a költség-födözet kijelölhetése czéljából terjessze be sürgősen a terveket s a költségfödözetet. Az átalakitásokkal a szünet alatt el kell készülni, hogy a következő iskola-évben az uj iskolákban a tanitás már megkezdhető legyen.

A Kecskeméti-utcza kiszélesitése. A fővárosnak a Kecskeméti-utcza kiszélesitését javasolta nemrégiben egy belvárosi polgár, aki laikus észszel azt hiszi, hogy az utcza egyik oldalának két méterrel való hátratolása utján az Üllői-utról egyenes perspektiva volna nyerhető egész az egyetem épületéig, miáltal szépészeti szempontból csak nyerne a főváros. A mérnöki hivatal javasolja, hogy ez az inditvány egyszerüen félretétessék, mert a kiszélesités által a jelzett czél egyáltalán nem volna elérhető Az Üllői-ut és a Kecskeméti-utcza ugyanis nem halad ugyanazon egyenes vonalban, a Kecskeméti-utcza a Kálvin-térnél megtörik s tompaszöget képez az Üllői-uttal. Ki van tehát zárva, hogy az egyik utczasor hátratolása utján egyenes vonal volna képezhető.

Vizvezetéki viz az Orbánhegyen. Az Orbánhegy és Istenhegyi lakosságnak kérelmére a tanács még félévvel ezelőtt elhatározta, hogy e területeket vizvezetéki vizzel látja el. A csőfektetés azonban mindezideig nem történt meg. Az érdekelt telektulajdonosok most arra kérték a tanácsot, hogy a már elrendelt csőfektetési munkálatokat mielőbb hajtassa végre, s hogy mindama telektulajdonosokra, akik a vizvezetéket használják, hozzájárulás czimén 8 százalékot vessen ki.

Uj plebánia-épület Tabánban. A tabáni plebánia-épület ósdi voltánál fogva egyáltalán nem felel már meg a mai igényeknek, de a főváros még eddig nem ejthette szerit egy uj plebánia-épület fölépitésének. Villinger Ferencz, fővárosi bizottsági tag legutóbb inditványt terjesztett be a fővároshoz, a melynek alapján a plebánia-épület fölépitése minden nagyobb áldozat nélkül lehetséges volna A fővárosnak van két régi háza Budán, és pedig az Attila-köruton s a Döbrentey-utczában. Ez a két ház egymás mellett fekszik. Mind a kettő oly rozoga, hogy nem lehet rájuk bérlőt kapni. A bérjövedelem tavaly óta annyira megcsappant, hogy tovább nem is érdemes e házakkal vesződni. Villinger inditványa oda irányul, hogy e két ház leromboltassék, a két telek egyesittessék s azon épitsen a főváros uj plebánialakot. A tanács most véleményt kért e tárgyban a mérnöki hivataltól.

A főváros lithium-forrása. A tanács utasitotta a vegyészeti és tápszervizsgáló intézetet, hogy a közmunka-tanácstól nemrégiben átvett „Hungária lithium-forrás“ vizét vegye ujból vegyelemezés alá. A vegyelemezés megtörtént és annak eredménye tökéletesen megegyezik a régi vegyelmezés adataival. A forrás vize egész napon át rendelkezésére áll a közönségnek. Mindenki annyit merhet belőle, a mennyit gyalogszerrel elvinni képes. A gyógyhatásu viz értékesitését csak a Rudas-fürdő teljes kiépitése és megnyitása után fogja a tanács megkezdeni.

Az illatos-árok ügye. Az Illatos-árok folytatólagos beboltozását a tanács a jövő évre halasztotta, mert a 21,600 korona költségből csak 10,000 koronára volt födözet. A mérnöki hivatal ugyanis azt jelen-

tette, hogy a beboltozás nem képez halaszthatatlan közszükségletet. A IX kerületi elüljáróság azonban nem akar megnyugodni a határozatban, mert úgy találja, hogy az árokrendezést halasztani nem szabad. Most arra kéri a tanácsot, hogy azon a vonalon, melyen az árokmenti kimosott uton való közlekedés veszélylyel jár, sürgősen rendelje el a beboltozást, mert az esetleges balesetekért felelősséget nem vállal.

A Csik-árok és az alsó rákosi rétek. A belügyminiszter kívánságához képest a polgármester bizottmányi eljárást rendelt el annak a megállapitása czéljából, hogy a VI. kerületi jégtermelőtelepek által okozott közegészségi bajok mi módon volnának megszüntethetők. Az eljárás minap meg is tartatott, mely alkalommal a bizottság konstatálta, hogy a tiszti főorvos által is panaszlott bajok oka tulajdonképpen a Csik-árok rendezetlen voltában keresendő. A jégtermelő telepekről ez árokba kellene lefolyni a viznek, de mert az árok medre teljesen el van iszapodva, a viz nem találván lefolyást, szétterjed s mocsarakat alkot. A bizottmány szerint tehát nem a telepeket kell átalakitani, hanem első sorban is a Csik-árkot kell rendezni. Ennek következtében a VI. kerületi elüljáróság előterjesztést tesz a tanácsnak, hogy a Csik-árok rendezésére vonatkozó s már régen kész terveket mihamarább tárgyaltassa le s a munkálatok végrehajtását sürgősen rendelje el, miután az eljárás folyamán hivatalosan is konstatáltatott, hogy azok közegészségi szempontból halaszthatatlan közszükségletet képeznek.

A Gellérthegy végleges rendezése. A pénzügyi s gazdasági bizottmány előterjesztést tett a tanácsnak a Gellérthegy végleges rendezése iránt. A hegyoldalon nagyszámu kisajátitott telke van ugyanis a fővárosnak, melyek ez időszerint holt tőkét képeznek. Pedig a hegy rendezése után kitünően volnának értékesithetők. A legszebb helyen feküsznek s igy nem volna hiány telekvásárlókban, akik rövid idő alatt egész villasorral gyarapitanák a Gellérthegyi nyaralótelepet. Szocziális szempontból is kivánatos a hegy mielőbbi végleges rendezése, amennyiben a villaépitkezés számos munkáskéznek nyujtana foglalkozást. A tanács véleményezés czéljából kiadta az előterjesztést a mérnöki hivatalnak.

Kültelki utak rendezése. A VI. kerületi kültelki utak ideiglenes rendezésére 90,250 korona bocsájtatott az elüljáróság rendelkezésére. Az elüljáróság most beterjeszti ama utvonalak lajstromát, melyeken az ideiglenes rendezést végre akarja hajtani. Rendezésre szorulnak mindenekelőtt a Gömb, Szegedi-, Diós-, Palócz-, Dévényi-, Kerkes-, Hun-, Kartács-, Üteg-, Csata- és Mája-utczák, továbbá a Fóti- és Tüzér-utczák egyrésze. A rendezés kiterjed a jelzett utvonalokon a kocsiutak egyengetésére s a gyalogjárók kavicsolására s szegélykövekkel való ellátására.

A parlamenti szolgák telepe. A képviselőházi szolgák a Rózsadombon vagy környékén családi háztelepet kivánnak létesiteni. A fővárostól kértek telket, de a tanács értesitette őket, hogy kivánságuk nem teljesülhet, mert a jelzett részen a fővárosnak csak apróbb telkei vannak. Ugy látszik azonban, hogy a parlamenti szolgák ennek ellenére nem mondtak le tervük megvalósitásáról s lehet, hogy magánosoktól lesz módjukban megszerezni a szükséges telektömböt. Nemrégiben ugyanis arra kérték a tanácsot, adja tudtukra, hogy a telep létesitése milyen feltétel mellett lehetséges, s rájuk nézve micsoda terheket fog róni. A fölvilágositást most kapták meg. A tanács kimondta, hogy a parczellázást illetve a telep létesitését és épitkezést csak ugy engedi meg, ha az érdekeltek előbb teljesen rendezett állapotba hozzák az utczákat.

Az ártézi ivókút környéke. A középitési bizottság utolsó ülésén Fektor Ferencz fővárosi bizottsági tag szóvá tette, hogy az Andrássy-ut végén az uj szépművészeti muzeum előtt levő ártézi ivókút környéke botrányosan elhanyagolt állapotban van. A talaj teljesen rendezetlen, esős időben oly sáros, hogy a kút alig megközelithető. Pedig naponkint száz meg száz ember fordul meg a kutnál, az állandóan csörgő meleg viz gyógyhatása kedvéért. A középitési bizottmány a fölszólalás alapján előterjesztést tesz most a tanácsnak, hogy a botrányos állapotok valóságáról szakközegei útján szerezzen sürgősen meggyőződést s ehhez képest intézkedjék a kút környékének megfelelő rendezése tárgyában.

A villamos légvezetékek engedélyezése. Még 1894-ben megengedte a kereskedelmi miniszter, hogy olyan esetekben, amikor 300 méternél rövidebb világitásra szolgáló elektromoskábel fektetése terveztetik, az ügyet nem kell a különböző bizottságok s forumok által letárgyaltatni, hanem e munkálatokra az állami telefon-igazgatóság meghallgatása után a főváros mérnöki hivatala rövid uton is adhat engedélyt. A mérnöki hivatal ez irányu hatáskörét most kiterjesztette a miniszter. Kimondta ugyanis, hogy ezentul 300 méternél rövidebb kis és magas feszültségü légvezetékre rövidebb uton is adhat engedélyt a főváros mérnöki hivatala, de csak oly esetekben, amikor a légvezeték kiágazását képezi, valamely már engedélyezett fővonalnak. Az ily uton kiadott engedélyek utólagos jóváhagyás czéljából minden évnegyed végén fölterjesztendők lesznek a kereskedelmi miniszterhez.

Csatorna a Gellérthegyen. A Gellérthegyi csapadékvizek levezetésére külön csatornát készittet a főváros. A tervekhez hozzájárult a középitési bizottmány is, de a közmunkák tanácsa most azok ellen kifogást emelt Szerinte a csatorna nem jó, mert a kemény sziklában nem lesz lehetséges oly mélységig leásni, hogy a lerohanó csapadék baj nélkül elvezethető legyen. Akadályt képez a körülmény is, hogy a csatornázás megsérti a Rudasfürdő védőterületét. Kivánja tehát a közmunkatanács, hogy a csatorna a szerpentin-út mellőzésével más irányban készüljön. Egyben fölkéri a fővárost, hogy a munkálatokat mihamarább hajtassa végre, mert a Gellérthegyi létesitményeket a lerohanó esővizek állandóan veszedelemben tartják.

A székesfővárosi állategészségügyi telep épitésére felügyelő bizottmány előterjesztésére az épitési munkák vállalatba adása és az árlejtési feltételek megállapitása iránt a tanács a következő határozatot hozta: A tanács az épitésre felügyelő bizottmány előterjesztése alapján elrendeli, hogy a létesitendő állategészségügyi telep épitési munkái folyó évi junius hó 10-én tartandó nyilvános árlejtés utján és olyképen adassanak vállalatba, hogy csakis az egyes munkákra lehet ajánlatot benyujtani. Hozzájárul a tanács, hogy a határidők olykép állapittassanak meg, hogy az épitkezés f. évi julius hó 1-én kezdessék meg, az alapozási munkák julius hó 15-ig, a pinczefalak julius hó 25-éig elkészüljenek, a főfalegyennek augusztus hó 15-én kell meg lenni, hogy az összes épületek legkésőbb szeptember hó 1-éig végleges fedő alá kerüljenek, szeptember hó 15-én pedig annyira el kell készitve lenniök, hogy a belső berendezési munkák is végezhetők legyenek, végül az egész épület teljesen készen folyó évi deczember hó 31-éig átadandó lesz.

Élelmiszer-vizsgálatok drágasága. Az élelmiszerek vizsgálata gyakran sok zaklatással jár az elárusitókra nézve. Az előirás szerint azt büntetik meg, aki a hamisitott élelmiszert forgalomba hozza s bizony igen sokszor megesik, hogy a kereskedő nehéz birságpénzeket fizet, holott ő az árut már hamisitva kapta. A kereskedők maguk szeretnének a hamisitások ellen védekezni. Szivesen beküldenének mintákat egyes élelmiczikkek megvizsgálása czéljából, ha a vegyvizsgálat költsége nem volna tulságosan magas. Most a Kereskedelmi és Iparkamara arra kérte a tanácsot, hogy a kereskedői szoliditás védelme szempontjából is szállitsa le az élelmiszer-vizsgálatok költségeit s ne kivánjanak a kereskedőtől sok mintaanyagot, mert az teher a kereskedőre nézve. A kereskedők ezért nem vehetik igénybe a hatósági élelmiszer-vizsgálatot, mely különben is csak nehezen hozzáférhető.

KÖZGAZDASÁG.

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. Gyermek és életbiztositó intézet. (Budapesten, VI., Terézkörut 40—42. sz. Alapittatott 1863. évben.)

Folyó év május havában 1,853.800 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 1,539.200 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki.

Biztositott összegek fejében 66.684 K 47 fillér fizettetett ki.

1904. január 1-től 1904. május 31-ig 8,841.200 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 7,548.800 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. — Biztositott összegek fejében 331.068 K 07 fillér fizettetett ki.

Ezen intézet a gyermek és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Bérleti felhivás.

Közhirré tesszük, hogy a X. ker. Ligettelki dülőben, Indóház-utcza 16. házszám (7443. hrszám) 559 négyszögölnyi a székesfőváros tulajdonát képező bekeritett telek bérbeadatik.

Felhivatnak tehát mindazok, kik ezen telket bérbevenni óhajtják, hogy irásbeli zárt ajánlatukat „N. N. ajánlata telekbérlet iránt a 9591/904. X. ker. előlj. számhoz“ czimzettel ellátva 1904. évi **junius hó 20-án** hétfőn déli 12 óráig a X. ker. előljáró vagy helyettese kezéhez annál inkább nyujtsák be, mert később érkező ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni.

Az ajánlat biztositására 20, azaz husz korona a X. ker. előljáróság pénztáránál leteendő, s az erről szóló letéti nyugta az ajánlathoz csatolandó. A bérleti feltételek a következők:

A bérleti idő 1904. julius 15-én kezdődik s 3 évig tart oly hozzáadással, hogy az első bérleti évben felmondásnak helye nincsen, a bérlet további éveiben pedig egy negyed évi felmondás köttetik ki.

A bér negyedévenkint előre fizetendő.

Bérlő tartozik a keritést jókarban tartani és a bérlet lejártakor jókarban átadni.

Bárminőnemü épitkezés vagy változtatás csak a székesfőváros előzetes engedélye alapján eszközölhető, s az esetleg létesitendő épületek a bérlet lejártával eltávolitandók, ellenkező esetben azok felett a székesfőváros szabadon rendelkezhetik.

A bérlet a székesfőváros engedélye nélkül másra át nem ruházható.

A beérkezendő ajánlatok 1904. junius hó 20-án hétfőn déli 12 órakor fognak az előljáróságnál felbontatni, közelebbi felvilágositások a kerületi mérnöknél (X. ker. Szent László-tér 5. szám I. em. 21. ajtó) nyerhetők. **A X. ker. előljáróság.**

Árlejtési hirdetmény.

A székesfőváros tanácsa a közterületek locsolásához szükséges 8 darab vaskazános öntözőkocsi szállitására ezennel nyilvános árlejtést hirdet.

A kocsiknak egy mintapéldánya a IX. ker. Gyáli-uton levő fővárosi fuvartelepen bármikor megtekinthető s a szállitandó 8 öntözőkocsinak ugy méret mint kivitel tekintetében azzal teljesen azonosnak kell lennie.

Felhivatnak mindazok, a kik az öntözőkocsik szállitására vállalkozni kivánnak, hogy 1 koronás bélyeggel ellátott, zárt ajánlataikat, a melyhez 800 korona bánatpénz letételét igazoló főv. pénztári nyugta is csatolandó, folyó évi julius hó 6-ik napjának délelőtti 10 órájáig *Viola* Imre tanácsnok urnak vagy helyettesének kezéhez (tan. X. ügyosztály, közp. városház II. em. 222.) adják át. — Később érkező ajánlatokat a tanács nem vesz figyelembe. — Ajánlati mintalap a tanácsi X-ik ügyosztályban kapható.

Budapest, 1904. évi junius hó 14-én.

A székesfőváros tanácsa.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros közönsége által néhai báró Eötvös József nevére alapitott négy, egyenkint 200—200 koronás ösztöndijas hely egyike megüresedvén, annak az 1903 4-iki iskolaévben leendő betöltése czéljából a tanács ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Erre az ösztöndíjra pályázhatnak budapesti községi tanitók kitünő tehetségü, szorgalmas és jó magaviseletü, honi egyetemen, közép, vagy polgári iskolában, avagy képezdében tanuló bármilynemü gyermekei vagy árvái.

A pályázók hiteles okmányokkal tartoznak igazolni, hogy budapesti községi tanitók gyermekei vagy árvái, s hogy tanulmányaikban eddig is a legjobb előmenetelt tanusitották.

Az ösztöndíj elnyerésénél az egyenlő előmenetelt és magaviseletet igazoló bizonyitványok mellett előnyben részesülnek azok a pályázók, a kik magasabb iskolákba, illetőleg osztályokba járnak.

Az ösztöndíjjal megadományozandó tanuló az ösztöndíj élvezetében mindaddig megmarad, mig tanulmányait valamelyik fentjelzett iskolában folytatja, illetőleg mig arra érdemetlenné nem válik.

A pályázati kérvények, melyek 1 koronás bélyeggel látandók el (a mellékletekre, a mennyiben rajtuk még nem volna bélyeg, egyenkint 30 filléres bélyeg ragasztandó) 1904. évi **junius hó 20-áig** adandók be az illető tanintézetek igazgatóihoz, illetőleg dékánjaihoz, kik is a folyamodókról minősitvényi táblázatot állitván össze, azt a kérvények kiséretében a tanári vagy tanitói kar véleményének meghallgatása után 1904. évi junius hó 26-áig küldhetik be a székesfőváros tanácsának igtató hivatalába (Központi városház I. em. 107. szám).

Később érkező, vagy kellőleg fel nem szerelt kérvényeket a tanács nem fogja figyelembe venni.

A székesfőváros tanácsa:

Kun Gyula s. k.,
h. alpolgármester.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbözéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőmüvesmester, specziálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. julius 5. 20. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Közegészség és álszabadelvüség.

A főváros ismét a belügyminiszteriumhoz szándékozik fordúlni annak kieszközlése végett, hogy a ragályos betegségben szenvedőket a hatósági orvosok rendeletére a kórházba lehessen szállitani. Egyizben már megfordult ez a kérdés a belügyminiszteriumban, de nem nyert kedvező elintézést. A szabadelvüség ideologjai téves álláspontra helyezkedtek. Azt mondották: a személyes szabadságnak s a családok jogának korlátozása volna, ha olyanokat is kórházba vinnének, kik magokat vagy a hozzájuk tartozókat otthon óhajtják ápoltatni.

A polgári szabadság ilyetén respektálása megható volna, ha viszont számos eset nem bizonyitaná, hogy a belügyminiszterium egyéb kérdésekben épp ellenkező magatartást tanusit. A sok közül elég utalnunk a kivándorlás kérdésében folytatott eljárásra, és pedig arra a határozott erőszakosságra, hogy az embereket rákényszerítik a fiume-newyorki vonal használatára.

A főváros annak idején kifejtette, hogy miért óhajt kényszeritőleg beavatkozni a családok elhatározásába. Inditóokait minden józanul és praktikusan gondolkodó fej helyeselni fogja. Megállapitott tény ugyanis, hogy különösen a gyermekek közt duló ragályok azért öltenek nagy elterjedést, mert nincs meg a kellő elszigetelés. Nemcsak az egészen szegény, hanem a jobb módu és nagyobb lakással rendelkező családoknál is majdnem lehetetlen annyira izolálni a beteget, hogy a ragály tovább ne hurczoltassék. Apa, anya és cselédek önkéntelen terjesztői lesznek a ragálynak. Már most csak az a kérdés döntendő el, mi fontosabb: az egyes emberek szabad elhatározása, vagy a nagy közönség általános érdeke?

Mi egy pillanatig sem habozunk az utóbbit feléje helyezni az előbbinek, ennélfogva nemcsak megengedhetőnek, hanem határozottan szükségesnek tartjuk, hogy ragályos betegségeknél a hatóságnak joga legyen a beteget kórházba szállitani. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy minden torokgyikos vagy vörhenyes gyermeket bevisznek kórházba. Szegény ember is otthon ápolhatja betegeit, ha lakásviszonyai garanczíát nyujtanak arra nézve, hogy a beteg kellőleg izolálható s hogy az ápolásával foglalkozók a ragályt nem hurczolják másfelé. Most gyakran előfordul, hogy a mosónő, a bejárós takaritónő, a szobakefélő, a vándorkofa stb., akinek otthon ragályos betege van, a baczillusokat akaratlanul és öntudatlanul betelepiti más családok hajlékába. Csakis igy magyarázható meg az a körülmény, hogy a gyermekek közt pusztitó ragályos betegségek ijesztően terjednek, noha a fővárosban alig akad beteg, aki orvosi gyógykezelésben ne részesülne.

Ezen a szomorú állapoton máskép nem lehet segiteni, mint a fentebb emlitett intézkedés életbeléptetésével.

Reméljük, hogy a belügyminiszterium közegészségügyi osztálya az ujabb megkeresésre le fog szállni a teoretikus szabadelvüség paripájáról és a főváros megkeresésének eleget tesz.

*

Alapitási szédelgés.

— Beugratott magyar mágnás. —

Május 17-iki számunkban megemlékeztünk arról, hogy egy Londonban alakult részvénytársaság, melynek igazgatóságában *Szápáry* Pál gróf is helyet foglal, Budapesten nagy szállodát akar épittetni. Nem ismervén az alapitás előzményeit és háttéri körülményeit, teljes elismeréssel adóztunk a fiatal főurnak. Nagy meglepetésünkre azonban még május végén levelet kaptunk, melynek irója *szédelgésnek mondja az egész alapitást.* Köteles óvatosságból utána nézettünk a levélben foglalt állitásoknak, s miután azokat tekintélyes külföldi pénzemberek is megerősitették, a nagy közönség informálása végett most egész terjedelmében közzétesszük a hozzánk intézett levelet, mely igy hangzik:

Budapest, május hó 28 án.

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Olvasván becses lapjában a Szápáry Pál gróf urról irott közleményt, kérem engedje meg, hogy tévedése felől felvilágositsam. Tévedés ugyanis, hogy a Londonban megalakult *Bristol* részvénytársaság komoly vállalat. Ellenkezőleg, minden jel arra mutat, hogy ezuttal ismét oly alapitásról van szó, melynél *hiszékeny embereket könnyenfont faiseurök lépre vinni akarnak.* Sietek kijelenteni, hogy Szápáry grófot nem számitom a faiseurök közé, sőt szentül meg vagyok győződve, hogy a legjobb szándékkal adta nevét az alapitáshoz, nem is sejtve, hogy „üzletbarátai“ nemcsak a közönséget, hanem őt is becsapni akarják.

Állitásom igazolására a következőket hozom fel:

A *Waggon Lits* társaság, melynek élén a belga *Nagelmaker* ur áll, évek előtt több világvárosban és fashionable klimatikus helyen nagy és fényesen berendezett hôteleket létesitett. A vállalkozás azonban anyagilag kudarczot vallott és a társaság finánciális zavarokba jutott. A Waggon Lits többek között Szentpéterváron is megszerzett egy nagy, de rozzant épületet, hogy azt majd átépittesse szállodává. A tervet azonban nem hajthatták végre, mert a Waggon Lits részvényesei egyik közgyűlésükön kimondották, hogy további befektetéseket nem engednek meg, annál kevésbbé, mert a társaság kénytelen volt a részvénytőke egy részét mint veszteséget leirni.

Igy maradt a Waggon Lits nyakán a szentpétervári nagy épület, s igy támadt a Nagelmakerrel összeköttetésben álló faiseurök fejében az eszme, hogy egy ujonnan alapitandó társaság nyakába fogják sózni az értéktelen objectumot.

A Bristol társaság megalapitása tehát nem azért történt, hogy Budapest kapjon egy uj szállodát, hanem első sorban *a szentpétervári épület értékesithetése végett.* Ily vállalatra azonban komoly külföldi tőkepénzesek nem kaphatók, tőke nélkül pedig részvénytársaság sem Francziaországban, sem Belgiumban, de még Orosz- és Magyarországban sem alapitható. Egyedül az angol kereskedelmi törvények teszik lehetővé, hogy hat vagy hét ember 10 milliós részvénytársaságot alapitson *egy-egy font befizetése mellett.*

Ez a körülmény szolgál magyarázatul arra nézve, hogy a Bristol társaság nem Brüsselben alakult meg, nem is Párisban — noha itt székel a Waggon Lits és Nagelmaker — hanem Londonban. Megalakult pedig olykép, hogy a Waggon Lits 4.800,000 koronát „jegyzett,“ a többi ur pedig szintén egy bizonyos összeget. A Waggon Lits 4.800,000 korona jegyzéséből azonban, soha senki nem fog látni egy centime-ot sem, mert hiszen Nagelmakerék épp ily összegért akarják a Bristol társaságnak eladni a szentpétervári épületet. Ez a jegyzés a hiszékenyek számára szánt csalétek, hogy a példán felbuzdulva, megvásárolják a kibocsátandó részvényeket.

A helyzet tehát az, hogy van egy londoni társaság, amely megalakult 10 millió tőkével, amelynek azonban *ezidőszerint nincs több befizetett tőkéje, mint maximum pár száz forint.*

Ha majd a balekek a reklám által megtévesztve pénzt adnak a Bristol-részvényekért, akkor lesz tőke, de abból első sorban Nagelmakerék fizethetik meg a szentpétervári épületet, másodsorban az alapitók szedik ki az „alapitási költségeket“ (ami legalább nehány százezer korona lesz) s végül, ha marad még pénz, talán meg is épitik a hirdetett szállodákat. Azzal természetesen sem a Waggon Lits, sem az alapitók nem fognak törődni, hogy a kellő kapitális nélküli szállodák rövidesen megbuknak és a jámbor részvényesek elvesztik pénzüket. Sőt örülni fognak, ha ez bekövetkezik, mert akkor ujabb üzlet kinálkozik: a megbukott szállodáknak potomáron való megvásárlása.

Ismétlem, meg vagyok győződve, hogy Szápáry Pál grófnak, aki a londoni Bristol-társaság igazgatói közt szerepel és a részvényeket Magyarországon elhelyeztetni akarja, ezekről az alapitási szédelgésekről halovány sejtelme sincs, s nem tudja, hogy az angol és belga faiseurök, ha a tric sikerült és a valódi részvényesek megkoppasztva lettek, kámfor módjára elpárologtak.

Igy történt egyebek közt az erdélyi Fortuna-aranybánya társaságnál, melynek pénzével az angol James Langermann nyomtalanul eltünt. Sajnálnunk kellene az ambiciózus fiatal mágnást, ha a Bristol-társaság előrelátható kudarczának ő inná meg a levét, ő, aki nem tünhet el másfelé, de nem is akarna eltünni a felelősség elől.

Kivánom Szápáry gróf és egyuttal a hazai közönség érdekében, hogy ne legyen foganatja a reklámoknak, vagyis a londoni Bristol társaság ne rendelkezzék más készpénztőkével, mint a Waggon Lits és az alapitók által „jegyzett“ összegekkel.

Abból ugyan nem hogy Budapesten és Szentpétervárott, de még Szilas-Balhásón sem lehet szállodát épiteni.

Kiváló tisztelettel

F. J.

Százezrek a Dunában.

1870 őszének egy éjjelén a párisi Grand Caféban nehány magyar bohém, ujságiró és piktor, törte a fejét azon a nagy problemán, hogyan lehet tisztességes úton nagy vagyont szerezni. Mindenkinek volt valami fantasztikus terve, amelyet a többiek természetesen kinevettek. Végül abban állapodtak meg, hogy a mai romlott korban csak a svindli juttathat valakit a gazdagok sorába.

A szomszéd asztalnál egy idősebb, igen elegáns ur hallgatta a beszélgetést. Ajkán diszkrét mosoly játszadozott, s amikor a bohém kompánia a témát letárgyalta, udvariasan átszólt:

— Tévednek az urak. A világon mindenütt elszórva hevernek az észre nem vett milliók. Csak le kell nyulni értök.

Általános meglepetés támadt e megjegyzésre. Kicsoda az elegáns idegen, aki teljes korrektséggel beszél magyarul és ily merész állitást koczkáztat? Az egyik bohém nem is késett a válaszszal:

— Mielőtt elhinnők azt, amit ön állit, tudnunk kellene, praxisból meritette-e meggyőződését?

Az idegen átjött az asztalhoz és egyszerüen ennyit mondott:

— Én *Somoskeőy* Géza vagyok.

Somoskeőy! Az öt világrész leghiresebb kalandora, a magyar Rocambole, aki milliókat szerzett és pazarolt el. Hát ez az ember csakugyan hozzászólhat a témához. Nyomban megkinálták helylyel. Közönséges szélhámossal nem ültek volna össze, de a világ legnagyobb stylü kalandorával, — aki egyébként jogosan viseli a braziliai császár által neki adományozott gróf *Veysy* nevet is, — szivesen bocsátkoztak eszmecserébe.

Mondhatom, érdekes dolgokról beszélt Somoskeőy, aki úgy ismeri az egész földtekét, mint mi a szülővárosunkat. Csak úgy szórta az életrevaló ideákat. E sorok irójának, ki megemlité, hogy nemsokára visszamegy Budapestre és szeretne valami vállalatba fogni, a következő tanácsot adta útravalóul:

„A budapesti házak klozetjeiből naponként legalább 5000 métermázsa ürülék kerül a csatornákba, s azokon át a Dunába. Az emberi ürülék a legjobb trágya, s azt önök kárba veszni hagyják. Milliónyi érték uszik le a Dunán. Mentse meg magának. Az értékesités módja igen egyszerü. Vegyen egy pár kimustrált sleppet (teherhajót), lássa el felhuzható szürő készülékkel és állittassa a dunai főcsatornák torkolata elé. Az iszap belefolyik a hajóba, melynek szürőkészüléke a vizet átengedi, de a szilárdabb anyagot felfogja. Amikor egy slepp megtelt, vontatógőzössel el kell vitetni a város alsó határába, például Ercsi környékére. Ott valamelyik szigeten vagy a parton kirakodhatnak és az ürülékes iszapot megszárithatják. Akár nyersen, akár kemiai szerekkel vegyitve azonnal forgalomba hozhatják és évenként százezreket fognak keresni.“

Kérdezhetné a t. olvasó, megfogadtam-e a tanácsot és kerestem-e százezreket? Hát bizony nem kerestem, mert nem volt tőkém a vállalathoz.

Hogy most miért mondtam el a dolgot, annak magyarázatául szolgáljon az alábbi közlemény, melyet az egyik könyomatos lap hozott e napokban:

„A csatornaiszap értékesitése a Nyugot nagy városaiban már régóta a közvagyon szaporitásának egyik eszközét képezi, mert hosszú idő óta ismerik a fekáliáknak trágya gyanánt való hasznositathatási módját. Nálunk Budapesten is tudják ezt, de értékesiteni eddig nem sikerült a csatornák tartalmát. Ennek oka pedig abban rejlik, hogy a pesti oldalon, csekély kivétellel, az összes csatornák a főgyüjtőcsatornákba torkolnak, mely utóbbi az összes szennyvizeket az általános csatorna-szivattyútelephez vezeti. Ott a folyékony részt a Dunába szivattyúzzák, a sürübb részeket pedig, miután leülepedtek, havonként kétszer-háromszor kiemelik s erre a czélra készitett medenczébe raktározzák, a honnan ez idő szerint a hörnyékbeli gazdák talajjavitási czélokra elfuvarozzák, persze minden ellenszolgáltatás nélkül. Végre azután mégis felmerült az a kérdés, hogy ezt a meglehetős értéket képviselő csatornaanyagot miként lehetne a főváros javára értékesiteni? A mérnöki hivatal nyilvános árverés tartását javasolja, ehhez a kövezési és csatornázási albizottság is hozzájárult, azzal a megtoldással, hogy a tanács kérje fel az Országos Magyar Gazdasági Egyesületet, valamint a földmivelésügyi minisztert, foglalkozzanak ennek az anyagnak a gyakorlati értéke megállapitásának kérdésével, illetve erre alkalmas területeken tétessenek gyakorlati kisérleteket.“

Kiváncsi vagyok, mikor válik pénzzé a csatornák iszapja? *(a. a.)*

A főváros és a magyar udvartartás.

Még május 11-én történt, hogy dr. *Burián* Béla a törvényhatósági bizottság elé inditványt terjesztett a magyar udvartartás szervezése ügyében az országgyüléshez intézendő felirat tárgyában. Miután akkor a király épp itt időzött, a közgyülés lojális dolognak vélte későbbre halasztani az állásfoglalást. A tanács junius hó folyamán be lesz terjesztve a képviselőházhoz. Hogy foganatja lesz-e, az legalább is kétséges.

A fölirat szövege ez:

Mélyen tisztelt képviselőház!

Évszázadok óta kiolthatatlanul él a magyar nemzet lelkében a vágy, hogy az ország királyának Magyarországon külön magyar udvartartása legyen.

A mohácsi vész óta lefolyt közel négy évszazadnak viharai és viszontagságai nem homályosithatták el ama dicső korszak fényes emlékeit, a mikor Budavára, a magyar király székhelye, nemcsak Szent István birodalmának méltó középpontja, hanem a nyugat fejedelmeinek is gyakran fölkeresett és kedvelt találkozóhelye volt.

Magyarország alkotmányos rendjének az 1867-ik évben történt visszaállításával ez a vágy csak még jobban megerősödött, mert ha az előbbi válságos viszonyok miatt ez a vágy egy eszmei vágynál egyéb alig lehetett; az alkotmányos rend visszaállításának törvénybe iktatásával azonban az már jogos nemzeti aspirációvá és kivánalommá vált

Jogos nemzeti kivánalom ez immár azért, mert a midőn a nemzet és kormány évtizedeknek vállvetett munkálkodásával buzgólkodtak abban, hogy az anyagi erőnket gyakran majdnem tulhaladó áldozatok árán is létrehozott alkotásokkal és intézményekkel a magyar államiság épületét fölépitsék: a nemzeti törekvéseknek bizonyára csak fél sikere volna az, hogy az intézményeknek és vivmányoknak éppen betetőző koronáját és legszebb ékességét, a külön magyar királyi udvartartást nélkülözzük.

Jogos e nemzetnek ez a kivánalma azért is, mert a midőn a magyar nemzet rajongó lelkesedéssel, szeretettel és hűséggel övezi koronás királyát és trónjának védelméért — ha kell — még az ország határain kivül is életét és vérét áldozni kész: ebbeli érzelmeit csak bántólag érintheti az a körülmény, hogy a magyar királynak állandó környezete magyar otthonában is, — idegenekből álljon.

De jogos ez a nemzeti kivánalom még abból a szempontból is, mert a magyar nemzet a császári és királyi udvartartás költségeihez, a monarchia másik államához mérten teljes paritással járul hozzá: igazságos és méltányos tehát, hogy a mi hozzájárulásunk milliói a magyar udvartartás föntartására forditassanak.

Ő felsége, apostoli királyunk 1892-ben kelt legfelsőbb elhatározásával Budapest fővárost magyar székvárosává emelte ugyan — magában véve azonban ez tényleg alig valamivel több a puszta czimnél — mivel Budapest csak akkor válik a valóságban is a magyar király székvárosává, ha az ősi Budavár ormain emelkedő fényes királyi palotában állandó magyar királyi udvartartás is szerveztetik.

A nemzet jogos aspirációjának teljesülése mellett, másrészről nagy horderejében alig mérlegelhető meg kellőképpen az a jótékony hatás, a melyet a magyar királyi udvartartás fölállitása első sorban a fővárosnak minden téren és minden irányban való hatalmas föllendülésére, de e mellett az egész ország kulturális előhaladására és az ipar és kereskedelem fölvirágzására, szóval az összes nemzeti erőtényezők kifejlődésére és megizmosodására gyakorolna; sőt meggyőződésünk az is, hogy Magyarország állami önállósága sem a monarchia keretében, sem pedig, sőt még kevésbbé a külállamokkal szemben nem érvényesülhet az őt megillető hatálylyal mindaddig, a mig az ország fővárosa egyszersmind a magyar királynak valóságos székvárosává, a külön magyar királyi udvartartásnak szinhelyévé nem vált.

És él bennünk a hit: hogyha a nemzet kitárt szivvel és igaz szóval járul a trón elé, a mi jóságos királyunk, a ki atyai szivének legszebb örömét és legnagyobb boldogságát az ő hű magyar népének megelégedésében és boldogságában találja, nem fog elzárkózni a nemzet eme kivánalmának teljesülése elől sem. És akkor az évszázadok óta lelkünkben élő vágy nem puszta vágy többé. Budapest székvárosi jellege nem puszta czim — hanem élő valósággá lesz.

Mély tisztelettel és hazafias bizalommal kérjük tehát a mélyen tisztelt képviselőházat, méltóztassék a magas kormányt fölhivni arra, hogy a külön magyar királyi udvartartás szervezése és mielőbbi felállitása iránt legfelsőbb helyen megfelelő előterjesztést tegyen.

Ehhez a felirathoz hozzászóltak Eulenberg Salamon, Plathy György és Eötvös Károly.

Ez a limonádészerü felirat nem nagy zavart fog előidézni az illetékes köröknél, mert az ilyen sablonszerű tákolmány nem is lehet hivatott arra, hogy valami különös emotiot ébresszen; üres phrasisokkal ép úgy nem lehet eredményekre számitani, mint söréttel elefántot lőni. Azután meg a jó öreg Eötvös Károly bácsi mókái éppenséggel nem illettek a tárgy komolyságához, e szerint fogják is mérlegelni a feliratot.

A mi a lényeget illeti, bizony kivánatos volna, ha ez irányban gróf Tisza István miniszterelnök ur részéről már a közel jövőben történnék valami.

Eulenberg Salamon és Plathy György ur igen szépen érveltek a magyar udvartartás mellett.

Elvitázhatatlan, hogy egy garmada törvény intézkedik a magyar udvartartásról, a melyek mind azt rendelik, hogy a fejedelem székhelyét és udvarát az országban tartani tartozik. Ilyen törvények az 1439: XXII.; 1492: V.; 1536: LVII.; 1546: XVIII.; 1548: XXII.; 1550: IV. és VI.; 1563: III.; 1567: XLVI.; 1668: XVIII.; 1723: VIII.; 1741: VII.; 1761: II.; 1790: IX.; 1792: V.; 1848: III., és még 1867: XII. törvényczikkek.

Ha figyelembe veszük, hogy 32 főherczeg és 56 főherczegnőnek, mindegyiknek külön udvartartása van és ezek közül csak három lakik Magyarországon, a többi királyi herczeg és azok 20 felnőtt fi- és 42 felnőtt leánygyermekök mind külföldön — már mint Austriában — élnek, hát bizony elönti a magyar embert az epe, mikor tudja, hogy a czivillistá-

ból a királyi herczegek és herczegnők 50—50 ezer forint évi apanaget kapnak, és ebből nekünk évente nem jut több, mint a magyar udvarnagy illetményeit is beleszámítva, mintegy száz ezer korona, tehát a czivillistának századik része. Van 31 követség 1500 emberrel, 37 konsulatus 370 emberrel. Mindezek távol vannak tőlünk. A mi magyar udvartartásunk 297 személyből áll, beleszámítva a magyar királyi testőrség 42 tagját, orvosát, számvevőjét és házfelügyelőjét. Igy állván a dolgok, igen kivánatos lenne, ha valamivel több morzsa jutna ide is.

A Kossuth-szobor helye.

A főváros tudvalevőleg elhatározta, hogy a Kossuth-szobrot további halogatások nélkül fölállítja. A szobor költségére kerek számban hatszázezer korona van. A közgyülés a parlament főhomlokzata előtti teret jelölte ki s kimondotta, hogy ahhoz a helyhez ragaszkodik. A tanács igy is hirdette ki az eszmei pályázatot. A szobor helyének pontos megállapitása azonban nehezebb volt, mint az elvi határozat kimondása. A mérnöki hivatal nem is tudta fixirozni a szobor helyét. Különböző megoldást keresett, de egyik sem volt megfelelő. A polgármester végül elhatározta, hogy művészekkel és esztétikusokkal a helyszinén vizsgálja meg, hová lehet állítani a szobrot. A helyszini szemlére meghivták a tanács tagjait, a középitési bizottságot, a képzőművészeti bizottságot, az országos képzőművészeti tanácsot, a közmunkatanácsot és a magyar képzőművészek egyesületét. A parlament főhomlokzata előtti téren hatalmas kulissza-papirszobrot állitottak, a mely körülbelül a Kossuth-szobor méreteit mutatta. Már a helyszinén megjelentek egyhangulag kijelentették, hogy a tervezett helyre a szobrot állitani nem lehet. A papirszobor egészen elzárta a szemlélő elől a parlament főbejáratát s noha a sablon méretei nagy aránynak voltak, egészen elnyomták azt a parlament óriás méretei. Nem volt véleménykülömbség abban, hogy a főhomlokzat előtt a szobrot fölállítani nem lehet. Hogy hová állitsák, arra vonatkozólag meglehetősen szétágaztak a vélemények. A helyszini szemle után a bizottság a parlament fogadótermébe vonult s ott vitatta meg a dolgot.

Hauszmann Alajos szerint a kérdés nem uj. Megpróbálták már az Andrássy-szoborral. Már akkor látták, hogy a parlament főhomlokzata előtt szobrot állitani nem lehet s azért került az Andrássy-szobor a parlament déli homlokzata elé. A tér nem alkalmas. Ha mindenáron a parlament környezetében kivánják elhelyezni, állitsák az épület északi homlokzata elé. A baj az, hogy a szemköztös Andrássy-emlékmű lovasszobor. Másrészt van némi jogosultsága annak az ellenvetésnek, hogy minden szobrot a Dunapartra állitsuk. Egyedül helyes megoldás a Szabadság-térem lehet. Kéri indítsanak akciót ennek az ideának az érdekében. A Kossuth-szobor ott eszményi kiegészitője lehet a szabadságharcz-emlékműnek.

Beöthy Zsolt mindenben helyesli Hauszmann tanár érvelését.

Melly Béla tanácsos azt a javaslatot tette, hogy a Kossuth-szobrot a Szabadság-téren a Szabadságharcz-szobrot a Gellérthegyen állitsák föl. — Tiz millió kell ahhoz, szólnak közbe.

Zala György egyedül alkalmas helynek a Szabadság-teret mondja s a pályázati határidő kitolását kéri.

Alexander Bernát is a szabadság-teret mondja legalkalmasabbnak.

Rákosi Viktor nem tud megnyugodni abban, hogy Kossuth szobrát ne a parlament elé állitsák. Lehet, hogy az művészi igazság, de van nemzeti igazság is, a mi pedig előbbre való. Az oldalszárny előtti parkban föl lehet állitani.

Quittner Zsigmond még tanulmányozni kivánja a kérdést. A parlament elé állitani szabályozási okokból nem lehet. A szabadság-térre sem, mert ott háttal állana a Belvárosnak s a börzével jutna relációba. A szituáczió is szerencsétlen, mert nincs megfelelő háttere.

Bakos János szerint, ha a parlament elé kell állitani a szobrot, úgy azt csak az északi homlokzat axisában lehet.

Lippich Elek konstatálja, hogy a kérdést komplikálja a politika és a pandant elve. A művészietlen gondolat, hogy a parlament főbejáratát elzárja egy nagy tömeg. A tér külömben is kicsiny és a térhatás elvész. A két parkliget azért nem alkalmas, mert lehetetlen a Kossuth-szobrot úgy megcsinálni, hogy a művész alkotó erejét a pendant gondolata korlátozza. Az épület északi homlokzata előtti tér sem alkalmas. A Szabadság-tér minden tekintetben megfelelő. Ezt a kérdést tisztán az esztétikának kell eldöntenie s azért azt a javaslatot teszi, mondják ki, hogy a főhomlokzat előtt lehetetlen, de a Szabadság-téren föl lehet állitani.

Schulek Frigyes is abszurdumnak tartja a tervezett helyet. Nem hive a forsirozott s mesterséges simmetriának, hanem alkalmazkodni kiván az adott terephez. Nagy tömeget harmoniába lehet hozni kisebb tömeggel is. A két szárny előtti két ikerparkot minden tekintetben alkalmasnak tartja s az a legszerencsésebb megoldás. Forster Gyula a Szabadság-tér mellett nyilatkozott. Harkányi Frigyes báró csak azt kéri, hogy a főhomlokzat előtt ne állitsák föl.

Halmos János polgármester összegezte a tárgyalás anyagát. E szerint az értekezlet egyhangulag konstatálta, hogy a szobrot a főhomlokzat előtt föllállitani lehetetlen. De lehetséges a szárnyak előtti két park egyikében, az északi homlokzat előtt s a a többség véleménye szerint, a Szabadság-téren.

Dr. Vaszilievits János

huszonötesztendős szolgálati jubileumához.

A székesfőváros tanácsának egyik nagytehetségü s közbecsülésben élő tagja, Vaszilievits János dr. tanácsnok, huszonöt hosszu év előtt lépett a székesfőváros szolgálatába.

Az 1872. XXXVI. törvényczikk megalkotása óta a székesfőváros rohamos fejlődésnek indult s a lefolyt harmincz esztendő alatt magát a világvárosok sorába küzdötte fel. E nagyarányu fejlődés annak a lelkes és kitartó munkásságnak a gyümölcse, amelyet a székesfőváros ügyeinek vezetésére hivatott körök és férfiak, annak felvirágoztatása érdekében kifejtettek. S ha végigtekintünk Vaszilievits János huszonötesztendős működésén, ugy találjuk, hogy abból a terhes és nehéz munkából, a mely a székesfőváros fejlődésével karöltve jár, köztisztviselői pályáján mindenkor kivette a maga részét s hogy czélja, tetteinek rugója mindenkor csak az volt, hogy székesfővárosunk igaz érdekeit bármily minőségben is, — hathatósan támogassa s előmozditsa.

Vaszilievits János dr. 1879. junius 28-án lépett a székesfőváros szolgálatába mint fogalmazó dijnok. Ezután gyors egymásutánban még ugyanezen év szept. havában fogalmazó-gyakornok, 1883-ban tollnok, 1885-ben pedig jegyző lett s mint ilyen a VII. kerületi előljáróság ügyeinek rendezésével lett megbizva. E minőségében a törvényhatósági bizottság tagjainak őszinte elismerését s bizalmát vivta ki magának, a mely bizalom osztatlan módon nyilatkozott meg személye iránt akkor, a midőn a kerületi elüljáróságok ujjászervezésekor 1894-ben elüljáróvá választották a székesfőváros legnagyobb kerületének, a VII-iknek vezetésével megbizták, csak rövid két évig volt elüljáró, szorgalma, tudása a közönséggel való előzékeny bánásmódja biztositotta neki a tanácsnoki állást, mely 1896-ban be is következett; ez idő óta Vaszilievits János dr. tanácsnok, a pénzügyi és gazdasági ügyosztályt.

E díszes, de egyszersmind nagyfontosságu állásában kifejtett eddigi müködése sokkal inkább ismeretes, semhogy még külön is méltatni kellene. Mert mindenki tudja, a ki a fővárosi ügyekkel törődik, hogy a pénzügyi ügyosztály vezetését Vaszilievits igen nehéz időben vette át, a mikor nemcsak a székesfőváros pénzügyi viszonyai váltak kedvezőtlenekké, hanem az ügyosztály eddigi hatásköre is lényegesen kibővült, a mi által az ügyosztály vezetésével járó terhek és gondok is megszaporodtak. És Vaszilievits János, mint pénzügyi tanácsnok, müködésével beváltotta mind ama szép reményeket, a melyeket a főváros intéző köreinek bizalma beléje s tehetségébe helyezett s beigazolta azt, hogy a székesfőváros pénzügyeit oly férfiu intézi, ki azoknak hü, gondos és körültekintő sáfárja.

Nagyszabású, külsőségekben nyilvánuló ünnepeltetés nem kisérték az ő jubileumát, mert hisz szerény egyénisége azoknak nem barátja. Csöndben, minden zaj nélkül telt el junius huszonnyolczadiki nap, amelyet mégis a becsületben eltöltött huszonöt évi munkásság lélekemelő érzetén kívül az őt felkereső pályatársak és tisztelők nehány szóban kifejezett jókivánságai tettek számára emlékezetessé.

S amikor mi is megragadjuk az alkalmat, hogy a jubilanst e jelentős nap alkalmából a legmelegebben üdvözöljük, egyszersmind további munkásságához erőt, kitartást és sok szerencsét kivánunk.

Hirek a városházáról.

Tuberkulózis ellenes ambulánczíák. Müller Kálmán egyetemi tanár nemrégiben előterjesztést tett a tanácsnak tüdővész ellenes ambulánczíák föllállitása iránt. A külföldön, különösen Párisban az ily ambulánczíák révén nagy eredményeket értek el a tuberkulózis terjedésének megakadályozása körül. Az ambulánczíák, amelyek többnyire munkás-negyedekben állittatnak föl, arra valók, hogy általuk a gyönge mellü, tüdővészre hajló emberek megmentessenek a szörnyü betegségtől. Müller professzor is a leginkább veszélyeztetett munkás-negyedekben óhajtaná működésbe hozni az ambulánczíákat. Javaslata szerint az első az Üllői-uti régi vámépületben volna fölállitandó, ahol most kisdedóvóda van s kéri a tanácsot, hogy a kisdedóvó áthelyezésével ezt az épületet engedje át A tanács a figyelemre méltó s igazán nemes czélu idea megvalósitásához elvben hozzá is járult, de a vámépületet nem engedte át, mert arra föltétlenül szüksége van az óvódának. Fölkéri azonban a tanács Müller professzort, hogy keressen más alkalmas helyet az ambulánczia czéljaira. Lehet az esetleg magán-ház is, melyet a főváros szivesen fog bérbe venni.

A vámellenőri állások. A főváros közgyülése tudvalevőleg megszüntette a vámfelügyelői állásokat s azok helyébe vámellenőri állásokat szervezett. A belügyminiszter a vámfelügyelői állások megszüntetésére vonatkozó határozatot jováhagyta, de az uj állásokat teljesen fölöslegeseknek jelentette ki. A pénzügyőrök elég jól végzik a dolgukat, szükségtelen tehát őket külön ellenőrzés alá venni. Ehelyett azt kivánja a miniszter, hogy a főváros kültelki fogyasztási jövedelmeinek szaporitása czéljából a volt vámfelügyelők osztassanak be a kerületi elüljáróságokhoz. A miniszter kivánsága szerint a tanács hét vámfelügyelőt ki is küldött a kerületekbe.

A városligeti obeliszk. A városligeti iparcsarnok előtt levő czement obeliszk siralmas állapotba jutott s attól lehet tartani, hogy összedül. A kereskedelmi miniszterium igazgatója kérte a tanácsot, hogy az obeliszket s a mellette levő szoborcsoportozatot bontassa le. A mérnöki hivatal ezt fölöslegesnek tartja, mert a bajon másképpen is lehet segiteni. Terveket terjesztett be, a melyek szerint a

szoborcsoportozat átalakitható lesz. Ezzel kapcsolatban ki lehet majd javitani az iparcsarnok előtt levő egész terrászt is. A munkálat nem kerül többe 2000 koronánál.

Nyugalomba készülő elüljáró. A kerületi elüljárói állás után vágyakozók előtt legközelebb megnyilik a küzdelem tere. Mint hiteles forrásból értesülünk, rövid idő alatt megüresedik az I. kerületi elüljárói állás, amelyet több évtizeden át a főváros egyik dusgazdag polgára, *Ohlhauser* Pál töltött be. Teljes negyvenegy esztendő óta szolgálja Ohlhauser a fővárost s mint az I. kerület elüljárója osztatlan tiszteletet és nagyrabecsülést szerzett magának polgártársai körében. Az elüljáró, akinek teljes nyugdijra van jogosultsága, még kitünő erőben van, de azért már pihenésre vágyik. Egyelőre hosszabb szabadságra megy, azután pedig nyugdijazását fogja kérni. Az uj elüljáró megválasztása dolgában máris folyik csöndben a korteskedés. Az I. kerületi polgárság, mint értesülünk, *Márkus* Imre személye körül csoportosul.

A Sashegyi utak világitása. A világitási albizottmány javaslatára a tanács kimondta, hogy a Sashegyi utak világitását javitani fogja. Elrendelte, hogy egyelőre az I. kerületi Németvölgyi és Budaörsi-ut között elvonuló névtelen uton állittassanak föl lámpások. A Sashegy környékének fejlődése máris égetően szükségessé teszi a hiányos világitás javitását.

A fővárosi utczatáblák. Az utczai névtáblák meglehetősen szerencsétlen formájuak. Keskenyek, kitünő szeme legyen, aki a fölirást olvasni akarja. A legtöbb táblát olyan vastag porréteg boritja, hogy a betüket is alig lehet látni. Nagyon sok utczasarkon az üzleti táblák födik el a névtáblát, ami azért is nagy baj, mert négy-négy sarok között csak két-két sarkon van névtábla. A hatóságnak is kellemetlen a mai tábla, mert nem győzi pótolni a sok ellopott táblát. Most ugyanis czinkből valók a táblák, a czinket pedig elég jól lehet értékesiteni. A mérnöki hivatal már hosszabb idő óta tanulmányozza a dolgot külföldön is és most az utczai névtáblák megváltoztatására tett javaslatot a tanácsnak. Jól emaillirozott 70 czentiméter széles és 50 czentiméter magas oválalaku vastáblákat akar alkalmazni. A fehér tábla közepén nagy, jól olvasható fekete betükkel irják fel a nevet, föléje a kerület számát s alája, hogy utcza vagy tér. Ez a forma lehetővé teszi, hogy a táblákat magasabban, az első emeleti ablak könyökfalának a vonalában, a földszinti párkány fölött helyezzék el. A mérnöki hivatal intézkedést kér, hogy a háztulajdonosokat kötelezzék a táblák tisztántartására. A legtöbb tábla ugyanis azért használatlan, mert a ház tatarozásakor a táblát is bemeszelik s a mész lemarja a festéket. Egyelőre természetesen csak ott használják az uj táblát, ahol régi nincsen, de azután fokozatosan kicserélik a régi táblákat.

A főváros a szakegyesületek ellen. A magyar épitőmesterek egyesülete nemrégiben arra kérte a fővárost, mondja ki, hogy a középitkezéseknél a sztrájk, bojkott és munkazárlat vismajornak tekintessék s annak joghatályával birjon. A munkások folytonos izgatása következtében veszedelmes módon terjednek a sztrájk-mozgalmak. Nap-nap után más iparnem körül tör ki a sztrájk, amely lassankint megbénitja egész iparunkat. Az erőszakos munkaszünetelés különösen ama vállalkozókat sujtja, akik középületek elkészitésére kötöttek szerződést s akik nagy összegü birságpénzeket tartoznak fizetni, ha a munkálatokat a megszabott időre be nem fejezik. A sztrájk fenyegetőrémként áll folytonosan a vállalkozók előtt, akik most már csak aggodalommal mernek középitkezéseket elvállalni. E tarthatatlan állapotok megszüntetését czélozza az épitőmesterek egyesületének kérelme. A főváros mérnöki hivatala most nyilatkozott ez ügyben. Méltányosnak tartja a kérelmet s javasolja, hogy a sztrájk vismajornak vétessék, de csak oly esetben, amikor kiderül, hogy a sztrájkot nem a vállalkozó eljárása idézte elő. A bajok kútforrása abban a lelketlen izgatásban keresendő, amely az iparos-munkások szakegyesületeiből indul ki. A mérnöki hivatal szerint első sorban is e szakegyesületek volnának eltörölendők. Ha a munkások nem állanának e szakegyesületek terrorizmusa alatt, amely valóságos rabszolgaságba sülyeszti őket, ugy egy csapásra meggyérülnének a sztrájkok és hirtelen fellendülne az erőszakos munkaszünetelések által megbénitott magyar ipar.

A Fehérvári-ut rendezése. A fővárosi közmunkák tanácsa arra kérte a fővárost, hogy a Fehérvári-ut belső szakaszának végleges rendezését még ez évben vigye keresztül. A tanács minap tárgyalta ez ügyet s kimondta, hogy amig a burkolási kölcsön ügye végleges megoldást nem nyer, az ut rendezéséről, szó nem lehet. Fölhivta azonban a II. ügyosztályt, hogy e rendezési munkálatok ügyét tartsa nyilván s annak idejében tegyen majd javaslatot.

Az uj müegyetem környéke. A tanács tudvalevőleg nem birja most rendezni a lágymányosi müegyetem egész környékét, mert a nagyszabásu munkálatok költségére nincs fedezet. Egyelőre csak a már kész pavillonok körüli utakat készíti el. A közmunkák tanácsa most értesitette a tanácsot, hogy ehhez is hozzájárul, de kéri, hogy a munkálatok most már haladék nélkül foganatositassanak.

A budai uj gazometer. A budai részek hiányos gázszükségletének fedezése czéljából tudvalevőleg uj gazometer készül a Promontori-ut és a Duna között fekvő városi telken. A gáztársulat folyamodott is már telepengedélyért a gáztartó részére. Az I. kerületi elüljáróság julius 9-én fogja a helyszinén tárgyalni a telepengedélyezés ügyét, mely alkalomra meghivta az összes érdekelt hatóságokat s a légszesztársulat képviselőit. A gazometer épitésébe lehetőleg még e nyáron belefognak.

A tanszerkiállitás. A városligeti iparcsarnokban julius 4-én megnyiló országos tanszerkiállitásban tudvalevőleg maga a főváros is részt vesz mint kiállitó, de ezenkivül minden tőle telhető más módon is iparkodik a kiállitást támogatni. A tanács legutóbb kimondta, hogy az iparcsarnokot a maga költségén fogja disznövényekkel földisziteni s utasitotta a főkertészt, hogy a szükséges növények kiszállitásáról s elhelyezéséről gondoskodjék.

A pasaréti villamvilágitás. A pasaréti villamvilágitásra szolgáló áramvezeték oszlopának fölállitása miatt az eredeti tervek szerint a gyönyörü élőfáknak egész sorát ki kellene pusztitani. Az I. és II. kerületi elüljáróság közbenjöttével a főváros mérnöki hivatala helyszini szemlét tartott a vezetéket tartó oszlopok helyének kijelölése czéljából, mely alkalommal arra a meggyőződésre jutott, hogy az élőfákat tulajdonképpen nem is kell kivágni. A Szép Ilonától a Zuhatag-utig terjedő vonalon utban voltak a gyönyörü vadgesztenye-fák. A mérnöki hivatal e vonalon a vasuti pályatest tulsó oldalára, az ördögárok mellé tette át a vezető oszlopok helyét, miáltal a vadgesztenyesor érintetlen marad.

Az elaggott kereskedők menháza. A „Budapesti Kereskedelmi Testület“ sok év óta azon fáradozik, hogy elaggott szegény kereskedők számára menhelyet teremtsen. Hangya szorgalommal gyüjtötték a garast a testület tagjai s sikerült is nekik akkora alapot teremteni, amely ma már 501,858 koronával rendelkezik. Ez az aránylag hatalmas összeg azonban még mindig nem elegendő arra, hogy abból a menház felépithető és fenntartható volna. A testület ez okból elhatározta, hogy a fővárostól is kér támogatást és Hüttl Tivadar vezetése mellett nagy deputácziót küldött a polgármesterhez, A düldöttség tolmácsolta a kereskedelmi testület kérelmét, amely odairányul, hogy a főváros adjon a menház részére ingyen telket. A kis Zuglóban a Kövér Lajos-utcza s az Egressy-út sarkán van a fővárosnak egy 3000 négyszögöl nagyságu telke, amely e czélra legalkalmasabbnak látszik, de ha e telekkel a tanácsnak már más czéljai volnának ugy a testület szivesen fogad el más megfelelő helyen fekvő telket is. A polgármester kijelentette, hogy egyelőre határozott igéretet nem tehet, de biztositotta a küldöttséget, hogy a testület nemes törekvését tőletelhetőleg támogatni fogja.

Az Omnibusz-vállalat alkalmazottjai. Panasz érkezett a tanácshoz, hogy a budapesti társaskocsi-vállalat lelketlenül mostoha elbánásban részesiti alkalmazottait. A kocsikisérő személyzet állitólag nevetségesen csekély fizetést kap keserves munkájáért s e fizetést a társulat még minduntalan meg is csonkitja a szegény emberekre kivetett birságokkal. Pihenőjük alig van az omnibuszos embereknek, a szabad napokat nem igen veszik igénybe, mert a társulat e napokra nem ad nekik fizetést. E panaszok alapján a tanács kimondta, hogy betekintést fog szerezni a társulat belső ügyeibe s elrendelte ez okból a társaskocsi alkalmazottak szolgálati viszonyainak megvizsgálását.

A Kisfaludi szinház sorsa. Ugy lehet, hogy a mostoha sorsra jutott ó-budai Kisfaludy-szinházra nemsokára jobb napok virradnak. Abból az alkalomból, hogy a szinház legközelebb árverés alá kerül. A belügyminiszter most leiratot intézett a szinház ügyében a fővároshoz, amelyben fölkéri, tegye megfontolása tárgyává, neme volna helyes, ha a főváros maga venné meg a szinház épületet. A miniszter szerint ó-budának szüksége van szinházra, mert az a kerület nagyon távol esik minden nagyobb balparti szinháztól. Abban az esetben, ha a főváros a liczitáczióra kerülő muzsatemplomot megvásárolná s azt tisztességes mezbe öltöztetné ugy a miniszterelnök hajlandó évi szubvenczióban részesitené ezt a kulturintézményt. Megjegyzendő, hogy annak idején Serly Lajos a szinház épitője és tulajdonosa már megkinálta Kisfaludy szinházzal a fővárost, de a tanács nem volt hajlandó bele menni az üzletbe, mert ezzel kellemetlen s eléggé sulyos teher szakadna a nyakába. Lehet azonban, hogy a miniszterelnök intervencziója most kedvezőbb határozatra birja majd a fővárost.

Düledező tüzérség. Szczerbovszky Szaniszló tüzoltó főparancsnok jelentette a főváros tanácsának, hogy a II. kerületi tüzőrség egész épülete düledező félben van. A falak a nagy nedvesség folytán ugyszólván szét mállottak, sok helyütt megrepedeztek. Az épület olyan állapotba került, hogy minden perczben a beomlástól lehet tartani. A tüzoltó főparancsnok figyelmezteti a tanácsot, hogy a baj komoly s a netán bekövetkezhető szerencsétlenség elháritására sürgősen kell intézkedéseket tenni. A tüzőrség egész épülete oly rossz, hogy alkalmasint ujat kell majd épiteni.

Területszerzés a balparti vizmüvek részére. A magyar lovaregyletnek van a Dunakeszi község határában egy 2 hold 555 négyszögöl nagyságu telke, amelyet nemrégiben megvételre ajánlott a fővárosnak. Tekintettel arra, hogy a balparti végleges vizmünek erre a területre már régóta szüksége van, a tanács elhatározta, hogy az egésztelket négyszögölenként 1 kor. 66 fillérjével megvásárolja. Miután a telek egy része 1899 óta a vizmű czéljaira használatban is van, a tanács azt is kimondta, hogy erre az időre a lovaregyletnek megfelelő kárpotlást fog adni.

Az Erzsébetfalvai viczinális átalakitása. A kereskedelmi miniszter ma értesitette a fővárost, hogy az erzsébetfalvai helyiérdekü vasutnak villamos üzemre való átalakitása tárgyában e hó 13-ára tüzte ki az engedélyezési tárgyalás megtartását. Fölkérte tehát a fővárost, hogy a tárgyalásra, mely a kereskedelmi miniszteriumban lesz megtartva küldje ki a megbizottait.

Uj vasuti vonal a városligetbe. A közuti vaspálya társaság uj vonalat tervez a városligetbe. Az ujpesti uti vonalból kiágazólag az Aréna-uton egész az állatkertig terjed majd az uj szárnyvonal, amelynek előnye — eltekintve közforgalmi értékétől — leginkább abban nyilvánul, hogy ily módon a Lipót-körut fölhasználásával legrövidebb összeköttetés léthesithető a budai részek s a városliget között. A társulat most terjesztette be a tanácshoz az uj vonalra vonatkozó terveket s kéri azok letárgyalása után az engedély megadását s a területek szükséges átengedését.

Uj ut a Zugligetbe. A mérnöki hivatal terveket s költségvetést terjesztett be a Zugligeti-utnak a III. kerületi Remete-uttal való összeköttetése tárgyában. Gyalog- és kocsi-ut terveztetik. A gyalogut maga 6000 koronába kerül, mert elkészitése sok sziklarobbantással jár, mig a kocsiut 30.500 koronát igényel. Az összes költség 36.500 koronára rug, mely összegre azonban a mérnöki hivatal szerint egyáltalán nem mutatható ki födözet.

Uj iskola. A III. kerületi Miklós-téri iskolában túlsok a tanuló. 663 gyerek jár az aránylag szük iskolába, akiknek 30%-a messze fekvő Filatorigát s Szentendrei-ut tájékáról való. A tanács legutóbb elhatározta, hogy a Szentendrei-uton uj iskolát nyit. E czélból magánházat bérelt ki 3100 korona évi bér mellett. A mérnöki hivatal most utasitást kapott, hogy az épület átalakitásáról gondoskodjék, mert szeptemberre az uj iskolát a tanulók már benépesitik.

A főváros növényvásárlása. Az utolsó pár esztendő alatt bámulatosan megnőtt a főváros parkjainak száma. Tiz év óta megötszöröződött a parkozott területek nagysága. A főváros maga is tartott fönn óriási kertészeti üzemet mindamellett évenkint nagyobb összeget kell forditania ujabb és ujabb disznövények beszerzésére; mert a saját kertészete nem birja födözni a rohamosan növekedő szükségletet. Tavaly csaknem 30.000 koronáért vásárolt a főváros Francziaországból disznövényt, legközelebb megint 14.000 korona árút hozat. A tanács most utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a disznövények elhelyezését illetőleg készitse el a szükséges terveket.

KÖZGAZDASÁG.

„Valódi franczia“ konyak. Hogy a „valódi franczia“ konyak mikép készül, azt meglehetett tudni most abból a perből, amelyet a németországi konyakfőzők szövetsége az *Arnold, Mennier & Cie.* berlini czég ellen tisztességtelen verseny miatt indított. Nagyon érdekes már magának ennek a „franczia“ czégnek a keletkezése módja is. Az üzletnek ez időszerint Müller Miksa berlini kereskedő a tulajdonosa. Két évvel ezelőtt még közkereseti társaság volt a czég, melynek Mülleren és valami Arnold nevü vegyészen kivül Meunier berlini szijgyártó volt a tagja. Ez az utóbbi, aki az egész alakultnak nevét adta, mindössze két hétig volt tagja a társaságnak Az „Arnold, Meunier & Cie.“ czég Berlinben konyakkereskedést üz, de a látszat kedvéért Cognacban is „etablirozta“ magát, azaz egy ismerőse által béreltetett egy kis pinczét és padlást, a melyet felszerelt néhány száz liter konyakkal és a szükséges üzleti könyvekkel. Azóta pedig, hogy czégét Cognacban is bejegyeztette, azt mindig a következőképen jegyezte: „Arnold, Meunier & Cie. Cognac, Rue de Belleford 18 B.“, — ezzel a hozzátétellel: „Correspondenzenbureau und Expedition für Deutschland und Oesterreich-*Ungarn*. Berlin, J., 42., Buckowerstrasse 7.“ A Meunier-féle konyak jól ment, mert a czég garantálta, hogy franczia borpárlatból áll és azonkivül nagyon olcsó is volt: literje 90 fennigbe, legfeljebb 3·15 márkába került, az aranycsillagok száma szerint, melyek a czimkén diszlettek. A bíróság előtt aztán beismerte Müller ur, hogy a Meunier-féle konyak előállításához „franczia borpárlaton“ kivül természetesen más ambulancziákat is felhasználnak, mint pl. — spirituszt és vizet. A bíróság megtiltotta a czégnek, hogy üzleti telepéül a Cognacot jelölje meg és hogy készitményét „valódi franczia borpárlatnak“ hirdesse . . . Hogy is mondja a tudós Faust doktor: „Zum Teufel ist der Spiritus, — das Phlegma ist geblieben . . .“

A söripar érdekében a pénzügyminiszter tudvalevőleg a söradó pótlék leszállitását vette tervbe s erre való tekintetből ezen a czimen a költségvetésben kevesebb összeget is vett föl. Időközben azonban a vidéki sörgyárosok arra az eredményre jutottak, hogy a leszállitásnak az a mértéke, melyet a kormány kontemplált, nem fog árleszállitást eredményezni és igy czélra nem vezet. Nagyobb leszállitás pedig pénzügyi szempontból nem lehetséges és igy maguk kérték, hogy a törvényjavaslat be ne nyujtassék, hanem az a pénzügyi áldozat, amelyet az állam hozni akar, más módon hozassék meg, amelyből az iparra közvetetlenül haszon fog háramlani. Ma azzal az ideával foglalkozik a pénzügyi kormány, hogy a sörgyárosokat értekezletre hivja össze, melyen megállapitják, mit lehet tenni a hazai sörgyártás érdekében.

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. Gyermek- és Életbiztositó Intézet Budapesten, VI., Teréz-körut 40—42. sz. Alapittatott 1863. évben. Folyó év junius havában 2,067.600 korona értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 1,633.000 korona uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositott összegek fejében 106.274 korona 94 fillér fizettetett ki. 1904. január 1-től 1904. junius 30-ig 10,908.800 kor. értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 9,181.800 korona értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositott összegek fejében 437.343 korona 01 fillér fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Ajánlati hirdetmény.

A székesfőváros tanácsa az 1904. szeptember 1-től 1907. augusztus végéig terjedő három év alatt a gépekhez szükséges mintegy 500.000 métermázsa hazai kőszén szállitására ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet.

Az ajánlati tárgyalás 1904. évi **augusztus hó 5-én** délelőtt 11 órakor a központi városházán II. em. 266. sz. alatt (a középitési bizottság üléstermében) fog megtartatni. Az ajánlatok szabályszerüen felszerelve és felbélyegezve ezen időpontig a hivatalos órák alatt Vosits Károly tanácsnok vagy megbizottja kezéhez (tanácsi II. ügyosztály, központi városház, II. em. 256. sz.) nyujtandók be. A bánatpénz az ajánlati tárgyalást megelőző napon déli 12 óráig vagy a főváros központi pénztárába, vagy valamelyik ker. előljáróság pénztárába leteendő és az erről szóló elismervény vagy postai feladó vevény az ajánlathoz eredetiben csatolandó.

A bánatpénz készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban teendő le.

A főváros kölcsönkötvényei teljes tőzsdei árfolyamban, más értékpapirok azonban csak a tőzsdei árfolyam 90 százalékával számittatnak, de mindig csak a névértéken belüli összegben.

Vegyelemzés czéljára szolgáló szénminták 1904. évi *junius hó 30-án* déli 12 óráig a székesfőváros vegyészeti II. élelmiszer vizsgáló intézethez (központi városház I. em. 186. sz.) benyujtandók.

A vegyelemzési bizonyitvány a vegyelemzett szénmintával együtt az ajánlathoz eredetiben csatolandó.

Ajánlati minták, ajánlati és szerződési feltételek a tanácsi II. ügyosztályban a hivatalos órák alatt kaphatók.

Budapest, 1904. évi junius hó.

A székesfőváros tanácsa.

1904 : 154019. eln. szám.

T.

Intézkedés a hivatalnoki létszámhoz tartozó több megüresedett állásra pályázat kiirása iránt.

H.

A tanács a dr. *Előry* Gyula lemondása folytán megüresedett tanácsi fogalmazó gyakornoki, a dr. *Magyarevits* Mladen előléptetése következtében megüresedett tiszti főorvosi helyettesi, a *Vécsei* Leó nyugdijazása folytán megüresedett számvevőségi I. o. számtiszti állásra, *Kokesch* Lajos előléptetése következtében megüresedett egy és a *Riskó* Géza elhunyta folytán megüresedett egy, összesen tehát két számvevőségi II. o. számtiszti, az *Árkay* Dezső elhunyta következtében megüresedett számvevőségi szám segédi, a *Vajdafy* Lehel előléptetése és a *Wolfram* Gyula lemondása folytán megüresedett két számvevőségi számgyakornoki, a *Mezei* Gyula előléptetése és a *Máthé* Pál lemondása folytán megüresedett két adószámviteli számgyakornoki, végre a *Peskay* Alajos elhunyta folytán megüresedett statisztikai hivatali irodasegédtiszti állásokra, valamint az emlitett magasabb javadalmazásu állásoknak esetleg fokozatos előléptetés utján való betöltése következtében megüresedhető számvevőségi számsegédi, számvevőségi II. o. végrehajtói és számvevőségi számgyakornoki állásokra a nyilvános pályázatnak — 1904. évi augusztus hó 1-i határidővel leendő közzétételét ezennel elhatározza.

Ehhez képest utasitja a tanács a gazdasági hivatalt, hogy a csatolt pályázati hirdetménynek a „Budapesti Közlöny“ czimü hivatalos lap három egymásután következő számában való sürgős közzététele iránt haladéktalanul intézkedjék s a vonatkozó három darab lappéldányt ide mielőbb mutassa be.

Erről a tanács a pályázati hirdetmény egy-egy példányának kiadása mellett az elnöki és személyzeti ügyosztályt és a gazdasági hivatalt felzeten értesiti.

Kelt Budapesten, 1904. évi junius hó 27-én.

Halmos,
polgármester.

131398 904—X. számhoz.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a székesfővárosi Szt. István közkórház telepén létesitendő mosó- és szárító, valamint fertőtlenitő berendezés, továbbá az ezen üzem czéljaira szolgáló összes helyiségekben szükséges gőzfütési berendezés szállitására nyilvános árlejtést hirdet.

Erről vállalkozni szándékozók azzal értesittetnek, hogy ivenként 1 koronás bélyeggel ellátott ajánlataikat, a melyhez 1600 korona bánatpénz letételét igazoló nyugta is melléklendő, *1904. évi julius hó 29-én legkésőbb déli 10 óráig* Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez (Központi városháza, II em. 220. sz. a.) annál is inkább nyujtsák be, mert később beadott vagy kellőképen ki nem állitott ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

A bánatpénz a székesfőváros központi vagy kerületi pénztáraiba teendő le.

A vállalati feltételek s mindennemü felvilágositások a székesfőváros mérnöki hivatalának gépészeti osztályában (Központi városháza, III. em. 430. sz. a.) kaphatók.

A székesfőváros fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok bármelyikének elfogadása iránt szabadon határoz.

Budapesten, 1904. évi junius hó 30-án.

A székesfőváros tanácsa.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a hivatalnoki létszámhoz tartozó, alább felsorolt állásokra, ugymint:

1. egy — két-két évi szolgálati idő után két izben 200—200 koronával emelkedő 1200 korona évi segélydijjal javadalmazott *tanácsi fogalmazó gyakornoki;*

2. egy — 6000 korona évi fizetéssel és 2000 korona évi lakpénzzel javadalmazott *tiszti főorvosi helyettesi;*

3. két — egyenkint 2000 korona évi fizetéssel és 700 korona évi lakpénzzel javadalmazott *számvevőségi II. o. számtiszti;*

4. egy — 1600 korona évi fizetéssel és 700 korona évi lakpénzzel javadalmazott *számvevőségi számsegédi;*

5. két — két-két évi szolgálati idő után két izben 200—200 koronával emelkedő 1000 korona segélydijjal javadalmazott *számvevőségi számgyakornoki*;

6. két — két-két évi szolgálati idő után két izben 200—200 koronával emelkedő 1000 korona segélydijjal javadalmazott *adószámviteli számgyakornoki*;

7. egy — 1400 korona évi fizetéssel és 600 korona évi lakpénzzel javadalmazott *statisztikai hivatali irodasegédtiszti* állásra, — valamint a felsorolt magasabb illetményü állásoknak esetleg fokozatos előléptetés utján leendő betöltése következtében megüresedhető számvevőségi számsegédi (1600/700), számvevőségi II. o. végrehajtói (1400/600) és számvevőségi számgyakornoki állásokra — 1904. évi augusztus hó 1-ső napjának déli 12 órájáig terjedő határidővel nyilvános pályázatot hirdet.

A pályázati kérvények fenti határidő alatt a székesfőváros tanácsához czimezve, ennek segédhivatalában nyujtandók be. Oly kebelbeli pályázóknak, a kik rendszeres állásokat töltenek be, pályázati kérvényükhöz okmányokat csatolni szükségtelen, ellenben a kebelbeli ideiglenes alkalmazott és más pályázók származásukat, életkorukat (korhatár 18—40 év) magyar állampolgárságukat, az 1883. I. t.-cz.-ben, illetve a tiszti főorvosi helyettesi állásra pályázók az 1876. évi XIV. t.-cz.-ben meghatározott képzettségüket, előéletüket, egészségi állapotukat és eddigi alkalmaztatásukat hiteles okmányokkal tartoznak igazolni.

Az ujonnan megválasztandókkal szemben egy évi próbaidő fog kiköttetni.

Kelt Budapesten, 1904. évi junius hó 27-én.

Halmos
polgármester.

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 3½% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: **VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt**
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.
Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig 215 millió kor. biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. julius 21. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Reáltanoda-utcza 5.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Müller Kálmán.

E név viselőjét, aki mint a Rókus-kórház igazgatója és az országos közegészségügyi tanács tagja már eddig is nagy érdemeket szerzett a közegészségügy terén, az egész ország elismerése fogja övezni, ha sikerül megvalósitani amaz ideáját, amelynek érdekében a fővároshoz fordult.

Müller doktor, mint az életet ismerő és gondolkodó fő, rájött arra, hogy annak az országos veszedelemnek leküzdésére, melyet a tuberkulotikus betegségek ijesztő elterjedése képez, nem elegendők sem a kórházak, sem a tüdőbetegek számára létesitett szanatoriumok. Mert hazánkban, fájdalom, sokkal több a tüdőbajosok száma, semhogy valamennyit gyógyintézetekben elhelyezni lehetne. De másrészt, különösen a munkájuk után élőknél, fizikai lehetetlenség, hogy a betegek elvonulhassanak szanatoriumokba. Az élet könyörtelen. Ezren és ezren járnak közöttünk, testükben a lassan ölő halálos korral, akiknek a leggondosabb ápolásra és nyugalomra volna szükség, akik azonban kénytelenek megszakitás nélkül dolgozni, küzködni és nyitott szemmel haladni a korai sir felé, csak azért, mert meg kell szerezniök a mindennapi kenyeret maguk és hozzátartozóik számára. Az illető talán orvosolhatná magát vagy enyhülést szerezhetne, ha bevétetnék valamely szanatoriumba, de erről a gondolatról le kell tennie, mert előtte áll a rémes kérdés: mi lesz feleségéből, mi lesz apró gyermekeiből, mig ő a munkát abbahagyva gyógykezelés alá vonul?

A közönyös, egoista társadalom nem is sejti, hány ilyen mártir tengeti nyomoruságos életét különösen a fővárosban, hol legerősebb a strugle for life, a megélhetésért való küzdelem. Csak a közvetlen környezet vesz tudomást e szerencsétlenek heroikus önfeláldozásáról, az állam és a főváros hatóságai nem törődnek velük. Holott az államnak, amely rá van szorulva az egészséges polgárokra, érdeke és egyben kötelessége is volna gondoskodni arról, hogy a jövendő nemzedék mentől kevesebb öröklött betegséggel foglalja el helyét a társadalomban.

De ime, előáll a nagyeszű és humánus lelkü Müller doktor és azt mondja:

Létesitsünk oly intézetet, a mely gondját viseli azoknak a tüdőbetegeknek, akik nem mehetnek szanatoriumba. Lássuk el őket tanácscsal, miként gyógykezeljék magokat és mily foglalkozástól óvakodjanak. Törődjünk lakásviszonyaikkal és ruházkodásukkal. Gondoskodjunk számukra üdülőhelyekről a főváros közvetlen környékén. Segitsük őket igaz felebaráti szeretettel, hogy megtarthatók legyenek családjaik és a társadalom számára.

Ennél nemesebb és szebb eszmét mostanság senki sem vetett föl. Fontosságát és messzekiható eredményét azonnal felfoghatja mindenki. Ez az intézet — nevezzük tüdőbetegek ambulatoriumának, dispensairenek vagy más egyébnek — valóságos áldás lesz a tüdőbetegség kezdődő stádiumában levőkre, ha a társadalom megfelelő támogatásban fogja részesiteni, ha az intézetnek a kellő

anyagi eszközök is rendelkezésére állanak, hogy kitüzött czélját megvalósitsa.

Azt hisszük, a vagyonosabb társadalmi körökhöz tartozók nem fognak visszariadni attól, hogy ezt az emberbaráti intézményt évenként egy csekély összeggel támogassák. Amint a jómódúak áldozatkészsége meg tudta teremteni az Erzsébet-királyné-szanatoriumot, azonkép megteremthető lesz a tüdőbetegek ambulatoriumát fentartó egyesület is.

Müller doktor a fővárostól egyelőre helyiséget kért az intézet számára. Az üllői-ut végén levő régi vámházat szemelte ki e czélra. A főváros azonban kénytelen volt tagadólag válaszolni, mert a vámház már át lett alakitva óvodának. A visszautasitás, ugy látszik, bántotta Müller Kálmánt, s ámbár a tanács tudatta vele, hogy szivesen bocsát rendelkezésére más helyet, megkeresését visszavonta.

A szenvedők nevében kérjük a kiváló orvost, hogy ne ejtse el ideáját, hanem kövessen el mindent, hogy az ambulatorium a fentebb vázolt keretekben mielőbb megkezdje üdvös működését. Meg vagyunk győződve, hogy a főváros illetékes tényezői a legnagyobb készséggel fognak kezére járni, mert benne megtalálják ezen emberbaráti és közegészségügyi intézmény sikerének teljes garancziáját.

Az iparos tanoncz-iskolák elhelyezése.

A közoktatási ügyosztály előterjesztésére az iparostanoncz iskolák elhelyezése és beosztása az 1904—905-ik iskolai évben változáson megy keresztül. A tanács ugyanis elhatározta, hogy a VIII. ker. Német-utczai épitőipari szakirányu iparos tanoncz-iskolát a VIII. ker. Baross-utczai iskolába, a VIII. ker. Német-utczai diszitő-ipari szakirányu iparos-tanoncz-iskolát a VIII. ker. Práter-utczai iskolába, a szabó tanonczok VIII. ker. Baross-utczai szakirányu iskoláját a IV. ker. gróf Károlyi-utczai iskolába, a IV. ker. gróf Károlyi-utczai általános irányu iparos tanoncz-iskolát a IX. ker. Lónyay-utczai iskolába, a VI. ker. Érsek-utczai diszitő-ipari szakirányu iparos tanoncz-iskolát az V. ker. Lipót-téri iskolába, a siketnéma tanonczok három különböző helyen levő egy-egy osztályát egy helyre és pedig a VII. ker. Nyár-utczai iskolába helyezi át. Ez áthelyezésekkel csak a szabó és általános irányu iskolák iskolakerületei változnak, a többi összes iskolakerület változatlan marad.

A IV. ker: Gróf Károlyi-utczai szabó iparos-tanoncz iskolaterülete: a Duna, a Fürdő-utcza, Károly-körut, Dohány-utcza, Vas-utcza, Kőfaragó-utcza-, Rákóczi-tér, Német- és Baross-utcza által határolt rész. A VI. ker. Érsek-utczai és VII. ker. Kazinczy-utczai szabó iparostanoncz-iskolák között marad a határ a Károly-utcza, Nagydiófa-utcza, Dob-utcza és Damjanich-utcza.

Az általános irányu iskoláknál csak a IX. ker. Lónyay-utczai és a vele tőszomszédos általános iskolák iskolakerülete változik: A IX. ker. Lónyay-utczai általános irányu iskola területe: a Duna, az Eskü-út, a Kossuth Lajos-utcza, Kerepesi-ut, József-körut és Ferencz-körut közé eső rész. A VIII. ker. Práter-utczai diszitő ipari szakirányu iparos tanoncz iskola vezetésével Tanos Sándor igazgatót bizza meg, Agotai Béla igazgatót az igazgatói teendők végzése alól, igazgatói illetményének meghagyása mellett, felmenti és a szakirányu iparostanoncz-iskolák tanitása tervezeteinek előkészitésével és az előadói teendők végzésével bizza meg.

Evégből utasitja a tanács Agotai Béla igazgatót, hogy a szakirányu iparostanoncz-iskolák tanitótestületeivel, az illetékes ipartestületekkel közvetlenül lépjen érintkezésbe, figyelje meg az egyes iparágak sajátos igényeinek megállapitása czéljából a tanitás menetét, és az arra hivatott tényezők meghallgatása után a tanitási terv előkészitő munkákat sürgősen kezdje meg. A IX. ker. Mester-utczai lakatos szakirányu iparostanoncz-iskolát illetőleg a tanács akként intézkedett, hogy a f. évi junius hó végén elhalálozott Fetter György helyett az iskola vezetésével Moussong István tanitót bizta meg. A beteg Bánó József igazgató helyett a VI. ker. angyalföldi szakirányu iskola vezetésével Sturcz Györgyöt bizta meg. A VII. ker. versenytéri iparos tanoncz-iskolától a IX. ker. Lónyay-utczai iskolához Nagy Lajos igazgatót, ennek helyére pedig a IX. ker. Lónyay-utczai iskolától Ujhelyi Gusztáv Adolf igazgatót helyezte át. A siketnéma iparostanonczokra vonatkozó 1903. évi 252033./VII. számu határozatát a tanács oda módositja, hogy a vasárnapi rajzra nem utasitja őket a megfelelő szakirányu iskolákba, hanem részükre a VII. ker. Nyár-utczai iskolában külön rajzosztályokat nyit.

A tanács 1904/905. iskolaév szeptember hó 1-jétől kezdődőleg azoknak az iparostanoncz-iskolai rajztanitóknak, kik az általános irányu rajztanitói tanfolyamokon a képesitést megszerezték és azoknak a tanitóknak, a kiket eddigi sikeres müködésük és a rajztanitási szakfelügyelők javaslata alapján a képesités megszerzése alól fölmentett, valamint azoknak a tanitóknak, a kiknek polgári, vagy középiskolai rajztanitói képesitésük van és a rajtanitási szakfelügyelők javaslata alapján, általános irányu. iskolánál tanitják a rajzot, óradiját évi 100 K,

szóval egyszáz koronában állapitja meg; azoknak a tanitóknak pedig, a kik valamely szakrajztanfolyamon szereztek képesitést és azoknak, a kiket eddigi sikeres müködésük és a rajzoktatási szakfelügyelők javaslata alapján a képesités megszerzése alól fölmentett, valamint azoknak a tanitóknak, a kiknek polgári vagy középiskolai rajztanitói képesitésük van és a rajzoktatási szakfelügyelők javaslata alapján szakirányu iskolánál oktathatnak, föltéve, hogy minden tanitó tényleg olyan szakirányu iskolánál tanit, a milyenre képesitése van, vagy a mely képesitésnek megszerzése alól fölmentetett, óradiját évi 120 K, szóval egyszázhusz koronában állapitja meg.

A rajzoktatási szakfelügyelők jelentése szerint, mert eredményt felmutatni nem tudtak, a következő rajztanitókat a tanács a tanitás alól fölmenti: Szőnyi Engelbert, Dankanocs Mihály, Sajó Sándor, Gyurkovits Béla, Cserényi János, Nyárasdy János, Káloczy Imre, Saskeőy József, Kamenár Ferencz, Drajkó István, Nemes Zsigmond tanitókat; az iparostanoncz-iskolai igazgatók jelentése alapján pedig a tanács az elméleti oktatás alól fölmenti Gyurkovics Béla, Vágó Aladár tanitókat.

A tanács elfogadja a közoktatási ügyosztály javaslatát a tanitó személyzet beosztására nézve és felhívja a közoktatási ügyosztályt, hogy a tanitószemélyzet illetményeinek kiutalványozására az ujonnan nyitott iskola fölnevelésére nézve intézkedjék; felhatalmazza, hogy az esetleg még szükségessé váló pótintézkedéseket saját hatáskörében tegye meg és gondoskodjék arról, hogy az összes iparostanoncziskolák elhelyezése falragaszokon közhirré tétessék.

Lőre István igazgató-tanitónak az iránti kérelmét, hogy a tanács a VI. ker. felsőerdősori elemi fiuiskolában iparostanocz-iskolát nyisson, valamint Schön József iparostanoncz-iskolai igazgatónak kérelmét, hogy a VI. ker. Szent László-utczai általános irányu iparostanoncz-iskola mellett géplakatos tanonczok részére szakirányu iskolát is szervezzen, a tanács nem teljesitheti.

Utasitja a tanács azokat az igazgatókat, akiknek iskolájánál változás történik, hogy eddigi iskolájuknak külön tulajdonát képezi fölnevelési tárgyait leltár mellett, legközelebb f. évi szeptember 5-ig adják át annak az igazgatónak, akinek iskolájához a tanács az iparostanoncz-iskolát áthelyezte.

Erről a tanács a közoktatási ügyosztályt, dr. Verédy Károly főv. kir. tanfelügyelő urat, Mártonffy Márton iparoktatási főigazgató urat, Ágotay Lajos, Böhm János, Csiszik Gyula, Györgyi Kálmán, Palóczi Antal szakfelügyelő urakat, Ágotay Béla, Tanos Sándor, Moussing István és az összes iparostanoncziskola-igazgató urakat, Szőke István és Schön József igazgató urakat, Ullerick Gyula igazgató urat, Szőnyi Engelbert, Dankonics Mihály, Sajó Sándor, Gyukovits Béla, Cserényi János, Nyárasdy János, Kalóczy Imre, Saskeőy József, Kamenár Ferencz, Drajkó István, Nemes Zsigmond és Vágó Aladár tanitó urakat az illetékes ipartestületeket, az összes elüljáróságokat, a számvivőséget, a mérnöki hivatalt, a gazdasági hivatalt értesiti.

A szegényügy rendezése.

Tapasztalt világjárók állitása szerint Nápoly után Budapest dicsekedhetik a legtöbb koldussal. A mi koldusaink legnagyobb része azonban köpenyeget szerez mesterségéhez. Ez a köpenyeg többnyire az *ujságelárusitás*. Alig van forgalmasabb utcza, a hol ne találkoznánk szánalmas külsejü, nyomorék ujságárussal.

Külföldi utas elámul, hogy mennyi béna, sánta, vak és egyéb testi defektusban szenvedő ember lézeng az utczasarkokon, nyöszörgő hangon kinálgatva a krajczáros ujságokat. Persze a külföldi nem sejti, hogy ezek a nyomorékok valóságos művészi ügyességgel viszik piaczra testi fogyatkozásukat, ezáltal akarván részvétet ébreszteni maguk iránt.

Honnét kerül ez a sok koldus?

Almády tanácsos megállapitotta, hogy a koldusok tulnyomó százalékát a vidék szolgáltatja. A jó falusi községek és a tekintetes vármegyék ugyanis a szegényügy rendezését úgy vélik megoldhatónak, hogy passe partout-t adnak a koldusoknak. Nyáron a koldusok odahaza kéregetnek, télen pedig feljönnek Budapestre. A fővárosi ember, aki a környékbeli falvakban nyaral, télen mindig viszontlátja azokat az alakokat, kik nyáron megzavarták pihenőjét. A különbség csak az, hogy falun a községtől kiállitott koldulási engedélyt tartották eléje, itt a fővárosban a krajczáros ujságot.

Almády tanácsos még a tavaszszal megkereste a rendőrséget, hogy tisztitsa meg a fővárost ezektől a nyomorék koldusoktól. A főkapitányság azonban úgy látszik nagyon el van foglalva másfajta teendőkkel, mert a megkeresésre nem reagált és a műnyomorékok meg a kölcsönvett csecsemőkkel kószáló némberek most is hemzsegnek az utczákon. Ez az indolenczia arra inditotta a tanácsos urat, hogy pontos összeállitást készittessen: hány nyomorék szegény ember van a fővárosban, akiről gondoskodni kell. A lajstrom elkészült, s a benne felsoroltakat részint elhelyezik különböző intézetekben, részint az elöljáróságok révén segélyben fogják részesiteni.

A nem fővárosi illetőségüekkel szemben intézkedést fognak kérni a belügyminiszteriumból és pedig oly irányban, hogy aki Budapestről kiutasittatik, vagy eltolonczolva lesz, az ne hagyhassa el illetőségi helyét, hanem a maga falujában vagy városában részesüljön ellátásban.

Magunk részéről még azt a tanácsot adjuk, hogy a főváros irjon át az ujságkiadók egyesületéhez és hivja föl, hogy egyetlen lap kiadóhivatala se alkalmazzon ujságárusitásra oly egyéneket, kik ezt a mesterséget koldulás köpenyéül használják fel.

*

A városi főjegyző.

Városházi hireink közt olvasható, hogy a fogalmazó személyzet beosztásában nagy változás történt. Ennek kommentárjául kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy az elnöki osztályban halovány sejtelemmel sem birnak arról az alapelvről, amely a közigazgatásban első sorban szem előtt tartandó, hogy t. i. a megfelelő erőket megfelelő helyen kell alkalmazni.

A fővárosi tisztviselőket az utóbbi időben valósággal összevissza dobálják. Ahol fogalmazónak kellene lenni, oda számvevőségi embert tesznek; előljárósági működésben kipróbált erőt bedugnak iktató könyvek mellé; fogalmazói irnoksággal megbiznak olyanokat, kiknek erről a teendőről sejtelmük sincs.

Ki a hibás mindezért?

Senki más, mint az elnöki osztály vezetője, Budapest főjegyzője. Régebben az elnöki osztály körébe tartoztak a honossági, anyakönyvvezetési és vizjogi dolgok is, de ezeket Rényi főjegyző ügyesen kitolta más ügyosztályokba s igy nem maradt egyéb teendője, mint a személyzeti dolgok ellátása. Az az, bocsánat, megtartotta még a népszinházi bizottmány ügyeinek intézését, a melyért — ha nem csalódunk — külön 1000 korona jutalom jár a főjegyzőnek.

Ámde, úgy látszik, hogy a személyzeti ügyek is tulságosan terhelik a főjegyzőt, mert nem volt ideje, hogy elintézze a nyugdij szervezésére, a napidijak és élelmezési illetmények szabályozására, a mérnöki hivatal ujjászervezésére és tisztviselők kölcsönalapjának rendezésére vonatkozó javaslatokat, amelyek már évek óta hevernek az iróasztala fiókjában.

Nagy elfoglaltságának kell betudni azt is, hogy a kölcsönök, segélyek és jutalmak dolgában anarchikus állapotok kaptak lábra. Nem a valódi érdem talál méltánylásra, hanem a protekczió. A főjegyző meg tud szavaztatni magának kölcsönt 48 óra alatt, de a protekczió nélküli kisebb tisztviselők csak hónapokig tartó lótás-futás és alázatos sürgetés után érhetik el, hogy az elnöki osztály értesiti őket — kérelmük elutasitásáról.

A főjegyző rengeteg elfoglaltságával magyarázható ki továbbá az a botrányos viselkedés, melyet az elnöki osztály szolgái tanusitanak. Ezek az emberek arogánsok és prepotensek nemcsak a közönséggel, de még a tisztviselőkkel szemben is. Egész nap kaszinóznak a főjegyző előszobájában vagy a folyosókon és dühösen förmednek arra, aki megzavarni merészkedik őket pipázásukban és kedélyes köpködésükben.

Ha igaz a franczia közmondás, hogy „tel valet, tel maître“, akkor nem éppen hizelgő következtetést lehet vonni a főjegyző urra.

Ámde a szolgák viselkedése még hagyján. Sokkal fontosabb a közigazgatási személyzet dolga. A közönség és a főváros érdeke azt követeli, hogy olyan tisztviselői gárda neveltessék, amely a maga ügykörében kifogástalanul megállja helyét és teendőinek legkisebb részletébe is tökéletesen begyakorolva legyen. Gyors, helyes és eredményes munka máskép nem remélhető. A mostani rendszer mellett azonban szenved a közönség, szenved az adminisztráczió és szenvednek maguk a tisztviselők is.

Ezen az állapoton segiteni kell. Ha máskép nem megy, ültessenek az elnöki osztály élére másvalakit.

Az iskolaszerkiállitás.

A városligeti Iparcsarnokban rendezett iskolaszer-kiállitást julius 3-án nyitotta meg *Berzeviczy* Albert kultuszminiszter a népoktatásügy vezető férfiainak és nagy közönségnek jelenlétében. A hivatalos fogadás és a megnyitás után a miniszter kiséretével megtekintette a kiállitást, a mely látványosságnak is beillik s mindenekfölött érdekes mindenkinek, aki a népoktatás ügyével foglalkozik.

A csoport bejárójánál diszes portálé gyanánt, kidolgozott szekrényekben van *Schuler* József első magyar aczél irótoll és indigo mázolópapir-gyárának hatalmas mértékü kiállitása. A czég összesen tizennyolczféle gyártmányát mutatja be különféle változatban, valamennyi iparczikk gyártását a Schuler-czég honositotta meg. Ilyen az aczél irótoll gyártása, amely jelenleg már legnagyobb büszkesége a magyar gyártmányoknak. A tollszárgyártást szintén ez a gyár honositotta meg hazánkban, kiállitása is fényes bizonyitéka a magyar ipar haladásának e téren. A kiállitás, a mely a czég egyéb speciális gyártmányait is bemutatja, megérdemli a kiállitás látogatóinak figyelmét.

Megérdemelt feltünést keltenek a kiállitáson a pompás és finom iskolai müszerek, a minőket több czég állitott ki. Igy a *Marx* és *Mérei* müszergyár fizikai és kémiai tanszereket állitott ki, a melyek a felső, közép és elemi iskolák részére szolgálnak. Érdekessége a czég kiállitásának egy dróttalan táviró-készülék eredeti magyar szerkezetü fölfogó állomással. A felsőipariskola elektrótehnikai laboratóriumát ez a czég szerelte föl s számos felső és középiskolának szállitott iskolaszereket. Különösen tökéletes szerkezetü feszités-mérői keltették föl a miniszter figyelmét. Ezekből a müszerekből már több száz darabot használnak az iskolákban.

A *Magyar Tanszerkészitő Intézet* (Feldmann Gyula czég) fizikai, kémiai, természetrajzi, továbbá a szabadkézi és geometriai rajzhoz szükséges iskolaszereket állitott ki. Az öt éve fönnálló jóhirü intézet különösen kitünő mechanikai, optikai, statikai, villámossági és galván készülékeket produkál s készit dróttalan táviró készülékeket is. A miniszter megbizásából legutóbb a népiskolák részére szánt fizikai alapfölszereléseket készit, igen érdekesek vetitőkészülékei és egyéb üvegtechnikai müszerei. A czég összesen hétszáznegyven darab különböző készüléket, iskolaszert és iskolai eszközt állitott ki s ez a kollekczió a kiállitás legérdekesebb látnivalói közé tartozik.

Az Erdély és Szabó-féle tanszerkészitő-intézet, bár az óvóintézettől a főiskolákig bármely iskola berendezésével, továbbá fizikai és kémiai eszközök gyártásával is foglalkozik, a rendezőség intencziójának megfelelően kiállitásában főleg a népiskolákban használt fölszereléseket mutatja be. A kollekczióban szakszerüen vannak csoportositva a fizika, a kémia

és a természetrajz köréből vett tárgyak, valamint a megfelelő képek és preparátumok. A kiállításban már a czég ujonnan berendezett üvegfuvasztóinak készitményei is láthatók. Ezek az érdekes hazai gyártmányok különösen megérdemelték a kiállitás látogatóinak figyelmét.

Külön nagy szekrényt foglal *Szénásy* Béla papirárugyárának kiállitása. Hatalmas gulába rakva érdekes csoportositásban a legkülönbözőbb irófüzetek, rajztömbök, rajzfüzetek láthatók izléses és igen tartós fedéllel. A czég rajzeszközgyárából is állitott ki hazai gyártmányu Árpád-rajzeszközöket, a melyek finomság és tartósság dolgában egyaránt megállják a versenyt a külföldi hasonló gyártmányokkal. Ez a kollekczió is örvendetes tanulsággal szolgál mindenkinek, hogy e czikkekben immár nem szorulunk a külföldre s csak kivánatos volna, hogy az iskolák vezetői ezt belátva, már az iskola padjain a magyar ipar pártolására szoktassák az ifju nemzedéket. Ha figyelembe vesszük, hogy legnagyobb részt új iparágak azok, amelyekben ily bámulatos haladást és fejlődést tapasztalunk, azt kell mondanunk, hogy az iskolák már eddig is sok tekintetben eleget tettek hazafias kötelességüknek. A czég kiállitása s az egész kiállitás remélhetőleg csak ujabb fejlődésnek és haladásnak lesz majd forrásává, ha a tanitók és tanárok meggyőződnek a magyar ipar versenyképességéről.

A *Leitner M. L.* és *Fia* budapesti czég szintén irófüzetekből és rajztömbökből rendezte kiállitását. A legnagyobb dicséret illeti a czéget az izléses és csinos tárgyakért, amelyekkel a kiállitáson szerepel, hirdetve iskolaszer iparunk fejlődését. A magyar nagyiparosok egészséges versenye, amely e kiállitáson is nyilvánul, csak hasznára lehet az iparág fejlődésének.

A kiállitás előcsarnokában látható továbbá a *Feiwel Lipót utódai* iskolapad és butorgyárosok érdekes kollekczióija. A czég hét darab praktikusan szerkesztett iskolapadot, egy iskolaszekrényt, egy állványos táblát és egy számológépet állitott ki, amely tárgyak szintén fölkeltették a miniszter figyelmét.

A városi vasutak reformja.

E czimmel egy kis füzet jelent meg Nagyvárad t főmérnökének, *Lovass* Zsigmondnak a tollából. A tanulmány különös tekintettel a székesfővárosra iródott s több figyelemreméltó megjegyzést tartalmaz.

Szerző szerint Budapest a közlekedési eszközöket illetőleg sok tekintetben elsőrangu helyet foglal, de viszont hibákban is bővelkedik, a melyeket megszüntetni lehet és kell is. Igy rámutat arra, hogy nincs elegendő közúti kocsi a vasár- és ünnepnapokon hirtelen felszökkenő rendkivüli forgalom lebonyolitására. E bajon Lovass akkép óhajtana segiteni, hogy a kocsik belsejében mérsékelt számu állóhely engedélyeztessék. Ezt a javaslatát azonban a közönség aligha akceptálja.

Hasonlókép nem fog visszhangra találni a kocsik menetsebességének fokozására vonatkozó óhaja. Argumentumul az automobilokat hozza fel, melyek az utczákon is 60—70 kilométer sebességgel száguldanak, mig a villamos közuti kocsik átlagos sebessége 10—15 km. óránként. Először is nem áll, hogy az automobilok Budapesten ily sebességgel közlekednének, másodszor pedig, ha tényleg is igy volna, nem az következik belőle, hogy a közuti kocsik sebességét fokozzuk, hanem, hogy az automobilekét csökkentsük. A sebesség fokozására legalkalmasabb mód a felesleges megállóhelyek megszüntetése.

Székesfővárosunkban két közuti vasut van és pedig röviden: „*Városi*“ és a „*Közuti*“, melyeket egészen természetszerüleg *konkurrens vállalatoknak* kell tekinteni. Ámde a nagyközönség nagyon kevés hasznát látja a konkurrenczianak, mert a két társaság vonalai közt alig van konkurrens vonal és e függetlenség folytán a viteldijak, kivéve egy-két vonalat, tulmagasak. Sok tekintetben egyenesen *hátrányos* az, hogy két társaság áll fenn; mert a szakaszok és viteldijak megállapitásánál egyik társaság sem veszi figyelembe a másiknak vonalait, hanem mindenkor csakis saját vonalait; *önállóan függetlenül rendelkezik és rendezkedett be.* A főváros közönségére jogos és méltányos helyzet csak az lehet, midőn a szakaszok, szakaszhatárok, átszállóhelyek, viteldijak megállapitásánál az összes vonalak a közönséggel szemben ugy érvényesülnek, mintha mind egy kézben volna összpontositva.

Elhibázott azon alapelv, — a mint jelenleg van, — hogy a szakaszhatárokat eddig mindig a vonalak keresztező helyei, az átszállóhelyek képezik; a mely visszás helyzet még csak fokozódik azzal, hogy minden társaságnál a szakaszhatárt a saját vonalának kereszteződési helyei képezik.

Rendkivül igazságtalan az a gyakorlat, hogy az utazás átszállással, tekintet nélkül az ut hosszára, drágább mint a közvetlen átszállás nélküli. Mert most nem a kocsi hosszabb uton való használatát fizeti az utas a magasabb dijtétellel az átszállójegynél, hanem ha még oly rövid uton használja is, az átszállás kellemetlenségét kell fizetni. Hol itt a logika; midőn ma egy rövid ut kellemetlen átszállással drágább, mint egy hosszabb átszállásnélküli, tehát kellemesebb ut?

Nálunk, valamint külföldön is *az átszállás kellemetlenségét* még drágább jegygyel külön meg kell tehát fizetni; a min azonban „*hogy igazság legyen*“, nem változtatnak a kis számban közlekedő közvetlen kocsik sem. Pedig az, hogy az utas átszáll, ez a társaság költségébe nem kerül és igy teljesen indokolatlan, sőt érthetetlen az érvényben levő elv.

A helyes dijszabásnak egységes és igazságos alapon kell nyugodnia, melynél (közelitőleg) egyenlő szolgálatért, egyenlő dij is jár, mely az ötletszerü megállapitások hibáit lehetetlenné teszi.

**

A fizetendő dij vagy a megtett uttal vagy azon idővel legyen arányos, melyen a kocsit használtuk. Lényegben e két alap is közel ugyanaz, mert a kocsival megteendő út nagysága is arányos az idővel. Ez az egy igazságos alapelv, mely a dijtételek és a szakaszoknak megállapitásánál mindenütt lehetőleg érvényesitendő.

Mi a teendő tehát, minő reformok életbeléptetése szükséges, hogy a városi vasutakon a dijszabást mindenütt egységes alapon, helyesen, igazságosan és egyszerüen rendezzük; és az összes felsorolt nagy hibákat egy csapással kiküszöböljük?

Az egész városi vasuthálózat egy minimális (például 12 filléres) dijtételnek megfelelő alaphossz czélszerü megválasztásával teljesen ujonnan szakaszokra osztandó az ***uj kettős szakaszrendszer elve alapján,*** *melynél egyszersmind az átszállójegyek külön (magasabb) dijtételei természetszerüleg elesnek.*

A helyes szakaszrendszer beosztásánál elsősorban a normális szakasz alaphossza állapitandó meg, mely a mi viszonyainknál, 12 filléres alapár mellett, 2000—2500 méter körül lehet; a melytől azonban e szakaszhatárok közelében levő főbb keresztező utak és közlekedési góczpontok, uj utirányok folytán, némi eltérés megengedhető.

A szövetkezeti ügy reformja.

A hitelszövetkezetek botrányos visszaélései, a melyekről mi is többizben megemlékeztünk, általános érdeküvé teszik azt a törvényjavaslatot, melyet dr. *Nagy* Ferencz egyetemi tanár, volt kereskedelemügyi államtitkár, az igazságügyminiszter megbizásából a szövetkezetekről kidolgozott, s a mult héten közzétett.

A javaslatot, miként előre látható volt, pro és contra élénken megbirálják. Vannak olyanok, kik elolvasás nélkül is pálczát törnek fölötte, mondván, hogy a tervezett törvény megbénitója lesz a szövetkezeti eszme terjedésének. Fölösleges talán emliteni, hogy akiknek a törvény egyáltalán nem kell, azok a hitelszövetkezetek igazgatói, alapitói és jogtanácsosai, egyszóval az a diszes testület, mely a szövetkezeti köpenyeg alatt a kisemberek vérét eddig háboritatlanul szipolyozta. Rajtuk kivül azonban mindenki elösmeri, hogy a szövetkezetek megrendszabályozása égető szükséget képez s az államnak kötelessége megvédeni a polgárokat bárminemü kizsákmányolás ellen.

Dr. Nagy Ferencz törvényjavaslata első sorban szintén a visszaélések megakadályozását tüzte ki czélul, s aki figyelmesen végigtanulmányozta munkálatát, nem mondhatja, hogy korlátozó rendszabályai túllőnének a czélon: helyes mérséklettel iparkodott a középutat megtalálni a szemethunyás és túlszigor között. Különösen nem jogos tulszigorról beszélni, ha javaslatát egybevetjük a más államokban (Ausztriában, Német- és Franczia országban) elfogadott rendszabályokkal.

Emlitsük meg mindjárt azt is, hogy az előttünk fekvő tervezet ugyan tekintettel van a külföldi törvényhozásokra, de ezeket semmi részben sem veszi át egyszerüen, sőt inkább a specziális magyar viszonyokra van figyelemmel, a miből folyólag nem is copisálhatta egyszerüen a külföldi rendszabályokat, ugy hogy a munkálatot joggal eredeti alkotásnak kell mindenképpen tekintenünk.

Mielőtt a tervezet több intézkedéseinek ismertetésére áttérnénk, ezeknél a szövetkezeteknél a betéti üzletnek a kölcsönüzlettel való combinálása folytán és illetve annak folytán, hogy lássuk, miben látja a javaslatkészitő a szövetkezeti ügy fejlődésének hátrányait. Abban, hogy a hitelszövetkezetek létesitésére olyan elemek adták magukat, a kik ezen intézkedéseket csak saját önző czéljaik kielégitésére használták fel s kivetkőztették azokat emberbaráti jellegükből. Ez áll főleg a fővárosban nagyon elszaporodott ugynevezett Korona-szövetkezetekre, melyek a szegényebb tisztviselőkkel, iparosokkal, kereskedőkkel valóságos uzsorát üznek, a mint ezt a budapesti kereskedelmi és iparkamarának ezen kérdés tanulmányozására kiküldött szakbizottsága megállapitotta e tárgy előterjesztett jelentésében. Ebből a jelentésből láthatjuk azt az elszomoritó tényt, hogy a kamat mindvégig az eredeti tartozás után számittatik; pl. egy 1000 K-s tartozásnál az adós a 17 prolongálás után már 80 K-val többet fizetett be, mint a mivel tartozik s ennek daczára negyedévenkint kamatok és dijak czimén még mindig 33·50 K fizetendő és pedig még hét negyedéven át Hogy ez a szövetkezeti eszmével való visszaélés, azt nem lehet tagadni. Ennek az oka pedig, hogy olyanok vetették magukat ezen szövetkezetek alapitására, kiknek eszük ágában sincsen, hogy az egyesek keresetét, gazdálkodását előmozditsák, hanem inkább az képezi czéljukat, hogy csekély tőkéiket mennél jobban kamatoztassák és maguknak jövedelmező állásokat biztositsanak. Szóval, nem azt a czélt tüzik ki maguknak az ily szövetkezetek, hogy a tagokon segitsenek, hanem megforditva, a tagokat kihasználják a szövetkezet érdekében, illetve azok érdekében, a kik az ily intézeteket létesitik és vezetik.

A szövetkezetek müködésének helyesebb irányba terelését a tervezet a szövetkezetek alapitásának föltételeinél kezdi meg. A tervezet az alapitóktól nem követel ugyan anyagi garantiát, de igenis előirja az erkölcsit, a mennyiben szövetkezetet csak oly magyar honosok alakithatnak, kik nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt büntetve nem voltak, vagy vizsgálat alatt nem állanak (3. §.). E mellett az alapitók maguknak semmiféle kedvezményt ki nem köthetnek s minden kárért, melyet a szövetkezet tagjai vagy hitelezői az ő cselekvésük vagy mulasztásuk által, különösen valótlan adatok közlése, vagy a valóság elhallgatása folytán szenvednek, a szövetkezet bejegyzésétől számitott három évig

egyetemlegesen felelőssek (4. §.). De ugyanezen czélt szolgálja a czégjegyzék hatóságnak adandó discretionárius hatalom, melynél fogva ezen hatóság (és pedig nem a kir. törvényszékek, hanem a kir. járásbíróságok) nemcsak az egész alapitási folyamatnak materiális vizsgálatába is bocsátkozhatik, hanem megvizsgálja, hogy az alapitók, igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok kifogástalanok-e s az alapszabályok tartalmaznak-e a közérdekbe ütköző rendelkezéseket.

A hitelszövetkezeteknek megtiltja a tervezet, hogy fióktelepeket állitsanak föl és müködésüket kerületükön tul kiterjeszszék. Ezen kerület a szövetkezet székhelyén kivül más községeket csak akkor foglalhat magában, ha azok ugyanazon, vagy a szomszédos közjegyzőséghez tartoznak vagy közvetlenül határosak (17. §.). Ez a területi korlátozás csak a hitelszövetkezetekre nézve mutatkozik szükségesnek, miután az ületkiterjesztés kapcsán is ezeknél sok visszaélés konstatálható (a szövetkezet székhelyétől távolabb lakó felek az ellenük támasztott keresetek ellen még a védelem lehetőségétől is meg voltak fosztva, tekintettel a bejövetel, meghatalmazottról való gondoskodás költségeire).

Az üzletrészek tekintetében a tervezet egészen a szövetkezetekre bizza, hogy akarnak-e ilyeneket előirni vagy sem. A mennyiben üzletrészek vannak, a tervezet azt a korlátot állitja fel, hogy a befizetések elmulasztása miatt a már teljesitett befizetések elvesztése ki nem mondható, továbbá, hogy az évközben történt belépés esetén 5%-nál nagyobb késedelmi birság nem állapitható meg (21. §.).

Fontos intézkedések foglaltatnak a tervezetben ezután a nyereség és veszteség megállapitása tekintetében. E részben eddig a szövetkezetek, miután a kereskedelmi törvény sem a nyereség és veszteség megállapitására és felosztására nézve, sem arra nézve, hogy mennyi fizethető ki a tagoknak a nyereségből, parancsoló intézkedéseket nem tartalmazott, teljesen szabadon járhattak el. Csakhogy ez a korlátlan szabadság nem járt üdvös eredménynyel. A tervezet kimondja (23., 24. §§), hogy az üzletrészek után határozott kamatot fizetni nem szabad; továbbá, hogy csak a tiszta nyereség képezheti a tagok közt a felosztás tárgyát s ebből is egy bizonyos rész a tartalékalap javára forditandó. Hitel- és fogyasztási szövetkezeteknél az üzletrészek után 5%-nál nagyobb osztalékot fizetni nem szabad és a tartalékalapra a tiszta nyereségnek legalább 10%-a forditandó mindaddig, mig az üzletrészek névértékének felét és a hitelszövetkezeteknél ezenfelül a takarékbetétek 10%-át el nem éri.

A szövetkezet fogalmából következik, hogy a tagoknak szabad kiválási joga legyen. Ezt alapszabályilag sem engedi a tervezet kizárni, mig eddig a tagok hosszabb időre kötelezhetők voltak a szövetkezetben bent maradni s a befizetéseket éveken át teljesiteni. A tervezet négy heti felmondási időt állapit meg, de a kilépés nemcsak az üzleti év befejeztével lehetséges (29. §.). Abból a szempontból, hogy a szövetkezetek ne legyenek egyesek által önző czéljaikra kihasználhatók, nagyon helyes intézkedése a tervezetnek az, hogy az igazgatóság tagjai együttesen a tiszta jövedelem 10%-ánál nagyobb javadalmazásban nem részesülhetnek, akár mint határozott fizetés, akár mint jutalék vagy jelenléti bárcza-jövedelem állapittassék az meg (30. §.). Kiterjeszteni kivánja a tervezet a felügyelő-bizottság hatáskörét. A főfelügyeletre nézve pedig azt állapitja meg, hogy a czégjegyzék-bíróság köteles a kerületéhez tartozó szövetkezetek müködését folytonos figyelemmel kisérni, a hozzá beterjesztett iratokat (tehát a mérleget is, a jelentéseket stb.) megvizsgálni (71. §.) Ezenfelül, a mennyiben a tagoknak legalább tizedrésze külön nem kéri, minden második évben időszaki vizsgálat tartandó; a bíróság a kereskedelmi és iparkamara által kijelölt egyének közül választván meg a szakértő vizsgálót (72., 73. §.).

A szövetkezeti ügy egyik leginkább vitatott kérdése tudvalevőleg, hogy kiterjeszthető legyen-e a szövetkezet müködése nem tagokra is. Ezt az itt megnyilvánuló, érdekellentéteknél fogva nehéz kérdést a tervezet ugy oldja meg, hogy a szövetkezetek üzletüket nem tagokra is kiterjeszthetik, ha ezt az alapszabályok megengedik, de kivételt képeznek a hitel- és fogyasztási szövetkezetek, melyekre nézve korlátozások állittatnak fel. Ugyanis a hitelszövetkezetek takarékbetéteket nem tagoktól is elfogadhatnak és hitelt nem tagoktól is vehetnek igénybe. A fogyasztási szövetkezetek nem tagoknak csak oly árúkat adhatnak el, melyek azon helyen nyilt boltban nem kaphatók, vagy melyek gyors romlásnak vannak kitéve és tovább el nem tarthatók (75—77. §§.) Utóbbi korlátozást a kiskereskedők érdeke indokolja. A fogyasztási szövetkezetek ne akarjanak a kiskereskedőkkel a nagy közönséggel szemben is versenyezni.

A tagok kizsákmányolása ellen a hitelszövetkezeteknél irányulnak a 79., 80. §-ok. Ezek szerint a hitelszövetkezetek 8%-nál magasabb kamatot nem szedhetnek és azt is csak a tényleges tartozás után. Mellékilletékek czimén legföljebb évi 2% kezelési költség számitható. Tehát a tizféle czimen eddig számitni szokott mellékdijak megszünnek. De különösen ki lesz zárva az anomália, hogy a tag folyton az egész kölcsön után fizessen kamatot, a mi a budapesti kamara emlitett jelentésében kimutatott valóságos uzsoráskodó gazdálkodást ma lehetségessé teszi.

Csak legfőbb intézkedéseit ismertettük a javaslatnak, ezek közül is inkább csak azokat, melyek kizárni vannak hivatva a hitelszövetkezetek eddigi egészségtelen irányu müködését. Óhajtandó, hogy mielőbb megvalósitva lássuk a tervezetben czélbavett reformot. Ez ugy gazdasági, mint társadalmi

politikai szempontból nagyon kivánatos. Biztosra vehető, hogy sok hitelszövetkezet nem fogja kiállni annak idején a megrendszabályozást. De a szövetkezeti ügy reformja mellett van s ez engedi remélnünk, hogy a *Nagy* Ferencz tervezete ezuttal nemcsak tervezet marad.

A sztrájkok elfajulása ellen.

A budapesti kereskedelmi és iparkamara iparosztályának ülésén *Thék* Endre kamarai alelnök szóvá tette azt az anarchikus állapotot, a mely ez idő szerint a munkásoknak a munkaadókhoz való viszonyában lábra kapott. Előadta, hogy a budapesti kereskedelmi és iparkamara területén különösen ez év tavasza óta nap-nap után az ipar terén oly mozgalmak keletkeztek, a melyek eltérnek azon rendes bérmozgalmaktól, melyek más nemzeteknél is előfordulnak, a melyeknél azonban a létkérdés legelemibb követelménye: a megélhetés képezi a mozgalmak alapját.

Az ipari államok története a közgazdaság terén egyetlen egy esetben sem tud oly példát felmutatni, hogy a munkáselemek a kezeik között levő szabadsággal ugy éltek volna vissza, mint épen a székesfővárosban, hol a szakegyesületek, a melyeknek a a közművelődés és az abból eredhető jólét összhangzatos fejlesztése lett volna feladatuk, alapszabályszerü és törvényes rendeltetésüktől eltérőleg a munka és tőke közötti viszony elmérgesitését idézik elő.

A szakegyesületekben szervezett munkások vezéreik diktaturája alatt ma már nem elsősorban létfeltételeik javitására törekszenek, hanem az ipari munka és az üzemek terén való föltétlen uralomra, a melynek minden, csak a munkabérre és a munkaidőre vonatkozó feltételét ők akarják diktálni. Az ipartörvényben provideált szabad egyezkedési elv ma már hatályon kivül van helyezve a munka feltételeinek megállapitásában, de még munkásaik megválasztásában is ki vannak szolgáltatva az iparosok a szakegyesületek diktaturájának, mely a czéljai elérésére szolgáló eszközökben épen nem válogatós.

A példák százai állanak rendelkezésre annak a megvilágitására, hogy ily körülmények közt békés ipari munka nem várható. Az ipari tevékenység proszperitása állandósult viszonyokat igényel és ez idő szerint nemcsak idényről-idényre, hanem szinte napról-napra fokozódnak azok a követelések, a melyeket a szakegyletek vezéreitől terrorizált munkások támasztanak. A munkabér és munkaidő tekintetében folytonos meglepetéseknek vannak az iparosok munkásaik részéről kitéve. Ily körülmények közt minden vállalkozási kalkuláczió nélkülözi a szolid alapot. Az iparos sohasem lehet tisztában azzal, hogy a számitásba vett munkabérek ellenében minő munkaeredményeket várhat. A darabmunkabérrendszer, a mely számitásának biztos alapjául szolgálhatna, a legtöbb iparágban a bérmozgalmak révén eltöröltetett. A napi, vagy órabér mellett dolgozó munkások pedig az átlagos napi munkaeredmény fokozatos csökkentésén vannak a szakegyesületek utasitásához képest. Olyan munkást, a ki a szakegyletek által megengedett mértéknél többet dolgozna, a munkaadók — különbeni sztrájk vagy bojkott terhe mellett — munkásai fenyegető unszolására elbocsátani kénytelen. A szakszervezeteken kivül álló munkások munkanélküliségre vannak kiszolgálva, mert a szakegyletek nem türik, hogy az iparosok munkával lássák el őket. Ennek a megakadályozására szolgál a bojkott, melyet megtörni a munkaadóknak nincs hatalmukban. A szakegyletek a bojkottot a terrorizmus minden eszközével hajtják végre; a dolgozni akarók védelmére amugy is tulcsekély számban rendelkezésre álló törvényes intézkedéseken tulteszik magukat; a dolgozó munkásokat munkájuk kifejtésében akadályozzák, fenyegetik, megfélemlitik, kipellengérezik s tettlegesen bántalmazzák. Mindezzel elérik azt, hogy nemsokára nem akad ipari munkás, a ki valamely szakegyletnek tagja ne lenne. Igy válik az egyesülési jogból *egyesületi kényszer*, a mely ellen a müvelt világon mindenütt megvédik az egyesülésben résztvenni nem akaró munkásokat.

Épugy áll a dolog a sztrájkok tekintetében. A sztrájkban való részvétel jogából sztrájk kényszert fejlesztett nálunk a szakegyesületi terrorizmus. Nincs munkás, a ki ennek ellenállani képes volna.

A legnagyobb mérveket öltik ezek a visszaélések az épitőipar s a vele kapcsolatos iparágak terén. Semmiféle épitési vállalkozó Budapesten nem ura többé a helyzetnek az ő épitkezéseinél. A munkások figyelembe sem veszik az épitést nagy felelősség mellett vezetők utasitásait, illetve kérelmeit, mert utasitást ma már nem lehet epitőmunkásnak adni! Minden épitkezéshez kirendel a szakegyesület egy-egy bizalmi férfit, a ki minduntalan beleavatkozik a munkásoknak szóló feladatok kiadásába s teljhatalmilag rendelkezik a munkásokkal a tekintetben, hogy kik, mit, hogyan, mennyi idő alatt s általában dolgozhatnak-e. A bizalmi férfi elbocsátása, vagy rendelkezéseinek visszautasitása, utasitásai czélszerüségének birálata bojkottot vonhat maga után, tehát a munkaadó, ha nem is ismeri el a bizalmi férfit, azt ilyennek eltürni kénytelen.

De miután felelősségük tudatában a bojkott veszélye daczára sem türhetnek el mindent igy állandóan fölöttük lóg a munkabeszüntetés Damokleskardja, az épitőmesterek és más szakmabeli iparosok is ujabb időben minden szerződésükbe befoglalni kénytelenek a sztrájk-klauzulát, a mely a kikötött szavatosság és pönale alól mentesiti őket a sztrájk, bojkott és munkáskizárás esetére.

E jogos védekezésnek az általánosan érzett szüksége, a melyet a székesfőváros tanácsa hivatalosan is elismert, jellemzi leginkább a türhetetlen helyzetet. Ezeknek a csak nagy vonásokban vázolt állapotoknak első kihatásai abban nyilvánulnak, hogy a

kényszerü sztrájk-klauzula folytán számos épittetni akaró fél megrendeléseit visszavonja, mert nincsen módjában biztosan arra számitani, hogy befektetendő tőkéje gyümölcsözni fog-e, vagy pedig az anyagi romlását okozta-e? Ebből az iparnak oly válsága keletkezhetik, a melyet kiheverni a csak nemrég gazdasági okok folytán válságon átment épitőipar aligha lesz képes.

Ezen az állapoton sürgősen segiteni kell. Az az idő, a mely a segitség eszközei nélkül mulik el, helyrehozhatatlan sebeket üt iparunkon. A késedelmezésben rejlő veszély miatt Thék Endre azt javasolta, hogy kerestessék meg a kormány oly intézkedések elrendelése iránt, a melyek legalább pillanatnyilag megakasztani képesek iparunk terén a munkaviszonyok további elzüllését. Kérni kell a kormányt, hogy a fennálló törvények alapján megtehető intézkedéseket a legnagyobb erélylyel tegye is meg; továbbá, hogy a dolgozni akarók védelmében a rendelkezésére álló hatalom teljességével álljon a nemzeti munka érdekeinek szolgálatába, akadályozza meg az egyesülési és sztrájk-kényszert; haladéktalanul vonja vissza a munkaközvetitő intézet sztrájk-paragrafusát, ne türjön sztrájktanyákat, bocsásson a munkások által veszélyeztetett munkahelyek védelme czéljából ingyenes karhatalmat az iparosok és munkásaik rendelkezésére; gyakoroltasson szigoru felügyeletet a szakegyesületek müködése és pénzkezelése fölött és végül akadályozza meg minden módon, hogy a kenyérkeresetszerüen izgatók a munkások felett diktaturát gyakoroljanak.

Hirek a városházáról.

—

Változások a fogalmazói karban. A fogalmazó személyzet körében megtartott választások folytán szükségessé vált beosztások és áthelyezések iránt *Halmos János* polgármester a következőleg intézkedett:

A tanácsi II. oszt. fogalmazói állásra megválasztott *Czibor Gyulát* (tanácsi V. ügy. oszt.), és dr. *Demjén Gézát* (tanácsi VII. ügy. oszt.), a tanácsi segédfogalmazói állásra megválasztott *Rajháty Ferenczet* (tanácsi I. ügy. oszt.) és *Toperczer Sándort* (elnöki ügy oszt.), a tanácsi fogalmazó gyakornoki állásra megválasztott *Éles Gusztávot* (tanácsi VIII. ügy. oszt.), *Liber Endrét* (tanácsi IV. ügy. oszt.), *Mosdóssy Andort* (tanácsi X. ügy. oszt.) és dr. *Gömöry Albertet* (elnöki ügy. oszt.) eddigi beosztási helyükön továbbra is meghagyta.

A tanácsi II. oszt. fogalmazói állásra megválasztott dr. *Lung Gézát* a VIII. ker. előljárósághoz és dr. *Wittinger Gyulát* a VI. ker. előljárósághoz, a tanácsi segédfogalmazói állásra megválasztott *Havass Istvánt* a tanácsi I. ügyosztályba osztotta be.

Rákosi Andor VI. ker. előljárósági fogalmazót, *Eszláry Sándor* VII. ker. előljáró urnak a személyzeti létszám szaporitása kérdésében tett előterjesztése következtében a VII. ker. előljárósághoz, innen *Kálmánczhelyi Béla* fogalmazó gyakornokot *Lung Géza* pótlására a tanácsi VI. ügyosztályba, *Schubert Ernő* VIII. ker. előljárósági dijnokot pedig *Havass István* pótlására a tanácsi IV. ügyosztályba helyezte át.

A budai nyaralók veszedelme. A budai külső részeken nyaralók nem is sejtik, hogy hidegkut község felől állandó veszedelem fenyegeti egészségüket. Ez a derék sváb falucska ugyanis alig száz lépésnyire a főváros tulajdonát képező erdőtől egy dögteret létesitett, hol a községbeli elhullott állatokat földelik el. A falubeli dögésznek egyéb dolga is lévén, az elföldelést oly sebtiben végzé, hogy az állati hullák a kóbor ebek közremüködése mellett pár nap mulva felszinre jutnak és rettenetes büzt árasztanak az egész környékre. A főváros gazadsági hivatala a mult hónapban azt is megtudta, hogy vándor czigányok a dögtéren kiástak egy sertés hullát és a helyszinen megpörkölve elfogyasztották. Ezekről az ázsiai állapotokról jelentést tett a tanácsnak, amely a tiszti főorvosi hivatalt vizsgálat megejtésére szólitotta fel. A helyszini szemle beigazolta, hogy a dögtér valóságos járvány-fészek és veszélyeztetője a környékbeli lakók egészségének. A jelentés alapján a főváros a belügyminiszterhez fog fordulni, hogy szüntettesse be a hidegkuti dögteret.

Ha egy miniszter megbotlik. Hieronymi Károly két hét előtt vacsorázni ment a Vampeticsbe. Mialatt az Andrássy-utról átvergődött az állatkerthez, az történt vele, ami már sok ezer emberrel megesett ő előtte, a sötétben megbotlott és megütötte magát. A miniszter azonban nem elégedett meg a főváros védszentjeinek emlegetésével, hanem más nap illetékes helyen panaszt tett a botrányos állapotok miatt. A magas helyről eredő panasznak gyors foganatja lett: a tanács sürgősen elrendelte, hogy az állatkert környékén szaporitani kell a gázlámpákat közbátorsági és életbiztonsági szempontból. A gázvilágitás szaporitását ki fogják terjeszteni a fővárosi pavillon irányában is, ámbár a milleniumi emléket övező fapalánk nagy akadályul szolgál a lámpák elhelyezésénél. Ez a palánk már évek óta elcsufitja a városligetet s végre Tisza István grófnak is szemet szurván, belügyminiszter minőségében leirt a fővároshoz, hogy intézkedjék az eltávolitás iránt. A főváros azonban nem tehet eleget az óhajnak, mert Zala mester még most sem készült el az emlékművel s ha a palánk eltávolittatnék, az emlékmű esetleges megcsonkitásáért a felelősség a fővárost terhelné. E tekintetben már tapasztalatai vannak a fővárosnak: a Halászbástyánál szerezte, amelynek szobrait, mihelyt a kerités lebontva lett, vandál kezek azonnal bepiszkolták és megcsonkitották. Miután a milleniumi emlékmű palánkjainak eltávolitása esetén a felelősség a művészszel szemben a fővárost terhelné, a tanács fölirt a belügyminiszterhez, hogy kivánsága végrehajtásától álljon el.

Gyár helyett korcsma. A fővárosnak nincs szerencséje az iparpártolással. Legalább is sokkal kevesebb mint azoknak, kik az iparpártolás ürügye alatt olcsó pénzen nagy kiterjedésü telkekhez jutottak, melyeket aztán iparüzemek helyett spekulácziós czélokra használtak fel. Csak ujabban irányul ismét az illetékes körök figyelme ezen kérdésekre, s egymásután kerülnek napfényre a szerződés elleni használatok. Egyike a legtöbb viszontagságon átment telkek-

nek a IX. kerületi Soroksári-utcza 11. szám alatt fekvő hatalmas telektömb, melyet a főváros 1890-ben 16398 forintért Mocsáry Ernőnek adott el, oly korlátozással, hogy azt osztatlanul és kizárólag gyári czélokra használja. A Mocsáry által létesitett olajgyár azonban megbukott, s ő 60000 forintért adta tovább a telket Weisz Mór és Jakab czégnek, mely azt viszontul 28000 forintért adta el a „Neptum“ mechanikai gőzmosónak, amely csődbe jutván, a telek a Magyar Olajipar Részvénytársaság tulajdonába került. Amit a telken áremelkedésben nyerni lehetett, azt már szerencsésen lefölözték az elődök, ugy hogy az olajiparnak nem maradt más hátra, mint az olajgyárat korcsmával kombinálni. A terv azonban nem sikerült. Az előljáróság felfedezte a korcsmát s annak azonnali bezárását rendelte el. A társaság azzal védekezik, hogy e korcsma voltaképen szocziális berendezés, mintegy kiegészitője a gyár üzemének s a szerződésellenes használatot meg nem állapitja. A tiszti ügyészség azonban nem ült fel ennek a rabulisztikus okoskodásnak, s a leghatározottabban megállapitotta a szerződésellenes használatot, s a tanács most végérvényesen elrendeli a korcsma megszüntetését.

A Rudas- és Sárosfürdő tervpályázatának biráló-bizottságát a székesfőváros tanácsa a következőképen alakitotta meg: Elnök Rózsavölgyi Gyula alpolgármester, tagok a székesfőváros részéről: Kun Gyula, Vosits Károly, Vaszilievits János tanácsnokok, Heuffel Adolf középitési igazgató, Krátky János müszaki tanácsos, dr. Magyarevits Mladen tiszti főorvos, Heltai Ferencz, báró Herczog Péter, dr. Bókay Árpád és Reiner Ede dr. városi képviselők; továbbá dr. Tauffer Vilmos egyetemi tanár, Czigler Győző, Lechner Ödön, Wellisch Alfréd és Quittner Zsigmond épitészek, dr. Szemenyei Kornél fogalmazó mint jegyző. A bizottság a régi képviselőház első emeleti termeiben végzi feladatát. Összesen tizenegy pályamü érkezett be a Rudasfürdőre és tizenhárom a Sárosfürdőre. A tervek közül tiz a modern irányzatot képviseli, a többi inkább sablonszerü, egy-kettő pedig a régi török emlékeknek hódol. A terheket csakis a zsüri döntése után teszik ki nyilvános szemlére. *A biráló-bizottság csak őszszel tart teljes ülést.*

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a IX. Szt. István kórház területén létesitendő uj mosóépület és gépházi kibővités munkáira és pedig:

1. A mintegy 5845 kor. 20 fillérrel előirányzott asztalos munkára,
2. a 8936 kor 90 fillér költséggel előirányzott lakatos munkákra,
3. a 4100 kor. 60 fillér költséggel előirányzott mázoló munkákra,
4. az 1871 kor. költséggel előirányzott üveges munkákra,
5. a 7559 kor. 60 fill. költséggel előirányzott bádogos munkákra 1904. évi julius hó 29-én délelőtt 10 órakor nyilvános árlejtést tart.

Ajánlatok az összes munkák kizárásával, csakis minden egyes munkára külön tehetők, bánatpénzül pedig az előirányzott összeg 5%-a teendő be, *amely összeg szerződési biztositékul fog szolgálni.*

Az ajánlatok a hivatalos mintán nyujtandók be.

Az ajánlati minta, költségvetési példányok, ajánlati és vállalati feltételek, valamint mindennemü felvilágositás a székesfőváros mérnöki hivatalának középitési szakosztályában (Központi városháza Károly-utczai oldal II. emelet 294.) Hőnig Dezső föv. mérnöknél naponként d. e. 10—12 között kaphatók és ugyanott a tervek is megtekinthetők.

A székesfőváros tanácsa fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének elfogadása felett szabadon határoz.

Erről vállalkozni kivánók azzal értesittetnek, hogy ivenkint 1 koronás bélyeggel ellátott s a bánatpénz betételét igazoló nyugtával felszerelt zárt irásbeli ajánlataikat legkésőbb folyó évi *julius hó 29-ikén* délelőtt 10 óráig a központi városház II. emelet 220 ajtószám alatt Viola Imre tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez annál is inkább nyujtsák be, mert később érkező, vagy kellőképen fel nem szerelt ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

A székesfőváros tanácsa.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a hivatalnoki létszámhoz tartozó alább felsorolt állásokra, ugymint:

1. egy két-két évi szolgálati idő után két izben 200—200 koronával emelkedő 1200 korona évi segélydijjal javadalmazott *tanácsi fogalmazó gyakornoki;*
2. egy 6000 korona évi fizetéssel és 2000 korona évi lakpénzzel javadalmazott *tiszti főorvosi helyettesi;*
3. két egyenkint 2000 K évi fizetéssel és 700 K évi lakpénzzel javadalmazott *számvevőségi II. o. számtiszti;*
4. egy 1600 korona évi fizetéssel és 700 korona évi lakpénzzel javadalmazott *számvevőségi számsegédi;*
5. két két-két évi szolgálati idő után két izben 200—200 koronával emelkedő 1000 korona segélydijjal javadalmazott *számvevőségi számgyakornoki;*
6. két két-két évi szolgálati idő után kétizben 200—200 koronával emelkedő 1000 korona segélydijjal javadalmazott *adószámviteli számgyakornoki;*
7. egy 1400 korona évi fizetéssel és 600 korona évi lakpénzzel javadalmazott *statisztikai hivatali irodasegédtiszti* állásra, valamint a felsorolt magasabb illetményü állásoknak esetleg fokozatos előléptetés utján leendő betöltése következtében megüresedhető számvevőségi számsegédi (1600/700) számvevőségi II. o. végrehajtói (1400/600) és számvevőségi számgyakornoki állásokra 1904. évi *augusztus hó 1-ső* napjának déli 12 órájáig terjedő határidővel nyilvános pályázatot hirdet.

A pályázati kérvények fenti határidő alatt a székesfőváros tanácsához czimezve, ennek segédhivatalában nyujtandók be. Oly kebelbeli pályázóknak, a kik rendszeres állásokat töltenek be, pályázati kérvényükhöz okmányokat csatolni szükségtelen, ellenben a kebelbeli ideiglenes alkalmazott és más pályázók származásukat, életkorukat (korhatár 18—40 év) magyar állampolgárságukat, az 1883. I. t.-cz.-ben, illetve a tiszti főorvosi helyettesi állásra pályázók az 1876. évi XIV. t.-cz.-ben meghatározott képzettségüket, előéletüket, egészségi állapotukat és eddigi alkalmaztatásukat hiteles okmányokkal tartoznak igazolni.

Az ujonnan megválasztandókkal szemben egy évi próbaidő fog kiköttetni.

Hulmos János s. k.,
polgármester.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a közvágóhidon és marhavásártéren a folyó évi november hó 1-től 1905. évi október hó 31-éig terjedő időre szükséges körülbelül 50,000 métermázsa szénának és körülbelül 6000 métermázsa szalmának szállitása iránt nyilvános árlejtést tart.

Felhivja ennélfogva a tanács a pályázni kivánókat, hogy a fenti szállitásra vonatkozólag magyar nyelven szerkesztett és ivenkint egy koronás okmánybélyeggel ellátott irásbeli ajánlataikat lepecsételve 1904. évi julius hó 30-ik napján (szombat) d. e 10. óráig a tan. VIII. ügyosztályban (IV. központi városháza II. em. 209. ajtó) dr. Melly Béla tanácsnok úr, vagy helyettese kezeihez nyujtsák be.

Az ajánlathoz mintát kell csatolni.

Az ajánlatot csak az illető vállalkozó személyesen vagy megbizottja által adhatja be és pedig csak az árlejtés napján a kitűzött óráig.

Az ajánlatnak postán való beküldése megengedve nincs.

A szabályszerűen föl nem szerelt, továbbá elkésetten érkezett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Az árlejtésre vonatkozó részletes ajánlati és szerződési feltételek a tan. VIII. ügyosztály hivatalos helyiségében naponta délelőtt 10—12 óra között szerezhetők meg.

A főváros tanácsa a beérkezendő ajánlatok között a szabad választás jogát fentartja magának.

Kelt Budapesten a székesfőváros tanácsának 1904. julius hó 7. napján tartott üléséből

Halmos s. k.
polgármester.

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Reáltanoda-utcza 5.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieck-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieck-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8 sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenciákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV.. Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. augusztus 16. 22. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Egyetem-utcza 7.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Közintézményeink és a társadalom.

A mult hetekben olvastuk a Pesti Hirlap-ban, hogy egy Bécsben lakó honfitársunk, *Hirsch* Emil ur, nagyértékü, (30,000 koronánál többre becsült) éremgyüjteménynyel ajándékozta meg a magyar nemzeti muzeumot.

A hir teljesen közönyösen hagyta még a sajtót is, a közönség pedig valószinüleg csodálkozva kérdezte: Hát még van olyan ember a világon, aki a mi közintézményeinkkel törődik? Valóban, meglepő és szokatlan ez a nagylelkü adomány, mert a mai nemzedék teljesen elszokott attól, hogy kulturális és tudományos közintézményeink iránt áldozatot hozzon. A mult század első felében, Széchenyi István gróf példájára, főuraink és a köznemesség meg a polgárság vagyonosabb tagjai *önzetlenül* vetekedtek egymással, hogy megteremtsék a tudományos és kulturális intézmények alapjait, az utolsó emberöltő alatt azonban mintha végkép kiveszett volna a Meczenások magyarországi fajtája. Ennek a rideg közönynek tulajdonitandó, hogy kulturális intézményeink stagnálnak.

Ha okát keressük, miért szünt meg az érdeklődés és áldozatkészség a kulturális közintézmények irányában, rájövünk, hogy a közönyt az ujabb alkotmányos éra óta hatalmon volt kormányok viselkedése idézte elő. 1867 fordulópont Magyarország életében, nemcsak államjogi, de közmüvelődési és ethikai szempontból is. Ekkor áldozott le az ideálizmus nemes fénye és vált fix csillaggá a politikai stréberkedés. Az előbbi korszakok veteránjai fájó érzéssel voltak kénytelenek tapasztalni, hogy államférfiaink, kiknek nemcsak az ország adminisztrácziójáról kellett volna intézni, hanem egyuttal a magyar közéletet és társadalmat is irányitani, ez utóbbi nagy feladatot részint mellőzték, részint kárhozatos módon kezelték, Kormányzati axiomává vált: minden jelenséget a társadalmi életnek, nemkülönben az egyesek tevékenységét, pártpolitikai szemüvegen birálni és kormányzati vagy pártérdek szerint honorálni. A társadalom, melynek önző érzelmeit mindig könnyebb ébrentartani, mint ideális természetü törekvéseit, hamar megértette a kormányzat intenczióit. Ha végigrostáljuk, hogy az utolsó harmincz év alatt kik kaptak grófi és bárói rangot, nemességet, rendjeleket és egyéb kitüntetéseket: alig pár kivétellel megállapitható, hogy a korona és a kormány kegye csak azok felé irányult, kik politikai természetü szolgálatot tettek vagy politikai czélokra anyagi áldozatot hoztak.

Ily viszonyok között szinte természetes, hogy a kulturális és tudományos közintézmények iránt megszünt a tehetősek érdeklődése. Ha akad mégis egy *Semsey* Andor, az egész ország idegenkedve bámul reá, mint valami özönviz előtti unikumra vagy érthetetlen különczre.

Azt szokták mondani, hogy Amerika a rideg spekulativ élet hazája, hol minden csak business-üzlet. Mily tévedés! Az igazi spekuláczió nálunk virágzik. Odaát az Oczeánon tul a meggazdagodott emberek becsületbeli kötelességüknek tartják, hogy

*

minden ellenérték nélkül gyarapitsák a közintézményeket. Alig van a milliomosok között egy is, aki ne alapitott volna kórházat, könyvtárt, egyetemet, iskolákat, muzeumokat, képtárakat, vagy legalább tekintélyes összeggel ne gyarapitotta volna a már meglevőket.

De nem is kell átmennünk az Ujvilágba, hogy az ideálizmusról példát szerezzünk. Követendő mintául szolgálhat a kicsiny *görög* nemzet, melynek csaknem minden közintézményét a polgárok áldozatkészsége hozta létre és tartja fenn. Megragadóan szép vonás a mai görögökben, hogy tehetsége szerint mindenki áldoz kulturális czélokra. És nemcsak aki otthon él, hanem az is, akit a sors idegen földre vetett. Tavaly történt az a megható és a görög nemzetre gyönyörü fényt vető eset, hogy egy Szmirnában, a kisázsiai török földön elhunyt görög ember, akinek összes java egy tehén volt, végrendeletében ezt a tehenet eladatni és a befolyt vételárat az *athéni* tudományos akadémiának elküldetni rendelte.

Hová fejlődne kulturális életünk és mily gazdagok lennének közintézményeink, ha hasonló szellem hatná át a magyar társadalmat!

Ezt azonban egyelőre még remélni sem lehet. A megrontott közszellem máról-holnapra át nem alakitható. De az átalakitás iránt intézkedni kell, hogy az önzés hullámai teljesen el ne boritsák hazánkat. Amint módjában állott a kormányhatalom kezelőinek valóságos táborrá növelni a politikai czélokra örömest áldozók számát, azonképpen csak tőle függ, hogy támadjanak Maecenásai közintézményeinknek is.

A mód egyszerű. Az ordókat, kitüntetéseket és czimeket adják azoknak, kik a közintézményeket gyarapitják és gazdagitják. Ha a közönség látni fogja, hogy ily uton is lehet elismerést szerezni, bizonyára szivesebben ad ajándékot a könyvtáraknak és muzeumoknak, mint ezreseket a képviselőválasztási pártkasszákba. Ha az embereket hiuságoknál fogva megtudták fogni meddő dolgok támogatására, épp ugy megfoghatják üdvös czélokra is. És amint példákat lát maga előtt a társadalom, a nemesnek és ideálisnak szeretete önként feltámad benne és akadnak majd — mint most az a bécsi honfitársunk, aki előtt tisztelettel emelünk kalapot — igen sokan, akik hiuság nélkül, benső ösztönből fognak áldozni a magyar kultura oltárán. *B. S.*

Az eladósodott tisztviselői kar.

Nyilt titok, — valjon ki ne tudna róla — hogy a fő- és székváros egy eladósodott, gondok, bajok által agyonsanyargatott hivatalnoki karral dolgozik. Ugy tudjuk, hogy a hivatalnokok, tisztviselőknek legkevesebb 60–65 perczentje el van adósodva, a minek oka mindenesetre nem a könnyelmü életmód, hanem a megélhetés nehézsége, az előrehaladás reménytelensége volt régente, az ma is, s ha a főváros ügyeinek bölcs intézői óhajtják, ez lesz ezután is . . .

Az adósságrendezésnek kikürtölt mozgalom, a mint arról már hirt adtunk, elakadt. Mindenesetre nem az érdekelt alkalmazottakon mult, hanem a velük szemben megnyilatkozott szükkeblüségen és szükmarkuságon. Maga a polgármester, belátva és tapasztalva e drákói körrendeletének rettentő hatását, a mely az ujabb perek és végrehajtások óriási tömegének alakjában öltött szomoru testet magára, vette kezébe az ügyet. Ide s tova másfél évig huzódott aludt a rendezkedés ügye. A főjegyzői hivatalnak számos egyéb aktái között keleti nyugalommal hevertek az ide vonatkozó akták és hevernek mostan is A szerencsétlen zaklatott tisztviselőknek nincsen protektoruk, hasztalan tudakozódnak közvetlenül és közvetve: a válasz delhü módon hangzott mindeddig. Adósságrendezés lesz — a mint Eötvös Károly mondaná — ma, holnap, holnapután, azután, egyszer, valamikor, vagy talán sohasem.

Ezt a kegyetlen és semmivel sem indokolható huzavonát azonban a jól felfogott közérdek védelmében számon kérjük! Mert egy olyan tisztviselői karral, a mely alig tud élni, lélegzeni az anyagi gondoktól, a melynek nyugalmát a perek és a bizonytalan jövendő réme unos-untalan zavarja, nem lehet és nem is szabad „közigazgatni“! Micsoda jogon várhatunk odaadó buzgalmat, ügy- és hivatalszeretetet attól a hivatalnoki gárdától, mely remegve, reszketve él, tengődik máról holnapra, a melynek fizetését a perköltségek és kamatok tengeri kigyója nyeli el?

A fővárosi hivatalnok ma hitelt vesztett. Még a sarki szatócs sem hitelez neki. Pénzintézet szóba sem áll vele. Addig, mig e körrendelet köztudomásra nem jutott, még csak elélhettek e szerencsétlenek. De ma? tessék a számvevőségeknél, az ugynevezett „birói letiltások“ könyvébe betekinteni! Elborzad a laikus, ha összeadni megkisérli azt a rengeteg adós-

ságot, a mi a hivatalnokok és tisztviselők, sőt a tanszemélyzet fizetését is terheli.

A mig a polgármester ismeretes körrendelete meg nem jelent, kiki igyekezett fizetni, törleszteni, egyezkedni ugy, a mint lehetett. Egy néhány per és végrehajtás még nem tette őket tönkre. De azóta? Minden hitelező, a ki csak tehette, szaladt az ügyvédjéhez és perelt. Ekkép a tőkekövetelések „kamatai, járulékai és perköltségei“ sziklanehézséggel zudultak a hivatalnokok nyakába s nem csalódunk, ha a mostani adósságrendezési huzavona mellett idővel a hivatalnokok, tisztviselők tulvilági boldogsága is le lesz foglalva évekig. Mert a kamat és a költség nőttön nő.

Tudunk eseteket, a hol néhány száz korona tartozás után már kétszer annyi a kamat és költség. Ez pedig az „illetékes tényezők“ nembánomságának terhére tudandó be.

Két eset lehetséges: vagy rendezhető a tisztviselők adóssága, vagy nem.

Információnk azonban ugy szól, hogy rendezhető. Nem mindenkié, az bizonyos, de a nagy tömegé mindenesetre. Igy hát akkor rendezzék mielőbb. Az első összeirás alkalmával mindent másfél millió koronával lehetett volna kiegyenliteni. Ma kell — alig másfél év után, ez ujabb perlések miatt — közel négy millió korona.

Ez talán mégsem járja. Nem szabad a keleti kényelmeskedésnek száz és száz tisztviselőt áldozatul odadobni! A mire valaki vállalkozik, intézze el. A főjegyző ur ne hevertesse az aktát az iróasztalának fiókjában, hanem álljon elő az elaboratummal.

Belügyminiszter, államtitkár, polgármester helyeslik a rendezkedést, a közvélemény és tisztviselők sürgetik, mi pedig a leghatározottabban megköveteljük az adósságok rendezését addig, a mig erre a szövetkezett pénzintézetekben meg van a hajlandóság, mert azontul a főváros egész közigazgatási személyzetének teljes felfrissitését fogjuk kivánni.

Ha ugyanis a hivatottak még a személyzet exisztenciális érdekeit is csak ugy immel-ámmal, hanyagul, rokonszenv nélkül intézik, akkor a polgárság ügyeinek ellátását egészen uj kezekre kell biznunk!

Ismét vállalkozói kartell-uzsora!

Nem egy izben ostoroztuk a vállalkozókat azért, mert eléggé meg nem engedett módon a közszállitások, közmunkák, bérletek, stb.-nél összejátszanak és ezáltal évente százezrekre menő károkat okoznak a fővárosnak. Az a bizonyos kartell űzi veszedelmes uzsoráját a közvagyon rovására.

Igen érdekes példával illusztráljuk felszólalásunkat és kérjük a tanácsot, hogy annak idején tegye szóvá, megfontolás tárgyává az alábbi esetet.

A julius 14-én tartott tanácsülésből kifolyólag árlejtést hirdettek a főváros területén előforduló összes csatorna- és pöczegödörtisztitási, valamint a dunai zsilipeknél szükséges munkálatok teljesitésére.

Mi pedig ékes bizonyságul itt lenyomatunk egy hozzánk beérkezett körlevelet, a melyet valamely okos, kartellen kivül álló, érdekelt kis vállalkozó küldözgethetett széjjel, a mely ipsissimis verbis ekképen hangzik:

Az ide mellékelt árlejtési hirdetményre azon kéréssel hivom fel t. cz. figyelmét, hogy *pályázat, illetve ajánlata beadása alkalmával, ne hagyja magát a jelenlegi vállalkozótól lebeszélni, vagy esetleg igérettel elküldeni,* mert *a jelenlegi vállalkozók a vidéki pályázóknak bebeszélik, hogy az üzlet, illetve vállalat nem ér semmit, rossz, holott ők már 15 éve birják e vállalatot és azóta ebből kifolyólag rengeteg vagyont szereztek.* A főváros évente 100.000 koronát áldoz csatorna és pöczegödör tisztitásra és ez a munka 10–15 emberrel, 1 felügyelővel és 10 kocsival kényelmesen elvégezhető, ugy hogy *e vállalatra kisiparos is egész bátran pályázhatik,* mert nem igényel tőkét. Most, a mint hirlik, *a jelenlegi vállalkozók eddig volt áraikat fel akarják emelni,* miután azt hiszik, hogy vidékiek nem pályáznak, a budapesti vállalkozók pedig nem concurrensei a jelenlegi vállalkozónak, hisz *titkos szövetségben vannak* egymással, *a munkát maguk között megosztják,* és hogy ajánlatot mégis beadnak, az csak formális dolog. Felkérem tehát tisztelt czimed: adja be ajánlatát és kedvező árak esetében, a jenlegi vállalkozók majd elvesztik a jövedelmező forrásukat és esetleg önnek kedvezhet a szerencse, mert hisz a mostani vállalkozó ajánlatánál ön jóval olcsóbb ajánlatot terjesztheti elő. Sziveskedjék a dolgot átkalkulálni és ajánlatát a hirdetményben megjelölt helyen és napig beadni.“

*

A körlevél többet mond, semhogy ahhoz bő magyarázatot kellene füznünk. De mindenesetre elvárjuk a tanácstól, hogy az árlejtés lezárása és átvizsgálása alkalmával behatóan fog foglalkozni a nem is oly sporadikus vállalati kartellel.

Lesz gondunk rá, hogy éber figyelemmel kisérjük az egyéb vállalatok és közszállitások dolgait is, mert utoljára is a polgárság érdeke az, hogy a vállalkozók titkos kartelluzsoráját szétugrasszuk.

A fővárosi törvény reviziója.

Régóta késik, s hogy lesz-e belőle valami a közel jövőben, arról biztosat ép oly kevéssé lehet tudni, mint arról sem, hogy tulajdonkép melyik kormány fogja azt megvalósitani. A Tisza-kormány programmjában benne van. Ez tény. Maga Tisza is tett olyasféle igéretet, hogy abból lehetne következtetni az idei őszre. De hát az igéretek ott, a hol cselekedetek kellenek, mit sem érnek.

Szerintünk a revizió kérdése amolyan „Schreck-

*

schuss", ijesztő bomba, a melylyel immár a harmadik kormány hozakodik elő, de el nem süti. Szinte olybá tünik fel a revizió ügye, mint valami ijesztő mumus. Ha a főváros hivatalos képviselete és hatósága eléggé „gutgesinnt", akkor a revizió elhever. Ha ellenben önálló vámterületet, vagy önálló hadsereget követel, akkor ujból felröppen a magasba a revizió-kacsája.

Mi azonban nem politikai szempontból követeljük a reviziót. A főváros közigazgatásának, társadalmi érdekeinek, a közállapotok hathatósabb védelmének van szüksége a revizióra. Mert a revizióval együtt kell hogy járjon a főváros mostani lassu, lomha közigazgatásának teljes átszervezése.

Abban a hozandó törvényben le kell fektetve hogy legyen az okos, czéltudatos és előrelátó hatósági politikának az elve. A közérdek védelemre kell, hogy találjon és meg kell szünnie annak a visszás állapotnak, hogy a feltornyosuló bajokat csakugy incidentaliter intézzék el a városházán. Meg kell szüntetni a tanács és a közmunkák tanácsának páros viadalát, a tanács és a főkapitányi illetékességi összeütközését, sulyosbitani kell a tisztviselők egyéni felelősségét, kipusztitani a választási mizériákat, a protekcziót, a klikkek befolyását, a különféle formákban jelentkező uzsorát, meg kell szabni a főváros fejlődésének helyes irányzatait, szét kell tiporni a bürokráczia hidra-fejét.

Mindenek felett pedig uj erőkre van szükség, kezdeményező, reformertisztviselőkre, a kik egy önzetlen képviselet támogatása mellett megalkossák Nagy-Budapestet.

Minél jobban késik a revizió, annál inkább szaporodnak a bajok. Akkor pedig már revizió sem fog segiteni. Legfeljebb azt tehetjük, mint Dél-Ausztráliában: jelöljünk ki egy falut fővárosnak és fejlesszük azt egy igazi modern, boldog, rendezett fővárossá.

A kövezési kölcsön.

A fővárosnak alig egy évtized óta van ötven, száz, huszonöt milliós kölcsöne, most pedig legujabban potom husz millió koronás kölcsönt fog igénybe venni. Az uj kölcsön felvételének szükségét azzal indokolták meg a városházán, hogy a nélkül a főváros kövezési programmját végrehajtani nem lehet. A belügyminiszter „kivételesen" hozzájárult a kölcsön felvételéhez. Ennyi magában véve a száraz tényállás.

Elismerjük, hogy e szándék jó, mert mindenekelőtt szó van benne programmról. Ez pedig okvetlenül nagyot nyom a latban. Programmot ad a szini direktor, a képviselő, a miniszter, a főszerkesztő, a polgármester, a hadvezér, sőt még a lámpagyujtógatótól sem lehet bizonyos programmszerüséget elvitatni.

A főváros öt év alatt akarja megvalósitani a kövezési programmot. Hát mi azt hisszük, hogy ez a programm legalább is kőkemény, feltörni és beletekinteni nehéz.

Szerintünk ugyanis első kérdés az: van-e magán- és középitkezési programm általánosságban? Nincs. Van-e város- és utczarendezési programm? Az sincs. Hát akkor hol és hogyan lehet kövezési programm? Papiron a hivatalban, az ügyosztályban. Pedig az emlitett programmok között van bizonyos vagyoni és szoros okozati összefüggés. A milliós kölcsönökkel való városi önsegély módozatát feltétlenül és vaktában nem akarjuk támogatni. Mert minden ilyen kölcsön okvetlenül sulyos teher, a melynek törlesztése egy épitkezési krach esetében, a mi nincsen kizárva, nem állhat arányban a hozzájárulás, az adózás filléreiből gyüjtendő részletekkel.

Öt év mindenesetre sok idő, meg kevés is. Sok ahhoz, hogy az ügyosztály programmja szerint a kövezés végrehajtassék, de kevés ahhoz, hogy minden későbbi módositásnak, változásnak provideáljon.

Valjon az utczák, utvonalak rendezése, a szükségelendő közterek, kisajátitások, épitkezések mind kongruálni fognak a kövezési programmal?

Husz millió korona nagy összeg. Óriási összeg. Kár volna azt csakugy elfizetni, kidobni rossz, czél- és tervszerütlen burkolásra, mert akkor azok a milliók csakugyan sárba dobott milliókká válnak.

Mindenesetre ajánlatosnak tartanók, ha azt a bizonyos kövezési programmot még egyszer alaposan revideálnák, nehogy annak a terhére foganatositsanak minden közmunkát és már a harmadik év végén jelentse a főszámvevő, hogy kimerült a — hitel.

Egy husz milliós kövezési kölcsön legalább is husz évre való. De tartunk attól, hogy az egészből mi sem marad meg, csak a — programm, a mely lehet jóhiszemü, de téves és ha rossz, csak a — papiros marad fenn, ellenben a milliók elúsznak.

Mi azt hisszük, hogy az ujabb milliókkal való gazdálkodás ezuttal okos módon fog történni és oda fognak hatni, hogy a milliókat ne ágyazzák be hamarosan a föld sarába, hanem jusson maradjon belőle még a következő restaurácziő után is szükségelendő közmunkákra.

Bomladozik a Gellérthegy.

Eltelik néha két, három esztendő, a mikor a napilapok hasábjain megjelen egy riasztó hir. Ez pedig bizonyos következetességgel arról szól, hogy bomlik a Gellérthegy, szikladarabok görögnek lefelé, nagy repedések mutatkoznak stb. Ezt a hirt mi is hajlandók vagyunk bármelyik órában ujból és ujból aláirni azzal a kivétellel, hogy a szikladarabok nem hullanak egyre-másra a Duna partjára, hanem időközönként egy-egy jókora darab csakugyan leválik a vén Gellérthegyről. Hogy mikor történik az ilyen

sziklaleválás, azt mi természetesen nem tudjuk előre, mert sem a Gellérthegy nem figyelmeztet senkit eleve, sem a hatóságunk nem szokta azt ellenőrizni. És épen ez a baj, a nagy veszedelem.

Munkatársunk a napokban járt a Gellérthegy aljában. Szent borzadálylyal és bizonyos önző rettegéssel (saját életét féltette) szemlélte a Gellérthegyet. Felületén gyanus repedéseket tapasztalt és noha nem geologus, sem nem mérnök, laikus észszel is felhivja a tanács és a kerületi előljáróság figyelmét a Gellérthegy bomladozására.

Néhai Kamermayer Károly polgármestert, a vén honvédet, az ó-budaiak ismételten kérték, hogy a rettenetesen elhanyagolt Kiskorona-utczát tetesse járhatóvá.

Az öreg polgármester megigérte, de hamar elfelejtette. Egy alkalommal Kamermayer hivatalosan künn volt Ó-Budán s a leleményes ó-budaiak a polgármestert vivő kocsit szándékosan a Kiskorona-utczába dirigálták. A süppedékes, hiányosan kövezett utczában a kocsi oly alaposan megrázta a polgármestert, hogy hamarosan kérdezte:

— Melyik utczában vagyunk?

— Az elhanyagolt Kiskorona-utczában — volt a válasz.

Kamermayer dörmögött egy kissé, s alig nehány hét mulva a Kiskorona-utczát beaszfaltozták.

Ezt csak azért emlitjük fel, hogy Halmos János polgármester ne merészeljen a Gellérthegy aljában elkocsizni. Nehogy ép akkor hulljanak alá a hegy sziklatömbjei a Dunába s a polgármester holmi ijedelem árán legyen kénytelen a Gellérthegy szabályoztatásával komolyan foglalkozni.

Tessék csak komolyan megszemlélni a Gellérthegyet, közvetlenül a villamos vasuti sinpárról. A hegy alja, oldala a legutóbbi robbantások szinhelyétől a Szent-Gellért szoborig tele van repedésekkel, esővizárkokkal. 80 - 60 fok alatt egyes sziklatömegek ferdén elállanak annyira, hogy szinte istenkisértés nem hinni, hogy ezek a szikladarabok valamelyik előre be nem jelentett perczben óriási robajjal leválnak.

Ismételjük és követeljük az előljáróságtól: tartasson helyszini szemlét, de inkább ma, mint holnap, mert azzal, hogy a szobor környékén s a fürdő közelében czementtel kitapasztották a közöket, ezzel még nem támasztották meg a hegyet.

A Gellérthegygyel sok mindent terveznek. Pantheont akarnak rá épiteni, pálmaligetet odavarázsolni, üdülőtelepet épiteni, vasutat vezetni stb. Hogy mikor lesz bármelyikből valami, azt a jó Isten tudja. De addig: ne késsenek a Gellérthegy szabályozásával. Utóljára is teljesen felesleges egy világraszóló szerencsétlenség árán és kárán észre térni, mert olyan szenzáczióról irni, hogy „Beomlott a Gellérthegy“, még a rendkivüli eseményeket pertraktáló bulevárd lapjaink sem szeretnének.

A drágaság és a tanács.

Tudomást vett tehát a főváros tanácsa arról a tényről, hogy Budapesten, épugy mint az ország egyéb vidékein, meleg van, a tartós meleg takarmányhiányt idézett elő s „a vakmerő üzérkedés“ felhasználta az alkalmat, hogy a polgárság filléreire utazva, a mindennapi élelmet megdrágitsa.

Amde a tanács annál tovább ment. Distingvált. És ennek daczára azt kell mondanunk, hogy a qui bene distinguit, bene docet-elve most az egyszer pénteki napon csütörtököt mondott. Már t. i. a tanács felfogása szerint. Mert nem szaktanácskozmányra, nem teoretikus értékü ülésezésekre, hanem gyors és gyökeres hatósági beavatkozásra, tettekre van szükségünk.

A tanács ugyanis ekkép distingvált: kellenek sürgős, fokozatos, esetleges és általános intézkedések a drágaság csökkentése, vagy elenyésztetésére. Nos hát: irigy szemekkel tekinthet a teoriák mód- és rendszerének született apostola, a német professzor a magyar székesfőváros tanácsára, a mely a magyar természet ellenére doktrinérebb tud lenni a német kulturnemzet bölcselőinél.

Rosszul esik nekünk a szatira, mert mi egyebet vártunk a pénteki tanácsüléstől. Mi azt hittük, hogy a tanács, akárcsak a közállapotok eleven fokmérője, megérzi a kisemberek, a százezerek sürgős, égető baját és azonnal cselekedni fog. De a helyett beszerzi a vásárcsarnoki árjegyzést és abból akar okulni. Sajátságos. Hát hogy és miként lehet abból az árjegyzésből következtetni? Hisz itt nem arról van szó, hogy van-e elegendő hús, élélmiszer, zöldség stb. nagyban, a melyet aztán kicsinyben a tanács által önkénytelenül felfedezett „vakmerő üzérkérdés“ méregdrágán vált fel aprópénzre. Azt kellett volna tudnia a tanácsnak, hogy a kis emberek csak hústnyáron nem ehetnek és ha mégis esznek, hát ahhoz egyéb is kell. Kenyér pedig mindenekelőtt szükséges. Ha már most gabona, liszt van elég a raktárakban, s a tőzsdei spekuláczió mégis az ellenkezőt hireszteli, mi ennek az eredménye? Hogy a pékek minden alapos indok nélkül uzsoráskodnak a szegény ember „mindennapi“ kenyerével. Itt tehát semmi esetre sem „sürgős“, sem „általános“, sem „fokozatos“ intézkedésekre van szükség, hanem igenis „általános sürgős azonnali“ hatósági eljárást várunk és követelünk.

Budapest ma a spekulácziók eldorádója. Üzérkednek, még pedig sikerrel: a lakbér-uzsorával, az élelmiszerek drágitásával, a vállalkozói kartelekkel, mindennel, szóval: a budapesti ember (nem értvén alatta a bankigazgatókat, vagy a bizonyos „tizezeret“) a legdrágábban él a világon. Egyedüli reménye a kis embernek a hatóság volt. De a mostani evidens lassuság, a bürokraczia nehézkes gépezete meggyőzi arról, hogy hathatós segedelmet a tanácstól, legalább ez idő szerint, nem várhat. Már

évek óta általánosabbá kezd válni az a panasz, hogy a vásárcsarnoki intézmény a mai szervezetében s a vele kapcsolatos egyéb intézményekkel a közegészségnek ugyan használt némileg, de az éhes gyomrot nem elégiti ki. Az egész intézmény az exportra támaszkodik és a nagyban való spekuláczió hova tovább csökkenti a mindennapi kicsinyben fogyasztók helyzetének tűrhető voltát. A vásárcsarnokok ellátása, a bizományosi intézmény stb. mind a „vakmerő üzérkedés“ hálójába kergeti a főváros egész közélelmezését.

Ha tehát a tanács szivesen hallgat egy jóakaratu tanácsra, akkor gyorsan és soron kivül reformálja a vásárcsarnoki intézményt, mindazokkal az intézményekkel kapcsolatban, a melyek abból az évek folyamán fejlődtek, vagy pedig kivülről lettek abba bele kapcsolva. A lóvágóhid épitése, a vadhus fogyasztási adójának elengedése, a huslepároló stb. stb. semmit sem érnek. Mert a gyomornak is megvannak a maga jogai. A csömört hatósági uton nem lehet ráoktrojálni s ha valaki zöldséget akar főzeléknek enni kenyérrel, miért legyen az kénytelen lóhust, vagy házinyulgerinczet fogyasztani nyers paradicsommal?

A tanácsnak tudnia kell, hogy a drágaság Budapesten nem efemer jelentőségü. Sőt olyan természetü, hogy a nagy felhozatal és kivitelre támaszkodó „vakmerő üzérkedés“ a főváros távoli övezetét, vidékét is mesterségesen drágitja.

Előbb-utóbb, ha a hatóság komolyan és gyorsan nem reformálja a főváros közélelmezésének intézményeit, az a veszély fenyeget, hogy a tőzsdei esélyek szerint, hol jóllakunk, hol meg koplalunk, de azért a differencziákat fizetnünk kell, vagy pedig csődöt mond a – gyomrunk és a zsebünk. Egyébként, hogy mennyire hézagos és egyoldalu volt a tanács tanácskozása, emlékezetül itten adjuk a pénteki ülés lefolyásáról szóló tudósitást, amelyet a következőkben ismertetünk:

Melly Béla tanácsos tett részletes előterjesztést. Kimutatta, hogy a vásárcsarnoki árjegyzés szerint a hus, baromfi, tej, tojás olcsóbb lett, a liszt, kenyérnemü, vaj, zöldség, különösen a burgonya azonban drágább. A hus a III. osztályu leveshus kivételével, 8—40 fillérrel, az élő baromfi 10 - 100 fillérrel lett olcsóbb, a tej ára tavaly 20—24, most 16—24 fillér. A liszt és kenyérnemü 2—10 fillérrel lett drágább, a fejes káposzta 3—6, a burgonya 8, az uborka 5—10 fillérrel drágább. A paradicsom tavaly 12—22 fillér, az idén 14—16 fillér.

Az árak ismertetése után rámutat az előterjesztés, hogy a drágaságnak a nagy szárazság az oka. A hatóságnak az a kötelessége, hogy a drágaságot üzérkedésre ne használhassák ki. Konstatálja, hogy az üzérkedés vakmerően játszik, s igy ma még morális árak megállapitásáról szó nem lehet. Azután még az eső is eshetik, a kormány intézkedései is javithatnak még a helyzeten. A fődolog, hogy a hatóság el ne veszitse a nyugalmát, mert időelőtti intézkedésekkel még rosszabbá tenné a helyzetet. A jelentés szerint a helyzet ma még nem olyan sötét és semmi ok nincsen arra, hogy a hatóság ingyen osztogasson élelmiszert. Áru elegendő van. Julius hónapban a középponti vásárcsarnokba 11.254 kilógrammal több élelmiszer érkezett, mint tavaly juliusban. Pénteken 556 kocsi élelmiszer jött a csarnokba. A helybeli kertészek hoztak 50 kocsi zöldséget és káposztát, vidékiek 124 kocsi tengerit és dinnyét, 7 kocsi tojást, 62 szekér élő baromfit s 313 kocsi vegyes árut. A kenyérdrágaságra vonatkozólag azt mondja a jelentés, hogy a kenyér árának emelése általános. Egyesek ugyan még olcsóbban adják a pékmesterek által megállapitott áraknál, mások azonban drágábban. A tavalyi árakhoz viszonyitva, a fehér kenyér 14—28 szálékkal, a félbarna 40 százalékkal, a barna 20 százalékkal lett drágább. Ezzel szemben a liszt ára 27—34, a sárga-burgonyáé 60—133, a rózsa-burgonyáé 133—2 7, a pékek által használt tiszta sárga burgonyáé 55—100 százalékkal emelkedett. Ezek alapján a tanács megállapitotta a liszt és burgonya rendkivüli drágaságát. Konstatálja azután a jelentés, hogy a hatóság eddig a következő intézkedést tette:

Felirt a kormányhoz a tarifa-kedvezmény érdekében; megengedte, hogy a vidéki kocsik bármikor helyet foglaljanak a piacokon; a középponti vásárcsarnok szezon-piacán már csütörtökön megengedte, hogy a kocsikról kicsinyben is árusithassanak, fölhivta a budapesti szeszgyárosokat, hogy hizlaljanak s a hizlalt állatot a budapesti vásáron adják el; a majorosoknak adjanak a hizlalásra moslékot; fölirt a kormányhoz, hogy a vidéki szeszgyárosoknak hasonló fölhivást küldjön, végül egy vállalkozónak megengedte, hogy a X. kerületi Ó-hegyen levő fővárosi területen házinyul-hizlaló telepet rendezzen be.

A már megtett intézkedéseken kivül az előterjesztés *háromféle javaslatot* tett. A sürgős intézkedésekre, a fokozatosan végrehajtandó intézkedésekre, és végül a nagyobbszabásu általános intézkedésekre, a melyeknek a megvalósitására hosszabb idő kell.

A *sürgős intézkedések* ezek: A csarnokok idénypiacát október után is föntartják s a kocsikról kicsinyben is árusithatnak. A hatósági és magánbizományosok rendkivüli esetben a vásárcsarnoki igazgató engedelmével kicsinyben is árusithatnak. Az áruhelyet a csarnokban felmondják azoknak az árusoknak, a kik tulságosan nagy árakkal a közönséget ki akarják zsákmányolni. Végül megsürgetik a lóvágóhid épitésére és a vadhus fogyasztási adójának az elengedésére vonatkozó közgyülési határozatok elintézését.

A *fokozatos*, illetőleg *esetleges intézkedések* ezek:

Ha a takarmányhiány miatt a gazdák nagy mértékben hajtanák a vásárra az állatot, a főváros azoknak, a kik állatjaikat tartani akarják, közvágóhidi istállókban állatjaiknak ingyen helyet ad s a

takarmányt beszerzési áron szállítja. Fölhivja a vásárpénztárt, hogy ezeknek a gazdáknak kedvezőbb előleget adjon. Ha minderre nem lesz szükség, az egyik istállót ideiglenes vesztegvásárnak rendezik be. Ha sertést hajtanak föl nagyobb mértékben, a hatóság magánosoknak is ad bérbe hütő rekeszeket, még pedig önköltségi áron. Ha pedig később megcsappan a fölhajtás, fölhivja a kormányt, hogy különösen a bécsi piaczra gravitáló vidékeknek tarifakedvezményt adjon s a kincstári uradalmakból kizárólag a budapesti piaczra hajtassa az állatot. S csak végső esetben lehet szó a városi vámnak, rakodódijaknak s helypénzeknek a leszállításáról, illetőleg elengedéséről.

Az általános nagyobbszabású intézkedések: a középponti vásárcsarnok sürgős kibővítése, hogy több hatósági közvetitő kapjon helyet. Hatósági sütőkemencze felállítása, hol naponkint ötvenezer ember számára süthetnek barnakenyeret. Az ügyosztály már tárgyal egy gőzmalommal, mely naponkint 1000 métermázsa liszt sütésére rendezne be sütőkemenczét. Végül az élő állatoknak nagyban való levágásának és értékesítésének az előmozditása.

A budapesti uzsora.

— Czikksorozat. —

Az alábbiakban szomoru képet fogunk festeni. Irni fogunk erről a kedves Budapestről, a melyet annyira dédelgetünk és irni fogunk különösen annak egyik — eddigelé kimeritő bőséggel nem ismertetett — általános kórságáról, a budapesti uzsoráról. Mert rettenetes, hogy micsoda őrült pusztitásokat visz véghez Budapesten az uzsora. Családok, existencziák ezrével mennek tönkre, csupa czifra nyomorusággal találkozunk uton-utfélen s magunk előtt fogjuk látni nem is annyira a Keletnek emporiumát, hanem valóságos uzsora fészkét, uzsora telepét.

Általánosan ismert tény, hogy Budapesten a pénz magában véve nem drága. Foglalkozás, állás volt bőségben. A ki szolidul akart megélni a fővárosban, az megtehette azt évekkel ezelőtt. De ma a budapesti uzsora tultengésében ezeren, meg ezeren áldozatul esnek az uzsora ölelő karjainak. Elvétve, imitt-amott, néha sürübben olvasunk a napilapok törvényszéki csarnokában eseteket a budapesti uzsoráról, de immár elérkezett az ideje annak, hogy összefoglalva ezt a bünös manipulácziót, megfessük a budapesti uzsora igazi képét, remélvén, hogy a hatóságok, vagy a kormány előbb-utóbb rászánják magukat egy kis erélyességre és sietni fognak megmenteni nemcsak Budapest hirnevét, hanem évenként ezer és ezer embert a nyomoruságos anyagi pusztulástól, az erkölcsi züllestől.

Külön fogjuk ismertetni az uzsora különböző formáit, hogy a budapesti közállapotok képe jobban kidomborodjék. És akkor látni fogjuk, hogy miért mennek oly sokan tönkre Budapesten. Nyilvánvaló lesz a szüksége annak, hogy hatalmas pénzintézet alakuljon a kis emberek részére, a szerényebb existencziák számára, a kik polgári haszonra alapitott hitelmüveletekre vannak rászorulva, de akiket a szabadon burjánzó uzsora kiszipolyoz, tönkre tesz. Mert tudnunk kell, hogy az uzsora leginkább a szegény, vagy szerényebb viszonyok között élő emberek, családok nyomorából táplálkozik. Nem a vagyonos, vagy az előkelő állásu áldozata a lelketlen uzsorának, hanem a megélhetés ezer nehézségével küzdő kis ember.

Az áru-uzsora.

Csodálkozással kérdezhetné valaki, hát Budapesten, a hol annyi „bevásárlási forrás“ van, akkora a konkurrenczia, lehetséges-e áruuzsorát üzni? Sajnos: nagyon is lehet. A ki készpénzen akar vásárolni, az kétségtelenül elképzelhetlen olcsó áron, kevés pénzzel elégitheti ki minden szükségletét. De mit tegyen az, a kinek szükségletei vannak, de nincsen pénze? Különösen mikép segitsen magán a szerényebb sorsu családfő? Czipő, ruha, fehérnemü, butor stb. kell, szükséges. Ha szükséges, megkapja, de keservesen fizeti meg az árát. Részletáruügynökök kilincselnek végig a budapesti lakásokon és ajánlanak minden kézzelfoghatót, részlethitelre. Hogy az asszonynak való ruha részletre kétszer annyiba kerül, a családfő télikabátja már régen szétmállott, a mikor a részleteket nyögi, s hogy a szőnyegből már régen pallósuroló lett, a mikor Kohn ur a hátralékos részletekért eljön, az természetes. De hát még ez sem volna baj. A könnyen hivőket a részletáruval valósággal beugrasztják. A szemfüles ellenőrző ügynök, vagy pénzbeszedő nehány hónap mulva széttekint a lakásban. „Tessék már egy szép szőnyeget vásárolni. Adjuk folyószámlára.“ Más alkalommal ajánl fehérnemüt, vásznat, függölámpát, ruhafogast, butort. A mézes-mázos szavak nem tévesztik el a hatásukat s a melyik család egyszer a részletüzletbe belement, az, a mig csak él, érzi annak fojtó öleléseit.

De még ez sem volna baj. Nehány hónapig ugyanis megy a részletfizetés, ámde jön valami csapás. Haláleset, vagy betegség, vagy — megszaporodik a család. Egy-két részlet elmarad, de jön utánna a per s akkor a „részletfizetés jogkedvezményének elvesztésével“ esedékes lesz egyszerre nehány száz korona, ennek a kamatai és a perköltségek. Tessék ebből kikászolódni. Attól kezdve a fiskális szintén hozzájárul a baj nagyobbitásához, megy a sok költség a Dunába, azaz a fiskális zsebeibe. A család végtére is tönkre megy, elzüllik. Jönnek a családi perpatvarok, a sötét gondok egymásra haragitják a házasfeleket, kész a tragédia.

Az érdeklődők menjenek el a járásbiróságokhoz és győződjenek meg azokból a tömeges részletüzleti sommás perekből a valóságról. Némelyik fis-

kális egy óra alatt kész blankettákkal nyolczvan, száz alperest elmarasztaltat, elitéltet.

A szegény, vagy szerényebb viszonyok között élő fővárosi lakos martaléka lesz az áru uzsorának. A vagyonos ember készpénzzel a zsebében alkuszik és vesz olcsón. A szegény ember hizlalja a részletárusokat és minden öt-hat esztendőben száz meg száz család megy tönkre, züllik el e miatt. Ezen az állapoton mindenesetre kellene segiteni. A középut pedig ott volna keresendő, hogy a teljes hátralékos tartozás egy-két hónapi késedelem miatt esedékes ne lehessen. Mert e nélkül, ha ugy tetszik a hitelezőnek, a hónap másodikán — ha adósa nem fizetett órapontossággal — az egész tartozást perelheti.

Az ékszer-uzsora.

Ezt külön kell kiemelnünk, noha ez is az áruuzsorának csak egy válfaja. Rettentő veszedelmes egy uzsora ez. Kapcsolatban áll a pénzközvetitéssel és burkolt pénzmüvelet, a mire lelketlen ügynökök csábitják a megszorult embereket. Vannak ugyanis ékszer-, aranynemü-kereskedők, akik a részletüzlettel rettenetes dolgokat mivelnek. Sokan és talán nagyrészt a zálogházakból potom pénzért megveszik árverésen az ékszereket, drágaságokat, mühelyeikben kitisztogattatják, kissé modernizálják és raktárba helyezik. Azután vagy direkt a lapokban ők maguk hirdetik, vagy cselekszik ezt az ügynökeik, olcsó részletre ajánlván a cseléd-fülbevalótól és ezüstevőeszközöktől kezdve a brilláns ékszerekig minden drágaságot a hiszékeny közönségnek. Ha valaki pénzben megszorul és egy pénzügynököt keres fel, száz esetben kilenczvenszer — ékszert ajánlanak vételre. És hozzá, eléggé arczátlan őszinteséggel. Pénzt ugyan nem szerezhet — mondja az ügynök — de szerez ékszert részletre, amit akár azonnal visszavásároltat, vagy zálogba tetet. Hogy aztán az ilyen mivelet legalább is hat-, nyolczszáz perczentbe kerül, az természetes. A könnyelmü fiatalember, vagy megszorult apa vesz egy harmincz forintos aranyórát száz forintért; ha eladja, kap érte husz-, huszonöt forintot. Volt aranyórája, nincs aranyórája, de van száz forint adóssága.

Arról persze ne is beszéljünk, hogy az ugynevezett gavallérokkal mit mivelnek az ékszeruzsorások. Olvasóink, eltalálhatják, hogy az ékszeruzsorában nem a becsületes adásvétel, hanem a váltóügylet szerepel. Történik pedig az ekképen: a megszorult gavallér vesz ezer korona névleges értékü ékszert, a mely megérhet — négyszáz koronát. De váltóadós lesz ezer koronáig. Ritka is az eset, a hol az ilyen ékszeruzsora ügyleteket ne a váltótörvényszék előtt perelné a hitelező. Hány existenciát hálóznak be ekkép a lelketlen ügynökök, arról a törvényszéki krónika eleget mesél.

Az uzsorának fentebb emlitett formája valóságos budapesti specialitás. Mert azt csak nem lehet elképzelni, hogy annyi száz és száz ékszerkereskedő a nagyközönség rendes szükségleteit fedezné. Hány olyan ékszer van, a melyet egy agyafurt ügynök egy évben — tizszer is elad? És vegyük csak komolyan a kérdést: elképzelhető-e, hogy a budapestieknek tényleg annyi ékszerre van szükségük, a menynyi a — zálogházakba vándorol, vagy a mennyi visszakerül ama bizonyos ékszerkereskedők — kirakatába, vagy raktárába? A hitelkeresőknek pénz kell, ámde az ékszer-ügynökök gondoskodnak arról, hogy ezek a hitelmiveletek javarészt ékszervásárlások formájában valósuljanak meg.

A pénz-uzsora.

Itt jól meg kell különböztetnünk a „pénzadó"-t s az ügynököt. Gyakran a két ember egy és ugyanaz. Hogy miképen? azt is megmagyarázzuk.

Mindenekelőtt, — miután a törvény megengedi, ama bizonyos 8 perczentet biztositja magának a pénzuzsorás. De hát ki hallotta volna, hogy potom 8 perczenttel egy pénzuzsorás megelégednék? Hisz az uzsora a meg nem engedett kamatösszeg szedésénél kezdődik. Létrejön tehát a „burkolt uzsoraügylet". A pénzadósnak van rendesen egy rokona, vagy kompanistája. Egy nehány ismertebb uzsorason kivül, a ki csak ezerekben dolgozik, a pénzkereső rendszerint nem is tudja, vagy legalább nem is sejtheti, hogy kitől kapja a pénzt. A pénzkereső ad egy váltót, a mely hol forog, hol pedig ama bizonyos ismeretlen pénzadónál marad.

Az uzsora pedig ekkép jön létre: Az ügynök, rettentő fontoskodás után, vagy előre felvesz bizonyos információ-dijat, vagy pedig kiköt a maga részére 5—10 perczent közvetitési dijat. Ő ugyanis mindig szembeállitja magát a pénzkeresővel, mondván, hogy a pénzadásért ő, az ügynök felelős. Aláiratja tehát a váltót, a mely egytől három hónapi lejáratról szól. Már most pl. 500 frt után a 8 perczent kamat egy negyed évre 10 frt. Ezt levonja a pénzadó részére. Legkevesebb 5—10 perczent közvetitési dijat visszatart a maga számára az egész összeg után; ez kitesz 25—50 frtot. És most jön a java: a közvetitési dijon megosztozkodik az ügynök a pénzadóval. Ez az uzsora.

Mert a 8 perczent kamatot csak negyedévre vonja le, de a közbenjárási dijat az egész összeg után. A leggyakrabban azonban sajnálattal jelenti az ügynök, hogy az 500 frtos váltóra csak 300—400 forintot kaphat. A megszorult hitelkereső belemegy ebbe is. Ez az eljárás, azt hisszük, bővebb magyarázatot nem igényel.

Ezek az ügynökök ott lebzselnek a legtöbb kávéházban, mulatóhelyen, fürdőkön. Mindig kéznél vannak, mint a mentő angyal. Ha alkalmas baleket fogtak, azt el nem eresztik. Tönkreteszik, nem engedik ki a hálójukból, mint a pók a legyet.

A pénzügynökök egy része szegényesen él külsőleg; titokban azonban a legjobb módban. Sokan rajta vesztenek, de sokan rövid idő alatt annyira

meglépesednek, hogy néhány év mulva ők tartanak — ügynököket.

A pénzadót, mint emlitettük, a hitelkereső nem ismeri, nem látja. Az ügynök rendszerint azzal tér ki a tudakozás elől, hogy a pénzadó Nizzában, Karlsbadban, Bécsben üdül, vagy ép most utazott el, vagy személyesen nem érintkezik senkivel. A pénzadók vegyes kategoriába tartoznak. Rendesen magánzók vagy magánzónők, de akad köztük minden foglalkozás-nembeli · portás, sőt házmester is, háztulajdonos, öreg zenetanár, nyugalomba vonult korcsmáros, sőt kiérdemesült hordár is, lakáskiadónő, vállalkozó stb. Sok uzsorásnak van valamelyes foglalkozása, de ez rendszerint csak annak a leplezésére szolgál, hogy főfoglalkozása, az uzsoráskodás, titokban maradhasson.

Hirek a városházáról.

Belvárosi utcarendezés. A IV. ker., kéményseprő-utcza rendezésének tervét légszeszvilágitással, vizvezetékkel, a mérnöki hivatal javaslata alapján, melyhez a közmunkák tanácsa is hozzájárult, a szfőv. tanács is magáévá tette, de intézkedni jelenleg még nem képes, fedezet hiányában. Szükségesnek tartja azonban a mielőbbi rendezést, mert az az utca körül fekvő terek és utcák mind rendeztettek és felemeltettek, miáltal a kéményseprő-utcza süllyedt és igy a közlekedés, a kocsiforgalom itt szinte lehetetlen. Utasitotta tehát a mérnöki hivatalt, hogy valami módot e baj orvoslására ajánljon és ha bárminemű megtakaritás, vagy egyéb szabad összeg kinálkozik: tegyen rögtön előterjesztést a kéményseprő-utcza rendezésének tárgyában.

Próbaburkolat az Erzsébet-sétányban. A székesfővárosi közmunkák tanácsa javaslatára és a mérnöki hivatal hozzájárulására megengedte a szék. fővárosi tanács a „Magyar Keramit-gyár részvénytársaság"-nak és a „Kőszénbánya és téglagyár társaság Pesten" czégnek, hogy az V. kerületi Erzsébet-sétánynak a marokkói-utczától a bécsi-utcza felé haladó átlós útját ketten, azaz félig-félig, próbabulkoltatásra igénybe vegye és a melyik a próba idő alatt jobban megfelel, annak fogja a főváros a további küzmunkálatokat kiadni. Mindkettő 240—240 négyszögméter nagyságú területet burkol a saját költségére. A talajt is saját költségén kell előkészitenie a kövezésre, a kiásott kavicsot oda kell vitetnie, ahová a székesfővárosi mérnöki hivatal kijelöli. Jót kell állniok a próbaidőre a burkolatért, miért is már előzetesen a fővárosi számvevőség közbenjöttével 200—200 koronát kell kaucióképen a városi pénztárba befizetni és erről szóló nyugtát a mérnöki hivatalnak a munkálatok megkezdése előtt bemutatni. A próbaidő alatti javitás, tatarozás a vállalkozók kötelessége, mindazonáltal erről minden alkalommal előzetesen jelentést kell tenni, ellenőriztetés czéljából, a székesfővárosi mérnöki hivatalnál. Ingyenes jótállás: hat esztendő. Felülvizsgálási bizottság a rendes kövezeti és a mérnöki hivatalon kivül az V. kerületi előljáróság és Steinhardt és Kauser János fővárosi bizottsági tagok.

Nincs hely. Az V. ker. előljáróság azzal a kéréssel fordult a szék. főv. tanácshoz, hogy az előljárósági épület III. emeletét is üresitse ki a magánbérlőktől és adja ezeket a helyiségeket is az előljáróság rendelkezésére, mert mostani helyiségében már nem fér el. A tanács a mérnöki hivatal által megvizsgáltatván ez ügyet: elrendelte, hogy november elsején költözködjenek ki az előljárósági épületből a magánlakosok. A III. emeletet a községbirónak és a tiszti orvosnak szánták már előre. — Ugyancsak ezen előljárósági épület van érdekelve, az V. kerületi népkonyha egyesületnek folyamodványában a fővárosi tanácshoz. Ugyanis kérvényezi az egyesület, hogy jelenlegi rozoga épületét, mely közvetlen az előljárósági épület mellett van, bontassa le a tanács és mint egy az előljáróság melléképületeként épittessen ugyan oda szép tágas és alkalmas népkonyha épületet.

Koronaherceg-utcai burkolat. A Koronaherceg-utcza üzlet- és háztulajdonosai zajtalan burkolatot kérnek a főv. tanácstól. A tanács maga is belátta ennek szükségességét s rajta van, hogy ez az elegáns, de szük és nagyforgalmu utca fa vagy aszfalt és kevésbbé zajos burkolatot kapjon, de jelenleg: nincs pénz. Ezért a 20,000.000 kövezési függő kölcsönnel végrehajtandó munkálatok programmjába a Koronaherczeg-utcza, zajtalan burkoltatását is bevette.

A tanács a füst és bűz ellen. A Budapest—Soroksár—Haraszti vonat ellen már annyi panasz merült fel az ez által használt komisz szén türhetetlen bűze és füstforgója nem lévén — rettenetes nagy és büdös füstfelhője miatt, hogy most már a székesfővárosi tanács maga intézkedett. A vasutvonal környékén lakó közönség folytonos zaklatására a tanács megvizsgáltatta a vonalat és a közönségre, meg az egész környékre tényleg türhetetlennek találván a bajt, felszólitotta a vasut főfelügyelőségét, hogy jobb szenet használjon, füstfelfogót állitson fel, szóval orvosolja, háritsa el minél előbb ezt a kellemetlenséget. Hasonló értelemben járt el a Budapesten keresztül haladó, vagy itt kikötő hajókra nézve. Persze, hogy ez már nem fog sikerülni, mert annak a szerb vagy oláhországi hajónak hiába parancsolnók meg, hogy jobb szénnel fütsön Budafok előtt. Vagy hogy kevesebb füstöt eregessen. A nemzetközi hajóforgalom nem viczinális.

A Gellért-hegyi kioszk. Annyira divatba jött utóbbi időkben a Gellért-hegyi kioszk, (Bánffy pártvacsorák, Eötvös ünneplés), hogy jelenlegi termeiben már el sem fér és jelenlegi bérlője saját költségén, bár még csak hat esztendeig birhatja, mert annyira szól a bérleti szerződés — akarja

kibőviteni egy loggia-val és e felett egy ugyanakkora első emeleti terrasszal. Ma adta be eziránti kérvényét és az épitési tervezetet a székesfővárosi tanácshoz, mely valószinüleg — belemegy ebbe a dologba. A terrasz és loggia nagysága 210—210 négyszögméter.

A fővárosi erdőmesterség panasza a tanácsnál a katonaság ellen. Koren Ödön helyettes szék. főv. erdőmester sulyos panasszal illeti a Budapesten székelő 23-ik gyalogezred 10-dik századát, különösen pedig a századvezető urakat. Ugyanis elmondja elég hosszu — a tanácshoz intézett — jelentésében, hogy f. hó 5-ikén a III. ker. Mátyáshegyen a székfővárosi kopárokon levő fenyőfásitásban, délelőtt 11 órakor tüz ütött ki, mely 800—1000 korona kárt okozott a fővárosnak. De tekintve azt, hogy az ottani kis fenyves a kopár sziklákra volt ültetve, sokkal több és nagyobb a kár. A fenyves körül azon időtájban, a tüzőr — mert most a rendes erdőőrökön kivül még tüzőröket is vettek szolgálatba — jelentése szerint senki sem járt, csak a tüz kitörése előtt pár perczczel haladt el mellette a 23-dik gyalogezred 10-dik százada szivarozva, pöfékelve és dalolva, s a tüz kitörésekor alig 200—300 lepésre lehettet a fenyvestől. A tüzőr a tüzet orditva szaladt onnan az elég messze lévő Kőbányában dolgozó munkásokért, mialatt a katonák leheveredtek a fübe és tisztjeikkel az élükön gyönyörködtek a tüzben. Abban a tüzben, amit ők gyujtottak, mert más nem járt arra és tisztességes komoly ember — mint Deák Ferencz mondta — olyan helyen nem szivarozik, ők pedig, az egész század, füstölt és az oltás az erdőtüznél minden magyar állampolgár törvényes kötelessége; mennyivel inkább kötelessége ez tehát a katonaságnak?! Midőn aztán a kőbányából előhivott munkások — mintegy 50-en — már lecsillapitották a tüzet: akkor lett olyan kegyes a századvezető ur egy káplár vezetése alatt 5 embert a tüzhöz küldeni, maga pedig századával félórai gyönyörtelt pihenő után tovább állt. Koren erdőmester kéri a fővárosi tanácsot, hogy ez ügyet a hadtestparancsnoksághoz tegye át, a tisztek kileczkéztetése czéljából. Végül pedig czáfolja meg az ujságok akkori hirét, mintha a III. ker. tüzoltóság vetett volna véget a tüzvésznek. Ez nem igaz — irja — mert csak az ottani derék kőbányai munkásoknak köszönhető, hogy csak annyi kár van és a „derék“ tiszt uraknak, hogy ennyi is van.

Ovoda és korcsma. A VII. kerületi Murányi-utczai ovoda vezetője azzal a panasszal fordult a székesfővárosi tanácshoz, hogy az ovoda udvarát és kerthelyiségeit az ezek aljához közvetlenül csatolt és érintő korcsma miatt nem vehetik igénybe a gyermekek. Ugyanis a korcsma helyiségekből üvegeket, rongyot, szennyet, sőt nem egyszer állathullákat is dobálnak át az ovoda kertjébe és udvarára, úgy hogy eltekintve az egészségtelen és fertőző szennytől, bűztől, mi az átvetett dolgokkal jár, a kis gyermekek és az ide át levő egyének életét is veszélyeztetik az áthajigált, sörös és boros üvegek által. A tanács felhivta a rendőrkapitányság figyelmét az embertelenségre és addig is mig e dolog ott elintéződik, utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy az ovoda kertjének és udvarának falát emelje fel minél előbb. A mérnöki hivatal máris hozzá fogott a falfelemelés tervezetéhez.

KÖZGAZDASÁG.

Az összes budapesti bankokban és takarékpénztárakban május hóban 240·1 millió K. tétetett be és 231·0 millió vétetett ki, eszerint a mult hó végén 696·0 millió K.-át tevő állapot május hó végéig 705·1 millióra emelkedett.

Az egyes intézetek közül a Pesti magyar kereskedelmi banknál 4.743,000 K.-val emelkedett a betétek állapota, továbbá a Magyar országos központi takarékpénztárnál 1.397,000 K.-val, a Hazai banknál 1.395,000 K.-val, a Pesti hazai első takarékpénztárnál 1.221,000 K.-val, az Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztárnál 1.160,000 K.-val és a Magyar általános takarékpénztárnál 870.000 K.-val. Csökkent ellenben a betétek állapota a Magyar agrár- és járadékbanknál 1.262,000 K.-val és a Budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön r.-t.-nál 1.102,000 K.-val. A többi intézeteknél jelentékeny változások nem fordultak elő.

Az osztrák-magyar bank budapesti főintézetének váltótárczája 48·0 millió K-ról 51·1 millióra emelkedett. A többi pénzintézetek váltótárczája a megelőző hónaphoz képest 4·8 millió K-ra rugó emelkedést mutat. Állapota e hó végén 386.506,194 K 50 fillér volt.

Az egyes intézetek közül a Pesti magyar kereskedelmi banknál 4.686,000 K-val emelkedett a váltótárca tartalma, továbbá a Pesti hazai első takarékpénztárnál 3.006,000 K-val, a Magyar általános takarékpénztárnál 1.679,000 K-val, a Magyar földhitelintézetnél 1.675,000 K-val, a Hazai banknál 1.646,000 K-val és a Magyar országos központi takarékpénztárnál 1.505,000 K-val. Csökkent ellenben a váltótárcza tartalma a Magyar általános hitelbanknál 4.101,000 K-val, a Magyar leszámitoló és pénzváltóbanknál 1.708,000 K-val, az Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztárnál 1.262,000 K-val, a Budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön r.-t.-nál 1.157,000 K-val, a Magyar agrár- és járadékbanknál 727,000 K-val és a Magyar jelzálogbanknál 461,000 K-val. A többi intézeteknél jelentékeny változások nem fordultak elő.

A bécsi kamara a magyar iparról. A bécsi kereskedelmi kamara évi jelentésében van egy érdekes fejezet, mely azt tárgyalja, hogy a magyar ipar fejlődése és versenyképessége mennyire károsítja az osztrák ipar érdekeit. Első sorban említi a jelentés a gipszipart, mely állami támogatással annyira erősödött, hogy a magyar gyárak ma már

Ausztriában is érzékeny versenyt okoznak az osztrák gipszgyáraknak. Konstatálja továbbá a jelentés, hogy igen nagy mértékben csökkent az osztrák cukor fogyasztása Magyarországon, ellenben a magyar malom ipar még mindig oly nagy mérvben dominálja az osztrák piacot, hogy az osztrák malomipar fejlődéséről szó sem lehet.

Emliti tovább a jelentés, hogy jelentékenyen emelkedett Magyarországból a bádogedény és butorparketták bevitele és különösen sok czipőárút szállit Magyarország Ausztriába; a jelentés szerint csekély értékü a magyar cipő, de rendkivül olcsó. Különösen fáj a jelentés irójának, hogy Magyarország az agyagárú ipar terén is versenyképes és sikerrel konkurál az osztrákkal a Balkánon. A jelentés szerint a magyar ipar versenyképességét főleg a tarifális előnyök emelik. Igy az üvegipar a különböző relációkban az osztrákhoz képest 30—50 százalék szállitási kedvezményt élvez. Gyakran panaszkodik a jelentés amiatt is, hogy a magyar ipar Ausztriában belföldinek tekintetik és nyilvános szállitások árlejtésénél oly elbánásban részesül, mint az osztrák. Sok egyéb panasza van még a kamarai jelentésnek, de e panaszok dacára a fejezet végén azt mondja, hogy a nagy verseny dacára is barátja a „méltányos“ kiegyezésnek. — Hát miért nem kezdte mindjárt ezzel? Akkor nyomban megtudtuk volna, hogy a sánda mészáros nem oda üt a hova néz!

Gyógyszerészek bankja van a fővárosban alakulóban egy fél millió korona részvénytőkével. A tervezetet már kibocsátották, amelyben az aláirás záróidejét f. é. szeptember hó 4-ére tüzték ki. A bank a személyjogú gyógytárak tulajdonosainak akar szolgálatára lenni.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Egyetem-utcza 7.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hütőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

Telefon 57—50. Telefon 57—50.

Eggenberger Szilveszter

kőművesmester, speciálista

Budapest, VII. ker., Garay-tér 8. sz.

Épit:

Gyárkéményeket

minden alakban

körkemenczéket,

kazánbefalazásokat,

gépalapozásokat

és

szabadalmazott

Füstemésztő tüzeléseket

gőzkazánokhoz. Saját szerkezete szerint. Jutányosan jótállás mellett.

Tervek és költségvetések

kivánatra.

Tüzálló és Chamotteanyagok raktára.

HOLLANDI

életbiztositó részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS.

Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. szeptember 18. 23. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Egyetem-utcza 7.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Tünetek.

Az egyéni és polgári szabadság iránt való érzék fejletlenségének kell betudnunk, hogy a közvélemény minden emoció nélkül, sőt helyeslőleg vette tudomásul a belügyminiszternek az asztaltársaságokra vonatkozólag nemrég kiadott rendeletét. Ahol a közszellem ennyire indolens és érdektelen, ott nagy veszélyben forognak a polgári jogok. Mert ha egy retrográd szellemü kormányzat látja, hogy a sajtó és a közvélemény nem tiltakozik erélyesen a kisebb jelentőségü jogok korlátozása ellen, alkalomadtán hozzá fog nyulni a közszabadságok konfiskálásához is. Nem állitjuk, hogy a jelenlegi kormánynak volnának ilyes szándékai, de számos tünet arra figyelmeztet, hogy a liberálizmus hanyatlóban van és gyors léptekkel közeledünk a rendőri állam felé.

Egyébnek, mint policziális intézkedésnek, mi nem tekinthetjük Tisza gróf ama rendeletét, hogy az asztaltársaságok is kötelesek kormányhatósági engedélyt szerezni. Hát mindenhová be kell nyulni az államnak és rendőrségének? Mivé zsugorodik össze a polgári szabadság, ha egyetlen lépést sem tehetünk és semmihez nem foghatunk az állam közegeinek engedélye nélkül? Autokrata hajlamú államférfiaknak lehet ideálja az olyan állam, ahol minden a központi hatalomtól függ, a polgári szabadságért hevülő emberiség azonban méltatlankodva fordul el az ilyes törekvésektől. Példa gyánánt vehetjük Angliát és az Egyesült-Államokat, hol meg van az állam óriási tekintélye, de megvan egyszersmind a polgárok csaknem korlátlan szabadsága. Ezekben az országokban úgy értelmezik a szabadelvüséget, hogy mindenkinek jogában áll azt beszélni és tenni, ami nem ütközik a büntetőtörvényekbe. Tehát politizálhatnak akár asztaltársaságoknál, akár nyilvános sokadalom előtt és szidhatják a kormányt kedvük szerint. Aki túllépi a megengedhető határokat, *utólag* vonatik felelősségre. De béklyó alá nem helyezik a polgárságot. Egy oly rendelet, aminőt Tisza gróf kiadott, 24 óra alatt akkora vihart keltene Ang[illegible]n, hogy elsöpörné helyéről az egész [illegible]ormányt. Az Egyesült-Államokban pedig az illető minisztert vagy őrültnek deklarálnák vagy egyszerüen meglincselnék. Nálunk ellenben a lapok humoros karczolatokat irnak a megrendszabályozott asztaltársaságokról!

E közszellem bátoritja fel a belügyminisztert a városi autonom jogok negligálására is, miként legutóbb a nemzeti szinház megnyitási ügyénél történt. A nemzeti szinház nem hajtotta végre a tűzbiztonsági szempontokból elrendelt átalakitási munkálatokat, s igy a tanács megtagadta a megnyitási engedélyt. A törvény értelmében az igazgatóságnak a közgyülésen kellett volna felebbeznie, de jobbnak látta, ha egyenesen a belügyminiszterhez fordul. És a belügyminiszter, a közigazgatási törvények legfőbb őre, nem azt felelte: tessék a rendes úton elintézni, hanem egyszerüen megsemmisitette a hozzá hivatalosan föl sem terjesztett hatá-

rozatot és önkényesen megadta a szinházmegnyitási engedélyt. A napnál világosabb, hogy a főváros autonom jogain csorba esett, s a miniszter visszaélt hatalmával. Demonstrált-e ez ellen a főváros közönsége? Tartottak-e valahol meetinget vagy hoztak-e legalább a közgyülésen tiltakozó határozatot? Ha nem csalódunk, mindössze annyi történt, hogy a polgármester valami feliratfélét emlegetett a tanácsülésen.

Ily félénk szervilizmus mellett el lehet készülve a főváros közönsége, hogy autonom jogait máskor is kutyába veszik. De minek is respektálná a kormány az autonomiát, ha azok sem törődnek vele, a kiknek érdeküket és kötelességük volna sikra szállani érette.

Önérzetes főváros és fővárosi polgárság nélkül az egész ország mihamarabb el fogja veszteni érzékét a polgári és autonomjogok megvédése iránt.

•

Kisérletezés a vásárcsarnokkal.

Ép lapunknak legutóbbi számában utaltunk a vásárcsarnoki intézmény reformálásának szükségére s alig nehány nap mulva rá hozzák a napilapok a hirt, hogy a csarnokigazgató és a mérnöki hivatal együttes előterjesztése szerint a központi vásárcsarnok szük, nem felel meg a hozzá kötött várakozásoknak.

Mindenekelőtt adjuk az előterjesztést főbb kivonatokban.

A mérnöki hivatal mindenekelőtt konstatálni kénytelen, hogy a középponti vásárcsarnok nem alkalmas arra, hogy az ország élelmiszer nagykereskedelmének a piacza legyen. A csarnok kicsiny s a torlódás miatt fejlődés helyett visszaesik. Azután bejelenti az előterjesztés, hogy *a főváros a csarnokokra eddig 12,072.677 koronát költött, ebből maga a középponti csarnok 4,932.385 koronába került.* A csarnokok átlagos jövedelme 4·63 százalék.

A jelentés föltétlenül szükségesnek tartja a kibővitést. Ellenzi, hogy a nagy kereskedelmet deczentralizálják, hogy az I. és IX. kerületben detail-csarnokot épitsenek, mert az a középponti csarnokon nem segit. Fölöslegesnek tartja, hogy a mostani csarnokot kerületi csarnokoknak engedjék át, az pedig, hogy a Sóház-utczát is a csarnokhoz csatolják, kivihetetlen.

Csak két alternativát fogad el. *A csarnokot vagy uj épületekkel, vagy a közraktárakkal bővitik meg.* Az uj épületekkel való kibővitést ugy tervezi a mérnöki hivatal, hogy az Imre-utcza és Közraktár-utcza közötti területen négy nagy épületet emel. Ennek a végrehajtására *harminczkilencz házat kell kisajátitani, a mi négy millió koronába kerül. Az uj vásárcsarnok* összes költségét *8,571.178 koronában állapitja meg* a mérnöki hivatal. Ezért kapna a város 8785 m² áruhelyet (ma van 4253 m²) és 456 folyóméter vasuti vonalat (ma van 140 folyóméter). A mostani csarnokban maradna a hus, hal, vad, tisztitott baromfi és tejkereskedelem, az ujat a zöldség, gyümölcs és élőbaromfi foglalná el. A másik megoldást a közraktárak két helyiségének az átvétele. Ezt csak ideiglenes megoldásnak óhajtja a mérnöki hivatal, mert nem akarja a Dunapart fejlődését örök időkre megakadályozni. De ez a megoldás sem olcsó. A közraktár-vállalat a két épületért 4,213.916 koronát kér s az átalakitás 566.618 koronába kerülne. Azért tartja jobbnak a mérnöki hivatal az uj épületekkel való bővitést.

*

Szemben állunk tehát azzal a ténynyel, hogy a főváros tizenkét millió koronát költött eddig a csarnokokra s most ezek a csarnokok átlag 4·6%-ot jövedelmeznek. Vagyis más szavakkal: a vásárcsarnokok együttvéve, — különösen pedig a központi vásárcsarnok — elégtelenek és alig jövedelmeznek.

Ezek szerint első sorban a központi vásárcsarnokot meg kell nagyobbitani. És itt számithatunk egy általános épitkezési hibára. A főváros a ház vagy nyilvános épitkezéseknél sohasem számolt azzal a következménynyel, hogy a jövendő fejlődésnek utját állani nem szabad. Elismerjük, hogy a központi vásárcsarnok jelenlegi helye mindenesetre a lehető legalkalmasabb, mert a Dunán és a vasuton érkező szállitásoknak ez a hely felel meg.

De nagy hiba volt, hogy eleve nem gondoltak azzal, hogy mi történjék akkor, ha idővel kicsinynek fog bizonyulni?

Hol van az az esetleges pótterület, melyen a csarnok kibővithető? A kisajátitás kérdésével már akkor számot kellett volna vetni, mert ma — hét év óta — a szomszédos területeken nagyon is változott a helyzet. Akkor még csak a telkeket és elhanyagolt állapotban lévő rozoga házakat kellett volna kisajátitani. Másként áll a dolog ma. Az egész környéken megindult rá kis idővel az épitkezés, mindenfelé raktárak, vendéglők, pinczehelyiségek, átalakitott lakások keletkeztek ép a vásárcsarnokra való tekintettel. Természetes tehát, hogy a mint a mérnöki hivatal is jelzi — mindenesetre csak általánosságban, a tervezett kisajátitás négy millió koronát fog elnyelni, a miből az anyag, illetőleg a jövedelemtöbblet révén alig térülhet meg valami csekélység. Szóval: annak idején aránylag olcsóbban lehetett volna kisajátitani, mint most.

Már most, akár uj épületeket emelnének, akár pedig már meglevő raktár-épületet venne át a főváros, mindenesetre drága és sok pénzbe kerül. Pedig a hatóság évek óta panaszkodik a szaporodó kiadások miatt. Ámde a közélelmezés biztositását elodázni

**

nem lehet, különös tekintettel a folyton emelkedő drágaságra.

Ez idő szerint a csarnoképitkezésre tudtunk; szerint fedezet pénz nincsen. Legfeljebb kisegitené magát a főváros a legujabb húsz milliós kölcsönnel; már pedig annak más a rendeltetése, czélja. De ha mindenáron kell bővitni a csarnokot, a mint hogy kell is, akkor ne tévesszenek szemelől az illetékes tényezők két fontos körülményt: a csarnok kibővitése alapját kell képezze annak, hogy az élelmiszerek olcsóbbakká legyenek, s a csarnok is jövedelmezzen. Vagyis a felesleges luxuriózus épitkezés eszméjét el kell ejteni, s e helyett egyszerü, czélszerü és kellőképen kihasználva kell a pótépületeket megalkotni. Nem kell freskókat festetni, arkádokat épiteni, nem a pazar külső diszre kell a fősulyt fektetni, hanem nagy területet befoglaló alkalmas és ugy a kiviteli kereskedelem, valamint a helyi piaczi szükségleteknek és a helyi fogyasztó közönség fizetőképességének megfelelő csarnokra van szükségünk. Hisz már maga a vásárcsarnok, mint intézmény, drágitja a közélelmezést. Mi lesz akkor a lakossággal, ha a vásárcsarnok külön pompája és az importkereskedelem aránytalan s a spekuláczión alapuló emelkedése mellett százezrek fognak éhezni a szép és fényes Budapesten? A helyi dijakat le kell szállitani, a konkurenczianak teret biztositani, födolog természetesen, hogy a bizományosi intézmény, általában pedig az élelmiszerek monopoliumának lidércznyomásától meg kell szabaditani a közélelmezést. Hová jutunk, ha egy két czég tőzsdenemű spekulácziója fogja irányitani állandóan az élelmiszerek árát? Ezt tovább tűrni nem lehet és nem is szabad. Huszezreket egyesek féktelen meggazdagodási vágyának kiszolgáltatni talán még sem az okos közélelmezési politika feladata. Összegezve az irottakkal: elhamarkodni nem kell belemenni az épitkezésbe. Jól és behatóan megfontolandók azok a komoly jelenségek a melyek Budapest közélelmezésének tarthatatlan állapotát s illusztrálják. Ne épitkezék a főváros azért, hogy idegeneknek mutogassuk a bár kevés de méregdrága középületeinket, hanem igenis történjék az épitkezés, gyorsan vett közczélok, közérdek szolgálatára. Annak idején különben, a mikor a felvetett kérdés hatósági tárgyalások alapját fogja képezni, meg fogjuk tenni a további észrevételeket.

Budapest hanyatlik.

Ne értessünk félre. Nem azt értjük, mintha Budapest nem volna aránylag eléggé szép és fényes, mintha most fejlődnék Azt sem mondjuk, hogy oly természetű visszaesés volna tapasztalható, a mely miatt a Keletnek elképzelt világvárosokból rövid idő multával még csak hirmondó sem maradna.

Mi a természetes szaporodás arányának feltünő csökkenésével akarunk foglalkozni. Mert ime a fővároros statisztikai hivatala jelenti, hogy szembe állitva azzal a kedvező aránnyal, amely szerint addig per mille 38—42 volt a születések aránya, mult évben az arány leszállott 27-re.

Ez az aránycsökkenés komoly, mélyreható társadalmi bajoknak figyelmeztető tünete. Szocziális, nemzetgazdasági kórságos állapot rejlik mögötte, mert ha csak járvány, váratlan és nagymérvü elemi csapás nem pusztitott volna, ekkora visszaesést nehezen várhattunk volna. Sőt mi szivesebben gondoltunk volna az arány további kedvező emelkedésére. Ez azonban most egyelőre ki van zárva.

Vizsgáljuk az okokat.

Ivó vizünk jó. A járvány sem grasszál nálunk. Élelemben sem szenved a főváros hiányt. Hol tehát az *ok? A nehéz megélhetési viszonyokban, az élelem drágaságában, a rossz lakásviszonyokban* vagy mindent összevéve: *a fővárosi ember nehéz gondjaiban.*

A már köztudomássá vált budapesti nehéz exisztencziális viszonyok időnek előtte megőrlik, aláássák a házasfelek fizikai energiáját és kedélybeli frisseségét. Gond, sulyos és válságos küzdelem között telik el az átlagos budapesti ember minden napja. A kereset nem áll arányban az ön- és családfentartás sulyos terheivel. Hisz ép az elmult hónapok közeli történetéből tudjuk, hogy a lakás és élelem uzsora nemsokára a maximumát éri el, de a kereseti viszonyok cseppel sem javultak. Már pedig nem szükséges ahhoz akadémikusnak lenni, hogy ugyanabból a keresetből folyton többet és többet kiadni nem egyéb, mint tépelődés, kalkulálás, gond, amely az illetőnek fizikumát, kedélyét lenyügözi, megviseli. A házasfelek hovatovább rabjai lesznek annak a filozófiának, hogy a társas életben Budapesten a gyermek nem áldás, hanem — anyagi romlás. A vagyonos budapestiek már csupa uri „fair"-ből hódolnak a kétgyermek rendszernek, az átlagos szegény budapesti lakosok kényszerüségből lesznek rabjai annak a nézetnek, hogy a családi életből dominálják a magasabb etikai feladatokat, elfásulnak a nemzetnek, mint összeségnek igényeivel szemben, vagyis nem bánják, sőt egyenesen czélnak tekintik, ha családi életüket a gyermekáldás kerüli. Talán még attól sem riadnak vissza, hogy az áldásnak — utját vegyék. Az önfentartás annyira lefoglalja a házasfelek egyéniségét, hogy sem kedvük, sem módjuk nincs arra, hogy utódokra törekedjenek. A gyermekek halálozását sem annyira a járvány, hanem a veleszületett gyengeség és a kellő gondosság, ellátás hiányos volta idézi elö. Keresni, keresni reggeltől estig, hogy meglegyen a saját betevő falatjuk, a házbérük s a szükös ruházatuk. Eddig terjed és terjedhet a fővárosi átlagos ember feladata. A házasfelek életéből hovatovább kivész, pusztul az etikai tartalom és csupa kénytelenségből a legprimitivebb anyagiság hódit tért. Valóban, egy Smith Ádám vagy Stuart Mill tollára érdemes vizsgálódás tárgyát képezhetné a

főváros népességének helyzete. A nagytőke spekulánsai, az uzsora, már annyira utját állják az átlagos népesség haladásának. Nem sok idő kell, talán már el is érkezett, a mikor a divitizmus és pauperizmus a maga rossz következményeivel együtt tényként fog állani a vizsgálódó szemei előtt és oda fog jutni Budapest lakosságának kilenczvenkilencz perczentje, hogy egy jóllakásért és egy csipetnyi gondnélküliségért szivesen lemond minden jövendő magasztos feladatáról.

Hatóságunknak, illetékes tényezőinknek tehát morális feladatát kell hogy képezze, hogy a szomoru helyzet gyakorlati orvoslásával foglalkozzanak, vagy pedig apellálnunk kell a kormány irányitó és segitő közbenlépésére.

Hús és zöldség.

A fővárosi ember azok közé tartozik, a kinek senki sem néz a zsebébe és a gyomrába. Annyi sok százezer ember között ki gondol azzal, hogy a bérkaszárnyák vagy pinczelakások lakói valamennyien jól laknak-e naponként és hogy a pénz befogadására szolgáló zsebekben van-e csakugyan mindennap annyi fillér, a mennyire tényleg szükség van?

A megélhetés nehéz, fárasztó versenyében elsietünk egymás mellett és nem vesszük észre, azokat, a kik üres gyomorral, de gondokkal telt fejjel és üres zsebekkel haladnak el mellettünk. Szegény vagy gazdag: mindegy. Egyik is ember, a másik is. De annyiban nem egyenlők, hogy még a vagyonos ehetik olyan husi, a minőre étvágya van, addig a szegény embernek nem jut erre pénze. Különben arra, hogy valaki husi egyék, kényszeriteni senkit sem lehet.

A szegény ember eszik, azaz ennének a szegények zöldséget. Tudjuk azonban, hogy Budapesten a zöldségféle harcz tovább drágább lesz. A krumpli, bab, paprika stb. idővel a csemegék sorába kerül, pedig különösen a tavasz közepétől az ősz közepéig eddigelé a szegény budapesti lakos (ez pedig a többség!) a zöldségféléket fogyasztotta, mert ez tényleg olcsó volt. A városi vámtervezet felemelése azonban az élelemszernek ezt a tárgyát mód felett megdrágitotta.

Mi tehát teljesen méltányoljuk a kertészeti egyesület felszólalását, a midőn állást foglal a városi vámemelési határozat jóváhagyása ellen.

A belügyminiszter ismételten kijelentette, hogy a városi tanácsnak és hatóságainak financiális teoriájával és gyakorlatával nincsen megelégedve. Mi sem helyeseljük, senki sem helyesli. A bevételek és kiadások között csak mesterkélt az egyensúly. Papiros forma az egész. Ha tehát a kiadások nem állanak arányban a bevételekkel, akkor a kormány ismeretes kijelentése szerint gondoskodjék a hatóság „uj alkalmas bevételi források"-ról. A kormánynak ebben igaza lehetett, de nem volt igaza a főváros hatóságának, a mikor ilyen alkalmas bevételi forrásnak a városi vám felemelését tekintette. Az idei abnormis tavaszi és nyári időjárás amugy is eléggé megtizedelte a termést. A főváros hatóságának a feladata tehát ezt az állapotot a közélelmezés szempontjából elviselhetőbbé tenni. Ha már a darab hús és a falat kenyér drága, hasson oda a főváros, hogy a szegény emberuek legalább egy darabka olcsó zöldsége legyen. Mert ilyen körülmények között illuziórussá válik annak az elhalt városatyának a mondása, a ki egy nála járt küldöttséget azzal vigasztalt, hogy:

— Ha egyéb nincsen, egyenek krumplit!

Bizony, bizony, az ilyen körülmények között a krumplit is nemsokára már csak a mágnáskaszinó éttermében fogják fogyasztani s a krumplifőzelék méltán fog drágaság tekintetében a fáczánypecsenye mellé sorakozni.

A Belváros fejlődése.

A mai Pestnek, illetőleg Budapestnek igazi kiindulási pontja, a melyből — Isten bocsássa a városatyák és a hatóság kapkodását — oly tervszerütlenül bár, de mégis kifejlődött, mindig a Belváros volt. És felettén nevezetes, hogy a Belváros maga volt mindig a legelhanyagoltabb s valóságos mostohagyermeke a beczézgető figyelemnek. Nemcsak éveknek, de évtizedeknek kellett eltelniök, mignem a Belváros kivetkőzhetett, ugy a hogy, a maga disztelenségéből egy méregdrága kisajátitás és csak félig sikerült városrendezési programm árán. Hiszen ismeretes, hogy előbb kisütötték, hogy a Belvárosnak nincsen összekötő hidja a budai részekkel. A mi igaz volt, hiányzott s a mit akként oldottak meg, hogy az egyenes vonalból csináltak görbét. Most tehát van hid, van rendezés. Paloták emelkedtek (ezekkel természetesen az üzlethelyiségek és lakások bérei), de azért sem a Váczi,- sem a Koronaherczeg-utcza (Isten bocsássa meg elődeink nyakatekert magyarságát!), sem az Egyetem-utcza nincsen még kiszélesitve, rendezetlenek s méltán sorakoznak hozzájuk rendezetlenség szempontjából a mellékutczák.

De hagyjuk ezt most egyelőre. Hanem szóljunk arról, hogy a Belváros a közeli ősszel mégis fejlődni fog. De nem a hatóság fejleszti, hanem fejleszteni fogja a villamos közlekedés.

Mindenkép helyes, okos elhatározás volt a városi villamos vasuttársaság részéről, a mikor az Egyetem-téri villamos vágányok továbbfektetésének engedélyezését kérte. Az engedély megvan, a bejárás megtörtént és a vágányfektetési munkálatok is serényen folynak. Részint kettős sínpáron fogja lebonyolitani a Muzeum-körut és Baross-utczai forgalmat, részint pedig ügyesen kitervezett vonalfek-

tetéssel fogja a nevezett társaság nemcsak a Belváros forgalmát emelni, hanem ezzel közvetve hozzá fog járulni ahhoz, hogy a Belváros ne csak fejlődjék, hanem fejlődése szükségképenivé váljék. A hol ugyanis a forgalom emelkedik, hatványozódik, ott számolni kell az illetékes tényezőknek a forgalom által implicite megkövetelt fejlesztési városrendezési feladatokkal.

Ténynyé válik tehát, a mit fentebb emlitettünk, hogy a Belváros most már csakugyan, még pedig aránylag rövid idő alatt gyors fejlődésnek indul; a további tény pedig az, hogy ezt a fejlődést a városi villamos vonal vágányainak továbbfejlesztése bizonyitja. A társaság tehát kettős czélt szolgált: nagyobbitja a főváros közlekedési hálózatát és megadja az impulzust a Belváros fejlődésére.

Járvány a zsúfolt lakásokban.

Hivatalosan konstatálták, hogy a skarlát járványszerüleg lépett fel és konstatálták azt is, hogy a járvány különösen a szegényebb nép túlzsúfolt lakásaiba fészkeli be magát.

Jól értsük meg ezt a szót: túlzsúfolt. Mert ez a szó igy fokozatot jelent, miután már a csak zsúfolt lakást sem volna szabad hatóságilag megtürni. És mégis megtürik, daczára annak, hogy a zsúfolt lakás a járványok igazi fészke, valóságos kórágya.

Tiszteletteljesen azt kérdjük: miért nem segit a hatóság azon a viszás állapoton, hogy a lakások ne legyenek túlzsufolva? Miért nem ellenőrzik eléggé és miért kell az ilyesmit csak akkor konstatálni, ha már épen valami járvány adja meg hozzá az impulzust? Hisz magába véve annak a felismerése, hogy a lakások túl vannak zsúfolva, mit sem jelent. Ezt még a laikus is tudja. Valamint az sem megoldás, hogy a zsúfolt lakásokból a lakókat esetleg szükséglakásokba telepitik ki

Az egyedüli, helyes megoldás csak az lehet, hogy a bérkaszárnya rendszerrel szakitani kell, korlátozni kell a túlhajtott spekulácziókon nyugvó épitkezést és módot, lehetőséget kell nyujtani, hogy a főváros kifelé s az övezethez terjeszkedjék.

Teljesen uj városrészekre, uj kerületekre van szükségünk. Mert valamint, fák sem nőhetnek az égbe, épugy nem lehet az épületeket minduntalan emeletről emeletre épiteni. A földszint az első emelettel együtt üzlethelyiség, vagy ugynevezett urasági lakás. A többi emeleti front hasonlókép nagy lakásokból áll. Mi marad már most a szegényebb néposztálynak 1—3 szobás lakásokra? Csalódik a hatóság, ha azt hiszi, hogy csak a kültelkeken vannak zsúfolt lakások. Tessék csak a belterületi bérkaszárnyáinkat is megvizsgálni, találnak ám ottan is elég túlzsúfoltságot. Most már csakugyan itt az ideje, hogy valami uj korszakba lépjünk az épitkezés terén. Az uj tiszti főorvostól mindenesetre elvárjuk, hogy ezen a téren a közegészség és a humanismus nevében kezdeményező lépéseket fog tenni s az eddigi sablónszerüségek ellen miniszteriumnak a nevében tiltakozni fog.

A kövezés.

Vagy irjunk inkább utczaburkolást. Mert ez a kifejezés sokkal jobban megfelel a ténynek, miután a főváros területét kővel, aszfalttal, makadammal, keramittal, törmelékkel, fával stb-vel burkolták be. Természetesen próbaképen, bárha ez a próba immár jó ideje tart. Rengeteg pénzbe került és kerül, de azért mindeddig semmiféle megállapodás hivatalos vélemény nem alakult ki arról, hogy hát voltaképen melyik utczaburkolat a legjobb, legczélszerübb és legjutányosabb.

Az utczaburkolás témáját ezek szerint bármikor fel lehet vetni, mert a követelményeknek, avagy inkább a közszükségleteknek teljesen, esetleg közelről megfelelő utczaburkolatunk még sincsen.

Nem is oly régen felvetették azt a kérdést, hogy tulajdonkép mi okozza az utczaburkolatok gyakori és gyors romlását? Talán az anyagok nem megfelelők? Vagy a munka nem jó?

Az illetőt, a ki a kérdéssel előhozakodott, szakszerüleg kigunyolták, mi azonban az elejtettnek látszott fonalat közelebbről felvesszük.

A burkolási anyagok jósága és tartósága — hangsulyozzuk — csak második sorban jöhet tekintetbe. A hiba, ha már hibát keresünk, kétségtelenül a hiányos munkában keresendő. Még pedig, mint mindig, az alapozási munkákban van a hiba.

El lehet-e ugyanis józan ésszel képzelni, hogy az utczaburkolat azért süpped, szakad be itten is, ottan is, mert az anyag rossz? Távolról sem. Hisz akkor, ha egy társzekér végigdöczög egy utczán, a burkolatnak elejétől végig el kellene pusztulnia, nem pedig csak helylyel közzel megromlania!

Ez a körülmény tehát csak azt bizonyitja, hogy a burkolás munkája hézagos, felületes, vagyis mielőtt a tulajdonképeni burkolás megtörténnék, az ugynevezett alapozások, vagy beágyazási munkálatokat csinálják rosszul.

Ezzel mi semmi esetre sem akarjuk azt mondani, hogy a felületes alapozásban volna valamelyes szándékosság. Hanem a hibát a munkálatok ellenőrzésének hiányában keressük és találjuk. Ez a körülmény aztán önkénytelenül is bele- és átjátszik az utak és terek jókarban tartásának kérdésébe s eképpen előttük fekszik egy végnélküli munka, egy olyan állapot, a mire valaki ezt mondhatná: — csak addig szeretnék élni, a mig Budapesten nem kövezik, nem burkolják az utczákat.

A mostani rendszer mellett ugyanis ezt a rendezett állapotot nehezen várhatjuk. Eltekintünk attól, hogy gázcső, kábel- vizcsőfektetés stb. miatt a

fővárosnak számos utczáját, terét mindig felszaggatva látjuk. Hanem attól mi sem tekinthetünk el, hogy a hol alig egy év előtt követtek, ott ujból követnek? Valamint egy napkeleti bölcs sem tudná megmondani, hogy aszfaltterületeknek krétával, javitás czéljából történő kijelölése minő elvek alapján megy végbe? (Hisz megtörtént az, hogy pajkos gyerekek más területeket is titokban kikrétáztak és azokat a területeket csakugyan javitás czéljából felszaggatták!)

Mindebből az következik, hogy a kövezési „programm“ hiányos.

Kötelessége tehát a fővárosnak az utczák, utak, terek burkolásának kérdését alaposan és szakszerüleg tanulmányoztatni, mert a tanügyi kiadások milliói-val első sorban az utczaburkolások milliói versenyeznek.

Utóljára is az a gránit, aszfalt, keramit, fa stb. ezelőtt tiz évvel is az volt, a mi ma; minősége nem változott. A hiba tehát okvetlenül az alapozási munkálatokban keresendő. Az illetékes ügyosztálynak tehát ezzel a kérdéssel behatóan kell foglalkoznia épen most, a mikor husz millió korona arrafordításáról van szó.

A budapesti uzsora.

(Folytatás.)

A pénzuzsorának, ha azt ama bizonyos pénzadó és az ügynök szempontjából tekintjük, vannak az emlitetteken kivül felettén bünös formái. Az ügynök nem riad vissza attól sem, hogy a megszorult pénzkeresőt büntetendő cselekmény elkövetésére buzditsa.

Ezek a lelketlen ügynökök ugyanis valóságos sátáni egykedvüséggel szokták klienseiket a — váltó hamisitásra csábitani. Addig nógatják, unszolják a hálójukban vergődő áldozatukat, mignem az illető kifogy időből, pénzből, alkalomból s csakhogy pénzt lásson, odairja valamely vagyonos hozzátartozójának a nevét a váltóra. Apák, anyák, nagybácsik, nagynénik, rokonok, jóbarátok aláirásai ekkép kerülnek forgalomba hamis uton. S ez az uzsora leggaládabb faja, a mikor a szerencsétlen pénzkeresőt az ügynök a büntető törvénykönyv paragrafusainak a hálójába is belekényszeriti, azt gondolván, hogy az áldozat mindent el fog követni és fizet, csakhogy szerencsétlen manipulácziója ki ne tudódjék. Ezek az esetek — sajnos — elég sürün szerepelnek a budapesti bünperek történetében.

Igaz ugyan, hogy száz eset közül talán csak egy nehány kerül napfényre, mert az illetők a szégyen elpalástolására mindent elkövetnek, de azért tény, hogy az ügynököknek eme lelketlensége már sok existenczíát juttatott az erkölcsi és anyagi tönk szélére.

Uzsora a zálogczédulákkal.

Ez is budapesti specialitás. Még pedig ugyancsak veszedelmes. Állitólagos ügynökök hirdetik a lapokban, hogy zálogczédulákra kölcsönt adnak. A megszorult emberek elviszik a zálogczédulákat és az illető álügynök, a ki rendszerint vagy maga az uzsorás, vagy pedig az uzsorásnak kompanistája, kijelenti, hogy kölcsönt nem adhat, hanem feltételesen megveszi a czédulákat. Száz korona értékü czédulákra ad nyolcz, tiz koronát. A féllel pedig aláirat egy nyilatkozatot, a mely szerint a czédulákat az ügynök megvette, de harmincz napig a fél visszaveheti tőle. Tiz korona vételár helyett tizenkettőt nyugtáztat a féllel s egy hónap lejártával ugyanannyiért vagyis tizenkét koronáért visszaadja, a mi egy esztendőben potom — 240 perczentet jelent. Látnivaló tehát, hogy itt az adás-vétel a burkolt uzsora.

Az uzsorásnak a kezeiben van egy aláirott nyilatkozat, hogy a fél neki eladta a czédulákat, s a kitett összeget (valóságban csak nyolczvan perczentjét) megkapta. Ha az uzsorás bajba kerül, feljelentik, az adás-vétellel sikeresen védekezik a törvényszék előtt. Hány eset volt már, hogy ilyen uzsorások ezreket érő czédulákat vásároltak össze gyorsan, a tárgyakat kiváltották, jó drágán eladták és — megugrottak az ekképen szerzett pénzzel.

Ezt az uzsorát ma már nem üzik oly nyiltan, kevésbé hirdetik, de titokban azért ma is müködnek az uzsorának eme válfajában. Ezelőtt két három évvel rengeteg feljelentés érkezett a rendőrségház és ügyészséghez, de a formai okok miatt az uzsorások jórészt megmenekültek az igazságszolgáltatás büntető kezének sulya alól.

Beraktározások.

Az uzsorának furfangja kimeríthetlen. Létesitenek úgynevezett „beraktározási vállalatok“-at, s ezzel tulajdonkép hamis czégér alatt záloguzsorával üzérkednek. Hirdetik, hogy beraktároznak minden ingót, azokra kölcsönt adnak. Természetes, hogy a beraktározás és zálogkölcsönadás mögött is teljesen analog uzsora rejlik, ép, mint a zálogczédulákkal való üzérkedésnél. A beraktározásnál szintén szerepet játszik a száz perczentekbe játszó uzsorakamat, s az adás-vételi ügylet. Természetes dolog, hogy a megszorult emberek képtelenek minduntalan az ügylet meghosszabbitásáért kikötött közvetitési díjat, illetőleg kamatot fizetni, ekkép aztán a „beraktározott“ ingók hamarosan az uzsorás tulajdonába mennek át, a ki azokból az árúkból valahol butoreladási üzletet nyit, a hol az ingókat esetleg részletuzsorára tovább adja.

Rengeteg az az anyagi kár, a mit ezek a beraktározási uzsoraüzletek okoznak. Hol egy szekrény, hol egy diván, varrógép, tükör, kerékpár, függőlámpa, szőnyeg stb. stb. vándorol apránkint ezekhez a záloguzsorásokhoz, de annál kevesebb jöhet már onnan vissza.

Szövetkezeti uzsora.

Erről szinte felesleges volna bővebben irnunk. A ki ezt még nagyon jól ismeri és fájdalmasan érzi a szövetkezeteknek — sajnos — megengedett uzsoráját. Laikusnak valósággal zúg a feje, s mikor tíztizenötféle czimen nyúzzák meg a szövetkezetek. Információdíj, kezelési költség, kamat, nyomtatvány, levéldíj, késedelmi illeték, tartalék, veszteségi, biztositéki alap, beiratási díj stb. stb. Mindez jórészt csak más formája a kamatadásnak, végelemzésben uzsora, a mely annál veszedelmesebb, mert az alapszabályuk kivánja, a sokféle bonyolódott kötelezettség miatt évek mulva is nyögi az önsegélynek a szövetkezet formájában — deformálódott áldásait. Hasztalan a sokféle felszólalás, évtizedeknek kellett eltelnie, mignem a legujabbi törvényjavaslat a szövetkezetekről félig-meddig (de csak félig-meddig) megszünteti a törvényes formák között üzött szövetkezeti uzsorát. E helyütt különben más a czélunk Mi azt akarjuk bemutatni, hogy a szövetkezetek üzletei mögött micsoda üzérkedések rejlenek. Térjünk át a

Bankbizományi ügynöki irodák

üzelmeikre.

Néhány éve annak, hogy Budapesten gombamódra elszaporodtak a bankbizományi- és ügynökségi irodák. A czim természetesen hangzatos és már maga kifejezi, hogy mi rejlik mögöttük. A bank szó alatt természetesen nem ama bizonyos bankokat kell értenünk, a melyek takarékpénztári, illetőleg bankszerü kamatra és visszafizetési módozatok mellett nyujtanak kölcsönt. Távolról sem. Az a bank rendszerint egy uzsoraszövetkezet. Példával illusztráljuk az eljárást.

Vegyük mindenekelőtt számitásba, hogy Budapesten ez idő szerint hetvennél több szövetkezet „müködik.“ Vegyük azt is tekintetbe, hogy minden szövetkezetnek az uzsora szerint való megélhetéséhez legkevesebb 300—400 tagra van szüksége. De vegyük különösen azt figyelembe, hogy hetven szövetkezet egy olyan közönségnek, mint a budapesti, a melyet a drágaság nyomán fakadó nyomor félig-meddig tönkre tett, sok ahhoz, hogy rendes körülmények között hitelt nyujtson. Elvként kidomborodik tehát, hogy minden áron fogni kell a kölcsöntkereső tagokat. Erre jók az ügynökök, a kik hangzatos czimek alatt hirdetnek kölcsönt 200 koronától egy millióig. Kezessel, anélkül. Fizetésre, dikicsre, üzletre, örökségre, ingatlanra, túlvilági üdvösségre. Hogy ezek a bankbizományosok, ezek az előzékeny emberbőrnyuzók olcsó pénzt nem szereznek, ki kétlené azt? Utaznak mindenekelőtt előleges dijakra. Informáczió-költség kell. Ez az informáczió költség minden esetre szép jövedelme a szövetkezetnek és az ügynöknek. Hárman szoktak rajta osztozkodni: az informáló iroda, a mely átalányt kap, a bankszövetkezet és az ügynök, a kinek a perczentjeit fizetik ki.

Már most két eset lehetséges: vagy olyan jó a pénztkereső, hogy pénzt akár a hazai takarékpénztárnál is kaphat, vagy nem jó és ekkor előleges költségek czimén koppasztják meg és nem adnak neki kölcsönt, vagy kap kölcsönt, de olyant, a melyik épen veszett fejszének a nyele. A bankbizományos a maga kikötött 5—10 perczent jutalékát levonja, a szövetkezet az évtársulati százalékot, kamatot, illetéket, dijat stbbit s a holtra hajszolt és lelkileg kimeritett kliens boldog lehet, ha a kért kölcsönnek ötven perczentjét megkapja, de persze az egész összeggel válik adóssá.

Mesebeszéd és ugratás, hogy kezes nélkül szerez az ügynök pénzt. Mert a ki olyan „prima“, az kaphat ügynöki zsarolás nélkül is kölcsönt.

Az a bankbizományos tehát titkos kompanistája valamely zugszövetkezetnek, semmi egyéb. Sőt némely esetben ő is egyik „gründoló.“

Ezeknek az ügynököknek rengeteg jövedelmük van, a mit az is bizonyit, hogy óriási összeget költenek hirdetésekre. Már pedig a hirdetések nálunk még nem is oly olcsók.

Rendszerint a vidékre spekulálnak, de azért a megszorult fővárosi lakosság ezreit is szivesen koppasztják. Egy idő óta a „törvényszékileg bejegyzett“ jelzővel üzik a balekfogást. Persze: a jámbor pénztkereső azt hiszi, mintha ez a jelző valami garancia volna. Az a rettenetes uzsora, a mellyel ezek a bankbizományosok dolgoznak, megéri, hogy magukat törvényszékileg bejegyeztessék.

A kaviár.

(Budapest utczáin száz- és százezer kiaszott szem, éhtifuszos ember tolong, lármáz, ordit):

— Kenyeret és hust! — orditja fékevesztetten a tömeg.

A vámház-téren nagy verekedés támad, mert a tömeg három darab krumplit talált az árokszegélyben. Futólépésben jönnek a gyalogos katonák feltüzött szuronnyal, lovasrendőrök vágtatnak a nép közé, a tüzoltók pedig pokoli kéjjel fecskendezik a népet.

— Kenyeret, hust és krumplit! kiáltja a tömeg és óriási zsivajgás között tódul a váczi-utczába az uj városháza elé, a hol a polgármester ép akkor válaszol a drágaság és inség dolgában.

Halmos János (válaszol): Mélyen tisztelt közgyülés! A drágaság és inség kérdésében hozzám intézett interpelláczióra azonnal megadom a választ. Mindenekelőtt konstatálnom kell, hogy a hatóság a maga részéről minden lehetőt elkövetett, de tenni valója nem akadt. Nehány lap telekürtölte ugyanis az országot, hogy Budapesten akkora a drágaság, hogy nemsokára kiüt az inség. Hát, t. közgyülés, ez egyszerüen nem felel meg a tényeknek. Mert mekkora is az a drágaság? Hol vannak az arányok,

a méretek? Talán akkora, mint a Csimborasszo, vagy a Popokatepell, vagy pedig hasonlit a Basilikához? A hasonlat tehát sántit. A drágaság aránytalansága csak az ujságirók képzeletében van meg. Drágaság mindig volt, van és lesz. A férj is azt mondja évezrek óta a feleségének: „drága feleségem!“, a fiának, leányának: „drága gyermekeim!“ sőt a szerelmes jogász is „drága imádottam“-nak szólitja meg levelében a kis varrónőt. A drágaságot tehát a társadalom konczedálta régóta, belenyugodott, beletörődött, tehát voltakép nincsen drágaság. Inség? Hát hol van ez? Talán a tisztelt bizottsági tag urak közül valaki ismeri az inséget valahol? Vagy átélte az inséget? Ugy-e nem? Én sem, egyikünk sem, sem Vámos és Bruszt urak, sem a vásárcsarnoki igazgató úr, sem a Hungária portása.

De ezek daczára külön meg kell nyugtatnom a t. közgyülést, hogy a hatóság azonnal tárgyalás alá vette a kérdést és örömmel jelenthetem, hogy a tárgyalások már hónapok óta tartanak. Örömmel jelentem azt is, hogy a tárgyalások még ebben az év-században be lesznek fejezve s hű tiszta képet nyujthat akkor a hatóság az igazi tényállásról. Van szerencsém a hatóság érdeklődésének jeléül az aktacsomót a közgyülés asztalára letétetni. (Int. Három városi szolga hoz egy két mázsás aktacsomót és leteszi, elegendő nagyságu asztal hiányában a terem padlójára. Általános elképedés. Kasicsot a hideg rázza, Polónyi dörmög, a bizottsági tagok nagy része elpárolog).

Saját tapasztalatomból, továbbá a vásárcsarnok igazgatójának és a bizományosok, hatósági közvetítők nyilatkozatából, valamint a vásárcsarnoki értesítőből jelenthetem, hogy a marha ára egészben sem drágult, öt-tiz kilonként sem hullámzik az ára; liszt van bőven, a pékek dolgoznak, zöldség meg annyi van, mint soha, a gyümölcs pláne ott rothad. A tyukok is tojnak, mint annak előtte, hivatal is van, kereset is van bőven — hát igazán nem értem, hogy mire való a panasz.

(Megjelen Steiger Gyula szelleme és közbeszól: — A kinek nem telik húsra, egyen krumplit!)

Halmos: Néhai közbeszóló úr megjegyzésére ki kell jelentenem, hogy a krumpli némileg emelkedő irányzatot mutat . . .

Valaki közbeszól: de a kaviár nem! . . .

Halmos: Teljesen igaz. A legfinomabb orsovai kaviár az eddigi mennyiségben és a régi árakon áll a lakosság rendelkezésére, azonkivül van ellegendő számu házi nyul a környéken, kaphatók még változatlan számban verebek, hollók és galambok, csemegékben általában nincs hiány.

Én azt hiszem, hogy válaszom megnyugvásul szolgálhat és kérem annak tudomásul vételét. (Büszkén széttekint s a városatyák egy része gondolatokba merül, a legtöbb pedig annyi tájékozottság hallatára a padok alá húzódik.)

Még csak azt jegyzem meg, hogy kisérletképen tervbe vettük egy négy kilométer terjedelmü hatósági sütőkemencze és mészárszék felállitását. Előbb azonban árlejtést fogunk hirdetni, a melynek eredményét a jövő században lesz szerencséje utódomnak bejelenteni.

(A közgyülés véget ér. Halmos oda szól Ehrlichhez: Gyerünk a körbe, mert az éhségtől alig látok.)

Falragaszok jelennek meg ezzel a szöveggel:

A lakosság tudomására adja a törvényhatóság bizottsága, hogy a drágaság nem mai keletü, hanem megszokottságon alapul. Az inség nyomozása iránt pedig a rendőr-főkapitányság megkerestetett; az eredmény annak idején közhirré fog tétetni. Halmos, Ziegler, Vámos és Brust.

Steiger Gyula szelleme megjelen a főváros felett és szól:

— A kinek nem telik húsra, egyék kaviárt!

A nép tolong és ordítja:

— Kaviárt, csemegét, mert éhen veszünk!

Nogi.

A szemétfuvarozás megváltása.

A főváros háztartását érintő ügyek közt első helyen áll a Cséry-féle szemétfuvarozó vállalat megváltása. Tudvalevő, hogy ez a vállalat, mely a főváros pesti oldalának belterületéről a szemetet és a sarat kihordja és saját vasutján Szent-Lőrincz határába szállitja, 1906. deczember haváig áll szerződéses viszonyban a fővárossal, amely idő letelte után a főváros *köteles* a felszerelést megváltani.

A részvénytársaság, mely ezidőszerint a vállalat tulajdonosa, még a mult esztendőben ajánlatot tett a fővárosnak, hogy vegye át az összes részvényeket illetőleg már most eszközölje a megváltást. Az ajánlat alapos tárgyalások alá vétetett a különféle szakosztályokban és pedig ama szempontból, mi előnyösebb a fővárosnak: ha most veszi át a vállalatot vagy csak a szerződés lejárta után? Számitásokat eszközöltek, hogy mennyibe kerülne a megváltás 1906 végén, s mennyi volna az interkaláris haszon. A főváros ugyanis a szeméthordásért 370,000 koronát, a vasuti elszállitásért pedig 70,000 koronát fizet évenként a társaságnak. Ezen összegeken kivül azonban a vállalat tetemes haszonhoz jut a szent-lőrinczi szeméttelepből is. A számitásoknál tehát mindent figyelembe kell venni.

A társaság a most történő megváltás fejében 1.900,000 koronát kért, a X. ügyosztály ellenben csak 1.700,000, a köztisztasági hivatal pedig 1.600,000 koronára értékelte az egész felszerelést és berendezést. Magára a megváltásra vonatkozólag a legilletékesebb tényező, a köztisztasági hivatal főnöke, ki a budai oldal szemétfuvarozásának házi kezelése révén a fővárost 70,000 korona megtakaritáshoz, tehát ugyanannyi haszonhoz juttatta, úgy nyilatkozott szakvéleményében, hogy a vállalat idő előtti megváltása a fővárosra nézve *föltétlenül czélszerü.*

A főváros háztartásának szomoru állapotára, s a folyton fenyegető deficzitre való tekintettel Budapest polgársága joggal elvárhatja, hogy a törvényhatóság minden módot és eszközt megragad a kiadások csökkentésére. Miután beigazolható, hogy a szemétfuvarozás jövedelmes vállalat egy részvénytársaság kezében is, semmi kétség nem foroghat fenn az iránt, hogy jövedelmet hajtó lesz a főváros számára is, ha a saját kezelésébe veszi át. Ettől eltekintve kétségtelen, hogy a vállalatnak a szerződés lejárta előtt eszközlendő megváltása több százezer koronára rugó megtakarítást jelent a fővárosra nézve.

A részvénytársaság szeretné befektetett tőkéjét *már most* megkapni, s ezért tette a megváltási ajánlatot. Vele tehát lehet alkudni. Akinek pénzre van szüksége, rendesen engedékeny szokott lenni. A fővárosnak meg kell ragadnia az alkalmat, hogy méltányos megegyezés mellett a saját előnyét is biztositsa. Az eddigi tárgyalások, a mi tudomásunk szerint, helytelen alapon folytak, mert a főváros attól tartott, hogy a szent-lőrinczi telepnek nem fogja hasznát vehetni. Ez az aggodalom azonban alaptalan, mert máris akadt magánvállalkozó a telep kibérlésére.

A tanács nem téveszthetí el szem elől, hogy ha visszautasítja az ajánlatot, 1906 végén kénytelen lesz körülbelül 8—9000 koronát fizetni csupán a berendezésért, a *a szemétszállító vasut nélkül*, amelynek szerződése csak 1913-ban jár le.

Az ügyet tehát nem szabad félretenni és Pató Pál álláspontjára helyezkedve azt mondani, hogy a főváros várhat. A főváros, sajnos, eddig tulságos sokat költött hasznot nem hajtó berendezésekre és befektetésekre. Most végre alkalma van nyereséges transzakczióra. Ezt elszalasztani hiba volna, amiért majd később jogos szemrehányás illethetné a tanácsot.

Az adósságrendezésből nem lesz semmi.

Mint a villám, oly gyorsan terjedt el a fővárosi alkalmazottak és a tantestületiek kebelében az a leverő hir, hogy az adósságrendezésből nem lesz semmi, hogy legalább is ez idén nem.

Ez a hir természetesen a vég kezdetét jelenti, mert ha másfél év óta nem tudtak a fővárosi káptalanok segiteni, vagy talán nem is foglalkoztak behatóan a kérdéssel, ezidén még kevésbé fogja a tanácsot és a közgyülést az alkalmazottak tömegnyomora érdekelni, legfeljebb annyiban, hogy ez év végével kezdetét veheti a fegyelmi vizsgálatot megelőző vizsgálat — en gros.

Lapunknak épp megelőző számában tettük szóvá a rendezkedés, vagyis eladózás ügyét. Czikkünk általános érdeklődést keltett és nem lehetett csodálni, ha egy küldöttség felkereste pénteken a polgármestert, kérvén őt, hogy nyugtassa meg a tisztviselőket, tanárokat, tanitókat, hogy talán mégis lesz valami a hivatalosan improvizált adósságrendezésből.

A polgármester felelete rövid volt, szabatos és lesujtó. Azt mondotta a küldöttségnek, hogy *az egészből előre láthatólag semmi sem lesz, mert a pénzintézetek feltételei túlsulyosak.* Tehát csaknem másfél évi huza-vona s halogatás után kibujt a szeg a zsákból. Nagy aplombbal indult meg a „hivatalos“ eljárás, tapogatozás volt egy nehány konferenczia, azután nem volt sem konferenczia, sem semmi, hanem aludta az öreg a boldogok álmát, most pedig jön a rövid válasz, a hideg zuhany: s semmi!

Két napon keresztül a tisztviselők és a tantestület tagjai maguk között egyébről sem meséltek, mind a hivatalos semmiről! Arról, hogy hány exisztenczia ment eddig és megy ezután tönkre, a városházán nem törődnek, számos tisztviselő plane azt az ellenőrizhetlen hirt hangoztatta, hogy a rendezkedés mögött egyik czélzat rejlett s tudni akarták a fő-főhivatalosok, hogy ki mennyire van „elázva“, hogy azokat szépen elültessék, kibuktassák, fegyelmileg nyugdijjazzák stb. Persze: mi ezt fel nem tételezzük és nem is hisszük el, csak regisztráljuk. De nem csodálkozunk a nagy hitegetés után azon, hogy a tisztviselői kar most már festett rimeket lát.

Azt azonban kereken ki kell jelentenünk, hogy erre az eredményre már korábban rájöhettek volna. Ha a főváros maga nem tudott, vagy nem akart semmit sem csinálni, hagyta volna a szerencsétleneket magukra, akik persze hol és mikép vigyék tovább az eladósodottak az elejtett fonalat? Vesztettek időt, rémséges sok időt, azóta még jobban eláztak, bemásztak az adósság hináraiba és a hatósági segedelem reményében a nyakukba nőtt a kamatok és a költségek tengeri kigyója!

Lehetetlen, hogy a közgyülés valamelyik igazi humánus tagja ne tegye az ügyet szóvá! Lehetetlen, hogy a mit gróf Tisza is annyira megoldandónak jelentett ki, az a fővárost: mit se érdekelje. Most azt ismételjük: mi a magunk részéről elvileg azt tartjuk, hogy eladósodott alkalmazottakkal tilos dolgozni! Ha a főváros nem akar szánakozni a szerencsétleneken, segítsenek ők magukon, övék lesz az érdem, a dicsőség! Siessen valamely hatalmas hazai pénzintézetéhez a megszorultak segélyére, törölje le a könyeket és a gondok által kivert izzadságot mert kárát nem fogja vallani. De annak az állapotnak véget kell vetni, még akkor is, ha egy eleven miniszter szól is bele a dologba!

Videant!

Olcsó nyaralótelepek.

Alább közöljük *Gelléri* Mórnak a főváros törvényhatóságához czimzett indítványát, a melyben feltétlenül okos és bölcs elvek, indokok vannak, de ismerve a fővárosi hatóság fatalizmusát, sikert alig várunk az indítványtól.

Gellérinek, általában mindenkinek teljesen igaza van, ha kritizálja a környékbeli nyaraló-faluk drága, haszontalan és czélszerűtlen voltát. Közismert tény, hogy a budapesti nyaralóközönséget (a svábok kapzsiságának áldozatul eső „szummerlajt“-ot) a környékbeli nyaraló falukban jobban megkoppasztják, mint Plátónak két lábu csirkéjét. Kényelem, jó levegő, jó víz, olcsóság? Dehogy az. A nyaraló budapesti amolyan fejős tehén, a ki anyagilag kimerülve, kifáradva, rengeteg port nyelve menekül vissza Budapestre.

Fentebb azt mondottuk, hogy a hatóságtól ezen a téren reformot nem remélünk. Indokoljuk azt azzal, hogy a mi hatóságunk konzervativ észjárása szerint nem kell és nem szabad az olcsóságot támogatni, a fővárosnak terjeszkedni nem lehet, mert a vele kapcsolatos hatósági feladatok (világítás, csatornázás, kövezés stb.) indokolatlanul terhelnék meg a törvényhatóságot. Ellenben csak zsufolódjék össze méregdrága lakbér ellenében a budapesti ember a bérkaszárnyákban, a hol nyáron megsülhet, télen pedig még az ágy fáját is elfűtheti.

Gelléri Mórnak aktuális indítványát szeretnék kiegészíteni. Foglaljon állást a törvényhatóság és mondja ki, hogy olcsó, télen és nyáron egyaránt lakható uj telepek létesitendők a főváros és magánosok latifundumain. Módot kell nyujtani a szabadabb terjeszkedésnek, hogy ne csak milliomosok lakjanak palotákban, hanem a szegényebb középosztály is juthasson egy-egy kis házikónak birtokába. Alkalmat kell adni az egészséges városfejlődésre. Mi tehát ezen az alapon a Gelléri indítványát feltétlenül támogatjuk és kivánesian várjuk, hogy mit szól hozzá a háztulajdonosok konservativ gárdája: a törvényhatóság közgyülése.

Az indítvány szövege egyebként kivonatosan a következő:

Gelléri Mór az Országos Iparegyesület igazgatója nemcsak a falusi élettel járó kellemetlenséget látta meg, de tanulmányai alapján konstatálta, hogy *a nyaralás évenkint átlag harminczmillió koronát von el a fővárosi ipartól és kereskedelemtől.* S ezt az összeget szeretné megmenteni. Látja, hogy a nyaralásra igazán *minden tekintetben alkalmas budai hegyvidék csaknem lakatlan,* pedig ha a budai hegyeket a középmódu ember nyaralóhelyévé lehetne tenni, harminczmilliót mentenének meg az amugy is szegény fővárosi iparnak és kereskedelemnek. Az indítvány igy szól:

Utasitsa tehát a közgyülés a tanácsot, hogy az érdekelt körök és tényezők meghallgatása után tanyulmányozza a budai és esetleg pesti részekben a középmódú és szerényebb viszonyok között élő lakosság számára létesitendő nyaraló-telepek ügyét és tegyen a közgyülésnek legkésőbb hat hónapon belül jelentést arról, miként lehetne esetleg állami és hatósági támogatással, valamint a közlekedési vállalatok, esetleg a nagy vasutak támogatásával a kérdést a főváros közönségére nézve legkedvezőbben megoldani. A midőn még figyelmébe ajánlom a tekintetes közgyülésnek, hogy e kérdés megoldásának helyes mederbe terelése magára a fővárosra követetlen s közvetve rendkivüli erkölcsi és anyagi haszonnal jár, különösen hangsulyozom azt, hogy helyesebb, praktikusabb volna az *idegenforgalom* távoli délibábjának mesterséges eszközökkel való üzése helyett odatörekedni, hogy *a fővárosiakat ne üzzük idegenbe* s igy a fővárosiakkal ne emeljük idegen vidékek forgalmát, hanem tartsuk meg őket lehetőleg egészen a fővárosnak.

Hirek a városházáról.

Kinevezés. A székes-főváros polgármestere dr. Blassberger Rezsőt a dunabalparti kórházakhoz segédorvossá nevezte ki. Továbbá dr. Ludvigh Endre, a jobbparti kórházak igazgatója jelentést tett a polgármesternek, hogy dr. Moravcsik Emil egyetemi tanár az elmebeteg megfigyelő osztály rendelő orvosa megbetegedett. A helyettesítéssel az igazgató dr. Sipőcz Géza tanársegédet bizta meg.

Kivándorlási rendezések. A belügyminiszter nem rég kiadott rendelete ösmeretes, mely azt mondja, hogy bármely utazási jegy Amerikába, ha nem a Cunárd Line-re szól, érvénytelen. Most ennek pótlása gyanánt e rendelete alól kiveszi a miniszter azokat a jegyeket, melyeket valamely itthoni rokonának küld egy már Amerikában levő hozzátartozója. De ennek szigorú ellenőrzése czéljából elrendeli Tisza belügyminiszter egyuttal azt is, hogy ezt az Amerikából küldött jegyet bizonyitás végett az illető község elöljárósága által kell lepecsételtetni és aláiratni. Egyszersmind értesitette az illető Amerikai hatóságokat és hivatalokat, hogy az általuk kiadott utazási jegyeket jelöljék meg, hogy itthon az ellenőrzés fennakadás nélkül történhessék meg.

Dohánypaloták. A pénzügyminiszter helyett Popovits államtitkár leirt a fővárosi tanácshoz, hogy az Erzsébet- és Ferenczvárosi dohánygyárak, valamint a dohánybeváltó hivatal kitelepitésére a szükséges intézkedéseket inditsa meg mielőbb, mert a költségre az országos költségvetésben 6 millió és 820000 korona fedezet van erre. A két dohánygyárra külön-külön 8000 négyszögből és a dohánygyárbeváltóhivatal részére pedig, 1200 négyszögöles telkek szükségesek. Miután pedig a dohánygyári munkások leginkább nők, kik tulnyomó számban a VIII. és IX. kerületek érintkezése körül laknak és más megfelelő területek jelenleg egyáltalában nem kinálkoznak, a pénzügyminiszterium a maga részéről a Mester- és Gróf-Haller-utcza sarkán lévő, s jelenleg országos vásárra használt telket az egyik dohánygyárnak, a másiknak pedig az Üllöi-ut és Orczy-ut sarkán lévő szintén a főváros tulajdonát képező, térét ajánlja és tartja jónak. A dohánybeváltóhivatal számára pedig a VI., Lőportár-dülön lévő jelenlegi városi fiuiskola telkét tartja a legalkalmasabbnak. A tanács e leirat ügyében legközelebb tárgyal

Adózás. A tanács az adózó közönségnek tudomására hozza, hogy a folyó évre fizetendő egyenes adók kivetését és egyénenkint való előirását befejezték. Ebből folyólag felhivja a tanács azokat az adózókat, akik az adózók sorában már a mult évben is előfordultak, tehát adókönyvekkel már el vannak látva, hogy adókönyveiket az 1883. évi XLIV. törvényczikk 36. §-ában foglalt rendelkezéshez képest a folyó évi adóelőirásokkal leendő kiegészités végett saját kerületük adószámviteli osztályánál legkésőbb 1904. évi november hó 15-ig mutassák be.

A főváros közegészsége. Dr. Magyarevics tiszti főorvos jelentése szerint a székesfőváros közegészségügyi állapota augusztus havában kedvezőtlen volt, amennyiben ugy a vörheny (plusz 62), valamint a hasi hagymáz (plusz 97) jelentékenyen emelkedett. A többi hevenyfertőző kórokban csak lényegtelen volt az emelkedés, sőt a kanyaró 136-al s a szamárhurut 11-el csökkent. Az összes hevenyfertőző kórok számának emelkedése 70. A halálozások számában nem volt lényeges eltérés. Élve született e hóban 1665, meghalt 1143, a születések tehát 522-vel multák felül a halálozásokat. Az összes köz és magán kórházakban gyógykezeltetett 10.940 fekvő és 12.105 járó beteg, összesen 23.045, vagyis 4.1-el több mint a mult hóban. A hajléktalanok menhelye egyletének négy menházában szállást kapott összesen 25.947 személy.

Adófizetők figyelmébe. A III. ker. elüljáróság közhirré teszi, hogy a földadó és ezek járulékainak kivetését valamint a házbéradó és a földadó után fizetendő általános jövedelmi pótadónak kivetését kerületében befejezték és az ezek eredményéről vezetett kivetési lajstromok szeptember hó 10-től szeptember 17 ig bezárólag fognak a III. ker. elüljáróság adószámviteli osztályánál (Fő-tér 3. szám földszint 16.) a délelőtti hivatalos órák alatt közszemlére kitétetni. Ezt oly felhivással adja az elüljáróság az érdekelt közönség tudomására, hogy a megállapitott adók mértéke ellen való esetleges felszólamlásai a székesfővárosi közigazgatási bizottsághoz czimezve az I—III. ker. kir. adófelügyelőségnél (II. ker. Főutcza 34 a.) a törvényes határidőn belül nyujtandók be.

KÖZGAZDASÁG.

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. Gyermek és életbiztositó intézet. Budapesten, VI., Teréz-körut 40—42. Alapittatott 1863. évben. Folyó év augusztus havában 1,689.900 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 1,104.600 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki.

Biztositott összegek fejében 59.456 K 69 fillér fizettetett ki.

1904. január 1 től, 1904. augusztus hó 31-ig 12,636.700 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 12,015.800 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositott összegek fejében 571.136 K 61 fill. fizettetett ki.

Ezen intézet a gyermek és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és a legelőnyösebb feltételek mellett.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest sz.-főváros tanácsa a marhaközvágóhidon és a marhavásártéri új istállók területén összesen 6411 m² területen létesitendő útburkolásnál felmerülő

a) kövezési munkákra és az ehez szükséges

b) bazalt fejkő anyag szállitására nyilvános verseny-tárgyalást hirdet.

Az ajánlatokat *1904. okt. 4-én d. e. 10 óráig* a tan. VIII. ügyosztályban (IV., közp. városháza II. em. 208. ajtó) kell beadni. Pályázati feltételeket ugyanott lehet kapni.

Budapest, 1904. évi augusztus hó 25-én.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetéseket felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Egyetem-utcza 7.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék $3\frac{1}{2}\%$ kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

WALLA JÓZSEF

MOZAIK- ÉS CZEMENT-GYÁRA

BUDAPEST, VII., ROTTENBILLER-U. 13.

Gránit-terazzo,
Betonirozások,
Csatornázások,
Turbinák és zsilipek,
Medenczék,
Szökőkutak,
Jászolok,
Fürdőkádak betonból és fayencelapokkal,
Falburkolások fayencelapokkal,
Márványmozaiklapok velenczei módra,
Czementlapok sima és római mozaikutánzat,
Mozaiklapok á la Mettlach,
Keramit- és Klinkerlapok,
Portland-czementcsövek,
Kőagyagcsövek,
Román-czement,
Portland-czement,
Tűzálló-tégla.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. október 3. 24. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Egyetem-utcza 7.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

A Menetjegyiroda és a kivándorlás.

Ha valaki nem tudná, hogy mi összefüggés van a Menetjegyiroda és a kivándorlás között: szolgáljon felvilágositásul, hogy a belügyminiszter engedélye szerint egyedül a Menetjegyiroda van feljogositva arra, hogy az Amerikába kivándorlóknak hajójegyeket eladhasson. Tudva azt, hogy Magyarországból évenként körülbelül 50–60,000 ember vándorol ki, s hogy a magyar-amerikai vonalat fentartó hajós-társaság minden egyes felnőtt utas után 20 korona proviziót fizet: nem szorul bizonyitásra, hogy a Menetjegyiroda a legkövérebb és legjövedelmesebb monopoliumok egyikét szerezte meg magának.

Vannak emberek, akikre csőstül hull az áldás, akik mindent elérnek, amit csak akarnak. Ezek közé tartoznak a Menetjegyiroda háta mögött álló nagyságos és méltóságos urak, akik megteremtették az idegenforgalmi r. társaságot és egyesitették a Menetjegyirodával. Sikerült nekik beugratni a kormányt, hogy a állam pénzéből nagy összegü évi szubvenciót adjon a társaságnak. A titulus: az idegenforgalom emelése. Arról nem szólunk, hogy a kerek földön nincs még egy állam, amely ily czimen hizlaljon egy csomó semmittevő direktort és részvényest, azt ellenben kötelességünk konstatálni, hogy az Idegenforgalmi társasággal párosodott Menetjegyiroda sem a fővárosban, sem a vidéken nem mozditotta elő az idegenforgalmat. Vagyis kutba dobott pénz a nekik adott szubvenczió.

A társaság persze azzal védekezik, hogy ő megtette amit megtenni lehetett. Az ám! A Duna-ünnepély, a lengyelek fogadtatása és a bikaviadal az idegenforgalmi akcziónak legkimagaslóbb momentumai, amelyekre emlékezve, hirtelenében nem tudjuk eldönteni, mi volt nagyobb: a rendezők bornirtsága vagy léhasága? A lefolyt pár esztendő eredménytelensége és siralmas kudarcza, a csaknem európai botrányokká fajult blamázsokkal egyetemben kétségtelenné tették, hogy azok az urak, kik a Menetjegyiroda és Idegenforgalmi társaság élén állanak, lehetnek a privát életben tisztességes polgárok, de a magukra vállalt feladattal szemben valóságos szellemi nyomorékok. Nincs soha egy egészséges ötletük, s hiányzik belőlük az a komolyság és szoliditás, amely nélkül ily vállalat sikert nem arathat. Sőt mutatkoztak olyas tünetek, amelyek alapján még jóhiszeműségük is kétségesnek mondh tó. Budapesten és a vidéken legalább általános a meggyőződés, hogy az Idegenforgalmi társaság egyenesen a közönség becsapására utazik. Külföldieket nem tud ide csalni, tehát a benszülöttek pénzére pályázik.

Mi igaz ebből, most nem kutatjuk. Sokkal fontosabb dologról akarunk ezuttal szólani: a kivándorlási ügyről. Amit a Menetjegyiroda a kivándorlás dolgában művel, az több a botránynál. Efölött szemet hunyni: kötelességmulasztás a hatóságok, bűn a sajtó részéről.

Se a brémai Missler, se a többi külföldi ágens soha nem garázdálkodott oly vakmerően

Magyarországon, mint a Menetjegyiroda megbizottai. Az amerikai magyar lapok telve vannak a kivándorlottak panaszával, kik egytől-egyig megvádolják a Menetjegyirodát, hogy ügynökei erővel kényszerítették őket a Fiumébe utazásra és a 180 koronás hajójegy megváltására, holott ők Németországon át 70 koronáért utazhattak volna Amerikába.

Lévai ur, a kivándorlási biztos, *Sélley* ur, az államrendőrségi osztály főnöke és *Tisza* István gróf belügyminiszter ur mit sem tudnának e panaszok felől? Nem járnak nekik azok az amerikai ujságok vagy nem tesz nekik jelentést a new-yorki főkonzul, aki véletlenül magyar ember? Ha az amerikai bevándorlási hivatal szükségesnek látta e panaszok nyomán hivatalos jegyzőkönyveket fölvenni, nem fölöttébb furcsa és gyanus, hogy a magyar hatóságok következetesen a vakot és süketet játszák? Miért nem inditottak vizsgálatot, ha másért nem, hát az amerikai közvélemény megnyugtatása végett, amely föl van háborodva, hogy egy részvénytársasági vállalat erőszakot gyakorolhat független polgárok ezrein.

Ugy látszik, hogy a belügyminiszterium többet hisz *Láng* és *Pollák* uraknak, a Menetjegyiroda „elfogulatlan“ és „érdektelen“ direktorainak, mint az Amerikában partra tett magyar kivándorlók százainak. És ez természetes is. Azok az emberek daróczruhát hordanak, nem pedig angol posztóból szabott redingottot és soha sem utaztak a Sleeping-Car hálófülkéiben: világos tehát, hogy nem gentlemanok és a szavukra adni nem lehet.

Azonban legujabban történt valami, amit Láng és Pollák urak előkelő vállvonogatása és leintő kézmozdulata nem vehet le a napirendről. Szeptember 22-én a fiumei kivándorlási biztosság kénytelen volt egy csomó embert *visszatartani a hajóra szállástól*, mert nem volt annyi készpénzük, amennyivel New-Yorkból tovább utazhattak volna. Ezek az emberek azonban már kiadtak egy csomó pénzt vasúti jegyre és úti felszerelésre.

Sőt adtak volt előleget a Fiume-newyorki átkelésre is.

Kinek adták? — A Menetjegyiroda megbizottainak. A Menetjegyirodáénak? Nem valami lelkiismeretlen szélhámosnak? — Nem! A pénz valóban illetékes kezekbe jutott. Azokéba, akiknek kötelességük minden hozzájuk forduló embert felvilágositani, hogy mily föltételek mellett és mennyi pénzzel juthat ki valaki Amerikába. Ezek az „illetékes“ közegek tehát tudták, hogy akinek nincs több pénze 200 koronánál, az semmi körülmények között nem szállhat Fiumében hajóra, mert a becsületes angol Cunard társaság csak olyanokat szállít át Amerikába, akiket ott nem fognak visszautasitani. Ámde ha tudták ezt és mégis előleget vettek föl és leküldték Fiumébe az illetőket, akkor — nos mondjuk ki magyarán — akkor olyan lelketlenül jártak el, hogy eljárásuk megtorlás nélkül nem maradhat.

Örvendünk, hogy a képviselőház nemsokára megkezdi üléseit. Ha addig Tisza István gróf közibe nem csördít sokat emlegetett vaskezével a kivándorlás hatóságilag szabadalmazott hiénái közzé: rajta fogunk lenni, hogy Láng és Pollák urak manipulácziói sürgős interpellácziő tárgyává tétessenek.

Külföldi összeköttetések.

Egy Londonban élő honfitársunk azzal a kérdéssel fordult hozzánk, vajjon a londoni élelmi piacz ellátásából nem vehetné-e ki részét a magyar termelés is? Nem lehetne-e Budapesten egy részvénytársaságot vagy szövetkezetet összehozni, a mely e lukrativ vállalkozást megkezdené?

A kérdésre, nagy fontossága miatt, e helyen válaszolunk.

Tudjuk és mások is tudják, hogy a londoni élelmi piacznak baromfiakkal, tojással, vajjal és más hasonló czikkekkel való ellátása iránt már történtek kisérletek. *Holló* József, *Krenner* Zoltán és még egy pár uriember *György* Endrének, a földmivelésügyi miniszterium londoni tudósitójának támogatása mellett némi sikert is tudott elérni a szárnyasok exportjával. Egy galicziai származásu vállalkozó pedig Láng Lajos volt kereskedelmi miniszter pártfogásával és államvasuti kedvezményekkel a tojáskivitelt vette kézbe. Azonban se az egyik, se a másik kezdeményezés nem öltött nagyobb arányokat és nem lett állandósitva. Okát egész biztosan nem tudjuk, de az a meggyőződésünk, hogy a sikertelenség vagy a félsiker a kiviteli szervezkedés és a tőke elégtelenségében rejlik.

Egy oly óriási piacz megszerzése, a milyen a londoni, nem történhet ötletszerüleg. Mezőgazdaságunk csak akkor látja hasznát a külfölddel való összeköttetésnek, ha állandó vevőket biztositanak számára.

Az, hogy egy-egy kereskedő vagy vállalkozó néha elhelyez a külföldön nagyobb kvantum szárnyas állatot, tojást stb.-it, csak az illetőnek haszon.

A termelő rendes piaczot akar, hogy nyugodt lehessen, hogy amit az export számára nevelt vagy termelt, az nem marad a nyakán.

Ily összeköttetést csupán széles alapokra fektetett vállalat hozhat létre, s éppen ezért örömmel halljuk, hogy akadt egy tekintélyes és gazdag nagybirtokos, aki komolyan foglalkozik a londoni állandó összeköttetés megteremtésével.

Ez a nagybirtokos *Szápáry* László gróf, a volt fiumei kormányzó, ki egy évi távollét után visszatért Magyarországba, s betelvén a politikai élettel, közgazdasági tevékenységet akar kifejteni.

Ha való igaz eme szándéka, nagy nyereségnek kell tekintenünk közgazdaságunk javára. Mert Magyarországon mostanáig — tisztelet a ritka kivételnek — mind olyanok állottak az ipari, kereskedelmi és egyéb közgazdasági vállalatok élére, kik nem a közjót, hanem a saját egyéni érdekeiket tartották szem előtt.

Ennek tulajdonitandó, hogy a közgazdasági tevékenység révén igen sokan meggazdagodtak, nehányan milliókat és kitüntetéseket szereztek, de maga az ország és a nép, meg az egész magyar közgazdaság siralmas állapotban maradt.

Szápáry László grófról tudjuk, hogy nincsenek és nem is voltak önző czéljai soha, tradiczióz férfi, ki csupán azért lépett a politikai térre és azért vállalt hivatalt, hogy szolgálatokat tegyen az országnak.

A fiumei kormányzóság is nobile officium volt számára, amelyre pár év alatt százezreket költött a sajátjából. Sőt, ma már, midőn a mesterséges megbotránkozás hullámai elsimultak és a politikai taktikázás szünetet tart, nyiltan kimondhatjuk, hogy a parlamenti obstrukczió leszerelésére irányult akcziója is önzetlen, hazafias forrásból fakadt.

Szápáry László gróf áldozatul dobta magát a politika Molochjának, e cselekedetével azonban biztositotta magának minden igazságos és elfogulatlan érzésü ember rokonszenvét. És ha igaz, hogy a keserü csalódások daczára még mindig szolgálatot akar tenni a közügynek, elhatározása örömet fog kelteni széles körökben. Mert éppen olyan önzetlen és buzgó, nagy vagyonnal és nagy összeköttetésekkel biró vezérférfiakra van szüksége közgazdasági életünknek, amilyen Szápáry László gróf.

Meg vagyunk győződve, hogy az a társaság, amelynek ő áll az élére, nemcsak sikert, de köztiszteletet is fog szerezni.

A főutak villamos világitása.

Azok, a kik bejárták a külföld nevezetesebb nagy városait, összehasonlitást tevén a külföldi városok és Budapest világitása között, általánosságban kedvező itéletet mondanak Budapestről. És azt szivesen koncedáljuk mi is. Mert noha, mi álláspontunk a szüntelen birálat, elismerjük, hogy tisztaság (értsd ezalatt az utak, utczák, közterek tisztaságát), világitás és tanügyi téren a magyar főváros cseppet sem áll a mivelt nyugati nagyvárosok mögött.

A mi a közvilágitást illeti, plane azzal, hogy a légszeszlámpák égői Auer-égőkkel szereltettek fel, rendkivül sokat haladtunk.

Két körülményt azonban fontolóra kell vennünk. Az egyik az, hogy a főbb közlekedési vonalak, főutak megvilágitásában nincsen semmi harmonia, egyöntetüség. Az Auer-égővel felszerelt légszeszlámpával szemet boszantó és sértő versenyre kelnek a különböző reklámlámpák. Egyik üzlettulajdonosnak sodronyizzóvillamoslámpákat, a mellette levő szénnel égő fehér fényü villamoslámpát alkalmaz, az utóbbi időben pedig valóságos merényletet követnek el látószerveink ellen az aranyfényűnek, vagy nappali fénynyel megtisztelt villamos reklámlámpákkal. Ez utóbbi tekintetben, mint azt már közöltük, a tanács utasitásokat adott az előljáróságnak, hogy az ilyen, szemre káros reklámlámpák esetleges betiltására nézve tegyenek javaslatot. A mi azonban még nem történt meg. Pedig ezt a leghatározottabban követelnünk kell.

A másik körülmény, hogy minden igazi nagyvárosban ma már a főbb utakat s különösen a keresztező pontokat is, villamos fénynyel világitják meg. Ne menjünk csak messzire, tekintsük meg Bécset. A bécsi Belvárost, a hol annyi a főutvonal, köztér, park, a vámon kivül, mindenütt villamos világitás fénye árasztja el. A mi felette kedves, jó benyomást kelt, igazi nagy- és világvárosi külsőt kölcsönöz a mellett, hogy a világitás intensivebb és hatásosabb.

Hát ezt az eszmét most felvetették nálunk is, sőt konkrét tervezetet is ajánlottak és nyujtottak be. Mi a magunk részéről e tervet csak helyeselni tudjuk. Természetesen csak úgy, ha nem bár túlságos, legkevésbé pedig túl megterheltetéssel.

Tervezték már, hogy a dunaparti korzót villámosan világitják s a Vigadóban akarták berendezni a telepet, hogy a város maga termelje az áramot. Megcsinálták a költségvetést is, de a berendezés nagyon sokba került volna s azért lemondottak a dologról. Kisérletet tettek az Andrássy-uton is, de a széles sugáruton a ritkán elhelyezett ivlámpák nem adtak elegendő világ-

**

gosságot. Le is mondtak a villámos világításról s a mérnöki hivatal legutóbb tett előterjesztést a tanácsnak, hogy a főváros belső területén levő valamennyi gázlámpást Auer-féle égővel szereljék föl. Most egyik budapesti vállalat tett ajánlatot a fővárosnak, hogy az Andrássy-uton, Váczi-utczában, Dorottya-utczában, Gizella-téren és Városház-téren a maga költségén villámos ivlámpavilágitást rendez be. A vállalat az Andrássy-uton 60, a Váczi-utczában 7, a Dorottya-utczában 6, a Gizella-téren 2 és a Városház-téren 3 ivlámpát akar fölszerelni. Az Andrássy-uton mind a két oldalon váltakozó sorrendben, a gyalogjáró mellett 40 méter távolságra kandelabereket akar fölállitani. Az egyik oldalon tehát egyik kandeláber a másiktól 80 méter távolságra lenne. A kandeláberből két méternyire kinyuló kar tartaná az uttest fölött tiz méter magasságban a 12 ampere áramerősségü ivlámpást. A Váczi-utczában és Dorottya-utczában egymástól ötven méter távolságra s szemközti házak között kifeszitett sodronykötélen lógna tiz méter magasságban a tiz amperes ivlámpás. Az ivlámpák csak esti tizenegy óráig égnének, de minden ivlámpás mellett lenne egy izzólámpás, hogy tizenegy óra után világitson. A világitásért a vállalat a következőket kéri: Minden 12 amperes ivlámpa áramáért évenkint 361 korona 20 fillért, a 10 amperesért 310 korona 20 fillért fizet a főváros. Ezenkivül minden lámpás karbantartásáért évenkint 165 koronát s kölcsöndij czimén az oszlopos lámpásokért 136 a sodronykötélen levőkért pedig 81 koronát. E szerint a főváros egy lámpásért évenkint 662 korona 20 fillért fizetne. De kiköti még a vállalat, hogy a szerelési munkák miatt fölbontott uttest helyreállitásának a költségét a fővárosnak kell megfizetnie. A tanács az ajánlatot véleményadás végett kiadta a mérnöki hivatalnak.

Le az árverési csarnokokkal!

Az úgynevezett finánczészjárásra jellemző fényt vetnek az árverési csarnokok. Adó, illeték, közjárulék czimén lefoglalt ingókat szállíttat a hatóság azon, hogy „transzferáltat“ az árverési csarnokokba, a hol vígan folyik a kótyavetyélés, a liczitálás s a hol az árverési hiénák indokolatlan uzsora haszon mellett szerzik a vagyonukat Méltán kelt undort és visszatetszést ez a transzferálási rendszer, a mely teljesen rávall a németektől, vagy osztrákoktól eltanult finánez-politikára. A lefoglalt ingókat ugyanis tűz emésztheti meg, elromolhatnak, elhasználódnak, talán egyik-másik butordarab el is kallódik Szóval: a finánez-politikus nem bizik az adozó alany becsületességében, hanem liczitálni akarja a fedezetül szolgáló lefoglalt ingót. Beszállíttatják tehát az árverési csarnokba.

Nem tudjuk: valjon gondolt-e a hatóság valaha arra, hogy mikép vélekednek és mit gondolnak azok a szerencsétlenek, akiknek ingó-bingó tárgyait e római jog legkezdetlegesebb, az u. n. szószerinti kézi zálogvétel idejére emlékeztető módon hordatják el? Valjon nem bizonyos foka, megokolatlan formája a transzferálás a hatósági önsegélynek? Hol van ez a törvény, amely megengedi, hogy a lefoglalt ingók a felperes rendelkezése szerint elszállittassanak mindaddig, a mig a pro auctionis meg nem nyilt a felperes részére s a mig az auctio nem perfekt?

De hát ne erről szóljunk. Az előljáróságok egyre-másra arról panaszkodnak, hogy a transzferálás költségeinek fedezetéül engedélyezett hitelösszegek kimerülnek. Póthiteleket kérnek. A vége tehát az, hogy a transzferálás sem etikailag nem indokolt, de ki fizeti magát.

Hát ezzel az ó-kori rendszerrel fel kell hagyni, ezt a transzferálást el kell ejteni.

Jogállamba nem illő, nem való, sőt, ha teorizálunk, ép a törvény szelleme szerint a transzferálás sehogysem állhat meg. De tovább menve: egyenesen sérti a polgárság önérzetét, amikor a hatóság azt a tudatot, kötelességérzetet, amely szerint a legfoglalt ingó feltételes tulajdona lesz a foglaltatónak, nem létezőnek, megbizhatatlannak deklarálja.

Legyünk tehát modernek és ne utánozzunk mindent ész nélkül és szolgaisággal. Az árverési csarnokokat be kell szüntetni, a transzferálást ki kell küszöbölni.

Az eladósodott tisztviselők.

Lapunknak legutóbbi számában közöltük a nemcsak a fővárosi alkalmazottakat, hanem fővárosunk közigazgatására mélyen lesujtó és aggodalmat keltő hirt, hogy a hivatalosan intergnált adósságmentességből semmi sem lesz. Ezt a kijelentést maga a polgármester tette.

A tényállás tehát röviden összegezve a következő:

Az alkalmazottak el vannak adósodva, a polgármester kezébe vette az ügyet a közgyülésnek erről jelentést tett, a haladékot ez év végeig a közgyülés jóváhagyása mellett adta meg, de ugyanekkor, miután a polgármester lépett közbe, magára vállalta a közgyülés előtt a felelősséget, és felelős most már a legutóbb tett kijelentésért is.

Mi az egész ügyből eliminálunk az egyéb, különösen humánus mozzanatokat és szempontokat és előtérbe toljuk a felelősség kezelését. Ez alkalomból határozottan követeljük, hogy a polgármester ur tegyen jelentést és javaslatot a közgyülésnek: mi lesz hát az eladósodottakkal?

Mit akar velük cselekedni, mit czéloz ellenük, vagy velük? Az, hogy még ez év nem telt le, mit sem tett, mert a polgármester kijelentette, hogy a

rendezésből semmi sem lesz. Már most: vagy komolyan fogták fel a kérdést illetékes helyen, vagy nem. De már annak a komoly jelentősége elől, hogy egy eladósodott alkalmazottak gárdájára a közügyek szénáját ne bizzuk, elzárkózni nem lehet.

Azt kivánjuk és követeljük a jol felfogott közérdek szempontjából, hogy valamelyik városatya ebben az ügyben a legkomolyabban interpelláljon!

Világosságot és határozott választ kérünk, mert a nyilvánosság már amugyis nyakig szaturálva van ezzel az adóssági kérdéssel és jobb ma tudnunk, hogy mikép akarnak segiteni, vagy miért nem akarnak segiteni a bajon. Lehetetlenséget ezen a téren általánosságban nem ismerünk, egyenes és nyilt választ várunk.

Uj szabályzat az épitkezésekre.

Fővárosunknak, a mi kedvelt és beczézgetett Budapestünknek van egy eredendő ősi baja: nincs programmja. Nincsen közlekedési, épitkezési, közélelmezési stb. programmja, vagyis: ami van, az rossz. Csak ugy találomra, esetszerüen segit magán a hatóság, ami aztán azt eredményezi, hogy az egyenesből görbe, a közterületből semmi sem lesz, a levegő kiszorul a városból és külsőleg szép e város, de belülről beteg.

Régi baja ugyanis a mi fővárosunknak, hogy a területekkel valóságos uzsorát enged folytatni. A bérkaszárnyarendszer minálunk már annyira tultengett, hogy idő nap előtt jó tüdejü fővárosi lakos ritkaság számba megy majd. Tudniillik: az utczák, utak szélessége, az udvarok nagysága és a be- és felépitett területek terjedelme között nincsen meg az az arány, a melyet a közegészségügy megkövetel. Mert hisz nem elég, hogy lakunk valamely épületben, nem elég az, hogy méregdrága lakbért fizetünk, keresményünk egy harmadrészét a lakbér emészti fel, hanem ilyen drága feltételek mellett jól és egészségesen kell laknunk. A mostani viszonyok mellett a fővárosi lakosok sáppadtságán, vérszegénységén, a gyermekek csenevész növésén nincs mit csodálkoznunk, de köteles a hatóság ezen az állapoton javitani.

Sokszori felszólalás után végre a mérnöki hivatal kidolgozott egy épitkezési tervezetet, melyre a tanácstól 1899-ben kapott utasitást s a melynek öt év mulva megfelelt. A tervezet, ha magában véve nem is ép a legidealisabb a jelenlegi viszonyoknak, a lehetőség határai között legalább megnyugtatónak tetszik, mert alapját képezheti a további korrekcióknak, a beható mérlegeléseknek. Az Eberling főmérnök gondos odaadását dicsérő tervezetből kiemelendőnek tartjuk a következőket:

A mérnöki hivatal a kész szabályrendeletet kisérő jelentésében rámutat arra, hogy a *tiz esztendős épitésügyi szabályzat* ellen az összes érdekelt felek kezdettől panaszkodnak s a panaszok igazolást nyernek abban is, hogy a szabályzat *hatása nem járt haszonnal a főváros fejlődésére.* Egyik nagy hiánya a szabályzatnak, hogy az uj kerületi előljárósági törvénynyel, amely az épitésrendőri ügyeket a központi igazgatástól a kerületibe tette át, nincs összefüggésben. Másrészt a közmunkák tanácsát illető olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyeknek nincs helyük az általános épitésügyi szabályzatban. A mérnöki hivatal tervezete e két körülményt figyelembe véve készült. Ezeken kivül számba vettek minden komoly panaszt s amit lehet, felhasználtak. Nagy botránya azonban a munkának, hogy *a főváros uj szabályozási,* illetőleg *beépitési terve nincs készen, amelyet pedig a szabályzattal föltétlenül kapcsolatba kellene hozni.* Ennek hiányában *a tervezet uj intézkedései leginkább a közegészségi szempontból szükséges orvoslásokra szoritkoztak,* még pedig:

1. megváltoztatják az udvarterületek nagyságát, mert helytelen az, hogy például a Váczi-utczában, ahol 1000 forint egy négyszögöl telek, ugyanolyan nagyságu udvar legyen előirva, mint a kültelki 5—6 forintos telkeken. Ez a rendszertelenség okozta a sürü beépitéseket, amelyeket meg kell szüntetni:

2. az épületmagasságokat, amelyek az egész fővárosban egyméretüek, szintén megváltoztatják. Ez volt az oka az extenziv fejlődésnek, alkalmat adván arra, ha az utcza elég széles volt, hogy a kültelkeken is 3—4 emeletes házakat épitsenek:

3. megszüntetik azt a közegészségi szempontból rendkivül hátrányos állapotot, hogy az utcza szélességéhez arányitva tulmagas házakat engedélyezzenek. Ma tudniillik az a szabály, hogy 10 méteres utczában 3 emeletes, vagyis 20 méter magas házakra adnak épitési engedélyt, tehát az utczaszélesség kétszeresére. A tervezet a külföldi szokást szeretné alkalmazni, amelyet eszményinek tart, t. i. a ház magassága ne legyen nagyobb az utcza szélességénél. Ez biztositja a világosságot, a jó levegőt a ház minden részének. Nálunk ez az állapot ismeretlen s még a legfőbb utvonalakon is alig fordul elő.

Az uj szabályzat a házmagasságot szorosabb összefüggésben az utcza szélességével csak a IV. övezetben irja elő, mert a többi övezet aránylag már sürün be van épitve. Az erre szóló intézkedései ezek:

„A házak külső magassága az utcza szélességétől függ. (X. Fejezet. Épitkezés módja, 133. §). Az *I. övezetben* az utszélességnek $1^1/_2$-szerese lehet, de nem magasabb 25 méternél. Háromemeletes házat csakis 11.35 (6 öl) méter széles utczában, de legfölebb 20 méter magasságban lehet épiteni; a

kétemeletes nem lehet magasabb 15 méternél. Négyemeletnél magasabb nem épithető (134. §). Félemelet is emeletszámba megy; 16 méteres és szélesebb utczában a földszint két részre osztható akkép, hogy az alsó 4, a felső helyiség magassága 3 méter legyen, de mind a két rész csakis üzlethelyiségnek használható.

A II. övezetben az utcza $1^1/_4$-szeres szélessége adja a ház magasságát. Háromemeletesnél nagyobb és 20 méternél magasabb nem épithető; a kétemeletes 15 méter, az egyemeletes 10 méter magas lehet.

A III. övezetben az épités nyaralószerü, marad változatlan.

A IV. övezetben az utcza szélessége egyenlő kell, hogy legyen a ház magasságával, de legfölebb kétemeletes, 14 méter magas ház épithető.»

Az udvarok nagyságát általában, leginkább mégis a IV. épitési övezetben emeli ekkép: az *I—II. övezetben* az udvar nagysága földszintes és egyemeletes háznál az épitési telek 15 százaléka, két- és háromemeletesnél 20 százaléka, négyemeletesnél 25 százaléka. A IV. övezetben: földszintesnél és egyemeletesnél 30 százaléka, kétemeletesnél 40 százaléka az épitési területnek. A világitó udvarokhoz könnyen hozzáférhető ajtó épitendő.

4. a csatornázatlan területeken a terjedelmes házak épitését korlátozza;

5. a lakhatási engedély kiadása körül mutatkozó hiányokat teljesen rendezi, amint arról lapunkban már többször megemlékeztünk. Az erre vonatkozó rész még tárgyalás alatt áll;

8. kiterjeszkedik végül a gépek, motorok, kazánok, füstemésztők, fütő, szellőztető készülékek elhelyezésére és szerkezetére a modern igényeknek és vivmányoknak megfelelően. Különleges engedménye az épitők javára az, hogy a falvastagságot, tekintettel az ujabb technikai találmányokra, a könnyebb s mégis erősebb épitési szerkezetekre, leszállitja a főfalaknál 50 czentiméterről 45 czentiméterre.

Egyebekben az érvényben levő szabályzathoz alkalmazkodik, megtartja annak a beosztását, csupán az ellenőrzést igyekszik szigorubbá tenni.

A tervezetből látható tehát, hogy annak elkészitésénél, konczepcziójánál az egészségügyi szempont volt az irányadó, amit feltétlenül helyeselni tudunk. A másik fontos mozzanat: a hatóság illetőleg a közmunkák tanácsának megvádolása abból a szempontból, hogy épitünk, épittetünk, de szabályozási és beépitési terv hiányában. Vagyis a mit annyiszor hangoztattunk: az épitkezési programm ma sincs meg. Erre van tehát nekünk sürgős szükségünk, mert e nélkül az épitkezési szabályzatot revidiálni nem lehet.

Drágaság és hatósági tétlenség.

Tiszteletteljesen bocsánatot kérünk, bár hirlapirói tisztünknél fogva ez ugyan felesleges, de sem a méltóságos polgármester úr, sem a tekintetes tanács, sem a mélyen tisztelt közgyülés patópálos kodásával nem vagyunk megelégedve. Sőt egyenesen kárhoztatjuk.

Van drágaság. Ezt még a polgármester nélkül sem lehet kétségbevonni. Ez a jelenség, ez a tény nem olyasmi, a mire burokrata nyelvezettel rá lehet mondani, mint a hogy ráirják az aktára, hogy „intézkedést nem igényel.“

Van drágaság. Ezt nem a lenézett, (különben szorgalmasan böngészett) ujságok irják. Drága a kenyér, a liszt, négy darab tojás 38 fillér, a hús ára változatlanul túlmagas, a burgonya ára sem csökkent. Nem értjük, hogy miért *nem akarja* koncedálni a polgármester úr a drágaságot? Miért nem határoz a tanács? Miért nem dönt a közgyülés? Ha ilyen huzavona, ilyen semmittevés után a polgárság bizodalma a hőfokon alászáll, azon ne csodálkozzék a hatóság. Mert tehetetlenség, nembánomság, egyebekben nagytőkés politikus nyilvánul meg az egész vonalon.

A polgármester szinte akaratosan utját állja minden törekvésnek, a mely a vásárcsarnoki politikának agyonnyomoritott közélelmezés javitására irányul. Hát mi ezt nem értjük és senki sem érti. Mi azt nagyon is elhisszük, hogy a polgármester nem sinyli meg a drágaságot, de megérzi és nyögi azt száz és százezer ember.

Sem a hatósági mészárszékek, sem a sütőkemenczék felállitásáról, sem az élelmiszer be- és felhozatalról nem hallunk semmit. Szerencsésen alszik a jó Homérosz.

Most Ehrlich G. Gusztáv a polgármester lelkes, személyes hive, barátja sürgeti egy értekezlet egybehivását. Ettől az értekezlettől mi semmit, vagy keveset várunk A nagy betegnél nem kell bevárni azt az időpontot, a mig vagy jobbra, vagy rosszabbra fordul a sorsa; radikális segitség kell. A drágaságról már emlékeztek. Mi volt az eredmény? Semmi, vagy kétszer annyi. Különben erről az ügyosztályi értekezletnél már emlitést tettünk. Most mi fog történni? A polgármester engedett a VII. kerületi bizottsági tagok sürgetésének és szeptember 30-ára értekezletre hivta egybe. Az értekezlet az eddigi megállapodások szerint *szeptember 30-án délelőtt 9 órakor az ujvárosháza közgyülési termében.*

Az értekezlet elé a tanács a következő kérdéseket terjesztette:

1. A tenyésztési és termelési viszonyok indokolják-e az élelmiczikkeknek a budapesti vásárokon jelenleg jegyzett árait?

2. Mily intézkedések volnának alkalmasak arra, hogy a nagyban és kicsinyben való eladás árai közt aránytalan különbségek ne legyenek?

3. Milyen élelmiczikkekben várható még esetleges áremelkedés?

4. A már tett intézkedéseken kivül mik kivánatosak még az állam és mik a főváros részéről a drágaság, illetőleg az esetleges további áremelkedés ellensulyozására?

5. Miképpen lehetne biztositani, hogy addig is, mig a jövő év termesztményei piaczra kerülnek, a főváros vásárain, különösen a jövő év tavaszán megfelelő felhozatalok és igy készletek legyenek?

6. Minthogy a nagyban való kereskedelem és ennélfogva a közélelmezés érdekében a központi vásárcsarnok kibővítése terveztetik, kielégithető volna-e a czél azzal is ha a mostani központi vásárcsarnok az egyéb árusok kihelyezésével teljesen csakis az engros-kereskedelem czéljaira rendeztetnék be és használtatnék?

7. A hatósági közvetitők a fennálló szabályzat és feltételek mellett elegendőképp szolgálhatják-e az élelmiszerkereskedelem és a közélelmezés érdekeit s miféle hatósági intézkedéssel lehetne működésüket hatályosabbá és szélesebb körüvé tenni?

8. Mily vasuti tarifális intézkedésekkel lehetne az áruk Budapestre való felhozatalát előmozditani?

9. Mily befolyással van az élelmiczikkeknek a jelenlegi tarifakedvezmények mellett külföldre való kivitele a főváros élelmezésére?

*

Mi ezzel a tervezettel sehogysem tudtunk megbarátkozni. Hisz ez valóságos akadémiai székfoglaló akart lenni, a mivel tudvalevőleg a gyomrokat nem lehet kielégiteni. Lám: a polgármester úr figyelmét elkerülte a szigetvári eset, a hol a miniszter kimondotta, hogy a hatósági árszabás indokolatlan drágitás esetén helyet foglal. Miért, kérdjük: miért és mi okból nem szabnak határt az élelmiszer uzsorának?

Hajdanta, ha az iparosok, kereskedők túlmagas árakat csináltak, a hatósági közgyülésen kimondották: — hogy limitáljunk!

Tessék limitálni! Tessék utját venni a fenyegető inségnek, mert bármennyire liberális akar lenni a hatóság a drágasággal, mint falra festett rémmel szemben, a drágaságon, mint tényen, csak úgy segithet, ha ennek utját szegi, vagy a polgárságot szineskedésre szólitja fel. Persze erre vezérférfiu kell... Halmos János ur ő méltósága elutazott.

A katonai hatóságok és iparvállalataink.

Azt a kérdést, hogy mi előbbrevaló: a polgárság érdeke, vagy a katonaságé? hiába bizgatjuk. A józan észnek és az argumentumoknak nincs ott helye, ahol a katonai hatalom valamit óhajt vagy követel. Bizonyság erre egész állami életünk, mely a maga égető kulturális és gazdasági szükségleteit, s azonfelül a nemzeti kivánalmakat is alárendeli a katonaság „sic volo, sic jubeo“ álláspontjának.

Azonban mindennek van határa, tehát a katonai okvetetlenkedéseknek is. A székesfőváros abba a helyzetbe jutott, hogy végre is széleskörü akcziót lesz kénytelen indítani a katonai hatóságok ellen, a melyek akadályt gördítenek az iparvállalatok elé s ekkép kárt okoznak a fővárosnak.

Az ujabb időben egyre-másra előfordult, hogy iparvállalatok, amelyek a főváros külső részein akartak megtelepedni, nem valósithatták meg szándékukat, mert a katonai hatóság tiltakozott létesitésük ellen. Tudni kell, hogy a katonaságnak a város szélein különféle raktárai vannak. Az egyikben lőszert, a másikban puskaport, a harmadikban szénát, zabot, nyerget stbit őriznek. Ezeket a raktárakat a hadügyministerium jobban félti, mint a szemefényét és nem engedi, hogy közelükben gyár- vagy iparvállalat létesüljön. Mert *hátha* tűz támad a gyártelepen és kigyulad a K. u. K. magasin is!

Hiába mondjuk e nevetséges kifogásra, hogy tüzveszélyes telepre a polgári hatóság nem ad engedélyt. Katonáék botorul ragaszkodnak ahoz, hogy az ő magazinjaik „rayon“-jában senki ne telepedjék meg.

Igy volt annak idején a Geliérthegygyel is. Noha Budapesten a legfiatalabb suszterinas is tudta, hogy a Gellérthegyi *erődnek* semmiféle hadászati jelentősége és hivatása nincs, (mert Budapest az egyetlen főváros a világon, melyet védművekkel körülvenni elmulasztottak) mégis évtizedeken át tilos volt a hegy lejtőin való épitkezés. A hadügyminiszterium itt is „rayont“ állapitott meg s ez által évtizedekre vissza vetette a főváros e szép részének fejlődését.

Ugyanezt az értelmetlen és igazságtalan eljárást követi most a külső részeken, a magazinokra és puskaporos raktárakra való hivatkozással. Ámde a fővárosnak számot kell vetnie, hogy mi hoz több hasznot neki és a polgárságnak: azok a katonai magazinok-e, melyek minden adótól mentesek és csak arra valók, hogy az őrizetükre kirendelt bakáknak legyen hol elfagyasztani a lábukat és fülüket, avagy a sok ezer korona adót fizető és sok száz munkásnak foglalkozást nyujtó ipartelepek? Azt hisszük, hogy az Angyalföldi gyógyithatatlan őrülteken és dr. Frimm növendékein kivül minden más ember ugy fog okoskodni, hogy ha az ipartelepeknek utjába esnek a katonai raktárak, akkor nem az ipartelepek létesitését kell abbahagyni, hanem a magazinokat kell távolabbra költöztetni. Ezek inproduktiv dolgok, amazok ellenben a közgazdasági élet értékes szervei.

Ámde hiába világosabb ez a napnál is. Katonáék előtt a polgári érdek — schmarn. Mi közük nekik Budapest fejlődéséhez, iparához, jövedelmi forrásához és a munkások nyomorához? Egy üres magazin, amelyikre 50 év előtt rápingálták a sárga-fekete szint és a k. k. betüket, előttük értékesebb és szentségesebb objektum, mint az egész főváros. Útban

van? Akadályozza az iparvállalatok terjeszkedését? Hát tessék másfelé épitkezni. Ha nincs hely a város határán, menjenek a gyárosok a szomszéd községekbe. Igy gondolkodik a cs. és kir. katonai ész.

És felfogásának érvényt is szerez. Nemrég történt, hogy a Neumann és Mannheim czég a Külső Soroksári-uton fafeldolgozó telepet épittetett. Az épitkezési engedélyt annak módja és rendje szerint megszerezte az elüljáróságtól. Amikor a telep már kész volt, a katonai hatóság tiltakozott az üzemengedély megadása ellen, mondván, hogy a Külső Soroksári-uton levő cs. és kir. lőpormagazin tüzbiztonságát a telep veszélyezteti. A fővárosi tanács helyszini szemlét tartatott és a tüzoltóság, valamint a mérnöki hivatal konstatálta, hogy az engedély megadható. Fölösleges mondani, hogy a katonai hatóság nem nyugodott meg, hanem felebbezett a kereskedelmi miniszteriumhoz.

Most már ujabb helyszini szemle történt, amelyen képviselve volt a belügyminiszterium szakosztálya és a kereskedelmi miniszterium is. Valamennyi czivil szakértő ugy nyilatkozott, hogy az ipartelepnek az üzemengedély megadható. Katonáék még se kapitulálnak. *Döntsön a miniszter.*

Hieronymi Károlynak kell a végső szót kimondania ebben az ügyben. Az ügy hónapok óta huzódik. Igénybe vette négy—öt hatóság idejét, költséget okozott, aktákat termelt, s a mi leglényegesebb: becsületes iparosokat megakadályozott abban, hogy dolgozhassanak. Mindezek tetejébe még az is megtörténhet, hogy győz a katonai copf és az ipartelep nem lesz üzembe helyezhető. A tulajdonosok sirathatják befektetett tőkéjüket és elvesztett idejüket.

Azonban tévedünk. Ez mégse történhetik meg. Hieronymi Károlyt olyan embernek ismerjük, hogy vérlázitó igazságtalansághoz nem nyújt segédkezet.

Hirek a városházáról.

A Szent István kórház kibővítése. Közöltük, hogy a tanács a Szent István kórháznak megfelelő mosókonyhával való kibővítését határozta el. Az erre a czélra szükséges kazán- és gépberendezési munkák szállitása iránt szept. 30-án tartották meg a nyilvános árlejtést, mely alkalommal négy-négy ajánlat érkezett be. Az összes költségekre 47.000 koronát irányoztak elő. Az ajánlatokat átvizsgálás végett a mérnöki hivatalnak adták ki

Sirok diszitése. Meixner Ferencz, a balparti temetők igazgatója az idén is, mint minden évben előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a kerepesi-uti temetőben nyugvó nagyjaink sirjainak diszitését rendelje el. Az erre szükséges költséget 3150 koronával irányozta elő. Egyuttal felkérte az igazgató a rendőrséget, hogy a temetőkben és azok kapui előtt kivált tömeges látogatások és ünnep alkalmával nagy számban összegyülekező koldusokra és egyéb munkakerülő egyénekre az eddiginél nagyobb felügyeletet gyakoroljon, mert ez a gyülevész nép nemcsak tolvajlásokat visz véghez, hanem igen gyakran tüzveszélynek is volt okozója.

Közlekedési ügyek. A közlekedésügyi bizottság október 3-án fogja tartani legközelebbi ülését. Ez alkalommal a főváros területén közlekedő villamos vasutak valamint a budapest-budafoki és a budapest-ujpest-rákospalotai villamos vasutak téli menetrendjeit fogják tárgyalni.

Adófizetők figyelmébe. A VII. ker. előljáróság közhirré teszi, hogy mindazoknak adóit, akiket az 1904. évre földadóval, házbéradóval s az ezek után járó általános jövedelmi pótadóval, továbbá az I., II., III. és IV. osztályú kereseti adóval, valamint tőkekamat- és járadékadóval a VII. kerületben róttak meg, a VII. kerületi adószámviteli osztálynál (VII., Dob-utcza 51. szám 2. emelet) járulékaikkal együtt előirtak. Egyben pedig felhivja a VII. kerületi előljáróság mindazokat az adózókat, kik már az 1903. évben is a VII. kerületi adózók sorában fordultak elő, tehát adókönyvecskékkel már el vannak látva és 1904. évi adóik is ebben a kerületben állapittattak meg, hogy adókönyvecskéiket az 1904. évi adóelőirásokkal való kiegészités végett - amennyiben eddig még be nem mutatták volna — 1904. évi november 15-ig bezárólag a kerület adószámviteli osztályánál (VII., Dob-utcza 51. sz. 2. em. 26. a.) okvetlenül mutassák be.

Közmunkák kiadása. A VI. kerület kültelkének több utczájában végrehajtandó kövezési munka, valamint az ehhez szükséges 14,911 darab járdaszegélykő szállitásának vállalat utján való biztositására árlejtést tartottak. Ez alkalommal a munkára négy, az anyag szállitására két ajánlat érkezett. Ezeken kivül az Andrássy-ut faburkolatának összesen 37,369 négyszögméternyi területén, valamint a Fürdő-utcza, Erzsébet és József-tér 4103 négyszögméternyi területén a faburkolatnak öt éven át való jókarban tartása iránt tartottak árlejtést; erre a kétrendbeli munkára 3—3 ajánlat érkezett be. Végre 250 darab csatornázási aknakeret szállitására 7 ajánlat jött, melyek közül a legkedvezőbb 7741 korona 80 fillérről, a legdrágább 10,120 koronáról szól. Az emlitett összes ajánlatokat összehasonlitó számitás végett a mérnöki hivatalnak adták ki. Az eredményt szerdán hirdetik ki.

Állami közkórház. Annak idején emlitettük, hogy a belügyminiszter elhatározta, hogy a székesfőváros területén állami közkórházat fog létesiteni. Most a fővárosi tanács gazdasági ügyosztálya egyik bizottsági tag inditványára azzal a kéréssel fordul a tanácshoz és közvetve a közgyüléshez, hogy irjanak fel a kormányhoz, hogy az uj és állami közkórház inkább a régi fővárosi kórházak fogyatkozásának és hiányainak pótlására és kiegészitésére létesittessék és e czélt szolgálva, ne konkurenciát nyujtson a fővárosi kórházakkal szemben, amire egy

állami közkórház igen alkalmas lehetne. A főváros közjó és egészségügy javitásához és élelmezéséhez sokkal inkább járult és járul hozzá s hogy ezt megérdemelné és okot szolgáltatott volna erre. A tanács és a közgyülés ez értelemben magáévá fogja tenni ezt az inditványt, mert tényleg nagy hátrányára volna egy állami konkurenczia a fővárosnak.

A városligeti tó tisztitása. Minden esztendőben őszszel szokták a városligeti tavat a felgyülemlett hinártól és iszaptól tisztittatni, kivéve a télen korcsolázási czélra használt rész, a hol ez felesleges, mert ennek feneke betonirozva van. A tanács most elrendelte, hogy a szóban forgó munkát, mely körülbelül háromezer koronába kerül, legközelebb házilag hajtsák végre.

Adófizetők figyelmébe. A III. ker. előljárósága közzéteszi, hogy az 1904. évre fizetendő egyenes adók kivetését és egyénenkénti előirását már befejezték. Felhivja ennélfogva a ker. előljáróság azokat ez adózókat, akik a III. ker. adózók sorában már az 1902. évben is előfordultak, adókönyvekkel tehát már el vannak látva, hogy adókönyveiket a törvényben foglalt rendelkezésekhez képest az 1904. évi adóelőirásokkal leendő kiegészités végett az előljáróság adószámviteli osztályánál (III. Főtér 3, 16. ajtó, legkésőbb 1904. évi november hó 15-én mutassák be.)

A szent Gellért-kórház területének rendezése. A székesfővárosi tanács utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a szent Gellért-kórház területét rendeztesse. Ez megcsinálta az erre vonatkozó terveket a költségvetéssel együtt Eszerint az egyes pavillonokat, hullaházat, s gazdasági épületeket, kavicsolt gyalogutakkal szegélyezett makadam utakkal kötik össze. És minthogy a kórházat a szomszédos szent László-kórházból élelmezik, a szent Gellér-kórházat a szent László-kórházzal aszfaltúttal kötik össze. Az utak közötti terület parkozandó lesz. Az összes munkálatok költségeire 115,000 korona volt előirányozva.

Kelenföld vizármentesitése. A földmivelésügyi miniszter e tárgyban azt ajánlotta, hogy a budafoki utat emeljék fel nyolcz – 8·5 méterrel. A székesfővárosi mérnöki hivatal elégnek tartja a *Dunapart* felemeltetését *hat* méterrel a téli kikötőtől a budafoki határig, annál is inkább, mert a budafoki út felemelése a fővárosnak, meg a közönségnek igen nagy anyagi terheket okozna és a parton lévő telkek az útig mégis ki lennének téve az áradásnak. A mérnöki hivatal általános terveit a közmunkák tanácsa és a fővárosi tanács is jobbnak találta és ezért utasitotta, hogy most már terjessze be a részletes tervezeteket, számitásokat.

Felebbezés a kavicskotrás közgyülési határozatával szemben. A székesfőváros törvényhatósági közgyülése annak idején elhatározta a tanács inditványára, hogy a kavicskotrás díját fölemeli köbméterenként harmincz, illetve ötven fillérre. Dr. Erőss bizottsági tag e határozat ellen most benyujtotta felebbezését a belügyminiszterhez. Indokai legsulyosabbja az, hogy a közgyülés túllépte e határozatával hatáskörét. A székesfővárosi tanács megmarad álláspontján és a polgármester a felebbezést azzal a kérelemmel fogja a belügyminiszterhez felterjeszteni, hogy az utasittassék el, mi bizonyára meg is fog történni a felebbezés jogi oldalainak tarthatatlan volta miatt

A vallás és közoktatásügyi miniszter kérelme a fővárosi tanácshoz. A vallás és közoktatásügyi miniszter azzal a kéréssel fordult a székesfővárosi tanácshoz, hogy adjon a gyengébb elméjü gyermekek iskolájának részére egy telket ingyen. Ajánlja a maga részéről a Mosonyi-utcza 5. sz. alatt lévőt, mint legalkalmasabbat. A székesfőváros tanácsa az iskola feltétlen szükségét észrevéve, teljesiteni fogja a miniszter kérését, még pedig legközelebbi ülésén.

KÖZGAZDASÁG.

Első Leánykiházasitási Egylet m. sz. Gyermek és életbiztositó intézet. Budapesten, VI., Teréz-körut 40–42. sz. Alapittatott 1863. évben.

Folyó év szeptember havában 1473,400 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 1.230,400 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki.

Biztositott összegek fejében 101,617 K 95 f. fizettetett ki.

1904. január 1-től 1904. szeptember 30-áig 16.110,100 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 13.246,200 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositott összegek fejében 672,754 K 56 f. fizettetett ki.

Ezen intézet a gyermek és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Az „Első Magyar Általános Biztositó-Társaság"-nál 1904. év szeptember havában 5,135.037 korona tőkéről szóló életbiztositási ajánlat nyujtatott be, melyből 4,053.437 korona biztositási tőkéről szóló ajánlat lett kötvény-kiállitás által elintézve. 1904. év január elsejétől 54,476.840 korona tőkéről szóló életbiztositási ajánlat lett beterjesztve és 45,487.642 korona tőkéről szóló kötvény lett kiállitva. A folyó év január elseje óta bekövetkezett halálesetek folytán 2,441.994 korona biztositási tőkéről szóló kár lett bejelentve.

Vasművek osztaléka. *A Rimamurány Salgótarjáni Vasmü Részvénytársaság* igazgatósága e hó 2-án ülést tartott, melyen jóváhagyta az 1903–1904 üzemév mérlegét. Eszerint az alapszabályszerü és rendkivüli leirások után a lefolyt üzleti év 4.948,675 korona 37 fillér tiszta nyereséget eredményezett (a tavaly kimutatott 4.412,099 korona 99 fillérrel szemben, mely összeg a mult évről elővezetett 941,316 korona 20 fillérrel együtt 5.889,991 korona 57 fillérre emelkedik a tavalyi 4.808,245 korona 76 fillérrel

szemben. Az igazgatóság határozatilag kimondotta, hogy a közgyülésnek javasolni fogja, hogy ebből a nyereségből az alapszabályszerü jutalékok és a rendes tartalékalap szaporitására forditandó összegek levonása, valamint 30.000 koronának a külön tartalékalaphoz való csatolása és a tiszti nyugdijalapnak 100,000 koronával, a társládának 75,000 koronával való javadalmazása után fennmaradó összegből osztalékként tizenkét százalék azaz a 32.000,000 korona részvénytőkét képező minden 200 korona névértékü részvény után 24 korona fizettessék ki, a fennmaradó 981,150 korona 53 fillér pedig új számlára irattassék át.

A *Hernádvölgyi Magyar Vasipar Részvénytársaság* igazgatósága is e hó 2-iki ülésén állapitotta meg az ez évi junius hó 30-ikán lezárt üzletév mérlegét mely szeriot a kifizetett passzivkamatok és megejtett leirások levonása után 1.573,100 korona 29 fillér nyereség mutatkozik a tavalyi 894,359 korona 27 fillérrel szemben. Az igazgatóság a közgyülésnek javasolni fogja, hogy 12 000,000 korona részvénytőke után osztalékként 9 százalék (tavalyi 5 százalék), vagyis 1.080,000 korona fizettessék ki, rendkivüli leirásokra és adótartalékra 300 000 korona fordittassék a tartalékalap 100,000 koronával javadalmaztassék és a jutalékokra forditandó összeg levonása után fennmaradó 67,459 korona 56 fillér (tavalyi 14,359 korona 27 fillér) uj számlán vezettessék elő.

Hirdetéseket
felvesz a
Magyar Székesfőváros
kiadóhivatala
Budapest,
Egyetem-utcza 7.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.
Készit:
Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző célokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.
Befizetett részvénytőke 10 millió korona.
Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék 3½% kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).
Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.
Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferencziek-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.
Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).
Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.
Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.
Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferencziek-tere 3. sz.

WALLA JÓZSEF

MOZAIK- ÉS CZEMENT-GYÁRA

BUDAPEST, VII., ROTTENBILLER-U. 13.

Gránit-terazzo,
Betonirozások,
Csatornázások,
Turbinák és zsilipek,
Medenczék,
Szökőkutak,
Jászolok,
Fürdőkádak betonból és fayencelapokkal,
Falburkolások fayencelapokkal,
Márványmozaiklapok velenczei módra,
Czementlapok sima és római mozaikutánzat,
Mozaiklapok á la Mettlach,
Keramit- és Klinkerlapok,
Portland-czementcsövek,
Kőagyagcsövek,
Román-czement,
Portland-czement,
Tűzálló-tégla.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztosítás köttetett.

A társaság mindennemü biztosítást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztosítást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztosítást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztosításokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenczeiákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy időelőtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Fazekas-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Wesselényi-utcza 20.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

„Erzsébet királyné Sanatorium-sorsjegyek“ kibocsátása.

Az Ő Felsége a Király legmagasabb védnöksége alatt álló „Budapesti Szegénysorsú Tüdőbetegek Sanatorium-Egyesülete“ az 1904. évi XXIV. t.-cz. alapján, a nagyméltóságú magy. kir. Pénzügyministerium által biztosított **600,000 darab** egyenkint **5 koronáról** szóló (6000 sorozat 1—100 számmal ellátott) sorsjegyet bocsát ki.

Az összes sorsjegyek eladásából az átvételi áron felül elérendő tiszta nyereségnek felerésze a Budapesti Szegénysorsú Tüdőbetegek Sanatorium-Egyesületét illeti.

Hatvanöt éven át évenkint a sorsolási tervben meghatározott számú sorsjegy húzatik ki nyereménynyel és azonkívül a hatvanötödik év végén az összes 600,000 darab sorsjegy egyenkint 5 koronával visszafizettetik. Minden sorsjegy sorozati és nyerőszámmal van ellátva és a húzási szabályok értelmében az összes sorsjegyek a 65 éven át tartandó valamennyi húzásban résztvesznek. A mellék-nyereményeken kivül **100,000, 40,000, 30,000, 25,000, 20,000, 15,000 és 10,000 kor. főnyeremények húzatnak.**

Az első húzás f. évi deczember 1-én lesz, 30,000 koronás főnyereménynyel, továbbá egy 3000 koronás, egy 1000 koronás, két 500 koronás, öt 100 koronás, tíz 50 koronás nyereménynyel.

A kisorsolt összegeket a sorsolás után 3 hónap mulva a „Budapesti Szegénysorsú Tüdőbetegek Sanatorium Egyesülete“ pénztára és az Egyesület által a sorsolási jegyzékekben megjelölendő pénztárak váltják be.

Ezen kölcsön biztosítékául szolgál a sorsolási terv szerint a sorsjegyek és nyeremények fedezetére szükséges, a magy. kir központi állampénztárnál letétbe helyezett és a magy. kir. Pénzügyministerium által kezelt 2.200,000 korona készpénzből álló biztosítási alap s a magyar kir. Pénzügyministerium 78560/1904. szám alatt kelt rendeletével az állam nevében feltétlen kötelezettséget vállalt a sorsolási terv szerinti sorsolások alapján teljesítendő fizetésekre nézve.

Az Erzsébet királyné Sanatorium-sorsjegyek a budapesti árú- és értéktőzsde hivatalos árjegyző lapjában jegyeztetni fognak.

A fent emlitett 600,000 darab sorsjegyet a „Budapesti Szegénysorsú Tüdőbetegek Sanatorium-Egyesületé“-től a következő intézetek vették át u. m.:

a Magyar Általános Hitelbank,
a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank,
a Magy. Leszámitoló- és Pénzváltó-Bank és
a Magyar Agrár- és Járadék-Bank r.-t.

A nevezett intézetek ezen sorsjegyekre az alábbi feltételek mellett bejelentéseket **folyó évi október hó 5-én** elfogadnak.

A sorsjegyek kibocsátási ára darabonkint **7 kor. 75 fillérben** állapittatik meg.

Minden bejelentett darab után 3 korona óvadék teendő le készpénzben vagy megfelelő összegű értékpapirokban, mely biztositék a jegyzésre esett sorsjegyek átvétele alkalmával beszámittatik, illetve visszaadatik.

Az egyes bejelentési helyek fentartják maguknak a náluk történt bejelentéseket belátásuk szerint tekintetbe venni. A bejelentések alapján megállapitott számú sorsjegyek folyó évi október hó 15-től kezdve október 20-ig az illető bejelentési helyeknél a vételár lefizetése ellen átveendők.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. november 11. 25. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Egyetem-utcza 7.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Az állatkert.

A napisajtó ismét foglalkozik az állatkert ügyeivel. Vehemens támadások jelennek meg az igazgatóság ellen, s ami szokatlan: maga a közönség is különféle vádakkal illeti az állatkert direktorát. Mi nem tudjuk, mi igaz e vádakból, de nem is keressük, mert általában véve helytelennek tartjuk ilyes természetű kérdéseknek sajtó utján való pertraktalását. Aki konkrét visszaéléseket bizonyitani képes, ne a lapokhoz, hanem az illetékes forumokhoz forduljon. Egyik ilyen forum a főváros, mely az állatkertet fentartó társasággal szerződéses viszonyban áll, tehát ellenőrzési joggal is bir. Tudomásunk szerint az állatkert igazgatósága inditva érezte magát, hogy vizsgálat megejtését kérje a fővárostól, s az el is rendeltetett. Az eredmény már legközelebb nyilvánosságra kerül, s a közönség meggyőződhetik, vajjon rosszindulatu pletykázás volt-e az állatkert ügykezeléséről forgalomba került hirek avagy csakugyan bűzlik valami a városliget mögött?

A személyi dolgok azonban — akár igy, akár amúgy végződjék a vizsgálat — mellékesek. Fődolog az, amit mindenki tud és szégyenkezéssel kénytelen beösmerni, hogy állatkertünk jelenlegi állapota kritikán alóli. Valami nagyon hires sohasem volt a budapesti állatkert, most azonban örülnünk kell, ha a fővárosba vetődő külföldieknek nem jut eszükbe érdeklődni az állatkert iránt. Mert ott jóformán semmit sem találnak. Évek óta lejebb és lejebb sülyed az állatkert nivója. Amily arányban megszűkült az állatkert területe — betelepedvén oda Ősbudavára, a Wampetics vendéglő, a bikaviadalos czirkusz, a korcsolyapálya stb. stb. — oly mértékben fogyott az állatállomány. Az elhullott nemes vadakat nem pótolták ujakkal és ritka fajok megszerzésére egyáltalán nem is gondoltak. Ma mindössze pár oroszlán, medve, róka, nehány tuczat majom és pár száz szárnyas látható. Ezért bizony nem érdemes kimenni az állatkertbe még a tanulóifjuságnak sem. Attól pláne isten mentsen, hogy külföldi zoologust vigyünk el oda.

Aki látta a schönbrunni állatkertet, a berlini Thiergartent meg a párisi Jardin d'acclimatationt: csak szánalmat érezhet a mi állatkertünk iránt. Valóságos gúnyja ez egy igazi zoologiai gyüjteménynek. Ennél különb menazseriával járt szerte a világban a Barnum-féle czirkusz is. Igaz, hogy a schönbrunni állatkertről maga az osztrák császár gondoskodik és valahány cs. és kir. *közös* konsul van az exotikus országokban, mind megannyinak kötelessége a hiányzó állat és madár specieseket beszerezni és Schönbrunba küldeni — a Triestbe érkező Lloyd hajókon mindig van egy-egy értékes szállítmány — ennek daczára ily szegényes állapotban nem volna szabad lennie a mi állatkertünknek. Elvégre Budapest Magyarország fővárosa és némi joggal arrogálhatja, hogy a világvárosok közzé soroltassék. Illik tehát, hogy minden közintézménye világvárosias nivón álljon. Az állatkert is. Gúny tárgyává nem szabad tétetnünk magunkat

a külfödi előtt. Ha nincs módunkban kellően benépesített állatkertet fentartani, oszlassuk fel a mostanit, mert inkább hiányozzék az állatkert teljesen, semhogy parodisztikusat mutassunk be.

Azonban tagadnunk kell, hogy ne volna módunk egy európai nivón levő állatkert berendezésére és fentartására. Csak akarat kell hozza. Ha az a magántársaság, mely az állatkertet jelenleg birja, nem rendelkezik kellő anyagi erővel vagy képtelen a helyes vezetésre, akkor vegye át az állatkertet maga a főváros és nyerje meg számára a kormány támogatását.

Szükségtelen bizonyitgatni, hogy egy *igazi* állatkert hasznára van a fővárosnak, mert gyarapitja ama látnivalók számát, melyek a külföldieket — főként a Balkánról jövőket — vonzzák és szórakoztatják. Erre érdemes áldoznia a fővárosnak, viszont a kormánynak kötelessége a legmesszebb menő anyagi támogatást nyujtani a végből, hogy legyen az országban egy oly állatkert, hol a tanárok és a tanulók szemléleti úton tökéletesíthessék zoologiai ismereteiket.

Az állatkertek jelentőségét művelt országokban e szempontból fogják fel. Röstelkedhetünk, hogy nálunk eddig más volt a felfogás és hogy az illetékes faktorok abszolute nem törődtek az állatkerttel.

Ha a mostani hercze-hurcza és az állítólagos panamino ráirányozza a főváros és a kormány figyelmét az állatkert reorganizálására, illetőleg megteremtésére: csak elismeréssel lehetünk Serák igazgató iránt. Mert botrány nélkü! bizony alig történik nálunk ujítás.

Az 1905. évi költségelőirányzat tervezetéhez.

Vaszilievits János dr. tanácsnok a pénzügyi és gazdasági ügyosztály vezetője, az 1905. évi költségelőirányzat tervezetével kapcsolatban benyujtotta a tanácshoz kisérő jelentését. Mi ebből a jelentésből semmit el nem veszünk, de hozzá sem teszünk, még kommentárra sincs szükség, mert a jelentés a maga szomoru valóságában leplezetlenül tárja fel a helyzetet. De beszéljen maga a jelentés.

A mint e tervezetből kitünik, mondja a jelentés, a székesfőváros háztartásának jövő esztendei mérlege 140.360 korona hiányt tüntet fel.

A mutatkozó költségvetési hiány mértékéből a szükséglet és fedezet valódi arányára, a háztartásnak igazi képére következtetést vonni nem lehet. Mert ezuttal is, mint már évek óta, csak *ugy sikerült a költségelőirányzatot egy nagyobb deficzittől megmenteni, hogy egyrészt a kiadások sorában a közmunkákra, valamint a kölcsönpénzből vett előlegek visszatérítésére vonatkozó tételeket kihagytuk, másrészt a bevételek tételeinek felemelésében elmentünk addig a határig, a melyet csak a várható közgazdasági fellendülés biztató jeleivel tudunk indokolni.*

Tudatában vagyunk annak, hogy a költségelőirányzatnak nagy hiányossága, sőt a helyes pénzügyi politika elveivel össze sem egyeztethető az, hogy valódi szükségletet jelentő kiadások, mint a közmunkák költségei, a budgetből kimaradnak. Következményeire kezdettől fogva és ismételten rámutattunk s az idő nekünk, sajnos, nagyon is hamar adott igazat abban, hogy a *burkolási munkák foganatositása czéljára szolgáló külön kölcsön felvétele máris elutasithatatlan szükségként jelentkezett.* De a mily bizonyos az, hogy a burkolási kölcsön szükségessége természetes következménye annak az eljárásnak, a mely a közmunkák dotatióját évek hosszu sora óta mostoha elbánásban részesitette, sőt ezeknek a költségeknek teljes kiemelésével tehermentesitette a költségvetést, ép annyira kétségtelen, hogy a rendes bevételek megfelelő emelkedésének hiányában* a mulasztások pótlásának egyedül lehetséges módja a kölcsön felvétele. Ez volt az oka annak, hogy a pénzügyi és gazdasági ügyosztály, a mely a burkolási kölcsön felvételének következetesen ellenállott mindaddig, mig a főváros háztartása szempontjából megfelelőbb megoldásra volt kilátás, most maga is kénytelen volt a kölcsön felvételét javaslatba hozni, mert kisebb bajnak tartotta azt, hogy kölcsönpénzből fedezzünk oda nem való kiadásokat, semhogy egy valódi szükségletnek további elodázásával a mulasztások következményeit még sulyosabbakká tegyük.

Ebből a szempontból kell elbirálni a burkolási kölcsönnek a költségvetésre való hatását is. Minthogy egyedül csak igy vált lehetségessé, hogy a fővárosnak immár elodázhatatlan egyik szükséglete a költségvetésnek aránylag nem sulyos megterhelésével nyerjen kielégitést, ennélfogva a burkolási kölcsön felvétele a költségvetés szempontjából az adott viszonyok között inkább megnyugtatónak, mint aggályosnak mondható. Megnyugtató a jelen viszonyok közt annyival is inkább, mivel azon idő alatt, mely a pénzügyek rendezéséig még el fog telni, a költségvetést nagyobb zavaroktól menti meg, sőt a végleges rendezés utjából is hárit el némi akadályt.

* Ennek a mostani törvényhatósági bizottságnak alig van egy-két számottevő tagja, a kinek helyes érzéke, annál kevésbé tudása volna, egészséges városi politika csinálása iránt. A tanács eléggé hangoztatta, hogy adók emelése és ujak behozatala nélkül a helyzetet javitani nem lehet, de kárbaveszett a tanács minden jajkiáltása, mert a rövidlátó közgyülés minden erre irányuló javaslatát elvetette.

A közmunkák kimaradásánál nem kisebb hiányossága a költségvetésnek az is, hogy *a kölcsönpénzekből visszatérítés kötelezettsége mellett előlegül vett összegek visszafizetési részletei a költségvetésbe beállithatók nem voltak. Ilyen összegek: a burkolási munkákra igénybevett 3,928.848 korona, a legutolsó kolerajárvány ellen történt intézkedések költségeinek 422.408 korona hátraléka, továbbá a lipótvárosi templom épitésének befejezésére felvett 730.622 korona, összesen tehát 5,081.878 korona.* A kölcsönpénzből vett előlegek közül eddigelé csupán csak annak az 1,181.300 koronának a megtérülése van a burkolási kölcsön felvétele esetére biztositva, a mely összeg a Váczi-ut középső szakaszának burkolási költségeire jelöltetett ki fedezetül azzal a feltétellel, hogy a burkolási kölcsönből vissza fog térittetni. Ennek az előlegnek a visszatérítése tehát közvetve, a burkolási kölcsön törlesztési részletében és kamatszükségletében jutott a költségelőirányzatba.

A teljességre való tekintettel azt sem hagyhatjuk megemlités nélkül, hogy tulajdonképen az iskolaépitési költségeket is, mint állandó szükségletet, a rendes költségvetés keretében kellene biztositani. *Ámde ez az eljárás, a mely egyedül felelne meg a reális költségvetés kellékeinek, sohasem követtetett. A főváros kezdettől fogva következetesen a kölcsönpénzek terhére utalta az iskolaépités költségeit,* a melyek a százmillió koronás kölcsön programmjában is 14,898.050 koronával szerepelnek. Ez az összeg azonban csak mint olyan jelentetett be, mely a multak elmaradt szükségletének pótlására szolgál, mig az állandó évi szükséglet 1,240.000 koronával jelöltetett meg. Természetesnek fog feltünni, hogy ha a költségvetés a kedvezőbb pénzügyi helyzet idejében sem birta meg az iskolaépités rendes költségeit, annál kevésbbé lehet erről a dotatióról a költségelőirányzat keretében ma gondoskodni.

A mi pedig a költségelőirányzatnak másik oldalát, t. i. a fedezeti részt illeti, a költségvetési hiány apasztására felhasználtuk a mult esztendőnek még rendelkezésre álló 300.000 koronányi háztartási felesleget, a mi pénzügyi szempontból annyiban lehet aggályos, hogy a folyó évben még okvetlenül szükséglendő póthiteleknek egyik olyan fedezeti alapját veszitettük el ezzel, a melynek éppen első sorban kellene a póthitelek fedezése czéljára szolgálni. A bevételek tételeinek előirányozásánál tekintettel voltunk nemcsak az év első felének, hanem ugyszólván a legutolsó napig terjedő időnek az eredményeire. Számitásba vettük a bevételeknek egy ujabb gazdasági fellendüléstől várható emelkedését. Ebben a tekintetben reményünket közismert jelenségekre alapitjuk. Nem hagytuk figyelmen kivül azt, hogy az üres lakások száma a fővárosban ujabban megint csökkent, sőt ugyszólván teljesen elenyészett, a lakásbéreknek az egész fővárosra kiterjedő általános emelését, a mind fokozottabb mértékben meginduló épitési tevékenységet. A bevételek emelkedésének valószinüségét tehát biztató jelenségek indokolják, ámde valamennyi bevételi forrás hozadékának a végső határig történő emelése azt a veszedelmet rejtheti magában, hogy a sok közül csak egyiknek az elmaradása is a háztartás egyensulyának a megzavarását vonhatja maga után.

Teljes nyiltsággal tártuk fel a költségelőirányzat realitásának a hiányait. Ezzel szemben viszont legyen szabad arra hivatkoznunk, hogy a költségvetés összeállitása tekintetében *a törvényhatósági bizottságnak* amaz ismételten kifejezésre juttatott és részünkre *irányadóul szolgáló akaratával állottunk szemben,* a *mely a költségvetést* a rendelkezésre álló bevételi forrásokkal, *szükség esetén a kiadások visszaszoritásával kivánja megállapitani.*

A pénzügyi és gazdasági ügyosztály, *felismerve a helyzet komolyságát,* már régen feltárta a pénzügyi bajokat, egyszersmind meg is jelölve az azok szanálására alkalmas módokat. A pénzügyi helyzet rendezésére irányuló törekvésében az ügyosztály számtalan javaslatot tett, a melyek majd uj jövedelmi források nyitását, majd a meglevők jobb kihasználását czélozták. Sajnos, kevés eredménynyel. *Az ügyosztály terveinek egyik része a törvényhatósági bizottság ellenállásán* másik *része a kormányhatósági jóváhagyás megtagadásán szenvedett hajótörést.*

Épügy sikertelen volt a főváros háztartásának rendezésére irányuló tárgyalások czéljából a törvényhatósági bizottság kebeléből kiküldött harminczas bizottság legjobb szándékú működése is, a mely a legnagyobb buzgalommal folytatott tevékenység daczára számbavehető eredményt alig mutathat fel.

Nem vált valóra eddig az a reménység sem, mely a kormánytól várta a segitő kezet. A fővárosnak ez irányban a kormányhoz intézett felterjesztésére válasz még nem érkezett.

A pénzügyi helyzet szanálása, illetőleg lényeges uj jövedelem nélkül is lehetséges volt eddig a háztartási egyensulyt fentartani. Segitségünkre voltak ebben bizonyos fokig a kölcsönpénzek is, nemcsak az által, hogy a budgetből kiszorult egyes halaszthatatlan kiadások fedezetére nyujtottak végső eszközt, hanem az által is, hogy a központi pénztárt kisegitették olyan időpontokban, a mikor nagyobb kiadásokat kellett teljesiteni, de a megfelelő bevételek még nem folytak be.

Azonban rövid időn belül ez a segitőeszköz sem fog többi rendelkezésünkre állani. *A 100 millió koronás kölcsön majdnem teljesen elfogyott,* a még fenmaradt csekély része is már megkezdett munkák befejezésére lévén lefoglalva, talán egy év, de legfeljebb két év alatt szintén fel fog használtatni. *Az időközben jelentkező szükségleteknek a kielégitésére, valamint a száz millió koronás kölcsönből létesitett művek és intézmények továbbfejlesztésére akkor elkerülhetetlen lesz egy ujabb nagy törlesztéses kölcsön felvétele.* Ennek a terhét azonban a költségvetés mai keretében, *a mostani bevételi források mellett,* meg nem birja s azért elodázhatatlanul fog fellépni a háztartás rendezésének szüksége.

**

Az uj kölcsön felvételének terminusában lehet és kell megjelölnünk e háztartás rendezésének végső időpontját.

A rendelkezésre álló bevételi források mellett azonban és tekintetbe véve egyes kiadási tételek jelentékeny emelkedését, valóban nem volt könnyü feladat a háztartás egyensulyát legalább annyira biztositani, hogy a jövő évi költségelőirányzatban jelentkező hiány ne legyen nagyobb, mint a mekkora. Hiszen csak a kölcsönök tőketörlesztésének és kamatainak terhe 596.205 kor.-val, az államrendőrségi járulék 210.753 kor.-val, a tűzoltási kiadás 73.173 kor.-val, a közoktatási szükséglet pedig 997.386 kor.-val, tehát csak ez a négy tétel együtt 1,877.517 koronával emelkedett.

A tőketörlesztés és kamatok összegének emelkedésével szemben megnyugtató lehet az, hogy a jövő évi költségvetésben szereplő tétellel a százmillió kölcsön terhe elérte a legnagyobb mértékét, a melynél magasabbra már nem fog emelkedni.

Ellenben ujabb és pedig a normálisnál is nagyobb emelkedés várható az államrendőrségi járuléknál. A jövő évben ugyanis csak az 1903. évi végrészlet kerül kifizetésre, s a jövő évi költségelőirányzatban szereplő költségtöbblet is annak a fizetési pótléknak a következménye, a melyet a rendőrségi tisztviselők az 1903. évben kaptak. Időközben megtörtént s az 1904. évre érvénybe lépett a fizetések végleges rendezése, a melynek keretében történt fizetésjavitás még nagyobb terhet jelent, a mi azonban majd csak az 1906. évi költségelőirányzatban fog kifejezésre jutni.

A tűzoltási kiadások tételénél többletként jelentkező 73.173 kor. a tűzoltóság létszámának emelésére vezetendő vissza, a mely létszám-emelés még tárgyalás alatt áll ugyan, de azért a bejelentett összegnek a költségelőirányzatba való felvétele elől el nem zárkózhattunk, hogy arra a valószinü esetre, ha a tervezett létszám-emelés elhatároztatik, a szükséges költségek hiánya zavart ne okozzon. Itt emlitjük meg, hogy a tűzoltási kiadások terhének könnyitése czéljából a *pénzügyi és gazdasági ügyosztály egy községi tűzkárbiztositó intézet felállitása és a tűzoltási járulék behozatala iránt tett előterjesztést. Ezt a javaslatot elfogadta a törvényhatósági bizottság is, határozatát azonban a kormány mindezideig nem hagyta jóvá.*

Mindezeket a többleteket azonban messze felülhaladja a közoktatásügyi kiadásoknak szinte *megdöbbentően rohamos emelkedése,* a mely a fővárosnak mostani pénzügyi helyzete mellett *komoly aggodalmat kell hogy keltsen.*

Távol áll tőlünk az, hogy ne méltányoljuk a közoktatási ügyosztálynak ama törekvéseit, a melyek az iskolák belső fejlesztésére, a tanitás eredményének intenzivitására irányulnak, de a nagy költségekkel járó reformoknak a megvalósitására és uj alkotásoknak a létesitésére a mostani időszakot legalább is nem jól megválasztottnak kell tartanunk.

S épen most *nőnek a közoktatásügyi kiadások abnormis módon, horribilis összeggel.*

A közoktatásügyi kiadások emelkedése, az előző évhez képest: *1896. évben 241.978 korona, 1904. évben 537.449 korona, mig az 1905. évi előirányzat szerint 997.386 koronát tenne ki.*

Kitünik ebből, hogy csak a legujabb időben mutatnak a közoktatásügyi kiadások nagyobb, s különösen a jövő évi költségelőirányzatban óriási emelkedést.

Az 1904. esztendőre a közoktatásügyi kiadások 8,183.127 koronára vannak előirányozva s ezzel szemben a közel egy milliónyi többlet 12%-nál nagyobb emelkedést jelent, egyik évről a másikra.

Az 1905. évi költségelőirányzatban e szerint a közoktatásügyi kiadások (a más fejezetek alatt előforduló kisebb kiadási tételeket nem is számitva) 9,180.513 koronával szerepelnek, a mi a háztartás rendes kiadásainak 39,388.942 koronányi előirányzatával szemben oly összeg, a melynek aránya sehol a világon egyetlen költségvetésben sem található fel, a mennyiben a közoktatási kiadások az összes kiadásoknak majdnem a negyedrészét teszik ki.

Tájékozásul felemlitjük még azt is, hogy az 1905. évi költségelőirányzat rendes kiadásai az 1904. esztendővel szemben 2,274.643 koronával emelkedtek s ezen összegnek csaknem a fele közoktatásügyi kiadásokra esik, úgy hogy a közoktatásügyi kiadások körülbelül annyival emelkednek, a mennyivel a többi összes kiadások együttvéve.

Ily óriási emelkedéssel állván szemben, kötelességünknek tartottuk vizsgálat tárgyává tenni azt, hogy ez a többlet miből alakult s e közben a következő feltünő tételekre akadtunk:

Az 1905. évben szervezendő uj állásokra az elemi iskoláknál, a hol a tanulók száma alig szaporodott, a hol tehát uj osztályok nyitására, sem ujabb tanerők alkalmazására nem igen volt szükség, 34,840 korona vétetett fel. Ez azonban csak négy havi szükségletet jelent, ugy hogy a szervezendő uj állásoknak az egész évi költsége 104,520 koronának felel meg, a mely az 1906. évi költségelőirányzatban már teljes összegében fog jelentkezni. Jól tudjuk azt, hogy az illető állások szervezése a közgyülés elhatározása alá kerül s igy a költségek felvétele még nem jelenti az állások szervezését, ámde azt is tudjuk jól, hogy az a körülmény, hogy a költségek fedezetéről már történt gondoskodás, nagyon megkönnyiti az állások szervezését. Hiszen ezen a czimen a tanügyi szervezések kérdése a pénzügyi bizottság tárgyalását is elkerüli. A pénzügyi bizottmány csak egyetlen esetben, 1903-ban volt abban a helyzetben, hogy ezeknek a szervezéseknek a kérdését tárgyalhassa, mert a tanügyi személyzet körében tervezett uj állások szervezésénél sem azelőtt, sem azóta a pénzügyi bizottmány véleménye meghallgatva nem lett.

Az illető tételek részletes külön felsorolása nélkül akarunk csak rámutatni arra, hogy feltünő nagy az uj bérletek költségtöbblete a polgári és elemi iskoláknál és a kisdedóvóknál, ugyszintén

a bérbeveendő uj épületek átalakitására felvett összeg is.

Igen nagy még a kiadások emelkedése az iparostanonczi skoláknál is, t. i. 78.780 K s ebből 67.040 K a személyzet illetményeinek költségtöbblete. Holott köztudomásu dolog, hogy az iparostanonczok száma épen nem szaporodik hasonló rohamos módon, sőt nemcsak stagnál, de — sajnos — sok iparágban visszafelé is megy.

A gazdasági ismétlő iskolák költségei 20.000 koronáról 43.000 koronára emelkedtek, a háztartási népiskoláké 10.000 koronáról 95.900 koronára.

Az utóbbiakról külön is akarunk szólani. A háztartási népiskoláknak, a melyek alatt tulajdonképen az ismétlő leányiskolákat kell érteni, a létesitése, tudomásunk szerint, sem a törvényhatósági bizottság által el nem határoztatott, sem ez a kérdés községháztartási szempontból soha nem tárgyaltatott. Tudjuk azt, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur egyik leiratában, a melyben a 60.000 kor. népiskolai segély megadásáról értesiti a fővárost, azt az óhaját fejezte ki, hogy ezen összegből első sorban az ismétlő leányoktatás szerveztessék s a közgyülés akkor, a midőn a segélyt elfogadta, tudomást vett a miniszter óhajáról, ámde ez nem jelenti azt, hogy a törvényhatósági bizottság lemondott volna az illető iskolák létesitésének elhatározására vonatkozó jogáról, avagy arról, hogy ez a kérdés a várható költségeknek a háztartásra való hatása szempontjából az illetékes fórumok által tárgyaltassék, a minek elrendelését ez alkalommal is kérnünk kell.

Mert ezek az iskolák máris olyan fejlődésképességet mutatnak, a mely a háztartás jövő megterhelése szempontjából nem lényegtelen. Eddig, egykét éven keresztül az elemi iskolák fejezete alatt huzta meg magát szerényen az a 10.000 korona, a mely a háztartási népiskolák költségeit jelentette, s a jövő évi költségelőirányzatban már önálló fejezet alatt 95.900 koronával szerepel, emelkedése tehát csaknem tizszeres. Az sem kerülhette el figyelmünket, hogy a háztartási népiskolák fejezete alatt házbérköltség is irányoztatott elő, a miből az következik, hogy tervbe van véve ilyen iskoláknak, a melyek eddig csak más iskolával kapcsolatban, más iskolának a helyiségeiben léteztek, külön, önálló létesitése is. Már pedig ezek a kérdések nagyon is igényelnének pénzügyi tárgyalást és megvitatást.

Kötelességünkből kifolyólag rá kellett mutatnunk a közoktatásügyi kiadásoknak óriási, a mai pénzügyi helyzet mellett komoly aggodalmat keltő emelkedésére.

A közoktatási ügyosztály bejelentéseivel szemben nem éreztük magunkat hivatva arra, hogy az egyes tételeknek mily mértékben való leszállitása tekintetében állást foglaljunk. Azt azonban kérnünk kell, hogy a felemlitett tételeket tüzetes és szigoru mérlegelés tárgyává tenni s a tárgyalások eredményéhez képest azokat oly mértékre leszállitani méltóztassék, a meddig azt a pénzügyi helyzet követeli. Itt azonban ismételnünk kell, hogy ámbár *a költségvetési hiány csak 140.360 korona, ez csupán ugy volt elérhető, hogy egyes szükséges és fontos kiadások a budgetből kiszorultak.* A közoktatásügyi kiadások leszállitásával felszabaduló fedezet tehát ilyen kiadásokra lenne forditható, a mire nézve a tárgyalások folyamán fogjuk javaslatainkat megtenni. Azonkivül kérjük azt is, hogy a közigazgatás minden ágazatában szigoru utasitásul adni méltóztassék, hogy különösen addig, mig a főváros pénzügyei nem rendeztetnek, nemcsak a fölösleges kiadásoktól kell tartózkodni, hanem az intézményeknek minden nagyobb arányu, sok költséget igénylő fejlesztésétől is.

A mi a költségelőirányzatban mutatkozó 140.360 kor. hiány födözését illeti, erre nézve külön intézkedést szükségesnek nem tartunk. Azt hisszük ugyanis, hogy ez a hiány a kezelés során évközben el fog enyészni. A mennyiben azonban el nem enyésznék, a fedezetre nézve majd annak idején fogunk javaslatot tenni.

Az 1905. évi költségvetési előirányzat eredménye:

Rendesek: kiadás 39,388.942 korona, bevétel 39,788.858 K, fölösleg 399.916 K, hiány — K. Rendkivüliek: kiadás 1,952.707 K, bevétel 1,412.431 K, fölösleg — K, hiány 540.276 K. Összesen: kiadás 41,341.649 K, bevétel 41.201,289 K, fölösleg — K, hiány 140.360 K.

Az 1904. évi költségvetésé pedig:

Rendesek: kiadás 37,114.299 korona, bevétel 37.954.724 K, fölösleg 840.425 K, hiány — K. Rendkivüliek: kiadás 1,025.709 K, bevétel 187.845 K, fölösleg — K., hiány 837.864 K. Összesen: kiadás 38,140.008 K, bevétel 38,142.569 K, fölösleg 2.561 K, hiány — K.

Az összehasonlitás főeredménye tehát, hogy a kiadások az 1904. évhez képest 3.201.641 K-val, a bevételek pedig 3,058.720 K-val emelkedtek és ehhez képest a hiány 142.921 K-val nagyobb.

Az emelkedés következőképpen oszlik meg:

Rendes kiadásokra: emelkedés 2,274.643 K, csökkenés — K, rendkivüliekre: emelkedés 926.998 K, csökkenés — K. Összesen 3,201.641 K, csökkenés — K.

Rendes bevételekre: emelkedés 1,834.134 K, csökkenés — K, rendkivüliekre: emelkedés 1,224 586 K, csökkenés — K, összesen 3,058.720 K, csökkenés — K. Hiány 142.921 K.

A költségvetés részletezéséből azt a részt közöljük, mely a kölcsönpénzekre vonatkozik.

A *kölcsönpénzekből* végrehajtandó közmunkák jövő évi programmja teljesen a mult évi alapon nyugszik, úgy hogy az eme programmot évről-évre megállapító vegyes bizottság összehivása szükségesnek sem mutatkozott. A programm ugyanis csupán az évközben engedélyezett kisebb beruházások és kisajátitások költségösszegével bővült, ezenkivül magában foglalja a vizvezetéki csőhálózat kiterjesztésének 200.000 Ks uj szükségletét (a mely külön-

ben is esetről-esetre engedélyezendő) és a folyó munkák és leszámolások elintézéséhez szükséges ideiglenes műszaki személyzet illetményét.

A 100 millió koronás kölcsön és a regálekártalanítás pénzeinek fölhasználásáról készült összeállítás 3,663.771 K túllépést mutat, a mit a Váczi-út középső szakaszának a 20 millió koronás burkoló kölcsönből megtérítendő 1,188.138 K költségösszege 2,475.633 Kra apaszt; az engedélyezett, de még meg nem kezdett munkák tehát csak annyiban indítandók meg, a mennyiben a kölcsönpénzekből adott előlegek megtérítése (kisajátítások, útburkolások) vagy pedig az 1903. év végén még 10,610.096 K 46 f erejéig folyó munkák végleszámolása folyamán várható megtakarítások ezt megengedik. Erre való tekintettel az 1905. év tehát majdnem egészben csakis a folyó munkák befejezésére fog szorítkozni.

A 100 millió koronás kölcsön végső részletét a folyó év elején értékesítettük; 3 millió korona névértéket saját alapjaink vettek át, 13,012.200 K névértéket pedig a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület és a Magyar Jelzálog-Hitelbank. Ezzel befejezést nyert az 1897. évben fölvett 100 millió koronás kölcsön kibocsátása és immár megállapíthatjuk, hogy az a székesfőváros beruházási szükségletére effektive 93,679.637 K 50 ft juttatott, a mi tehát 93·68%-os átlagos árfolyamnak felel meg. Ha figyelembe vesszük, hogy az első 30 millió koronás részlet átvételi árfolyama 96·50% volt és hogy az átvitelre szorítkozott helybeli pénzintézetek részéről négy éven át gyakorolható opczió ¼%-kal 97·50%-ig emelkedő átvételi árfolyamot biztosított volna, csak sajnálattal tekinthetünk vissza azokra a kedvezőtlen körülményekre, a melyek az opcziót már a második alkalommal lehetetlenné tették és ezzel az értékesítés gondját teljesen a hatóságra hárították. Bármennyire örvendetesnek is tarthatjuk a hazai, de különösen a fővárosi tőkének az 1901. évben nyilvános aláírásra bocsátott 30 millió korona átvételénél tanusított érdeklődését, az ez alkalommal elért 87%-os árfolyam eldöntötte az eme nagy kölcsönünk megfelelő értékesítéséhez fűzött remények sorsát.

A székesfőváros hitelének megerősödése szempontjából nem hagyhatjuk megemlítés nélkül azt a körülményt, hogy a czímleteinknek árvapénzek elhelyezésére való alkalmassátétele iránt évek során át folytatott tárgyalások befejezést nyertek és az 1904. évi XXXIV. t.-cz. a pupillaritás megadásával a székesfőváros kötelezvényeit az elsőrendű befektetési papirosok kategóriájába emelte.

Az egymásutánban történt kölcsönkibocsátások újabb és újabb kamatterhe csak akként lévén a költségvetésben biztosítható, hogy abból az egyelőre elhalasztható szükségleteket, első sorban az útépítést és burkolást a legcsekélyebb mértékre szorítottuk, beállott annak a szüksége, hogy végül ezeknek az évek során visszaszorított szükségleteknek kielégítéséről is gondoskodjunk. A székesfőváros főközlekedési útjainak elsőrendű anyaggal való végleges burkolása és a meglevő csekélyebb minőségű burkolatoknak végleges burkolattal való kicserélése czéljából önálló, rövidebb lejáratú kölcsön fölvételét javasoltuk, a melyet a törvényhatósági bizottság 1904. évi 848. sz. határozatával 20 év alatt visszafizetendő 20 millió koronában állapított meg, kimondván egyúttal, hogy az öt év alatt, a gránitburkolatokra nézve hét év alatt végrehajtandó programm minden évi szükségletét a pénzügyi és a középítési bizottmány meghallgatásával a tanács fogja megállapítani. A belügyminiszter úr e közgyülési határozatot 1904. évi 67.765. sz. leiratával jóváhagyván, annak rendelkezéseire a költségvetési előirányzat összeállításánál figyelemmel voltunk. A kölcsönnek mi módon való fölvétele nem lévén megállapítva, e részben a tárgyalások folynak és remélhető, hogy a legrövidebb idő alatt befejezésre jutnak.

A 100 millió koronás kölcsön fölhasználásával előtérbe nyomul annak a szüksége, hogy az abból már kiszorult közművek költségeiről is gondoskodjunk. Az 1905. évet tehát első sorban arra fogjuk fölhasználni, hogy a székesfőváros újabb beruházási szükségletét behatóan megvitassuk és megállapítsuk, kiterjeszkedvén egyúttal a födözeti alapok biztosítására is reméljük, hogy e részben a jövő kedvezőbb alakulása jelentékeny segítségünkre lesz.

Fővárosi épitési tevékenység.

A bécsi „Neue Freie Presse“ a Budapest fővárosban folyó épitési tevékenységről igen érdekes és aktuális czikket közöl, melyet az alábbiakban teljes szövegében adunk vissza.

Már egy esztendeje élénken panaszkodnak a lakosság köreiben a Budapesten egyre szaporodó lakásinség felett, amelyet egyrészt a már évek óta teljesen szünetelő épitési tevékenység mozdulatlansága, másfelől a lakosságnak állandóan tartó igen tetemes emelkedései idéznek elő. Mindezek daczára az épitési tevékenység Budapesten még mindig nem akar fejlődni. Az üres lakások állása a fővárosi statisztikai hivatal pontos felvételei szerint a folyó év első negyedében, amelyre nézve eddig az eredmények ismeretesek, 901-re csökkent, tehát már alája szállt az 1888. és 1893. évek alatti egészséges épitési periodus minimális állásának. Ebben az időszakban ugyanis a minimum 944, a maximum 1249 volt. Igaz ugyan, hogy a státus a következő években és pedig 1894-ben 710-re, 1895-ben pláne 425-re szállt le, 1896-ban 425 marad, azonban 1897-ben 1003-ra, 1898-ban 1900-ra, 1899-ben 2875-re, 1900-ban 4554 re emelkedett és ugyanezen év harmadik negyedében elérte a maximumot 5248 üres lakással.

Ha az épitési tevékenységet Budapesten egyáltalán csak a valóságos szükségletre való tekintet

vezetné, akkor ez a tevékenység a fent elősorolt statisztikai adatok értelmében már 1897-ben kellett volna, hogy megállapodjék, e helyett azonban az épitkezés éppen abban az időszakban minden valóságos szükséglettel szemben óriási méretekben emelkedett, tehát végeredményben ahhoz az épitési krachhoz kellett vezetnie, amelynek utolsó utóhatásain Budapest még ma is szenved. Az uj épületekre való igazi szükségletnek teljes figyelmen kivül hagyása magyarázza meg, hogy most a valóban erős szükséglet daczára épen ellenkező irányban és minden észszerűség ellen vétkeznek. Ezt a különös jelenséget csak ugy találjuk megmagyarázhatónak, ha előidézzük az 1897—1900. kifejlődött épitési tevékenység tényezőit. Kevés kivétellel tulnyomólag katilinárius existentiák voltak, amelyek mint ugynevezett épitővállalkozók léptek fel. Egy példát hozunk fel számos helyett: Egy olyan ember, a ki két évvel ezelőtt még egy fővárosi nagykereskedő czég utazója volt 20 korona napidijjal, később pedig az épitési üzletet nagyban folytatta, erre az üzletágra a következő uton lépett. Rábeszélt egy parasztot, hogy a déli vasuti állomás megett fekvő szántóföldjét parczellázza hat épitési telepre és ruházza át ezen telkeket reá tulajdonul, amivel szemben kötelezte magát arra, hogy a parasztra ezen épitési telkek egyikét három emeletes épülettel ellátva, költségmentesen fogja egyenértékül átruházni. A spekuláns azután a záloglevél-intézetek egyikéhez fordult a megfelelő épitési kölcsönért. A bank ezt az épitési kölcsönt az előterjesztett költségvetés arányában 60% arányában engedélyezte és most megkezdődött hat három emeletes háznak felépitése olyan területen, ahol az ördög jóéjszakát mond. Természetes, hogy ez a vállalkozó csak megkezdte az épitkezést, befejeznie azonban azt magának a záloglevél-intézetnek kellett olyan okokból, amelyek oly gyakran ismétlődnek, hogy azokat előadni majdnem felesleges volna.

Ez a vállalkozó ur azután időközben visszatért első szerelméhez az általa épitett hat háznak, valamint megszámlálhatatlan más épitkezésnek tényleges tulajdonosa pedig a záloglevél-intézet, mig a paraszt mint telektulajdonos kompenzációját teljesen elvesztette, mert a neki költségmentesen átadott ház annyira tul van terhelve a kölcsön annuitással, hogy tiszta jövedelemről szó sem lehet.

Ilyen és hasonló receptek szerint dolgoztak 1897-től 1900-ig egyfelől az épitési vállalkozók és másfelől a pénzintézetek, természetes, hogy az eredmények is e szerint alakultak. Ebben az időben épitkeztek minden tekintet nélkül az üresen álló lakások folyton emelkedő számára mindaddig, amig csak a záloglevelek sima elhelyezést találtak, most pedig nincsen épitkezés annak daczára, hogy az üres lakások folyton csökkenő száma rövidesen valóságos lakáshiányt helyez kilátásba, mert az intézetek a záloglevél-kibocsátásokkal tulterhelték magukat és ez idő szerint, ha nem is in optima forma, de tényleg megbizható szakemberek becslése szerint legalább ötszáz háznak tulajdonosaivá váltak. A viszonyok lényeges javulása megengedte, hogy most a bankok fokozatosan ennek a tehernek a tuladásához léphetnek és naponta számos önkéntes árverés tartatik, amelyekre még egy évvel ezelőtt gondolni sem lehetett.

Ugy ezen objectumok értékesitését, mint az ingatlan-forgalmat egyáltalán lényegesen neheziti az ingatlanokra előszabott túlmagas átiratási illeték, a mely az érték 5·3%-át teszi. Az 1887. évben ezen illetéktételből leengedés történt a szerint, amint a közvetlen jogelőd az ingatlant legfeljebb 2—4—6—8—10 évvel ezelőtt szerezte. Ez a leengedés ugyanily sorrendben, vagyis az évek számához viszonyitva 3—2·4, 1·8—1·2 és 0·6% volt. Az 1887: XLV. törvényczikk azonban megszüntette ezeket a leengedéseket. Az ebből származó jelentékeny megterhelés egyfelől, másfelől azonban az idegenkedés a történt hibák bevallásától arra inditják a pénzintézeteket, hogy mellőzzék a szükségbe jutott objektumok formális megszerzését és igy az annuitási hátralékokat továbbra is mint aktiv tételeket figuráltatják.

A fent felsorolt momentumokon kivül, amelyek a budapesti épitési tevékenység stagnáczióját előidézik, járult még mintegy egy hónappal ezelőtt egy uj nehézség, t. i. egyes épitőmesterek bojkottálása a munkások által és ennek viszonzásául az épitőmesterek általános munkazárlata, illetőleg az épitési munkások kizárása. Ez a hadi állapot csak pár nappal ezelőtt vezetett kiegyezéshez és most a mindkét oldalon létező diszpozicziók szerint teljes joggal fel lehet tenni, hogy ez az akadály már rövid időn belül teljesen el fog hárulni. A háború hadi költségeit azonban azután minden bizonynyal nem a hadviselő felek, hanem a közönség fogja viselni. Az eredmény az épitkezések lényeges megdrágitása és ennek folytán valószinüleg a lakbérek emelkedése lesz. Pénzügyi körökben már ismételten foglalkoztak azzal a gondolattal, hogy egységes operáczió által egyesitsék az u. n. úszó objektumokat egy kézben, amely azután azokat fokozatosan adja tovább, hogy ily módon elháritassék az utból az a mesterséges akadály, amelynek elháritása az abszolute szükséges épitési tevékenység újra kifejtéséhez okvetlenül szükséges. Ezek a csendes kisérletek azonban eddig nem vezettek eredményhez.

Ezekben közöltük a bécsi lapnak czikkét, amely nyilvánvalóan jó forrásból, a dolgokhoz teljesen értő és a budapesti dolgokat teljesen ismerő szakember tollából származik. Mindezek daczára azonban meg kell jegyeznünk, hogy a czikkiró diagnozisát teljesen helyesnek és a viszonyokat teljesen megfelelőnek nem tarthatjuk.

Mindenekelőtt ugy véljük, hogy az, amit a czikk a budapesti bankok szerepléséről mond, nem jelentéktelenül van tulozva. Ha egyes intézetek, amelyek

között az *Egyesült budapesti takarékpénztár* áll legelső helyen, követtek is el hibákat a multban, viszont kétségtelen, hogy ezen hibák következményei talán épen a most emlitett egy takarékpénztár kivételével már el van háritva, mert a többi intézetek mindazon objektumoktól megszabadultak már, amelyek rossz időkben, az épitési válság idejében, birtokukba jutottak. Hogy pedig ezen objektumoktól való megszabadulás egyetlen egy fővárosi intézetnek még csak muló, futólagos megrenditésével sem járt, de mi több, még csak a rendesen fizetett osztalékok csökkenésére sem vezetett, teljesen világos bizonyitéka és kétségtelen próbaköve annak a szoliditásnak, amelylyel a mi záloglevél-intézeteink kölcsönüzletükben — ide beértve az épitési kölcsön-üzletet is — eljártak. Hogy egyes túlterhelések történtek, amelyek a beállott prekárius viszonyok folytán érzékenyebben voltak érezhetők mint máskor, azt az intézetek rovására irni annál kevésbbé lehet, mert hiszen a most elmult években beállott szomorú helyzetet nem egyedül és nem főképpen az épitési válság, hanem a közgazdasági viszonyok általános lanyhasága és rosszabbodása idézte elő, amely ellen pedig az intézeteknek tenniök nem állott módjukban.

Feltétlenül helyeselnünk kell azonban a fejtegetéseknek azt a részét, amely az átirási illetékek tulságos magasságára vonatkozik. Kétségtelen és senki által meg nem czáfolt tény, hogy addig, amig a fővárosi ingatlanforgalmat ez az 5·3%-os átirási illeték terheli, addig egészséges ingatlan-forgalomról, az ingatlan-piacznak, az épitési vállalkozásnak és a lakásviszonyoknak egészséges alakulásáról szólni nem lehet. Az épitési krachnak, amely beállott, meggyőződésünk szerint főoka ez a magas átirási illeték volt. Addig, amig egy épület elkészül, a telek a vállalkozó kezébe jut, az épitkezés befejeződik és a kész épület annak tulajdonképeni tulajdonosának nevére jön, annyira felszaporodnak az átirási illetékek, hogy ezen magas átirási illetékek által a kincstár és a főváros abszorbeál minden üzleti nyereséget, amely az épitkezés által elérhető és igy a maga részére lefoglalva azt a hasznot, amelylyel az épités járhat, tönkreteszi a vállalkozót, vagy az ingatlan vevőjét, vagy a telektulajdonost, vagy mindannyit. Normális épitkezésnél ez az átirási illeték felmegy az ingatlan értéknek 10%-ára, vagyis olyan tételre, a mely pro maximo felel meg annak a nyereségnek, a melyet egy egészséges üzletnél elérni lehetséges. A mig a kincstár megfosztja az összes üzletfeleket ettől a nyereségtől és azt a saját maga számára konfiskálja el, addig egészséges épitkezés itt a fővárosban nem folyhat. A kilenczvenes évek nagy épitkezési periódusában az érdekelt felek az átirási illetéknek ezzel az elpusztító hatásával még nem jöttek tisztába, ma azonban ezt a körülményt a szomorú múlt tapasztalatain leszűrődve mindenki látja és ez elháríthatatlan akadálya annak, hogy a vállalkozás ismét az épitkezésekre adja magát. Ha tehát azt akarjuk, hogy az épitkezési kedv ismét megjöjjön és az épitési üzletág ismét felviruljon, ennek legelső feltétele az átirási illeték mérséklése, amelyről lemondani semmiféle fiskális szempontokért nem lehet és nem szabad.

A tejhamisítók.

Aki a szocziális egészségügy iránt csak parányit érdeklődik, az tisztában van azzal, hogy igazi eredményes egészségügyet nem annyira gyógyitással, mint inkább azzal lehet elérni, hogy az egyes betegségeknek elejét kell venni. Sokkal többet ér a gyógyitásnál: kitanitani a nagyközönséget arra, hogy miként védekezzék az egyes bajok ellen. Amikor igy ki szoktuk oktatni a nagy publikumot arra, hogy miként lehet eredményesen szembeállani a betegséget okozó káros befolyásokkal szemben, akkor minduntalan azt szoktuk hangsúlyozni, hogy fő: a *táplálkozás*. A táplálékok legelseje pedig: a *tej*.

Csakhogy a humanista orvos mindig *helyes* táplálkozást ért a táplálkozás alatt; a tápszerekről pedig ab ovo felteszi, hogy azok *igaziak, nem hamisitottak*.

És mit mutat a tapasztalat? Nemde azt, hogy a tápszerek legnagyobb része, különösen pedig a tej hamisitott. Az emberi kapzsiság sokféle lelketlen üzelme közt talán egy sincsen ilyen felházító. Nem elég, hogy az ember, különösen pedig a szegény ember, a legkeservesebben bir mai napság annyit keresni, amennyi valahogy elég arra, hogy nagyon is kimért táplálékot biztositson vele magának és a családja számára; az élelmiszer, amit verejtékes munkája árán szerez, gonosz és lelketlen kufárok pancsa és gyártmánya, akárhányszor élvezhetetlen silányság, sőt az egészségre egyenesen káros, veszedelmes, mérges vagy romlott anyagok vegyüléke. A csalásnak ez a fajtája annál felháborítóbb, mert leginkább a szegény népet sujtja.

Egyike azoknak az élelmiszereknek, amelyeket leggyakrabban szoktak hamisítani, a tej. Éppen a tej, amit pedig a szegény néposztály számára a főélelmiszernek lehet tekinteni. Mily lelkiismeretlenség az, ha ezt az egyetlen táplálékot is erősen megrongálva, vagy pláne úgy kapja, hogy megbetegedhet tőle.

Ami a tejhamisítás körül az egész országban történik, az szégyenletes. Lépten-nyomon rábizonyul a tejkereskedőkre valami csunya visszaélés, meg is büntetik őket olyformán, mintha a vásott fiunak, a ki szándékos gonoszsággal beveri valakinek a fejét, baraczkot nyomnánk viszonzásul a fejére, de azt is minél szelidebben, nehogy megsokalja.

Berlinben most egy tejhamisitót egy esztendei börtönre itélt a biróság. Ennél becsületesebb itéletet mi sem óhajtanánk. Bár csak megértenék már a mi fórumaink is, hogy az élelmiszerhamisító egyike a legveszedelmesebb gonosztevőknek s a szerint

bánnának el velök! Nem apró pénzbirság az ilyesminek az orvossága, hanem mindenkorra eltiltás az élelmiszer-árulástól, még pedig már az első gaztett után és azonkivül börtön, — illendő, bőséges mértékben.

A házbéradó.

A fővárosi háztulajdonosok joggal panaszkodnak, hogy a házbéradó túlmagas s hogy nekik több adót kell fizetniök, mint a mennyi rájok más foglalkozású ág jövedelme arányában esnék.

Érdemesnek tartjuk megismertetni a nyugoti gazdag államok házbéradó viszonyait, hogy a mienkkel összehasonlíthassuk.

Franciaországban a forradalom óta a házbéradó egyenlő volt a közönséges földadóval, amelynek kontingense aránylag fel lett osztva. Csak 1840-ben választották szét a házbéradót a földadótól.

A házak adás vételi és bérleti szerződések alapján felbecsültetnek és a kataszterben összegyűjtetnek. Ez 10 évenként revideáltatik és 10 évről 10 évre történik az új megadóztatás is.

A felbecsült értékből 25% levonatik fenntartási és javítási költségek czéljaira. Az adókulcs évről-évre a parlament által a költségvetési törvényben állapíttatik meg. Ez idő szerint ezen adókulcs a jövedelemnek 3·2%-át teszi. Elesik tehát a házbérvallomási kötelezettség és a háznak normális jövedelme vétetik alapul, a mi természetesen szakértők becslése alapján lesz összeállítva.

A franczia köztársaság 9 millió házának tőkeértékét 50 milliárdra becsülik, a kataszteri tiszta jövedelme pedig 2 milliárd, úgy, hogy 4%-os átlagos jövedelem vétetik az adózás alapjául.

Egy háznak átlagos értéke ezek szerint körülbelül 5000 koronára rúg, a bérjövedelem pedig a 4%-os kulcs szerint 200 koronát tesz ki. Látjuk, hogy mily éles ellentétben van a házak méltányos értékelése és még méltányosabb jövedelem-megállapítása a mi állapotainkhoz képest, ahol úton-útfélen nemcsak szigort, hanem erőszakot kell tapasztalnunk.

Elegendő, ha ezen számokat szembe állítjuk a magyar házbéradó kulcsával és számaival, ahol a bérjövedelem 35%-a közteherként kiesik a háztulajdonos kezéből.

Igaz, hogy a franczia törvény szerint a házadómentesség csak két évre terjed ki, de ez nem befolyásolja a kedvező tőkebefektetést, miután az időleges házadómentesség nálunk még némileg roszszul is befolyásolja a háztulajdonos jövedelmét, mert a háztulajdonos a tőkebefektetést az uj háznál az adómentes évekre való tekintettel eszközli és az adóköteles időt figyelmen kívül hagyja, úgy, hogy e könnyelmű jövedelem-számítás a későbbi években érzékenyen megboszulja magát. De különben is minek is kell időleges házadómentesség, mikor az egész állami adó csak 2·3%-ot tesz ki.

Ezen 3·2%-nyi adón kivül még létezik az úgynevezett ablak- és ajtóadó, a mely községenként egy összegben lesz kivetve és házanként elosztva. Ezen adó a tiszta jövedelem 4½%-át teszi ki.

Létezik még az úgynevezett lakás-adó, amely a bútorozott lakások után a lakó ellen kivettetik és a tiszta jövedelem 8%-át teszi. *Ezen adóért azonban a háztulajdonos nem felelős, ezt a lakón beszedik* és a bérből levonni jogosítva nincsen. Jogi természete a többi adótól csak annyiban különbözik, hogy a háztulajdonos törvényes zálogjogát megelőző rangsorban nyer kielégítést.

A franczia háztulajdonos tehát ép oly kedvező helyzetben van, mint az angol, és nagy előnyben van velünk szemben, mert a teljes adóban levő ház után összesen 7 4%-ot fizet.

Nem hallgathatjuk el azonban, hogy az ingatlan átiratási illeték Franciaországban 5½%-ot tesz ki, a mi mindenesetre nagyon terhes, mert az ingatlan forgalomra bénitólag hat.

Hirek a városházáról.

Olvasóinkhoz! T. olvasóink b. elnézését kérjük azért a késedelemért, melyet lapunk technikai akadályok miatt szenvedett.

Budapest-szentendrei helyiérdekü vasut. A székesfővárosi közgyülés egyik tárgya volt a Budapest-szentendrei h. é. vasut dolga. Ugyanis a szentendrei viczinális annak idején be tudott férközni a székesfőváros határain belül a budai Pálffy-térig, a közuti villamos vasut vágányán. Most a nyugati pályaudvarig és a budai Lánczhidfőig akarná a társaság kibőviteni a viczinális pályáját. Ebbe azonban a főváros nem akar beleegyezni, csak azon feltétel mellett, hogy a főváros határától villanyossá lesz a viczinális. Ehhez már azért is ragaszkodik, mert a viczinálisból az államnak haszna van, holott a villanyosban a főváros is részesedik. Most leérkezett a kereskedelemügyi miniszter leirata: melyben a tanács feltételeit elfogadja és utasitani fogja a társaságot, hogy a meghosszabbitási tervezeteket nyujtsa be. A közgyülés csupán a benyujtásra kér határozott terminust, nehogy az ügy a végtelenbe huzódjék.

Tüdőbetegek érdeke. A Szent István-kórház D-pavillonjához nemrégen a székesfőváros a tüdőbetegek részére terrast épittetett. A tanács most azt javasolja a közgyülésnek, hogy hasonló terraszt,

Budakeszi társaskocsi-vállalat. A Zugliget és Budakesz közti társaskocsi forgalmi vállalat azzal a kérelemmel járult a főváros tanácsához, hogy az 1905. január 1-én lejáró szerződést hosszabbitsa meg ujabb három évre. A főváros tanácsa a társaság kérelmét hajlandó teljesiteni, mely ügyben legközelebbi ülésén dönteni fog.

Végleges döntés a régi képviselőház ügyében. Végre határozat hozatott a régi parlament ügyében. Ugyanis a főváros és a kormány megbizottai abban állapodtak meg, hogy a Sándor-utczai épületet a közoktatásügyi miniszter egyetemi czélokra használja fel, miért is 10,000 korona évibért kap a főváros.

mely kórteremmel kapcsolatos, az E-pavillonhoz is épittessen még ez évben, miáltal lehetővé válnék, hogy férfi és női tüdőbetegek külön választassanak. A terraszt 32 méter hosszúságura tervezik.

A főváros köszönete. A Gellért-hegy keleti oldalán levő lépcsőfeljárat és a Gellért-szobor körüli rész rendezése végleg befejezést nyert és a munkálatokat egy négyes bizottság vette át. Az átvételi jegyzőkönyvet a közmunkák tanácsa megküldte a fővárosnak tudomásvétel czéljából. A fővárosi tanács az átvételt tudomásul vette és azzal a javaslattal terjesztette elő a jegyzőkönyvet a közgyülésnek, hogy a nagyszerü elkészitésért fejezze ki a főváros köszönetét a közmunkák tanácsának. A tanács ez előterjesztésnek már eleget is tett.

A „Semmelweisz" szobra. A Semmelweisz szobor végrehajtó-bizottsága azzal a kéréssel járult a székesfővárosi tanácshoz, miszerint engedné át a Semmelweisz emlékszobrának, mely bronzból és márványból készül, az Erzsébet-tér Deák-Ferencz-tér felé eső részét. Egyuttal mint értesülünk legközelebb egy nagyobb szabásu szökőkut lesz felállitva az Erzsébet tér közepén,

A főváros mint háziur. A székesfővárosnak tudvalevőleg a Lipót-körúton két palotája van a 7. és 17. számu bérházak. Ez épületek épitésekor a házbérviszonyok olyanok voltak, hogy a lakóknak aránytalanul olcsón adták ki a helyiségeket. Most miután a bérviszonyok annyira megváltoztak, elhatározta, a székesfővárosi tanács, hogy a bérpaloták minden lakójának bérét 100 korona átlaggal felemelte. De a lakók körülbelül 70% 4—5 esztendőre szóló szerződési viszonyban, miért is csak a kisebb lakással birókra nézve bir ez meglepetéssel.

A vasárnapi munkaszünet ujabb szabályozása. Tizenhárom esztendeje immár annak, hogy *Baross* Gábor a vasárnapi munkaszünet kérdését törvényhozás útján szabályozta.

A néhai „vasminister" e kezdésében nagyrészben szocziális egészségügyi szempontok vezérelték, hogy az erők gazdaságosabb kihasználását, a nemzeti vagyont képező munkaerő kimélését biztosítsa. Csakhamar kitűnt azonban, hogy az idevonatkozó részletes rendelkezések nem mindenben felelnek meg a mindennapi élet követelményeinek. Ha egyet is értett mindenki, a kinek a munkaszünet kérdéséhez valamelyes köze volt abban, hogy a munkaszünet megalkotása szükséges, az akkoriban kibocsájtott kibocsájtott részletes rendelkezések ellen rövid időn belül számtalan panasz és sérelem hangzott el, a melyek sürgősen követelték a rendelkezések egyes szakaszainak módositását.

A munka és a pihenés rendszeres időbeli elosztása egy igen fontos egészségügyi követelmény, mely az alkalmazott és pedig úgy testi, mint szellemi munkások rendkivüli számára való tekintettel nagy horderejü közegészségügyi jelentőséggel bir. Örömmel üdvözölhetjük tehát a kereskedelmi minisztert abban az elhatározásában, hogy a vasárnapi munkaszünetet újból, egészségesen óhajtja rendezni s az érdekelt osztályok részéről felmerült kivánságokat, minden érdek figyelembevétele mellett mérlegelve, rendszeresen feldolgoztatta.

Ma már elodázhatatlanná vált ennek a kérdésnek alapos megvitatása, melylyel az országos ipartanács már a közelebbi hónapokban kiván foglalkozni s azt a czélt szolgálja a napokban megjelent munka is, hogy irányadóul szolgáljon a megtartandó tanácskozáson.

KÖZGAZDASÁG.

Nagy bukások a pamutipar terén. Az osztrák Geiringer czég bukása élénken foglalkoztatja nemcsak az érdekelt piaczot, hanem az egész iparágat Az érdekeltek közül természetesen legtöbben azt kérdezik egymástól, hogy vajjon a közel jövőben milyen meglepetések vagy nagyobb fizetésképtelenségek várhatók még a belföldi pamutipar terén. A piaczot mindenesetre erősen megrendítette két ilyen nagy, milliókra menő bukás és épp azért attól tartanak, hogy a két czég bukása magával ránt még néhány üzletet. A baj kétségtelenül a rossz üzleti viszonyoknak tulajdonítható, mindannak daczára a bankok versengése egymás ellen a hitelnyújtás terén is hozzájárult ahhoz, hogy a bukások ennyire meglepetésszerüen törjenek ki egy iparágban.

A Magyar jelzáloghitelbank igazgatósága megállapitotta az első félévi mérleget, mely a mult évről áthozott nyereséggel együtt 3.662,153 (a tavalyi első félévhez képest + 71,853) K tiszta nyereséget mutat. Az igazgatóság közlése szerint ebben a kimutatásban tárczájában levő értékpapirok a beszerzési áron, a saját záloglevelek és községi kötelezők az önköltségi ár alatt, a teljes értékkészlet összesen körülbelül fél millió K val van a jelenlegi árfolyamérték alatt számitásba véve.

A Duna-Odera csatorna Bécsből irják, hogy a Duna-Odera összekötő csatornautnak közigazgatási bejárását *Sieber* báró helytartósági tanácsos elnöklete alatt megkezdték. A bizottságban a kereskedelmi, a közös hadügyi kormány a vasutak és hajótársaságok és az érdekelt községek képviselői vettek részt. A közigazgatási bejárás f. évi november 14-én fog befejeződni A hatalmas osztrák terv ily módon egy lépéssel ismét előbbre haladt. Tudvalevőleg az uj alpesi vasutakkal kapcsolatosan Ausztria 700 millió koronát fog áldozni uj csatornák épitésére, amelyek a Dunát az Oderával és az Elbével fogják összekötni. Ez által közvetlen összeköttetés létesül az Északi- és Keleti-tengerektől a Fekete tengerig. A Duna és Moldva, továbbá a Moldva és Elbe összeköttetése nem uj gondolat. A csehek azt állitják, hogy már Ottokár király is tervezte. Hiteles levéltári adat van arról, hogy IV. Károly császár 1366. év augusztus 3-án elrendelte a Moldva hajózhatóvá tételét Prágától észak felé. Ez meg is történt, amennyiben ebben az időben sok sziklát távolitottak el a Molvából. Mária Terézia alatt elkészült a Moldva-Elbe csatorna terve. Nagy lendületet vett az Elbe hajózása 1870. után, amikor a hajózási vámokat megszüntették, ugy, hogy negyven év alatt megtizszereződött a forgalom. A Moldva forgalma sokkal csekélyebb. Prága felett a Moldva Stechoviczig (28 kilométer hosszban) hajózható Az Elbe 1165 kilométer hosszu vonalon hajózható, ebből Csehországra 300 kilométer esik, a Moldvából ellenben csak 110 kilométer, daczára, hogy még ezen tul 400 kilométer hosszu. A Moldva legdélibb része 40 kilométerre van a Dunától. Budveisztól a Duna 80 kilométer messze van. Vagyis 354 kilométer hosszt kellene a Moldvától hajózhatóvá tenni. Az eddigi munkák 26 millió koronába kerültek, amelyből Ausztria kétharmadot s Csehország egyharmadot fedezett.

Hirdetmény.

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a **Magyar Királyi Pénzügyminiszterium** ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (**XV. sorsjáték**) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusitóknak árusitás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása **1904. november hó 24.** és **25-én** tartatik meg. A huzások a **Magyar királyi állami ellenőrző hatóság** és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utcza felől). — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusitóinál kaphatók.

Budapest, 1904. évi október hó 30-án.

Magy. Kir. Szab.
Osztálysorsjáték Igazgatósága.
Tolnay. *Hazay.*

Hirdetéseket felvesz a Magyar Székesfőváros kiadóhivatala: Budapest, IV., Egyetem-utcza 7. sz.

RÖCK ISTVÁN
gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje
Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezénymüvel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.
Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.
Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.
Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**
Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.
Vizműtelepeket.
Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.
Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.
Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieck-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt
(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:
délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:
IV., Ferenczieck-tere 3. sz.

WALLA JÓZSEF

MOZAIK- ÉS CZEMENT-GYÁRA

BUDAPEST, VII., ROTTENBILLER-U. 13.

Gránit-terazzo,
Betonirozások,
Csatornázások,
Turbinák és zsilipek,
Medenczék,
Szökőkutak,
Jászolok,
Fürdőkádak betonból és fayencelapokkal,
Falburkolások fayencelapokkal,
Márványmozaiklapok velenczei módra,
Czementlapok sima és római mozaikutánzat,
Mozaiklapok á la Mettlach,
Keramit- és Klinkerlapok,
Portland-czementcsövek,
Kőagyagcsövek,
Román-czement,
Portland-czement,
Tűzálló-tégla.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti szinház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalaszott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő														A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő							
Dijtétel 100 korona után																					
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56								
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61								
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67								
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76								
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84								
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5.93	30	4.16	39	4.36	48	4.99								
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02								
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10								
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50										

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Szilágyi Dezső-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Mátyás király-tér.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából (IV., Papnövelde-utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. december 1. 26. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Egyetem-utcza 7.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Pártpolitika és a törvényhatóság.

A november 22-iki közgyülését a fővárosnak szeretnők meg nem történtnek tekinteni. Nem csupán az ott elhangzott gyalázkodó kifejezések miatt, melyek a törvényhatósági testületet a képviselőház nivójára szállitották, hanem amaz igazságtalan támadásra való tekintettel is, amelynek czélpontja a főváros polgármestere volt.

Azt hisszük, bennünket senki nem gyanusithat *Halmos* János személye iránti elfogultsággal. Soha nem hizelegtünk neki, sőt legutóbbi megválasztása alkalmából mi voltunk azok, kik eszébe juttattuk, hogy ő maga mondotta magát törődöttnek és betegesnek e nagyfontosságu állás betöltésére. Az igazság azonban mindenkivel szemben igazság, és aki elfogulatlanul vizsgálja a történteket, kénytelen beösmerni, hogy Polónyi ezuttal méltatlanul támadta Halmost.

Miről is volt tulajdonkép szó?

Halmos János e hó 20-án megjelent azon a gyülésen, amelyen a fővárosi polgárok bizalmat szavaztak a kormánynak. Az ellenzéki városatyák ezt hibának, sőt bünnek minősitik. Polónyi szerint Halmos vétett állásának méltósága és a köteles pártatlanság ellen.

Hát ez egyszerüen nem igaz és ennek a felfogásnak a hangoztatása határozottan beleütközik az egyéni és polgári szabadságba.

Halmos János ugyanis ama gyülésen nem *hivatalos* minőségben jelent meg és nem a fővárost képviselte. Azt se hivatalos esküje, se a főváros törvényei nem irják elő, hogy mint magán ember micsoda politikai meggyőződést kövessen és melyik politikai párthoz tartozzék. A polgármester — ha tetszik neki — lehet néppárti vagy függetlenségi párti, de épp ugy lehet szabadelvüpárti is. Van az országban nehány város, hol a polgármester rendithetetlen hive a 48-asoknak és résztvesz, sőt elnököl azokon a pártgyüléseken, ahol szidják a liberálisokat és bizalmatlanságot szavaznak a kormánynak. Vétenek-e ezek az urak állásuk ellen? Akad-e csak egy szabadelvüpárti Polónyi Géza, aki e miatt őket kérdőre vonta volna?

Ha az ellenzéki polgármester kifejezést adhat a maga politikai meggyőződésének, micsoda logikával akarják ugyanezt megtiltani a szabadelvüpárti polgármestereknek? Tessék egyenlő mértékkel mérni.

Mi jól emlékszünk, hogy a képviselőházi ellenzék rettenetesen fölháborodott egy párszor amiatt, mert egyes helyeken nyomást gyakoroltak az ellenzéki szellemü tisztviselőkre, hogy a pártgyüléseken való résztvevéstől tartózkodjanak. Hol a konzekvenczia?

Vagy áll az, hogy se állami, se városi, se megyei tisztviselő ne vegyen részt semmiféle politikai manifesztáczióban vagy pedig mindenkinek joga legyen a saját meggyőződését és gusztusát kedve szerint követni. Tertium non datur.

Egyébként szeretnők tudni, felháborodott volna-e Polónyi Géza, ha a Sas-kör hamarább tartja vala a tiltakozó gyülést és Halmos János azon részt vett volna? Ez esetben is ugy találta volna-e, hogy a főváros polgármestere pártoskodik s nyugdijba kül-

dendő? Tegyük fel, hogy Halmost ekkor a Heltai Ferenczék vonták volna felelősségre; vajjon nem zúgott, lármázott, tiltakozott és menydörgött volna Polónyi urral együtt az egész ellenzék? Én esküdni merek, hogy ugyanezt a Halmos Jánost elnevezte volna az ellenzék a legdicsőbb hazafinak és odaállitotta volna példányképül a jövendő nemzedék elé.

Hát épp ezért legyünk elfogulatlanok és igazságosak, s térjünk napirendre Polónyiék műmegbotránkozása fölött.

A főváros törvényhatósági termébe nem szabad átplántálni a parlamenti viszályt és izgalmakat. Ha sérelem esett az alkotmányon vagy a szólásszabadságon: tessék azt a képviselőknek a parlamentben reparálni. A haza és a nemzet ellen vétkezik, aki a békés kibontakozás elősegitése helyett a polgárságot is belevonja a harczokba és ekkép a viszály magvait hinti el az egész országban.

A nemzetnek nyugalomra van szüksége, hogy zavartalanul dolgozhassék. A társadalmi erőket nem szétbontani, hanem egyesiteni kell, s kiválólag arra törekedni, hogy a politika szük mederbe szorittassék.

A főváros törvényhatósági testülete akkor felel meg hivatásának, ha idejét kizárólag a főváros érdekeinek szenteli. Súlyos pénzügyi és gazdasági viszonyok közt van a főváros. Hibák, mulasztások, téves intézkedések és egyes klikkek lelkiismeretlen önzése odajuttatták, hogy a polgárság túlnyomó része telve van panasszal és elkeseredéssel. Ezen az állapoton kellene segiteni, nem pedig parlamenti dolgok fölött vitatkozni. Ha az ellenzéki városatyák csodálatosképpen most rájöttek, hogy a főváros szomorú finánczialis állapotáért Halmos János is felelős, akkor szükségtelen őt a törvényhatóság közgyűlési termében politikai viselkedése miatt támadni. Ámde abban sincs igazuk, hogy Halmos János az egyedüli oka a derolált állapotnak. Valamennyien közreműködtek, — vagy aktiv ténykedéssel vagy kötelességük elmulasztásával, — hogy a főváros idáig jutott.

Ha uj érát óhajtanak, tessék munkához látni és a pártpolitikát kirekeszteni a törvényhatósági testületből.

Jubileum és kitüntetés.

Ha volna fiam, állami szolgálatba lépő, s tanácsot kérne, kit válasszon mintaképül: *Csőke* Ferenczet állitanám eléje követendő például.

Sokan azt hiszik, hogy jó tisztviselő az, ki szorgalmasan és lelkiismeretesen ellátja hivatalát, s tehetséggel meg tudással is bir, csak a közérdeket tartja szem előtt. Az ily tisztviselő kétségkivül megbecsülendő és nyereség az államra nézve. Különösen Magyarországon, hol több a tehetség, mint a kitartó szorgalom és a melléktekinteteket nem ösmerő lelkiismeretesség. Azonban a jó tisztviselő ideális fogalmát csak azokra lehet alkalmazni, kikben szorgalom, lelkiismeretesség, tudás és tehetség mellett még *tapintat* is van.

Nagyobb dolog ez, semmint képzelnők. Pedig az életben ezerszer nyilik alkalmunk tapasztalni, mily végtelen különbség az, hogy valaki udvariasan bánik-e velünk és tapintatosan ad valamit tudtunkra vagy érzékenységünket figyelembe nem vevő ridegséggel. A tapintatos modorra az állami tisztviselőknek is szükségük van, hogy a hatóságot, amelynek körében működnek, rokonszenvessé tegyék a közönség előtt. Azt hiszem, nem tévedek, midőn állitom: a falusi nép nem volna oly bizalmatlansággal és igen sok helyen oly gyűlölettel eltelve a hatóságok irányában, ha a közigazgatási tisztviselők mindenkor tapintatosan bántak volna vele. És a városokban, köztünk Budapesten is, nem fáznék oly sok ember a hatóságokkal való érintkezéstől, ha meg volna győződve, hogy tapintatos bánásmódban lesz része.

Csőke Ferenczről, a kereskedelmi miniszterium elnöki osztályának vezetőjéről, mindnyájan tudjuk, hogy egész pályafutása alatt kitűnt ritka tapintatosságával. Még Baross idejében, a ki pedig valóságos iskolát csinált a bürokratikus ridegségből és autokratikus viselkedésből, megszerezte nemcsak kortársának, hanem a közönségnek rokonszenvét is. A központban sajnálattal fogadták, midőn leküldetett Fiumébe a nagyfontosságú tengerészeti hatóság élére, s mindenki örült két év előtt történt visszatértének. Csak a fiumeiek bámultak, s ma is emlegetik, hogy nem lesz többé oly vezetője a tengerészeti hatóságnak, mint a milyen Csőke Ferencz volt.

Ez a fáradhatatlan munkásságú és nagyképzettségű férfi a múlt hetekben érte meg állami szolgálatának 25-ik évfordulóját. Kollegái ez egyszer nem respektálták hiúságtól mentes, végtelenül szerény természetét, hanem ünnepet rendeztek tiszteletére és lelkes szakban tolmácsolták az iránta érzett tiszteletet, ragaszkodást és szeretetet. Méltó záradékául a jubileumi ünnepségnek megérkezett a királyi elismerés is a *Lipótrend* alakjában.

Napjaink gyakori csillaghullása közt úgy tünik fel nekünk, hogy ez a rendjel nem Csőke Ferencz

személyét teszi nagyobbá, hanem az ő kivételes egyénisége ad súlyt és értéket annak. Aki majd ezután Lipótrendet kap, büszkén hivatkozik arra: Csőke Ferenczet is ezzel tüntették ki.

136.

Ezt a számot érdemes megjegyezni, mint fokmérőjét a városatyai kötelességtudásnak. A törvényhatósági bizottság négyszáz tagja közül ugyanis mindössze 136-an voltak jelen azon a közgyülésen, amely a 20 milliós kövezési kölcsön dolgában határozott. Fölösleges magyarázni, hogy ez az ügy igen nagyfontosságu a fővárosra nézve, s mindenki joggal várhatta, hogy a polgárság bizalmának és érdekeinek mandatáriusai a legnagyobb lelkiismeretességgel fogják tárgyalni.

Azonban, mint mondám, a 400 városatya közül csak 136 tartotta érdemesnek a megjelenést. Tehát a testületnek egyharmad része. Hol maradt a másik kétharmad? Tegyük fel, hogy az abszencziós 264 ur közül beteg volt 20%. Ez annyi mint 53 távollevő. Tegyük fel továbbá, hogy 10 százalékot elmulasztathatatlan teendők: esküvő, keresztelés, váltórendezés, vidéki kirándulás vagy külföldi út gátoltak a megjelenésben. Ez ismét nem több 26 fejnél vagyis a valamelyes indokot felhozni tudó távollevők száma nem több 79-nél. Mondjunk kerek számot: 80 at.

Marad tehát 184 darab városatya, aki egyszerüen azért nem vett részt a tárgyaláson, mert az ügy nem érdekelte. Botrány nem kinálkozott s a törzsfőnökök nem követelték a megjelenést, ennélfogva a 184 tekintetes, nagyságos és méltóságos nyugodtan mászkált a saját, privát dolgai után, vagy kártyázott a kaszinójában.

Közérdek? Kötelességtudás? Lelkiismeretesség? — Ugyan ki törődik ezekkel! Ha egyszer meg van a mandátum, fütyülni lehet a választópolgárok és a főváros érdekeire. A modern városatya sokkal szükségesebbnek tartja a kerületi bizalmas értekezleteken, továbbá a névnapi, jubileumi és egyéb ünnepeltetési alkalmakon való megjelenést, mint a közgyülési tanácskozásokban való részvételt.

Ez a rettenetes lax felfogása a közfunkcziónak teremtette meg azt az állapotot, hogy a törvényhatóság termében tulajdonkép nem a polgárság van képviselve, hanem az egyes érdekcsoportok, amelyekkel szemben a tisztviselői kar is tehetetlen.

Valamit azonban mégis tenni kellene, hogy a bizottsági tagok legalább a közgyülésekről ne maradjanak el ily botrányos nagy tömegben. Példa gyanánt a fiumei rappresentaurában divó szokást ajánlhatjuk. Itt a közgyülések megnyitása után a podesta mindig konstatálja, hogy kik vannak távol és kik mentették ki távolmaradásukat. A helyilapok hiven referálnak erről is. Az év végén pedig a hatóság összeállitja, hogy melyik városatya hány ülésen vett részt és mennyiszer maradt el igazolatlanul.

Ez a lajstrom a polgárság kezébe kerül, s döntő faktor a következő választásnál. A kényelmeskedő vagy hanyag városatya meg sem kisérelheti a kandidácziót, mert a szemébe mondják: Te nem érdeklődtél a város ügyei iránt, ennélfogva neked nincs is helyed a képviselőtestületben. Majd olyat küldünk oda, aki hiven teljesiti kötelességét.

Ezt a szokást kellene meghonositani a fővárosban is. Hadd lássák a polgárok, kicsoda veszi komolyan hivatását és kik a léha stréberek, a törzsfőnökök léha kreaturái. Az állandó abszencziásoktól nem fogadhatjuk el mentségül a nagy „magán“ elfoglaltságot. Köztisztséget csak olyan fogadjon el, akinek van ideje a közérdekért is dolgozni. A becsület és tisztesség hozza magával, hogy csak oly teendőt vagy megbizatást fogadjunk el, amelynek képesek vagyunk megfelelni.

Aki csak azért pályázik a városatyai tisztségre, hogy pöffeszkedhessék vagy titokban üzleteket köthessen, de városatyai köteleségeit elhanyagolja: azokat, mint fölösleges szemetet, ki kell söpörni a törvényhatósági bizottságból.

Praktikus egészségügyi tanácsok.

A régi jó közmondást, hogy „amit a Jancsi meg nem tanult, a János soha nem fogja tudni“, tartotta szem előtt *Bárczy* István tanácsos, a főváros közoktatásügyi osztályának vezetője, amikor megszerkesztette és kinyomatta az iskolás gyermekek számára való egészségügyi szabályokat. Egyszerü, mindenki által megérthető hangon sorolja fel, hogy mire kell ügyelni és mitől kell óvakodni, hogy a gyermekek egészségesek maradhassanak. A szabályokat az ügyosztály megküldte az összes iskolaigazgatóknak, s elrendelte, hogy az iskolaépületekben kifüggesszék.

Valószinü, hogy a tanulók elolvassák a nyomtatványt, kivált a felsőbb osztálybeliek. De kivánatos, hogy e szabályokat a tanitók és tanitónők időről-időre bővebb magyarázatok kiséretében megismertessék a növendékekkel, s gondot forditsanak arra, ha vajjon ezek betartják-e az utasitásokat. E nélkül irott malaszt marad a jó szándék, mely Bárczyt ez egészségügyi Káté megirásában vezette.

A felnőttek számára is tanulságos szabályok igy hangzanak:

Ügyeljünk a tisztaságra!

Reggel, amint fölébredünk, fölkelünk, friss vizzel, szappannal jól megmossuk kezünket, arczunkat, nyakunkat és mellünket, fogainkat puha fogkefével megtisztítjuk, hajunkat megfésüljük és megkeféljük,

**

tiszta ruhában és tiszta czipőben jókor elindulunk az iskolába.

Kezünk, körmünk mindig tiszta legyen. Szájunkat evés után vizzel kiöblítjük. Hetenkint legalább egyszer fürödjünk. A köpködés rossz szokás; de minden esetben csak köpőcsészébe, vagy zsebkendőnkbe köpjünk. Orrunkat is csak zsebkendőbe törüljük. Mielőtt az iskolába vagy lakásba belépünk, czipőnket a lábtörlőn jól letisztítjuk. Semmiféle szemetet, papirt, ételmaradékot, gyümölcshéjat s effélét sehol el nem szórunk.

Óvakodjunk a meghüléstől!

Ha kivülről jövünk, a felső ruhát, kendőt mindjárt levetjük, s csak akkor vesszük fel, ha ismét kimegyünk.

Jó levegő egészség, — rossz levegő betegség!

A szabad időt a szabadban, udvaron, kertben vagy legalább a folyosón töltjük; az alatt az iskolatermet kiszellőztetik.

Tartsuk magunk egyenesen!

Akár járunk, akár állunk, vagy ülünk, mindig egyenesen tartjuk testünket. Olvasásnál, irásnál, rajzolásnál, vagy kézimunkánál sem görnyedünk meg, hanem egyenesen tartjuk felső testünket. Mindig ugy üljünk, hogy mind a két talpunk a földet érje. Ha összefont karokkal kell ülni, karjainkat nem előll, hanem hátunk megett fonjuk össze.

Vigyázzunk a szemünkre!

Könnyen olvasható, jó nagy betüket irunk. Könyvünkre, irásunkra, rajzunkra, vagy a kézimunkára testünkkel árnyékot ne vessünk. Félhomályban vagy alkonyatkor nem irunk, nem olvasunk, rajzon vagy kézimunkán nem dolgozunk. Vigyázunk, hogy vakitó világosság ne érje szemünket, hogy munka közben könyvünkre, irásunkra, rajzunkra vagy a kézimunkára a nap ne süssön.

Azonnal jelentjük tanítónknak:

ha helyünkről nem látjuk tisztán, hogy mi van a táblára irva, ha nem halljuk jól tanítónk minden szavát, ha helyünkön tulságos hideget vagy meleget érezünk, ha valami bajunk van s rosszul érezzük magunkat, ha észrevesszük, hogy szomszédunknak valami baja van, ha otthon valaki beteg, különösen ha fertőző (ragadós) betegség van a háznál.

A vizvezetéki igazgatóság ujjászervezése.

Nemsokára 10 esztendős jubileumát lehet megülni annak, hogy a főváros elhatározta a vizvezetéki igazgatóság ujjászervezését. A lefolyt decennium alatt a törökök megverték a görögöket, Magyarországon behozták a polgári házasságot, Rigó Jancsi az uborkafa alatt egybekelt Chimay herczegnővel és el is vált tőle, Anglia megszüntette a búr köztársaságokat, Currie fölfedezte a rádiumot, Szerbia uj dinasztiát ültetett a trónjára, Koburg Lujzát becsukták és megszöktették az elmeszanatoriumból, Sümegi Vilmosból országgyülési képviselő lett, szóval: az emberiség haladt és változott, csak a vizvezetéki igazgatóság ujjászervezése nem tudott testet ölteni.

A fővárosnak ez a nagyfontosságú és egyre bővülő intézménye 1889. óta beszoritva maradt a mérnöki hivatal V-ik szakosztályába. A budai vizművek kiépitése óta a „szervezés“ állandóan tapétán van, de minden egyes ujabbi vizmű létesitése előtt féltették a beszerzett javaslatokat azzal, hogy majd határoznak, ha az illető vizmű elkészült.

Végre megépült a káposztásmegyeri nagy vizmű is, s most már csakugyan hozzá lehetne látni az igazgatóság, illetve a vizvezetéki intézmény végleges szervezéséhez, miután pontosan megállapitható a szükséges személyzet száma és munkaköre.

Az alábbi adatok a laikus olvasót is föl fogják világositani, hogy egy oly intézmény, mely milliós budgettel dolgozik és milliókat jövedelmez a fővárosnak, s amelynek több százra rugó tisztviselője, illetőleg alkalmazottja van: föltétlenül önállósitandó. Husz év előtt még megjárta, hogy a vizvezetéki igazgatóság alosztálya legyen egy ügyosztálynak, de ma tisztára abszurdum ennek az állapotnak a fenntartása. Abszurdum továbbá az is, hogy e roppant horderejü intézmény alkalmazottainak túlnyomó része ideiglenes alkalmazott és hogy az intézmény élén álló szakközeg, s a mellette levő mérnökök nevetségesen csekély fizetésben részesülnek.

Hogy a közönség némi fogalmat szerezzen a vizvezetéki igazgatóságról, első sorban ismertetjük *belső szervezetét*, mely a következő osztályokból áll:

I. Segédhivatal.

Végzi a központi kezelés teendőit. Ügyköre első sorban annak a tizenötezer ügydarabnak szabályszerű nyilvántartásából és kézbesitéséből áll, mely évenként az igazgatóságot érinti.

E teendők elvégzésére mindössze 4 díjnok és 4 szolga van beosztva.

II. Magánépitési szakosztály.

Végrehajtja a rend- és dijszabálynak az igazgatóságra vonatkozó határozványait és pedig a dolog természete szerint 3 alosztályban, melyek a következők:

a) Engedélyezési alosztály, melyben a megfurási kérvény elintézésétől kezdve a kivetés befejezéséig szükséges műveletek hajtatnak végre.

b) Fogyasztási alosztály, mely a beépitett vizmérők szabályszerű nyilvántartásával és ellenőrzésével foglalkozik.

c) Műhelyi osztály, mely a vizmérő próba állomást és a hatósági tulajdont képező épületek számára létesitett felszerelő műhelyt vezeti.

Az első alosztályban van 1 főmérnök, 1 mérnök és 11 dijnok. A mérnököknek naponta körülbelől *harmincz* házat kell fölvenniök és minden uj fölszerelést meg kell vizsgálniok.

A második alosztály személyzete: 1 kinevezett fogyasztási felügyelő és 7 dijnok. *Ezek végzik a 7000 db vizmérő leszámolását 1.500,000 korona értékben.* Ne hogy sajtóhibának vétessék, ismételjük: 1 felügyelő és 7 dijnok! Van továbbá 2 főellenőr és 17 ellenőr, kik a 7000 vizmérő leolvasásával és a házak belső felszerelésének megvizsgálásával vannak megbizva.

A harmadik alosztályban van egy *napidijas* mérnök, 1 műhelyfőnök, 1 gyakornok és 14 munkás.

III. Középitési szakosztály.

Végrehajtja a tervezéseket, valamint a városi csőhálózat fentartásáról és helyes működéséről gondoskodik és pedig 2 alosztályban:

a) Fentartási alosztály, mely a városi csőhálózatot gondozza s az elosztó vezetékeket tervezi és házilag épiti.

b) Tervezési alosztály, mely a vizvezetéki rendszert befolyásoló tervezéseket hajtja végre s ezeknek vállalatok utján történő épitését kirendeltségek alakjában vezeti.

Az első alosztályban van 1 főmérnök, 1 mérnök, 1 dijnok és 120 munkás; a másodikban 1 kinevezett mérnök, 1 napidijas mérnök, 3 műszaki dijnok és 7 munkás.

Megjegyzendő, hogy ez a szakosztály dolgozza fel a fentartásra szükséges 144,400 koronán felül azt a *két millió* koronát meghaladó munkát, mely már évek óta a vizvezetékbe beépittetik.

IV. Üzemmérnökség.

Az igazgatóság kezelése alá tartozó vizműtelepeket biztonság, gazdaságosság és a termelt viz minősége és mennyisége tekintetéből felügyeli és irányitja. Ide tartozik:

a) a központi üzemmérnöki iroda,

b) a vizvezetéknek ez időszerint 6 vizműtelepe.

Az üzemmérnökség szolgálatában 25 alkalmazott és 134 gépházi munkás van, s évenként 844,710 koronát fordit a termelés műveletére.

V. Raktár.

Az igazgatóság Váczi-köruti raktárát kezeli. Van 4 alkalmazottja 34 munkása. A leltári érték jóval több fél millió koronánál.

VI. Számvevőségi osztály.

A vizvezeték igazgatóság hitelét nyilvántartja, a raktári kezelést ellenőrzi, a gazdasági tekintetben szükséges könyveléseket s ezek alapján a számviteli teendőket végezi. Az összes szakosztályok üzemkönyvelése itt történik. Az óriási munkakört *1 kinevezett hivatalnok és 4, mondd négy dijnok* tölti be, élő tanubizonyságot téve, hogy a főváros az ower workingot tökélyre vitte.

Erre az öt emberre ugyanis a következő csekélységek elintézése van bizva:

1. anyagszer számadások, 2. számlakönyvi könyvecskék, 3. hitelnyilvántartás, 4. csőfektetések nyilvántartása, 5. közkutak létesitésének nyilvántartása, 6. heti jegyzékek, 7. kifizetések és levonási pénzek elkönyvelése, 8 kézipénztár, 9. személyi ügyek, 10. költségelőirányzat szerkesztés. 11. negyed évenkénti elszámolások és végelszámolás. 12. megrendelések, 13. számlák elintézése, 14. raktár ellenőrzése, 15. pallérok leltárainak ellenőrzése, 16. statisztikai munkálatok, 17. a gépház üzemének külön számadása, 18. budget szerinti könyvelések, 19. az árlejtések előkészitése a tanács számára, 20. raktárbeli és butor leltározások.

Ha mindezt lelkiismeretesen és pontosan el tudja végezni amaz öt ember, s egyik sem kerül megbomlott idegzettel szanatoriumba vagy az Angyalföldi tébolydába, akkor az emberi munkaerő elérte a tőkély legmagasabb fokát.

Összegezve a vizműigazgatóság személyzeti létszámát, konstatálhatjuk, hogy a jelenlegi állapot szerint van

1. *az igazgatóságnál:*

hivatalnok:
- 1 igazgató,
- 2 főmérnök,
- 4 mérnök,
- 1 vizvezetéki számvevő,
- 1 fogyasztási felügyelő,
- 1 felszerelési felügyelői segéd,
- 1 raktárnok,
- 1 segédraktárnok,

altiszt:
- 2 vizóra főellenőr,
- 9 vizóra I. oszt. ellenőr
- 8 „ II. „ „
- 4 szolga.

a kezelés kürül 28 dijnok,
telefonnál 2 dijnok,
műszaki dijnok 3.

2. *Gépházi üzemeknél* (7 gépházban) 3 főgépész, 14 gépész, 165 egyéb alkalmazott, mint gépfelügyelők, gépkenők, fűtők, salak- és szénhordók, őrök, kerti munkások stb. Azonkivül a káposztásmegyeri telepen: 1 telepfőnök és 1 ideiglenes raktárnok.

3. *Raktártelepen:* 10 munkás.

4. *Csőpróba gépeknél* 17 munkás.

5. Vizmérő próbaműhelyben 14 munkás.

6. Talajfurásoknál 7 munkás.

7. Városi épületek vizfelszereléseinek jóbantartására 67 munkás.

8. Csőhálózat fentartásánál
   a közkutak „
   medenczék „
   } 120.

A vizműigazgatóság *összes kiadása* az 1905. évi előirányzat szerint 1.210,808 korona, melyből a személyzet fizetése 579,603 korona.

A bevétel 1905-re 4,846,700 koronában lett preliminálva, azon az alapon, hogy a folyó év I—III. negyedében 3.235,380 korona folyt be.

Az elmondottak után, azt hisszük, mindenki egyet fog érteni velünk abban, hogy a vizműigazgatóságot ki kell venni az ügyosztály köréből és megfelelő szabályzattal önállósitani. Egyidejüleg azonban gondoskodni kell személyzet szaporitásról s az ideiglenes alkalmazottak véglegesitéséről, valamint az állandó munkások nyugdijáról.

A fővárosi vizvezetékre büszkék lehetünk. Mióta *Kajlinger* Mihály áll az élén, óriásit tökéletesedett s immár a közönségnek nincs oka panaszra a vizvezetéki viz ellen. Méltó, hogy a főváros ezt a nagybuzgalmu és lelkiismeretes szakerőt kellő elismerésben részesitse, s úgy az ő, mint a mellette levő mérnökök fizetését legalább arányba hozza szolgálatuk fontosságával.

Az ipariskolák ujjászervezése.

Hieronymi Károly kereskedelmi miniszter a legkomolyabban megvalósitja mindazon tennivalókat, amelyeket programmjába felvett.

Az ipariskolák megreformálására vonatkozó törvényjavaslat kidolgozása czéljából már felszólitotta a „Magyar mérnök- és épitész-egyletet“, hogy ez ügyben adjon véleményt és jelölje meg a módokat, a melyek által a legmegfelelőbben lehetséges e kérdést megoldani.

Az ipariskolák jelen szervezetükben és követett oktatási irányukban nem felelnek meg annak a czélnak, hogy egyrészt a magyar ipart a kivánatos módon fejleszszék, másrészt meg, hogy a pályát kereső ifjuságot buzditsák az ipari pályára lépni. Sőt őszintén kimondva, a jelenlegi irány mellett növeklik a hazánkban — fájdalom — ugyis eléggé nagy számban élő szellemi proletárok számát.

Az ipariskolák a jelenlegi nevelési rendszer mellett sem tökéletes iparost, sem mérnököt (amire különben hivatva sincsenek), nem nevelnek, hanem átmeneti irányt követnek az oktatásban e két szak között, mely azonban a végzett növendéket a gyakorlati életben inkább a mérnöki foglalkozás betöltésére animálja, legkevésbbé azonban az ipari szakra, amelynek pedig a valódi czélnak kellene lenni. Tény az, hogy az eddig végzett ipariskolai növendékek legnagyobb része a gyári iparban talál alkalmazást, még pedig leginkább oly gyáripari telepen, hol — mint olcsóbb munkaerővel — végeztetik velük azon teendőket, amelyeket eddig a nagyobb fizetést igénylő szakvégzett mérnök teljesitett. Hát ez részben dicséri az ipariskolában nyert kiképzést, de miután az ipariskoláknak nem czéljuk főmérnököket nevelni, akik több tudással és szükséges alapképzettséggel biró műegyetemet végzett mérnökökkel vetélkedjenek, tehát az egész rendszert elhibázottnak kell tekinteni, annyival is inkább, mert a gyári iparban mint műhely főnök, művezető, gépész stb. alkalmazást nem igen vállal és nem is talál a végzett ipari növendék, egyrészt, mert a megkivántató műhelyi gyakorlata sincsen meg, másrészt, mert az iskolában nyert kiképzéséhez viszonyitva megfelelő állásnak ezeket nem tartja.

Pedig egyik főczélja lett volna az eddig követett oktatási iránynak, hogy a gyári ipar műhelyi üzeme részére megfelelő egyéneket neveljen, de elméletileg nem lehet megszerezni azokat a szükséges ismereteket, amelyek csakis műhelyi hosszas gyakorlat utján sajátithatók el, amelyre azonban kellő suly fektetve nincsen és kismérvű, leginkább gépészeti műhelyi berendezésekkel biró ipari iskolákban nem is sajátithatók el.

És itt ismét szükségesnek találjuk a miniszter figyelmét felhivni a Művezetők országos szövetségére, mely egyletnek nézetét és javaslatát szintén meg kellene hallgatni, annyival is inkább, mert annak tagjai a műhelyben kiképzett és ott szerzett alapos tudással biró egyénekből áll, akiknek közreműködésével sikerült a hazai gyári ipart a külföldivel egyrangúvá fejleszteni. Nagyon sok megszivlelhetőt nyerhetne tőlük az iparoktatási ügy.

Hogy az ipariskolák czéljuknak megfeleljenek, az oktatási iránynak gyökeresen át kell alakulni. Csakis szakrendszer mellett — sulyt fektetve a gyakorlati (műhelyi) képzésre, lehet az ipar hasznára való munkaerőt nevelni.

Az ipariskolába találja meg minden olyan iparág, amelyet közgazdasági és ipari szempontból fejleszteni kell és a mely képzettebb és megbizhatóbb erőt kiván, a maga külön tanszékét. Az általános ipari tudnivalókon kivül elméletileg és gyakorlatilag képezze szakiparossá a növendékeket oly rendszerrel, hogy az elméleti oktatás ne haladja felül a gyakorlatit. Akkor majd a növendék, ha elvégezte a tanfolyamot, nem fog azon gondolkodni, hogy tulajdonképen milyen ipari szakmába kisérelje meg boldogulását, hanem teljes bizalommal művelni fogja azt az iparágat, amelyre megfelelő és alapos képzettsége utalja.

A polgári középiskolát végzett fiatal ember már képes tisztán gondolkozni és megjelölni azt az ipari szakot, amelyre kedve, hajlama és tehetsége készteti, módot kell tehát nyujtani neki, hogy az általa választott szakra képezhesse ki magát. Mert ha saját kivánalmának megfelelően képezteti ki magát az általa választott ipari szakban, sokkal nagyobb bizalommal indul neki az ipari tanfolyamnak, mert nem kell annak bevégzése után — a mai rendszer szerint — azon tünődnie, hogy voltaképen miféle iparos is lesz belőle.

De a szülők is sokkal nagyobb buzgósággal fogják gyermekük figyelmét az ipari pályára, illetve iskolákra felhivni, ha előre megállapithatják, hogy annak elvégzése után meghatározott és arra alaposan kioktatott ipari szakmában keresheti és találhatja jövendő boldogulását, anélkül, hogy többféle szakban kisérleteznie kelljen.

Mindenekelőtt azonban el kell törölni az ipariskolai felvételt megelőző két havi mühelyi gyakorlatot, mert ez ugyis csak illuzórius és értéktelen. Továbbá be kell rendezni azon alapfelszerelésekkel, amelyeket az egyes iparágak mühelyi gyakorlatának elsajátitása megkiván; módot kell nyujtani, hogy a növendék a tanfolyam bizonyos részében oly ipari telepek mühelyeiben foglalkozzék, amelyre képezni óhajtja magát. S hogy e tekintetben akadály ne merülhessen fel, a kormány minden olyan ipari vállalatnál, amely bárminő czimü állami kedvezményt vagy munkát nyer — szerződésileg biztositsa azon jogot, hogy bizonyos időben az ipariskolai növendékek mühelyi ismereteiket annak mühelyeiben gyakorlatilag fokozhassák.

Miután pedig az ilynemü átalakulás sok nehézséggel van összekötve, de meg egyszerre ugy sem valósitható meg, hogy minden iparág kapjon külön tanszéket, válassza ki a kormány azon iparágakat, amelyeknek mivelése legsürgősebb és fokozatosan bővitse azokat.

Az ipariskola csakis ugy tehet üdvös szolgálatokat a hazai iparnak, ha elsősorban önálló iparosokat nevel, akik ipari szakukat alapos tudással, finomult izléssel és megbizhatósággal fejlesztik s akik képzettségüknél fogva a magyar ipar irányitásában és annak térfoglalásában hathatósan közremunkálkodnak.

Csakis akkor lehet majd szó igazán magyar iparról és csakis ilyen uton lehet meghonositani sok oly ipari szakot mínálunk is, amely szaknak produktumaiért a jelenben milliók vándorolnak külföldre. S hogy ez mielőbb megszünik, arra erős reménységünk nekünk *Hieronymi* kereskedelemügyi miniszterünk, ki alapos tudással és igazi jóakarattal inditotta meg ezen fontos ügynek: az iparoktatásnak reorganizálását.

A m. kir. iparfelügyelők 1903-iki tevékenysége.

A m. kir. iparfelügyelők 1903-iki tevékenységét a m. kir. kereskedelemügyi miniszter vaskos kötetben ismerteti. A jelentésből, amely most jelent meg, kitünik, hogy az iparfelügyelőknek tevékenysége 1903 ban már tekintélyes mértékben multa felül az előző évekét, daczára annak, hogy a mult évben szinte járványszerüen dult sztrájkmozgalmak az egyes kerületek iparfelügyelőit jóformán teljesen elvonták egyéb hivatásuktól. Ám a sztrájkok megszüntetése érdekében kifejtett munkálkodásuk elég fontos és elég sikeres, mert az ország különböző részein kitört sztrájkmozgalmak nagy részét az iparfelügyelők gondos és dicséretes közbenjárása szüntette meg, akik fokozott tevékenységet fejtettek ki a munkások és munkaadók között felmerült érdekellentétek kiegyenlitése körül.

A jelentés szerint az iparfelügyelők 1903-ban 6388 ipartelepet vizsgáltak meg és 25,116 kazánvizsgálatot végeztek. Az utóbbiaknál 2406-tal többet, mint 1902-ben. Az általuk megvizsgált gyártelepek közül 646 (10%) olyan telep volt, amely mótorikus erő igénybevétele nélkül, vagyis kézi erővel dolgozott. Ebből az tünik ki, hogy az iparfelügyelői szolgálat mindinkább intenzivebbé válik s nemcsak a nagyobb gyárszerű üzemekben gondozza a munkásvédelmi érdekeket, hanem a kisebb ipari telepekre is következetesen kiterjeszti működését.

A megvizsgált 6388 ipartelepen az alkalmazottak száma 206,202 volt, ezek között gyári munkás, illetve segéd: 183,234 és 7445 inas volt. A gyári munkások körülbelül egyharmada nő: ami elég tekintélyes létszám. Az egyes ipartelepeken észlelt hiányok és mulasztások pótlására 13,775 esetben kellett intézkedni. A legtöbb intézkedés a balesetek elhárítása czéljából a különböző munkagépekre alkalmazandó védőkészülékek hiánya vagy hiányossága tette szükségessé.

A védőkészülékek mellőzése a leggyakrabban a fürész és egyéb faipari telepeken volt észlelhető, s ennek magyarázata abban keresendő, hogy a faipari gépek védőkészülékei a munkást munkájának megszokott módon való végzésében némileg feszélyezi és e miatt gyakorta maguk a munkások távolitják el azokat, tisztán csak kényelmi okokból. Örvendetes haladásnak a jele az, hogy gyáriparunkban nagyobb horderejü munkásvédelmi intézkedések szüksége csak elvétve merült fel. A bérfizetés körül a megvizsgált 6288 ipartelep közül mindössze csak 59 telepen volt szabálytalanság észlelhető. 155 telepen nem feleltek meg a munkáslakások és hálóhelyiségek, 111 esetben pedig a rossz és tűzveszélyes világitás esett kifogás alá. A halálos balesetek száma 142 volt. De nem valamennyije olyan, melyet tulajdonképeni hivatásból eredő balesetnek lehetne venni A munkagépek körül előforduló balesetek száma évről-évre fokozatosan csökken, ami elég örvendetes és bizonyára a védőkészülékek alkalmazásának tudandó be.

Minthogy a balesetek bekövetkezésekor nyujtandó első segélyről a közegészségügyi törvény értelmében az ipartelep tulajdonosa tartozik gondoskodni s e czélból néhány alkalmazottját ki is oktatni, ezen feladatának megkönnyitésére a kereskedelemügyi miniszter a budapesti önkéntes mentőegyesület által az ország különböző ipari góczpontjain mentő tanfolyamok rendezését vezette be A mult esztendőben a mentőegyesület 10 helyen tartott ilyen tanfolyamot, melyek mindegyikén 40—50 gyári alkalmazott nyert az első segélynyujtásban szakszerü

kiképzést. Teljes elismerés illeti a kereskedelemügyi minisztert azért a gondoskodásért, a mely a munkások érdekében ezen rendelkezésében megnyilvánul.

Az iparfelügyelők jelentései szerint határozott javulás tapasztalható a körül is, hogy a munkahelyiségek zsufoltsága megfelelő szellőztetés, világitás létesitése, az üzem folytán fejlődő gőzök és por eltávolitása tekintetében szembetünő és bántó viszásságok évről-évre apadnak.

Sajnos, hogy a munkásjóléti intézmények, azaz a munkaadónak a törvény rendelkezésén tulmenő önkéntes szolgáltatásai a munkás javára az elmult esztendőben emlitésre méltó mérvben alig gyarapodtak.

Ha ennek okait kutatjuk, csak nagy jóindulattal fogadhatjuk el ennek azt a magyarázatát, hogy a gazdasági élet évekig tartó pangása miatt a munkaadók áldozatkészsége is megcsappan

Mindenesetre kivánatos, hogy a folyó évről szóló jelentés e részben is tekintélyes javulásról számoljon be.

Hirek a városházáról.

Iskolás gyermekek érdeke. A „Tanári értekezlet“ legutóbbi közgyülésének határozatából kifolyólag Szabó József feliratot intézett a fővárosi tanácshoz, melyben kéri, hogy a tanács a főváros összes iskolái számára a „turul tornajáték“-ot tegye kötelezővé. Elmondja a felirat, hogy a turul játék mérsékelt testmozgás mellett igen szórakoztató, azonkivül fejlesztő és más sokoldalu hatással bir. Kéri tehát a tanács, hogy 20—25 játszma beszerzéséről gondoskodjék.

A városligeti Obeliszk. A napokban érkezett a fővárosi mérnöki hivatalba a közgyülés végleges határozata, az Iparcsarnok előtt lévő Obeliszk dolgában. A határozat szerint a lebontott obeliszk helyébe ballisztrádot épitenek. A költségek fedezete kérdésére nézve a középitési bizottság előterjesztését fogadta el a közgyülés, mely 11443 kor. 60 fillérben állapitotta meg a munkálatok elvégzését. A határozatot jóváhagyás végett felterjesztették a belügyminiszterhez.

Az Artézi fürdő. A tanács legutóbb tárgyalta Czigler Győző tanárnak az ujonnan épitendő Artézi fürdőre vonatkozó terveit és ezt változtatás nélkül fogadta el. Mellőzte azokat a javaslatokat, a melyek a szálló épitkezésére vonatkoznak. Amennyiben kimondotta, hogy szállodát a fürdő mellett felépiteni még korai.

A fővárosi villamos világítás. A főváros rendszerint olyan szerződést kötött, melynél a szállitók a fővárost megkárositották. Ilyen szerződése van a fővárosnak, a villamos világitási vállalatokkal. Ezek a vállalatok a fővárosnak azt a jogot biztositották, hogy minden 5 évben a villamos áram diját revizió alá veheti. A szerződés azonban olyan körmönfont, hogy a főváros ezt a jogát alig gyakorolhatja. A mai tanácsülés mégis felhivást intéz a vállalatokhoz, hogy az áram diját 8-ról 7 fillérre szállitsa le, amennyiben pedig e felhivásnak eleget nem tennének, ugy a főváros másként fog eljárni velük szemben.

A népszinházi-alap kölcsön. A népszinházi bizottság 49000 korona kamatmentes kölcsönt kért a fővárostól A tanács határozathozatal előtt az ügyet azonban javaslattétel czéljából kiadta a pénzügyi és gazdasági bizottságnak. E helyütt még megemlitjük, hogy a népszinház idei évadja a rendesnél rövidebb lesz, ugy szintén a jövő évad is később veszi kezdetét. Ennek oka pedig abban rejlik, hogy az igazgatóság nagyobb szabású átalakitásokat vett tervezetbe, melyeket a nyár folyamán kiván befejezni. Ha netán a munkálatok nem fejeződnének be, ugy a „Krisztinavárosi szinkörben“ tartaná a népszinház előadásait.

A főváros községi elemi iskoláinak látogatottsága. A székesfőváros községi elemi iskoláinak az 1904—5. tanévben összesen: 63352 beiratkozott tanulója volt. Ebből fiú 33487, leány 29865. Tavaly összesen csak 56898 tanulója volt. Szaporulat tehát 6458, mi körülbelül 11%-nak felel meg

Belügyminiszteri kinevezés. A belügyminiszter leiratban értesitette a főpolgármestert. hogy az I—III. kerületi anyakönyvvezetői állásra *Józsa* Mihályt nevezte ki, s egyuttal felmentette ez állása alól Márkus Imrét, kit a nyugalomba vonult Olhauser I. kerületi elüljáró állására választottak meg mostanában.

Ösztöndij-adomány. A gróf Zichy Géza által tett Liszt Ferencz-féle ösztöndijalapitvány ez évi 200 koronás kamatát a fővárosi tanács Pécsi Károlynak a Nemzeti Zenede hegedűművész növendéknek adományozta.

Gerbeaud felebbezése elutasittatott. A főváros törvényhatósági közgyülése határozatilag kimondta, hogy a IV. kerületi Kéményseprő-utcza rendezését a jövő év folyamán fogja végrehajtatni, mert az idén erre költségfedezet nem áll rendelkezésére a fővárosnak. Ezt a határozatot még akkor megfelebbezte Gerbaud Emil. A belügyminiszter értesitette a fővárost, hogy a felebbezés elutasitásával a közgyülés határozatát jóváhagyta.

Az antialkohol egylet kérelme. Az antialkoholista egyesület nevében Szalai dr. elnök azzal a kéréssel járult a székesfővárosi tanács elé, hogy engedje meg az egyletnek, hogy az összes fővárosi iparostanoncz iskolákban vasárnap délelőtt előadásokat tartson, az antialkoholismus érdekében. Egyuttal annak megengedését is kéri, hogy a többi fővárosi iskolákban is, melyekben az illető igazgatók jónak tartják (kereskedelmi, gazdasági, szakipar iskolákban, stb.) előadásokat tartson, az illető igazgatók által megjelölendő időben és helyen. A tanács eleget tett az egyesület kérelmének.

Az uj csatornázási szabályrendelet. A csatornázási uj szabályrendelet tervezetét legutóbb a székesfőváros jogügyi bizottmánya tárgyalta le és több kisebb stiláris módositással, különben és egyebekben pedig jóváhagyó javaslatával ellátva beterjesztette a székesfővárosi tanácsnak, mely legutóbbi ülésén, most már végleg elfogadta és a fővárosi törvényhatóság legközelebbi ülésén pártolólag fogja benyujtani elfogadás czéljából.

Telek kisajátitás. Az I. kerületi Attila-u., Zerge lépcső és Logody-utcza sarkán levő telektulajdonosok a Zerge lépcső kiszélesitésére és a Logody-u. szabályozására szükséges telkek (97 □-ölnyi terület) kisajátitását kérték. A mérnöki hivatal ölenként negyven koronára becsülte a terület értékét, mig a tulajdonosok ölenként 400 koronát követelnek. A kisajátitási albizottság még alkudozásokba sem bocsátkozott e tulkövetelléssel szemben, hanem az egész ügyet a tanács elé terjesztette, mely a középitési bizottsággal egyetértőleg azt javasolja a közgyülésnek, hogy a bíróság elé engedjék döntés czéljából a terület megszerzési feltételeit. Az majd megitéli az illető kártalanitást.

Kártéritési per a város ellen. Fleischer Salamon 1900. évi junius hó 8 án az Ártézi-fürdőben oly sérülést szenvedett a lábán, hogy ennek következtében egy félévig munkaképtelenné lett. Fleischer kártéritési perrel támadta meg a fővárost, a bíróság azonban az Ártézi-fürdő igazgatóját, *Barczen*t marasztalta 1500 korona megfizetésében. Barczen ezen itéletet megfelebbezte ugyan, de nehogy végrehajtást foganatositsanak ellene, egy beadványában arra kéri a tanácsot, hogy előlegezze, illetőleg deponálja helyette az itéleti összeget. Bizonyos, hogy ezt az összeget a fővárosnak kell megfizetnie, mert tudvalevő, hogy Barczen, az Ártézi-fürdő igazgatója időről-időre megtette a javitásokra vonatkozó javaslatait és előterjesztéseit, de a város tekintettel a közeli jövőbeni épitkezésre, az átalakitási és javitási munkálatokat mindig elodázta.

Modern istálló a közvágóhidon. A főváros a marhaközvágóhidon 2 alápinczézett istállót épittetett 760 ezer korona költséggel. Ma vette át a bizottság a kész épületet és a használatnak rögtön át is adta. Most már a vágóhid udvarán lévő nyilt akol, mely téli idő alatt lévő pinczébe is állitható be marha. Ugy, hogy összesen a helyiségekben 1500 drb állat fér el. A pinczébe vezető fő lépcső bazaltkoczkával van kövezve, mig az állóhelyek aszfaltirozva vannak, vizvezeték, villamos világitás, csatorna és a trágyaszállitásra kézzel tolható vaggonok ez épületnek megadják a modern érdekességet.

Belügyminiszteri jóváhagyás. A közgyülés annak idején, a fővárosi tanács javaslatára 10.000 korona segélydijat szavazott meg folyó évre az Ó-Budán létező San Marcó Irgalomház intézetnek. A belügyminiszter most értesiti a fővárost, hogy e közgyülési határozatot jóváhagyta.

A fogaskerekü vasut kölcsöne. A fogaskerekü vasut r. t. a városmajori állomáson második, csonka vágányt fektetett le, 52,300 korona költségen. A részvénytársaság most arra kéri a kereskedelemügyi minisztert, hogy ezt az összeget, mint elsőbbségi kölcsönkötvényt, jelzálogilag biztositthassa magának. A miniszter az iratokat a főváros közmunkák tanácsának küldte le elintézés végett.

Himlőnyirk árlejtés. Ma tartotta meg a főváros közegészségügyi bizottsága a főváros kerületi tiszti orvosai részére az 1905. évre szükséges himlőanyagok szállitásának árlejtését. A beérkezett ajánlatok közül a Pápai Vilmos dr. féle intézeté volt legelőnyösebb a fővárosra nézve, mely az egész évi szükségletet 700 koronáért szállitja. Idáig 2000 koronát fizetett a főváros, mindamellett ráfizettek a vállalkozók.

A tiszti főorvos előterjesztése. Magyarevics Mladen dr. tiszti főorvos tekintettel a fővárosban előforduló, de különösen a környékbeli községekből a fővárosba hozott fertőző betegségekre előterjesztést tett a tanácsnak. Az előterjesztés kéri, intézkedjék a tanács arra nézve, hogyha a környékbeli községekből bejáró iskolás gyermekek, vagy hozzátartozóik valamelyike fertőzően megbetegszik, a községi hatóságok azonnal értesitsék a főváros illetékes közegeit, hogy a szükséges óvóintézkedések megtétethessenek.

Halászok panasza. Lehetetlenné tette az államvasutak részvény-társasága a halászoknak, hogy azok a Lágymányos táján a Dunát megközelithessék, amennyiben megtiltotta a vágányokon való átjárást. A halászok most azzal a kérelemmel fordultak a tanácshoz, hogy kötelezze a vasutat az átjárás megengedésére. A közmunkák tanácsa ennek a kivánságnak eleget tett, egyuttal felszólitotta az államvasutak igazgatóságát, hogy az összekötő hidtól délre 2 átjáró hidat épittessen a halászok részére.

Schossberger Lajos kérelme. A Hertelendy-utczában levő 767 □ ölnyi terület a telekfelosztás folytán Schossberger birtokába került, melyet most a tulajdonosnak parczelláztatnia kell. A szerződés értelmében makadamszerüen kell kiépiteni, járdával, folyókával, gáz- és vizvezetékkel ellátnia. Erre vonatkozólag ma nyujtotta be Schossberger a középitési ügyosztályba tervezetét, egyben kérvén az épitési feltételek megszabását és az engedély kiadását.

— **Dolomentgyár a fővárosban.** Kérvényt nyujtottak be ma a főváros tanácsához, Kovács és Szalay nevü vállalkozók arra nézve, hogy egy Németországban már elterjedt „doloment“ (hézagmentes) padlóanyagot előállithassanak. Kérvényükben kijelentik, hogy ilyen gyárat Budapesten fognak felállitani. Egyuttal kérik a tanácsot, hogy a városháza épületében részükre egy helyiséget engedjenek át, hol próbakisérletüket megtehessék az uj burkolóanyaggal, hogy a tanácsot a doloment praktikus voltáról meggyőzhessék és ennek révén a fővárostól is kapjanak megbizást.

KÖZGAZDASÁG.

A kőbányai polgári serfőző részvénytársaság ma tartotta XII-ik évi rendes közgyülését madarasi *Beck* Miksa elnöklete alatt. Elnök konstatálja, hogy 10.184 darab részvény helyeztetett letétbe és a közgyülés határozatképességét konstatálván, a jegyzőkönyv vezetésével dr. *Wittmann* Mór társulati ügyészt és hitelesitésével *Neugebauer* Sándor és *Popper* Szigfrid részvényeseket bizza meg. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentései egyhangulag tudomásul vétettek és a felmentvény megadatott. A közgyülés az évi mérleget, mely jelentékeny leirások után 303.546·66 K-át tüntet fel, elfogadta és elhatározta, hogy az alapszabályszerü levonások után 240.000 koronát fizet ki 12 koronájával 20.000 darab részvény után. Az osztalék a holnapi naptól kezdve a 11-ik számu szelvényekre ki fog fizettetni. A kisorsolt igazgatósági tagok, valamint a felügyelő-bizottság tagjai ujra megválasztattak. *Hermann* Bertalan és *Neugebauer* Sándor részvényesek inditványára az igazgatóságnak, felügyelő-bizottságnak és a tisztviselői karnak köszönetet szavazott a közgyülés.

Motoros-kocsik az államvasutak vonalain.

Az államvasutak igazgatósága a kezelése alatt álló szárnyvonalakon fokozatosan motoros-kocsi forgalmat léptet életbe a személyszállitás lebonyolitására. Az idén november elsejétől a miskolcz-tornai és kassa-tornai vonalakon tesznek kisérletet motoros-kocsikkal. A miskolcz-tornai vonalon naponként három, a kassa-tornai vonalon naponként két vonat fog motoros-kocsikkal közlekedni. Mind a két vonalon a most közlekedő személyvonatok tovább is megmaradnak. A motoros-kocsikra csak II. és III. osztályú jegyeket adnak ki.

Kiállitás Milanóban 1906-ban.

Ezt a kiállitást, melyet a Simplon-alagút megnyitása alkalmából már 1905-ben kellett volna megtartani, 1906-ra halasztották el; az olasz király védnöksége alatt áll. Az olasz kormány hivatalos úton felszólitotta a külügyi miniszteriumot az osztrák-magyar monarchia részvételére. A túlnyomóan nemzeti jellegü kiállitásnak 2 csoportja lesz: a szépmüvészeti s a *szárazföldi* és *viziszállitás* retrospectiv kiállitás. Nemzetköziek a következő csoportok lesznek: Szárazföldi-, tengeri- és folyamszállitás, tengeri- és a decorativ művészet. Az utóbbi csoportnál leginkább eredetiségre s igy modern alkotásokra fektendő a fősuly, a mi oly tárgyak kiállitását kizárja, melyek antik dolgok utánzásai. Nemzetközi az iparművészeti csoport is, ahol üzemben levő gépek lesznek láthatók. Itt is sulyt fektetnek arra, hogy az előállitandó tárgy ujdonság legyen legalább az előállitásának a módja. Különösen a fa, a fémek, az üvegművészet mutatandó be. A magyar ipar méltó képviselete annál is fontosabb, mert más államok, különösen Franczia-ország, nagyban készülnek, s kivánatos volna iparunk versenyképességét ujra bebizonyitani.

Országos műszaki tanács.

A kereskedelmi miniszteriumban egy nagyszabásu elaborátum fekszik, mely egy országos műszaki tanács megalkotását tűzte ki czélul. *Hieronymi* tudvalevőleg melegen istápolja a műszaki körök kivánságait, s ugy látszik, hogy ezt a szimpátiát igyekszenek illetékes körök kiaknázni a jelzett — kétségkivül fontos — czélra. Abból indulnak ki a kezdeményezők, hogy ma már alig van az állam és társadalmi életnek olyan ágazata, amely ment lenne műszaki vonatkozásoktól. Az iparügy számos ágazata, a szabadalmi ügy, bányászati, erdő- és mezőgazdasági igazgatás, nemkülönben a vizjogi kérdések egész halmazata mind elválaszthatlan a műszaki ismeretektől. Áll ez főleg az igazságszolgáltatásnál, ahol a technikai vívmányok sokszor a legbonyolultabb magánjogi viszonyokat idézik elő. Tekintve, hogy a kormány eddig sem zárkózott el hasonló tanácsok (pl. közegészségügyi tanács stb.) létesitésétől, valószinünek tartják műszaki köreink, hogy Hieronymi melegen fogja felkarolni az eléje kerülő tervet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi miniszter Milkó Vilmos és fiai czégnek és Löwinger Dezső vállalkozó szegedi lakosnak a magyar kir. államvasutak „Galánta“ állomásától Taksony, Felsőszeli, Alsószeli, Pered, Zsigard, Farkasd, Negyed, Szimő, Kamocsa, Guta és Keszegfalva községek határain át a pozsony—komáromi helyi érdekü vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta. A kereskedelemügyi miniszter Pallós Ármin épitési vállalkozó és Farkas Mór mérnöknek a pusztatenyő—kunszentmártoni helyi érdekü vasut Martfü vagy esetleg Tiszaföldvár állomásától, Öcsöd község érintésével Mesterszállásig vezetendő rendes nyomtávu gőz- vagy esetleg motoros üzemü helyi érdekü vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta. A kereskedelemügyi miniszter dr. Dobosffy Ferencz ügyvéd budapesti lakosnak Kecskeméttől a Borbás és Szentkirályi puszták átszelésével s esetleg a puszta-szentkirályi népiskola érintésével Kocsérig vezetendő 0.70 méteres keskeny nyomtávu helyi érdekü vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta.

241.288/1904—II.

Póthirdetmény.

A székesfőváros géptelepein 1905. évi január hó elsejétől 1907. évi deczember hó végéig szükséges *gép- és hengerkőolajok* szállitása iránt 241.288/904-II. tan. sz. alatt közölt árlejtési hirdetményben hivatkozott „Árlejtési feltételek“-re vonatkozólag pótlólag közzé teszi a tanács, hogy ezen feltételek 2. §. III. a gépkenőolaj minőségére vonatkozó 3-ik pontjában ezen olaj viskositása tévesen 180 számmal jeleztetett, mert ezen gépkenőolaj viskosításának a szabványos és hitelesitett Engler-féle viskosiméterrel meghatározva *50° C-nál legalább 5·0 nak kell lennie.*

Budapest, 1904. évi november hó 12-én.

A székesfőváros tanácsa.

Árlejtési hirdetmény

Budapest székesfőváros tanácsa a székesfőváros által a dunajobbparti (budai) és dunabalparti (pesti) szegényházakban 1905 évben, esetleg 1905. évi január 1-től számítandó három éven át szükséges jég szállítására ezennel nyilvános árlejtést hirdet.

Ezen szállításra az ajánlatokat ez évi **deczember hó 14-én** délelőtt 10 óráig a tanácsi IX. ügyosztály hivatalos helyiségében (IV. ker. központi városház, I. em. 82—84. ajtó) Almády Géza tanácsnok ur vagy helyettese kezéhez kell átadni.

Az ajánlatokat a vonatkozó ajánlati feltételekben körülirt módon kell elkésziteni és felszerelni.

Az ajánlati feltételek szerint együttes ajánlatot kell tenni a dunajobbparti és a dunabalparti szegényházak részére szükséges jég szállítására.

Az ajánlat a hivatalos ajánlati levélen állítandó ki.

Bánatpénz fejében az árlejtést megelőző nap déli 12 óráig a székesfőváros központi pénztárába, vagy bármely kerület pénztárába 200, azaz Kettőszáz korona leteendő és a letéti nyugta az ajánlathoz csatolandó.

Elkésve érkezett, vagy utólag tett ajánlat, vagy általában oly ajánlat, mely az ajánlati feltételekben felsorolt kellékeknek meg nem felel, figyelembe nem vétetik.

Ajánlati feltételek, vállalati feltételek, és ajánlati minta levelek a tanácsi IX-ik ügyosztályban a délelőtti hivatalos órák alatt díjmentesen kaphatók.

Budapest, 1904. évi november hó 21-én.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Egyetem-utcza 7.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferenczieк-tere 3. sz.

WALLA JÓZSEF

MOZAIK- ÉS CZEMENT-GYÁRA

BUDAPEST, VII., ROTTENBILLER-U. 13.

Gránit-terazzo,
Betonirozások,
Csatornázások,
Turbinák és zsilipek,
Medenczék,
Szökőkutak,
Jászolok,
Fürdőkádak betonból és fayencelapokkal,
Falburkolások fayencelapokkal,
Márványmozaiklapok velenczei módra,
Czementlapok sima és római mozaikutánzat,
Mozaiklapok á la Mettlach,
Keramit- és Klinkerlapok,
Portland-czementcsövek,
Kőagyagcsövek,
Román-czement,
Portland-czement,
Tűzálló-tégla.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdő ö és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referenczeiákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4 67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5 93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2,09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszműtárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Szilágyi Dezső-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Mátyás király-tér.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából (IV., Papnövelde utcza 8.)

VII. évfolyam. Budapest, 1904. deczember 24. 27. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre ... 12 kor.
Fél évre ... 6 kor.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV., Egyetem-utcza 7.
Telefon szám 645.

Előfizetőinknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben dijtalanul jár el a szerkesztőség.

Pénzügyi regeneráczió.

Fővárosunk pénzügyei gyökeres reformra szorulnak. Unos-untalan hangoztatott kijelentés. Maga a legilletékesebb pénzügyi osztály jelentette ki, s kijelentésének komolyságát egy csomó szükségesnek jelzett roform részletes előterjesztésével is indokolta.

Eszme eszmét szült. Buján tenyésztik a főváros pénzügyi helyzetének javítására irányuló javaslatok. A tanács, a közgyülés, sőt a kormány is szinte aggódó gondossággal foglalkozik a pénzügyi reformjavaslatokkal. Mindenkinek volt már egy jó ideája, de senkinek sem volt még egy fillérje sem az ügy megoldására. Pedig az Akadémiát is nem egy emberöltő vitatkozásaival, de Széchenyi adományával alapitották meg. Különösen illeti e vád a mindenkori kormányokat, melyek a mindig szabadelvünek nevezett programmok élén a szivárvány különböző szinei szerint váltogatták elveiket, csak a főváros iránti szeretet tudta mindegyikük meggyőződéseit ismét egy sugárkévébe egyesiteni, mely ragyogó fénynyel koszoruzta meg a programmot: hogy a főváros iránt a kormány atyai jóindulattal viseltetik. S ha ezen jóindulat eredményeit objektive mérlegeljük, nem találunk mást, mint egyik serpenyőben a főváros áldozatkészségének folytonos igénybevételét, a másikban pedig a be nem váltott igéretek nagy tömegét, mely discrétül kandikál ki egy pár díszpolgári köntös rendjeles szegélye alól . . .

A végeredmény az, hogy a sok bába között elveszett a gyerek: a sok terv között elveszett a költségvetési egyensúly.

Igaz, hogy e tervek némelyike magán hordta a halvaszületettség bélyegét, s fölösleges kár volt ennek bebizonyitásával az ügyosztályt megterhelni. Másokban, kis körben, felcsillant a használhatóság eszméje, néhány jóravaló reformmunka készült; igaz, ezeknek egy része ismét megrekedt a ministeri bürókban, de egy részük életbe is lépett. De a főváros pénzügyeit talpra állitani nem birta. A költségvetési jelentés orákulumszerű szavai szerint a kiadásoknak legkisebb mértékre való szorítása mellett, a jövedelmi forrásoknak leguzsorásabb kihasználása mellett is a közület rendesen visszatérő nagy közszükségleteiről, a közmunkákról, a rendes költségek keretében gondoskodni nem lehet.

Ezek a sajátos körülmények mélyebbre ható vizsgálódást követelnek. Két irányban kell ennek haladnia: egyrészt a szükségletek, másrészt a fedezetek mezején.

A szükségletek terén az első szembeöltő jelenség a szükségleteknek, a hangsulyozott redukálások daczára is, folytonos emelkedése. Sőt nagyobb most budgetünk, mint a kilenczvenes évek derekán, mikor a pénzbőség nagyobb szabásu közmüvekre is csábitott. Ezt a nevezetes körülményt nem lehet egyszerűen a személyi kiadások felduzzadásának frázisával agyonütni. Bárki, aki objektive szemügyre veszi az élelmiczikkeknek, lakásoknak, munkabéreknek tiz év

előtti átlagait, az kénytelen beismerni, hogy a tisztviselők, ma rosszabbul vannak fizetve az esedékessé vált korpótlékok daczára is, amelyek pedig nem drágasági pótlékok, hanem szolgálati jutalmak természetével kellene, hogy birjanak.

Nem! Erre a kérdésre nem kielégitő válasz. Annál kevésbbé, mert csak felületes betekintésre is látható, hogy a főváros *tárgyi* kiadásai is lényegesen megnövekedtek.

A szükségletek terén tapasztalt vizsgálat eredménye a kétséggel szemben támasztott igények szertelen megszaporodásához vezet. Igényeink a közülettel szemben nem csak a lakosság arányában, de ahoz képest hatványozottan megszaporodtak.

Nemcsak több iskolát, uj utczákat, kövezeteket, kórházakat kivánunk, de a községtől akarjuk a vizet, a gázt, a villamosságot, a fertőtlenitést, a tisztogatást, a fürdőket, a cselédelhelyezést, a munkaközvetitést, patikát, bankot, takarékpénztárat, tűzbiztosítást, szóval a polgári élet majdnem minden megnyilatkozásának szabályozását és az e téren támasztható (és a kielégités által folyton fokozódó) igényeknek a közület által való biztosítását.

A vizsgálat ezen eredménye szükségszerüleg kellene, hogy a fedezetek terén is evvel parallel eredményre vezessen, vagyis hogy a nagyobb mértékben támasztott igények nagyobb áldozatkészséget fognak létrehozni.

Pedig itt a vizsgálat homlokegyenest ellenkező eredményre vezetne. Több iskolát akarunk — de ingyenes oktatással: jobb gázt, villamot, vizet — olcsóbban: közlekedést sürübbet, de jutányosabban, az adót pedig inkább leszállitani óhajtanók semmint emelni.

Kétségtelenül van ebben az okoskodásban valami az ember rövidlátó önzéséből, mely mindent szeretne kapni, és semmit sem adni. De ez nem olyan fontos indító ok, mint aminek látszik. Mert a jól felfogott (mondjuk: intelligensebb) önzés viszont parancsolólag követeli, hogy áldozatokat nyujtsunk a közületnek, ha az oly előnyöket tud érte biztositani, melyeket az egyes éppen nem, vagy csak sokszorta nagyobb áldozatok árán tudna megszerezni.

Mibe kerülne az egyesnek, ha magának kellene gondoskodnia, hogy legyen jó ivóvize, villamos világitása, közlekedése stb. Hiszen olcsóbb volna, ha folyton tokaji bort innék, vagy gummikerekün járna!

Hogy van mégis, hogy ezek a megfontolások nem képesek érvényesülni, s a közület részére nagyobb áldozatkészséget eredményezni?

Azért: mert ezen társadalom-gazdasági igazságok csak addig érvényesülnek, amig — mint fentebb jeleztük — az adozók részére oly jövedelmi források állanak rendelkezésre, melyeket a község javára átengedve, azért nagyobb előnyt tudnak élvezni, mint magángazdasági felhasználás mellett. Az első feltétel tehát, hogy ilyen szabad jövedelmek egyáltalában létezzenek. Nálunk azonban ugy áll a dolog, hogy a legelsőbbrendü életszükségletek (étkezés, ruházat, lakás) a társadalom legnagyobb rétegének összes jövedelmeit lekötik s igy a község iránt áldozatra nem is képesek; az igények azonban, melyek kielégitését a vagyonosabbaktól látják, éppen ennélfogva náluk is élénken jelentkeznek, azokat hangosan követelik, anélkül, hogy azok méltányos ellenértékét szolgáltatni képesek volnának.

Ez a végső analizise azon szörnyü kontrasztnak, hogy mindenki a közszolgálmányok fokozását követeli, a közszolgáltatások leszállitása mellett, mikor a kettő között máris megbillent az egyensuly. Innen van, hogy a város képviselete szinte irtózik a deficzit nyomán keletkező első és legtermészetesebb gondolattól, az adóemeléstől; innen van, hogy az adóemelés, ha behozatnék is, rendkivüli behajtási terhekkel nagy részben aláásná a saját maga hatását.

A gondolkodó ember nem állhat meg ennél a szomoru faktumnál, amely meglehetős vigasztalan képet nyujt pénzügyeinknek nemcsak jelen állapotáról, de azok jövő fejlődéséről is.

Kutatnunk kell az orvoslás lehetőségét még mélyebb alapokig. Mi az, ami a városnak való gazdagsága, ami annak egyedüli, kiapadhatatlan jövedelmi forrása? Vagyona,

földjei? Azok meg vannak ma is, értékben megszaporodva, de a jövedelem szempontjából megcsökkent fontossággal.

Van a városban magánvagyon is. A bankok pinczéiben aranyhegyek vannak feltornyozva, melyeket a legkedvezőbb feltételek mellett kinálnak — de hasztalan; nem jut az az élet eleven keringésébe bele, s igy a köznek sem válik hasznára. Nincs vállalkozás, nincs munka, munkaalkalom, pedig a folyton növekvő szükségleteket csakis a növekvő népesség növekvő munkája lesz képes kielégiteni. A munkát kell szervezni, a vállalkozás lehetőségét biztositani, mely most gazdasági életünk független berendezésének feladásával versenyezni képtelen. Képtelen beszéd, hogy nálunk nincs vállalkozói szellem. Ez nem különös adománya egyes népeknek, hanem az alkalom szüleménye. Van vállalkozói szellem, vagy volna, csak vállalkozói alkalom nincs. Éppen mert a mi tőkéseink és pénzes embereink is okosak és számitók, azért nem mennek bele az itteni vállalkozásba, mert gazdasági függésünk azt eleve lehetetlenné teszi, inkább — számtalan eset van — Ausztriában, vagy a balkáni vámkülföldön alapitanák vállalatokat, vagy az angol bankba helyezik pénzüket, mert annak a másfél perczentje jobb, mint a hazai vállalkozás biztos sikertelensége.

Ezen gyökeresen és maradandóan nem segithet más, csak a munka és vállalkozás lehetőségének szervezése, az *önálló vámterület.*

Erre az eredményre vittek elméleti tanulmányaim, s az összes *„érdeknélküli érdekelt“* szakkörök gyakorlati vezérférfiainak nyilatkozatai. Ez az alfa és omega, mert csak az biztosithatja nagyobb gazdasági fellendülésünket. Éppen Budapesten, hol a társadalom munkája az iparra és kereskedelemre kell, hogy támaszkodjék, vitán felül áll, hogy csak evvel és egyedül evvel lehet a munkaalkalmak olyatén szervezését elérni, mely a belefektetett munkásságnak tényleg méltó eredményt képes biztositani. Csak evvel lesz lehetséges a főváros alapos és realis pénzügyi regenerácziója elérhető, mert ekkor a főváros pénzügyei a legszilárdabb bázisra, a polgári munka gyümölcsöző eredményeire lesznek állitva.

S akik a főváros pénzügyeit igazán szivükön viselik, s azon igazán segiteni akarnak, azokuak szüntelen agitáczióval és határozott állásfoglalással kell az alapot, a kiindulási pontot: az önálló vámterületet megteremteniök. *Szemenyei Kornél.*

Az ujjászületés utja.

Az elfogulatlan szemlélő megtalálja az okozati összefüggést a főváros jelenlegi helyzete és a korszellem között. A XX-ik század kezdete szomoru világitásban tünteti föl a magyar közéletet. Az ideális törekvések megszüntek. Senki nem hevül a közért, hanem csak a maga hasznát és érvényesülését keresi. A megnehezedett megélhetési viszonyok között a létért való küzdelem ijesztő kinövésekre vezetett. Semmi sem szent, hogy az egyén czélját érhesse. A czél: meggazdagodni, azután czimeket és rangot szerezni. Akinek a magánvállalkozás terén nem nyilik alkalma vagyont szerezni, közéleti szerepléssel iparkodik pénzhez jutni. Nevét, befolyását, összeköttetéseit kamatoztatja. A diplomás emberek egymást tapossák, hogy olyan helyre jussanak, ahol üzleteket lehet csinálni. Legnagyobb a tülekedés a képviselői mandátumokért és a fővárosi bizottsági tagságért. Mert mindenki tudja, hogy ez időszerint két tehén van az országban, amelyet végtelenségig fejni lehet: az állam és a főváros.

Miként a parlament, azonkép a főváros törvényhatósági bizottsága tömve van önző stréberekkel, kik mindenre gondolnak, csak a közérdekre nem. Ujjainkon megszámlálhatjuk azokat a városatyákat, kik teljes függetlenséggel és minden magán érdektől mentesen teljesitik hivatásukat.

A tulnyomó többség nyilt vagy titkos ágense, képviselője vagy közbenjárója azoknak a pénzintézeteknek, részvénytársaságoknak és vállalatoknak, melyek a fővárossal összeköttetésben állanak. Nem tulzás, ha azt mondjuk: Budapest ki van szolgáltatva a tőke embereinek. Mint Laokon kigyója fojtogatja a fővárost a magánérdek és fenyegeti elnyeléssel. Az évek hosszu folyamán szinte elszakithatlanná vált a háló, melyet a különböző érdekcsoportok képviselői fontak a főváros körül.

E hálóban vergődik a polgárság és az adminisztráczió. Széttépni nincs ereje, mert kezeit ezernyi kötelékkel tartják lenyügözve. A kisiparosok és kiskereskedők — más külföldi városoknak e döntő faktora — Budapesten engedelmes rabszolgái ama törzsfőnököknek, kik mint bank-, takarékpénztári és szövetkezeti igazgatók folyton fejük fölött tartják a hitel Damokles-kardját. A tisztviselői kar érzi és tudja, hogy a főváros lejtőre jutott, de nem mer ellentállani, mert félti exisztencziáját a választások korlátlan hatalmu intézőitől.

**

E szánalmas viszonyok között önkéntelenül felmerül a kérdés: mire való az önkormányzati jog? Mit ér az olyan autonomia, amelynek keretében orgiákat ülhet az egyéni önzés, s a mely mellett nehány száz lelkiismeretlen ember a polgárok százezreit kizsákmányolhatja?

Sokan vannak, kik nem haboznának ezt az autonomiát szögre akasztani, ha remény nyilnék, hogy egy autokratikus kéz végét tudja vetni a mostani állapotoknak és kitisztitja a törvényhatósági bizottságot a benne felhalmozódott erkölcsi szemét-től. A becsületes önkényuralom sokszor többet ér a becstelen önkormányzatnál. Mi el tudunk képzelni egy királyi biztost, aki nyakára hág a főváros testén élősködő pióczáknak és uj alapokra fekteti Budapest pénzügyi, közélelmezési és szocziális politikáját. De viszont lehetségesnek tartjuk a törvényhatósági testület regenerálását tisztességes elemekkel, ha a polgárság szélesebb rétegei jogot nyernek a választásokban való résztvevésre.

Aki azt óhajtja, hogy Magyarország fővárosa megtisztuljon a korrupcziótól, s polgársága ne zsákmányoltassék ki kapzsi vállalatok és lelketlen ház-, meg élelmiszer uzsorások által; aki azt óhajtja, hogy Budapesten az ipar- és kereskedelem svindli nélkül fejlődjék s a tisztviselők csak a közönség jogos érdekeit tartsák szem előtt: annak kivánnia kell a polgári jogok kiterjesztését a legtágabb határokig.

Mihelyt elérkezett az idő, hogy a városatyákat nem a kerületi kaszinók tagjai választják, hanem a független polgárok ezrei: azonnal bealkonyul a panamistáknak és a főváros törvényhatósági testülete fölszabadul a kizsákmányoló konzorcziumok nyüge alól.

Az uj esztendőben az országgyülés független elemei a választói jog kitágitását tüzték ki legfőbb jelszóul. Ezt a jelszót kell követnie a főváros polgárságának is, hogy uj életet és uj szellemet teremthessen a maga falai között.

Navratil Imre dr.

Jól esik tapasztalnunk, hogy a királyi kitüntetések nemcsak politikusoknak és meggazdagodott parvenüknek jutnak osztályrészül, hanem *egyénileg* értékes férfiaknak is. Mintha már érezné a kormány, hogy a kitüntetések elvesztik becsüket, ha valódi érdem nem kerül a kitüntetettek sorába. Odáig jutottunk ebben a rang- és czimkórságos időben, hogy tényleg *rehabilitálni* kell a legfelsőbb kegy megnyilvánulásait.

Navratil Imre doktornak udvari tanácsossá történt kinevezése örömmel tölti el mindazokat, kik azt tartják, hogy az emberiségnek és a tudományok fejlesztésének tett szolgálatok a legbecsesebbek. Az oly férfiak iránt, aminő Navratil Imre, aki a magyar orvos-sebészeti tudományt előbbre vitte és ekkép ennek jótevője lett, nemcsak elismeréssel, de hálával is tartozunk.

E lapok olvasóközönsége előtt nem kell fölfedeznünk a kiváló orvos-professzort. Budapest polgárai jól tudják, hogy a Rókus-kórház hirnevén csorba esnék Navratil doktor nélkül, ki mint a kórház főorvosa, a sebészeti osztályt a tökéletesség szinvonalára emelte. Szerencsés kezü operateuröknek nem vagyunk hijjában. de kevés ama professzorok száma, kik tudásukkal és lelkiismeretességükkel iskolát teremtettek maguknak. Ez utóbbiak közé tartozik Navratil Imre. Az a sok száz fiatal doktor, ki mellette és alatta praktizált, mind megtanulta, hogy a diplomás orvosnak is folyton tanulnia kell, s hogy nem igazi orvos az, ki tudományát csak kenyérkereső mesterségnek tekinti.

Ha most az ország távolabb vidékein is találunk orvosokat, kik biztos kézzel fognak nehéz műtétekhez, amelyek végrehajtása végett pár évtized előtt a betegnek Budapestre, Bécsbe vagy Németországba kellett mennie avagy onnét hozatnia sebészprofesszorokat: ez a megnyugtató és kulturális haladásunkat igazoló körülmény jórészt Navratil tanár működésének köszönhető. Akik mellette tanultak ki, mindenütt és a legkényesebb szituácziókban is megállják helyüket, bizonyságául a közmondás igazságának: „A milyen a mester, olyan a tanitvány.“

Navratil doktor hirét a külföld is ösmeri. Már a mult század utolsóelőtti évtizedében általános föltünést keltett a sebészi körökben egy koponyalékelési műtéttel, melyet egy parasztfiun végzett, ki külső behatása folytán támadt koponyabehorpadás következtében epileptikus lesz. E sikeres operaczió feléje forditotta a szakkörök figyelmét, s további működésének eredménye gyanánt a külföld ma már úgy tekinti Navratil doktort, mint a sebészet egyik legelső tekintélyét.

A legfelsőbb helyről érkezett kitüntetés csak megerősitése annak az osztatlan elismerésnek, melylyel a főváros és az ország Navratil Imrét már régóta körülveszi. A kitüntetés fénye azonban rásugárzik a Rókus-kórház derék orvosi testületére is, amelynek élén Navratil Imre áldásos tevékenységét folytatja.

A budapesti ügetőverseny-egyesület.

Az ügetőverseny-sportnak hazánkban nagy jelentősége van. Aki elismeri a lóversenyek hasznát, kell, hogy kétszeres elismeréssel viseltessék az ügetőversenyek iránt. Versenyparipákat csak egyes nagy birtokosok és spekulánsok tartanak, ügetőlovakat azonban minden valamire való gazda nevel magának. Illik is, szükséges is ennélfogva, hogy a tenyésztők ne csak bemutathassák nyilvános versenyeken lovaikat, hanem a tenyésztésre forditott áldozatokért versenydijakban némi kárpótlást szerezhessenek.

Hogy e közismert tények daczára a közönség előtt sokkal népszerübbek a lóversenyek, mint az ügetőversenyek, annak oka egyedül a játékszenvedély elharapózásában keresendő. Miután az ügetőversenyek reálisabbak a futtatásoknál, természetesen nem nyujthatnak akkora chanceot nagy nyereségekre, mint az utóbbiak. A publikumnak pedig mellékes a lótenyésztés; neki izgalom és totalisateur- vagy bookmacker-nyereség kell.

E sajnálatos abberáczió eredményezte, hogy az oly kedvező auspiciumok közt megindult ügetőverseny-sport az utóbbi évek folyamán ellanyhult és vonzóereje csaknem megszünt. Komolyabb gondolkodásu birtokosaink azonban nem vesztették el sem kedvüket, sem bizalmukat, s elhatározták, hogy a versenyek terén megszerzik az ügetősportot megillető méltó helyet. E czélból ujjászervezték az egyesületet s vezetésére megnyerték elnöknek Szápáry Pál grófot és Herzog Mór bárót. Ez a két név teljesen garanczját nyújt, hogy az ügető sportra fényes napok fognak virradni.

A jelentős átalakulásról a következő tudósitás számol be:

Deczember hó 21-én délután tartotta meg a magyar ügetőverseny-egyesület első rendes közgyülését a köztelek tanácstermében, számos egyesületi tag jelenlétében.

Báró Herczog Mór egyesületi alelnök lelkes szavakkal üdvözölte az egyesületben először megjelent *Szápáry* Pál grófot, az egyesület elnökét, kérve az elnököt, hogy a nála már megszokott és kiösmert agilitással vezesse az egyesületet czéljai eléréséhez.

Szápáry Pál gróf lendületes és szép szavakkal köszönte meg e megtisztelő fogadtatást és biztosította az egyesületet, hogy annak mindenkor csak felvirágzására fog törekedni.

Ezekután az elnök megnyitván a közgyülést, a nemrég elhunyt Dessewffy Alajos grófot parentálta el, kiemelve Dessewffy gróf nagy és feledhetetlen érdemeit, a melyek az ügető-sport terén maradandó emlékként fognak tiszteltetni.

Dessewffy Alajos gróf utolsó levelének felolvasása után, melyben az egyesületnek 5000 koronát adományozott, Keglevich Gyula gróf inditványára az egyesület a családnak jegyzőkönyvileg fejezi ki részvétét.

A közgyülés második pontja az alapszabályváltoztatás volt, mely a közkézen forgó javaslat alakjában el is fogadtatik és a belügyminiszteriumhoz jóváhagyás végett beterjesztetik.

Az alapszabály módosításával az egyesület neve *Budapesti ügetőverseny-egyesületté* változott át. A kilépő választmányi tagok helyébe Bezerédy Victor, Nagy Gábor és Bakonyi Géza miniszteri tanácsosok, Ludvigh Gyula máv. igazgató elnök, Mely Béla dr. és Vaszilievich János főv. tanácsos urak, Kormine Károly, Zichy Károly és Degenfeld Pál grófok, Chernel György, Hansely János, Vojnits Sándor és Györgyei Miklós urak választattak.

Az igazgatóság előterjesztésére a közgyülés elfogadta a jövő évi költségvetést, mely szerint 160.000 korona dijak jutnak 12 versenynapra, és pedig május 25, 28, 30, junius 1, 4, 7, október 15, 17, 19, 22, 26 és 29-én.

Az épitkezésre és administrátor dolgokra vonatkozó ügyek megbeszélése után a közgyülés a leglelkesebb hangulatban a jövő sikerének biztos reményében oszlott fel, éltetve az elnökséget.

Közuti közlekedésünk és Jellinek Henrik.

Megbizható helyről kapjuk az értesitést, hogy a Hivatalos Közlöny a legközelebbi napokban hozni fogja haraszti *Jellinek* Henriknek udvari tanácsossá történt kinevezését. Azt hisszük, kevés ujságolvasó van az országban, aki nem ösmerné e nevet. Innenonnan negyedszázad mult el azóta, hogy Jellinek Henrik a főváros leghatalmasabb közuti vállalatának élén áll, s e hosszu idő alatt töméntelen dicséretben és gáncsban volt része. Illik azonban konstatálni, hogy a gáncs soha nem személyét, hanem csak a vezetése alatt álló társulat egyes intézkedéseit érte.

Olvasóink emlékezni fognak, hogy a mi lapunk is többizben kritika tárgyává tette a budapesti közuti vaspályatársaságnak a közönséggel szemben tanusitott magatartását. Akkor, midőn a közönség türelmetlenül követelte, hogy nagyobb kedvezményekben részesüljön, habozás nélkül visszhangoztattuk a publikum óhaját és rámutattunk a meglevő visszásságokra. A pártatlanság azonban megköveteli annak kijelentését, hogy a kontinensen nincs még egy város, hol a közuti közlekedés oly magas fokon állana, mint Budapesten. Mi kritizálhatjuk, sőt olykor-olykor szidhatjuk is magunk között, de külföldiekkel szemben méltó büszkeségünk tárgya.

A mily nagyarányú Budapest fejlődése, épp oly mértékben haladt előre a közúti vaspálya társaság. Ennek az előrehaladásnak lelke és legfőbb tényezője Jellinek Henrik volt. A főváros közuti közlekedése és az ő személye egymással egybenőtt fogalommá vált. Hogy most a legtávolabbi városrészekben is csilingelnek a villamos kocsik s a gyors közlekedés révén fejlődésnek indultak a külterek: épp úgy Jellinek Henrik érdeme, mint amaz eléggé meg nem becsülhető tény, hogy az általa alakitott helyiérdekü vasutak Budapesttel közvetlen összeköttetésbe hozták a környékén fekvő falvakat. A viczinálisok nélkül a fővároshoz kötött polgárságnak nem volna módja kellemesen és olcsón nyaralni Szent-Mihályon, Mátyásföldön, Czinkotán, Haraszti-ban, Káposztás-Megyeren, Rákos-Kereszttúron és a budai részeken.

Hogy ezt az összeköttetést Jellinek Henrik megteremtette, oly érdem, a melyért a polgárság

részéről hála, a kormány részéről elismerés illeti. A közönség túlnyomó része azonban telhetetlen és igazságtalan. A meglevőnek értékét csak azok képesek méltányolni, akik ismerték a régebbi állapotokat, amikor gyorsabban és olcsóbban lehetett Győrbe vagy Szolnokra utazni, mint a Csepelsziget falvaiba vagy a rákosi községekbe eljutni.

Ahogy mi ösmerjük Jellinek Henriket, kétségtelennek kell tartanunk, hogy a köruti közlekedés fejlesztésében még sokat várhatunk tőle. Ama ritka buzgalmu emberek közzé tartozik, kik soha nem tudnak megpihenni. Mindenhez van ideje és kedve. A legutóbbi időben a Kereskedelmi Csarnok ügyeit virágoztatta fel, s neki köszönhető, hogy a szerb és a magyar kereskedők közt szoros érintkezés támadt, megpecsételve a budapesti és belgrádi kölcsönös látogatások által.

Mulasztás lett volna a kormánytól, ha ezeket a kiváló érdemeket meg nem látja és elismerésben nem részesiti.

Olvasóinkhoz!

Nyolczadik évfolyamába lép át a *Magyar Székesfőváros*, s az uj esztendő küszöbén fölemelt fővel tekint vissza multjára. Mert hű maradt programmjához: mindenkor teljes függetlenséggel és nyiltsággal adott kifejezést a városi ügyekre vonatkozó nézeteinek.

Erre fog törekedni a jövőben is. A birálat szabadságát fentartja és megőrzi mindenkivel, első sorban azokkal szemben, kiknek kezébe van letéve székesfővárosunk erkölcsi és anyagi jövője. De valamint a multban elkerülte, ugy ezentul is óvakodni fog, hogy az intéző körök intenczióját és erkölcsi reputáczióját alaptalanul meggyanusitsa. A *Magyar Székesfőváros* tényeket birál és elveket vitat; amikor azonban hanyagságot, visszaélést és a közérdekbe ütköző tényeket vagy irányzatokat lát: elsőnek emeli fel szavát ellenök.

A *Magyar Székesfőváros* az egyetlen sajtóorganum, mely kimeritően foglalkozik a főváros ügyeivel és pártatlanul vitat meg minden kérdést, mely a polgárságot érdekelheti.

Törekvésünk az uj évben is oda fog irányulni, hogy olvasóink mindenkor *érdekes és alaposan* megirt czikkeket találjanak lapunkban. Nem kalandozunk el a magas politika régióiba és nem nagyképüsködünk, hanem bőséges *információk* nyujtása mellett érdekesek iparkodunk maradni.

A *Magyar Székesfőváros* szerkesztősége szoros kapcsolatban akar maradni olvasóival s azért nemcsak tért nyit minden *közérdekü felszólalásnak* és megindokolt *panasznak*, hanem készségesen felvilágositást nyujt a hozzá intézett kérdésekre és az *előfizetőknek a városi hatóságoknál levő ügyeiben díjtalanul eljár.*

Előfizetési ára:

egész évre ... *12 kor.*
fél évre ... *6 kor.*

Mutatványszámokkal készséggel szolgálunk.

Tisztelettel

a *Magyar Székesfőváros*
szerkesztősége és kiadóhivatala.

Hirek a városházáról.

—

Az Aranyhegyi árok áthidalása. A III. kerületi Aranyhegyi árok áthidalási munkálatainak befejezéséről a mérnöki hivatal jelentést tett a tanácsnak. A hid épitésére előirányzott 600 koronán kivül még 300 korona költség merült fel, mit a tanács most utólag megszavazott.

Az utak pormentessé tétele kátránynyal. A főváros mérnöki hivatala tudomást szerzett arról, hogy legujabban Monaccó és Francziaországban 50—60.000 □-méter területnyi macadam burkolat felületét néhány miliméter vastag kátrányréteggel vonták be, megkisérelvén, vajjon ez megakadályozza-e a por képződését. A kisérlet fényesen sikerült, sőt meggyőződtek arról is, hogy az utak mentek maradtak a nedvességtől, mi hathatósan előmozditja az utak tartósságát, minthogy a nedves, tehát puhább rétegeket kocsik és lovak könnyen bevágják. Mindezeket a mérnöki hivatal szem előtt tartván, javasolja a tanácsnak, hogy egy $^1/_2$ kilométer macadam területen hasonló kisérletet eszközöltessen.

A református egyház kérelme. A budapesti ev. ref. egyházközség megbizásából Hegedüs Sándor főgondnok kérvényt nyujtott be a tanácshoz, melyben egy uj templom és paplak épitésére a fővárostól telket kér. Hangoztatja az indokolás, hogy 2—3 év óta a főváros lakossága rohamosan szaporodik. A 60.000 főnyi ev. ref. hivőknek csak az egyetlen már 70 éves Kálvin-téri templom szolgálhat ájtatossági helyül. Különösen a VI. és VII. kerületi hivőknek esik távol a Kálvin-téri templom, miért az uj egyházat a VI. kerületben kellene épiteni. Erre legalkalmasabb helyül az Izabella- és Kemnitzer-utczák sarkán levő fővárosi telket tartják. Kéri a főgondnok az ügy sürgős elintézését, mit már ki is adtak a mérnöki hivatalnak.

Sertéshizlaló a Hüvösvölgyben. A lipótmezei örültekházának az igazgatósága tudvalevőleg nagyszabásu sertés-szállást akar épiteni a hüvösvölgyi határban. Az igazgatóság telepengedelmet kért, de a helyszini szemlén jelen volt összes érdekeltek és szakértők tiltakozására az illetékes főszolgabiró és másodfokon az alispán az engedelmet megtagadta. Különösen a főváros képviselői tiltakoztak, mert a sertés-szállás berendezése tönkre teszi az egész budai hegyvidék nyaraló jellegét. A főváros százezreket áldozott, hogy a Lipótmezőn és a Hüvösvölgyben a nyaralótelepek épitését megkönnyitse, hogy a főváros jobb módu polgársága ne legyen kénytelen Budapest határain kivül keresni nyaralóhelyet. Ezt a rendkivül fontos közérdekét a fővárosnak *Tisza* István gróf belügyminiszter, a ki általánosságban mindig biztositja a fővárost jóakaratáról, a telepengedelem megadásával megsemmisitette. A sertés-szállás berendezése esetleg jövedelmez majd az intézetnek 2—3000 koronát évenkint, de ezzel szemben a főváros százezreket veszit, a nagyközönség pedig elveszíti Budapest legalkalmasabb üdülőhelyét. Mert, hogy olyan sertés-szállás szomszédságában, a hol állandóan 150—200 darab sertést hizlalnak, üdülni nem lehet, kétségtelen. A tanács nem tud megnyugodni a főváros érdekeire olyan nagy mértékben sérelmes intézkedésben s fölirattal akarja kapaczitálni a minisztert, hogy káros rendelkezését vonja vissza. A föliratban rámutat a tanács, hogy a főváros nagy áldozattal szerezte meg a budakeszi erdőt, évenkint óriási összegeket költ az erdő rendezésére, csak azért, hogy a fővárosi közönségnek legyen egy alkalmas kirándulóhelye. Sorra megczáfolja a tanács a miniszter által fölhozott okokat. A tanács fölirati javaslatát a jövő héten tárgyalja a közgyülés, s igy a törvényhatóságnak módjában lesz rámutatni, hogy mit ér a belügyminiszternek olyan sokszor megigért jóakarata a konkrét dolgokban.

Választás és adóvégrehajtás. A terézvárosi szabadelvü párt ma nyilatkozatot küldött be hozzánk, a melyben azt állitja, hogy semmiféle összeköttetése nincsen a pártnak *Mandl* Ferencz végrehajtóval, a ki a polgármesternél tett panasz szerint végrehajtással akart kényszeriteni egy választót arra, hogy aláirja, hogy a kormánypárti jelöltre szavaz. A párt is kérte a polgármestert, hogy a fegyelmi vizsgálatot sürgősen hajtsa végre.

A templomok ezüstje. A kincstár 1810-ben pénzverésre lefoglalta a budapesti templomok ezüstjét s a magyar királyi udvari kamara nevére szóló kötelezvényt adott érte. A tanács most konstatálta, hogy több templomnak van még ilyen kötelezvénye, a melyek után a pénzügyminiszter három százalék kamatot fizet. A tanács mai üléséből fölirt a pénzügyminiszterhez, hogy fizesse vissza a kötelezvények értékét, mert három százaléknál jobban tudja a város a pénzt értékesiteni.

A szabályrendeletek hiányai. Köztudomásu, hogy a fővárosi szabályrendeletek rendszerint hiányosak és nincsenek összhangban a gyakorlati élettel, aminek egyik legfőbb oka az, hogy a szabályrendeletek tervezői nem gyakorlati emberek. Az elöljárók, akik első sorban hivatottak a rendeleteket átvinni az életbe, most arra kérik a tanácsot, hogy jövőre minden tervezetet ismertessenek meg velük is hozzászólás végett, mert a hiányos rendeletek kárát nemcsak a közönség érzi, hanem az elöljáró is. A tanács elhatározta, hogy a méltányos kérelmet teljesiti.

Uj foglalkoztató műhely. Gróf Csáky Albinné, az általános jótékonysági egyesület elnöke a VII. kerületi elöljáróságtól kérte, hogy mig az egyesület vagy maga épittethet, vagy bérletre alkalmas helyiséget talál, a téli hónapokra engedje át a Külső Kerepesi-úti szükséglakásokat foglalkoztató műhelyül. A műhelyben a munkátlanok favágással, faaprítással legalább valamit kereshetnének. Eszláry Sándor kerületi elöljáró a kérelmet pártolólag terjesztette be, mert a barak most üres és csak üdvös volna, ha az egyesület még a télen megkezdhetné emberbaráti tevékenységét.

A főváros közgyülése. A főváros 1905. évi január hó 4-ikére, szerdára kitüzött közgyülése tárgysorozatának főbb pontjai a következők: Előterjesztés a III. ker. Törökkő-dülőben levő szőlőtelepnek bérbeadása dolgában, előterjesztés a központi vásárcsarnoki vendéglő bérbeadása dolgában; előterjesztés a gyalogut foglalási dijaknak az 1905—7. évekre való megállapitása dolgában; tanácsi előterjesztés a közterületek csatornázására vonatkozó szabályrendelet megállapitása iránt; előterjesztés a remetehegyi földcsuszamlások dolgában érkezett földtani intézeti átiratra; előterjesztés a villamos világitási légszeszvezetékeknek rövid uton való engedélyezése dolgában; Hudeney József felebbezése az Erzsébethid létesitése érdekében kifejtett munkálatainak megjutalmazása dolgában; előterjesztés az Artéziifürdő módositott tervei dolgában; előterjesztés a VIII. kerületi elöljáróságnál nyilvántartott behajthatatlan követelések törlése dolgában; a tanács előterjesztése a déligyümölcs-árverésekre adott kormányhatósági kizárólagos jog érvényeinek lejárta folytán teendő intézkedések dolgában; a Teleki-téri zsibárusok kérvénye boltbérek leszállitása iránt; előterjesztés a vásárcsarnoki idénypiaczokon a korlátlan eladás ügyében tett inditványra; a Szent László- és Martinovich-téri piaczok egyesitése; két kisegitő állatorvos alkalmazása husvizsgálathoz; előterjesztés a Mátyás király szoboralap hovafordítása iránt; előterjesztés a Lipótmezőn levő állandó tébolyház sertéshizlalója ügyében. Nyugdij ügyek.

Az ó-budai temető. A köztemető-bizottság végre talált egy temetőnek alkalmas területet. A tanácshoz tett jelentésében az ó-budai temető részére a Török-dülőben fekvő 84 ezer □-öles területet ajánlja, mint legalkalmasabbat. A tanács a kijelölt

területet a jelzett czélra szintén alkalmasnak találja, s a pénzügyi bizottság jelentése után a javaslatot a közgyülés elé fogja terjeszteni.

A fogaskerekü vasut kölcsöne. A fogaskerekü vasut r.-t. sürgős kérelemmel fordult a kereskedelemügyi miniszterhez, kérvén, hogy 5:300 korona kölcsönt vehessen fel és ennek elérésére kéri a főváros támogatását is. Elmondja a kérvény, hogy a részvénytársaság 1898-ban kitérő és a végállomáson csonka vágányt épittetett. Ez be is vált. A költségek fedezésére a r.-t. 40000 korona elsőbbségi kölcsönt vett fel, a többit pedig a jövedelemből fedezte. Minthogy pedig az elsőbbségi kölcsön határideje ez év végén lejár, kéri a minisztert, hogy ez ügyben sürgősen intézkedjék.

Omnibusz-forgalom szaporitás. Az omnibusz-forgalmi vállalat azon kéréssel fordult október havában a tanácshoz, engedje meg, hogy a személyszállitást a Lánczhidon át sürübb kocsijárattal mozdithassa elő. A kereskedelemügyi miniszter e kérést most ama indokolással utasitotta vissza, hogy ennek megengedésével ellentétbe jutna ama rendelettel, hogy a Lánczhidat a mennyire csak lehet, kimélni kell.

Rökk Szilárd alapítvány. Elhunyt tisztviselők és szolgák özvegyei részére, a Rökk Szilárd alap 1905-ik évi kamatainak elnyerése végett, pályázatot irt ki a főváros tanácsa. A pályázat feltételei szerint azonban csak azon özvegyek pályázhatnak, kik ujból nem mentek férjhez és kiknek nagykorú munkaképes fiuk nincs. Az 1905 évi segélydij tisztviselők özvegyei részére 200—200 korona, míg szolgák részére 80—80 korona. Kérvényeket bélyegtelenül 1905 január 15-éig lehet benyújtani a tanácsi iktatóba.

Az 1905 évi kerékpáradó. A kerékpárok vagy ehez hasonló járműveknek hatósági jeggyel való ellátása, vagyis megadóztatása január havában szokott lefolyni. A főváros tehát minden előzetes felszóllitás nélkül tudatja, hogy az adóköteles kerékpárok után évi 10 korona adót 50 fillért mint rendőri felülvizsgálati és ráillesztési illeték, január havában a kerületi előljáróságnál okvetlenül befizetendő.

A Fehérvári-út rendezése. Az I. kerületi előljáróság felirt a tanácshoz, hogy a Fehérvári-út belső szakaszát haladéktalanul rendeztesse, miután rajta a közlekedés lehetetlen. Tekintve, hogy ennek az utnak rendezése az 1906 évi költségvetésbe van felvéve, a tanács a mérnöki hivatal által ez út belső szakaszának ideiglenes trachyt járdával és kocsiuttal való épitésére tervezetet és költségvetést dolgoztat ki, hogy az utat mielőbb járhatóvá tegye.

Panasz a kábelek miatt. A fővárosi kereskedők már régtől fogva hol a tanácsnál, hol a kereskedelmi miniszternél panaszkodnak, hogy a kabelek lerakása, majd pedig az utczák burkolása miatt a járdák burkolata folytonosan fel van szakgatva s rajta a közlekedés télen-nyáron veszedelmekkel jár s ezzel elriasztja a vevőközönséget a vásárlástól is. A kereskedők panasza folytán a tanács utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a jövőben 3 hónappal előbb értesitse a pósta és távirda igazgatóságot a tervbe vett járda burkolási munkálatokról, egyuttal felszólitotta a pósta és távirda igazgatóságot, hogy a földalatti kábelek fektetéséről ugyancsak 3 hónappal előbb értesitse a fővárost, hogy a burkolási munkálatok a közönség jogos kivánságának megfelelőleg ezentul egyidőben és kapcsolatosan történjenek. Végre egy okos intézkedés.

Harczszerü lövőgyakorlatok. A m. kir. 1. honvéd gyalogezred azzal a kéréssel fordult a tanácshoz, hogy a kaszárnya melletti gyakorló-téren harczszerü lövőgyakorlatokat végezhessen. Ezt a kérését azzal támogatja az ezredparancsnokság, hogy a lövőgyakorlatoknál alkalmazandó töltények nem okoznak bajt s igy a környéken lakók, sem az arra járók veszélyeztetve nincsenek.

Panasz a köruti fürdő ellen. Az Erzsébet-köruti háztulajdonosok és boltbérlők, nemkülönben a Royal szálló vezetősége, dr. Korányi Frigyes egyetemi tanárral élükön, beadványt intéztek a tanácshoz, a melyben elpanaszolják, hogy a köruti „Vasforráshoz“ czimzett fürdő kéményéből lehulló apró szénrészek és korom oly nagy mértékben lepi el a környékbeli lakásokat és veszélyezteti a járókelők szemét, hogy ennek az anomániának a megszüntetésére sürgősen indítson vizsgálatot. A VII. kerületi előljáróság a városhoz beadott jelentésében előadja, hogy a fürdő kéményének megvan a rendes füstfogója és a kémény is rendes magasságig van épitve ugyan de a panaszosok állitása mégis való. Az előljáróság ennek folytán arra kéri a tanácsot, hogy a központi mérnöki hivatal ejtse meg újból a vizsgálatot.

KÖZGAZDASÁG.

Gyufatrust. A magyar és osztrák gyufagyárakat egy-két esztendő óta a bécsi „Union-bank“ vásárolja össze. A sok gyufagyárból „Solo“ gyufagyár czég alatt részvénytársaságot alakitott, mely a még tulajdonában nem levő gyárakkal is kartellszerü viszonyban van. Az „Union-bank“ gyufatrustöt akar alakitani s ezért erősiti folyton a „Solo“ részvénytársaságot, melynek alaptőkéjét most hat millió K-ra emelik fel. Az „Union-bank“ nem hiába vetette ki hálóját a gyufagyárakra. Tudja, hogy a magyar kormány már régebben tervezi a gyufamonopoliumot vagy a gyufagyártás contingentálását, a mi ha megtörténik, akkor hamarosan felszökik a gyufagyárak értéke. Addig is nagy nyereséget huz a gyufagyárakból.

Osztrák-magyar bank. Az Osztrák-magyar bank közgyülésének 27-ik rendes évi ülése jövő év február harmadikán Bécsben lesz. A közgyülésnek

695 tagja van, a kik közül 510 osztrák, 85 magyar. A bank főtanácsának legutóbbi ülésében a *Pranger* vezértitkár részéről előterjesztett jelentés többek között felemliti, hogy a folyó év üzleti eredményei után az osztalék mintegy 68 K-ban állapitható meg. Az ülésen azonkivül a folyó igazgatás ügyeinek egész sorát, köztük a szokásos félévi előléptetéseket intézték el. A bank nagyobb nyeresége folytán a monarchia két állama is részesedik s ez a részesedés mintegy 1·8 millió K t fog tenni, a miből Magyarországra körülbelül 760,000 K esik. Itt emlitjük meg, hogy a jegybank kormányzójának Bilinsky lovagnak, öt évi megbizása január elsején lejár. A két kormány, mint hallatszik, megegyezett abban, hogy Bilinskyt nevezik ki ismét az Osztrák-magyar bank kormányzójává.

Uj tizkoronás bankjegyek. Az uj tizkoronás bankjegyek nyomása serényen halad és kibocsátásuk jövő év február végére vagy márczius elejére várható. Addigra a forgalom által tapasztalat szerint igényelt körülbelül 160 millió K összegü bankjegy és ugyanoly mennyiségü tartalékkészlet elkészül.

Magyar telepitési és parczellázási bank. A magyar jelzáloghitelbank a csoportjához tartozó pénzintézetekkel egyetemben öt millió korona alaptőkével uj pénzintézetet alapit, melynek czélja telepitési és parczellázási müveletek keresztülvitele lesz.

A magyar czimer használata. Osztrák gyárak különös előszeretettel csempészik be áruikat Magyarországba a magyar czimer és korona jegyének használatával Most aztán fölmerült az a kérdés, hogy a magyar koronának a magyar czimerrel együttesen, vagy külön-külön iparczikkekben ékitmény gyanánt való használata, mely esetekben engedhető meg A miniszterelnök igy intézkedett: A magyar állam czimerének használatát az 1883. évi 18. t.-cz. kormányhatósági engedélyhez köti. A törvény rendelkezése azonban, mint azt az idézett törvény végrehajtása tárgyában kiadott belügyminiszteri rendelet magyarázza, csak olyan czimerhasználatot tiltja, a melynél ez, az azt alkalmazó alanynak személyével, vagy czégével összeköttetésben áll s az egyén, vagy czég minőségének jelzésére szolgál. Ha ellenben valaki csak a czimert magát készíti, vagy elárusitja, vagy pedig ha a czimer puszta ékitmény valamely iparczikken, minden vonatkozás nélkül az előállitó vagy elárusitó személyére, vagy czégére: ez nem tekinthető az 1883. évi 18. t.-cz. szerint minősülő czimerhasználatnak s az ily czimer használata az idézett törvény szempontjából korlátozás alá nem esik. Tekintettel azonban arra, hogy az ország czimerének vagy koronájának ékitményszerü használata az illető iparczikk magyar származására utal s igy a vásárló-közönség esetleges felrevezetésére alkalmas, e jelzésnek nem magyar származásu árukon való használata az 1884. évi 18. t.-cz.-ben foglalt ipartörvény 58. §-a értelmében megengedve nincs.

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár decz. 27-én délután Hódossy Imre orsz. képviselő elnöklete alatt rendkivüli közgyülést tartott, amelynek egyetlen tárgya a részvénytőke felemelése volt. Dr. *Schmidt* József min. tanácsos, az intézet vezérigazgatója az igazgatóság nevében előterjesztette, hogy az üzletágaknak kiterjesztése általában, de különösen a községi kölcsönügy és a községi kötvények állományának felemelése és nagyobb biztosítása feltétlenül szükségessé teszik a részvénytőke felemelését. Kéri tehát a közgyülés beleegyezését 3500 darab uj 600 koronás névértékü részvény kibocsátására, amelynek egyenkint 1400 korona kibocsátási ár mellett a részvényesek rendelkezésére állanak. Az indítvány szerint a részvénytőke 2,100.000 koronával, a különböző tartalékalapok 2,800.000 koronával lennének felemelendők. A részvényekre való befizetés módozataira nézve kéri a közgyülést, hogy bizza ezt az igazgatóságra; az uj részvények 1905. január 1-től 5% kamatozásban részesülnek és az 1906-ik üzletév nyereségéből már részesedni fognak. A közgyülés az összes javaslatokat egyhangulag elfogadta, és a szükséges további teendőkkel megbizta az igazgatóságot.

A hajózási harcz mérlege. A magyar kivándorlók szállitásáért tudvalevően hónapokon át folyt a nagy hajózási tarifaharcz, mely csak legutóbb nyert helyes befejezést. A gyilkos tarifaharczban a vállalatok évi nyeresége alaposan megcsappant, a minek eredménye azután az, hogy a nagy német hajóstársaságok, mint például a Norddeutscher Lloyd, az idén csak 2% dividendát fognak fizetni, a tavalyi 6%-kal szemben. Szakemberek becslése szerint az olcsóbb szállitási dijak a hajóstársaságok idei mérlegeiben 30 millió márka veszteséget jelentenek. Ebből megállapitható, hogy a magyar kivándorlók szállitása miatt kitört tarifaharcz 30 millió márkájába került a világ nagyobb hajóstársaságainak. Ezt a versenyt megérzi az „Adria“ magyar hajózási társaság is, mely pedig közvetetlenül nem is volt érdekelve a háboruban. Vesztesége azért mégis lesz az „Adriá“-nak, mert a német hajóstársaságok az „Adria“ fiumei áruforgalmának csináltak őrületes versenyt. Tették ezt azért, mert az „Adria“ a „Cunard Line“ angol társaságnak a magyarországi ügynöke. Igy tehát az „Adria“ 1904. évi üzletéve jóval kisebb nyereséggel fog zárulni, mint az előző év. Ehhez képest a vállalat idei osztaléka a szokásos 28 K helyett csak 10—12 K lesz, a mi bizony lényeges differentia. Természetesen a megegyezés óta szent a béke s a magyar kivándorlók éppen oly tömegesen vándorolnak át az ujvilágba Hamburgból és Brémából a német hajókon, mint Fiuméból a „Cunard Line“ angol társaság hajóin. Ezért valószinü tehát az, hogy egy-két esztendő mulva a magyar kivándorlók be fogják majd hozni a vállalatoknak a tarifaharcz veszteségeit.

HIRDETMÉNY.

A „Hazai aszfaltipar részvénytársaság"

folyó 1904. évi deczember hó 30-án délelőtt 11 órakor tartja meg VII. ker., Kertész-utcza 43. szám alatti helyiségeiben

évi rendes közgyülését,

melyre t. részvényeseit ezennel meghivja.

Napirend:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság előterjesztése.
2. Határozathozatal az 1903 évi üzleti mérleg és nyereség- és veszteségszámla megállapitása és az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére való felmentvény megadása tárgyában.
3. Határozathozatal a társaságnak a Magyar asphalt részvénytársasággal való egyesülése tárgyában.
4. Esetleges inditványok feletti határozathozatal.

Az igazgatóság.

Jegyzet: Az alapszabályok 11. §-a értelmében minden részvényes, ki a közgyülésen részt venni akar. tartozik részvényeit szelvényekkel együtt 3 nappal a közgyülést megelőzőleg a társaság pénztárában letenni.

Mérlegszámla.

Vagyon: Erdő 3600 korona, Tatarosi épületek 315768 kor. 50 fill. Tatarosi gép- és felszerelés 268924 kor. 41 fill. Jószág és kocsi 2859 kor. 80 f. Aszfalttárna 25993 kor. 68 f. Bányavasut 74211 kor. 72 f., összesen 691358 kor. 11 f. Mezőtelegdi gyártelek 6822 kor. Mezőtelegdi épületek 60060 kor. Mezőtelegdi felszerelések 6817 kor. 90 f., összesen 73699 kor. 90 f. Budapesti felszerelések 15757 kor. Szerszámok 42225 kor. 15 f., összesen 57982 kor. 15 f. Biztositékok 363796 kor. 76 f. Künnlevőségek városok és hatóságoknál 1298465 kor. 92 f. Anyagleltár 135287 kor. 72 f. Biztositási dijak 6133 kor. 22 f. Átmeneti kamatok 13802 kor. 29 f. Pénztár 13624 kor. 70 f. Veszteség 3046 kor. 10 f. Összesen 2657196 kor. 87 fill.

Teher: Részvénytőke 1000000 korona. Ujitási, helyreállitási és értékcsökkenési alap 108933 kor. 87 f. Hitelezők 1167171 kor. 16 f. Elfogadványok 18938 kor. 24 f. Biztositéki hitelezők 361091 kor. 60 f. Osztalékok 1062 kor. Összesen 2657196 korona 87 fillér.

Nyereség- és veszteségszámla.

Tartozik: Bányászati, gyártási és üzemi költségek 418265 kor. 79 fill.

Követel: A bányamüvelésből s a hozzátartozó iparágak üzletéből elért jövedelem 415219 kor. 69 f. Veszteség-egyenleg 3046 korona 10 fillér. Összesen 418265 korona 79 fillér.

Budapest, 1903. deczember 31-én.

Az igazgatóság:

Vörös László s. k. **dr. Berkovits Ferencz** s. k.
Popper Károly s. k. **Krishaber Károly** s. k.

A felügyelő-bizottság:

Sacelláry Mihály s. k. **dr. Papp Árpád** s. k.
Neugebauer László s. k. **dr. Ullmann Pál** s. k.
dr. Friedmann József s. k. **Lamberger Gyula** s. k.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK.

KÖZGYÜLÉSI MEGHIVÓ.

A **Magyar Általános Hitelbank** szavazatra jogosult t. cz. részvényesei az **1905. évi január 5-én,** csütörtökön délelőtt 10 órakor, Budapesten, a bank helyiségében (V., nádor-utcza 12. szám) tartandó

rendkivüli közgyülésre

meghivatnak.

A tanácskozás tárgyai:

1. Az igazgatóság inditványa a részvénytőkének felemelése iránt.
2. Az igazgatóság inditványa a részvényesek elővételi jogának gyakorlására nézve a módozatok megállapitása iránt. — (Alapszabályok 9. czikke.)
3. Az alapszabályok 4., 7., 8., 9., 11., 17., 50. czikkeinek módositása.

A közgyülésen minden részvényes *husz* darab részvény után egy szavazattal bir.

A szavazatra jogosult t. cz. részvényesek felhivatnak, hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt a közgyülésre kitüzött határnap előtt *14 nappal Budapesten* a Magyar Általános Hitelbanknál, vagy *Bécsben* a »K. K. priv. Oesterreichische Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe« czimü intézetnél, vagy S. M. von Rothschild bankháznál letétbe tegyék.

A részvények számrendben összeállitva a benyujtó által sajátkezüleg aláirt jegyzék kiséretében nyujtandók be.

E jegyzék Budapesten *két*, Bécsben *három* példányban állitandó ki.

E jegyzék egy példánya a benyujtónak az átvétel elismerésével visszaadatik. A részvények csak ezen elismervény visszaadása mellett fognak a közgyülés után visszaszolgáltatni. A közgyülésre belépti jegyül szolgáló igazolvány *Budapesten* közvetlenül a letétel alkalmával, *Bécsben* nyolcz nappal a közgyülés előtt fog kiadatni.

Ha valamely részvényes szavazati jogát szavazatképes részvényes által óhajtja gyakorolni, a megbizott nevére szóló meghatalmazást az igazolvány hátán kitölteni s aláirni tartozik.

Budapesten, 1904. évi deczember 3-án.

Az igazgatóság.

A Magyar országos központi takarékpénztár

1904. évi deczember hó 27-én délután 4 órakor, az intézet helyiségében (IV., Deák Ferencz-utcza 7. sz. I. e.)

RENDKIVÜLI KÖZGYÜLÉST

tart.

Napirend:

1. Az igazgatóság előterjesztése a társulat részvénytőkéjének felemelése iránt 3500 darab uj részvény kibocsájtása által.
2. Az alapszabályoknak megfelelő módositása.

☞ Azon t. részvényesek, kik ezen közgyülésen részt venni szándékoznak, sziveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 23. §-a értelmében * f. évi deczember 24-éig délelőtt 12 óráig az intézet pénztáránál letenni.

Az igazgatóság.

* 23. §. Közgyülésben részt vehetnek mindazon részvényesek, kik három nappal a közgyülés megtartása előtt a le nem járt szelvényekkel együtt oly részvényt tesznek le a társulatnál, mely legalább két hóval előbb iratott a letevő saját nevére.

MEGHIVÁS

a

pesti magyar kereskedelmi bank

rendkivüli közgyülésére,

mely

1904. évi deczember hó 28-án délután 6 órakor

fog a bank helyiségeiben megtartatni.

Tárgyak:

1. Az igazgatóság előterjesztése a részvénytőke felemelése iránt.

2. Az alapszabályok módositása.

☞ Az alapszabályok 19., 20. és 21. §§-ai értelmében minden részvényes, kinek részvényei 3 hónappal a közgyülés előtt a bank könyveiben be vannak jegyezve, jogositva van a közgyülésen résztvenni, vagy magát meghatalmazott által helyettesiteni, kinek azonban szintén részvényesnek kell lennie.

A szavazati jog érvényesitése czéljából a részvények, szelvényekkel együtt, az alapszabályok 18-ik §-a értelmében folyó évi deczember hó 25-ig a bank értékpapir-péntáránál leteendők.

Budapest, 1904. deczember 13.

Az igazgatóság.

Hirdetéseket

felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Budapest,

Egyetem-utcza 7.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest I., Budafoki-út.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban, magasnyomásu, compound- és triplexpanziós elrendezéssel; mint különlegességet a **szabadalmazott Röck-féle szelepes vezényművel és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására hajtógépeket.

Lokomobilokat: kihuzható forr- és fütőcsöves kazánnal.

Szivattyugépeket: Worthington és más rendszerek.

Gőzkazánokat: forralós-, sima- és hullámlemezes fütőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vizcsöves kazánokat.**

Teljes hütőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vizmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szabadalmazott különbözéki emeltyü-szerkezettel.

Hydraulikus sajtókat különböző czélokra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön részv.-társ.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarékbetéti könyvecskék **3½%** kamatozással, és pénztári jegyek ellenében, valamint folyószámlában (chek-számlán).

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körut 18. — IV., Ferenczieк-tere 4. (Irányi-utcza sarok). — VII., Király-utcza 57. — VIII., József-körut 2. — VIII., Üllői-ut 6.

Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. alatt

(saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák:

délelőtt ½9—½1-ig, délután 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Ferencziek-tere 3. sz.

WALLA JÓZSEF

MOZAIK- ÉS CZEMENT-GYÁRA

BUDAPEST, VII., ROTTENBILLER-U. 13.

Gránit-terazzo,
Betonirozások,
Csatornázások,
Turbinák és zsilipek,
Medenczék,
Szökőkutak,
Jászolok,
Fürdőkádak betonból és fayencelapokkal,
Falburkolások fayencelapokkal,
Márványmozaiklapok velenczei módra,
Czementlapok sima és római mozaikutánzat,
Mozaiklapok á la Mettlach,
Keramit- és Klinkerlapok,
Portland-czementcsövek,
Kőagyagcsövek,
Román-czement,
Portland-czement,
Tűzálló-tégla.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság (Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-ut 1. sz. (A nemzeti színház bérházában.)

Igazgató: TOLNAY LAJOS,
Vezértitk.: STIGNITZ IMRE.

1900. év végéig **215 millió kor.** biztositás köttetett.

A társaság mindennemü biztositást elfogad, melynek alapját az emberi élet képezi, u. m.: tőkebiztositást, tulélés és halálesetre szóló, valamint özvegyi nyugdijbiztositást, azonnal kezdődő és elhalasztott életjáradékokat, kiházasitási biztositásokat gyermekek részére stb. Bővebb felvilágositással készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőség Budapesten, valamint a vidéki képviselők.

Referencziákat a magyar általános hitelbank ad.

Kivonat a dijtáblázatokból

A tőke elhalálozás alkalmával fizetendő								A tőke 20 év után vagy idő előtt elhalálozás alkalmával azonnal fizetendő					
Dijtétel 100 korona után													
Kor.		Kor.		Kor.		Kor		Kor.		Kor.		Kor.	
25	1.80	34	2.30	43	3.16	52	4.66	25	4.11	34	4.22	43	4.56
26	1.84	35	2.38	44	3.30	53	4.88	26	4.12	35	4.24	44	4.61
27	1.88	36	2.46	45	3.44	54	5.12	27	4.13	36	4.27	45	4.67
28	1.93	37	2.54	46	3.59	55	5.37	28	4.14	37	4.30	46	4.76
29	1.98	38	2.63	47	3.73	56	5.64	29	4.15	38	4.33	47	4.84
30	2.03	39	2.72	48	3.91	57	5 93	30	4.16	39	4.36	48	4.99
31	2.09	40	2.82	49	4.08	58	6.24	31	4.17	40	4.39	49	5.02
32	2.16	41	2.94	50	4.26	59	6.57	32	4.18	41	4.45	50	5.10
33	2.23	42	3.04	51	4.45	60	6.97	33	4.20	42	4.50		

MAGYAR

FÉM- és LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Dús választék mindennemü

légszesz-, villamos- és petroleum-

világitó testekben,

a legegyszerübb kiviteltől a legpazarabbig.

KIRÁLY-OLAJ

biztonsági petroleum.

Fémdiszmütárgyak.

Raktárak Budapesten:

II., Szilágyi Dezső-tér 3. VI., Teréz-körut 1 a.
V., Gizella-tér 1. X., Jászberényi-ut.
VIII., Üllői-ut 2 (a Calvin-tér sarkán.)

Vidéken:

Debreczen: Simonffy-utcza.
Kolozsvár: Mátyás király-tér.
Pozsony: Lőrinczkapu-utcza 1.

Schlick-féle

vasöntöde és gépgyár

részvénytársaság.

Gyár és irodák: VI., Váczi-ut 45.

Telefon 27—47. és 27—45.

Gőzgép és gőzkazán berendezések, üzemberendezések malmok részére, szivattyu-telepek, zsilipszerkezetek, hydraulikus felvonók, emelőgépek és daruk, szinpadi gépezeti berendezések készitése, stb.

Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából (IV., Papnövelde utcza 8.)